

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ששה עשר

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י היים תשס"ט

היכל
שלישי

מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים

מכ"ק אדמו"ר הזקן
הרב רבי שניאור זלמן מליאדי
(בעל התניא והשו"ע)
וצוקלדה"ה נבג"מ זי"ע

יוצא לאור בפעם הראשונה מכח"

על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ. י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות וארבעים ואחת לבריאה

**MAAMOREI ADMUR HAZOKEN
HAKTZORIM**

Published and Copyrighted, 1981, by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway • Brooklyn, N. Y. 11213

Tel.: HY 3-9250-1

Library of Congress Catalog No.: A59-1948

ISBN 0-8266—5561-0

נסדר בדפוס. עמפייער פרעסס
ע"י צבי הירש בן דאנא ומרדכי ליב בן פינא

EMPIRE PRESS

550 EMPIRE BLVD. • BROOKLYN, N. Y. • (212) 756-1473

*Printed in the U.S.A. by
Noble Offset Printers Inc.
New York, N. Y. 10003*

קובץ
שלשלת האור

שער
ששה עשר

היכל
שלישי

מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים

•

והוא ליקוט אמרים, מאמרים יקרים, מעוררים הלבבות לעבודת ה'
מפי קדוש עליון אדונינו ומורינו ורבינו הרב הגאון הגדול
החסיד והעניו אור עולם מופת הדור איש אלקים
קדוש וטהור כ"ק שם תפארתו
מוהר"ר שניאור זלמן נבג"מ

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"י

על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ. י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות וארבעים ואחת לבריאה

פתח דבר

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א מדפיסים אנו בזה מאמרי אדמו"ר הזקן — הקצרים¹.

רוב המאמרים הנדפסים בזה נאמרו, כנראה, בתקופת „לפני פטרבורג“, היינו לפני שנת תקס"ב, ש"עד אז, על הרוב, היו מאמרים קצרים².

המאמרים סודרו כאן על סדר תנ"ך, מארז"ל (ש"ס, מדרשים זהר ותפלה) וענינים (ע"ס הא"ב של הערכים).

רוב המאמרים מתפרסמים כאן לראשונה, ונאספו מכמתים כתבי־יד שבספריית כ"ק אדמו"ר שליט"א³, ומספר כתיי שבספריית ירושלים⁴.

לאחר השוואה לכת"י⁵, נדפסו כאן גם מאמרים קצרים אלו, שכבר נדפסו בספרים: „שני המאורות“, „מאה שערים“ ו„בונה ירושלים“, אך לא נדפסו כאן הממרים שכבר נדפסו בספרים „תורה אור“, „לקוטי תורה“ „סידור עם דא"ח“ „באורי הזהר“ ובסדרת „מאמרי אדמו"ר הזקן“⁶.

בשוה"ג יבואו:

- (א) רשימת כתיי שבהם מועתק המאמר.
- (ב) בירור, הוכחה או השערה, לתאריך אמירת המאמר.
- (ג) מ"מ וציונים לפסוקים ומארז"ל המובאים במאמר.
- (ד) שינויי נוסח, לאחר השוואת המאמר לכת"י נוספים⁷.

(1) בפרטיות ע"ד המאמרים הקצרים — ראה „סקירה כללית“ שבסוף הספר.

(2) קוני' לימוד החסידות ע' 9.

(3) מספר כתיי יסודיים תוארו ב„סקירה כללית“ פרק ג.

(4) המספרים בכתיי ירושלים הם מסדרת 8.

(5) הנוסף מכת"י נעתק בין חצאי רבוע, והשינויים בשוה"ג.

(6) עד עתה נדפסו בסדרה זו: (א) אתהלך-לאוניא. (ב) תקס"ב. (ג) תקס"ג (נמצא בדפוס). (ד) תקס"ד. (ה)

תקס"ה (ביכ"ו). (ו) תקס"ז. (ז) תקס"ח. (ח) תקס"ח. (ט) תקס"ט (נמצא בדפוס). (י) תק"ע (נמצא בדפוס). (יא) הנחות הר"פ.

(7) לאחר השוואה לפחות לעוד כתיי אחד, צוינו עיקרי השינויים שבהם.

בסוף הספר יבואו ההוספות:

(א) סקירה כללית ע"ד המאמרים הקצרים.

(ב) רשימת המאמרים על סדר השנים.

כל הנ"ל נערך ע"י הרה"ת ר' שלום דובער שי' לוין. המ"מ וציונים נסמנו ע"י

הרה"ת ר' יצחק שי' וילהלם והת' דוד משה שי' אולידורט.

מערכת „אוצר החסידים”

פורים קטן היחשמי"א, ברוקלין, נ"י.

(8) עד שנת תקס"א.

מפתח

5

פתח דבר

מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים — תנ"ך

א	להבין יהי רקיע	א, ו	בראשית
ב	להבין שורש ענין הד' נהרות	ב, י	
ד	זאת הפעם	ב, כג	
ה	ע"כ יעזב איש	ב, כד	
ו	שמח תשמח כו', כתיב ע"כ יעזב		
ז	לך לך מארצך	יב, א	לך לך
ט	לך לך מארצך		
י	ויאמר כו' לך לך		
י	בעצם היום הזה נימול	יז, כו	
יב	נקדים כו' וישכם אברהם	כב, ג	וירא
יב	ויאהב יצחק את עשו	כה, כח	תולדות
יג	ויקח מאבני המקום	כח, יא	ויצא
יד	ויאמר אכן יש הוי'	כח, טז	
טו	קטונתי מכל החסדים	לב, יא	וישלח
טז	ויעקב נסע סכתה	לג, יז	
יח	ענין קנאת השבטים	לז, ד	וישב
יח	מאלמים אלומים	לז, ז	
יט	ויבא יוסף לעשות מלאכתו	לט, יא	
כ	ולא זכר שר המשקים	מ, כג	
כא	ויהי מקץ	מא, א	מקץ
כג	ענין מה שקנה יוסף	מז, יז	ויגש
כד	חכלילי עינים מיין	מט, יב	ויחי
כה	שם האחת שפרה	א, טו	שמות
כה	פי' השם אהיה	ג, יד	
כה	נוסח אחר: פי' השם אהיה		

כט	להבין כו' אנכי אהי' עם פיך	ד, יב	
ל	שלח נא ביד תשלח	ד, יג	
לא	בא אל פרעה	י, א	בא
לב	ויהי כי הקשה פרעה	יג, טו	
לג	נוסח אחר: ויהי כי הקשה פרעה		
לד	ויסב אלקים	יג, יח	בשלח
לה	נוסח אחר: ויסב אלקים		
לו	מי כמוך באלים	טו, יא	
לז	מי כמוך באלים		
לח	מי כמוך באלים		
לח	שמעו עמים ירגזון	טו, יד	
לט	תפול עליהם	טו, טז	
מ	אך בשבת כתיב היום לא תמצאוהו	טז, כה	
מ	והיה כאשר ירים	יז, יא	
מב	כתוב א' אומר כי מחה אמחה	יז, יד	
מג	כי יד על כס	יז, טז	
מה	ויחד יתרו	יח, ט	יתרו
מז	וירא אהרן	יח, יב	
מט	בחדש השלישי	יט, א	
נ	נוסח אחר: בחדש השלישי		
נא	וישב משה	יט, ח	
נב	נוסח אחר: וישב משה		
נג	ויהי קולות וברקים	יט, טז	
נג	והר סיני עשן	יט, יח	
נה	נוסח אחר: והר סיני עשן		
נו	וירד ה' על הר סיני	יט, כ	
נז	ויאמר כו' רד העד	יט, כא	
נח	כתיב ששת ימים תעבוד	כ, ט	
ס	ויאמר כו' אל תיראו	כ, יז	
סב	כתיב ולא תעלה	כ, כג	
סב	ויקחו לי תרומה	כה, ב	תרומה
סד	כי תשא	ל, יב	תשא
סו	אות היא ביני וביניכם	לא, יג	
סו	ושמרו בני ישראל	לא, טז	

סז	גם הצאן והבקר	לד, ג	
סח	קחו מאתכם תרומה	לה, ה	ויקהל
ע	כי ענן ה' על המשכן	מ, לח	פקודי
עא	כתיב והתקדשתם	יא, מד	שמיני
עב	מערב עד ערב	כג, לב	אמור
עג	האזרח בישראל	כג, מב	
עד	נוסח אחר: האזרח בישראל		
עד	וכי תאמרו מה נאכל	כה, כ	בהר
עה	כי ימוך אחיך	כה, כה	
עו	אני כו' ואשבור מוטות עולכם	כו, יג	בחקותי
עח	נוסח אחר: אני כו' ואשבור		
פ	לה"ע הדגלים	ב, ב	במדבר
פב	ואצלתי מן הרוח	יא, יז	בהעלותך
פג	והאיש משה עניו מאד	יב, ג	
פד	ה' במראה אליו אתודע	יב, ו	
פה	אני כו' להיות לכם	טו, מא	שלח
פו	ועבד הלוי הוא	יח, כג	קרח
פז	זאת התורה אדם	יט, יד	חקת
פח	צו כו' את קרבני	כח, ב	פינחס
צ	נוסח אחר: צו כו' את קרבני		
צב	את קרבני		
צה	להבין כו' והקרכתם אשה	כח, יט	
צו	ביום השמיני עצרת	כט, לה	
צז	נוסח אחר: ביום השמיני עצרת		
צט	ביום השמיני עצרת		
ק	ביום השמיני עצרת		
ק	ואשה כי תדור	ל, ד	מטות
קב	ענין שתלה הכתוב מיתת משה	לא, ב	
קג	נוסח אחר: וכל א' נכלל		
קד	ומה כו' משה לכלל כעס	לא, יד	
קה	ואתחנן אל ה'	ג, כג	ואתחנן
קז	נוסח אחר: ואתחנן אל ה'		
קט	ונשב בגיא	ג, כט	
קי	אתה הראת	ד, לה	

קיב	כי תאמר בלבבך	ז, יז	עקב
קיב	ענין הצרעה	ז, כ	
קיג	ועתה ישראל	י, יב	
קיד	ענין סמיכת פ' היראה		
קטו	ואספת דגנך	יא, יד	
קטז	אחרי ה' תלכו	יג, ה	ראה
קטז	כי האדם עץ השדה	כ, יט	שפטים
קיו	כי תצא למלחמה	כא, י	תצא
קיח	כי תהיין לאיש	כא, טו	
קיט	והי' כי תבוא	כו, א	תבא
קכ	והי' בשמעו	כט, יח	נצבים
קכא	והשבות אל לבבך	ל, א	
קכא	ושב ה"א את שבותך	ל, ג	
קכב	אם יהי' נדחק	ל, ד	
קכב	להבין הפסוק כי חלק ה'	לב, ט	האזינו
קכד	מימינו אש דת למו	לג, ב	ברכה
קכה	יורו משפטיך	לג, י	
קכה	לה"ע מ"ש שיין משמח	ט, יג	שופטים
קכז	אנכי ורעייתי	יא, לז	
קכז	ויצעק איש אפרים	יב, א	
קכח	כי אל דעות הוי'	ב, ג	ש"א
קל	ה' ממית ומחי'	ב, ו	
קל	להבין מ"ש ויעש דוד שם	ח, יג	ש"ב
קלא	וידבר שלשת אלפים משל	ה, יב	מ"א
קלב	יהי ה"א עמנו	ח, נז	
קלד	נוסח אחר: יהי ה"א עמנו		
קלה	ענין כו' וילך בכח האכילה	יט, ח	
קלו	ואשה אחת	ד, א	מ"ב
קלז	נוסח אחר: כשם שצועקים ביחידות		
קלח	חדלו לכם מן האדם	ב, ככ	ישעי'
קמ	וסוכה תהי' לצל יומם	ד, ו	
קמא	פ"י ע"פ ומלאה הארץ דעה	יא, ט	
קמב	ונגד זקניו כבוד	כד, כג	
קמב	הכל היום יחרש החורש	כח, כד	

קמג	ולא יכנף עוד מוריך	ל, כ	
קמד	ולא יכנף עוד מוריך		
קמד	יתן כעפר חרבו	ב, מא	
קמו	מחיתי כעב פשעיך	כב, כב	
קמח	נוסח אחר: מחיתי כעב פשעיך		
קמט	אלביש שמים קדרות	נ, ג	
קנא	ושמתי כדכד	נד, יב	
קנב	כה אמר ה' לסריסים	נו, ד	
קנג	אם תשיב משבת רגליך	נח, יג	
קנד	נוסח אחר: אם תשיב משבת רגליך		
קנה	קומי אורי	ס, א	
קנו	כחתן יכהן פאר	סא, י	
קנח	נוסח שני: כחתן יכהן פאר		
קנט	נוסח שלישי: כחתן יכהן פאר		
קסא	והי' מדי חודש בחדשו	סו, כג	
קסב	נוסח שני: והי' מדי חודש בחדשו		
קסג	נוסח שלישי: והי' מדי חודש בחדשו		
קסד	כתיב בפסוק והי' מדי חודש		
קסו	נוסח אחר: בפסוק והי' מדי חודש		
קסח	ולא אמרו איה אלהיך	ב, ו	ירמי'
קסט	אם תשוב ישראל	ד, א	
קע	חוברות אשה אל אחותה	א, ט	יחזקאל
קעא	כנפיהם כו' אל אחותה	א, כג	
קעג	ואת רוחי אתן בקרבכם	לו, כז	
קעד	נוסח אחר: ואת רוחי אתן		
קעו	ונקבצו בני יהודה	ב, ב	הושע
קעח	וארשתיך לי לעולם	ב, כא	
קעט	לכו ונשובה	ו, א	
קפ	ורייב לה' עם יהודה	יב, ג	
קפא	בפסוק אני כברוש רענן	יד, ט	
קפב	כי ישרים דרכי ה'	יד, י	
קפג	להבין כו' מי אל כמוך	ז, יח	מיכה
קפד	נוסח אחר: מי אל כמוך		
קפה	תתן אמת ליעקב	ז, כ	

קפה	נוסח אחר: תתן אמת ליעקב		
קפה	תתן אמת ליעקב		
קפו	צדיק ונושע	ט, ט	זכריה
קפז	והשיב לב אבות	ג, כד	מלאכי
קפח	ועליהו לא יבול	א, ג	תהלים
קפט	לפעולות אדם	יז, ד	
קצ	תורת ה' תמימה	יט, ח	
קצב	נוסח שני: תורת ה' תמימה		
קצג	נוסח שלישי: תורת ה' תמימה		
קצד	תורת ה' תמימה		
קצה	אליך ה' נפשי אשא	כה, א	
קצז	סוד ה' ליראיו	כה, יד	
קצח	לך אמר לבי	כז, ח	
ר	נוסח אחר: לך אמר לבי		
רב	לך אמר לבי		
רג	קול ה' על המים	כט, ג	
רד	קול ה' על המים		
רה	קול ה' שובר ארזים	כט, ה	
רה	קול ה' חוצב	כט, ז	
רו	קול ה' יחיל	כט, ח	
רו	יחיל ה' מדבר קדש		
רז	קול ה' יחולל	כט, ט	
רז	נוסח שני: קול ה' יחולל		
רח	נוסח שלישי: קול ה' יחולל		
רח	קול ה' יחולל		
ריא	נוסח אחר: עוד כו' ויחשוף יערות		
ריב	שקר הסוס לתשועה	לג, יז	
ריג	בטח בה' ועשה טוב	לז, ג	
ריד	ורעה אמונה		
רטו	להבין מ"ש לב נשבר	נא, יט	
רטו	פדה בשלום נפשי	נה, יט	
ריז	מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה	סג, א	
ריח	צמאה לך נפשי	סג, ב	
ריח	כהמס דונג מפני אש	סח, ג	

ריט	נוסח אחר: כהמס דונג	
רכ	ואני כו' בהמות הייתי עמך	עג, כב
רכ	עד מתי תשפטו עול	פכ, ב
רכא	אשרי יושבי ביתך	פה, ה
רכא	אמת מארץ תצמח	פה, יב
רכג	מזמור שיר ליום השבת	צב, א
רכה	נוסח אחר: מזמור שיר	
רכז	להגייד בבוקר חסדך	צב, ג
רכז	כתיב הרים כדונג נמסו	צז, ה
רכח	נוסח אחר: הרים כדונג נמסו	
רכט	עבדו את ה' בשמחה	ק, ב
רכט	תפלה לעני כי יעטוף	קב, א
רל	כגבוה שמים על הארץ	קג, יא
רל	לוייתן זה יצרת	קד, כו
רלא	ישלח דברו וירפאם	קז, כ
רלג	אשרי איש ירא את ה'	קיב, א
רלד	מאשפות ירים אביון	קיג, ז
רלד	ה' זכרנו	קטו, יב
רלה	ה' זכרנו	
רלז	ואנחנו נברך	קטו, יח
רלז	הללו את ה'	קיו, א
רלט	נוסח שני: הללו את ה'	
רמ	נוסח שלישי: הללו את ה'	
רמא	פתחו לי שערי צדק	קיח, יט
רמב	מה אהבתי תורתך	קיט, צז
רמב	כתי' שש אנכי על אמרתך	קיט, קסב
רמג	שיר המעלות בשוב ה'	קכו, א
רמג	אשרי העם שככה לו	קמד, טו
רמד	זכר רב טובך	קמה, ז
רמד	יודוך ה' כל מעשיך	קמה, י
רמה	הרופא לשבורי לב	קמז, ג
רמו	נוסח אחר: הרופא לשבורי לב	
רמז	הנותן שלג כצמר	קמז, טז
רמט	הללו את ה' מן השמים	קמח, א

רמט	הללו את ה' מן השמים		
רנב	הללו את ה' מן השמים		
רנג	הודו על ארץ ושמים	קמח, יג	
רנד	אל תטוש תורת אמך	א, ח	משלי
רנה	באבוד רשעים רנה	יא, י	
רנו	אשת חיל עטרת בעלה	יב, ד	
רנו	ירא את ה' בני ומלך	כד, כא	
רנז	כבוד אלקים הסתר דבר	כה, ב	
רנח	מלך במשפט יעמיד ארץ	כט, ד	
רנח	וחכם באחור ישבחנה	כט, יא	
רנט	כי מיץ חלב יוציא חמאה	ל, לג	
רנט	תנו כו' יין למרי נפש	לא, ו	
רס	סדין עשתה ותמכור	לא, כד	
רסב	פיה פתחה בחכמה	לא, כו	
רסג	וכל אשר לאיש יתן	ב, ד	איוב
רסד	ומבשרי אחזה אלוה	יט, כו	
רסה	מבשרי אחזה אלוה		
רסו	והחכמה מאין תמצא	כח, יב	
רסז	הן יראת ה' היא חכ'	כח, כח	
רסח	שיר השירים אשר לשלמה	א, א	שה"ש
רסט	נוסח שני: שיר השירים		
רעא	נוסח שלישי: שיר השירים		
רעב	ישקני מנשיקות פיהו	א, ב	
רעה	סמכוני באשיות	ב, ה	
רעו	שמאלו תחת לראשי	ב, ו	
רעח	יונתי בחגוי הסלע	ב, יד	
רעט	על משכבי בלילות	ג, א	
רפ	אפריון עשה לו המלך	ג, ט	
רפא	אני ישנה ולבי ער	ה, ב	
רפא	אני ישנה ולבי ער		
רפב	פשטתי את כתנתי	ה, ג	
רפג	וזהו פשטתי את כתנתי		
רפד	מי יתנך כאח לי	ח, א	
רפו	מעסיס רימוני	ח, ב	

רפו	כי אם מאס מאסתנו	ה, כב	איכה
רפו	דור הולך ודור בא	א, ד	קהלת
רפח	כל המעשה אשר עשה האלקים	ג, יא	
רפח	לב חכם לימינו	י, ב	
רפח	כי כתב אשר נכתב	ח, ח	אסתר
רפט	ומרדכי יצא מלפני המלך	ח, טו	
רצא	נוסח אחר: ומרדכי יצא		
רצג	וקבל היהודים	ט, כג	
רצה	מה ראו על ככה	ט, כו	
רצו	כתוב במג"א קימו וקבלו	ט, כז	
רצו	נוסח אחר: ענין הגר		
רצו	הודו לה'	טז, ח	דה"א
רצו	שאו מנחה ובואו לפניו	ט, כט	
רחצ	דע את אלקי אביך	כח, ט	
מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים — מארו"ל			
רצט	מיכאל באחת	ד, ב	ברכות
רצט	להבין מארו"ל אם רואה אדם שיסורין	ה, א	
ש	ארז"ל כל הנהנה מסעודת חתן	ו, ב	
שב	מאמר הגמ' לא תאכלו על הדם	י, ב	
שב	לא תאכלו על הדם קודם שתתפללו		
שג	כל המאריך באחד	יג, ב	
שה	תכלית חכ' תשובה ומע"ט	יז, א	
שה	רשעים בחייהם קרויים מתים	יח, ב	
שו	מה להלן באימה וביראה	כב, א	
שט	ענין ריב"ז שאמר איני יודע	כח, ב	
שי	לה"ע כובד ראש	ל, ב	
שי	חסידים הראשונים היו מתפללין	לב, ב	
שיא	ענין יין המשומר בענביו	לד, ב	
שיג	איתא כו' אפשר אדם חורש	לה, ב	
שיד	שלושה שאכלו כאחד	מה, א	
שטו	א"ת מורשה אלא מאורסה	נז, א	
שטו	א"ת מורשה אלא מאורסה		
שטז	נוסח אחר: א"ת מורשה		
שיז	שבת מעין עוה"ב	נז, ב	

שיז	להבין מרז"ל בינונים זויז שופטן	סא, ב	
שיט	פי' ת"ח אין להם מנוחה	סד, א	
שיט	נוסח אחר: מהו צדיקים אל מנוחה		
שכ	להבין מארז"ל על חללה של רשות	יא, א	שבת
שכ	נוסח אחר: להבין מארז"ל על חללה		
שכא	לשנה אחרת קבעום בהלל והודאה	כא, ב	
שכב	נוסח אחר: לשנה אחרת קבעו		
שכד	נשים דעתן קלות	לג, ב	
שכה	וזהו סוד נעשה ונשמע	פח, א	
שכה	נעשה ונשמע כו' מי גילה		
שכו	אין ישראל נגאלים אלא בצדקה	קלט, א	
שכז	בי"ש וב"ה הלכה כב"ה	יג, ב	עירובין
שכח	את ה"א תירא לרבות ת"ח	כב, א	פסחים
שכט	ענין תשובה קדמה לעולם	נד, א	
שלא	איתא בפלוגתא ח"א כולו לה'	סח, ב	
שלב	אין שמחה אלא ביין	קט, א	
שלב	איתא בגמ' בזמן שבהמ"ק		
שלג	בכל יום חייב אדם לראות	קטז, ב	
שלד	להבין מארז"ל הני כ"ז כל"ח	קיח, א	
שלה	יעקב נשא שתי אחיות	קיט, ב	
שלה	ענין שאול באחת ועלתה לו	כב, ב	יומא
שלז	לה"ע שאין יוצאים במנעלים ביה"כ	עג, ב	
שלה	אבל חייב בסוכה	כה, ב	סוכה
שלה	אין שמחה אלא בחופה		
שלט	להבין מארז"ל שמיני רגל בפ"ע	מז, א	
שמ	כל מזונותיו של אדם קצובין	טז, א	ביצה
שמא	דוד מלך ישראל	כה, א	ר"ה
שמא	כתיב לרצות על המים	ב, ב	תענית
שמב	לעולם יהא אדם רך כקנה	כ, א	
שדמ	שתיקותא בתרין	יח, א	מגילה
שדמ	ענין מה בין חסידי דבבל	כח, ב	
שמה	ענין הפוסק מד"ת	יב, ב	חגיגה
שמה	אין מוסרין ס"ת	יג, א	
שמו	האיש דרכו לכבש	סה, ב	יבמות

שמז	האומר אין לי אלא תורה	קט, ב	
שמח	מי שרוצה מאד למלך		
שמח	בש"א כלה כמות שהיא	טז, ב	כתובות
שמט	עושה כו' זה הזן בנוי	נ, א	
שמט	כל הדר בא"י	קי, ב	
שנ	עבר אדם עבירה מלפפתו	ג, ב	סוטה
שנ	האשה היא יראת ה' נקנית	ב, א	קידושין
שנא	להבין מארז"ל מחשבה טובה	מ, א	
שנב	ענין מחשבה טובה הקדב"ה מצרף		
שנג	מאן דלא כרע במודים	טז, א	ב"ק
שנד	העוסק במקרא מדה ואינה מדה	לג, א	ב"מ
שנה	ענין חכם עדיף מנביא	יב, א	ב"ב
שנו	ענין כו' מה יום מיומיים	סה, ב	סנהדרין
שנז	בענין דחי' בשתי ידים	קז, ב	
שנז	כל ישראל ערבים זב"ז	לט, א	שבועות
שנז	ענין עין רואה	ב, א	אבות
שנח	וכל מעשיך בספר נכתבים		
שנט	איתא בגמרא שוב יום אחד	ב, י	
שס	להבין שלפעמים צ"ל יראת חטאו	ג, ט	
שסא	כל יתר כנטול דמי	נח, ב	חולין
שסב	כנור של בהמ"ק הי' של ז' נימין	יג, ב	ערכין
שסג	בגמ' בעי' אם עונה שלא לשמה	טז, ב	
שסד	איתא כו' כל תענית	ו, ב	כריתות
			ירושלמי
שסד	ירושלמי ובחרת בחיים	א, א	פאה
שסו	ירושלמי כל חפציד		
שסז	בקושי התירו	טו, ג	שבת
שסח	טעם למה נפש ישראל	א, ה	יומא
שסט	ירושלמי וכו' לענין ברכת שהחיינו	בסופו	קידושין
שע	ענין ר"א הגדול ור"ע	פ"ו	אדר"ג
שעא	ענין כו' יושב וקורא	פי"ח	תדא"ר
שעא	למה נמשלה כנ"י ליונה	לט, ח	ב"ר
שעא	איתא במדרש קדושים תהיו	צ, ב	
שעג	אי' במדרש שה"ש ע"פ אחות לנו	ח, ח	שהש"ר

שעד	נוסח אחר: במדרש אחות לנו		
שעה	להבין בחי' הלב רואה	א, לח	קה"ר
שעז	בגמ' איסי רמי		תנחומא
שעט	נוסח אחר: תניא לא ניתנו שבתות		
שעט	בשכר האמונה	תקט	יל"ש הושע
שפא	איתא בס"י שיש עומק טוב	א, ה	יצירה
שפב	ואברהם כו' ביומין עילאין	קכט, א	זח"א
שפג	סיהרא ל"ל מגרמה כלום	רמט, ב	
שפד	אדכרו לי' יומא דתלגא	צז, ב	זח"ב
שפה	נוסח אחר: אדכרו לי'		
שפו	להבין כו' בעין השכל	קטז, ב	
שפז	איתא בזהר כרוזא נפיק	קלד, א	
שפח	כגוונא דאינון מתייחדין	קלה, א	
שצ	הוי"ה הוא האלקים רזא דכולא	קסא, ב	
שצא	נוסח אחר: בזהר פ' תרומה		
שצג	איתא בזהר משל איש אחד	קעו, א	
שצג	אכלו רעים ופרשו בזהר	ד, א	זח"ג
שצה	להבין כו' חדוה תקיעא בליבאי	עה, א	
שצז	להבין כו' כשיו"ט חל בשבת	צד, ב	
שצט	אעא דלא סליק נהורי'	קסח, א	
שצט	ענין ההוא ינוקא	קפו, א	
ת	פי' על מאמר לבושין תקינת לון	יז, א	תקו"ז
ת	ענין משפט דאיהו רחמים	יז, ב	
תא	ענין אורייתא בלא דו"ר	כה, ב	
תב	עיין בת"ז ע"פ ותעל שועתם	מט, ב	
תג	איתא בתיקונים שאפי' אם הי' צדיק		
תד	לה"ע פסוד"ז		פסוד"ז
תד	אתה עשית את השמים		
תה	ברכת יוצר אור		ברכות ק"ש (לפני')
תה	המלך המרומם		
תו	והביאנו לשלום		
תז	לה"ע קבמ"ש בק"ש		ק"ש (קבלת מ"ש)
תז	ענין ח"פ אמת		ברכות ק"ש (לאחרי')
תח	ברום עולם מושבך		

שמו"ע	בתפלת שמו"ע איך לכוון	טט
	ענין הברכות שמו"ע	טט
	ענין השאלה כבקשת התפלה	תי
	ענין מוריד הגשם	תי
	אמרינן בתפלה והחזירנו בתשובה שלמה	תיב
	רפאנו ה' ונרפא	תיב
	עושה שלום במרומיו	תיג
עלינו לשבח	עלינו לשבח	תיד
תפלת ערבית (ברכות ק"ש)	מלכותו ברצון קבלו	תטז
קבלת שבת	לכה דודי לקראת כלה	תטז
	לכה דודי לקראת כלה	תיח
תפלת שבת	וטהר לבנו לעבדך באמת	תיט
שחרית לשבת	אין ערוך לך	תכא
מוסף לשבת	ענין תשר"ק שבתקנת שבת	תכא
	נוסח אחר: להבין כו' מוסף שבת	תכב
זמירות לשבת	ואלין מיליא	תכב
הלל	להבין מ"ש הלל ברגלים	תכד
תפלת יו"ט	והשיאנו ה"א	תכו
	והחילנו ה"א בשמחה	תכז
תפלת ר"ה	היום הרת עולם	תכח
	נוסח אחר: היום הרת עולם	תכט
תפלת יוה"כ	להבין מרז"ל בתפלת כה"ג	תכט

מאמרי אדמו"ר הוקן הקצרים — ענינים

אוי"א (זיווג תמידי)	לה"ע מהו שאוי"א	תלא
	להבין מ"ש בע"ח זיווג אוי"א	תלב
אהבה (אה"ע אה"ר ואהב"ת)	הנה אהבת עולם	תלג
אהבה (כרשפי אש)	לה"ע אהבה בהתלהבות	תלד
אהבה (כברא דאשתדל כו')	לה"ע מ"ש בתניא	תלה
אהוי"ר	כלל גדול בעבודת הבורא ית"ש	תלו
אומות העולם	עוד ענין התחלקות המדות	תלח
אור אין סוף	אוא"ס ב"ה נק'	תמ
	נוסח אחר: אוא"ס ב"ה נק'	תמא
אוי"א ואוי"ח	לה"ע מהו שבאוי"ח	תמב

להבין

תמד	להבין בחי' אורות בכלים	אורות בכלים
תמד	ענין האמונה	אמונה
תמה	ענין האפילה	אפילה (במצרים)
תמו	מ"ש בע"ח דאצילות	אצילות
תמז	להבין לשון בחי' שנזכר	בחינה
תמח	בכתהאריו"ל בינה עד הוד	בינה
תמח	כל מי שאינו בוכה	בכיה
תנ	ענין גיהנום	גיהנום
תנא	ענין הגיהנום	
תנב	לה"ע גלות הזה שנתארך	גלות (אריכות)
תנג	נוסח אחר: ענין אריכות הגלות	
תנד	דבש הוא גבורות	דבש
תנד	לה"ע אכילת הדבש	
תנה	ענין דגים	דגים
תנה	הנה דורות ראשונים	דורות ראשונים (א"צ הכנה)
תנו	לה"ע כח הדיבור	דיבור
תנח	יצחק בירך את יעקב	דעת
תנח	ענין ב' מיני הבלים	הבל
תנח	לה"ע הוא המדע	הוא המדע כו'
תס	סגולה לבנים שיהי' הולדה	הולדה (סגולה)
תס	נוסח שני: כלל לעבודת הבורא	
תסא	נוסח שלישי: סגולה לבנים	
תסב	היכל ק"ק	היכל ק"ק
תסד	מורי זלה"ה הי' נוהג	המשכה (השגה בעולם)
תסה	לה"ע העלאות ובירורין	העלאה ובירור
תסו	לה"ע מלי"ת ומ"ע	התבוננות
תסח	ראשית הידיעה	
תסט	להבין מפני מה כל הבחינות	התחלקות (חו"ג)
תעא	לה"ע התלהבות הלב	התלהבות
תעב	לה"ע התפעלות הלב	התפעלות
תעד	להבין היטב ענין התפעלות	
תעד	זהב וכסף	זהב וכסף
תעה	ענין זיווג נשיקין בפה	זיווג נשיקין בפה
תעו	עצה כללית אודות ח"נ	ח"נ

תעט	לה"ע חטה	חטה (צמיחה)
תעט	חיות כללי וחיות פרטי	חיות כללי ופרטי
תעט	חכמה ראשית הגילוי	חכמה
תפ	ענין התרבות חכ' חיצונית	חכמה חיצונית
תפ	ענין חכמות הגוים	
תפא	ענין מה שחכמי האומות	חכ' ישראל וחכ' האומות
תפב	לה"ע החלומות	חלומות
תפב	לה"ע טמטום הלב	טמטום הלב והמוח
תפג	והנה על מו"מ	ידיעה ואמונה
תפד	ענין ב' יו"ט של גליות	יו"ט (של גליות)
תפה	לה"ע יחו"ע ויחו"ת	יחו"ע ויחו"ת
תפו	בחי' יסוד	יסוד
תפז	יצי"מ הוא התהפכות הלב	יצי"מ
תפח	הנה כל בריאות העולמות	יצי"ט ויצה"ר
תפט	האדם שמראין לו	יראה
תפט	העולם טועין	יראת העונש
תפט	נוסח אחר: מה שטועים העולם	
תצ	להבין מ"ש בתניא	יראת הרוממות
תצא	לה"ע התגלות מאין ליש	יש מאין
תצא	להבין כתר דרחל	כתר (דרחל)
תצג	בחי' כתר הוא גולגלתא	כתר (וחכמה)
תצד	לה"ע החילוק בין פני' כתר	כתר (פני' וחי')
תצה	ענין לבושי אדה"ר	לבושי אדה"ר
תצו	לה"ע תכלית בריאת האדם	לבושים
תצז	לה"ע לשון הרע	לשון הרע
תצח	שלוש עשרה מדות	מדות (יגמה"ר)
תצח	יזהר כשיפול לו מח"ז	מח"ז
תצט	ענין המלאכים	מלאכים
תצט	ענין קדוש וברוך	מלאכים קדוש וברוך
תק	להבין פשט הענין	מלח (ע"ג השלח)
תק	לה"ע אימת מלך	מלך (אימת מ.)
תקא	אין מלך בלא עם	מלך (אין מלך כו')
תקא	נוסח אחר: כתיב אדון עולם	
תקא	להבין מ"ש בע"ח	מלכות (ללמג"כ)

תקב	ענין ע' שמות שיש למל'	מלכות (ע' שמות)
תקג	ענין מל' בית דוד	מלכי ב"ד
תקג	ענין ממשלת האדם	ממשלת האדם
תקד	נוסח אחר: ענין ממשלת האדם	
תקה	הטעם מ"מ אברהם	מנוח ואברהם
תקו	פ"י מסירת נפש	מסירות נפש
תקו	ענין מ"ב מסעות	מסעות
תקז	מ' סאה של מקוה	מקוה
תקח	מצינו להרמב"ם	משה (רמב"ם)
תקט	משה שושבינא דמלכא	משה ואהרן
תקי	ענין נטילת ידים	נטילת ידים
תקיא	ענין הניגון	ניגון
תקיא	לה"ע ב' נפשות	נפש
תקיב	נה"י	נה"י
תקיג	בענין נקודות וטעמים	נקודות וטעמים
תקיג	כשיקום קוב"ה להביא משיח	נשמות
תקיד	בענין לימוד בכתבים	סדר הלימוד (זהר וע"ח)
תקטו	ענין סוכה	סוכה
תקטו	ענין ספירה	ספירה
תקטז	כתב הרמ"ק בענין הספירות	ספירות
תקיה	לבד ממילי דשמיא	עבודת ה'
תקיט	כלל ישים אדם	
תקיט	עבודת ה' כל היום	
תקכ	עצה לעבודת ה'	
תקכ	כלל הפחיתות	
תקכב	נוסח שני: כלל על מה	
תקכד	נוסח שלישי: כלל הפחיתות	
תקכו	עצה היעוצה לכל אדם	
תקכו	להשים לב ולהתייגע	
תקכז	לה"ע העיגולים והיושר	עיגולים ויושר
תקכח	כל עילה ועלול	עילה ועלול
תקכח	ענג אותיות נגע	ענג (אותיות נגע)
תקכט	בענין העצבות	עצבות
תקכט	להבין הפרצופים	פרצופים

תקל	יש צדיקים שמשיגים	צדיקים
תקלא	נוסח אחר: יש שמשיגים	
תקלאא	ענין המעשה דר' וואלף	
תקלג	להבין מ"ש באג'	צדקה
תקלה	ענין הצדקה	צדקה (לצדיקים)
תקלו	לה"ע הצמאון	צמאון
תקלז	זאת צריך לידע	צמצום
תקלח	קול מעורר הכוונה	קול
תקלח	לה"ע קידוש והבדלה	קידוש והבדלה
תקלט	טעם שנסתלקה השכינה	קץ
תקמ	לה"ע הקץ	
תקמא	ענין הקרשים והאדנים	קרשים ואדנים
תקמב	להבין כח הרצון	רצון
תקמג	שמו גימט' רצון	רצון (שמו)
תקמג	רשעים מלאים חרטות	רשעים מלאים חרטות
תקמד	הנה בשבועות נעשה	שבועות
תקמד	ענין השבירה	שבה"כ
תקמה	לה"ע שבה"כ	
תקמו	ענין שבת	שבת
תקמז	בשבת ויו"ט עליות העולמות	שבת ויו"ט
תקמז	ענין שבת תשובה	שבת תשובה
תקמט	ענין שובבים	שובבים
תקנ	ענין שכל העולמות	שחוק (העולם כש.)
תקנב	שית ספירן מקננין ביצירה	שית ספירן כו'
תקנב	הנה שכלו של אדם	שכל
תקנג	שמחה היא שפלות הנפש	שמחה
תקנד	בענין השמחה	
תקנד	להבין עצה היעוצה	
תקנה	אינו דומה שמיעה לראיה	שמיעה וראיה
תקנו	מארז"ל אינו דומה	
תקנח	ענין שנאת חנם	שנאת חנם
תקנח	לה"ע מה שבכל התורה	תולדות (מלא וחסר)
תקנט	להבין מה שלפעמים	תורה (אותיות ופשט)
תקס	להבין המשך התורה	תורה (המשך הת.)

תקסב	ענין הלימוד גדולה מן התפלה	תורה (ותפלה)
תקסג	ענין עסק הלימוד	
תקסד	כלל אורייתא וקוב"ה כולא חד	תורה (חיות העולמות)
תקסד	איך להתפלל ויהי' לו חשק ללמוד	תורה (חשק ללמוד)
תקסה	בענין היראה	תורה (יראה ואהבה)
תקסו	אורייתא וקוב"ה כולא חד	תורה (כוונת הלימוד)
תקסז	כוונת עסק התורה	תורה (כוונתה)
תקסח	מ"ש בפע"ח עיקר כוונת התורה	
תקסט	לה"ע עסק התורה לשמה	תורה (לשמה)
תקע	בענין עסק התורה שלא לשמה	תורה (לשמה ושל"ש)
תקעא	עוד בענין לשמה ושלא לשמה	
תקעא	יתנהג האדם בזה האופן	תורה (סדר הלימוד)
תקעב	לה"ע ההפרש	תורה (עיון ולגמר)
תקעב	ענין מה שמצינו	תורה (פסוקים שנדרשו כו')
תקעג	לה"ע מוסיף אורות באצי'	תומ"צ (מוסיף כו')
תקעד	ענין תורה שבע"פ	תושבע"פ
תקעה	ענין תחה"מ	תחיית המתים
תקעו	להבין החילוק	תיקון
תקעו	לה"ע מה שלאחר התיקון	
תקעו	ענין תיקון חצות	תיקון חצות
תקעח	לה"ע תעלומות לב	תעלומות לב
תקעח	ענין תעלומות לבו	
תקעט	ענין תערובות טו"ר	תערובות טו"ר
תקעט	ת"ת עולה עד הכתר	תפארת
תקפ	התפלה שאנו מתפללים	תפלה
תקפ	אף אם אין בתפלתו	
תקפא	אם בא לאדם	תפלה (מח"ז בתפלה)
תקפא	בענין נוסח התפלות	תפלה (נוסח)
תקפב	נוסח אחר: בענין נוסח התפלות	
תקפג	ענין תפלת שחרית	תפלה (שחרית)
תקפד	לה"ע התשובה	תשובה
תקפד	נוסח אחר: בזהר תשובה תשוב ה'	
תקפה	עיקר תשובה	
תקפה	בענין התשובה יכוון	תשובה (כוונה)

תקפה	להבין מ"מ תגדל	תשובה (מעלטה)
תקפו	תשובה ומע"ט א' הוא	תשובה ומע"ט

הוספות

תקפט	סקירה כללית ע"ד המאמרים הקצרים
תריא	רשימת המאמרים על סדר השנים

פקסימיליות

תקצא	גוכתי"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" — מפתח בוך „אתהלך-לאזניא"
תקצה	כת"י (מעתיק) 750 — סיום אגה"ק כב ומאמר צ"ג תקנג
תקצז	גוכתי"ק אדמו"ר האמצעי — הנחה ממאמר אדה"ז (תקנ"ז)
תר	כת"י (מעתיק) 1174 — בראש הדף גוכתי"ק אדמו"ר מוהרי"י צ"נ"ע
תרא	כת"י (מעתיק) 265 — מאמר תקנ"ז (בצאסניק)
תרה	גוכתי"ק אדמו"ר ה"צמח-צדק" — הנחה ממאמרי אדה"ז (תקס"ז)
תרט	גוכתי"ק הרה"ק מהרי"ל מיאנאוויטש — הנחה ממאמר אדה"ז

מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים

— תנ"ך —

בראשית א, ו

להבין יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים מהו הב' הבדלות. והנה זלעז' עשה אלקים וזהו הכ"ח עתים שבקהלת כנגד כאו"א יש עת דהיינו כנגד עת לשמוח יש עת לבכות וכן כנגד כולם והמה דרך כלל הד' עולמות כנגד דצח"מ ובכל א' מהם יש הד' בחי' רק כמו המשל הפרסה מפסיק וכו' מהפסולת נהווו הקליפות והחיצונים תחת הפרסה. וזהו מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש ולכאורה קשה איך יכול להתהוות הקליפות וכו' כי אין רע יורד מלמעלה משקר אינו נברא אך זה נהווה מגבורות קדושות בין צרוף לצרוף כשאדם בהתלהבות ולבו בוער כרשפי אש וזהו מגבורות קדושות ובשעת ההתלהבות אינו מרגיש הגבורות והוא אצלו בחי' תענוג אבל אח"כ כשאינו בהתלהבות נשאר אצלו בבחי' כעס דהיינו כשרואה דבר היפך יכול לכעוס תיכף ומה נעשה מזיקין וחיצונים ובעולמות עליונים נק' קטרוג. וזה מזיעתן של חיות נעשה נהר דנור על ראשיהן של רשעים ונק' היכל הקליפות וכו' ובעולם העשי' רובו רע והעולם היצירה מחצה על מחצה ונק' ג"כ מעורב טו"ר וזהו ויבדל בין המים אשר מעל לרקיע ובין המים אשר מתחת לרקיע כי הם כולם נק' תחת הרקיע ותחת השמש כו'. והבדלה ע"י התורה דהיינו שכתוב בתורה זה כשר וזה פסול זה מותר וזה אסור כי תורה לשון מורה דרך וע"י שעוסק בתורה ואומר פסול או טמא הוא מפריד הטוב מהרע והרע מתבטל ובעולמות העליונים ההתבוננות כבנפה וכברה שפסולת ניראה מלמעלה והתמצית כו'

בראשית א, ו

להבין יהי רקיע: נעתק מכת"י 633 רד, ב. ואפשר שדיה להבין שרש הדברים, הנדפס (עם הגהות) באוה"ת בראשית כרך ג' (תצו, ב ואלך), הוא ביאור על מאמר זה.

זה . . . אלקים: קהלת ז, יד.

כ"ח עתים שבקהלת: ג, כ"ח.

מה . . . השמש: שם א, ג.

אין . . . מלמעלה: ביר פניא, ד.

מזיעתן . . . רשעים: חגיגה יג, ב.

ובעולם . . . מחצה: ראה ע"ח שער ציור העולמות בהקדמה. שער הקליפות פ"ג.

תורה . . . דרך: ראה זחיג נג, ב.

והעולמות תחתונים התערובות הוא לח בלח מים היפים במים הרעים ואינו ניכר ואעפ"כ יש במים היפים מים הרעים כמו סוס ושור איזה היכר על מה זה טמא וזה טהור אלא ע"י התורה. וזהו הבדלה הב' והבדלה הא' א' כי לכאורה קשה איך ה' יכול להתהוות כי כתיב כולם בחכ' עשית ואין רע יורד מלמעלה ותירץ ויבדל בין מים למים כי מים נק' חכמה ובחכמה עצמה ה' הבדלה צד הטוב שבקליפת נוגה נברא מפנימיות שבחכ' וצד הרע נברא מבחי' אחוריים דחכ' וכנגד ב' הבדלות אלו הם יחוי' ויחוי'ע יחוי'ת להבדיל הרע מן הטוב כמה שהוא בעולם הגשמי וזהו מי כמוך באלים ה' לשון אלמים המאמר בלא השכל כי כאן אינו ניכר ויחוי'ע ליחד בחי' חכמה עילאה שלא יהי' בחי' אחוריים וזהו מי כמוך נאדר בקודש למעלה מחכ', ובדורות הראשונים שהם ה' עצם התורה היו יכולים ליחד בתורה לבדה ועכשיו אנו צריכין להתפלל קודם התורה.

ב. י

להבין שורש ענין הד' נהרות שיוצאין מעדן כו' הנה אנו רואים שהמים מגדלים פקחין ומגדלין טפשין כידוע ההפרש בין המדריגה באנשים חכמי' או שוטים כו' הוא לפי מזג מימי נהרותם כו' וי"ל הטעם איך יהי' תלוי המשכת החכ' במים גשמי' כו' אך הנה הוא דעדן עילאה משם יפרדו הד' נהרות ומד' אלו נמשכו כל הנהרות כו' והנה ידוע שיכולי' כל המשך הנהר גם כשיהיו בתחתיות הארץ להעלותו בגובה עד כנגד גובה מקורו והתחלתו כגון עין עיטם שבא"י שהי' מפרת שבבבל העמוקה כו' ולא יותר בגובה כו' מפני שיכולי' לדחוף כח המים בגובה אל שרשו בגובה מקורו כו'. וכמו"כ עדן הגבוה ברוחני' מכל הד' נהרות שהוא בא"י במקום בהמק"ד וממנו הפרת נובע בשרש מקורו לכך העלו מפרת העמוקה מעין בעין עיטם

כולם בחכ' עשית: תהלים קד, כד.

מי . . ה': בשלח טו, יא.

לשון אלמים: ראה גיטין נה, ב.

מי . . בקודש: בשלח שם.

ב, י

להבין שורש: נעתק מכת"י 629 יד, א.

שהמים . . טפשין: זחי"א קכה, א (במהני"ע). זחי"ב ל, ב.

עין עיטם . . מפרת: ראה יומא לא, א. בכורות נה, א"ב.

בא"י הגבוה כו' וד"ל ועד"ז יובן שגם בשרש הד' נהרות הרי העדן הרוחני שרש כולם דהיינו כאשר ידוע דהמים להיות שאין בהם גוון והוא בבחי' קר ולח הרי החכ' שהיא ג"כ קר ולח מתגשמת במים והיינו שע"י המים יומשך החכ' למטה בכני אדם לפי אופן מזיגת המים מאיזה נהר שבד' נהרות הראשים הנ"ל וד"ל. והעדן הוא הכולל כל מיני המשכות חכ' שבד' נהרות כו' ומזה יהי' שינוי המדריגות באנשי' חכמים או טפשי' לפי מזג מימי נהרותם דוקא וד"ל. ויובן זה יותר עד"מ מנביעת המח' מן השכל שאינה נחה ושוקטת אפי' רגע כי תמיד נובע אותיות השכל במח' אם לטוב או לרע אם חכמות או שטותים ודברי' בטלים כמו שהטוב והחכ' נובע כן השטות נובע וכו'. כמו"כ עד"מ נהר שיוצא מעדן להשקות הגן הוא בחי' אותיות המח' שנובעי' כו' ומשם יפרד לד' נהרות חכ' הוא נהר פישון פי שונה הלכות ושם נמצא בדולח כו' ומה שימצא טפשי' היינו כמו חכמות מצרי' וחכמות בני קדם חכ' דקליפה שהיא פסולת חכ' דקדושה כו' וד"ל. ובערך כלל ד' נהרות הן חכ' ובינה ת"ת ושרשן למעלה זה הענין ד' שנכנסו לפרדס כמ"ש בכהאריז"ל וד"ל. ונהר גיחון לשון כפיפה ונהר חידקל שחד וקל הכל לפי אופן המשכתו ונביעתו מעדן העליון הוא, ואמנם הנהר הרביעי הוא פרת הוא דמעיקרא כו' היינו לפי שנתב"ס דהיינו ח"ע דעדן בחכ"ת דפרת וע"כ נק' פרת שהוא המשפיע למטה לפי שכלפי מעלה מקבל הוא ובירידתו למטה משפיע הוא כמ"ש במ"א על ענין אמת ואמונה כל זאת כו', ואחר כל הנ"ל יובן יותר לשון הגמרא נהרא נהרא ופשטי' דתלוי דוק' בנהר של אותו המקום ולא בארץ לפי שארץ בחי' מקבל הוא המים שיוצא מעדן הוא המשפיע וד"ל.

פישון . . . הלכות: תקיז תניח (פח, א).

חכ' ובינה תחת: כיה בכתה"י.

ד' שנכנסו לפרדס: חגיגה יד, ב.

בכתהאריז"ל: לקו"ת להאריז"ל עה"פ והנחש הי' ערום. ס' הליקוט' פ' פקודי. שער מרז"ל חגיגה שם.

חידקל . . . חד וקל: ברכות נט, ב.

הוא דמעיקרא: בכורות שם.

נהרא נהרא ופשטי': חולין יח, ב.

ב. כג

זאת הפעם עצם מעצמי. תושב"כ הנק' ז"א כל אשר לאיש יתן בעד נפשו בחי' נוק' שלא השאיר לעצמו כ"א בחי' אותיות לבד ואין נקודו' בתושב"כ כי עיקר ההתגלו' הרצון בכל פרטי אופניו עשיי' הדבר מצוה אינה אלא בתושבע"פ, אך עתה הפעם בבחי' גלות אף שגם בחי' נוק' נק' תורה מאחר שמקבלת הכל מז"א אבל אינן שוין בקומתן שאינה מקבלת רק מנהי' דז"א ולמטה מחביד שלה אינן מקבלי' מחביד דז"א כדרך המתאחדי' לאחדי' ממש שחביד של שניהם נעשי' אחד ולעיל יהי' חביד של כללות נשי' מיוחדים בחביד דז"א דהיינו התו' שנתפשט מלבושי' בני"ע ויתגלו טעמי תורה ולא יכנף עוד מוריך וכו'. וזהו ביום ההוא תקראי לי אישי ולא תקראי לי בעלי בחי' מקבל לבד כו' כי מאיש לוקחה זאת דהיינו ששניהם א' ממש כאיש העומד נגד חבירו פנ"פ שחביד של שניהם שוין, משא"כ ותבך לפני רגליו בלבד וחביד דז"א מאירי' עליה מלמעלה בלבד כמיש בזהר בענין ט"ו יום של סוכות דחמשה יומין עליהו כו' דהיינו ה' ראשונות דז"א כו' וכנז' הרבה חלוקי' בענין עליי' מל' בזמני הגאולות במצרים כתי' לכתך אחרי כו' שגם קבלתה מנהי' דז"א דרך אחורי' דהיינו מדבר דבי"ט שלא ע"י התורה

ב, כג

ואת הפעם: נעתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי 1161 מ, א. ונעתק בכתי' 258 קג, א. 931 כ, א. 1054-1055 א. 1148 מו, א. 1154 עב, א.
מאמר זה בא בהמשך לדיה' האיש דרכו לכבוש [הנדפס לקמן בימות סה, ב] ודיה' ואשה כי תדור [הנדפס לקמן במדבר ל, ד]. וזהו שמסיים: כי האיש דרכו לכבוש כמישית ודיל'.
בסוף המאמר השלישי הנ"ל מסיים אדמו"ר האמצעי, ביאור דברי הרב ואין זה לשונו ממש, ואפשר דקאי על שלשת המאמרים, שנאמרו בהמשך אחד.
ב. אתה לה' ליאונא' ע' ט"א נעתקו מאמרים אלו בשינויים [ראה שם ע' רסג, שהם מכת"ב אדמו"ר האמצעי, שהוגהו מר' ליב מאהליווער. אך בדי"כ השינויים הם קלים, בעיקר תיקוני לשון וכיו"ב, וכאן הוא בשינוי גדול: ונראה שטעם הדבר כניל, שאדמו"ר האמצעי העיד בעצמו שכתב דברים אלו כביאור דברי הרב ואין זה לשונו ממש]. והמאמר שלפנינו מתחיל שם: הרבה חילוקין.
הנחה אחרת מג' מאמרים אלו, נדפסה בלקי"ת (מטות פג, ג), ונכלל תוכנם במאמר א' — ד"ה ואשה כי תדור.

בכתי' 633 קמו, ב נעתק מאמר זה שבלק"ת, בכותרת: את זו דרש אדמו"ר בשבת שמברכין מ' אב דשנת תקנ"ד. גם בכתי' 1174, הכולל מאמרי תקנ"ז על הסדר, מופיע מאמר זה בין מאמרי הקיץ, ובמפתח שבתחלת כתי' 1064: אשה כי תדור נדר, כ"י מקור נשמות, תקנ"ז. ואי"כ יש לשער ששלשת המאמרים הנ"ל נאמרו באותה שבת, ובהמשך אחד.

עוד דרוש על הפסוק זאת הפעם, ראה להלן [סוכה מז, א] ד"ה להבין מארז"ל שמיני רגל בפ"ע. כל . . . נפשו: איוב ב, ד. וראה ע"ה שער לאה ורחל פ"ב. לקי"ת להארז"ל ושער הפסוקים איוב שם. ויתגלו טעמי תורה: ראה פרשי' שה"ש א, ב.
ולא . . . מוריך: ישעי' ל, ב.
ביום . . . בעלי: ראה הושע ב, יח.
ותבך לפני רגליו: ראה אסתר ח, ג.
כמיש בזהר: ח"ג קב, ב.
לכתך אחרי: ירמ' ב, ב. וראה לקי"ת להארז"ל וספר הליקוטים שם.

שהיא פנימי' כו', וז"ש איהו בנצח ואיהי בהוד דתרין כליות יועצות נצח איך למעט ההשפעה מפני מיעוט כלי המקבל או מאיזו מניעה אחרת, והוד הוא ההיפך שתהי' ההשפעה על איזה צד שתהי' וכו' ונצח איהו ז"א והוד איהו מל' המקבל ההשפעה להיות כי עיקר קבלת מל' מנהי' דז"א כנודע וד"ל. וז"ש והיו עיניך רואות את מוריד כי עין בעין יראו דהיינו התקשרו' חב"ד כללו' ישראל על חב"ד דז"א דהיינו בלא לבושין ולא יכנף עוד מורייד כי האיש יכול לכבש כמשיית וד"ל.

ב, כד

ע"כ יעזב איש את אביו ואת אמו כו', הנה מה שצריכים לשמח החתן הוא מפני שמים התחתונים בוכים, וענין הבכי' מפני גודל הירידה שירדו מאו"א דאצי' להיות מוחין לז"א שהוא החתן כידוע וע"כ צריך לשמחו כו' וד"ל. ומה שמשמחים אותו במילי דבדיחותא של עניני הבל דוקא מפני שהוא שמחה שלמטה שנפלה בשכירה משמחה עליונה דאצי' ובראותו דבר שנפל שהוגבה הוא שמח בחלקו ג"כ במה שהושפל לעבודת האדמה לברר מ"ה שנפלו כו' וד"ל. וקודם החטא היו שוין בקומתן דו פרצופין הי' נכלל שמחת

איהו . . . בהוד: ע"פ שער הנסירה פ"ה ופ"ו. שער לאה ורחל פ"ו. מק"מ לזח"א כו, ב.
והיו . . . מוריד: ישעי' שם.
כי . . . יראו: שם נב, ח.
האיש יכול לכבש: יבמות סה, ב.
לכבש: בגוכתי"ק: לחבש.
כמשיית: להלן ד"ה האיש דרכו (יבמות סה, ב).

ב, כד

ע"כ יעזב איש: נדפס ב,,שני המאורות" כו, א. ונמצא בכת"י 94 קמו, א. 105 י, ב. 190 קט, א. 258 קסח, א. 385 א, א. 404 מד, ב. 416 עט, א. 417 קכ, ב.
ברוב המקומות מופיע מאמר זה בין המאמרים: (א) בפרוח רשעים כמו עשב (נדפס שם כד, א). (ב) להבין מארו"ל לעיל יעשה הקביה קניגיא (נדפס שם י, א). (ג) ולא יכנף עוד מורייד [לקמן ישעי' ל, כ]. (ד) ע"כ יעזב איש. (ה) אין מוסרים סתרי תורה [לקמן חגיגה יג, א]. גם מ"ש לקמן. ע"פ האמור למעלה בענין הצחוק העליון שהושפלי' קאי על ד"ה להבין מארו"ל הנ"ל. ועד"ז מ"ש בסד"ה להבין מארו"ל הנ"ל. וזוהו בפרוח רשעים כמו עשב, כי חמשת מאמרים אלו נאמרו, כנראה, בזמן א' ובהמשך זל"ז.
לע"ע לא נתברר מתי נאמרו חמשתם (בד"כ מופיעים בין מאמרי קיץ תקס"א, ומסתבר שגם הם נאמרו באותו קיץ). ומהתוכן נראה קצת שנאמרו בעת חתונה.
שמים התחתונים בוכים: כ"ר פ"ה, ג. בחיי ויקרא ג, יג. תקיז ת"ה (יט, ב).
וקודם . . . בקומתן: ראה ע"פ שער מיעוט הירח פ"א.
מ"ה שנפלו כו': נ"א: מהנשפל.
דו פרצופין: ראה עירובין יח, א.

הכלה בשמחת החתן כי כתר א' מאימא לשניהם כו' אבל לאחר החטא שנתקללה חוה שהוא ימשול בה צריכים שמחה לשמחה בפ"ע וזהו שאומרים בברכה האחרונה משמח חתן עם הכלה ובברכה ראשונה משמח חו"כ וד"ל. וטעם הדבר יובן ע"פ האמור למעלה בענין הצחוק העליון שהושפל והורד מעצמות השעשועים וזה הי' כל עיקר הורדת האדה"ע בג"ע לעבדה ולשמרה לברר בירורים כידוע, ומפני שבעודו אצל או"א הי' בנה"י דאימא ג"כ בחי' שעשועים דהיינו התגלות התענוג שבהתפשטות והרחבת השכל הנק' בינה, אמנם כשנעשים מוחין למדות למה יהי' חייב וכדומה אז נסתלק התענוג שבשכל כו' ולכן הלוך ילך ובכה המים התחתונים שהוא ז"ת דאימא כו' מפני הירידה העצומה. ואמנם הלא המכוון בירידה הו"ע הצחוק העליון שיהופך רע לטוב כו' וזהו ביום חתונתו ושמחת לבו כשידבק באשתו שע"י מ"ה וב"ן מתבררים כו', לכן יעזב את שעשועי או"א כו' בשביל ענג השפע בתועלת המקבל כו'. אך צריך לשמחו כו' פי' להראות מה שיהי' בסוף והוא הצחוק כמש"ל. וזהו שהי' מרקד אתלת במילי דבדיחותא דוקא שהוא תענוג הנלקח מדברי הבל וכנ"ל שהוא הי' בשרשו סיבת טעם הירידה כנ"ל והיינו שנפל בשבירה כנ"ל וד"ל. וענין שמחת הכלה בפ"ע דהיינו מפני ירידה שני' של המל' מזהמא של הנחש ומיעטה א"ע עד שהדכר מושל בה [פי' הוא המברר אותה כו' משא"כ מקודם היו שוין ממש כו' לכן] מ"ן דילה הנק' ג"כ מ"ת בוכים בעלייתה וצריך לשמחה בפ"ע וד"ל.

שם

שמח תשמח כו', כתיב ע"כ יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו, פי' אביו ואמו הוא השכל שנעזב ונסתלק בשעת קול הדיבור בתפילה כי ידוע שא"א לאדם בשעת הדיבור היוצא מן הלב בתפילה שיהי' אז שכלו ודעתו בהרחבה וכשצריך לדבק נפשו באותיות הדבור והקול מוכרח לעזוב ולסלק את השכל ולקצרו. וכן בהיפוך אם רוצה לדבק בשכל וההשגה מוכרח

שהוא ימשול בה: בראשית ג, טז.
 האמור למעלה: בדיה לבהין מארזיל הנ"ל.
 הלוך יקך ובכה: תהלים קכו, ו.
 ביום חתונתו . . . לבו: שה"ש ג, יא.
 מרקד אתלת: כתובות יז, א.

שם

שמח תשמח כו' כתיב ע"כ יעזב איש: נעתק מכת"י ירושלים 1166 כא, א. ובכת"י 269 ריד, ב — רק ההתחלה.

לעזוב את הקול ולדבר בחשאי, והגם דאבא יסד ברתא אבל הקול שבדבור שיוצא מהבל הלב שכבר נבנה מבלבל הוא את השכל כנראה בחוש שדברי חכמים בנחת דוקא ולא בקול וכל הרמת קול בלכול השכל הוא. וזהו ע"כ יעזוב אביו ואמו חוי"ב הבונים את הדיבור ואז דובק באשתו היא קול הדבור וד"ל. ועד"ז יובן למעלה שמוחין דאוי"א מסתלקים מז"א כאשר ידבק בקול הדיבור הוא המל' מפני שהמל' מן האיש לוקחה מהבל הלב כו' וד"ל. ואמנם יש עצה לזה שלא יבלבל הקול אלא אדרבא יהי' כל אמית' כוונת השכל בהתלבשות בקול הדבור עד שלא יהי' גם קול א' בלתי כוונת שכליות, והוא כאשר תהי' השמחה בהתבוננות שישמח ויגיל מן ההשגה שמשגיג כידוע אז יהי' הקול בניגון ממילא מכוון לפי אופן ההשגה ולא יבלבל את הכוונה כו' וד"ל. והטעם הוא, שכאשר יבא העונג והשמחה בהשגה תצא מן ההעלם לגילוי כידוע דכל שמחה מוצאה מן ההעלם לגילוי כמו שמגלה האדם מצפון לבבו בעת שמחתו כו' וא"כ הגם שנסתלקו ונתעלמו מוחין דאוי"א כנ"ל חוזרים לבא לידי גילוי מן העלמם ע"י שישמח בהתבוננות כו' וד"ל. וזהו כל הנהגה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בה' קולות פי' ה' קולות בלתי השמחה בהתבוננות הם נעזבים ומסתלקים כשרוצה להדבק בהשגת השכל כנ"ל אך ע"י השמחה חוזרים להיות עפ"י השכל כנ"ל ולכך כשאינו משמח את המדות שהוא החתן בהתבוננות עובר בה' קולות שעובר עליהם מבלתי שיוכל לדבקה בהם וגם . . . אותם שאינם מכוונים עפ"י השכל כנ"ל אם לא שיעזוב אביו ואמו כנ"ל וד"ל. ואמנם בזמן חתונתו ושמחת לבו אז השעה הצריכה לשמחה לשמח החתן בכדי שיוכל לעזוב את אביו כמ"ש במ"א וד"ל. וזהו שמח תשמח רעים האהובים פי' רעים האהובים הם חו"ג וצריך לעורר בהם שמחה עליונה כדי שלא יהי' הקול נפרד מהם כנ"ל וד"ל.

לך לך יב, א

לך לך מארצך וממולדתך כו' וצ"ל ענין הסתלקות השכינה כשאין עושין רצונו של מקום, הלא מכה"כ כי בלתי השפעתו בכל עת אף על התחתון שבתחתונים הי' כלא הי' כי הוא המח"י את כולם כידוע, וא"כ אפי'

אבא יסד ברתא: זח"א רמת, א. רנו, ב. רנת, א. ת"ז תכ"א (סא, ב).

דברי חכמים בנחת: קהלת ט, יז.

כל . . קולות: ברכות ו, ב.

וגם . . : תיבה אחת אינה ברורה בכת"י.

לך לך יב, א

לך לך: נדפס בכונה ירושלים סי' צח. ונמצא בכת"י 239 סו, א. 349 יט, א.

מלא כל הארץ כבודו: ישעי' ו, ג.

בלתי . . כלא הי': ראה שעהיחיה"א בתחלתו.

כשביי הולכים בשרירות לבם הוא מחי את העולם ומהו ענין הסתלקות השכינה. דהנה אי' במדרש אברהם המשיך התגלות אלקות ברקיע ראשון ויצחק ברקיע ב' ויעקב לשלישי כו' עד מרעה המשיך אלקות על הארץ הזאת. ולהבין זה דהנה יש ז' רקיעים וז' ארצות שיש לכל ארץ רקיע פי' סובב המסבכו מכל צד והוא כאמצע. והנה בעבודת ה' צ"ל ג"כ ארץ ורקיע דהיינו שצריך להיות תחלה בחי' ארץ כמשרז"ל ארץ נבראת תחלה והוא בחי' אין כידוע שא"א להיות מיש יש כ"א יש מאין כמו החטה שלא תצמח כ"א שתרקב תחלה והי' כלא הי' כו', וכמו כן בעבודת ה' א"א להוליד בחי' זו דהיינו אמירות תשבחות והודאות בנקודת הלב שהוא אחד ממכ"ע כו' דהיינו ברוך שאמר וכיוצא בהם כ"א שהי' מתחילה קודם התפלה ביטול עצמותו מרוב פחיתותו דהיינו לשום אל לבו גודל רחוקו מהשיי ב"ה שהוא רחוק מאד בכל מיני התרחקות היותר גדולים כי הכל שקר הטוב שלו ושהוא הולך בשרירות לבו רק רע כל היום והוא בעמקי הקליפות הקשות והמזוהמות דברים כאלו ישים אל לבו וישביר ויכניע ללבו בדברים כאלה ויהי' בעצמו כאין [כי כהיום הוא בחי' לבו שאינו רק שקר שאם הי' יודע שהוא לגמרי רשע לא הי' נעשה כנ"ל] ובשמו הדברים האלה אל לבו בודאי יהי' נבזה בעיניו נמאס וזוהי בחי' ארץ התבוננות הפחיתות ונעשה מיד רקיע סובב מכל צד דהיינו שמחמת בחי' ארץ הנ"ל בא בחי' רקיע הוא ענין התפלה בהודאות ותשבחות שהשיי סכ"ע כולא קמי' כלא חשיב לית מחשבה תפיסא ב' בחי' מקיף על המוח שא"א להשיג בשכל, וכל עניני ההודאות כולם הם בחי' רקיע. וכל שישפיל עצמו יותר בכחי' ארץ יהי' רקיע יותר מעולה, כידוע היות רקיע השני' המעולה שמסבב רקיע התחתון והוא למטה מן הארץ יותר מרקיע התחתון ועיגול הרקיע מוגבה למעלה יותר. וצריך שלא להיות בחי' עומד דהיינו בחי' יש כמ"ש והארץ לעולם עומדת רק בחי' מהלך ע"ד הנ"ל. והנה יש ז' רקיעים וז' ארצות ונק' ארצות החיים והנה אברהם המשיך אלקות ברקיע הראשון בבחי' רקיע כנ"ל ויצחק במדת יראה כו' עד מרעה. והנה מצד עצמינו לא הי' לנו מעולם איזו התעוררות אהבה או יראה כ"א ירושה היא לנו מאבותינו כמ"ש מה יפה ירושתנו כו' דהיינו המשכת אלקות שהמשיכו האבות ברקיעים יש כח לכאור"א מישראל להיות בו בחי' רקיע הנ"ל שהיא ירושה מהאבות כ"א שיהי' מתחלה בחי' ארץ הנ"ל כמ"ש שמים וארץ נבראו כאחד שבעשותו ארץ מיד נעשה רקיע כנ"ל. והנה צדיק מושל ביראת אלקים כשהאמונה נתקע בלבו שכולא חד כנ"ל היראה

איתא במדרש: שהשיר פ"ה, א. ושינ. וראה ד"ה באחי לגני תשי' בתחלתו.

ז' רקיעים . . ארצות: ראה מדר"א פ"ה. זח"ג ט, ב.

ארץ נבראת תחלה: חגיגה יב, א.

והארץ לעולם עומדת: קהלת א, ד.

במדת יראה: נ"א: במדות.

שמים . . כאחד: חגיגה שם.

צדיק . . אלקים: ע"פ שמואל"ב כג, ג.

היא השכינה מושלת בכל תאוות לבו ועניני העולם לכל יפנה עליהם דהיינו מכח האמונה שהש"י מושל בכל ולו המלוכה נמצא הוא התגלות השכינה, אבל בהיפוך כשהולך אחר שרירות לבו הוא ענין שאין השכינה בהתגלות אעפ"י שמחי' את הכל כו'. והנה אברהם שכל גבוה אצל בחי' ארץ הנ"ל וזהו לך לך מארצך כו' אל הארץ אשר כו' כנ"ל.

שם

לך לך מארצך וממולדתך כו' מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגליו וכו' שהי' מזלו צדק שהוא במערב ים אוקיינוס שהוא קרירות שאינו מוליד כי קרירות כמים שהוא בחי' חסד שכולו טוב ואין לו ידיעה כלל מבחי' רע דהיינו אש גבורות דעיקרו של רע הוא חמימות וכשיש לו חמימות בעבודת ה' דהיינו רשפי אש אהבתו כו' ממילא מוכרח להיות מדה זו ג"כ ברע דהיינו חמימות התאוה וכעס ודומיהן ולזה נק' חמימות גבורה שיש לקליפה יניקה ממנה מאחורים שלה כו' משא"כ במדת החסד שכולו טוב ואין לקליפה אחיזה כלל כו', ולכן ציוה השי"ת לאברהם אבינו ע"ה לצאת מבחינתו ומזלו דהיינו רק טוב בחי' מים קרירות ולכן אינו מוליד והפך מזלו ממערב למזרח ששם החמימות ויוכל להוליד כו'. וזהו שמצינו בכתבים מעלת אכילת הדגים בשבת מפני שיש צדיקים מופלגים מגולגלים בדגים ולכאורה תמוה אם מפני עבירה יותר טוב לו להתגלגל באדם ואם לא חטא כלל למה מתגלגל. אלא הענין הוא כנ"ל שבחי' דגים הוא קרירות חסד מניעת ההולדה וכשאוכלם האדם שמורכב מחו"ג ומעלה כו'. וזהו שנזכר בוהר נטירותא בדגים ומפני זה אין להם גביני עינים כו'.

שם

לך לך: נעתק מכת"י 170 רצט, ב. 208 פו, ב. 258 קיד, א. 411 קיב, א. 1064 פד, א. 1174 עד, א. מ. . . לרגליו: ישע"י מא, ב. וראה שבת קנו, א"ב. ולכן ציוה: שבת שם. שמצינו בכתבים . . . בשבת: ראה עמה"מ שער תיקוני התשובה פ"ה (יו, ג). וראה גם מגדל עז' תסד-תסה ובהנסמן שם הערות 62-63. עמה"מ שער רישא דז"א פמ"ה (קנ"ג, ב). שנזכר בוהר: ח"ג קכט, ב.

שם

ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך כו' חגרה בעוז מתניה ותאמץ זרועותי'. כתיב שמע ישראל הוי' כו' אחד וא"א כ"א בביטול נמאס כל התאוות ולא יהי' הרצון כ"א אחרי אלקים אבל אם יש איזה תאוה לאיזה דבר א' או אינו א'. וא"כ לא כל הרוצה ליטול כו' ואין זה אלא בבני עלי' וכן שלמה המלך ע"ה נתן עצה לזה שנאמר חגרה בעוז מתני' וכו' וד"ל.

יז, כו

בעצם היום הזה נימול אברהם כו'. וצ"ל ענין נימול דמשמע מעצמו. והנה להבין זאת צריך להקדים שיש ב' מיני מילות כמ"ש המולו ערלות לבבכם וכת' ומל ה' אלקיך כו'. ולהבין מ"ש והטיבך והרבך מאבותיך דמשמע יותר מאבותיך ולכאורה אינו מובן והלא האבות הם השרשים ויעקב נתפשט עד ע' נפש כו' ובמצרים נעשו ת"ר אלף שרשים וכעת הם ענפים ואיך כתיב והרבך מאבותיך כו'. הנה כתיב מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת הוי' ובתורה כתיב לא בשמים היא שכבר ירדה משמים כו' וכת' עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת' כו' וארז"ל קיים אאע"ה כל המצות אפי' ע"ת קיים אותם אבל מצות מילה לא קיים כי כל המצות נרמזים בשם הוי' י"ה שס"ה ל"ת ו"ה היא רמ"ח מ"ע וכמ"ש ושמרו דרך הוי' לעשות

שם

ויאמר . . . לך לך: נעתק מכת"י 877 קה, ב.
חגרה . . . זרועותי': משלי לא, יז.
שמע . . . אחד: ואתחנן ו, ד.
לא כל הרוצה ליטול: ברכות טז, ב.

יז, כו

בעצם היום הזה נימול: נעתק מכת"י ירושלים 3547 שנה, א.
המולו ערלות לבבכם: ירמ" ד, ד.
ומל ה' אלקיך: נצבים, ל, ו.
והטיבך . . . מאבותיך: שם, ל, ה.
מי . . . השמימה: שם, ל, יב.
ר"ת . . . הוי': ת"ז בהקדמה (ב, ב). תכ"כ (סה, ב). ועוד.
לא . . . היא: נצבים שם.
עקב . . . משמרת': תולדות כו, ה.
קיים . . . ע"ת: יומא כח, ב.
ושמרו . . . צדקה: וירא יח, יט.

צדקה כו' אבל מצות מילה לא קיים שמצות מילה היא העולה על כולם כו'. ולהבין כ"ז יש להקדים הקדמה א' מענין לימוד התורה שגם מי שיושב ולומד הרבה ושונה וחוזר עד שנעשה שגורה בפיו ויכול להורות הוראה לאמיתה מ"מ אם התורה היא בלא תשובה אין לו חיבור עם התורה שלומד כמו הפחות ערך שאינו לומד כלל כי בתושב"כ בס"ר אותיות התורה יש לכל א' אות מיוחד אבל בתושב"עפ שלומד אין לו חיבור כלל רק צ"ל תשובה והוא ענין מילה ערלת לב והוא כמ"ש כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב והיא כענין לבי כלב האבן בשרירות לבי אלך כו' בחי' פריקת עול הרגשת עצמו ליש ודבר בכל פרטיו. וענין הסרת ערלת לב היא כמו ענין כמ"ש ביעקב כי במקלי עברתי את הירדן ועתה הייתי לשני מחנות קטנתי מכל החסדים כו' שמה שעבר במקל לבד ואח"כ הי' לעושר גדול הי' שוה אצלו גם שהי' עוסק בענינו עד שהי' לשני מחנות אבל הי' נקבע אצלו שאין זה שלו כי הי' הוא הנותן והוא יכול להרים ולהשפיל ברגע א' וכמו"כ צריך שיקבע בכל נפש מישראל שלא יתרחב לבו כשהולך לו בעניני זה העולם ומצליח ולהיות הולך בשרירות לבו כו' ורק כשיבטשו אותו בבני חיי ומזוני אז יזכור על הוי' שהי' הוא העושה זאת וזולת זה אינו ניזכר כלל על הי' אלא צריך שיהי' זה תמיד בבחי' שהי' הוא הנותן ההשפעה והוא יוכל להימנע ובחי' זו נק' מילה של ערלה הלב והיא המילה שמלמטה למעלה ומ"ש ומל הי' אלקיך את לבבך כו' היא התגלות אלקות מלמעלה למטה כמו הדוגמא שיהי' לעתיד וכמ"ש יראת הי' על פניכם לבילתי תחטאו שהיא מחמת התגלות עצמות אלקות מלמעלה אזי א"א לבא לידי חטא כלל. וזהו ענין מילה ופריעה שמילה היא הסרת הערלה שלמטה כו' והפריעה היא כמ"ש וצאצאיו חתם באות ברית קודש שהוא האות לבחי' התגלות עצמיות כו'. וזהו בעצם היום הזה ולא כתיב יום רק היום דקאי על היום הבא יום שכולו טוב יום שכולו ארוך וזהו בעצם היום הזה נימול מעצם כו' היא הדוגמא דלעתיד כו' וד"ל.

כי . . . לב: ירמי' ט, כה.

בשרירות לבי אלך: נצבים כט, יח.

כי . . . החסדים: וישלח לב, יא.

יתרחב . . . לו: בכתה"י: יתרחם לבי כשהמוליך לי.

יראת . . . תחטאו: ראה יתרו כ, כ.

וצאצאיו . . . קודש: נוסח ברכת המילה — שבת קלו, ב.

יום שכולו . . . ארוך: ראה קדושין לט, ב.

וירא כב, ג

נקדים לפרש פסוק א' שנאמר וישכם אברהם בבוקר כי ידוע שהבוקר נק' חסד ויש חסדים המכוסין ויש חסדים המגולין וחסדים המכוסין נק' מוחין כי המוחין הוא מכוס' וחסדים המגולין נק' שכם כי השכם הם הכתפים הם מגולין ונראין ולזה נאמר ביששכר ויט שכמו לסבול שעשה מן החסדים המכוסין חסדים מגולין שיתגלו ויבואו אל התפשט' וגם אברהם כוון לעשות מן החסדים המכוסין חסדים מגולים שהי' במדריגות שכם ולזה כתיב וישכם אברהם בבוקר שעשה מן הבוקר שהוא חסד שיהי' נק' שכם ויתגלו בהתפש' ויהי' נראין. וזהו שבעינו בבוקר חסדיך לשבע אותנו בחסדך הגדול ויגלה עלינו במגולה ואז נשמחה ונגרנה בכל ימינו תמיד שאע"פ שחיו תמה זכות אבות יהי' חסדיך קיים לעד ולנצח.

תולדות כה, כח

ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אוהבת כו'. יאהב ל' עתיד והוי"ו מהפך לעבר ורבקה אוהבת ל' הוה כו'. ומשארז"ל לע"ל ישראל לא ידענו כי אתה יצחק אבינו וכעת בגלות אברהם אבינו ויעקב אבינו לפי שבחי' יצחק גבוה מאד שהוא בחי' הזהב שגבוה מכסף שהוא חסד ולע"ל יושג בחי' יצחק, ובעשו הי' הציד דנשמות קדושות שנפלו לקליפות היו בפיו ולא בתוכו שלא יהפכנו וד"ל ולכן אהבו יצחק שרשו כו', ולעתיד שיתברר הטוב שנפל להרע ולא יהי' להקליפות חיות אז יכירו יצחק אבינו שזהו שורש שממנו יצא הטו"ר כו' אבל כעת בגלות מעורב הטוב ברע צ"ל ורבקה אוהבת את יעקב ואת עשו שנאתי כו' וד"ל.

וירא כב, ג

נקדים לפרש: נעתק מכת"י 258 קיד, א. ואפשר שהוא סיום ביאור הפסוק שבעינו בבוקר, המבואר בסופו. ויט שכמו לסבול: ויחי מט, טו. שבעינו . . . ימינו: תהלים צ, יד.

תולדות כה, כח

ויאהב יצחק: נעתק מכת"י 170 רצב, ב. 208 עד, ב. 411 קיד, א. משארז"ל . . . אבינו: שבת פט, ב. ואח עשו שנאתי: מלאכי א, ג.

ויצא כח, יא

ויקח מאבני המקום אבן נק' מל' דאצי' כשיורדת להחיות עולמות ביי'ע בחי' דומם וצירוף אבין הוא שם ב'ן וא' הוא בחי' אלקות המלוכב ויש בה ע"ס אורות וכלים והכלים הם בחי' אותיות הנחלקים דרך כלל לגי' קוין שעטניז' גיץ ובדק חיה ומלאכת סופר ובפרטי' בהם עשרה כלים ויוד' הוא כלי לחכמה כנודע ויעקב הוא בעל האצי' שהיא פ' בפ"ע לקח העשר בחי' אותיות וישם מראשותיו שהעלה לבחי' חכמה שהוא יוד' כנ"ל, ויקח את האבן כידוע כשנתעלה התחתון באצי' נעשה מפ' שלם רק נקודה חדא וישם אותה מצבה ות' ושוי' יתהון קמא שהעלה לייג תקי'ד ששם הנימין והשערות שהגומות הם בחי' יודיין והשערות וויין ויעקב עשה יחודים והמשיך היוד' ונעשה ואין לחבר התחתון בעליון וגרם לדורות שעיי מצות מעשיות כמו אתרוג ודומיהם יעורר יחוד באצי' ויצק שמן כו' שיהי' נמשך אלקות למטה עיי המצות מה להלן באימה ויראה בשעת מ"ת שכל העם רואים את הקולות שבאצי' הגם שאפי' משה הי' נבואתו רק באצי' המתלבש בכריאה אך בשעת מ"ת נתלבש עצמיות בדיבור אנכי ולפניו כחשיכה כאורה לכן ראו הקולות. והנה הוא ית' למעלה מהזמן וגם עתה בד"ת מתלבש אוא"ס כמו במ"ת לכן אף כאן באימה ויראה וכשלומד שלא באימה כו' נאמר ויצא יעקב מבאר שבע שהוא המקור שממנו נובעים המדות וילך חרנה בחי' גרון. והענין שהמחשבה שבאדם נעשה עיי אויח מהלב למוח ונולדו שם אותיות גשמיים ואח"כ קול הוא כלול מאר"מ ועיקרו הוא הרוח של הריאה ומים שהריאה שואבת כו' והאש הוא רק כח המחליק את הקול עיי כלי המבטא לה' מוצאות הפה לכן בריבוי הדינין כמו כעס וכו' שחלק האש מתרבה על חלק רוח ומים אינו יכול לדבר ניהר גרוני שנשארו האותיות בכח. וכן בעבודה כשאדם נפרד ולא פרחא לעילא נאמר נאלמתי דומיה. ויעקב יוד' עקב המשיך לבחי' חרנה שאפשר לתקן עיי גער חית קנה לשבור רגל החית שהיא חומה ונעשה ה' [כמארז"ל על רגל ה' בשביל הבית שיועיל] רנה כו' ויפגע במקום, במקום

ויצא כח, יא

ויקח מאבני המקום: נעתק מכת"י 109 סה, א.

אבן נק' מל' דאצי': ראה זחיג רמג, ב. ועוד.

אבין . . וא': ראה שהיחודה"א פ"ז. לקו"ת ראה כז, ג. לקוטי שיחות חט"ז ע' 492.

שעטניז' . . 109 פ: ראה ע"ח שער דרושי נקודות פ"ו, ובהגות וביאורים שם (בדפוס ווארשא) בשם ס'

הפליאה.

פ"ו = פ"צות.

מה . . ויראה: ברכות כב, א.

כל . . הקולות: יתרו כ, יח.

ריאה שואבת: ברכות סא, רע"ב.

ניהר גרוני: תהלים סט, ד.

נאלמתי דומי': שם לט, ג.

גער חית קנה: שם סח, לא. וראה זחיג רנב, א. ס' הליקוטים תהלים שם.

כמארז"ל . . שיועיל: מנחות כט, ב.

שאדם שם יכול לשוב לה' שהוא מקומו של עולם ולפניו חשיכה כאורה כנ"ל. ושנתי בשלום אל בית אבי שהוא יצחק על שם הצחוק כו'. והי' הוי"ה לי לאלקים כי אלקים הוא בחי' צמצום עד רום המעלות והוי"ה נק' נגד עולם שלמעלה מאלקים ששם יש התגלות יותר והוא ז"פ הוי"ה הוא אלקים שאומרים בנעילה כו'. והאבן הזאת שהיא בחי' מל' אלקים יהי' רק בית אלקים לקבל כו'. וכל אשר תתן לי שיש נ' אלפים יובלות שהוא עליות עד א"ס והטעם כי בריאת העולמות הי' תחלה מקום פנוי ואח"כ נמשך הקו ויש בו מעלה ומטה לכן יש עליות עד א"ס עד ראש הקו ואח"כ במקום פנוי וכל העליות הוא העלאת מ"ן מעולם התחתון והמ"ן נק' מעשר שהיא בחי' מל' עשירית ממטה למעלה וגם בחי' חכמה נק' עשירית ממטה למעלה שעליות מ"ן עולה בכל ע"ס הכל בבחי' חכמה כמו עד"מ ע"י העלאת מ"ן של האשה גורמת הזווג להמשיך הטפה מהמוח בחי' חב"ד עד שנמשך למטה ונעשה אדם שממנה דם ובשר. וזהו עשר אעשרנו שיעלה מ"ן בכל עליות עד לך לעצמות אלקות וד"ל.

כח, טז

ויאמר אכן יש הוי" במקום הזה ואנוכי לא ידעתי אין זה כ"א בית אלקים וזה שער השמים. וקשה האיך לא ידע יעקב שיש ה' במקום הזה הלא ידוע שמכה"כ ומה המקום הזה דווקא ומה לא ידעתי. הענין הוא דהנה איתא שהמלאכים אומרים ג"פ קדוש בכל יום וברוך כבוד ה' כל הלילה מהו עבודתם מידי יום ביום. אך הע' דפי' קדושה הוא מלשון מובדל ע"ד קדושים תהיו דהנה כל העולמות נק' מקום אבל אינו מקום לו ית' אדרכה הוא מקומו של עולם ע"ד הנה מקום אתי שהוא גדו' מכל המקומות וזהו פי' קדוש שהוא מובדל מכל העולמות יותר ויותר למעלה. אך זהו האריכות כ"כ ע"ד שכל המקום אינם אומרים אלא ג"פ. דהנה מי שהוא גדול במלכ' גדולה האימה והפחד יותר גדולה ממנו. דהנה הגדלות שהוא גדול במלוכה הוא

מקומו של עולם: ביר פס"ח, י.
אודם . . . ובשר: נדה לא, א. וש"נ.

כח, טז

ויאמר אכן יש הוי": נעתק מכת"י 258 קיד, ב.
דהנה איתא: ראה חולין צא, ב. מדרש תהלים יט, ז.
מהו עבודתם: אוצ"ל: וזהו עבודתם.
קדושים תהיו: קדושים יט, ב.
לא ית': כנראה צ"ל: לו ית'.
הוא . . . עולם: ביר פס"ח, י.
הנה מקום אחי: תשא לג, כא.

מפני שיש תחת ידו כמה אנשים כמה עירות נמצא הגדלות שלו רק מחמ' המקום שיש לו משא"כ בהש"ת שאין הגדלות שלו מחמת המקום שהוא מקומם. והנה יובן הגם שהכל יודעים שמכה"כ מ"מ האלקות שלקוח ממה שרואה בעולמות הוא רק בחי' מל' שרואה שהוא מלך גדול מ"מ יכול לעשות כל צרכי אכילה ושת"י ושינה שאף בפני מלך גדול יכול לעשות כד"א, רק שהמלאכים מבינים בחי' קדוש שהו' מובדל מכל העולמות וזהו אינו בחי' מלכות ולכן אין יכולים לעשות שום תנועה מחמת אימה גדולה ולכן נק' עומדים וזהו ששוהים כ"כ באמירת קדוש הנ"ל מחמת אימה גדולה להם. וזהו פ"י יעקב ידע בודאי בחי' מלכות ה"י יכול לישון, אך במקום הזה שהוא בהמ"ק ראה בחי' ה' הוי' ולא שם אדנ"י מלשון אדון שהוא בחי' מלכות לכן אמר לא שניתי מחמת אימה גדולה כנ"ל, אין זה כ"א שער השמים שהוא המחבר בין השמים והארץ כמו שער שהוא דבר ממוצע לכנוס מפרוזדור לטרקלין כנ"ל וד"ל.

וישלח לב, יא

קטונתי מכל החסדים ומכל האמת וגו' וכתוב מכוון לשבתך פעלת וגו'. הענין הוא דכתיב כל הנק' בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, ופ"י כל מה שברא ויצר ועשה הוא לכבודי. והוא ע"ד מ"ש אל דעות ה', ולכאורה הפלא ופלא למה נתן ב' דעות להש"ת הלא הוא אור פנימי הוא המדע הוא היודע שלא בידיעת חוץ ממנו ח"ו. אמנם כתיב אני ה' לא שניתי וכמאמר אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר כו' בלי שינוי ח"ו ומה שנראה לנו שינויים אינו מצד הבורא ח"ו אלא מצד העולם אשר ברא ויצר ועשה, וא"כ יש ב' בחי' שהם ב' דעות א' לידע שקודם שנברא העולם ה' הוא ושמך בלבד והב' לידע שגם אחר כ"ע הוא א"פ בלי שינוי. וזהו ענין לכבודי בראתיו בדבר המתלבש בזולתו נק' כבודי כמ"ש ר"י קארי למאני מכבודתא ע"ד שמתלבש בהם. וזהו מכוון לשבתך פ"י הכנה לשבתו שזהו

כד"א: - בדרך ארץ.
שנית: אוצ"ל: ידעתי.

וישלח לב, יא

קטונתי: נעתק מכת"י 170 רחצ, א. 1174 קיט, ב.

מכוון לשבתך פעלת: בשלח טו, יז.

כל . . . עשיתיו: ישע"י מג, ז.

אל דעות ה': שמואל א ב, ד.

הוא . . . ח"ו: רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"י. הל' תשובה פ"ה היה. מוי"ג ח"א פס"ח.

אני . . . שנית: מלאכי ג, ו.

ר"י . . . מכבודתא: שבת קיג, א.

לכבודי פעלת שם הוי' ומקדש אדני כוננו והמ"י. והנה שלש מתנות טובות ניתנו ע"י יסורין תורה ועוה"ב וא"י ולכאורה קשה הלא יקראו מתנות טובות ולמה צריך ליסורין אבל הענין שדבר זה מגביה את האדם למעלה מן המקום והטבע של הבריאה וצריך שיהי' לו השתוות טובות ויסורי עוה"ז. והנה אמרו בגמ' אע"ג דאיהו לא חזי מזלי' חזי פי' איהו לא חזי חסד העליון שהוא למעלה מן המקום אבל מזלי' חזי פי' שהוא שכלו רואה שהכל חסדי ה' שלא ירדו לעולם השפל בשביל גדולתם שלא יכול העולם לסובלם. אך קשה למה שם פחדו פחד, אמנם יש ב' עניני חסדים הא' מה שלא יכול לירד לעוה"ז כנז', והנה כשהשכל רואה זה אז נבהל ונרתת בראותו דבר שהוא למעלה מן העולמות ותפול עליהם אימתה ופחד, ויש חסד אחר שירד בעוה"ז והוא בחי' גבורה דכתיב כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם, פי' החסד הוא בחי' גבורה שירד אמת ה' לעולם, וגם זה החסד כשרואה השכל מתבהל ומתפחד. והנה יעקב ירא מאד כדכתיב וירא יעקב מאד ויצר לו וגו' ולא ידע ממה הי' מפחד כי מזלו דהיינו שכלו ראה חסד עליון יורד מלמעלה אך לא ידע אם הוא מחסד עליון שאינו יכול לירד למטה מחמת גדלותו וישאר למעלה מעוה"ז או אם הוא מחסד שיכול לירד ולהשתלשל אף למטה בזה העולם שיהי' ג"כ כאן בזה העולם חסד וטוב הנראה בהתגלות בזה העולם לזה אמר והתפלל קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך וגו' שהנה נקטן מכל החסדים שירדו כבר לעוה"ז אשר ע"כ גם עתה אינו יכול לקבל כ"א זה החסד אשר יוכל לרדת למטה משא"כ החסדים העליונים אין בו כח לקבלו ועתה הצילני נא וגו' כו' וד"ל.

לג, יז

ויעקב נסע סכתה כו' עשה סוכות. יבואר עפ"י מ"ש טעמה כי טוב סחרה לא יכבה בלילה נרה. הענין דהנה יש אהבה רבה ואהבת עולם. אה"ר בא אל האדם [בלי שום] הכנה מעצמו ואהבת עולם הוא מה שלוקח

שלש . . וא"י: ברכות ה, א.
אע"ג . . חזי: מגילה ג, א.
כי . . לעולם: תהלים קיז, ב.

לג, יז

ויעקב נסע סכתה: נדפס בבונה ירושלים ס"י צו. ונמצא בכתי"י 184 תכו, א. 207 רל, ב. 391 מח, ב. 400 יג, ב. 633 ט, א. 757 פג, ב. 877 טז, ב.
בכתי"י 391 מופיעה הכותרת 'דרוש ד' לסוכות' [לפנ"ז שם ד"ה אל ה' ויאר לנו דשמיע תקס"ה].
מאמר זה הובא ונתבאר בשיחת ש"פ וישלח תשס"ו (הנחה בלתי מוגה).
טעמה . . נרה: משלי לא, יח.

התבוננות מן העולמות והם נק' ממכ"ע וסכ"ע, כי אהבת עולם נק' בחי' ממכ"ע דהיינו בכל נקודה ונקודה מה שיש בעולמות [ניכר שיש שם] אלקות המחי' אותה. ואה"ר הוא בחי' סכ"ע שהוא למעלה מן העולמות שאם הי' נכנס בעולמות לא הי' יכול לסבלו. והנה המאכלים שאדם אוכל וכל מיני הסיבות הזנות את האדם הם לכאורה למטה ממדרגת האדם שהם דצ"ח והאדם הוא מדבר, וממה שאנו רואין שהאדם צריך לזה והם מחיים אותו ע"כ בודאי הם נלקחים ממדרגה העליונה יותר מן האדם. אך מה שירדו כ"כ למטה הוא כי סוף מעשה במחשבה תחלה והאדם האוכל אותם המאכלים מעלה אותם [אל שרשן] שהאדם כשהוא מוסר נפשו לה' אינו לוקח בעצמו כלום והוא למעלה מן העולם, וזה הנקודה שמחי' את המאכלים שאוכל נעשה דם ובזה הכח הוא עובד את הש"י. והנה האדם הוא עולה ויורד וכשיורד ממדרגתו אז הוא בעצבות ואינו יכול ללמוד ולהתפלל והוא מפני שרוצה לגרמי' הוא דעביד להיות איש חסיד במדרגה עליונה וכשנופל ממדרגה הוא בחשך אבל באמת צריך להניח א"ע מכל וכל כי אף שהוא רע ממש יש בו חלק אלוה ממעל וצריך שיעשה בשביל החלק שבו להאירה בתורה ותפילה כמ"ש כי אתה תאיר נרי. וזהו טעמה כי טוב סחרה [פי' אימת אתה יכול לטעום כי טוב סחרה] הוא בחי' אה"ר שהוא בחי' סכ"ע מלשון סחור סחור ועי"ז לא יכבה בלילה נרה כנ"ל. וזהו אל תשמחי אויבתי כו' דהיינו כי נשמות ישראל אומרים לקליפות אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי שאף בנפילה שלי יש לי קימה כי ישבתי בחושך ה' אור לי [שיכול האדם לעבוד את בוראו אף שהוא בחושך]. וז"ש ויעקב נסע סכותה שנסע א"ע לאותה אהבה שהיא סכ"ע שהוא כמו סוכה שסוכך עליו מלמעלה מרחוק (דהיינו) [אעפ"כ נסע א"ע כנ"ל ואף שהוא רע מ"מ צריך] לעבוד בשביל החלק שבו. ואח"כ ויבן לו בית שבא אל אותו האהבה כמו בבית שאדם דר בתוכו ויבן לשון התבוננות. ולמקנהו עשה סוכות דהיינו למאכלים שהוא אוכל הוא בחי' סוכה והוא כשהולך במע"ט, אבל כשהוא בחשך אזי אף לעצמו הוא בחי' סוכה [סוכ"ע] שהוא למעלה ממנו. וזהו ע"כ קרא שם המקום ההוא סכות [תרי סכות לו ולמקנהו] והבן וד"ל.

הסיבות הזנות: נ"א: הצטרכות שמחי'.

שמחי' את: נ"א: שמכה.

כי . . . נרין: תהלים יח, כט.

ועי"ז . . . כנ"ל: נ"א: ומפרש קרא ואויל פי' אימתי יכול לכא לזה כשלא יכבה נרו פי' ואף כשהוא בחשך

יורד ממדרגתו מ"מ רואה שלא יכבה נרו דהיינו חלק אלוהה שבו.

אל תשמחי אויבתי: מיכה ז, ח.

וישב לו, ד

ענין קנאת השבטים ליוסף על שעשה לו אביו כתונת פסים. דהנה כתי' י"ב בקר והים עליהם מלמעלה י"ב בקר הם י"ב שבטים (דבריאה) והים עליהם בחי' ים הוא נק' עזאתכ"ס כמ"ש לים מכסי' ובחי' זו לא תבוא לידי גילוי עד לעיל דכתי' כי מלא הארץ דעה את ה' כמים לים מכסי' ולכך הים עליהם מלמעלה כי בחי' ים הוא למעל' מהשבטי' ובחי' יוסף הוא למעל' גם ממדריגת ים ולכך ארז"ל ע"פ הים ראה ויננס כו' מה ראה ארונו של יוסף ראה שבחי' יוסף הוא למעלה גם מבחי' ים ולכך ויננס ונבקע הים דהיינו מפני ביטול מדריגות הים לבחי' ומדריגות יוסף וזהו שעשה לו אביו כתונת פסים פס ים שעי' יוסף נחלק הים ונעשה בבחי' ביטול כי פס מלשון אין ואפס (או מלשון התחלקות כמו פסת רגבים) ולכן נתקנאו אחיו על כתונת פסים היינו על שורש יוסף שהי' גבוה גם משורש שרשו של השבטי' שהוא בחי' ים ויוסף הוא גבוה מהים. והענין הוא כי הנה הי"ב שבטי' שרשם מ"ב גבולי אלכסון דז"א דאצי' אך כמו שהם למטה הם בעולם הבריא' מ"ד מחמת שכינה וד' חיות שבמרכבה דבריא' וכ"א כלול מג' ונעשה מקור לבי"ע והים הוא בחי' מל' דאצי' ונק' ים סופא דכד"ר דאצי' ויוסף הוא צדיק גדול שכמו שהוא למטה הוא עצמו בחי' יסוד דאצי' שגבוה מאד נעלה גם להיות מקור לייב שבטי' דבי"ע כו' וד"ל.

ז, 17

מאלמים אלומים בתוך השדה וגו' תסובינה אלומותיכם ותשתחוונה לאלומתי וגו' מאלמים אלומים הוא ענין העלאת מ"ן לברר ולהעלות מר"ה לרה"י שלדבר א' של עבודת ה' צריך הרבה דברים בעלמא

וישב לו, ד

ענין קנאת השבטים: נעתק מכת"י 407 צו, א.
 י"ב . . . מלמעלה: מ"א ז, כה.
 כי . . . מכסי': ישעי' יא, ט.
 ארז"ל: תנחומא נשא ל.
 הים ראה ויננס: תהלים קיד, ג.

לו, ז

מאלמים אלומים: נעתק מכת"י 147 יו, א. 208 קו, א. 239 קלט, א. 396 קו, ב. 400 מא, ב. 416 קנו, ב. 633 רה, א. וכת"י ירושלים 414 לו, ב. 2916 שנב, א.
 בכת"י 400 מופיעה הכותרת: תורה של אדמו"ר שיחי', ובסיומו: כל זה בשם הרב מהור"ר אברהם

דפרודא כמו אכילה מהצומח והלבושים כו' ובעבודת ה' הבא על ידם מתעלים מעולם הפירוד ונעשים רה"י ליחודו ית'. וזהו מאלמים אלומים כמו קיבוץ שכולת רבים לעשות מהם אגודה א' כו'. והעלאת מ"ן של השבטים להעלות ליחודו ית' לא"ס ב"ה הוא צריך שיתעלו דרך מדרגת יוסף לפי שהן מעלמא דנוק' ויוסף מעלמא דדכורא וד"ל. אך הם לא ידעו זאת ולכן חרה להם מאד ע"ז וד"ל.

לט, יא

ויבא יוסף לעשות מלאכתו מלאכתו ממש. ותרגומו בכיס' ובחושבני' דהיינו עניני פרנסה. ולכאורה תמו' דבזהר איתא שהי' מרכבה כו', ונודע ענין מרכבה שמופשט כו', ואיך יחשוב בעניני כו'. ובאמת אין זה היכולת להיות כולו בזה והיפוכו אלא למי שנשמתו מאצילות שהוא בחי' אלקות כמו ויאצל כו', או פי' אצלו כו', וכולא קמי' כלא חשיב ואין העולם מפסיק כלל, משאיכ משאר עולמות אי אפשר להיות לגמרי שוה שידבר בכל מחשבותיו ועניניו כו' וד"ל.

זצלהי". [מאמר זה הוא (כנראה) היסוד לדי"ה זה שבתוי"א (כו, ג ואילך) שבו מבואר ענין ביורו שני, וכבר ידוע ממקורות אחרים (בית רבי סב, א הערה ב. בית רבי אידיש (ווילנא — ווארשא) ח"ב ע' 81. וראה מגדל עז ע' שפט) שרבינו הזקן למד ענין זה מר' אברהם בן הה"מ].
שהן . . . דדכורא: ראה זח"א ר, א.

לט, יא

ויבא יוסף: נדפס בבונה ירושלים סי' יח. וראה בכ"ז גם תרי"ח יחי קב, ג ואילך. אוה"ת מקץ תתשב, א ואילך. ועוד.
מלאכתו ממש: פרשי' עה"פ. סוטה לו, ב.

מ. כג

ולא זכר שר המשקים שהוא קנה חכמה שית' לקמן את יוסף לכן פרעה חולם פי' פרעה הוא פריעה את הקליפה הדקה הנק' נוגה וכו' ופי' פרעה בקדושה היא התגלות כל נהורין סתימין כנו' בפ' ויגש והקול נשמע כו' דגליא כל בוצינין כו' ע"ש, ונו' בלקוטי תורה שהיא מלכו' דאצי' כשהיא בבחי' קטנות ראש לשועלים להלביש בגדי חול הוא עוצם הירידה שתלבש בהיכלות דבריאה כנו' בפ' פקודי, והם ז' פרות טובות ובריאות וכו' והפרות הרעות הם היכלות דיצי' מפני שהם מעורבים טו"ר משא"כ דבריאה כו', הם הבולעים הז' פרות דבריאה שלהנהיג את העולם הוא דוקא ע"י היכלות דיצי' והיכלות דבריאה מתכללין בה ומתעלמין בתוכו כאלו הם עצמו המנהיגים וכו' וזהו לא נודע כי באו אל קרבנה כו' וד"ל. ולכן כת' ופרעה חולם שהוא הסתלקות המוחין להיות אז בבחי' קטנות כו'. וכל עיקר הגורם לזה שתפשט בגדי שבת להתלבש בבגדי חול הוא מ"ש ולא זכר את יוסף פי' יוסף הוא התפשטות כל בחי' לגרמי' בתכלית רק לעשות נח"ר ליוצרו וכל עיקר נקודת העבודה אינו אלא להוסיף רבוי תענוג למעלה וכל מה שיתוסף תענוג למעלה זהו תכלית כוונתו בעבודתו כו' נמצא מוכרח ממילא שלאחר

מ, כג

ולא זכר שר המשקים: נדפס בבונה ירושלים סי' עח. ונמצא בכת"י 147 יז, א. 296 מז, ב. 633 יג, ב. בכת"י 147, 296 מופיע מאמר זה בתוך מכתב, המתחיל: ועתה אודיעך פרטי פרטיות [מכל הענין [דבר] קטן וגדול [מראש] מעט החסידות הטובים בקצה אכתוב לך להחיותך [בארץ] [על הארץ] נכריה, ואלה הם בקיצור מופלג, לאחר שתראה העתקה מהתורה שבשבת העבר'.

התורה שבשבת העבר' היא ד"ה ויהי מקץ ל, ג שמפורש בכמה כת"י שהיא מט' מקץ שבת חנוכה תקנ"ז, בהיותו בשקלאב [כ"ה בכת"י 633 יד, ב. 1174 יח, ב. ובכת"י ירושלים 3513 יא, א. ומ"ש בכת"י 3542 ל, א שהוא משנת תקנ"ד הוא כנראה טעות המעתיק. וא"כ נכתב מכתב זה בשבוע שלאח"י, וכותב לו כמה דברים שנאמרו במאמר הנ"ל, ומוסיף: עוד ווערטיל . . ושאלתיו . . והשיב . . עכ"ד. בקשתי להודיע כוונתי. וזהו גם כוונת הכותרת שכבונה ירושלים שם: שייך לשבת חנוכה תקנ"ז לפ"ק. ובכת"י 633 שם: ביאור על תורת מקץ.

ברוב המקומות הנ"ל באים בהמשך למכתב זה: א) צדיק ונושע [לקמן זכר' ט, ט]. ב) עוד ביאור הענין ויחשוף יערות [לקמן תהלים כט, ט]. ג) כי האדם עץ השדה [לקמן דברים כ, יט]. ד) תנו יין למרי נפש [לקמן משלי לא, ו].

גם במאמרים הנ"ל נראה שנכתבו בלשון מכתב, שכותב: עוד ביאור הענין . . אמר משל יפה. ובד"ה תנו יין: והמשל מאד הפלא. גם כמה ענינים שבמאמרים הנ"ל נתבארו בד"ה קול ה' יחולל [לקמן תהלים כט, ט] שנאמר גם הוא בשקלאב, בשבת שלפניו, ס' וישב תקנ"ז.

כעין זה מצינו גם לקמן ד"ה ענין מה שקנה יוסף [לקמן ויגש מז, יז], שנכתב גם הוא בלשון מכתב, ומסיים: אח"ך הדובי. ואפשר שגם המכתב שלפנינו נכתב ע"י אדמו"ר האמצעי.

שהוא . . את יוסף: נ"א: את יוסף וישכחהו. שר המשקים הוא קנה חכמה שיתבאר לקמן. קנה חכמה: משלי ד, ה: יז.

לקמן: בד"ה ויהי מקץ הנדפס בתורה אור ל, ג (וראה לעיל בהערה).

כנו' בפ' ויגש: זח"א ר"י, א.

והקול נשמע: ויגש מה, טז.

בלקוטי תורה: להאריו"ל, ר"פ מקץ.

כנו' בפ' פקודי: זח"ב רמד, ב ואילך.

כל הדביקות הטובים שלו בתפלה יהיו כלא היו מעולם. ומזה יוכל המשכיל למצוא שלא יתמלאו כל ימיו מעבודתו בתפלה עד שנדמה שא"צ לת"ת רק אדרבה כו' ויוסיף אומץ רק לעשות כלים ודירה בתחתונים לגילוי המשכות אלקות דהיינו בבחי' בע"כ אתה חי והם שנתים ימים תרשבי"כ ותושבע"פ חכים ומבין כו' ואף יש שרשפי אש האהבה מצטננת כו' זה מוכרח להיות כי כלים ואורות כידוע ליי"ח ברבוי הכלים יסתלקו האורות כו', וזהו תמיד בע"ח וכו', לכן מפני שלא זכר את יוסף המרבה תענוג כו', הוא בא לבחי' מקץ ימים כו' ופרעה חולם בבחי' קטנות והי' בריאות וגם רעות כניל, אבל בבחי' יוסף לא נו' לא טוב ולא רע כניל ודיל.

עוד ווערטיל קנה חכמה הוא המחבר המוח להלב והוא מצנו הלב בהמשכתו לחות מהמוח. ושאלתיו מה ענין הקנה לפרעה. והשיב שהוא היפוך הער"ף שהוא מקור הדבור בחי' התגלות והלא ראית בבמה"ה שהוא אמת כו' (עכ"ד, בקשתי להודיע כוונתו). וזיעתו של חיות הוא הפסולת ג"כ יין טוב אך האדם בכליו הגשמיים נעשה יין משכר שתטרף דעתו שישכח העוה"ז ויצעק אל ה'.

מקץ מא, א

ויהי מקץ שנתים פ"י כשיפסקו הגבורות שנקרא שנתים שהוא נקודות שבי"א ופרעה חולם. ופרע"ה הם הצירופים, שהיו במדריגות התחתונים חול"ם נתחוק ונתעלה. והנה עומד על שפת היאור, פ"י שנתעלו ובאו לחכמה כי המדות נקרא יאור מפני שהצירופים יונקים מהם והמדות יונקים

מקץ מא, א

ויהי מקץ: נעתק מס' חסד לאברהם (לר' אברהם המלאך) פ' מקץ, ונמצא בכתי' 1064 קנו, כ עם כותרת שייך להתורה הנאמר בס' מקץ כפנסק הראשון בדף קמו ע"ש. פנסק הראשון לא הגיע לידינו, אבל המפתח שלו נכרך בכתי' הנ"ל, וכדף קמו שם: תקניזו, ויהי מקץ שנתים וגו' לעיל מיני ולא זכר שר המשקים, והכוונה לדיה ויהי מקץ הנדפס בתרי"א (ל, ג), ונאמר בש"ס מקץ תקניזו [ראה לעיל בהערה לדיה ולא זכר]. כיון שכת"י זה נחשב כמוסמך [נכתב בערך בשנת תקע"ד, ויש בו הגהות בכתי"ק כ"ק אדמו"ר הצי"צ], מודפס מאמר זה כאן ע"ש אדה"ז: אבל יתכן שהכותרת הנ"ל (שבכתה"י) אינה אלא טעות המעתיק, שמצא איזה קשר בתוכו בין דיה זה לדיה ויהי מקץ שבתרי"א, מה גם שמהמשך התורות בחסלי"א, בפרשיות שלפניו ושלאח"ז, נראה שתורה זו שייכת לשם. ובכל אופן, מדי ספק לא יצא. [ולהעיר, שדיה ויעש אלקים הנדפס בחסלי"א שם בתחלתו, נדפס כבר בפרי"אראץ בתחלתו, ונמצא בכ" כתי' (208 סד, ב. 239 קמד, ב) בין דרושי רבינו הזקן].

הגבורות: בכתי"י: הגהרות.

נתחוק ונתעלה: בכתי"י: נתחוק ונתגלו.

מהחכמה. וזהו על שפת היאור למעלה מן היאור והוא חכמה כי הכל בחכמה איתברירו וראה בחלום שהז' מדות רעים גוברים על המדות טובות. וידבר שר המשקים, הוא מדת החסד חס דל. הוא נתן עצה שיכולים לבוא על ידי צדיק לתיקון. אך הצדיק הוא בבור, פי' בחושך ואין לו כח להעלות. לפיכך ויריצהו פי' שנתעלה הצדיק למדת חכמה שנקרא רצון ויגלח הסיר כל הקליפות מפני שבא על ידו התגלות אלוקות בעולם ואו יתפרדו כל פועלי און ותרם כראם קרני קרן יוד' פי' שהמלכות נתעלה. ויחלף שמלותיו, פי' הצירופים נקראו שמלותיו החליף הצירופים שהיו בקליפה ונתעלו ובאו לקדושה. ויאמר יוסף שבע פרות וגו' שבע שנים הנה וגו'. כי מתחלה היו ז' פרות וז' שבלים מפני שהמלכות היה בדל'ת בסוד דינא קשיא לפיכך היה נפרדים והצדיק העלה מעט לבעלה באחדות בסוד דינא רפיא וזה שאמר ז' פרות וז' שבלים אחד הוא ולפי שראו שהצדיק נתן עצה זו לפיכך אמר אתה תהיה על ביתי. ויסר פרעה את טבעתו, ונעשה מלך שהמלכות נתעלה על ידי הצדיק. עתה ירא פרעה, פי' פרעה הצירופים כשבאו ליראה שהוא ראשית חכמה כי הכל בחכמה איתברירו נתעלו. איש נבון וחכם, פי' הצדיק שיש בו יראת ה' שהוא ראשית חכמה על ידו יתוקן הכל. ויוסף הוא השליט על הארץ, פי' שהצדיק הוא מושל ביראת אלהים פי' מפני שיש בו יראת ה' מפני זה הוא מושל ועל ידי היראה בא לחכמה ואז הוא למעלה מן המדות וזה שאמר הכתוב ויוסף הו'א כשהוא במדריגת אי'ן ואינו מושג ונקרא הוא ואז הוא שליט ובמה הוא שליט על הארץ ביראה שנקרא ארץ. הוא המשביר לכל עם הארץ, פירוש שהוא מביא התגלות במדריגות התחתונים ואז נשברו כל הצירופים והקליפות. וזהו משביר שהוא שובר לכל עם הארץ פירוש הצירופים שהיה בארציות ומעלה הכל להשם יתברך.

בחושך: בכתה"י: נתגשם כחושך.

יתפרדו . . קרני: תהלים צב, י"א.

קרן יוד': בכתה"י: פי' קרן יוד'.

החליף: בכתה"י: והחליף.

העלה מעט לבעלה: בכתה"י: העלה למעלה.

מושל ביראת אלקים: ע"ם שמואל"ב כג, ג.

ומעלה: בכתה"י: יעלו.

ויגש מז, יז

ענין מה שקנה יוסף הסוסים והחמורים של מצרים אח"כ קנה אדמתם מה צורך לכתוב באריכות בתורה כו'. אך יוסף הוא יפה תואר ויפה מראה פי' הראיני את מראיך כו' והוא הי' היופי של כל המראות כו' וזהו יפה תואר והוא השליט על הארץ. ויוסף חי שהוא חי עלמין בחינת ואתה מחי' את כולם המשכת החיות מלמעלה למטה לכל פרט ופרט כו'. ובנימין בן ימין צדיק תחתון הוא אתערותא דלתתא התשוקה שבכל נצוץ אלקות שבכל או"א מישראל. ולא יכול הנער לעזוב את אביו [והוא מה שאמרו יש לנו אב זקן שהוא חכמה כ"ח מ"ה] הוא יוסף חי אתערותא דלעילא שהוא הארת צדיק חי עלמין הנק' צדיק עליון המאיר בכל נפש מישראל. אך המשפיע לא ישפיע לזולתו כ"א שיתוסף בו מתחלה ויתמלא [תוס' הארה מלמעלה כנ"ל] ע"כ אסר יוסף מרכבתי' ויעל לקראת ישראל אביו גושנ"ה שיוסף חי הנ"ל מקבל תוס' הארה ע"י יעקב איש תם אביו [דיוקנו דיוסף] עד ישראל אביו גושנ"ה כו' שהוא חכמה כח מה כמ"ש אחיו של יוסף יש לנו א"כ זקן כו'. והנה יוסף חי הנ"ל רצה ללקט כל האורות קדושות שבמצרים להעלותם למקור שרשם וקנה הסוסים והחמורים שלהם. ותתום השנה היא שעשה השנה הזו בבחי' תם בבחי' יעקב אביי'. ולהבין מה יוכל להיות מסוסים הלא בודאי נשאר בחי' סוסים כמו שהיו, אך ההפרש הוא שמתחלה הי' המצרי רוכב עליו אבל לאחר שקנ"ה אותם יוסף כמ"ש ויק"ן כו' נעשה יוסף הרוכב עליהם ומנהיגם לכל מה שירצה והסוסים הם כבראשונה אך הם של יוסף חי הנ"ל ועשה מהם מרכב"ה לקראת ישראל אביו כו' וד"ל. והנה יוסף הנ"ל קיבץ כל האורות והכסף כל החסדים בית"ה פרע"ה (בחי' פרעה העליון מאד נעלה שאין אנו יכולים להבינו כן הי' לשונו ולחז"נ כמודך יובן כוונתו כו') בהיות כי טוב לגנוזו וגנו כל האורות שלקט והביא אותם בית"ה פרעה ויהיו שם גנוזים מאד כו'. אח"כ כשיצאו ישראל ממצרים וינצלו את מצרי"ם שלקטו כל האורות שגנו יוסף כל הכסף כו' והי' בבחי' התגלות בשעת מ"ת ודו"ק היטב. והנה כל זה הוא למעלה, ויק"ן יוסף כל אדמ"ת מצרי"ם לפרע"ה העליון

ויגש מז, יז

ענין מה שקנה יוסף: נדפס בכונה ירושלים סי' נז. ונמצא בכתי' 94 קכה. א. 170 רסה. ב [חלק]. ב 411 קי. ב. 1007 שמב. א. 1064 קכה ב. 1174 קב. א. וכת"י ירושלים 1166 עז. א. 2916 שסד. א. 3496. ממה שכותב בהמשך המאמר. כן הי' לשונו ולחז"נ כמודך יובן כוונתו, נראה שגם מאמר זה נכתב במכתב [ראה עז"ז לעיל (וישב מ, כג) בהערה לד"ה ולא זכר שר המשקים]. ונראה שנכתב ע"י אדמור האמצעי, וכפי שמסיים. אחיך הדוב".

הראיני את מראיך: שה"ש ב, יד.
 ואתה . . . כולוס: נחמי ט, ו.
 ולא . . . אביו: ויגש מד, כב.
 יש . . . זקן: שם מד, כא.
 אסר . . . גושנ"ה: שם מז, כט.
 ותתום השנה ההיא: שם מז, יח.

כו'. ובעבודת ה' הוא פשוט שנפש הבהמית הם הסוסים לעולם יהי' סוס דהיינו כח המתאווה וגסות הרוח כו'. אך כל עיקר המכוון והתכלית שיוסף חי הנ"ל שבכאור"א מישראל יקניה הסוס הנ"ל וירכיב עליו להנהיגו כמו שירצה ולעכביו בעת שירצה הוא ההתאפקות שלא יפעלו המדות כלל והוא נקי אתכפיא ס"א כמו הכנעת הסוס לרוכביו כו' והיי' הסוס נקרא סוסו של יוסף חי הנ"ל ויעשה ממנו מרכבה לקראת כו'. משאיכ כשהוא סוסו של מצרים חי' וד"ל. אח"כ כשקנה אדמתים ג"כ אמר ה"א לכם זרע וזרעתם פי' לאחר שקנה אותם בבחי' קנייה [כמ"ש ויקן כנ"ל] אמר שיוכל להיות מאדמתים וסוסייהם מבחי' עצמותם עלי' לפרעה דקדושה [רק החמישית לבד כנ"ל] כי ירידת יוסף' ההחיות העולמות אינו אלא בשביל צורך עלי' ונתן להם ה"א שיורעו ה"א ויקצרו ויוכל להתעלו' החמישית בלבד לפרעה הנ"ל. והוא ענין זוריע צדקות וד"ל. וזה שער השמיים כמו מחיצה המפסקת כמו כן ע' שרים ובא"י אין דבר מפסיק שם הארת צדיק עליון יוסף הנ"ל בלי הפסק [ונקרא שער מחולל כו'] והמשולחים הם הסוסים של יוסף הנ"ל וכו' [היושב שם בשער השמיים ושליט על הארץ] כי תרכב על סוסך מרכבותיך ישועה פי' שבבחי' א"ס ב"ה לא שייך לומר מדת ב"ו כשהאדם נעשה קרוב למלכות ויותר קרוב בליא יקרא ער ווערט העכיר העכיר כו' אבל כשיגבה האדם בעבודת ה' האדם הוא כמו שהי' רק שאלקות מתפשט בו ושורה בו יותר ויותר בהתגלות ויותר בהתגלות פי' ער לאוט זיך נאך נידיריקער אראפ יותר למטה הוא בחי' קרוב למלכות וד"ל. אחיך הדוב.

ויחי מט, יב

חכלילי עינים מיין ולבן שניים מחלב כתיב הסבי עיניך מנגדי שהם הרהבוני הנה יש תלת קשרין אורייתא וקב"ה וישראל. להבין מה הם התלת קשרין, דהנה השי"ת למעלה ממקום וזמן שאצלו הכל שוה היה

הוא ההתאפקות . . כלל: ג"א: ולהיות המדות רעות כבחינת ההתאפקות.
כי . . ישועה: חכוק ג, ח.

ויחי מט, יב

חכלילי עינים מיין: נעתק מכת"י 1064 ככג, א [עה"ג שם הגהה בנכותי"ק אדמו"ר הצי"צ, נעתקה לקמן בין חצאי רבוע — באותיות איטלקיות]. ונמצא גם בכת"י 35 מו, ב. 147 צב, א. 349 פב, ב. 633 כה, א. 877 כט, ב. וכת"י ירושלים 1166 נט, א. 2916 רצג, ב. 4088 פג, א.

ברוב כתיב"י באים בהמשך למאמר זה [בד"כ בלי התחלת קטע חדש] ד"ה: (א) הנה כל בריאת העולמות (לקמן ערך יצ"ט ויצה"ר). (ב) ענין ממשלת האדם (לקמן ערך ממשלת האדם). (ג) הנה דורות ראשונים (לקמן ערך דורות ראשונים [גם בתוכן, יש לדי"ה זה קשר למאמר שלפנינו, וכפי שמציין כאן בהגת הצי"צ, עיין לקמן . . בדי"ה הנה דורות ראשונים]).

הסבי עיניך מנגדי: שה"ש ה, ה.

תלת . . וישראל: חז"ג עג, א.

הוה ויהיה אני ה' לא שניתי שאין שום שינוי בו מחמת שכולא קמי' כלא חשיבי אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא משנברא העולם שאין שום שינוי בו ית' שהכל אחדות פשוט אפילו כהיום כמו קודם הבריאה מחמת שכולא כלא חשיב רק שנראה בעולם כנודע. למשל באדם מה שהוא מדבר ב' אותיות אינם נחשבין לכלום נגדו כך כל העולמות החיות שלהם ב' אותיות וגם האות ה"א בו נברא העולם אבל באמת האות גופא הוא למעלה מהעולמות שאם ה' מעצמותו ה' שינוי בו כמו ששמו של אדם אינו עצמותו רק חלק מעט ממנו כנודע וזהו ג"כ שהאות גופא הוא למעלה מהעולמות ולכן בעצמותו אין בו שום שינוי שהכל אחדות פשוט כבראשונה רק כל העולמות הם שמרים משמרים מהארת עצמו שהם רפ"ח ניצוצין כנודע. והנה האדם הוא בזמן ומקום האיך הוא יכול לקשר א"ע לדבר שאין לו גבול ותכלית למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית צריך להיות ע"י ממוצע והוא התורה וע"י יכול לקשר את עצמו להשי"ת. והנה בתורה יש ו' בחינות לחם ויין ודבש שמן וחלב ומים שנאמר לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי ונאמר דבש וחלב תחת לשונך ונאמר הוי כל צמא לכו למים ואשר אין לו כסף לשון תאוה נכסוף נכספתי שאינו צמא לכו שברו ואכלו לחם וגו', ובלא אכילת לחם האיך יצמא למים. אך להבין זה הנה בחינת לחם הוא למשל כמו שאצל האדם נאמר ולחם לבב אנוש יסעד שבלא לחם אין יכול לקבל שום תענוג והוא חלש ואחר שאכל לחם הוא יכול לקבל שאר תענוגים דבש וחלב והלחם הוא דבר המקיים את כל הגוף והוא המחבר בין הנפש להגוף שבלא זה הוא חלש ובחינת מים אצל האדם נאמר כמים קרים על נפש עיפה שהמים אינם טובים כל עת רק כשהוא צמא שהמים בטבע קרים רק כשהוא מחומם ועיף וצמא הם טובים לו אז והשותה מים לצמאו מברך. והנה בחינת לחם בתורה הוא אותיות התורה הפשוטה שהוא היסוד שצריך ללמוד התורה כפשוטה שהם החיות של כל העולמות באורייתא ברא קוב"ה עלמין בכ"ב אותיות התורה דהנה לחם חיטה הם כ"ב אותיות כדאיתא בווהר ואתה מחיה הם אותיות מא' ועד תי"ו וה' מוצאות הפה כנודע והם קיומם של כל

אני . . . שנית: מלאכי ג, ה.

החיות שלהם ב' אותיות: ראה מנחות כט, ב.

האות . . . העולם: נ"א: האות גופא בה' נברא.

לכו . . . מסכתי: משלי ט, ה.

דבש . . . לשונך: שה"ש ד, יא.

הוי . . . כסף: ישעי' נה, א.

ולחם . . . יסעד: תהלים קד, טו.

כמים . . . עיפה: משלי כה, כה.

השותה . . . מברך: ברכות מד, א.

היסוד: נ"א: הסיוד.

באורייתא . . . עלמין: ראה זח"ב ר, א. ועוד.

כדאיתא בווהר: תיז תסיט (קיד, א). זחיג קפת, ב.

ואתה . . . כנודע: ראה שעהיוה"א ספ"ב.

העולמות וחיותם והמחברים בין חיותם והגוף וקודם זה אין יכול לקבל שום תענוג שבאמת צריך לדבק א"ע לתורה כפשוטה שבאמת אין מבינים שום דבר מהתורה וזהו בחינת לחם שבלתי זה אינם יכולים לקבל שום תענוג באמת לא בתפילה ולא בשום עבודת הבורא שיהי' ישמח ישראל בעושויו. והנה יש בחינת דבש שהיא מדריגה גבוה מאוד להנות מזיו השכינה ולקבל תענוג גדול ואין להתאמץ לזאת המדריגה רק יהי' ממילא אבל לא לעשות בכוונה בשביל זה היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם [עיי' לקמן דף קכ"ד ע"א בד"ה הנה דורות ראשונים] והנה הוא בחינת דבש שמקבל תענוג. והנה יש בחינת מים והוא כשהולך אדם כל היום אחר עסקיו ואחר שרירות לבו והוא רחוק מאוד מהש"ת ואח"כ עומד ומתפלל או לומד ובא לו איזה התלהבות מחמת הדיבורים ובא לו איזה תענוג ופובר שהוא דבש אבל אינו רק מים קרים על נפש עייפה מחמת שהוא הולך עיף כל היום בלתי עבודת השם ועכשיו בא לו איזה התעוררות והרא"י שהדבש תמיד מתוק וזה אחר התפילה והעבודה חוזר לסדרו כבראשונה. והנה בחינת יין ושמן הוא דהנה נודע שהיין הוא חם מאוד ושמן הוא בטבע קר ונח והנה איתא נכנס יין יצא סוד שמחמת שהיין דבר הפנימי בענבים ונתגלה לחוץ וכשהאדם שותה אותו מוצא פנימיותו לחוץ להתגלות והוא מהפך אותו לאיש אחר ונהפך כל מוחו וכל מדותיו כן יש בחינת יין דהנה כתיב ראה נתתי לפניכם החיים והטוב המות והרע ובחרת בחיים למען תחיה לאהבה את ה' אלהיך ולדבקה בו כי היא חייך. דהנה יש בכל דבר חומר וצורה גוף וחיות כן יש בכל העולמות למעלה נקרא פנימיות וכלים למטה נקרא חיים ומות דהנה בודאי מי שרוצה לדבק א"ע לגשמיות בלבד ואינו אוהב רק הגשם בודאי הוא נקרא מות ולא דברה תורה במתים אך מי שרואה ואוהב את החיות והפנימיות של כל דבר ע"ז נאמר ובחרת בחיים מאחר שאתה אוהב את החיות למה לך לדבק א"ע להחיות של הדבר הזה שהוא דבר מועט ומצומצם והוא שמרי שמרים הלא טוב יותר לאהבה את ה' אלהיך ולדבקה בו כי הוא חייך וחיות של כל החיים רק כ"ב אותיות וטוב יותר לדבק אל השורש. וזהו פי' כל הנשמה תהלל יה בודאי הגוף אין לו להלל לא המתים יהללו יה רק הנשמה שהיא רוצה החיות וכל להלל יה שכל החיות ותענוגים מעוה"ז ועוה"ב הם רק בחינת ב'.

ישמח ישראל בעושויו: תהלים קמט, ב.

היום . . . שכרם: עירובין כב, א.

עיי' . . . ראשונים: הגהת הציצ.

דף קכד ע"א: בכת"י 1064, ונדפס לקמן ערך דורות ראשונים.

נכנס . . . תוד: עירובין סה, א.

ראה . . . חייך: ע"פ נצבים ל, יט.כ.

רק הגשם: נ"א: רק הגשם ואינו רוצה שום דבר בעולם רק הגשם.

לא . . . במתים: פתיחתא דאסתר בתחלתה.

כ"ב אותיות: נ"א: ב' אותיות.

כל . . . י"ה: תהלים קנ, ו.

לא . . . י"ה: שם קטו, יז.

אותיות אלו י"ה ויותר טוב לדבק לתענוג כל התענוגים. והנה יין דבר שמהפך כל גופו ואין יכול לעמוד אבל השמן הוא קר ונח ועומד על עמדו, דהנה יש אצל האדם חכמה ובינה והנה חכמה שהוא יודע הדבר הזה על כוריו אבל אין מתבונן היטיב בדבר הזה, ובינה נקרא מי שהוא מתבונן מאוד בדבר הזה וזהו נקרא בחינת יין מחמת שהוא מתבונן מאוד בכל הדברים שבעולמות ורואה הפנימיות של כל הדברים ומדבק א"ע לשרש כל השרשים ומדבק א"ע בהתלהבות ובתשוקה להשי"ת ומחמת זה נהפך לאיש אחר ויוצא פנימיותו לחוץ ויוצא סוד ואינו יכול לעמוד מפני תשוקתו הגדולה וזהו בחינת יין אבל בחינת שמן אינו כן שהשמן נקרא נר שבדאי כל האור הוא לא מן הפתילה רק מהשמן רק שהוא קר דהיינו שהוא מבין כל דבר שיש אלהות בעולמות ומחיה עליונים ותחתונים אבל אין מתבונן ואין לו שום התלהבות מזה רק הוא בחינת נר שיכול להדליק כשירצה. והנה כל ישראל קומה שלימה יש בחינת עינים עיני העדה ובחינת שניים הנה בחינת עינים הוא מי שמסתכל בעינו על שום דבר שבדבר שהוא מסתכל שם הוא כולו ע"ד עיני וליבא תרין סרסורין דעבירה עין רואה ולב חומד כו' והוא שם עם כל שכלו וכל מדותיו שם בדבר שהוא מסתכל שם היטב. והנה כשהאדם מתבונן מאוד בשכלו בהשי"ת הוא ג"כ בחינת עינים והוא עם כל מדותיו שם וכל חפצו ותשוקתו אינו רק שם כדרך ישמח ישראל בעושיו. אבל להבין מהו משמח אלהים כדרך ישמח ישראל בעושיו דהנה כמו שהאדם מתבונן ומסתכל מאוד בהשי"ת ומעורר אהבתו אליו כך כביכול מתעורר להסתכל עליו באהבה רבה עד שאינו יכול לסבול מגודל אהבתו וזהו הסבי עיניך מנגדי שהם הרהבוני מלהסתכל יותר מדי מחמת שאהיה מוכרח אני ג"כ להסתכל כך באהבה רבה מאוד ואין יכול לסבול וזהו שהם הרהבוני. וזהו חכלילי עינים לשון אדמימות וזהו עינים מחמת יין כי מי שהוא מסתכל מאוד בדבר בא לו אדמימות עינים וזהו בחינת עינים הנזכר לעיל מחמת שבא לו התלהבות מהתבוננות הוא נקרא אדמימות עינים. ויש עוד בחינת שינים בישראל שכמו שהשינים מחתכים ומשברים את המאכל כמו כן הוא יושב ומברר ומלבן ומשבר כל המדות רעות שבו בתחבולות גדולות, וזהו בודאי מי שאין לו בחינת יין אבל מי שיש לו בחינת יין הנזכר לעיל אין צריך לזה כי ממילא נופלים כל המדות רעות כשהוא מדבק א"ע מאוד להשי"ת כנודע. וזהו ג"כ בחינת ולבן שיניים מחלב לשון מלבן ומשבר המדות. אבל מהיכן נלקח זה מבחינת חלב שבתורה דהנה דם נעקר ונעשה חלב דהיינו מיראה נעשה אהבה ומאהבה יראה וד"ל.

עיני . . חומד: ירושלמי ברכות פ"א היה. פרשיי שלח טו, לט.

רק שם: נ"א: רק שם והוא נק' בחי' יין הגו' והוא יין המשמח אלקים ואנשים.

דס . . חלב: בכורות ו, ב.

שמות א, טו

שם האחת שפרה ושם השנית פועה שם ה' ראשונה הוא עולם המחשבה שמשפרת את הולד שמקשטת את הדיבור בקשוטים נאים ויפים איך ידבר ואיך יסדר דבריו וכל התנהגות הדיבור ע"פ מחשבה ושם ה' השנית הוא עולם הדיבור שפועה והוגה ומדברת תמיד כו' והוא ה' אחרונה. וב' ההין הן המילדות העבריות.

ג, יד

פירוש השם אהיה אשר אהיה. דהנה גלות הוא הסתרת אלקות כנודע שרואין שישראל הוא כ"כ בגלות ושפלות הוא הסתרת האלקות, וזהו בחי' אהיה כשתרצה לבקש אותי היטב בעיון שכלך אהיה אפי' בגלות זהו גבורתי ואנכי עמך, וכשתבקש ותדרוש אותי אנכי עמך ותמצא אותי. משא"כ בשם הוי' שהוא מהווה תמיד בכל עת ורגע מאין ליש ואין בלתו ואפס בלעדו בוודאי לא הי' יכול להיות שום גלות לשלוט על ישראל.

נוסח אחר מהנ"ל

פי' השם אהי' אשר אהי' דהנה גלות הוא הסתרת אלקות כו' כנודע ופי' אהי' כשתרצה לבקש אותי הטיב ואפי' בגלות זהו גבורות כו' אהי' עמך ותמצא אותי כו' משא"כ שם הוי' שהוא מהווה תמיד מאין ליש לא הי' יכול לגלות שום שליטה בעולם וד"ל.

שמות א, טו

שם האחת שפרה: נעתק מכת"י 284 כד, א. 337 עה, א. 411 סח, א. 693 נב, א. 1208 רסז, א. וכת"י ירושלים 2916 רנו, א. וראה תריח שמות לה, ב ואילך. מו, א ואילך. אוה"ת שמות כרך ז ע' בתק ואילך.

ג, יד

פי' השם אהי' אשר אהי': נעתק מכת"י 35 נו, ב. 361 סח, ב. 1007 רנה, א. וכת"י ירושלים 4088 עה, ב. נוסח אחר מהגיל נעתק מכת"י 411 קיט, ב.

ד, יב

להבין מה שהשיב הקב"ה למשה אנכי אהי' עם פיך כי משה אמר כבד פה וכבד לשון דהיינו מחמת שהי' משה שרשו בבחי' או"ח בחי' העלאה ומחמת שהעלאה שלו הי' גדולה בתוקף האור ולכן הי' לו בחי' שוב דהיינו בחי' או"י ובחי' או"ח ובחי' או"י הם שני הפכים וכל מה שהי' בתוקף ועוז בבחי' או"ח כן הוא רחוק מבחי' או"י ולכן אמר כבד פה וכבד לשון אנכי פה הוא בחי' אותיות כח והמשכות. והשיב לו הקב"ה אנכי אהי' עם פיך מפני שכהעלאה אף ששרשה מבחי' או"ח וכל שההעלאה הוא יותר עמוקה מורה על תוקף ועוז באו"ח מ"מ מאחר שההעלאה שלו גדולה כ"כ ע"כ הוא מעורר בחי' אנכי בחי' טובב אשר הוא למעלה משורש דאו"ח ואו"י אשר מחמת זה יכול להיות התכללות או"י ואו"ח וכמאמר עושה שלום במרומיו שר של מים ושל אש ואינן מכבין כו' אשר הם שני הפכים והוא ע"י הארה יותר גבוה. וזהו אנכי אהי' עם פיך שהארת בחי' אנכי יהי' עם פיך. והנה הלויים ששרשם הוא ג"כ מבחי' או"ח וע"י ההעלאה שלהם לא הי' נמשך בחי' אנכי הנ"ל וא"כ לא הי' המשכה שלהם היינו בחי' או"י אלא בכלי שאינו אותיות וכן בקול פשוט בלתי התחלקו' אותיות הדבור כי בחי' קול הוא כלול ג"כ מאו"י ואו"ח. וזהו לבסומי קלא בסומי הוא ענין המתקת הגבורות דאו"ח וקלא הוא ענין המשכה הנ"ל. וזהו המשמח אלקים ואנשים אלקים הוא בחי' ממלא כנ"ל ואנשים הוא בחי' מלאכים דדכורא כי במלאכים נאמר זמירות יאמרו דהיינו שיש ממשיכים המשכה בבחי' קול בלתי התחלקות באותיות ויש שממשיכים בהתחלקות אותיות אבל בני ישראל הם בריח התיכון מבריה כו' ע"כ כל מיני המשכו' כלולים בהם כו' וד"ל.

ד, יב

להבין כו' אנכי אהי' עם פיך: נעתק מכת"י 260 טז, ב. 284 [שנכתב כנראה בחיי אדה"ז] קל, ב. [בשני כתיב, מועתק מאמר זה בהמשך לדיה לה"ע מ"ש יין המשמח (לקמן שופטים ט, יג) [בכת"י 260 מפסיק ביניהם מאמר אחר]: ונראה שגם נאמרו בהמשך אחד, וזהו שמסטים כאו, וזהו המשמח אלקים ואנשים".] 167 ע' רז [ובסיומו: סליק תורת א[ד]מור מה"ר מנחם מענדל באדמו"ר מוהר"ר ש"ש [שלום שכנא] שאמר בק' בוחאו שנת תר"ב לפ"ק — ואפשר שהצ"צ חזר על מאמר זה באותה שנה]. 603 פא, ב. עושה שלום . . מכבין: ראה תנחומא ויגש ו. לבסומי קלא: ערכין יא, א. ושינ. המשמח אלקים ואנשים: שופטים ט, יג. זמירות יאמרו: ברכות ק"ש. בריח התיכון מבריה: תרומה כו, כח.

ד, יג

שלח נא ביד תשלח. הנה בס' התמונה כתוב שזה העולם שאנו בו הוא שמיטה שני' שמיטת הפחד לכן יש בו מרדות כו' חורבן ביהמ"ק ראשון ושני כו' משא"כ שמיטה ראשונה שמיטת החסד כו' ומזה למדו המקובלי' האחרוני' שיהי' עוד שמיטות עד ז' שמיטות אבל עפ"י האריוז"ל אינו כן, רק בזה מודה גם הוא שהי' שמיטה ראשונה רק שמלביש באופן אחר וימת וימלוך וימת וימלוך כו'. והנה שנים הם שהיו מאותה שמיטה בשמיטה הזאת והם חנוך ומשה חנוך ואיננו כי לקח אותו אלקים והי' זה לפי שהי' דור המבול כו' וע"י חנוך נשאר נח כו' ומשה כי מן המים משתיהו משמיטה ראשונה חסד כו' כדי לגאול את ישראל ולכן אמר ונחננו מה לפי שהי' בשמיטה ראשונה צדיקי' גדולי' וגם שמיטה ראשונה הי' בחי' ביטול ביותר. והנה עולם התוהו עגולים זת"ז ועולם התיקון פרצופי' כו' עגולים בהתכללותן במקור כמשל הנשמה וכמשל שמרגיש כאב הרגל בהראש מפני המחשבה שמקפת כו' ופרצופי' יורד בהתחלקות השתלשלות מעילה לעילה והנה התיקון הי' בפרצופים בשביל שני ענינים הא' להיות כח התפשטות החיות מטה מטה ונעוץ תחילתן בסופן שגם ברגל סוף המדריגה יש בחי' שאין בראש שמעמיד בניו הגוף וגם נושא אותו ממקום למקום לא כמו עגולי' זת"ז שחכמה בפ"ע וחסד בפ"ע לכן זה למטה מזה משא"כ כי נעוץ כו'. וכך הוא בעבודת ה' מצות מעשיות כו' ועשה דוחה ל"ת כו' וכמעשה דינוקא שלא קרא ק"ש מפני הכנסת חתן וכלה ואף שהוא פחות הערך כו' וכך רואין שאפי' הדיוט כו' והא בהא תליא לפי שנמשכו האורות בכלים לפיכך יש ברגל ג"כ וכמשל למרגיש בראש כאב הרגל כנ"ל. והנה כאשר ראה משה כך שיש בעולם פרצופי' מה שלא הי' בעולם העליון ומשה הי' לו בחי' ראי' כמ"ש וירא ראשית לו לזה עניו מאד ונחננו מה לבד כנגד עולם העליון. גם כנגד תיקון הפרצופי' אמר כי כבד פה שאין לו כלים כו' והשיב

ד, יג

שלח נא ביד תשלח: נעתק מכת"י 80 צא, ב. 392 נד, ב. 396 יא, ב. וכנראה הוא היסוד לדיה ויאמר גו' מי שם פה שבתוי"א (עו, ד).

בס' התמונה: בהקדמה לתמונה ג' דכ"ז כ"ט ל"א — תוי"א שם.

אבל ע"פ האריוז"ל אינו כן: ראה שער מאמרי רשב"י לאד"ר (מד, ב). ס' הלקוטים פ' כי תשא. שם פ'

קדושים. וראה מראי מקומות והערות לתוי"א שם.

ואיננו . . . אלקים: בראשית ה, כד.

מן המים משתיהו: שמות ב, י.

ונחננו מה: בשלח טז, ז.

עשה דוחה ל"ת: שבת קלב, ד. וש"נ.

כמעשה דינוקא: זחיג קפו, א.

וירא ראשית לו: ברכה לג, כא.

עניו מאד: בהעלותך יב, ג.

כי כבד פה: שמות ד, י.

לו הקב"ה מי שם פה לאדם הלא אנוכי כו' שהפה עם היות שהיא כלי הלא הוא ממשיך ג"כ אור מקיף כמו הברכה שנעשה ממנה אור מקיף. ולכן נחלקו בתפלה של ראש והיינו מפני שהכלים נמשכו ממקום יותר גבוה הוא בחי' אנוכי מן בחי' המקיפי' לכן הגם שאין לך כלי אר"מ ע"י מקיפיו, יהי' גם לך בחי' כלי ואנוכי אהי' עם פיך כו'.

בא י, א

בא אל פרעה כו' להבין מפני מה לא נאמר במכת ארבה אמירת ה' אל משה לאמר אל פרעה שיבא אליו הארבה כמו שנאמר בשאר מכות. דהנה ענין יו"ד מכות ה' כדי להכניע הקליפות יו"ד זינין דמסאבותא את זה לעומת זה. ולהבין פי' ויאמר ה' אל משה לאמר, דהנה הוי' לתבונתו אין חקר לית מחשבה כו' ולא ה' ישראל יכולים לקבל התורה ממנו כ"א ע"י משה בחי' דעת של כל ישראל. והנה כמו שהי' אז בגשמיות ענין היו"ד מכות כן כהיום ברוחניות בעבודת ה' שהתורה היא נצחית כידוע ויש ג"כ הקליפות הנ"ל כמו תאוה וכעס וקפידות ולהפטר מהם צריך ליקח הצד שכנגדו בהיפוך ולתאוה צריך להמשיך עליו אימתא דשמיא כמארז"ל ברב יהודא על הרהורים, ולכעס אין זה מועיל כי מאימתא יכול לבא בנקל לידי כעס כו' והיפוך כעס הוא השמחה של מצוה ולא כל אדם יש לו מדריגות של שמחה של מצוה לבדה בלי תערובת שמחה מדבר אחר של הוללות כי בינונים זה וזה שופטן. ומדת שמחה של מצוה נק' ארבה טהור כמ"ש וארבה אותך כו' והשמחה של הוללות נק' ארבה טמא, ומכת ארבה נלקח מים סוף שהוא בחי' אתכסיא לפי שהשמחה של מצוה היא בחי' ישמח ישראל בעושיו במה שא"א להשיג לית מחשבה כו'. וזה הבחי' נק' יין המשומר בענביו כו' ישמח לבב כו' ולפי שלא יוכלו לקבל השמחה נתלבש בארבה ואין אנו

ולכן נחלקו: טושי"ע אר"ח סכ"ח ס"ה. וראה תשובות וביאורים ס"ו.

בא י, א

- בא אל פרעה: נעתק מכת"י 693 טו, א.
 לתבונתו אין חקר: ע"פ ישעי' מ, כח.
 כמארז"ל . . הרהורים: גדה יג, א.
 בינונים . . שופטן: ברכות סא, ב.
 וארבה אותך: לך יז, ב.
 ישמח ישראל בעושיו: תהלים קמט, ב.
 יין המשומר בענביו: ברכות לד, ב.
 ישמח לבב: תהלים קד, טו.

יכולים לקבל השמחה שמ"ה א"ל משה כי בינונים זה וזה שופטן רק השמחה שבא ממה במה שאמר אל פרעה כו' בא אל פרעה הכנס בפרעה וממילא יבוטל וד"ל.

יג, טו

י"הי כי הקשה פרעה לשלחנו וגו' עצה לעתים לטמטום הלב שאינו כו' וזה היתה קושית פרעה באמרו מי ה' וגו' לא ידעתי את ה' כלומר אין לי דעת להשיג ה' ושכלי אינו מקושר בו. והעצה מזה להתכונן גדולת הבורא ולבטל אליו כי זו הסיבה מורה על רוב גדולתו אין חקר וכולא קמ"י כלא חשיב אף שנראה גשמיות הארץ ליש אבל כל זה הוא מצירופי אותיות ה' בחכמה יסד ארץ וחכמה ברתא דמלכא כי הוא למעלה מן החכמה לפיכך אין אנו יכולין להשיגו בחכמה כי לית מחשבה תפיסא ב"י כלל אלא ברעות' דלכא רצון ותשוקת הלב בלי טעם ודעת שהוא למעלה מהחכמה. וזהו ויהרג ה' כל בכור בארץ מצרים פי' ארץ מצרים מצר וגבול היינו כל העולמות העליונים אפילו מעשה מרכבה קרני החיות כנגד כולן בכור הוא חכמה וזהו ויהרג הוי"ה שנטל החיות שבהם שבטלים נגדו כאין כו' וזהו בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו שאני עושה זאת כבודת בלבו ולמה להשפילו שלא ידמה בנפשו שכחו וגבורתו גרמה לו הדביקות מראה לו השי"ת כי ה' המוציא מארץ מצרים, כי באמת כתיב רם על כל גוים ה' שהוא רם מהם ואינם באפשרי להדבק בו אבל בישראל כתיב לא מרובכם כו' כי אתם המעט כי יש בהם שפלות ובמדה שאדם מודד מודדין לו וכמ"ש מן המצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה ולכן משפילו השי"ת וזהו ולמען תספר כו' את אשר

שמ"ה א"ל משה: כ"ה בכת"י.

יג, טו

ויהי כי הקשה פרעה: נעתק מכת"י 1064 קטז, א. נוסח אחר מהג"ל נעתק מכת"י 94 קפה, א. 400 צג, א.
 424 רנג, א. 877 קי, ב.
 מי . . . ה': שמות ה, ב.
 ה' . . . ארץ: משלי ג, יט.
 קרני . . . כולם: חגיגה יג, א.
 בא . . . לבו: בא י, א.
 רם . . . ה': תהלים קיג, ד.
 לא . . . המעט: ואתחנן ז, ז.
 במדה . . . לו: סוטה ה, ב במשנה.
 מן . . . במרחב י"ה: תהלים קיח, ה.
 ולמען . . . במצרים: בא י, ב.

התעללתי במצרים פי' שבעת ורגע שהיה במצרים היה טובתו כו' וכשיתבונן שזאת הסיבה אינו רק עילול ושחוק אז וידעת את ה' וזהו קדש לי כל בכור באדם ובבהמה לי הוא פי' הבכור שהוא בחינת חכמה באדם בעלי שכל ובחינת בהמה שאינה בעל שכל וחכמה וכמ"ש וזרעיתם זרע אדם וזרע בהמה קדש לי הבדל לי והפרשהו לי במה שמניח את הדעת ועובד ע"ד הזה בזה מתעלה החכמה לי הוא.

נוסח אחר מהנ"ל

ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו ויהרוג ה' כל בכור באמ"צ. עצה היעוצה לכל מי שהעת מן העתים קשה הוא לו ביותר להתקשר ולהדבק בה' אלקי' שאינו יכול להתבונן בגדולת הבורא וענין הצטרפות עבודתו לזה היתה קושית פרעה באומרו מי ה' לא ידעתי את ה' כלומר אין לי דעת להשיגה ושכלי אינו מקושר בו ואינו יכול להתקשר בו ומה יעשה. והעצה לזה להתבונן מזה גדולת הבורא ולהקשר אליו כי זאת הסיבה מורה על רוב גדולתו אין חקר לתבונתו וכולא הם קמי' כלא וכאין חשוב פי' שאף שיראה בעיני גשמי האדם שהעולם יש אבל כה"ע השפל הזה הוא מצירופי אותיות כמ"ש ה' בחכ' יסד ארץ וחכ' הוא ברתא דמלכא כי הוא למעלה מן החכ' לפיכך אין אנו יכולים להשיגו בחכ' כי למחתב"כ אלא ברעו"ד רצון ותשוקת הלב בלא טעם שהוא למעלה מן החכ' וזהו ויהרוג ה' כל בכור באמ"צ פי' אמ"צ הוא מיצר וגבול כל העולמות עליונים ותחתונים אפי' מעשי מרכבה קרני החיות כנגד כולם בכור הוא חכ' וזהו ויהרוג דהיינו שנטל הוי' החיות שבהם שמבוטלים נגדו ית' כאין וכלא. וזהו בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו פיו זה שאינו יכול להתקשר ולהתדבק בו ית' אני הוא שהכבדתי את לבו ולמה הכבדתי את לבו משום שבאמת כתי' רם על כל גוים ה' דהיינו שהוא רם וגבוה ונעלם מהם כ"כ עד שא"א להם להשיגו ולהדבק בו ית' אבל בבניי נאמר כי לא מרוככם מכל העמים דהיינו שיש בהם שפלות ובמדה שאדם מודד מודדין לו וכמ"ש מן המצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה וכדי שלא ידמה לו שכתו וחכמתו גרמה לו זה להדבק בה' מראה ה' שממנו היתה זאת שלפעמים מכביד את לבו אשר לא יוכל להמלט בחכמתו כלל כ"א בישועת ה' המוציא אותם מצרים אשר הוא דבוק בו כעת. וזהו למען תספר באוני בנך ובן בנך כו' אשר התעללתי במצרים כו' פי' מה שהי' קעת רגע במצרים הוא לטובתו הנ"ל וכי תתבוננו כי מאתו ית' הסיבה הזאת רק עילול ושחוק במצרים ואז וידעתם את ה'. וזהו ויאמר ה' קדש לי כל בכור באדם ובבהמה לי הוא פי' הבכור שהוא בחי' חכ' שבאדם ובבהמה ופי' שיש שהם בחי' אדם ובעלי חכ' ויש שהם בחי' בהמה שאינם בעלי חכ' ודעת כמ"ש וזרעתי' כו'

זרע אדם וזרע בהמה קדש לי הבדל והפרישם והיו לי במה שמניח את הדעת
ועובד ע"ד הנ"ל בזה יתעלה לי הוא וד"ל.

בשלח יג, יח

ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף מכאן שאפי' עני שבישראל צריך להסב ולא יפחות מד' כוסות. הענין שישראל נק' ראשית תבואתו וארז"ל בפסח נידונים על התבואה הם ישראל שנק' ראשית תבואתו כי ענין בני בכורי ישראל שהם קדמו במחשבה כמו הבכור שהוא ראשית וטפה קדמאה וישראל עלו במחשבה תחלה והם היו סבה לבריאת כל העולמות כמבואר אצלינו באריכות במ"א. וכ"א מישראל צריך לכא לבחי' ראשונה כמבואר בזה"ק ראשיתה קדמאה דכל פיקודין דאית אלהא עילאה שהיא אמונה ראשית ועיקר הכל שהקב"ה עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות שהוא הסבה הראשונה שממנה נסבבו כל הסבות והוא המסבב הכל וכל הסבובים ממנו נסבבו וצריך האדם ליכנס למדרגת סיבה הראשונה שהיא למעלה מכל העולמות המסובבים מאתו ואז הוא בעלמא דחירות כאשר יתבא' בדרוש בס"ד ואז כשיבא לזה כל הדברים המקריים יתעלו ויתבטלו ממנו בבהירות רב הזה כיון שהוא למעלה מהם ושם הכל שוה ובעולמות הוא התחלקות אבל למעלה הכל אחד וים ויבשה הכל שוה. וכדומה לזה שאמר מורי מה תצעק אלי דבר אל ב"י ויסעו ואמרו בווהר הק' בעתיקא

בשלח יג, יח

ויסב: נעתק מכת"י 415 כא, ב. 1240 קו, א. מאמר זה נדפס בלקוטי אמרים לרמ"מ מויטבסק (ה, א) [ובכת"י 1240 נעתק לפני' ד"ה ויחד יתרו (לקמן יתרו יח, ט), הנדפס גם הוא בלקו"א שם לפני מאמר זה] — ונדפס גם כאן, על יסוד כותרות העמודים בכת"י 415 — תורת אדמו"ר מהרש"ז שינ"ג. נוסח אחר מהנ"ל נעתק מכת"י 749 כב, א.

מכאן . . . להסב: שמו"ר פ"כ, יח.

שאפי' . . . כוסות: פסחים רפ"י.

ראשית תבואתו: ירמ"ב, ג.

בפסח . . . תבואה: ר"ה טז, רע"א (במשנה).

בני בכורי ישראל: שמות ד, כב.

עלו . . . תחלה: ראה ב"ר פ"א, ד.

בוה"ק: ח"ב כה, א.

יתבאר . . . בס"ד: בלקו"א שם: בדרוש שיבוא בס"ד (וראה גם לקמן בנוסח הב': בדרוש הסמוך). והוא שם בד"ה אית חרות הנדפס אחרי מאמר זה. ואם נסמוך על כת"י 415 הנ"ל, צריך לומר שגם ד"ה אית חרות הוא לרכינו הזקן.

שאמר מורי: ראה לקו"א ס"י קנא. ס"י קס. אית לב, ב. צו, ד.

מה . . . ויסעו: בשלח יד, טו.

בעתיקא . . . מילחא: זח"ב מה, א.

תלי' מלתא ר"ל שיעתקו עצמן מכל המדריגות והעולמות ויבואו ויסעו אל סבה הראשונה ואז ילכו בים כמו ביבשה וכן עשו וקפצו בים ממש אך הים ראה וינס מגודל היראה כיון שהם הגיעו אל הסבה הראשונה ואז ילכו בים כמו ביבשה וכן עשו וקפצו לתוך הים ממש. אך הים ראה וינס מגודל היראה והפחד כיון שהם הגיעו אל הסבה הראשונה נפל פחד עליו וינס מפני ה' ויובן. הנה בכדי שתתגלה הסבה הראשונה הוצרך להתעלם ולהתכסות העלם אחר העלם, והם ד' עולמות, ועולם מלשון העלם והתכסות שהם ד' צמצומים שנתצמצם ונתכסה האור ד"מ. וזהו בחי' ד' כוסות שנתכסה ונתצמצם. והכוי"ס בגי' אלקים שהוא צמצום כנודע. וזהו ויסב אלקי' את העם, שמסכה הראשונה נשתלשל כדי לגלות אלקותו מפני הנבראי' הם ישראל שהם הפרי. ולעת"ל לא ימות בטבע הבריאה שהטביע הקב"ה בדרך טבע הבריאה קליפה שומרת הפרי. ולעת"ל כשתגמור הפרי הם ישראל א"צ עוד לשומר היא הקליפה יתבטלו אוה"ע מכל וכל. וכדי לגלות הסבה הראשונה את העם סיבב הקב"ה ע"י דבר שהוא דיבור הראשון בדבר ד' שמים נעשו, עד שנשתלשל דרך העולמות העליונות עד סוף שהוא העולם השפל. והכל נשתלשל מחכמה העליונה כדכתיב כולם בחכמה עשית ומבואר במ"א. וזהו דרך המדבר דיבור ראשון ים הוא החכמה סוף שבא לסוף המדרגה. וצריך האדם להחזיר למקור סבה הראשונה. וזהו מכאן כו' לא יאכל עד שיסב, לבוא לסבה הראשונה ולא יפחתו לו מד' כוסות הם העולמות הד' שצריך להעתיק מכל העולמות ולבוא דרך העולמות לסבה הראשונה.

נוסח אחר מהנ"ל

ויסב אלקים את העם כו' מכאן למדים שאפי' עני שבישראל צריך להסב בליל פסח ולא יפחות מד' כוסות. והענין הוא שישראל נק' ראשית תבואתו כמ"ש בני בכורי ישראל פי' שהם קדמו במחשבה דהיינו כמו הבכור שהוא ראשית וטפה קדמאה כמ"כ ישראל עלו במח' תחלה וקודם לכל והם ה' סיבה לכל בריאת העולמות כמבואר במ"א באריכות. וכאשר ידוע שבלייל פסח יצאו לחירות ממצרים מצר מ"י צריך האדם הישראלי לבחי' היותר ראשונה הנק' ראשית כמבואר בזהר קדמאה דכל פיקודין דאית אלהא עילאה שהוא ראשית ועקרית האמונה להקב"ה הוא עילת העילות וסבת הסבות היינו שהוא הסיבה הראשונה שממנו נסבבו כל הסבות הוא מסבב הכל וכל הסבות נסבבו ממנו. וצריך האדם ליכנס למדרגת סבה הראשונה שהוא למעלה ממדרגות כל העולמות המסובבים מאתו ית' ואז הוא בעלמא דחירות כאשר יתבאר בדרוש הסמוך. כי כאשר יבא לבחי' העקרי ושרשי אזי יתגלה עליו

הים . . וינוס: תהלים קיד, ג.

ואז ילכו בים: מכאן ואילך חסר בכ' כה"י (אלא שבכת"י 1240 נרשם עה"ג: חסר הרבה), ונשלם מהנדפס בלקויא שם.

כולם . . עשיח: תהלים קד, כד.

בבהירות העצמי ויתבטל ממנו כל שמץ רע שבעולמות אחר שהוא למעלה מהם ושם הכל שוה כי רק בהעולמות ההתחלקות אבל למעלה מהעולמות הכל חד ים ויבשה שוין שם. וכדוגמת זה זהו מ"ש בזהר ע"פ מה תצעק אלי כו' בעתיקא תליא מלתא פי' שישתו ים ויבשה למטה שיהפך ים ליבשה בעתיקא תליא שיעתקו נשמות עצמם מכל העולמות והמדרגות ויבואו ויסעו אל הסבה הראשונה עיקרא ושרשא דכל עלמין ואז ילכו בים כמו ביבשה וכן עשו וקפצו לתוך הים ממש עד חוטמם במס"נ ואמונה פשוטה וחזקה ואז הים ראה תוכן לבם וגודל היראה שלהם שהגיעו אל הסיבה הראשונה ממש נפל פחד עליו וינס מפניהם. והנה בכדי שיתגלה בחי' הסיבה הראשונה למטה הוצרך להתעלם ולהתכסות העלם אחר העלם ד' פעמים שהם ד' עולמות אבי"ע כי עולם הוא בחי' העלם וכיסוי על בחי' שלמעלה הימנו שהם ד' צמצומים שנתצמצם ונתכסה האור. וזהו בחי' ד' כוסות שנתכסה ונתצמצם האור כי כוס בגימטרי' אלקים שהוא צמצום כנודע. וזהו ביאור ויסב אלקים את העם כו' פי' שמבחי' סיבה הראשונה נשתלשל לגלות בחי' אלקותו בפני העם וכל הנבראים. וזהו בישראל שהם הפרי ובאומות כטבע הברואים שהם הקליפה שומר לפרי וכמ"ש וישתחוו לפניך כל הברואים כו' שקאי על אוה"ע ולעתיד לבא א"ה כשיוגמר ויתקון הפרי שהם ישראל לא יצטרכו אז עוד לשומר הוא קליפה ויתבטלו אוה"ע מכל וכל. וכדי לגלות הסיבה הראשונה סיבב השי"ת את העם דרך המדבר בתחלה הי' קדָבֵר מקור ושרש דבר ה' שבאצי' עד שנשתלשל דרך ביי"ע עד עולם השפל והכל נשתלשל מחכ' עליונה כמאמר כולם בחכ' עשית, וזהו דרך הקדָבֵר שהוא דבור ראשון בראשית נמי מאמר הוא, ים סוף ים הוא בחי' חכמה סוף שבא לסוף המדרגה. וזהו שצריך לבא א"ע לבחי' מקור הראשון כ"ח מ"ה ביטול בעצם. וזהו פי' שאפי' עני שבישראל שבמדרגה הנמוכה ביותר צריך להסב פי' להביא א"ע לבחי' סיבה הראשונה ולא יפחות מד' כוסות הם הד' עולמות שצריך להעתיק מהם כ"א להבטל אל בחי' סיבה הראשונה שלמעלה מהעולמות וד"ל.

טו, יא

מ"י כמוך באלים כו' עושה פלא. ידוע שהקב"ה ברא כל העולמות עליונים ותחתונים מן העולם ועד העולם הכל בשמו הוי"ה ב"ה בד' אותיות שהם שורש וחיות הכל שהוא הדבור, והנה ידוע שאפי' באדם המחשבה הוא בלי

בראשית . . הוא: ר"ה לב, א.

טו, יא

מ"י כמוך באלים: נדפס בבונה ירושלים ס"ו ז.

גבול נגד הדבור ויכול לחשוב ולתפוס כמחשבה אותיות עד אין מספר בשעה א' משא"כ בדבור ואף בדבור יכול לדבר וכו' וק"ו בו ית' כי לא מחשבותו כו' וכרא הכל בד' אותיות וזה גבורתו שיכול לצמצם כל מחשבתו בד' אותיות וכו' ובוודאי מי כמוך באלים הוי"ה עושה פלא שהוא מופלא ומכוסה נגד המקבל הוא בחי' עשי' כו' והוא אדון הנפלאות. והנה במתים חפשי שהם אינם עוסקים במצות אלא חפשי שהם מכירים כל חד וחד לפום השגתו שם ה' המחי את הכל ומשתוקק לעלות לשרשו לפי דרכו וזהו חפשי שהם למעלה מזה העולם בלי גשם ומניעה והוא היותר טוב מלמעלה כו' ולא כמו שעושי' מלמטה בלי רוממות האל בלבו וכנ"ל. והנה החכמה תחי' בעלי' כל מה שהם יותר דקים ומשיגים מלכותו המחי' שהם המלאכים והנשמות שהם חיים נצחיים וכל מה שהם משתלשלים למטה אינו כו' וכו'. וזהו מחמת שהם משיגים יריאים יראה גדולה עד שהם מתבטלי' ממש וזה חיותם כי החכמה שהיא אין תחי' כו' ועיקר הכל הוא היראה אימת המלך וכו' ה' הוא אלקים וד"ל וזהו גדול יותר שמתחילה בלא עול ואח"כ חוזר באמת לאמתו וזהו ישוב היום שמא ימות כו' ויהי' חפשי בלא עול ויהי' כל ימיו בתשובה אמיתית במקום שב"ע"ת עומדים כו' שהוא גדול יותר.

שם

מי כמוך באלים אלים הוא לשון גבורה כמו ואת אילי הארץ לקח וגו' והשבח הוא מי יש גבור כמוך שיוכל להשפיל עצמו ממקומו ולהלביש עצמו במלבושים כ"כ עד שבעולם הגשמי הזה יהי' בחי' הוי"ה ביטול כל הברואים נגדו והי' כלא הי'. והוא ע"ד המגביהי לשבת המשפילי לראות כו' מקימי מעפר דל שהמקימו מעפר גורם שהמגביהי לשבת משפיל לראות כו' וד"ל.

כי לא מחשבותי: ישעי' נה, ח.
 במחיס חפשי: תהלים פח, ו.
 החכ' תחי' בעלי': קהלת ז, יב.
 ישוב . . ימות: שבת קנג, א.
 במקום שב"ע"ת עומדים: ברכות לד, ב.

שם

מי כמוך: נעתק מכת"י 184 תלט, ב. 396 צח, ב. 424 רמג, א.
 ואת אילי הארץ לקח: יחזקאל יז, יג.
 המגביהי . . דל: תהלים קיג, ו-ח.

שם

מי כמוך באלים ה' כו' ע"ד הבו לה' בני אלים הבו בגי' [י"ג כמנין] אחד הוא ענין ביטול במציאות ע"ד הבו לה' משפחות עמים כו' שיתנו א"ע [לה'] כו'. ואלים לשון ואת אילי הארץ שהוא מל' גבורה והשבת הוא מי גבור כמוך שאף בכח' גבורה הוא ענין הצמצום בהשתלשלות העולמות כנודע שבתחלה ברא הקב"ה את העולם במדה"ר שהוא התפשטות הארה וחיות בלי גבול עד שאמר לעולמו די שהוא מדת הגבורה כו' וזהו הפלא הגדול שבשעת מ"ת נתגלה בחי' סכ"ע שבחי' זו לא נתגלה אף אל האבות כמ"ש ושמי הוי"ה לא נודעתי כו' רק בבחי' שדי כו'.

טו, יד

שמעו עמים ירגזון. בהיות אז התגלות כבוד מלכותו לעיני בשר ממש כמארז"ל ראתה שפחה על הים כו' עד שהוסרו הניצוצות חיות הקדושה מן האומות לגמרי ובהפרד החיות קדושה מן הקליפות היו כלא היו מפני שהלך יניקת חיותם כי הכל ממנו ית' כו' כידוע, והאומות הנז' בפסוקים אלו הם מיני קליפות משונות פלשת ואילי מואב ואלופי אדום וכל אחת לפי ערך יניקתה מהקדושה נאמר בה לשון מפלטה ובטולה לגמרי מפני פחד ה' ומהדר גאונו כי אז הי' ההתגלות עד בחי' מל' דקדושה היא האימה

שם

מי כמוך: נדפס בבונה ירושלים ס" קנב. ונמצא בכת"י 139 (שממנו נדפס בונה ירושלים) קצ, ב. 1064 פה, ב. וכת"י ירושלים 2916 רנז, ב. 3417 פג, א. 4088 ט, ב.
 ברוב המקומות מופיע בהמשך למאמר זה ד"ה שמעו עמים ירגזון דלקמן. ובכת"י ירושלים מתחיל: ושי"כ שמעו עמים ירגזון. בכת"י 633 מא, ב מועתק המאמר הנ"ל, בכותרת: תורת אדמו"ר מהרי"ז נבגי"מ מה שדרש בשבת קודש פ' בהעלותך [ולא נפרטה השנה], ואפשר שגם מאמר זה נאמר כאותה שבת.
 הבו . . . אלים: תהלים כט, א.
 ואת אלי הארץ: יחזקאל יז, יג.
 אמר לעולמו די: חגיגה יב, א.
 ושמי . . . נודעתי: וארא ו, ג.

טו, יד

שמעו עמים ירגזון: נדפס בבונה ירושלים ס" קנב. ונמצא בכת"י 296 מד, א. 406 פא, ב. 416 ריח, ב. 633 מא, ב. 693 צ, א. 1064 פו, א. 1174 עג, ב. וכת"י ירושלים 3417 פב, ב. 4088 יט, ב.
 עוד ע"ד מאמר זה ראה לעיל בהערות לדיה מי כמוך.
 ראתה . . . הים: מכילתא ופרשיי בשלח טז, ב.
 הניצוצות: נ"א: מה שהי' צמצום.

והפחד וכל היראות רעות נתבטלו מפני פחד ה', וזהו תפול עליהם אימתה הוא חיצונית יראה כו' והוא מדרגה התחתונה של מל' דקדושה ע"ד האמור ביראת מלך ב"ו ששרשה מיראה [דקדושה] אלא שיניקת הקליפה ממנה כו' ולכן לא ה' מלחמת יהושע עם ל"א מלכים לא בהרב וחנית כ"א בבחי' יראה ופחד הגדול בראותם את ישראל כמו פחד הבהמות מפני בני אדם וז"ש כלב סר צלם מעליהם כי לחמינו הם וזהו בגדול זרועך הוא ענין רוב התגלות ממילא ידמו כאבן דומם כו'.

טו, טז

תפול עליהם אימתה ופחד. יש ב' מיני יראות א' יראה פנימי הנכנסים בתוך הלב הפחד והאימה. והב' יראה אמיתי' כזו ממש אך אינה בתוך הלב כ"א בבחי' מקיף עלי' מלמעלה וכמשל תלמיד המתפחד בלבו מאוד מרבו. אבל כשצריך להעמיק שכלו בדבר ההלכה ישכח על האימה לגמרי ועכ"ז האימה ופחד היא תכריחנו כל עת שיעמיק בשכלו כו' הרי גם בשעת ההעמקה האימה עליו בבחי' מקיף כאלו היא בלב בבחי' פנימי' וד"ל. כמו"כ כתי' יראו מה' כל הארץ מדריגות התחתונות המוגבלים מאד מדת מלכותו ית' עליהם מלמעלה וכענין ומוראך עליהם אבל ביראי ה' כתי' את הוי' אלקיך תירא יראו את ה' קדושו שהארת מדת מלכותו ית' בפנימיות לבם וד"ל.

סר . . . שלח יד, ט.

טו, טז

תפול עליהם: נדפס בשני המאורות יז, א.
 יראו מה' . . . את ה': ראה גם לקו"ת כמדבר יג, ב.
 יראו מה' כל הארץ: תהלים לג, ח.
 ומוראך עליהם: פיוט במוסף דיו"כ.
 את היא תירא: ואתחנן ו, יג.
 יראו את ה': תהלים לד, י.

טו, כה

אך בשבת כתיב היום לא תמצאוהו כו' והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו והיה משנה כו' והי ביום השישי וילקטו לחם משנה כו'. וזהו ענין לחם משנה דשבת (שלפי כהאר"י ז"ל מצטרך להניח אחד אל א' ב' צדדי אחוריים דהלחם בכדי שיהי' לכל צד ולא כמו שנוהגין להניח זע"ז כמשי"ת להלן), דהיינו כי בשבת הוא בחי' עליות העולמות כי בו שבת וינפש בחי' עלי' לעצמותו ית' שלמעלה מב' הלחמים דלחם מן השמים ולחם מן הארץ, שזה הכלל בבחי' סדר השתלשלות דאבי"ע אבל עצמות המאציל ב"ה מרומם לבדו ומתנשא מימות עולם עד שכולם שוים קמי' כחשיכא כאורה כקטן כגדול בשוה כו' ולכן מגביהים הלחם משנה שרומזי' על ב' הלחמים דלחם מן השמים ולחם מן הארץ שיתעלו ויוכללו במקור הנעלה משניהם ששם משתוים שניהם בבחי' הביטול כו' כמ"ש המשפילי לראות בשמים ובארץ בשוה דגם לבחי' שמים הוא בחי' ירידה ושפלות לראות כמו בארץ וזהו ענין השבת כי בו שבת אל עצמותו ית' שלמעלה משמים וארץ ולכך גם המן לא ירד בשבת כמ"ש היום לא תמצאוהו כו' וכמבואר במ"א בארוכה וד"ל.

יז, יא

והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו' וידי משה כבדים וגו'. להבין הענין הנה בעבודת ה' נמצא ג' מדריגות זה למעלה מזה הא' נק'

טז, כה

אך בשבת כתיב היום לא תמצאוהו: נעתק מכת"י 349 צו, א. מאמר זה בא שם בהמשך לדיה להבין ענין בהמ"ז שלפניו שם, ולכן מתחיל כאן. אך בשבת כתיב: ומ"מ נעתק כאן מאמר זה, המופיע שם כמאמר בפ"ע, בלי המשך ישיר למאמר שלפניו. הנחה אחרת מהמאמר הנ"ל נדפסה בלקו"ת עקב יד, א ד"ה ואכלת ושבעת. וראה גם תו"א בשלח סה, ד ד"ה להבין ענין לחם משנה. סדור קה, ג ד"ה ת"ר מנין לבהמ"ז מה"ת. בהמשך לזה בא בכת"י הנ"ל מאמר שלישי ד"ה בבהמ"ז ועל בריתך שחתמת [הנחה אחרת מלקו"ת שם טז, ג ד"ה ולהבין . . . ושייכות ברית ותורה לבהמ"ז]. בכותרת: בעוה"י ברית מילה. וגם במאמר הראשון הנ"ל ישנה הגהה, כמשי"ת לקמן בסעודה ב"מ. הרי ששלשתם נאמרו באותו זמן ובהמשך אחד, אלא שלע"ע לא נתברר תאריך אמירתם.

והי' . . . לחם משנה: בשלח טז, היכב.

שלפי כהאר"י ז"ל: פ"ח ש' השבת פ"יו. מ"ח מס' ליל שבת פ"ד מ"ב. וראה לקו"ת שם יז, ב. תורה אור שם סו, ד. סידור שם קיד, סע"ד ואילך. כי . . . וינפש: תשא לא, יז. המשפילי . . . ובארץ: תהלים קיג, ז.

יז, יא

והי' כאשר ירים: נעתק מכת"י 408 פו, ב.

כשם למטה מהדעת ונמשך מבחי' למעלה מהדעת והוא לעבוד את ה' בעקשות בלי טו"ד כלל ולקיים כל מה דאפשר לקיים מכל המ"ע ושלא לעבור על אשר לא תעשינה אף במס"נ ממש כמ"ש במ"א, הבחי' הב' היא ע"פ הדעת והתבוננות בגדולת א"ס ב"ה איך שהוא ממכ"ע וסוכ"ע וכולא קמי' כלא חשיב ממילא תתלהט נפשו ליקר תפארת גדולתו עד כלות הנפש ממש ויש בזה בחי' ומדריגות רבות כי יש מתפעל כו' והנה הוא ע"י הדעת. הבחי' הג' הוא עבודה שלמעלה מהדעת באצילות ממש כמו אדם הראשון קודם חטאו שעבודתו ה' בבחי' אצילות ממש בביטול במציאות כידוע ליודעים. והנה זלעז' עשה אלקים בס"א וכתוב ראשית גוים עמלק בחי' קליפה עמלק היא חוצפה בלא טו"ד שמגביה עצמה כנשר כמ"ש אם תגביה כנשר וגו' וכמ"ש רז"ל חוצפא מלכותא בלא תגא ולכן אף אחר שראה כל הנסים שנעשו לישראל ועל הים עד שכל האומות היו יראים להלחם בישראל אעפ"כ הוא יצא להלחם בישראל אף שהוא נגד הדעת והוא למטה מהדעת רק בעקשות מזלעז' נגד הבחי' הא' שזכרנו ונמשך ג"כ מבחי' למעלה מהדעת דקליפה ר"ל. ובזה יובן מ"ש הפיל פור הוא הגורל שהגורל הוא למעלה מהדעת שאין בו שום טו"ד כלל ולעז' היה ג"כ בבהמ"ק ביוהכ"פ גורל על ב' השעירים והבן. ולכן כתיב וידי משה כבדים שמשה הוא בחי' הדעת ולא היה יכול להלחם עמו שנמשך מלמעלה מהדעת ולכן אהרן וחור תמכו בידיו שאהרן הוא כהנא רבא שהוא למעלה מהדעת וחור הוא ג"כ מחי' הגדול שבחור כרפס שהוא עלמא דחירות והוא ג"כ למעלה מהדעת, וגם מפלת המן לא היה רק ע"י מרדכי ואסתר שמרדכי הוא מירא דכיא מבחי' מור שהוא למעלה מהדעת והוא בחי' עמוד שמג"ע התחתון לג"ע העליון כמ"ש ובזה הנערה באה אל המלך והיינו ע"י מרדכי כמארז"ל וכנודע מגוהרקא דרבי חייא, ואסתר לא ביקשה דבר כ"א אשר יאמר הגי הוא מקור ושורש הדבור שהוא ג"כ למעלה מן הדעת כנודע. ולהיות כי בפעם הראשון לא נכלה לגמרי לכן בכל דור ודור מלזמה לה' בעמלק ע"י התגלות בחי' למעלה מן הדעת ובפרט ביום הפורים.

ראשית גוים עמלק: בלק כד, כ.

אם תגביה כנשר: עובדי' א, ד.

חוצפה . . תגא: סנהדרין קה, סע"א.

הפיל . . הגורל: אסתר ג, ז.

מרדכי הוא מירא דכיא: מגילה י, ב. חוליו קלט, ב.

עמוד . . המלך: ראה ת"א מג"א ק, סע"ב.

ובזה . . המלך: אסתר ב, יג.

גוהרקא דרבי חייא: בי"מ פה, ב.

אסתר . . הגי: אסתר ב, טו.

יז, יד

כתוב א' אומר כי מחה אמחה את זכר עמלק משמע שביד ה' למחותו, וכתי' תמחה את זכר עמלק משמע שבידינו למחותו. והענין כך הוא דהנה זכר עמלק הוא קרי וכתי' חד בנקוד סגול וחד בנקוד צרי. והנה סגול מרמז על אהבה שהסגול הוא חסד ושכא הוא יראה. והיינו אהבה [רעה] שהוא המצות שעושים לגרמייהו בחי' עמלק שעושי' לשם פני', לא צוה ה' לנו למחות, אבל היראה רעה דהיינו המלית [צוה ה'] לנו למחות שהוא רע גמור ומוכרחים אנו לצאת מהרע. וזהו תמחה את זכר עמלק בנקוד שביא בעצמם כנ"ל. ואה' רעה דהיינו המצות לשם פני' אין כח בידינו למחות שיהי' המצוה נעשית כתיקונה בשלימות דנהי' קרח מכאן ומכאן אם לא יעשו המצוה מפני שאינה כתיקונה. וזהו כי מחה אמחה את זכר עמלק בנקוד סגול ביד ה' למחות האה' כשיכא משיח ב"ב אבל עכשיו אין לנו לבטל המצוה וצריכים לעשות אפי' אם יש בה איזו פני' כנ"ל וד"ל.

יז, יד

כתוב א' אומר כי מחה אמחה: נדפס בבונה ירושלים סי' מד, ומשם נתקם במכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א הנדפס בשו"ת המאור ע' קב, ובלקו"ש ח"א ע' 248-249. ונמצא בכתי' 269 דש, ב. 929 פט, ב. וכתי' ירושלים 1054 קט, ב.

בבונה ירושלים ובכתי' הנ"ל מופיע מאמר זה אחרי ד"ה כי יד על כס י"ה [דלקמן בסמוך], ובתחלתו נכתב. עוד מענין עמלק' [א': עוד מענין הנ"ל]. בכותרת המאמר הראשון נאמר 'לפ' זכור'. ומסתבר שתאריך זה מוסב גם על המאמר שלפנינו, כלומר, ששניהם נאמרו באותה שבת פ' זכור, אלא שלע"ע לא נתברר מאיזו שנה הם.

לקמן מועתקות הערות כ"ק אדמו"ר שליט"א למאמר זה, שנדפסו בשו"ת המאור ובלקו"ש הנ"ל, בתוספת כמה הערות מהמגיל בין חצאי ריבוע. וראה עוד בנוגע לתוכן המאמר — בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בספר המנהגים ע' 72-73, שו"ת המאור ולקו"ש שם הערה 9.

כתוב . . למחותו: ראה תנחומא סי' תצא. רבותינו בעלי התוס' סי' בשלח. תורה אור (לרבינו הזקן) סי' תצוה.

[תמחה את זכר עמלק: תצא כה, יט].

קרי וכתיב: כנראה שלא דייק כותב המאמר — והכוונה שיש שתי קריאות.

[צרי: ניא: שבא. וראה לקמן].

סגול . . יראה: תקוני זהר תסי' (קכט, ב). ובכ"מ. פרדס הרה"ק שער הנקודות.

לגרמייהו . . עמלק: שייכות עמלק ועשיית לגרמייהו — מבוארת בבונה ירושלים במאמר שלפני זה [הוא ד"ה כי יד הנ"ל, הנדפס לקמן]. וראה ג"כ תורה אור (פג, א). ועוד.

לא צוה . . למחות: העייר מרמבים הל' תשובה (פ"י הי"ב ואילך): ומעלה זו כו' אין כל חכם וזכה לה כו' לפיכך כשמלמדין כו' אין מלמדיו אותן אלא כו' כדי לקבל שכר עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתרה מגלים להם רז זה מעט מעט כו'.

שביא: אולי צ"ל: שבא צרי. שייכות שבא וצרי — ראה תקו"ז בהקדמה (טו, ב), תניז (פט, ב), תסי' (קד,

ב). תיע' (קכו, א) ז"ח שה"ש (עג, ד). פרדס שם.

כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדור דור, [וגם נאמר בעמלק במלחמה] ויאמר שאול אל הקיני סורו מתוך העמלקי ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל בעלותם ממצרים וכו' ועתה לך והכיתה את עמלק והחרמתם כו'. הנה לכאורה תמוה מה זה שהרעים ה' על עמלק יותר מכל האומות שהמלחמה בעמלק מדור דור. אי' בגמ' מ"ע שהיג נשים פטורות וצ"ל מפני מה אָזָא כן שהמצות שהם נמשכין ממקום הזמן נשים פטורות, אך הענין דכתי' וברוח פיו כל צבאם דכל העולמות נמשכין מבחי' דבורו של הקב"ה ברוח פיו שהוא בחי' דבור, נמצא כ"מ שאנו משיגים אלהות אין אנו יכולים להשיג [רק בחי' דבור היינו דאין אנו יכולים להשיג] יותר מהשרש שאנו נלקחים. דהנה כתי' ויהי האדם לנפש חי' ומתרגמ' לרוח ממללא. וכתי' ויפח באפיו נשמת חיים דהוא בחי' הדבור. נמצא שהאדם נברא מבחי' דבור ואין אנו יכולים להשיג בשכלנו אלקות רק בחי' דבור אבל הדבור בטל לחכמתו ית' וכ"ש נגד רצונו של בעל הדבור בעצמו אין באפשרי להשיג שהוא למעלה מהמקום והזמן כי המקום והזמן נמשכים מבחי' דבור שהוא בחי' מלכות כמאמר בדבר מלך שלטון שבדבור הוא שולט על עמו, למשל כמו באדם שבשעה א' יכול להשיג מה שהי' בעבר ומה שיהי' בעתיד והוה, וכשיבא בדברים אל הדבור נמשך בזמן ומקום שבעת זה הוא מדבר דיבור זה ובעת אחר הוא מדבר ענין אחר, כך כבי' אצל הקב"ה מבחי' דבור נמשך מקום וזמן. לפ"ז כשהאדם עובד אלקים מה שמשגיג בשכלו שא"י להשיג רק בחי' הדבור שהוא במקום וזמן נמצא גם בעבודה שלו נמשכו שנויים שלעתיים יכול לעבוד את ה' ולעתיים אינו יכול לעבוד כיון שהעבודה שלו נמשך ממקום וזמן כנ"ל. אבל עבודה כזו אינה עבודה תמה ואינו קונה שלימות שהוא רק בחי' נוקבא נשים דעתן קלות. וו"ש אין מנהל לה מכל בנים ילדה, פי' הגם שכמה צדיקי' יש בעולם, צדיקים נק' בנים שעושים

יז, טז

כי יד על כס: נדפס בבונה ירושלים סי' מג. ונמצא בכתי' 269 שג, ב. 929 סז, ב. וכתי' ירושלים

1054 קח, א.

ע"ד מאמר זה ראה בהערה למאמר שלפניו.

ויאמר . . . ממצרים: שמואל א טו, ו.

ועתה . . . והחרמתם: שם טו, ג.

מ"ע . . . פטורות: קדושין כט, א (במשנה).

וברוח . . . צבאם: תהלים לג, ו.

ויהי . . . חי': בראשית ב, ז.

ויפח . . . חיים: שם.

של בעל הדבור: נ"א: ית' שהדבור.

בדבר מלך שלטון: ע"פ קהלת ח, ד.

נשים דעתן קלות: ראה שבת לג, ב.

אין . . . ילדה: ישע"י נא, יח.

מצות ומעשׂים אבל אין מנהל לה לשון המשכה שימשיך [להמדות מלכות שעיקר עבודה הוא שלא יהי' אצלו שינויים שימשיך] אלקות מלמעלה מן הזמן למקום וזמן שהזמן נמשך מדבורו שהוא בחי' מלכות אבל הוא כלא נגד חכמתו ית', למשל באדם יש דבור ומחשבה שכל ורצון, ודבורו של אדם הוא כלא נגד המחשבה והמחשבה בטל נגד שכלו ורצונו של אדם, שבשכלו ומחשבתו יכול לחשוב כמה עניינים עד אין קץ ותכלית. וכשבא הדבר אל בחי' דבור איי' לדבר רק במקום וזמן כניל. כך כבי' בחי' דבור שלו בטל נגד מחשבתו ית' כו' כניל שלמעלה אין שום שינוי כמ"ש אני ה' לא שניתי ואין שום מקום וזמן מגביל אותו כמשל הנ"ל. וז"ש מלכותך מלכות כל עולמים שמבחי' מלכות נמשך מקום דהיינו כל העולמות שהוא בחי' מקום, וממשלתך בכל דור ודור שהוא זמן, אבל למעלה מבחינת מלכות אין שום מקום וזמן, וכמ"ש גדול ה' ומהולל [ולגדולתו אין חקר פי' דהאמת הוא גדול ה'] כו' לנו הוא גדול ה' שאין אנו משיגים רק בחי' דבור כניל, אבל לגדולתו אין חקר שבעל הדבור בעצמו אין לו קץ [ותכלית] וערך. וזהו גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלקינו הר קדשו אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו עיר הוא בחי' מלכות. וזהו המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ מה שנראה גדלו הוא מבחי' מלך אבל הקדוש לשון מובדל קדושים תהיו פרושים תהיו הוא בשמים ובארץ שאין אנו יכולים להשיג שהוא למעלה מהזמן. ונחזור לענייננו שהעבודה של אדם צ"ל כן שממשיך אלהותו מלמעלה מן הזמן למקום וזמן שלא יהי' אצלו שינויים דהיינו שימסור נפשו ולא יקח לעצמו כלום שרוצה שיהי' יש שאינו עובד ה' רק שנהנה שמשיג בשכלו ולגרמי' הוא דעביד, אבל צריך להפקיר אי"ע מכל וכל יהי' מה שיהי' ולא יעשה רק מפני שאמר ונעשה רצונו שיכוין לעשות נחיר ליוצרו ותהי' עבודתו למעלה מהזמן והמקום. וז"ש דוד ברוך אתה ה' אלקי ישראל אבינו מן העולם ועד העולם, ברוך לשון בריכה שימשיך אלקותו מן העולם שהוא למעלה מהזמן ועד העולם שהוא במקום וזמן וד"ל. ונחזור לענין מלחמת עמלק מה שהרעיש ה' על עמלק יותר מכל האומות. דהנה כל האומות הם מזרע אחרים ועמלק הוא מזרע ישראל שהוא בא מעשיו והוא קליפה גדולה כשהאדם יוצא מהרע לעשות טוב בא בחי' עמלק כנגדו דהיינו בחי' לגרמייהו שאינו עובד להשיי רק מה שמשיג בשכלו ושכלו אינו משיג רק מבחי' מקום וזמן כניל נמצא נשאר הוא ונופל תחת הזמן וזה הסיבה לאדם שלעתים יכול להתפלל ולעתים אינו יכול להתפלל מפני בחי' עמלק המעורב בהם ומונע עבודה

אני . . . שנית: מלאכי ג, ה.

מלכותך . . . עולמים: תהלים קמה, יג.

גדול . . . חקר: שם קמה, ג.

גדול . . . קדשו: שם מח, ב.

אימתי . . . אלקינו: ראה זחיג ה, א.

קדושים תהיו: קדושים יט, ב.

ברוך . . . העולם: דהיא כט, י.

תמה ושלימה שישאר במקום וזמן מפני כן נמשך אצלם שינויים, אבל עיקר העבודה שימשיך אלקות מלמעלה מהזמן כנ"ל, וזהו ויאמר שאול אל הקיני הוא מלשון שתיקן לה לשון דירה, סורו מתוך העמלקי כי עשיתם חסד עם בית אבי בעלותם ממצרים [אמת שעשיתם חסד בעלותם ממצרים] דהיינו הקליפות והרע, דהנה כשהאדם יוצא מהרע אל הטוב צריך לבחי' עמלק דא"א לצאת מהרע אל הטוב אלא בבחי' עמלק דהיינו שאינו רוצה להיות ברע אלא רוצה שיהי' עבודה בשלימות כי בחי' עמלק הוא [דלגרמי' הוא דעבד] שרוצה לעצמו שיהי' הוא יש. וזהו כי עשיתם חסד עם כו' שבל"ז א"א לצאת מן הרע, אבל לא שישאר בבחי' זו שהעבודה צ"ל בשלימות ובחי' עמלק הוא שתהי' העבודה בבחי' מקום וזמן. וזהו מפרש הכתוב לך והחרמת את עמלק שלא ישאר בבחי' זו. וזהו ג"כ כי יד על כס י"ה אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה את זכר עמלק, שמחצי שם הוי"ה דהיינו ו"ה נמשך למטה בזמנים ושינויים, וי"ה הוא למעלה מהזמן, ועמלק עשה פירוד וקיצוץ בין י"ה לו"ה שבחי' עמלק הוא להיות העבודה במקום וזמן כנ"ל, אבל האמת שצריך האדם להמשיך אלקותו מלמעלה מהזמן כמו אני ה' לא שניתי שלמעלה אין שום מקום וזמן שהכל שוה ואין שום מקום וזמן מגביל אותו שמה שהי' בעבר הוה ועתיד הכל שם ברגע א' ומבחי' דבורו נמשך מקום וזמן כנ"ל כך העבודה צ"ל כן שיהי' אצלו כל הזמנים שווים שלא יהי' בחי' עמלק לגרמייהו עבדיו לכן אין השם שלם כו' עד שיבא משיח כנ"ל ואז לא יהי' בחי' עמלק בעולם שתהי' עבודה תמה ושלימה וד"ל.

יתרו יח, ט

ויחד יתרו כו'. כתי' ושבח אני את המתים וגו'. הנה כתי' וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד וירא אלק' את האור כי טוב. הענין כל כל העולמות מבחי' ראייה כי כולם בחכמה עשית שהיא בחי' ראייה כדכתיב החכם עיניו בראשו ולכן הלב רואה שהחכמה בלב כדכתי' עיני ה' אל יריאיו

א"ו . . עמלק: תנחומא ס"פ תצא. פרשיי בשלח יו, טו.

יתרו יח, ט

ויחד יתרו: נדפס בלקוטי אמרים לרמ"ם מויטבסק (ד, ב), ונמצא בכתי' 1240 קה, ב. בכתי' זה נעתק אחרי מאמר זה ד"ה יוסב אלקים [בשלח יח, יח] הנדפס ג"כ בלקו"א שם אחרי מאמר זה. וראה לעיל בהערות לד"ה יוסב. וכיון שגם מאמר זה לא יצא מדי ספק, שמא הוא לרבינו הזקן, נדפס גם הוא כאן.

ושבח אני את המתים: קהלת ד, ב.

וירא . . מאד: בראשית א, לא.

וירא . . טוב: שם א, ג.

כולם בחכמה עשית: תהלים קד, כד.

כו'. הענין שיש יראה בגין דאיהו רב ושליט ושרשא דכל עלמין רק שירדה כמה מדריגות בכדי להשתלשל לפי ערכו של כאו"א שזהו וכל בנייך למודי ה' שהם מלומדים להתקרב אל ה' ע"י שישתלשל כפי ערכו ובחי' הבנתו ויראת העונש נק' יראה שהיא מה"ד ועיקר היראה היא יראת ה' ר"ל הוי' המהוה לכל הוויות עיקרא ושרשא דכל עלמין וכשרואה בחי' זו נק' יראת הוי' ונשתלשל היראה עד יראת העונש לכן אלקים בגי' הכסא כמבואר בתיקו' מפני שיראת העונש שהוא אלקות הוא כיסוי והעלם אל היראה העיקרית שנגנזה בתוכה ונתצמצם לבחי' זו ולכן נק' הכסא לשון כיסוי והעלם וכשבא אדם ע"י יראה זו ליראה העיקרית שהוא יראת ה' המהוה כל הויות שברא עולם בחסדו ומחי' הכל בהויתו וחסדו וע"ז נאמר והוכן בחסד כסא שאז הוכן בחסד הכסא שהוא יראה שנתכסה בבחי' יראת העונש אל ה' נתכונן ע"י חסד שהוא יראה העיקרית כי כיון שבא אל העיקר בטלו ונתמתקו הדינים שהם העונש. וזהו עיני ה' אל יריאיו ר"ל עין ההשגחה להבראות עולם בכדי שיראו מלפניו אמנם לא שיהי' בחי' יראה תתאה שהוא אלקים בחי' העונש רק בחי' יראת הוי' שהוא חסד וזהו אל יריאיו בשביל יריאיו שיתגלה יראתו בעולם כמ"ש והאלהים עשה שיראו מלפניו וזהו אל המיחלים לחסדו שמצפים ומיחלים לחסדו ליראת ה' שהוא חסד, וזהו והוכן בחסד כסאו. וזהו ושבח אני את המתים כי יראת העונש נשתלשל מיראה העיקרית אלא דנחית מדרגה נק' בו וימת נמצא מי שהוא בבחי' יראה דנחית מדרגה שנק' מיתה צריך לבא אל החיות שהיא העיקרית יראת ה' לחיים כו' ע"י יראה זו יבא אל העיקרית ויכונן בחסד כסא. וז"ש ושבח אני את המתים שכבר מתו הם בחי' דנחית מדרגה גם בהם יש מן השבח מן החיים אשר הם חיים עודנו ר"ל היראה העיקרית שהיא חיים ויובן. וז"ש יתרו עתה ידעתי כי גדול ה' מכל אלקים ר"ל ע"י שכבר עברו עליו כל בחי' אלקים שהם יראה דנחית מדרגה על ידי זה בא ליראת ה' וחיבור הכל אל יראת ה' וידעתי הוא לשון חיבור נמצא יש שבח במדריגה דנחית שע"י בא אל החיים כאמור. וזהו ויחד יתרו שיחד וחיבר הכל אל אחדים. וזהו ופרעה הקריב ר"ל התגלות

החכם עיניו בראשו: קהלת ב, יד.
 הלב רואה: ראה קהיר ס"א, טז.
 עיני ה' אל יריאיו: ע"פ תהלים לג, יח.
 בגין . . . עלמין: זח"א יא, ב.
 וכל . . . ה': ישע"י נד, יג.
 כמבואר בתיקונים: בהקדמה (ה, א).
 והוכן בחסד כסאו: ישע"י טז, ה.
 והאלהים . . . מלפניו: קהלת ג, יד.
 אל המיחלים לחסדו: ע"פ תהלים שם.
 נחית . . . וימת: ראה זח"ג קלה, ב.
 יראת ה' לחיים: משלי יט, כג.
 עתה . . . אלקים: יתרו יח, יא.
 ופרעה הקריב: בשלח יד, ו.

שנתגלה במדריגות תחתונות הקריב אל המדריגה העליונה. וזהו ויראו ב"י ויצעקו אל ה' כשיראו ב"י מפני פרעה אז נסעו ממדריגה זו ויצעקו אל ה' לשון אסיפה וזהו מה תצעק אלי דבר אל ב"י ויסעו ואמרו בזה"ק בעתיקא תליא מלתא ר"ל צריך שיעתקו ממדריגה זו למדריגה עליונה.

יח, יב

ויבא אהרן זוקני ישראל לאכל לחם לפני האלקי' כו' כי הנה לכאו' יש להפליא מ"ש בפרשה זאת שמשה השתחוה ליתרו וישאל איש לרעהו כו' למה ישתחוה משה ליתרו כהן מדין וגם קרא לו רעהו מאין יש לו אחווה וריעות כ"כ כו'. אך הענין הוא כמ"ש בלקו"ת דשורש יתרו הוא מבחי' קין ושורש משה הוא מבחי' הבל כמ"ש בשגם זה משה כו' וע"כ נק' בני יתרו בשם קני כו' וכמ"ש ובני קני מעיר התמרים כו' ובחי' קין הוא גבוה הרבה מבחי' הבל כמ"ש בספר הגלגולים דכל הנשמות דמסט' דקין הן נשמות גבוהות מאד וע"כ משה שהוא מבחי' הבל השתחוה ליתרו שהוא מבחי' קין. וזהו ג"כ מ"ש לאכל לחם לפני האלקי' דקאי על יתרו שמשה לא ניזכר שאכל לחם עם יתרו רק אהרן זוקני ישראל בלבד וסעודה שת"ח שורה בה הוא הנק' ע"ש יתרו כי בחי' יתרו הוא בחי' קין בגימט' ק"ס שהוא בגימ' סלע. וז"ש ושים בסלע קיניך כי מבחי' תוקף הגבורות העליונות שנכללו בעצמו' המאציל תמיד. וז"ש בקין קנית איש את ה' את ה' ממש שהוא ניכלל בבחי' אלקות ממש וזהו לפני האלקי' ממש שהרי כל מה שנק' בשם בני אלקי' הן הנשמות הגבוהות דמסט' דקין דוקא להיותם בבחי' אלקות ממש כנ"ל. ומ"ש ויראו בני אלקי' את בנות האדם כי טובות הנה כו' הנה הם הבאים מסט' דקין דוקא כי א"א לומר בפ"י בני אלקי' שהם עזא כו' שנפלו

ויראו . . . ה': שם.

מה . . . ויסעו: שם יד, טו.

ואמרו בזה"ק: ח"ב מה, א.

יח, יב

ויבא אהרן: נעתק מכת"י 38 קד, ב. 177 קמב, א. 407 פו, ב.

בלקו"ת: להאריז"ל ר"פ יתרו.

בשגם זה משה: בראשית ו, ג. חולין קלט, ב. וראה זח"א כה, ב. זח"ג פג, א. רטו, ב.

ובני . . . התמרים: שופטים א, טו.

בספר הגלגולים: פכ"ג, פכ"ו. ועוד.

ושים בסלע קיניך: בלק כד, כא.

קניתי . . . ה': בראשית ד, א.

ויראו . . . הנה: שם ו, ב.

בני . . . שהם עזא כו': פרש"י יומא טו, ב ד"ה עזא. פדריא פכ"ב.

למטה שהם רק שנים לבד ופשט הכתוב דויקחו להם נשים משמע על ריבוי בנות האדם שלקחו אותם הרבה בני אלקים כו' והיינו כל הנשמות דמסט' דקין דוקא שנק' בני האלקי' דוקא. אך מה שנמשכו אחר התאוה הגשמיות בתאוות נשים לראות בכנות הארץ כו' הוא מפני שכל הגבוה ביותר כשנופל הוא נופל למטה ביותר וכמו שארז"ל כל הגדול מחבירו יצרו גדול כו' כי כחטא אדה"ר בעה"ד טו"ר שבא כתערובות שהטוב הוא ביותר גבוה גם בחי' הרע המעורב בו הוא חזק וגדול ביותר ע"כ כל הגדול מחבירו יצרו גדול כו' ולזה הטעם ג"כ בבני האלקים דמבחי' קין כשנפלו למטה בבחי' הרע שבהם הוא תקיף וחזק ביותר ונק' תקיפי דרא הנפילי' אשר בארץ כו' אשר מעולם אנשי השם כו'. וכך הוא בכל דור יש הרבה נשמות שמבחי' קין גבוהי' הרבה מנשמות דמסט' דהבל וכן בבחי' הרע כשנפלים יצרם תקיף הרבה וגדול ביותר כי לפום גמלא שיחנא כו' וכמבואר בספר הגלגולים ככמה נשמות ראשונות ותנאים ואמוראים יש מהן הרבה בבחי' קין ויש מהן הרבה בבחי' הבל ויש סימנים להכיר אותם שמסט' דקין או מסט' דהבל כמ"ש בספר הכוונות כאשר באה"ר מעוטף בטלית מימין לשמאל ומשמאל לימין הוא מבחי' הבל וכאשר דרכו וטבעו להקפיל ב' צדדי טליתו על ב' כתיפיו הוא בחי' קין כו' (והבעש"ט הי' דרכו לקפל טליתו על כתפו ואפשר הי' מבחי' קין). וגם בפ' דיתרו במ"ש ואתה תחזה כו' הוא להכיר בסימנים ידועי' המבוארים בזוהר בשרטוטים שבמצחא כנ"ל בין נשמות דמסט' דקין או דמסט' דהבל כו' וד"ל. וזהו ויבא אהרן וזקני ישראל לאכל לחם לפני אלקי' שהוא בחי' גבו' שורש דקין וקאי על שורש נשמת יתרו דנק' בני האלקי' מטעם הנ"ל וע"כ זכה ללמוד דיני שופטים ולעשות שרי מאות ושרי אלפים ובניו ישבו בסנהדרין והן בני קיני כו' שהיו צדיקי' מופלגים ופרושים גדולים כמבואר בכתובים בבני יונדב כו'. ולעתיד לאחר שיבורר כל תערובות טו"ר ויתברר מבחי' קין כל הפסולת יהי' גבוה הרבה מבחי' הבל כמעלת הזהב על הכסף כמ"ש במ"א במעלת הכהנים על הלויים כו' וד"ל.

כל . . . גדול: טוכה נב, סע"א.

הנפילים . . . השם: כראשית ו, ד.

לפום . . . שיחנא: כתובות סז, א.

ויש סימנים . . . בס' הכוונות: ראה פע"ח שער הק"ש פי"ג. מיח מס' תפלת הבריאה פי"ג מיג ומ"ד.

ואתה תחזה: יתרו יח, כא.

המבוארים בזוהר: ח"ב ע"א, ב ואילך.

כמבואר . . . יונדב: דה"א ב, נה. וראה סוטה י"א, א. סנהדרין קד, א. קו, א.

במ"א: ראה תניא פי"ג. וראה ספר הגלגולים שם (פכ"ג).

במעלת הכהנים על הלויים: כ"ה בכל כתיב.

יט, א

בחדש השלישי לצאת בני מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני עד ויחן שם ישראל נגד ההר. הענין אה"ע מונים לחמה שמאיר בחוזק ואח"כ מחשיך פתאום וישראל מונים ללבנה שהיא עולה מעט מעט ויורד הלוך וחסור. ולהבין דהנה חייב אדם לראות א"ע כאלו הוא יצא ממצרים וענין יצי"מ להזכירו ביום שחרית וערבית כדי לעורר שמחה דהיינו לעבדו בשמחה ושמחה גדולה נתעורר אצלו בהזכרת כל רגע שיוצא ממצרים היינו מטומאת ע"ז, ישראל שבחז"ל עע"ז כו' נרמז גדלות ושכחה שהוא כחי ועוצים ידי, וגם לה"ר אפילו מדבר על חלק אלהים וג"ע היינו השגת גבול וש"ד היינו פתיחת פרנסה שעל הרוב נמצאים תמיד אצל בני אדם וכאשר מדבק בתורה ובתפילה מיד יוצא מכל דברים הללו ונתעורר אצלו שמחה ותענוג מזה ובטל ממש. וזהו החודש הראשון לכם ולא לעכו"ם כנ"ל ואח"כ הלוך וחסור שרואה א"ע שאעפ"כ הוא משורש בדברים הנ"ל כאשר ימלא כריסו שיהי' וישמן ישרון וכו' האיך אפשר לעורר שמחה. הענין שיעלה על לבו שע"י התדבקות באותיות התורה ותפילה מתעלה ומתדבק החלק אלוה שבתוכו להיות בהיכל מלך מבית האסורים מקום הטנופת גדול כזה ולא לגרמי' ממילא נתעורר ג"כ שמחה. וזהו ענין י"מ פעם שני שהוא החודש השני והם ימי ספירה אינו יו"ט ונק' פסח קטן שאינו רק שמעלה כנ"ל, והוא ע"ד שאו את ראש בני ע"ד נפלה עטרת ראשינו, במספר לשון סיפור שמות היינו התורה שכולה שמות כו', לבית אבותם. וזהו אני ה' אלקיכם אשר הוצאתיך מארץ מצרים אני ה' אלקיכם ע"ד אני בתוך הגולה על נהר כבר שכבר הי' מנהיר, ואח"כ גם חודש הנ"ל הלוך וחסור צריך לעורר שמחה בענין אחר הוא ענין חודש שלישי מ"ת ע"י שרואה א"ע כי ברע הוא ועי"ז מעורר שנאה ומאס ונבזה בעיניו וזהו באו מדבר סיני שירדה שנאה

יט, א

בחדש השלישי: נעתק מכת"י 268 טו, א. וכת"י ירושלים 28 מא, ב. נוסח אחר מהנ"ל נעתק מכת"י 633

מה, ב.

אה"ע . . . לחמה . . . וישראל . . . ללבנה: סוכה כט, א.

חייב . . . ממצרים: פסחים קטז, ב (במשנה).

ישראל שבחז"ל עע"ז ת, א.

החדש הראשון לכם: בא יב, ב: החודש הזה לכם.

לכם ולא לעכו"ם: ראה שמז"ר פט"ו, כג.

וישמן ישרון: האוינו לב, טו.

שאו . . . בני: במדבר א, ב.

נפלה עטרת ראשינו: איכה ה, טו.

התורה שכולה שמות: הקדמת הרמב"ן לפירושו עה"ת. יונת אלם פכ"ט. ובכ"מ.

אני . . . אלקיכם: כ"ה בשני כתה"י, ואולי הכוונה לשלח טו, מא.

אני . . . כבר: יחזקאל א, א. ועוד.

שירדה שנאה לאוה"ע: שבת פט, א.

לאה"ע ונוטל ברצון וע"ד בטל רצונך וממילא באתערותא כמים הפנים אל הפנים, וז"ש משה אל הזקנים שקנו חכמה שרצה להמשיכם בדעת אתם ראייתם ואשא אתכם על כנפי נשרים שעי"ז נתערור רחמנות עליו מלמעלה. אבל מפני שא"א להשיג זה בדעת שלית מחשבה תפיסא ע"כ לא יוכלו הזקנים לענות כ"א המון עם השיבו כל אשר דבר ה' נעשה ברצון למעלה מהשכל ואח"כ נשמע לשון הבנה וזהו ויענו קול א' מפני שהי' באחדות גמור ע"כ הי' אחד באחד. וזהו וישב משה את דברי העם אל ה' דברים המשברים לבו של אדם כו'. וזהו ויסעו מרפידים שרפו ידיהם מדת' ועי"ז באו מדבר סיני ויחן שם ישראל נגד ההר היינו אהבה שכפה עליהם הר כגיגית ע"ד וימינו תחבקני מחמת אחדות כנ"ל למהוי אחד באחד והבן.

נוסח אחר מהנ"ל

בחדש השלישי גו' ביום הזה באו מדבר סיני, ויסעו מרפידים גו' ויחן שם ישראל נגד ההר. דהנה איתא ישראל מונין ללבנה ואה"ע מונין לחמה שאין להם מלא וחסר רק השואה או אור או חושך ואילו ישראל כשאין לו בעבודתו ואפי' בכל עניינים חסרונות ומילואים כלכנה אז הוא ג"כ כו'. ואיתא בכל דור ודור חייב אדם לראות א"ע, וגם זכירת מצרים בכל יום ואיך הוא באמת כו' אבל באמת הוא תמיד יצי"מ שהוא הרע ע"ז ג"ע ש"ד ובכל אדם הוא בנמצא כי כל הכועס כו' והשגת גבול הוא ג"ע ולה"ר באמת הוא ככופר מי אדון לנו כו' שמדבר על חלק אלקות שבו שיש בכל אדם וכיוצא. והנה בבוקר כשעומד להתפלל הוא יוצא מזה לדבקה בו ית' בק"ש להיות אחד שהוא הוי" אלקינו כאמור אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים ואם מתבונן הוא בזה יש לו שמחה גדולה ביציאת מצרים. וזהו פסח ראשון בחי' גדלות ששוכח על כל הרע ויוצא לפי שעה להיבטל כו'. וזהו החודש הראשון שהלבנה במילואה אבל אח"כ הוא חסר שיורד למטה ברע מלא כריסו מלא זינא בישא וא"א לו לצאת כו' רק באמת הוא ואני בתוך הגולה על נהר כבר אלא צריך החלק אלקי' כו' עד שהוא שנפלה שהוא בחי' אני כי אני הוא הסובב כ"ע וממלא כ"ע. וזהו שאו את בני ישראל וזהו במספר שמות כו' התורה שמותיו כו' אבל הוא באמת ברע ויודע וקרוב לזה. וזהו פסח שני והוא בחודש השני שהוא זמן הספירה שאינו זמן שמחה שצריך לספור כו' לצרף ולזכר את כל מידותיו ית' באמת אבל לא כ"א זוכה

בטל רצונך: אבות פ"ב מ"ד.

זקנים שקנו חכמה: ראה קדושין לב, א.

אתם . . . נשרים: יתרו יט, ד.

כל . . . נעשה: שם יט, ח.

שכפה . . . כגיגית: שבת פח, א.

וימינו תחבקני: שה"ש ב, ו.

כל הכועס: ראה זח"א כז, ב.

לזה לספור הספירה כו' אבל עכ"פ צריך כל האדם להעלות וכל המידות שוות את החלק אלקית כו' ויש לו ג"כ שמחה מחמת יציאת כו' וזהו פסח שני שהלבנה במילואה ומ"מ אחר כ"ז הוא יורד וחסר כי כל הוא בחי' רפידים רפיון ידיים בתורה כי כל הנ"ל הוא לעילא. אבל אח"כ בא החודש השלישי ביום הזה באו מדבר סיני דהנה איתא מהו סיני שירדה בו שנאה לאוה"ע כו' שאין לו רצון ברע ושונא אותו אף שבאמת הוא אצלו כו' ורצונו רק לדבקה בו ית' להיות אחד כו' ובאתערותא דלתתא אתער רצון העליון כמים הפנים כדאי' בזוה"ק כד אתכפי' ס"א סליק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין כו' שהוא בחי' מעילא לתתא וירד ה' על הר סיני בחי' זה השמש מאיר ללבנה בחי' טובב כו'. וזהו קבלת התורה שהקדימו העם נעשה לנשמע דהנה באמת העשי' היא למעלה מן הדעת שהוא הנשמע שהוא בחי' אחד ולפי' כשאמר הקב"ה למשה אספה לי ע' זקנים זקן זה שקנה חכמה לאמור להם. והנה משה אמר להזקנים כל הענין ואשא אתכם על כנפי נשרים בחי' רחמים ישל לה בחי' גדפיו להרים למעלה כי ע"י שנאת הרע מעורר רחמים וכמים הפנים כו' ומ"מ הזקנים לא השיבו דבר כי הוא למעלה מן השכל רק כל העם אמרו כל אחד מחמת אחדות שהי' כ"ז נעשה ואם נזכה נשמע שהוא ההבנה וזהו למשרי א' באחד והוא כאחד וזהו קבלת התורה שאז אין לו רפיון ידים וחסר כו' ויסעו מרפידים ויחן נגד ההר דוקא וזהו כפה עליהם הר כגיגית כו'.

יט, ח

וישב משה את דברי העם וגו' כי ב' דברים שצריך האדם בחי' וישב משה וגו' ובחי' ויגד משה וגו' והוא ע"פ הדברים שנאמרו למעלה שהעיקר מתחלה לידע שהוא בתכלית השפלות באמת ולמטה מאוד. וזהו לעולם יעסוק אדם בתו"מ שלא לשמה לעולם דייקא וכו' וזהו שוטה שסובר ללמוד

יט, ח

וישב משה: נעתק מכת"י 170 שו, א. 184 רעג, א. 208 ק, א. 300 קיב, א. 337 פג, ב. שם פו, ב. 349 כ, ב. 413 יד, ב. 633 רה, א. 788 קית, ב. 929 קל, א. 1174 פה, ב. נוסח אחר מהניל נעתק מכת"י 877 נד, א. בכת"י 170 שם מופיעה בתחלתו כותרת, דרוש ב' לשבועות ש' תקני"ד מאדמו"ר. לפני מאמר זה מועתק (בכת"י זה, ובכמה מכת"י הנ"ל) ד"ה אנכי ה"א, וממ"ש כאן, דרוש ב" נראה ששניהם נאמרו כחגה"ש תקני"ד. ויש בתחלת המאמר, ע"פ הדברים שנאמר למעלה, דקאי על המבואר בסדיה אנכי הנ"ל.

שצריך האדם: נ"א: שצריך האדם לידע ממי"ת.

למעלה: נ"א: במ"א [וראה לעיל בהערה שבריש המאמר].

לעולם... לשמה: פסחים נ, ב.

מתחלה לשמה כי אחרי אשר ירד למטה מאוד איך יתחיל בלשמה אלא התחלתו תהי' בשלא לשמה דהיינו שיודע ומכיר חסרונו שהוא רחוק מהשיי מאוד בתכלית הריחוק ואח"כ מתוך שלא לשמה פי' מתוך שיתבונן כך יבא לשמה שהרי כל נפש מישראל אינה רוצה להיות למטה ומתעורר למטה ועיי אתערותא דלתתא נעשה אתערותא דלעילא להמשיך עליו אלקות כמ"ש ושכנתי בתוכם. וזהו וישב משה את דברי העם מלשון גחלים עוממות שכבו והם בחי' שנפלו וירד למטה מאוד ואפי' דברים שבתוך בחי' העם שהוא למטה מאוד יכול להשיב כי אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה ולא הלכה בלבד אלא אפי' תהלים ומעמדות ושאר צירופי אותיות התורה וכתי' ויאמר ה' אל משה הנה אנכי פי' מי שאנכי בא אליך בעב הענן פי' שעדיין הוא חשך ולא אור ואעפ"כ אנכי בא אליך בתוך החשך לשכן את שמי שם ויגד משה שהוא לשון המשכה מעילא לתתא עיי משה שהוא הצדיק דאתפשטות' מטי בכל דרא ודרא דברי העם פי' דבר ה' שיש בתוך בחי' העם שנמשך ונתפשט מאוד מבחי' דברי ה' עד שאפילו בבחי' העם יש דבר ה' וד"ל.

נוסח אחר מהנ"ל

וישב משה את דברי העם וכו' ויגד משה את ד' וכו' לעולם יעסוק בתורה ומצות אפי' שלא לשמה כו'. דהנה ידוע מי שדומה לו שלומד לשמה הוא שוטה גדול שא"א אלא העצה ללמוד שלא לשמה שמתוך שהוא יודע שהוא לומד שלא לשמה אפשר שיבוא לשמה ונחזור לענינו דהנה איתא בזוהר אתפשטותא דמשה עד שיתין ריבוא דרין שהצדיקים שנכל דור נקראי' משה וזהו וישב משה את דברי העם לשון גחלים עוממות הוא בתורה פי' שעיי התורה השיב משה את דברי העם הוא כו' בראשית בשביל ישראל שנק' ראשית ואח"כ ויגד משה מלמעלה למטה והאיך אפשר לזה אמר את דברי ה' פי' כמו שנתבאר למעלה וד"ל.

ושכנתי בתוכם: תרומה כה, ח.

אין . . . הלכה: ברכות ח, א.

ויאמר . . . הענן: יתרו יט, ט.

דאתפשטותי: . . . ודרא: תקו"ז תסי"ט (קיד, א).

דאתפשטותי מטי: נ"א: דאתפשטותא של משה.

ודרא: נ"א: עד ס"ר דרין.

י"ט, טז

ויהי קולות וברקים. דהנה לכאורה וכי הוצרך הקב"ה לאיים על ישראל אך הענין דבשעת מ"ת הראה הקב"ה את האדם האיך להתנהג בעבודתו דהנה העולם מתנהג היום בעתים הללו בהסתרה כמ"ש ואנוכי הסתר אסתיר שהשי"ת מסתיר א"ע מבי"א והוא כמשל תינוק הנ"ל. והנה עכ"פ האדם צריך לתפסו ע"י התורה ומע"ט והנה כאשר האדם ניתגשם באכילה ושתי' ואח"כ רוצה לדבק בהקב"ה וזה א"א במהרה שזה היפך זה אך בתחילה ע"י איזה דבר מעורר הכוונה ואח"כ בא לו איזה אהבה והתלהבות ואח"כ חוזר ונעשה לו חושך ככראשונה והראה לנו הקב"ה בשעת מ"ת שאל יתעצב אדם מזה שכך צריך להיות שהחיות רצוא ושוב כמראה הבזק כמו שתמיד אחר הרעש ברק ונעשה אור ותיכף חושך ונעשה חושך כן הדבר הזה ויהי קולות וברקים מתחלה ע"י קול בא לו הברק ונעשה לו אור ואע"פ שתיכף נעשה לו חושך אל יתבהל בכך שזהו בחי' ערפל כו' שהשי"ת מסתיר עצמו ממנו כדי שיחפוש אחריו וזה לא יכול להיות רק אצל משה והוצרך להורות לכל ישראל שמוכרח להיות כך רק כברק שמאיר וחוזר שבאמת לא ברעש היינו קול ואחר הרעש לא באש היינו בחי' ברק שבאמת יותר טוב בחי' ערפל היינו משה ודו"ק וד"ל.

י"ט, יח

והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו הוי"ה באש כו'. כתיב מימינו אש דת למר והוא תמוה משום שהם ב' הפכים אש הוא גבורות היפך ימיו. אך הענין כל צמא לכו למים שהיא התורה שנמשלה למים וליין כדכתיב לכו

י"ט, טז

ויהי קולות: נעתק מכת"י 633 מט, ב. וכת"י ירושלים 28 טז, א. 4088 עג, א. ואנכי הסתר אסתיר: וילך לא, יח.

כמשל תינוק הנ"ל: בשלש תהי"י, לא נזכר במאמר המועתק לפני מענין משל התינוק. וצ"ע אמאי קאי. ובכל אופן נראה שהכוונה למשל התינוק המונא בקיצור כשהים אתהלך-ליאונא ע' קמב, ובאריכות בשער האמונה לאדמו"ר האמצעי בהקדמה (ב, ב ואל"ך). ובכ"מ. שהחיות . . . הבזק: ע"פ יחזקאל א, יד. להורות: נ"א: להורי"ש. לא ברעש: מלכים א יט, יא.

י"ט, יח

והר סיני: נעתק מכת"י 115 נג, א. 1034 לא, א. נוסח אחר (קצר) מהנ"ל נעתק מכת"י 349 לג, א. והשוה לקמן ד"ה חוברית (יחזקאל א, ט). מימינו . . . למו: ברכה לג, ד. הוי . . . למים: ישע"י נה, א. לכו . . . מסכת"י: משלי ט, ה.

לחמו בלחמי ושתו מיין מסכתי. ומהו הצמאון כתיב אחזתיו ולא ארפנו עד שהביאותיו כו' שאמרה כנ"י בגלותא להקב"ה ומוזה נמשך באמת לכל א' מישראל אהבה אליו ית' אף שהוא במקום שהוא בגלות כו' ונק' חולת אהבה אני כי החושקת לאדם לדבר שאינו יכול לזה נק' חולת אהבה. וההתעוררות בא לאדם מנשמתו הנק' מזלי' אע"ג דאיהו לא חזי מזלי' חזי פי' כי מזל הוא לשון מפעיל שממנו נוזלין טיפין ליתן לתוך האדם אבל הנשמה בעצמותה אינו באפשרי להתמצם בתוך האדם לשכון בתוכו ממש וכשהאדם הוא בגלות מצרים פי' ששכלו במצר תמיד בענייני עוה"ז או אפי' בעבודת ה' בשכל מגושם נק' גלות מצרים אם האהבה כ"כ בגלות נק' חולת אהבה אבל כשהוא למעלה הוא בהתרחבות כי האבות הן הן המרכבה אברהם היה במדת אהבה מרכבה אליו ית' להיות שורה עליו ע"י כמה צמצומים כי באמת אין בשום אופן להשיגו ולתופסו בשום אהבה ואפי' בשום שכל שהוא למעלה מן המדות א"א להשיג כ"א ע"י כמה צמצומים כדכתיב האלהי מקרוב אני ולא אלהי מרחוק כו' ואפי' אלוה מרחוק מרחוק ה' נראה לי שהוא למעלה חכים ולא בחכמה ידיעא כו' הוא ע"י כמה צמצומים מקודם היינו אל"ף למ"ד ה"י יר"ד וכ"ש אלהי מקרוב שהוא אלהי אברהם. והנה אצל אברהם היה האהבה בהתרחבות והתפשטות בלתי מצרים אבל בגלות מצרים היה אותו אברהם בעצמו שם כדכתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות שהאהבה בעצמה היה בגלות ונק' חולת אהבה. וזהו כל צמא כמשל הצמאון שבא לאדם מאש וחמימות כן בעבודת ה' בא לאדם להיות צמא מאש זרה וחמימות שלמעלה ממנו כו'. ובידיעת אדם שפלות עצמו עד מאוד והתכוננות גדולת הבורא ית' מזה בא לאדם להיות צמאה לך נפשי מתי אבוא ואראה פני אלהים וזהו חולת אהבה. והנה הוא ית' נק' רופא חולים סומך נופלים ובמה הוא בהתורה עץ חיים תאוה באה כדכתיב סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני אשישות נק' תורה שבכתב גרבי דחמרא יין דמנטר המשומר בענביו מששת ימי בראשית ושתו יין מסכתי ותפוחים הוא תורה שבע"פ ובמראה תליא מילתא שיש לתפוח תלת גוונים חיור וסומק

אחזתיו . . שהביאותיו: שה"ש ג, ד.

שאמרה כנ"י בגלותא: ראה שהשיר עה"פ.

חולת אהבה אני: שם ב, ה.

אע"ג . . חזי: מגילה ג, א.

האבות . . המרכבה: ביר פמ"ז, ה. ושי"ג.

האלהי . . מרחוק: ירמ" כג, כג.

מרחוק . . לי: שם לא, ב.

חכים . . ידיעא: הקדמת הת"ז (פתח אליהו).

כימי . . נפלאות: מיכה ז, טו.

צמאה לך נפשי: תהלים סג, ב.

מתי . . אלקים: תהלים מב, ג.

יין . . בראשית: ברכות לד, ב. וראה תקו"ז תכ"ח (עב, ב).

לתפוח תלת גוונים: ראה זחיג קלג, ב.

וירוק כן תורה שבע"פ בתלת גוונים כשר ופסול וממוצע וזהו סמכוני באשישות כו' בתפוחים כו' כי נר מצוה ותורה אור המצוה היא כלי ונר לתורה אור כדכתיב והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו הוי"ה באש ויעל עשנו כו' וכתיב אחזתיו ולא ארפנו כו'. להבין זאת דהנה כל המצות נק' דרועא דמלכא דרועא ימינא וימינו תחבקני אלהי אברהם אלהי מקרוב אלהי מרחוק וכל המצות הם המשכות והזמנה למלך מלכו של עולם לשרות בתוך האדם כמו טלית וכיוצא בזה והנה אפי' מלך בשר ודם אם אדם מזמינו לביתו צריך מתחלה לפנות את ביתו מכל מיני לכלוך וטינוף ואח"כ לעטר ולייפות בכלים נאים ובזה יביא את המלך לביתו אבל בלא זה לא אורחא דמלכא כמו כן בעבודת ה' צריך האדם מתחילה להיות סור מרע במחדומ"ע ואח"כ יוכל להיות שישרה בתוכו הוי"ה שמש ומגן כו' אבל בלא זה מה מועיל הזמנה שעושה במצות טלית ותפילין וזהו אחזתיו ולא ארפנו עד שהביאותיו אל בית אמי זו תור' שבכתב שנק' בית אמי כדכ"ד שמשתיך כ"ד ספרים דאוריית' ואל חדר הורתי הוא תורה שבע"פ הוראה חדר לפנים מחדר. אך מתחילה צריך האדם להיות סוי"מ אף שיש אצלו רע צריך להסיר א"ע ולהסיח דעתו בהתגברות אש מימינו אש דת למו ולעסוק בתורה ובמצות ועי"ז שורה אח"כ הוי"ה שהוא קבלת התורה וירד הוי"ה על הר סיני שירדה שנאה לאוה"ע ואז יהיה באמת מואס ברע וכל תאות וענייני עוה"ז נבזה בעיניו נמאס כטינוף ממש כי הוי"ה שורה בתוכו אני הוי"ה לא שניתי בין קודם בריאות העולם שלא היה אז שום דבר ושום קליפה וס"א כמו כן גם עתה לא שניתי ואין עוד מלבדו והכל בטל נגדו כהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים כו' יאבדו ממש שיהא בטל הרע לגמרי כמו שהיה באמת בשעת קבלת התורה וזהו לכו למים שמים מכבים את האש מימינו אש כו' וזהו והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו הוי"ה באש בתוכו ממש כו' ומפני שהם שני הפכים עלה עשן ביניהם ותעל עשנו כעשן הכבשן כו' וד"ל.

נוסח אחר מהנ"ל

והר סיני עשן כולו מפני שירד עליו ה' באש. להבין מה ענין עשן לאש ומה טעם הוא זה כי התורה נמשלה לאש כדכתיב מימינו אש דת למו ונמשלה למים כדכתיב הוי כל צמא לכו למים. להבין מה שאומרים בתפילה אלוקי אברהם מה שבח הוא זה. אך כל מקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו וזהו העניויות שהשפיל א"ע להשראת על האדם ואברהם

נר . . אור: משלי ו, כג.

כדכד שמשותף: ישעי' נד, יב.

כ"ד ספרים: ראה ת"ז בהקדמה (יד, א).

שירדה שנאה לאוה"ע: שבת פט, א.

אני . . שנית: מלאכי ג, ו.

כל . . ענוותנותו: ראה מגילה לא, א.

קיבל השפע רק מאהבה כדכתיב ואברהם אהבי שמך אך עתה שאין לנו כ"כ אהבה מחמת מידות גרועות לזה נתנו לנו התורה והמצות שמחמת זה אעי"פ שהוא שפל מאוד הוא יכול לקבל השפע מאיתו ית' כידוע מאמר רז"ל איזהו גבור הכובש את יצרו כובש הוא התגברות. דהיינו אעי"פ שיש בו כל מדות גרועות בעולם הוא מסיח דעתו מהן ומחשב באותיות התורה ותפילה אז שורה עליו הקב"ה וזהו וימינו אש דת למו וימינו הוא חסד שהוא המצות אש דת למו הוא התגברות והמשל הוא כמו מלך שהוא הולך לבית מטונף צריך תחילה לרביץ הבית ואח"כ ילך לבית כך האדם עומד להתפלל צריך תחילה להסיר כל מחשבתו מטינופת ומתאוות גשמיות ואח"כ ילבש ציצית ותפילין שבוה מבקש המלך שליח אצלו ובתפילה צריך שיהי' מנוקה מכל פנאים והנאת גופניות וזהו כובש את יצרו הוא בגבור' כנ"ל. וזהו לכו למים שמכבה את זאת ואח"כ יזכה שישרוף ה' את תאוותיו לגמרי וזהו כהמס דונג מפני אש כן יאבדו רשעים מפני ה' ויקויים אז יבוקש חטאות יהודה ואיננו לגמרי. וזהו והר סיני עשן מפני שירד עליו ה' באש מחמת שכבה את יצרו באש בהתגברות זכה שיהי' עשן ששרף ה' את תאוותיו לגמרי.

יט, כ

וירד ה' על הר סיני הר הוא ענין גשמי דהיינו שהקב"ה יורד ושורה במקום גשמי ג"כ דהיינו בעניני מו"מ של אדם רק שיהי' בחי' סיני שאמרו בגמ' שירדה בו שנאה לאוה"ע, וידוע שאוה"ע נק' כל מעשים רעים והבלות ושקרים וזהו כשיש בעניניהם שנאה לאוה"ע הנ"ל אז וירד ה' עליהם ומכלל הן כו' וד"ל.

ואברהם אהבי: ע"פ ירמ"י מא, ת.
איזהו . . יצרו: אבות פ"ד מ"א.
פנאים: אוצ"ל: פניות.
כהמס . . ה': תהלים סח, ג.
יבוקש . . ואיננו: ירמ"י ג, כ.

יט, כ

וירד ה': נעתק מכת"י 415 לט, ב.
שירדה . . לאוה"ע: שבת פט, א.

י"ט, כא

וַיֹּאמֶר ה' אל משה רד העד בעם פן יהרסו כו' ויאמר משה אל ה' לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כו' ויאמר אליו ה' לך רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו כו'. ולהבין זה דהנה אנו אומרים בתפלה ואישי ישראל ותפלתם כו' שמיכאל כה"ג מקריב את הנשמות על המזבח שלמעלה ואיך הוא שבאמת שהנשמה של הצדיק יותר גבוה כו' אבל דהנה כתיב קדושים תהיו ופי' הרמב"ן קדש א"ע במותר לך במאכלות מותרות ואיתא בזהר זהו כללא דאורייתא ומהו כלל זה, אבל הענין שיש כלל ופרט ושאר כל המצות ל"ת שהם האסורים הם הענפים כו' אבל קדש עצמך הוא הכלל לפי שאינו יכול לשרות עליו זה הכלל כו' כ"א ע"י קדש כו' ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כי הוא קדוש בכל מיני קדושות כו' וזהו גופא דאילנא דעץ החיים כו' ותכלית כל התורה והמצות הוא להמשיך אלוקים את זה הכלל למטה בחי' ממכ"ע כי המצות הן אברין דמלכא שהם כלים והמלך בתוכם וכשעושיין צדקה וג"ח וממשיכין חסד דרועא ימינא וימינו תחבקני בחי' סובב כ"ע וכשעושיין דין ואכזריות ברשעים ע"י מדת גבורה וגם שונא הרע שלו שירדה שנאה אז ממשיך גבורה דרועא שמאלא ובשירות ותשבחות כו' תפארת גופא ובאמונתו כו' בשמים ממעל כו' ואין עוד רק אחד ממשיך נצח והוד תרין שוקין ואז הוא יסוד סימא דגופא שאין לו התקשרות לשום דבר ואינו רואה שום דבר רק לדבקה בו ית' אז מלכות פה תורה שבע"פ קרינן לה כי הכל אחד כו'. וזהו תוך אמוני עם סגולה בואי כלה וזהו וארשתיך לי בצדק ובמשפט כו'. וזהו קבלת התורה על הר סיני כו' שבאמת צריך להיות סיני שיהי' שנאה מ"מ צריך להיות שמחה ואהבה ויספו ענוים שמחה שהוא ענין ההר וכלי שום טעם ודעת כלל רק כמים הפנים כו' שהוא ענין וירד ה' על הר סיני שצמצם כו' ואפי' להדיבור וכמים הפנים צריך להיות ג"כ בכל לבבך ובכל נפשך במסירת נפש אף שהוא למטה כו' כי מכת זה הוא שצדיקים נדמה להם כהר שבמקום שבע"ת עומדין באמת

י"ט, כא

וַיֹּאמֶר ה' אל משה רד העד: נעתק מכת"י 349 ג, א. 633 מ, א.

מיכאל . . . שלמעלה: ראה תוס' סוף מנחות. ובכ"מ.

קדושים תהיו: קדושים י"ט, ב.

ואיתא בזהר: ח"ג פא, א.

ועשו . . . בתוכם: תרומה כה, ח.

המצות הן אברין דמלכא: ראה תקיזו ת"ל (עד, א"ב).

חסד דרועא ימינא: הקדמת התיז (פתח אליהו).

וימינו תחבקני: שה"ש ב, ו.

וארשתיך . . . ובמשפט: הושע ב, כא.

ויספו ענוים שמחה: ישעי' כט, יט.

צדיקים . . . כהר: סוכה נב, א.

במקום . . . לעמוד: ברכות לד, ב.

אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד כי אינו למטה כו' שהוא שראה לאוה"ע לעולם ירגיז יצ"ט על יצה"ר שיש לו תמיד כו' וזהו הגבל את ההר שלא יגשו אל המידות וגם אל תגשו אל אשה כו' כדי לקדשם במותר להמשיך את זה הכלל להיות ושכנתי כו' והשיב משה איך יכול שיעלו על ראש ההר שאין להשיג כו' ואמר לו הקב"ה לך רד העד בעם כו' ובכל דור יש צדיקים שיורדים אל העם ואז יכולים כו' גם להם כו' אבל לעלות שיהי' הם אצל זה כו' רק הוא בחי' סובב אף שלמטה בחי' עטרין כמו כתר המלך שסובב כו' שהוא רצון כנ"ל. וזהו בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו זו מתן תורה וביום שמחת לבו דייקא וא"א להיות זה רק אם בתחילה צאינה אז וראינה כי תענוג תמידי כו' רק כיתרון האור וזהו כתר יתנו לך כו' שהוא אם הבנים שמחה וזהו רצית בנו כו' שהוא באמת אסחיר כל עלמין אבל העם באמת למטה וזהו והעם אל יהרסו לעלות רק עלה אתה ואהבה שלך כו' וזהו ואישי ישראל כו' שהוא מצות מעשיות אף שהוא קדש עצמו כו' מ"מ גשם הוא וצריך למזבח משא"כ תורה ותפילה וזהו ותפילתם עניו אחר שאינו צריך למזבח.

כ. ט

כתיב ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך וביום השביעי שבת וגו' כי בששת ימים צ"ל האדם בבחי' עבד ועשית הוא לשון תיקון כמארז"ל כל מעשיך יהיו לשי"ש כי העולם נברא במאמרו וכתיב ודבר אלקינו יקום לעולם וגו' כי בכל דבר יש בו חיות אותו דבר ואלמלא החיות ההוא הי' בטל הדבר ההוא וכשעושה שום דבר לשי"ש אז נקשר החיות שבאותו דבר אל שרשו וזהו התיקון ועד"ז נק' עבד נמצא שכל הענינים וכל האכילות של

לעולם . . יצה"ר: שם ה, א.

בעטרה . . לבו: שהי"ש ג, יא.

כיתרון האור: קהלת ב, יג.

אם הבנים שמחה: תהלים קיג, ט.

כ. ט

כתיב ששת ימים תעבוד: נעתק מכת"י 208 קו, א. א. 633 פ, א. א. 1240 ח, א. א. וכת"י ירושלים 28 מד, א. א. 4088

פח, א.

עשית . . תיקון: ראה פרשי' לביר פי"א, ז.

כל . . לשי"ש: אבות פ"ב מ"ב.

ודבר . . לעולם: ישעי' מ, ח.

חול למטה מן האדם וצריך להעלותם כי כל הענינים וכל האכילות הם מדצ"ח והאדם למעלה מהם שהוא מדבר אבל בשבת אז האכילות הם למעלה מן האדם כי בחול שורה שם הוי' המהוה הכל אבל בשבת נאמר אז תתענג על הוי' על דייקא כמ"ש בזהר הקדוש פ' יתרו שבשבת נתגלה אצלינו תענוג מעין עה"ב ולכאורה הא ארז"ל עה"ב אין בו אכילה ושת' כו' ושבת הוא מעין עה"ב מפני מה יש בו אכילה ושת' ואסור להתענות בו אבל הענין הוא כי כל דבר הנאצל מלמעלה לבא למטה מתלבש בלבוש גשמי העשוי כדמותו וצלמו כמו שבגוף יש בו רמ"ח אברים ושס"ה גידים וע"כ הוא מפני שהוא דפוס ולבוש לנשמה שיש לה רמ"ח אברי' רוחני' כו' כידוע ל"ח וכן בענין אכילת שבת שבשבת נאצל מלמעלה תענוג רוחני מעין עה"ב וצריך להתלבש בתענוג גשמי שהוא כדמותו כי אין אנו יכולי' לקבל תענוג רוחני אם לא ע"י לבוש והלבוש צריך להיות בדמות רוחני כנ"ל ותענוג הגשמי הוא האכילה ע"כ מחוייבים אנחנו לאכול בשבת בכדי לקבל התענוג הרוחני שיש בה וידוע שכל הדברים שהאדם עושה מתלבש בהם הנשמה דהיינו במחשבה דו"מ ואם הג' בחי' הלבושים הנ"ל הם לצורך הנשמה אזי נעשה מהם כגדים הנקראים מחלצות שהוא לשון חלוץ הנעל שהם חולצים מעה"ז ואם הם בעניני הגוף נעשו מהם לבושים לנשמה הנק' כגדים צואים וז"ש ביהושע הכה"ג הסירו הבגדים הצואים מעליו והלבישו אותו מחלצות וכשאדם עושה כן בששת ימי החול לשי"ש נק' הבגד הנעשה מהם לנשמה בחי' נעל וז"ש של נעליך מעל רגליך כו' אבל בשבת אומרים רצה והחליצנו לשון חלוץ הנעל כי בשבת חייב אדם להחליף כל בגדי חול אף בחי' נעל והיינו רצה והחליצנו הוי' אלקינו מכל בגדי חול ולהלבישנו בלבוש הנק' ה' אליהנו כמ"ש כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו כו' היינו האדם הנקרא כל כי האדם הוא עולם קטן ונק' בשמו כי בצלם אלהים עשה וגו' ולכבודי כו' כי ר"י קארי למנא מכבודתי בראתיו וגו' היינו מחשבה דו"מ כלומר מחדו"מ הכל יהי' בלבוש שלו הנק' הוי' אליהנו

אז תתענג על הוי' שם נח. יד.

בזהר . . יתרו: פת, א ואילר.

עוה"ב . . ושתי: ברכות יז, א.

כמו שבגוף . . נאצל: נ"א: והרא"י מגוף האדם שע"כ יש בו רמ"ח אברי' ושס"ה גידין שמפני שהגוף הוא דמות לנשמה והנשמה יש לה ג"כ רמ"ח אברי' רוחנים כידוע וכן הדבר הזה שבשבת נאצל.

דהיינו במחשבה . . הנשמה: נ"א: דהיינו מה שהוא מחשב בדעתו או מה שמדבר מתלבש בהו הנשמה כי הלוש של הנשמה הם אותיות ומכל המחשבות והדיבורים והמעשה יש שם אותיות שמתלבש בהו הנשמה ואם ג' בחי' הנ"ל הם צורך הנשמה.

הסירו . . מחלצות: זכרי' ג, ד.

של . . רגליך: שמות ג, ה.

בשבת חייב . . חול: שבת קיג, סע"א.

כל . . עשיתיו: ישע"י מג, ז.

כי . . עשה: נח ט, ו.

ר"י . . מכבודתי: שבת שם.

כהדין קמצא דלבושי' מני' ובי' והיינו התורה שהיא לבושא והיכלא דקבי' כמבואר בזוהר ובה מתלבש הנשמה ואורייתא וקבי' כולא חד.

כ, יז

ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם וכו'. להבין איך דחה אותם משה ע"ה מ"ע שבתחלה כתיב ויחרד כל העם וקיימו מ"ע את ה' אלקי' תירא ואיך אמר להם אל תיראו. אמנם הענין כי הנה עבודת המלאכים הוא ביראה ופחד והיינו משום שנחשבים בעיניהם ליש שייך בהם יראה ופחד לפני מי שגדול מהם משאי"כ ישראל עלו במחשבה

כהדין . . ובי': ביר סכ"א, ה.
התורה . . דקובי'ה: זחי"ב ר, א.
אורייתא . . חד: ראה זחי"א כד, א.

כ, יז

ויאמר כו' אל תיראו: נעתק מכת"י 93 רפח, א [בסיומו: יום הנ"ל פרשת הנ"ל שנת הנ"ל, וקאי על תאריך העתקת המאמר שלפניו שם: סליק אור ליום ד' פרשת צו תקסמ"ד ה' ליצירה]. 147 צא, ב. 170 שטו, א. 262 ה, ב. 269 רצו, א. 400 פא, ב. 633 נב, ב. 1034 צב, א. 1064 קיב, א. 1074 פ, ב. 1244 טז, א. ושם טז, ב. וכת"י ירושלים 1054 קמא, א. 1166 קלח, א. 3542 עט, א. 4088 קמג, א.
בעבודת הלוי שמות לה, ד נדפס מאמר זה, עם קצת הוספות ושינויים.
בכת"י ירושלים 3542 באה בראש מאמר זה הכותרת: תרות אדמו"ר (!) משנת תקנ"ו לפ"ק סענע'.

אמנם:

ברוב כתיבי מופיע מאמר זה בהמשך לד"ה ויהי קול. בכת"י 262 הנ"ל, מופיע ד"ה ויהי קול בכותרת, מה שאמר אדמו"ר בחג השבועות, ולאחריו המאמר שלפניו בכותרת, תורה שנית בשבועות הנ"ל. גם במאמר שלפניו מסיים, וזהו ויהי קול; וכנראה שעל שני מאמרים אלו כיון כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע בד"ה חייב אדם תרלי"ח (ע' לח): ופע"ז יוכן מ"ש ויהי קול מעל לרקייע בעמדם כו', ופי' רבינו ז"ל (שבועות תקנ"ה) . . וזהו שאמר להם משה אל תיראו . . כ"ס רבינו ז"ל שם. ועד"ז בלקו"ת לג"ס ד"ה השמים כסאי (נדפס באוה"ת בראשית תתרכג, א) בתחלתו: ומקור דברים אלו נאי מפי רבינו ז"ל שבועות תקנ"ה בד"ה ויהי קול מעל לרקייע.

ד"ה ויהי קול הנ"ל, נדפס באוה"ת מטו"מ ע' איתכח, ע"ש הציצ, בכותרת, ב"י של חג שבועות תקצ"ח, והוא מכת"י 551 קנה, א: ועפי" כהנ"ל נראה שהוא ט"ס, וצ"ל תקנ"ה, או שהציצ חזר ואמרו בחה"ש תקצ"ח. ד"ה ויהי קול הנ"ל מועתק בכת"י 139 קצה, א. ולאחריו: וביאור הדברים ע"ס וכל העם רואים את הקולות. אך לא נתברר אם ביאור זה קאי על ד"ה ויהי קול שלפניו.

בכונה ירושלים ט"י קטו נדפס ד"ה להבין ההפך שבין אותיות, ובכת"י 208 ק, ב מופיע מאמר זה בכותרת, ס"י על תורה ויהי קול מעל לרקייע וגו'.

ויחרד כל העם: יתרו יט, טו.

את . . תירא: ואתחנן ו, יג.

המלאכים הוא: נ"א: הבורא שהמלאכים עובדים אותו.

ישראל עלו במחשבה: ראה ב"ר ס"א, ד.

ונחשב לאין ממש לא שייך בהם בחי' יראה כיון שנכללים ובטלים במציאות באוא"ס ב"ה ואין על מי לחול היראה כיון שנחשבים לאין ואפס. והנה המלאכים זעים ומזיעתם נעשה נהר דינור על ראש הרשעים משא"כ בישראל א"א להיות בחי' נהר דינור לרשעים. וזה אנכי נטעתך שורק כולו זרע אמת כי אף מה שהוא שורק שהולך בעקמימות מ"מ העקמימות הוא לצד ימין מטה כלפי חסד ואפשר לעשות מן השורק סגול נקוד חסד וגם נקוד אמת אלא שבאמת יש חטף שחוטפין את הסגול למעלה בלי דעת וד"ל. וזהו שאמר משה רע"ה אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם, פ"י שאין צריך ליראה תמיד, ומה שהי' ליראה לא שזה עיקר המכוון רק שיהי' דרך ומבוא לנסות ולהגביה למעלה מעלה מבחי' יראה היות נכלל ובטל בא"ס ב"ה ולבעבור תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו שעיקר היראה הוא בבחי' יראת חטא שהוא במקום שיורד מטה מטה אפילו בבחי' יש שום צורך יראה אבל העיקר שיבא למדריגות אין שהוא נכלל בא"ס ב"ה ולבטל במציאות ממש שהוא למעלה מבחי' ומדריגות יראה והוא בחי' המשכות הקול בכ"ב אותיות התורה כי אורייתא מחכמה נפקת וכולם בחכמה עשית וזהו ויהי קול מעל לרקיע אשר על ראשם בעמידם תרפינה כנפיהם שכאשר בא להם הארה מהקול בחי' למעלה מהם אז הם בטלים מעבודתם יראה ואהבה שלהם שהם רק דרך מבוא לבחי' קול הוי"ה שהיראה נקרא שער וכמשארז"ל תרעא לדרתא עביד וכן האהבה נק' פתח כמאמר לעולם יכנוס אדם שיעור ב' פתחים וכו' שיכנוס תחלה לאהוי"ר ואח"כ יבוא לאחד להיות בטל כנגדו יתברך.

חזיתחן . . הרשעים: חגיגה יג, ב.

אנכי . . אמת: ירמ" ב, כא. וראה תקו"ז ת"ע (קכט, ב). ובכ"מ.

סגול: ג"א נוסף: והתם לי סגולה מכל העמים.

ש"אין צריך ליראה תמיד: ג"א: כי צריך לבוא למעלה ממדריגת היראה.

בחי' המשכות: ג"א: ע"י המשכות.

אורייתא מחכ' נפקת: זח"ב פה, א. קכא, א.

כולם בחכמה עשית: תהלים קד, כד.

ויהי קול מעל לרקיע: יחזקאל א, כה [וקאי בהמשך למאמר עפ"ז, הנדפס באוה"ת שם].

וכמשארז"ל: ג"א: כמו שמכריז ר' אמי. שבת לא, ב.

לעולם . . פתחים: ברכות ח, א.

שיכנוס . . יתברך: ג"א: דהיינו יראה ואהבה ואח"כ יתפלל דהיינו להתאחד כגיל ודוק.

כ, כג

כתיב ולא תעלה במעלות על מזבחי. כי יש ב' בחי' ממכ"ע וסוכ"ע ובסובב מעלה ומטה שוים אבל בממכ"ע אינו כן כי שם הוא מדרגה מעלה ומטה. וכבר ביארנו מהו ממכ"ע וסוכ"ע. וזהו ולא תעלה במעלות על מזבחי כשאתה רוצה לעלות על מזבחי אל שרשו כמו מיכאל כה"ג לא תעלה במעלות ומדריגות לתפוש ולבדוק אם ראוי לו ולעיין במדותיו באהבה ויראה אז בודאי לא תעלה כי בודאי תגלה ערותך עליו כי אין צדיק בארץ וגומר. אלא לא תעלות במעלות רק בסוכ"ע, והבן.

תרומה כה, ב

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לכו תקחו את תרומתי. בזהר אי' תרומה הוא תרי ממאה שהוא תשב"כ ותשב"ע"פ. ויש לדקדק דבשלמא תורה שבכתב כתבה מרע"ה וצירפס יחד ונתנה לנו אבל תורה שבע"פ ניתנה לנו ע"י אנשים הרבה שמשה מסר ליהושע ויהושע לזקנים וכו' ולכאורה הוא תמוה דהנה אורייתא וקב"ה כולא חד ואיך נתגשמה ח"ו לילך לנו דרך אנשים הרבה עד שבאה אלינו זה מסר לזה וזה לזה. ויש לפרש דתרומה הוא לשון הרמה. וז"פ ויקחו לי תרומה דהיינו שאם האדם נופל בעצמו ממדרגתו והוא בעצבות ורוצה להרים עצמו יקח אותו להרמה, דהיינו שישים אל לבו כי הקב"ה שוכן בתוכו והוא ולבו ער דהיינו סוכ"ע וידבק א"ע בהקב"ה ומזה יבא לו חדוה, כי כלל העצבות והמ"ש הוא מחמת גדלות

כ, כג

כתיב ולא תעלה: נעתק באוה"ת יתרו ע' תתסב בשם. כך מי"כ. ונמצא בכתי' 284 כו, א. 349 נב, ב. 355 סב, ב. 361 קצו, ב. 633 סח, א. וכתי' ירושלים 414 לו, א. 4088 ג, ב (חלק).
ממ"ש, וכבר ביארנו מהו ממכ"ע וסוכ"ע נראה שבא בהמשך למאמר נוסף. ולא נתברר לע"ע אמאי קאי [באוה"ת שם מתחיל: וזהו ולא תעלה].
בכל כתיה"ב בא בהמשך לזה עוד מאמר קצר, המתחיל, וזהו סוד נעשה ונשמע' (הנדפס לקמן שבת פח, א), וכנראה שגם מאמר זה בא בהמשך למאמרים הנ"ל, שלכן מתחיל, וזהו.
מיכאל כה"ג: ראה זח"א פ, סע"א. ובמה שהובא ב"מלאכי עליון' (מרגליות) ע' קיד ואילך.
אין צדיק בארץ: קהלת ז, ב.

תרומה כה, ב

ויקחו לי תרומה: נדפס בבונה ירושלים ס"י ק"ט. ונמצא בכתי' 139 [שממנו נדפס כבי"י] קס, א. 170 דש, א. 1174 ק"ז, א.
בוהר: ח"ב ר, א.
אורייתא . . . חד: ראה זח"א כד, א.

שהוא רוצה להתרבות ולהתנשא ואם נחסר לו איזה דבר מה שרוצה אזי הוא בעצבות, ואם ישים אל לבו באמת לאמתו שפלותו, וזהו נבזה בעיניו נמאס דהיינו שהגוף שלו אפי' בלא עבירות הוא נבזה ממש וגם נבזה בצואה ולכלוך עונותיו בגדים צואים ואעפ"כ הקב"ה שוכן בתוכו, ומזה יבא לו שמחה וחדוה גדולה כי אין מחסור ליראיו, כי כיון שהוא יודע באמת שהסכ"ע שוכן בתוכו וא"כ הוא כאין ובאין אין שום חסרון. ואדרבה מזה יבא לו שמחה גדולה שאני שפל כזה וה' שוכן בי, ואי' בזהר אעא דלא סליק נהורי' מבטשין לי' פי' מכין אותה והיא תאיר, כי הנצוצות שבתוכה ינהירו כי אם אין לו שום התלהבות יחשוב נצוצות קדושות יש בו בודאי כי לית אתר פנוי מיני' והסכ"ע שהוא הקב"ה בודאי יש בי מזה יבא לו שמחה גדולה והתלהבות. וזה שהעולם אומרים שאם נפל ממדרגתו והוא בעצבות זהו נפילה אינו כן, כי כל מה שהוא נופל ורואה יותר שפלותו הוא יראה יותר גדולת אלהותו ית' השוכן בתוכו, והוא כי טובב הוא עד"מ כמו עיגול ומה שהוא למטה יותר נמוך הוא למעלה גבוה ביותר, ויבא לו מזה שמחה כי עוז וחדוה במקומו מהשם השוכן בו. ובמה ידבק בקב"ה הוא בתורה כי קודם חטא העגל לא הוצרכו למשכן והי' ה' שוכן בתוכם, ואחר החטא הוצרכו למשכן וזה המשכן הוא התורה, כי הש"י נשתלשל ונתצמצם בתורה. וזהו ויקחו לי תרומה דהיינו השמחה תהי' ע"י לי דהיינו ע"י ב' התורות שבכתב ושבע"פ שהוא פירוש התורה שבכתב, מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, איש נק' הצדיק כמאמר איש האלהים. דהנה פעם מצינו דהתורה היא למעלה מישראל ופעם מצינו להפך, כי אי' בזהר תלת קשרין אינון ישראל ואורייתא וקב"ה מקושרין זה בזה אורייתא בקב"ה וישראל באורייתא נראה דהתורה היא למעלה מישראל כי ישראל מתקשרים בה. והנה לפי דרך הטבע הי' נראה דהבן יהי' יותר חביב מאשתו כי הבן נלקח ממוח האב ובגופות המה נפרדים ממוח, אבל נראה דאורייתא אינה נפרדת [כי היא מחכמה נפקת ונשמותיהן אינן נפרדות] מקב"ה והמלכה היא מקשטת אותו ומרחצת אותו ומביאתו למלך ובמה היא מקשטת אותו דהיינו שהיא רוחצת אותו במליצ' ומקשטת אותו במ"ע. ואם ישים האדם אל לבו שהקב"ה סכ"ע שוכן בו מזה יהי' לו חדוה ושמחה, והגם שאינו משיג התענוג אעפ"כ עוז וחדוה במקומו כי צדיק באמונתו יחיה והאמונה היא מים חיים נובע לו שמחה, כי היא למעלה מן התורה כמארז"ל יפה שעה א' בתומע"ט בעה"ז

נבזה בעיניו נמאס: תהלים טו, ד.

כי . . . ליראיו: שם לד, י.

אעא . . . מבטשין לי': זחיג קסח, א.

עוז וחדוה במקומו: דהיא טו, כז.

איש האלהים: תהלים צ, א.

תלת קשרין: ראה זחיג עג, א.

מחכמה נפקת: זחיב פה, א. קכא, א.

צדיק באמונתו יחיי: חבקוק ב, ד.

יפה . . . חיי עוה"ב: אבות פ"ד מ"ז.

מכל חיי עה"ב כי עה"ב הוא צדיקים יושבים ונהנין מזיו השכינה וכל תענוגם הוא ממה שמשיגים שזהו זיו השכינה דבר שהוא מושג, אבל ישראל דבוקין בה' בחי' סכ"ע שהיא למעלה מן התורה, כי אורייתא מחכמה נפקת וישראל עלו במחשבה כמאמר סוף מעשה במחשבה תחלה דהיינו אפי' מי שהוא בסוף מעשה במחשבה הוא בתחלה. והוא שנאמר בר"ע שתוק כך עלה במחשבה, פי' ע"י נסיונות ומס"נ עלה במח' עולם המחשבה. נמצא ע"י תשבע"פ שהוא ע"י תנאים ואמוראים יכול לעלות לדבק במקום גבוה מתורה שבכתב, ומזה יהי' לו שמחה והרמה ודביקת בהשי' אף שאינו משיג, כי מה שהוא אינו מושג התענוג הוא מפני שגבוה יותר משכלו, כי סכ"ע אינו מושג ואעפ"כ ישמח ישראל בעושי'ו כמ"ש עוז וחדוה במקומו, כשיזכור כי סכ"ע לית אתר פנוי מינ"י רק שאינו מושג בודאי יהי' לו שמחה מזה והרמה כנ"ל.

תשא ל, יב

כי תשא את ראש וגו' על ג' דברים העולם עומד על התורה וכו' כולך יפה רעיתי כו' כשהוא אחדות אז יפה זאת קומתך דמתה לתמר כב' תמרות המתאימות כו' לשון תאומים התדבקות רוחא ברוחא. והנה בישראל יש ג' בחינות כהן לוי' ישראל. כהנים רעותא דלבא כמ"ש בזוהר הוא דרועא ימינא, ג' בחי' אלו יש באהבה. לויים בשירים הוא בחינת דיבור ומחשבה. וישראל בחינת עשיה צדקה וג"ח. והנה בגשמיות הלוי הי' מתפרנס ע"י ישראל מהמעשר, והכהן מתפרנס מהלוי מתרומת מעשר וכו' וכן בזמן הזה הוא ברוחני' בעבודת ה' א"א להגיע לבחינת כהן כ"א ע"י לוי שהיא מחשבה דיבור בתורה ובתפילה כי אורייתא וקוב"ה כולא חד וגם לזה שיהי' התורה והתפילה ומחשבה דיבור בשלימות א"א כ"א ע"י ישראל הנ"ל שאין חכמתו

עוה"ב . . השכינה: ברכת יז, א.

ישראל עלו במחשבה: ראה ב"ר פ"א, ד.

שתוק . . במחשבה: מנחות כט, ב.

ישמח ישראל בעושי'ו: תהלים קמט, ב.

תשא ל, יב

כי תשא: נעתק מכת"י 633 עח, א. 1064 קלא, ב (חלק) וכת"י ירושלים 4088 א. ב.

ראיתי נזכר ברשימה אחת בוך בשם: כ"י תשא, לאזניא, תקני'ה, ואפשר הכוונה למאמר שלפנינו.

כי תשא: ג"א: וידבר ה' אל משה לאמר כי תשא.

על . . החורה: אבות פ"א מ"ב.

כולך יפה רעיתי: שה"ש ד, ז.

זאת . . לתמר: שם ז, ח.

כהנים . . בזוהר: ראה זחיג לפ, א.

דרועא ימינא: הקדמת התיז (פתח אליהו).

אורייתא . . חד: ראה זחיג כד, א.

שאין . . מחמתו: אבות פ"ג מ"י.

מתקיימת כ"א כשמעשיו מרובים מחכמתו כמ"ש רז"ל אך איך אפשר שלא להגיע לבחינת כהו כ"א ע"י ישראל בחינת עשיה גשמיות תינח בבחינת לוי כי אורייתא וקוב"ה כו' אך ע"י עשיה במצות גשמיות ממש עליו נאמר דרועא ימינא וימינו תחבקני כמשל הכו ש"אין יכול אביו לנשקו מחמת שהוא בקומה אך כשמגביה על זרועותיו אז יכול לנשקו והקטן אוהו בזקנו כו' וגם יכול להגיע עד ראשו של אביו וזהו אנכי תרגלתי לאפרים וגו' פי' הנביא נותן עצה איך לילך בעבודת ה' היינו בתחילה תרגלתי לשון רגל אמונה ואח"כ קחם על זרועותיו דרועא ימינא וכנ"ל ולא ידעו כי רפאתים שאינו מרגיש ברפאתו אם הולך כסדר הנ"ל בתחילה ישראל ואח"כ לוי ואח"כ כהן אבל כשמתחיל לעבוד מתחילה על בחינת כהו הנ"ל ורעותא דליבא היא ומרגיש ביודע ונהנה מסעודת חתן וא"כ צריך להשפיל א"ע שוב לאמר כו' וזהו פי' בכואם אל אוהל מועד וגו' והנה הכהן הנ"ל בבואו אל אהל המחבר בחינת טובב כל עלמין וממלא כל עלמין הנקרא מועד מלשון ונועדתי שם כו' כיצד יהי' ולא ימותו שלא יהי' נפילה נתן עצה שירחצו מים פי' שיפרש אפי' מן ההיתר ומותרות ומאו ולא ימותו כו' וזהו באדם כשר שאינו רשע אבל מי שהי' מטונף בעבירות בפגימת ברית שנאמר עלי' ונכרתה הנפש שאין לו חיות למעלה שנכרת משרשו ואין יכול להגיע לג' בחי' הנ"ל לפיכך צריך ע"ז תשובה תשוב ה' שהוא מס"נ אליך ה' נפשי אשא קח לך את שלך כו' ואח"כ יכול לילך כסדר הנ"ל במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורין כו'. וזהו כי תשא את ראש לפקודיהם לשון ויפקד מקום דוד לשון חסרון וכו' יתנו כופר נפשם שהוא מס"נ בפקוד אותם שהוא חסרון אות ברית ולא יהי' אז בהם נגף כי מחי' כו'. וזהו זה יתנו כל העובר על הפקודים זה וזאת כנודע כי מצוות נק' אוהל מועד שמקיפים כו' וקוב"ה שהוא בתוך המצות שהם אברין דמלכא לשון כלים וכשאדם עוסק במצווה ומשים כל עצמו בה הוא עם הקב"ה באוהל שהוא המצווה המקיפים יחד לשון מועד ומצוות צריכות כוונה וכוונה של אדם טהור בזה הדרך שיכווין למשוך הקב"ה לשכון בתוכו כו' אבל א"א במי שנכרת משרשו כו' רק יכווין ע"י מצווה אליך ה' נפשי אשא איך שהוא מס"נ באמת כו' ולא לגרמי' כלל.

וימינו תחבקני: שה"ש ב, ה.

אנכי תרגלתי לאפרים: הושע יא, ג. וראה לקו"א להה"מ סי' ס.
ולא . . רפאתים: שם.

בכואם אל אוהל מועד: תשא ל, כ.

ונועדתי שם: ראה תרומה כה, כב. תצוה כט, מג.

תשובה תשוב ה': זחיג קכב, א.

אליך . . אשא: תהלים פו, ד.

במקום . . גמורים: ברכות לד, ב.

ויפקד מקום דוד: שמואל א כ, כה.

המצות שהן אברין: ראה תקו"ז תיל.

מצוות צריכות כוונה: ראה שו"ע אדה"ז סי' ס"ה.

לא, יג

אות היא ביני וביניכם כו' ברש"י דעירובין משל למלך שמצוה לעבדיו לשמוח בשמחתו כו' כמו"כ מועדי ה' הן בחי' שמחה עליונה וניתנה לישראל שישמחו גם בשמחת המלך שזהו היפך בחי' העבדות שלא יתכן כלל שישמח העבד כ"א בשמחה ששייכה אליו כמו המנוחה מן העבודה וכיוצא כו' וד"ל. וזהו אות היא ביני וביניכם כלומר השמחה של שנינו יחדיו כו' וד"ל.

לא, טו

ושמרו בני ישראל את השבת לדורותם כתב בס' מ"ח ר"ת ביאה. לדורותם שיהי' דירת הקב"ה בתחתונים, כי התוה"ק נמשלת לשמש וכמשי"כ וזרח השמש ובא השמש שבמקום זריחתה היא קרה רק כאן בזה העולם מחמת שאינה יכולה להכנס בקרקע הגשמיות אז היא חם מאוד, כמו כן עצת ישראלי שידע שהוא שפל מכל כי יש בו בחי' מעשי כל העמים. וזהו פי' הפסוק לא מרובכם חשק כו' כי אתם המעט מכל העמים דווקא כל העמים וכאמרנו אתה בחרתנו מכל העמים אשר בחר בנו מכל העמים. וזהו פי' סוף מעשה שיחזיק א"ע שהוא סוף מעשה וגרוע מכולם תחילת מחשבה בשביל זה נברא העולם והתשועה ממילא וימינו של הקב"ה תחבקני ולא ידע כי

לא יג

אות היא: נעתק מכת"י 105 טו, א.
ברש"י דעירובין: ראה זחיג ש, ב. ובהנסמן בניצוצי זהר שם.

לא, טו

ושמרו בני ישראל: נעתק מכת"י 184 תמב, ב. 349 פט, ב. 750 נה, א.
בכת"י 750 בא מאמר זה בהמשך למאמרי שנת תקנ"ג, ונראה שגם מאמר זה נאמר באותה שנה.
בס' מ"ח: ג"א ליתא.
בס' מ"ח: מסי' ערבית דשבת פי"ג מ"ח. וראה גם לקו"ת להאר"ז ושער הפסוקים עה"פ. פ"ח שער השבת ספ"ח.

בתחתונים: ג"א: בתוכם.

וורח . . השמש: קהלת א, ה.

שאינה . . הגשמיות: ג"א: שלא תוכל לבוא מרוב הגשמיות בקרקע.

מעשי כל העמים: ג"א: כל המעשים.

לא . . העמים: ואתחנן ז, ז.

וימינו . . תחבקני: שה"ש ב, ו.

ולא . . רפאתיו: ע"פ הושע יא, ג.

רפאתיו וזהו שנקרא בזה"ק תרי"ג מצות הם תרי"ג עיטין כי האדם צריך לעשותם והתשוע' ממילא וצריך כ"א להחזיק א"ע בשפלות ונמוך כמו באר בכדי שיהא יכול לקבל הארת אור א"ס ב"ה דאורייתא וקב"ה כולא חד והתורה נמשלת למים שירדדים ממקום גבוה למקום נמוך ובמה יחשב כניל בהתחברות לצדיקים אז רואה שפלות עצמו וזהו פי' הפ' באר חפרוה שרים עי"ד התחברות לצדיקים יחפור א"ע לבאר ואז כלי ריקם מחזיק אבל אם ישר בעיניו אז מלא אינו מחזיק ודו"ק.

ג, ד, 1

גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא. להבין למה לא צוה הקב"ה גם באוהל מועד על ככה דהנה מצינו שינוי שבהר סיני הי' אש מתוך החושך ענן וערפל ובאוהל מועד לא הי' אש כלל כ"א כבוד ה' בתוך הענן. כי הנה באברהם נאמר כי ירא אלהים אתה וגו' וביצחק נאמר פחד יצחק כי פחד הוא למטה ממדריגת יראה שהיראה הוא מחמת בושה וד"ל לכן במעמד הר סיני שהי' אז במדריגת פחד דהיינו שבקטנות אינו סובל היפך רצונו ולכן נאמר גם הצאן והבקר אל ירעו וגו' אבל במשכן נאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם שהשראת א"ס ב"ה הי' בתוך כיסוי כי הענן מלא את המשכן ולא הי' בכחינת פנים בפנים כבמעמד הר סיני לכן השראת הש"י יותר מעולה מבמעמד הר סיני ולכן לא היה שם פחד השם כ"א בכחינת יראה.

בזוה"ק: ראה זחיב פנ, ב.

והתשועה: נ"א: והתשוקה.

אורייתא . . . חד: ראה זח"א כד, א.

והתורה . . . נמוך: תענית ז, א.

באר חפרוה שרים: חוקת כא, יח.

כלי . . . מחזיק: ברכות מ, א.

ודו"ק: נ"א: ודוק היטב נכתב בקיצור נמרץ.

לד, ג

גם הצאן והבקר: נעתק מכת"י 109 קסז, א. 268 מד, א. 300 ק"י, א. 416 רעא, ב. 633 פא, א. 877 פח, ב.

1064 עז, ב.

אש . . . וערפל: ואתחנן ד, יא.

כי . . . אחת: וירא כב, יב.

פחד יצחק: ויצא לא, מב.

ועשו . . . בחוכם: תרומה כה, ח.

הענן מלא את המשכן: ע"פ פקודי מ, לד-לה.

פנים בפנים: ואתחנן ה, ד.

וזהו לא יקל אדם ראשו כנגד שער המזרח פי' תחילת זריחתו שזורח לו אור ה' יהי' בבחינת יראה מחמת בושה לא יהי' בקלות ראש מפני שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים שהוא ע"ד מ"ש ועשו לי מקדש כמאמר חז"ל משחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה ולא יקל ראשו בלימודו ולא יגע בידיו במקום המכוסה שבאדם מחמת מורא מקדש הנ"ל והדומה לזה עניני יראה וד"ל.

ויקהל לה, ה

קחו מאתכם תרומה לה'. ר"ל שכאו"א מישראל יכול ליקח ממנו התרומה כלי שום מניעה, כל נדיב לבו כידוע שהשי' נק' לבו כמ"ש צור לכבי מפני שהוא חיות כל הנמצאים, ופי' שירצה שהשי' יהי' לבו להשפיע לו חיות ואין רצונו בשום אופן לקבל חיות מזולתו, כמו אוה"ע שמקבלים חיותם מתאוות וגשמיות כסף וזהב, מפני שסוברים רם על כל גוים ה', אשר לזה הם ממשיכים להם חיות ע"י כו"מ, וע"ז אמרו ישראל שבח"ל עע"ז בטהרה הם, רק כי אף שמבקש מהשי' תאוותו ופרנסתו כמ"ש בזהר צווחין ככלבין הב לנא חיי הב לנא מזוני, וזהו עע"ז בטהרה כי רצונו מה שאה"ע רוצים רק שהוא בטהרה כנ"ל שאינו ממשיך מזולתו ח"ו, אבל ישראל הם בחי' ארוממך אלהי, ר"ל אף שידוע ומכיר אני שרחוק אני מה' והוא רם ונשא ממני עכ"ז אלהי אתה משפיע חיות בקרבי, כידוע המשל מרז"ל מה הנשמה ממלא את כל הגוף אף הקב"ה ממלא את כל העולם, וידוע כי במילוי הנשמה את הגוף אין חילוק בין התפשטות הנשמה בראש להתפשטותה בעקביים, כי אינה בעלת מקרי הגוף לקבל שינויים, רק החילוק הוא מהמקבלים אשר לכן כלי הראש מקבלים חכמה ודעת לא כן העקביים, וכמו כן בחי' מלא כל עלמין כתיב אני ה' לא שניתי הוא שוה בכל העולמות רק שהשינוי הוא מהמקבלים,

לא . . המורח: ברכות נד, א (במשנה).

משחרב . . הלכה: שם ת, א.

ויקהל לה, ה

קחו מאתכם תרומה: נדפס בבונה ירושלים סי' כח, בכותרת: דרוש שבת מכריז ר"ח אדר ראשון תקנ"ו. צור לבבי: תהלים עג, כו. וראה גם אגה"ק סלי"א.

רם . . ה: שם קיג, ד.

ישראל . . ה: ע"ז ת, א.

כמ"ש בזהר: ת"ז ת"ז (כ"א, ב).

מה . . העולם: ראה ברכות י, א. מדרש תהלים קג, ד.

אני . . שנית: מלאכי ג, ו.

אשר לכן בעולמות העליונים התגלות אלקותו ית' נראה יותר מבתחתונים אבל באמת אצלו ית' הכל שוה מעלה ומטה. ואפי' חיות האומות שהם הקליפות הוא מאתו ית', כי מבשרי אחזה יניקת הצפרנים הוא מהדעת, כנראה שבבהמה אין גדילין הצפרנים מפני שאין לה דעת, ועכ"ז גבול יש לה שאף שחותרים אותם אינו מרגיש הגוף שום כאב מפני שהוא מותרות, אבל מה שעל הבשר מרגיש הכאב אם חותרים אותו, כמו כן חיות האדם אשר השי' משפיע לו חיות כדי צרכו ופרנסתו בגשמיות הכל הוא מרצון העליון ב"ה והוא בחי' צפרנים שעל הבשר, כמי'ש בע"ח שלבושי אדה"ר היו צפרנים מבחי' מוח דתבונה, אבל המותר יחרים ההשתדלות והחריצות שעושה בפרנסתו כמו שאוה"ע עושין וזהו בחי' צפרנים שלא כנגד הבשר. ווי'ש והסירה את שמלת שביה ועשתה את צפרני', כי אשה יפ"ת היא כנ"י אשר כעת אלביש שמם קדרות ולעתיד והסירה כו' ועשתה את צפרני' שהוא תיקון הצפרניים שלא יהי' בחי' מותרת כלל. וזהו מאמרם ז"ל ג' מדות בצפרנים שורפן חסיד קוברן וכו' הגם כי הפשוט כפשוטו והדין דין אמת, אבל הנה ידוע כי זאת התורה ירידתה והשתלשלותם מעולם אל עולם עד שנתלכשה בפשטיות וגשמיות, ובהפשט מגשמיות העניינים נאמר כי בחי' הצפרנים שהוא בחי' תאות המותרות שורפן חסיד שהוא מדריגת צדיק וטוב לו שהוא מואס ברע לגמרי, אבל הצדיק שאינו גמור הוא בחי' קוברן שיש אצלו מעט מזעיר רע אך שהוא קוברו שלא יעשה אצלו רושם כלל להתגלות הפעולה ח"ו, וזהו והתקדשתם אלו מים ראשונים, שמדבר בבחי' קוברן וזהו והתקדשתם שתעשו עצמיכם אף שאינך מובדל מהס"א לגמרי, וזהו ארוממך אלהי כו' אדרבה בכאן יש התגלות יותר, מפני שאין מלך בלא עם מלשון עוממות שבכל מקום שיש עם יש התגלות האלקות יותר, ואברכה שמך לעולם ועד, כי כל מקום שכתוב לעולם ועד ר"ל עד עולם והא שלא נכתב עד עולם, רצונו שאפי' מה שאינו מכונה בשם עולם רק בשם חשך כי באמת אינו שום דבר רק אפיסת האור וכאשר מכניסין האור אזי ממילא נדחית כביטול חשך מפני אור, ור"ל שכל המניעות שנראה לאדם באמת אין שום דבר רק אפיסת האור וכאשר מכניסין האור אזי ממילא נדחית מפני אור אחדותו ית'. כללא דמילתא זה עבודת כל האדם שיהי' מכיר את מקומו איך שהוא בעצמו רחוק מה' בכל דרכיו, אבל מצדו ית' שוה בכל העולמות, שהוא בחי' ארוממך אלהי כו'. וזהו יביאה את תרומת ה' זהב וכסף ונחשת, כי הנה כתיב לכפר על נפשותיכם, כי יש ב' נפשות נפש האלקית ונפש

כמי'ש בעי'ת: שער טרצוסי ז"נ ס"ב. שער החשמל פ"א. וראה גם תניא ס"ב.

והסירה . . . צפרני: תצא כא, יג"ד.

אלביש שמם קדרות: ישעי' נ, ג.

ג' . . . קוברן: מויק ית, א.

והתקדשתם . . . ראשונים: ברכות נג, ס"ב.

ארוממך אלהי: תהלים קמה, א.

אין מלך בלא עם: בחיי וישב לת, ל, ובכ"מ.

לכפר על נפשותיכם: תשא ל, טו.

החיונית, ובוודאי על נפש האלקית אין שייך לשון מלך כי איך יכול למלוך ע"ע, אכן נפש החיונית שהוא בחי' עם יכול להיות בחי' מלך, ולכן הפשוטי עם יעלו ע"י בחי' זהב שהוא הגשמיות שיעלה חיותו מנפש החיונית מה שעי"ז היה מחי' נפשו החיונית, והבעלי תורה יעלו ג"כ בחי' זהב כי רוב התורה הוא בגשמיות ג"כ. אך שיראה שיהי' עיקר הלמוד לשם ה' ולא לעצמו, כי כאשר ימשיך לגרמי' שהוא בחי' מותרות שהוא בחי' הצפרנים, נק' ויפוזו זרועי ידיו שיצא הזרע מצפרני ידיו, ר"ל המשכת הרצון העליון שהוא הדת' לגרמי' שהוא בחי' הצפרנים. וזה תקנו עשרה הרוגי מלוכה שלא יהי' בחי' זו מצוי' בישראל. וזהו מה שארז"ל שכאשר קטרגו המלאכים על בריאת האדם הושיט אצבעו קטנה ביניהם ושרפם, ביאורו שהושיט ביניהם הקטן שבישראל ונתבטלו המלאכים לגמרי.

פקודי מ, לח

כי ענו ה' על המשכן יומם וגו'. דלכאורה קשה מפני מה גשמים בחג סימן קללה והרי הגשמים מחיי' וטובה באה לעולם, אמנם יש ב' מיני אהבות הבורא לישראל אהבה מגולה ואהבה מסותרת, ובודאי האהבה מסותרת היא יותר גדולה שלא בא עדיין להתגלות באדם בעל גבול ונשאר למעלה אצל הקב"ה שהוא בלי גבול ותכלית, וזהו ענין הגשמים שמתגלה אהבתו בתוך העננים, משאי"כ ענני כבוד הם עננים בלי גשמים והם לכוונה הנ"ל שיהי' האהבה מסותרת, וב' אהבות הנ"ל הם בעננים, דהנה האדם נכרא לאהבת הבורא ית' וכשאובב דברים גשמיים איזה דבר מביאו שישוב לאהבת ה' כי בדרך הטבע הי' נשאר באהבתו הרע ח"ו רק שחסד הבורא ית' הוא אהבתי אתכם אמר ה' ואהבת הבורא הוא מעורר האהבה מאדם כמים הפנים כו',

ויפוזו זרועי ידיו: ייחי מט, כד.

שיצא הזרע: מרשיי עה"פ. סוטה לו, ב.

תקנו . . . מלוכה: תקו"ז תסי"ט (ק, א).

הושיט . . . ושרפם: סנהדרין לח, ב.

פקודי מ, לח

כי ענו ה' על המשכן: נדפס בבונה ירושלים ס"י. ונמצא בכתי' 111 ל, ב. 268 יג, ב. 633 סה, א. 929 סה, ב. 1064 קל, ב. 1174 קיב, א. וכתי' ירושלים 3542 ע, ב. 4088 לג, א.

גשמים . . . קללה: משנה ריש תענית.

גשמיים: נ"א: זרים.

אהבתי . . . ה': מלאכי א, ב.

כמים הפנים: משלי כו, יט.

וצריך שירד אהבת הכורא לכל א' כפי מדריגתו ובחינתו באשר הוא שם, וזה נק' ענן שהוא החושר, וזהו כי ענן ה' על המשכן יומם ר"ל שהענן מכסה את היוםם שהוא חסד ה' כמאמר יומם יצוה ה' חסדו, והוא על המשכן ה' ר"ל על הדבר ששוכן בתחתונים כמאמ' חסד ה' מעולם ועד עולם על יריאיו ודו"ק.

שמ"יני יא, מד

כתיב והתקדשתם והייתם קדושים כו' וכתב הרמב"ן בפ"י החומש זהו כלל גדול בתורה קדש עצמך במותר לך וכו'. העצה היעוצה לזה כך הוא שיהי' תמיד בשמחה וכמבואר במ"א כי כשהאדם בעצבות נמשך אליו כל התאוות עוה"ז כי העצבות הוא עור הקליפה וכמו ערלה, והלשון ערלה הוא מקיף פ"י כשהאדם מובלע בתאוות גשמיים הם לו כעור מקיף וצריך לידע ולהתבונן בטבעו כמה הוא צריך לאכל שלא יהא חלש אח"כ בתורה ובתפלה וגם תאות המשגל אם בטבעו הוא חם הוא צריך יותר ואם לאו כו', וכשיבוא לו תאוה שיודע בעצמו שאינו צריך לעשותה לפי טבעו אזי צריך להיות בעקשות ובשמחה שאינו רוצה שיטמא את חלק אלוקי ממעל שהוא חשוב יותר מכל המלאכים וכמ"ש אל תהיו כסוס כפרד כי זה מעשה הגוי רודף אחר תאוות עיני' ותאוותו ולפום צערא אגרא וזהו כלל גדול בתורה כי א"א להיות בפרט, לכן אחר שכלל כל העריות בסדר אחרי מות כתב ככלל קדושים תהיו קדש עצמך במותר לך וכו'. ולא יהי' בעצבות רק בעת המבואר כי העצבות היא קליפה ערלת לבכם כי מה שמולין התינוק ערלת בשרו הוא רק הכנה שיוכל לשבר ערלת לבבו דהיינו כל תאות הגשמי וכו'. ואל יחוש מהרהור שבא לו מאליו פתאום כי זה אינו נקרא מחשבה כי מחשבה היא באותיות כמבואר וזהו נקרא נפש הבהמי כי יש באדם שתי נפשות נפש הבהמית ונפש השכלית ודבר זה הוא נפש הבהמית פ"י כמו בהמה שאין לה

יומם . . . חסדו: תהלים מב, ט.

חסד . . . יראיו: שם קג, יז.

שמ"יני יא, מד

כתיב והתקדשתם: נעתק מכת"י 400 לט, ב.

הרמב"ן בפ"י החומש: ר"פ קדושים.

אל . . . כפרד: תהלים לב, ט.

לפום צערא אגרא: אבות פ"ה מכ"א.

קדושים תהיו: קדושים יט, ב.

ואל יחוש: ראה גם תניא פכ"ז כח.

דיבור ומכ"ש מחשבה כידוע ואעפ"כ כשרואה דבר מאכל ותאווה היא רודפת אחריו כי היא מציירת התאוה לפני' ומתאוה כן הדבר הזה כמו שאדם מצייר בעצמו שאש דלוק לפניו ובאמת אינו דולק הוא שקר. והעיקר הכוונה צ"ל בהתחלת תפלתו או לימודו שיחשוב כי זה עיקר תשובתו וכמבואר שצריך להשים מחשבתו ושכלו באותיות התורה והתפלה ואורייתא וקוב"ה וכו' וזה צריך לחשוב בקריאת שמע ישראל שמע לשון הבנה ישראל הוא חלק אלקי ממעל הוי"ה אחד דהיינו אני הוי' לא שניתי וד"ל כידוע, ואח"כ בא ממילא מחמת זה ואהבת דהיינו שלא יאהב שום דבר בעולם מבלעדי תורה ואורייתא וקוב"ה כולא חד וכו'. וזהו ודברת בם ואע"פ שבשעת הלימוד עצמה צריך לחשוב כל מחשבתו ושכלו בעמק ההלכה או בתפלה העיקר תלוי בהתחלה כמו הכותב ס"ת או גט שצריך לאמר בהתחלת הכתיבה שיכתוב לשמה וכו' אע"פ שאח"כ ישהה כמה שעות וד"ל. אם באו לאדם עצבות בלא טעם מחמת חומריות הגוף העצה שבשעה ההיא יכנוס עצמו בעצבות על העבירות שעבר ואח"ז יכנס עצמו בשמחה ומחמת זה יבטל זה העצבות גם כן וד"ל.

אמור כג, לב

מערב עד ערב תשבתו שבתכם. ואי' בגמ' כל האוכל בתשיעי מעה"כ כאלו התענה תשיעי ועשירי. ואי' בגמ' תנא חדא לא נתנו שבתות אלא לאכילה ושתי' ותנא אידך לא נתנו שבתות אלא לעסוק בתורה ומשני כאן לת"ח שעוסק בכל השבוע בתורה נתנה לו שבת לאכילה כו'. והוא תמוה איך יתכן הענין שניתן השבת לצדיק לאכילה גשמי' ולשאר העם פחותי הערך לעסוק בתורה. אך הענין הוא דהנה יש פליאה גדולה שהאדם שהוא במעלה יותר מכל הנבראים שהוא חי ומדבר איך יתכן שיצטרך לאכילה ושתי' לדברים שהם גרועים ופחותים ממנו דהיינו דצי"ח מחיים אותו. אך להבין זה דהנה התורה נק' לחם כמ"ש לכו לחמו בלחמי ונק' ג"כ יין כמ"ש ושתו ביין

אני . . שניתני: מלאכי ג.ו.

אורייתא . . חד: ראה זח"א כד, א.

העיקר תלוי בהתחלה: ראה גם תניא פמ"א.

אמור כג, לב

מערב עד ערב: נדפס במאה שערים סי' לו. ונמצא בכתי' 35 פו, א. 94 [שממנו נדפס במ"ש] קעא, ב. 400 מ, ב. 877 טז, ב. וכת"י ירושלים 1166 קצ, א.

כל . . ועשירי: ברכות ת, ב.

ואיתא בגמ' תנא חדא כו': ראה בהנסמן לקמן ד"ה בגמ' איסי (בתנחומא).

לכו לחמו בלחמי: משלי ט, ה.

מסכתי וגם נקי' דבש וחלב תחת לשונך. הענין דהנה פשט התורה מכונה בשם לחם שהוא דומה ללחם שאדם אוכל ואין לו שום תענוג ממנו כך מפשט אין לאדם תענוג שהוא מקרא ומשנה, ואעפ"כ גבוה הוא יותר מן הדברים שיש לו תענוג. ומהגשמי' נבין אל הרוחני' כמו הלחם אף שאין לו תענוג מ"מ הוא עיקר חיותו כי בלא לחם א"א לחיות מיין ושמן ודבש לחוד אף שיש לו תענוג מהם א"כ נראה בחוש שהעיקר הוא הלחם כך פשטי' התורה אף שאין לו תענוג מהם מ"מ הוא גבוה יותר מן השכל [ומה שאין לו תענוג הוא מפני שהוא גבוה יותר מן השכל] ואה' ותענוג נמשך מן השכל כשמשיג בשכלו הדבר שהוא טוב לו יש לו תענוג, והראי' בענין מס' עקה"ש ואפי' קל שבקלים מוסר עצמו עקדה"ש מפני שהוא למעלה מן השכל ואין לו שום הנאה ותענוג מזה לכן הוא אפי' בקל שבקלים כי אם הי' ע"פ שכל לא הי' מוסר נפשו כי שכלו נוטה לעניני עוה"ז ולא הי' השכל שלו מחייב למסור עצמו עקדה"ש. והנה בכל הנבראים כך הוא מה שהוא במדרגה תחתונה הוא יותר גבוה במעלה והראי' מן האדם שנברא אחרון במע"ב והוא במעלה יותר מכל הנבראים ובאמת למה כך. הענין כי סוף מעשה במח"ת, וא"כ בחי' דצ"ח אף שהם במדרגה תחתונה מ"מ הם יותר במעלה מפני שגנוז בהם ענג העליון כמארוז"ל אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל והצדיק אינו אוכל למלאות תאוותו רק כוונתו להעלות הענג הגנוז בו וזהו וקראת לשבת ענג וזהו ג"כ צדיק אוכל לשובע נפשו. וזהו כל האוכל בתשיעי שהוא מדת צדיק אף שאין לו כח לעלות, מעה"כ כאלו התענה תשיעי ועשירי. ויוהכ"פ הוא למעלה מזה שהוא עלמא דחירו.

כג, מב

האזרח בישראל ישבו בסכות האזרח בישראל פי' מה שיזרח לעתיד לבא בישראל בחי' אור פנימי כעת הוא רק בחי' סוכה עליהם בחי' מקיף וד"ל.

דבש . . לשונך: שה"ש ד, יא.
 אין . . גדל: ראה ביר פי', ו. זח"א רנא, א.
 וקראת לשבת ענג: ישעי' נח, יג.
 צדיק . . נפשו: משלי יג, כה.
 יוהכ"פ . . דחירו: ראה זח"ג קד, ב.

כג, מב

האזרח בישראל: נעתק מכת"י 337 פג, א. נוסח אחר מהניל נעתק מכת"י ירושלים 1166 נ, ב — בשם אדמו"ר מ"ה שניאור זלמן נבג"מ. בענין זה ראה גם לקו"ת שמע"צ פח, ג שו"ה שהיא. סה"מ תקס"ד ריש ע' רלא.

נוסח אחר מהנה"ל

האזרח בישראל ישבו בסכות מה שיהי' לעתיד בבחי' זריחה והתגלות
עכשיו ישבו בסכות. סוכה ידוע צילא דמהימנותא בחי' אמונה ולא
בבחי' זריחה והתגלות.

בהר כה, כ

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע כו' וצויתי את ברכתי
בשנה הששית כו' לשלש השנים ואכלתם ישן כו'. כתיב בטח בה' ועשה
טוב שכן ארץ ורעה אמונה, פי' שהאמונה צריך לפרנס אותה ע"י המשכת
הדעת שירגיש אמיתית אלקות איך שאין עוד מלבדו כמ"ש מבשרי אחזה
אלוה אחזה ממש כמו מבשרי שמרגיש חיות נפשו אע"פ שלא ראה מעולם
ולא בבחי' אמונה בלבד, והיינו ע"י בטח בה' מלשון וטוח בטיט כלומר
שידבק עצמו להבורא ית' הדבק במדותיו כו' שיהפך מדותיו להיות כולם לה'
לבדו אפס בלעדו ובוזה ימשיך ממדותיו ב"ה בבחי' מל' הנק' אמונה ע"י
הטוב המקשר משפיע למקבל כמ"ש כל הנחלים הולכים אל הים כו'. וזהו
ענין השבת שמי שטרח בע"ש כו' משא"כ בשבת עצמו אין שום עבודה
בעולם ואדרבה בורר אסור בשבת אלא שהוא בחי' התעלו' שכבר עבד בימות
החול, והיינו מ"ש עולת שבת בשבתו הוא בחי' שבת שבתון. וזהו וכי תאמרו
מה נאכל בשנה השביעי' הן לא נזרע כו' להמשיך אלקותו ית' ע"י מעשה
המצות בעש' גשמיות שנק' בשם זרעוני' כמ"ש אשריכם זורעי על כל מים
כו' לז"א וצוותי את ברכתי בשנה הששית אמרו לצדיק כי טוב והכינו את
אשר יביאו לחם משנה ביום הששי לשלשת השנים היינו יום השביעי שבת
להוי' בחי' מל' ושנה השמיני' בחי' בינה שבת שבתון שהיא תמינאה ממטה
למעלה כו' ואכלתם ישן דהיינו התעלות זכר שכבר נברר וד"ל.

בהר כה, כ

וכי תאמרו מה נאכל: נעתק מכת"י 1148 כ, א.

בטח . . אמונה: תהלים לו, ג.

מבשרי אחזה אלוה: איוב יט, כו.

כל . . הים: קהלת א, ז.

מי שטרח בע"ש: ע"ז ג, א.

עולת שבת בשבתו: פנחס כה, י.

אשריכם . . מיס: ישעי' לב, כ.

אמרו . . טוב: שם ג, י.

והכינו . . הששי: בשלח טז, ה.

כה, כה

כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו ובא גואלו הקרוב אליו וגאל כו' ויצא ביובל ושב לאחוזתו. הנה ההפרש בין שביעי' ליובל שהשביעי' משמטת את הכספים והיובל גם במקרקעי. לכאורה יפלא כי השמיטה היינו שישאר במקום שהוא ולא יצטרך לסלק לאשר לו והוא בחינת הפקר ותשובו איש אל אחוזתו ונהפוך הוא להיות שלי שלי כו' תכלית הישות כו', והרי היובל יותר נעלה מהשביעי' עד שאחר ז' שביעי' נעשה יובל א'. ויובן בהקדים ענין השביעי' שהוא בשכינתא תתאה בחי' מל' כשם שיש שבת לכל ששה יומין שלא להיות הכל בחי' ירדות והמשכות אלא בסיום ההמשכה מבחי' יסוד יום הששי כו' יחזרו להתעלו' מעלה מעלה וז"ש יום הששי ויכולו השמים והארץ וכל צבאם שחזרו לעלות ממטה למעלה ויש בזה כמה מדרגו' עליות העשי' ביצי' ויצי' בכריאה כו' עד מנחת שבת תכלית העלי' בבחי' רעוא דכל רעיון כו' כידוע. וכל זה היינו בבחי' פנימי' העולמו' והשביעית היינו גם בחיצוני' בבחי' עולם הגשמי כחריש ובקציר תשבות ואדם ובהמה שוין בו כמארז"ל עד שכלה לחי' מן השדה אתה אוכל בבית מצד התעלו' העולמות בא"ס ב"ה הסוכי' בשוה כו', ולכך משמט הכספים להיותו תכלי' עלי' המקבלים מישותן ושלי שלך שלך שלי כו', ולכך השביעי' משמטת בסופה דוקא כי אז הוא גמר תכלית העלי' וכמ"ש מקץ ז' שנים תעשה שמיטה כו' וכנ"ל בענין השבת כו', אמנם היובל הוא בחי' הארה יותר נעלי' להיות כי העליו' דשביעי' רק עד בחי' מ' דאצי' לבד הנק' בת שבע אבל יובל הוא בחי' בינה שכינתא עילאה ונק' יובל כמ"ש יובל הוא הי' אבי כל תופש כנור כו' כי התגלות התענוג בכינה זמירות קרית להו והוא ענין יובל מל' הולכה והוכאה רו"ש התכללות חו"ג בניגון שמחה ומרירות תכלית העונג כמו העונג מרבוי הגוונ' משא"כ בגוון א' כו'. אמנם הגלוי הוא בדרך המשכה ממעלה למטה ונודע ההפרש בין עלי' להמשכה שבהעלא' משתנה המקבל ממהותו כפי הבחי' שעולה שם משא"כ בהמשכה שהוא ענין תוס' גלוי באשר הוא שם כו' והיא הנותנת כי להיות היובל מבחי' שלמעלה לכן נמשך למטה יותר וכנודע מענין אני ולא מלאך כו' ולכן כתיב וקראתם דרור בארץ לארץ דוקא תקראו

כה, כה

כי ימוך: נעתק מכת"י 1148 כ, א.

גס: כנראה תיבה זו מיותרת, ראה רמב"ם הל' שמיטה ויובל ספ"א.

יום . . . צבאם: בראשית א, לא. ב, א.

כחריש . . . תשבות: תשא לד, כא.

עד . . . בבית: רמב"ם הל' שמיטה ויובל רפ"ז. וראה פסחים נב, ב.

מקץ . . . שמיטה: ראה טו, א.

מ' . . . בת שבע: זח"ג לו, א. ובכ"מ.

יובל . . . כנור: בראשית ד, כא.

זמירות קרית להו: ראה סוטה לה, סע"א.

וקראתם דרור: בארץ: כהר כה, י.

הדרור עלמא דחירו כו' וכן והעברתם שופר בארץ כו' וע"כ כתי' בשנת היובל תשובו איש אל אחוזתו להיות כאו"א על מקומו ושמה יהי' הגילוי כו' ולכך היובל מקדש בתחלתו להיות הגלוי ממעלה למטה וד"ל. ושרש הענין ע"ד ענין הספירה מ"ט יום ואח"כ יום החמישי' אין צריכים לסופרו לפי שהיא בחי' כתר דז"א הבא מבינה ממילא והיינו ע"כ ממעלה למטה כו' כמו"כ ענין היובל שנת החמישים וד"ל.

בחקותי כו. יג

אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים כו' ואשבור מוטות עולכם. להבין הלשון של פסוק הוצאתי לשון עבר ואשבור הוא להבא הנה ארו"ל תרי"ג מצות כו' בא דוד והעמידן על י"א כו' בא חבקוק והעמידן על אחת צדיק באמונתו יחי'. והכונה הוא שלא יבקש אדם תחבולות ושכליים רבים בעבודת ה' כי מחמת מחשבות הרבה יתבלבל השכל וע"כ לא הי' ביכולתם לסבול תרי"ג שכליים, לזה בא חבקוק וכו' על אחת שכל תרי"ג מצות יהיו לכונה א' וצדיק באמונתו יחי'. ולהבין מהו אמת ומהו אמונה, אמת הוא המשכת אחד מא"ס ב"ה והוא כשיכול להתבונן בשכלו בחי' אחד בלי שום מ"ז ולא יתבטל נק' אמת לשון זכר, וכשהוא מתבלבל ממ"ז ופניות נק' אמונה לשון נקבה שנשאר רק רשימו מאחד, כי אנו מאמיני' ב"מ רק שאין אנו יכולים להתבונן כ"כ בעיון שכל ממש מפני שאחד הוא המשכה מא"ס ב"ה שנשתלשל לישראל. ואי' בזהר ואתקנת לתתא ברזא דאחד, הפי' הוא שצריך אתערותא דלתתא להתבונן בחי' אחד ואז נשפע מלמעלה מא"ס ב"ה בחי' אחד ובעבור זה אין בחי' זו באה"ע כי הוא תלוי באתערותא דלתתא וזהו אחד באחד כו', וא"כ הי' בטל ממילא כל הרע כמ"ש יתפרדו כל פועלי כו' כמ"ש כהמס דונג כו'. אך מחמת עונות המבדילין ומפסקי' ההשתלשלות מלמעלה בחי' אחד, לכן אנו אין לנו אלא בחי' אמונה, שמאמין

והעברתם שופר בארץ: ראה שם כה, ט.

בחקותי כו. יג

אני כו' ואשבור מוטות עולכם: נדפס בכונה ירושלים סי' נב. נוסח אחר מהגיל נעתק מכת"י 415 א, א. 400 לו, ב. 1240 צא, ב.

תרי"ג . . יחי': מכות כד א.

מאמינים בני מאמינים: ראה במדבר פי"ג, ה.

ואתקנת . . דאחד: ראה זחיב קלה, אי"ב.

יתפרדו כל פועלי: תהלים צב, י.

כהמס דונג: שם סח, ג.

באמונה שהכל בטל נגד א"ס ב"ה כמשל אור השמש שבטל ממש נגד גוף השמש, ושמש ומגן ה'. ומבשרי אחזה דהיינו באדם הדבור הוא בטל ממש נגד המחשבה וכ"ש וק"ו ב"ב של ק"ו שכל העולם ומלואו בטל נגד א"ס ב"ה, כי בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כו' ובודאי הכל בטל נגדו ית' יותר ויותר מכאדם ביטול הדבור נגד המחשבה כי הוא למעלה מכל השכליים, ובאדם המחשבה ואפי' השכל הם נבראים משא"כ אצלו ית' וד"ל. וז"ש אין ערוך לך פי' שא"א למצוא משל איך הכל בטלים נגדו כי הביטול הוא בלי ערך ממש. וכל זה הוא בנו בבחי' אמונה ולא באמת מחמת עונות המבדילין אנו רחוקים מאחד. והעצה איך להתקרב לאחד הוא ע"י קיום כל המצות. וגם זה מצות עשה להתבונן בכל יום בחי' אחד כ"ח לפום שיעורא דילי' לכל הפחות חצי שעה כמ"ש וידעת היום והשבות אל לבבך פי' שיכניס גדולת הבורא ב"ה בשכלו ולבבו. וזהו בחי' יצ"מ כי גורשו ממצרים כי ברח העם פי' מן הרע ברחו ע"י התבוננות בחי' ה' אלקינו, כן צריך כאו"א מבי' להסיח דעתו מן הרע ולברוח ממנו אף שלא נתבטל אצלו והוא צפון בקרבו וזהו הודו לה' כו' דהיינו דבר שאין אדם מבין בשכלו רק שהוא מודה בדבר שהוא אמת, וזהו כוונת כל התפלה ע"פ קבלה מעולם עד עולם תחלה עולם העשי' ואח"כ למעלה מעלה ואח"כ חוזר למטה והכל א' וד"ל. וכן בתורה ותפלה ושאר מצות. ותיכף כשקם משנתו יתבונן איך הוא רחוק מן האמת והוא בחלומות והרהורים רעים ועי"ז ירצה לצאת ממצרים ולהתקרב אל אחד כי בודאי ישנו בכל ישראל הרצון לדבק באחד אמת כמ"ש ותשלך אמת ארצה שהשליך נצוץ מאמת אל הגוף הנק' ארץ. ואם אין לו אפי' רצון צריך ליפול מזה בעצבות לפרקים ולעשות סגופים עד שיהי' לו רצון, אע"א דלא דליק מבטשין לי' וינהור. אך איך ידבוק בא"ס ב"ה הוא ע"י תורה ומצות כנ"ל כי כל המצות הם אורות עליונים שנתלבש בהם אור א"ס ב"ה ממש אף שכאן הם בגשמיות והמשל בזה ענין המן שהי' ג"כ אורות עליונים כי טל אורות טליך וכשירד למטה נתגשם עד שדכו במדוכה ובשלו וכן הבהמ"ק הי' בנוי למטה בגשמיות וד"ל, כן כל המצות מעשיות ציצית ותפילין וכן אותיות התורה כי כל התורה שמותיו של הקב"ה. ומשחרב בהמ"ק אין להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה. לכן צריך לכוין בכל המצות כדי להמשיך עליו אור א"ס ב"ה

שמש ומגן ה': שם פד, יב.

כדבר . . . פיו: שם לג, ו.

וידעת . . . לבבך: ואתחנן ד, לט.

כי גורשו ממצרים: בא יב, לט.

כי ברח העם: בשלח יד, ה.

ותשלך אמת ארצה: דניאל ח, יב.

אע"א . . . וינהור: זח"ג קסח, א.

כי . . . טליך: ישעי' כו, יט.

שדכו . . . ובשלו: בהעלותך יא, ה.

כל . . . הקב"ה: הקדמת הרמב"ן לפירושו עה"ת. יונת אלם פכ"ט. ובכ"מ.

משחרב . . . הלכה: ברכות ח, א.

בסובב עכ"פ אף שאינו יכול להמשיכו בקרבו שהרע צפון בקרבו מ"מ יכול להמשיכו עליו אף כשהוא חוטא שהרי א"ס ב"ה שורה במצות ואותיות התורה ומדריגה הזאת היא גדולה בישראל מכל המלאכים שהרי שואלין אי מקום כבודו לפי שאין רואים רק הארה והתפשטות ממנו ית', והרי ישראל יודעים שהוא שורה בתורה ומצות וזהו מקומו ומה מתפשט בכל העולם כמו שהי' בבהמ"ק וד"ל. וזהו עיקר כוונת כל המצות, ולא כשוטים שחושבים שעיקר כוונת המצות הוא כדי להיות סור מרע בעת עשייתו, כי זה דומה למי שעושה מטאטי מאבנים טובות לנקות האשפה וטינופת שבבית היש שוטה גדול מזה, רק עיקר הכוונה הוא להמשיך עליו אור א"ס ב"ה והרע יגורש ממילא. וכ"ז הוא עכשיו אבל לעת"ל נאמר כי לא בחפזון תצאו שלא יצטרכו לברוח מן הרע ולמאסו כי יתבטל לגמרי. וזהו ואשבור מוטות עולכם, כי עכשיו הוא עול ומשא על האדם ללמוד ולהתפלל מחמת שהרע צפון אצלו ולעת"ל ישבור ה' את העול הנ"ל. וזהו והתקדשתם ר"ל שתעשו עצמכם קדושים ופרושים אף שבאמת אין אתם קדושים שהרע צפון אצלכם, והייתם קדושים לעתיד ע"י שאשבור מוטות עולכם, ולא זהו עבודתכם כ"א עבודתי. וזהו בא חבקוק והעמידו על אחת פי' היא השכינה כמ"ש אחת היא יונתי תמתי ונקי שכינה ששוכנת בתחתונים בחי' אמונה, וישרה אחד בחי' אור א"ס ב"ה על אחת, עשיות כל תרי"ג מצות כניל וד"ל. וע"כ לא ניתנה התורה להאבות שהם היו בעצמם מרכבה אליו ית' ולא היו צריכים להמשיך אותו ית' ע"י תורה ומצות וד"ל.

נוסח אחר מהנ"ל

אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי וגו' ואשבור מוטות עולכם וגו' להבין הפסוקים שהם סותרים זא"ז שלשון הוצאתי הוא לשון עבר ולשון ואשבור מוטות כו' הוא לשון להבא. הענין הוא שבא חבקוק והעמידו על אחת וצדיק באמונתו יחי'. להבין מהו אמת ומהו אמונה הקיצור הוא כך שלא יבקש אדם תחבולות ושכליות רבים בעבודת אלקות כי מחמת רבות מחשבות מבלבלות רק שיהי' לו דרך א' אשר ילך בה אך הענין הוא כך אמת הוא דבר המשכת א' מא"ס ב"ה והוא כשיכול להתבונן בשכלו אחד ממש בלי שום מ"ז ולא יתבטל נקי אמת וכשיבטל מ"ז ומפנימיות נקי אמונה דהיינו שאנו מאמינים בני מאמינים רק אין אנו יכולים כו' להתבונן בעיני השכל ממש מחמת שאחד הוא המשכות והשתלשלות מא"ס ב"ה וזהו א' בא' כו' ואז היה ממילא בטל כל העוונות כו' כמ"ש יתפרדו כל פועלי אוז וכמ"ש כהמס דונג מפני אש כו' אך מחמת עוונתינו המבדילים ומפסיקין ההשתלשלות מלמעלה

מטאטי: בנוסח השני. מ"מ. נ"א. מלאכה.

כי . . . תצאו: ישע"י נב, יב.

והתקדשתם . . . קדושים: שמיני יא, מד.

אחת . . . תחת: שה"ש ו, ט.

בכח' א' דהיינו אמת אנו אין לנו אלא אמונה שמאמינים באמונה שהכל בטל נגדו ית' כמשל ההארה של השמש שבטל ממש נגד גוף אור השמש ושמש הוא ה' כו' ומבשרי אחזה אלוה כמו באדם הדיבור הוא בטל ממש נגד המחשבה והמחשבה נגד השכל ומכ"ש וק"ו שכל העולם ומלואה בטל ממש נגד א"ס ב"ה כי בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו וכו' ובכל הוא דיבורו ובוודאי בטל נגדו יותר ויותר ממה שבאדם הדיבור נגד המחשבה כי הוא למעלה מכל השכליים ובאדם המחשבה ואפי' השכל הם נבראים משא"כ הדיבור הנ"ל וד"ל. ומחמת זה ההתבוננות יבוטל הרע לגמרי מ"מ מחויב כ"א להתבונן בכ"י גדולת הבורא ית' לפחות חצי שעה וזהו מ"ע וידעת היום והשבות אל לבבך פי' שיכניס גדולת הבורא ית' במאד בשכלו ובלבו וזהו מדאורייתא ותפילה מדרבנן וזהו בחי' יצי"מ כי ברח העם ממצרים דהיינו שהוא בורח מן הרע ומסיח דעתו ממנה ומכניס שכלו ולבבו בגדולת הבורא ומ"מ אין הרע בטל ומונח שהרי למחר ג"כ הוא רוצה כל התאוות וכן בתפילה ובתורה צריך ג"כ לחשוב כך להמשיך בחי' א' מלמעלה למטה וזהו אני ה' אלהיכם דהיינו שתמשיך הוי"ה למטה ויהי' אלהיכם אך הוא אינו יכול. וזהו הודו לה' כי טוב וכו' דהיינו דבר שאין אדם מביין בשכלו רק יודה שהוא אמת הוא מודה בדבר. וזהו כל התפילה עפ"י קבלה מעולם לעולם הוא תחילה עולם העשי' ואח"כ למעלה מעלה ואח"כ יורד למטה כי כאתערותא דלתתא וכו' וד"ל. אך להבין איך ימשיך א"ס ב"ה באותיות הגשמיים ובמצות מעשיות הענין הוא כך כמשל הטל שירד לישראל במדבר ה' רק אורות עליונים שהוא למעלה מהשמות וכשירד למטה נתגשם בגשם גמור עד שדכו במדוכה ובשלו בפרור וכן בהמ"ק היה בנין למטה כגשמיות וד"ל כן כל המצות מעשיות כגון ציצית ותפילין שהם גשמיים למטה ובאמת הם למעלה רוחנים מאורות עליונים וכן באותיות התורה כי מיום שחרב בהמ"ק אין להקב"ה וכו' לכן צריך לחשוב שמחמת אותיות התורה והמצות ממשיך א"ס ב"ה וזה המדריגה גדולה מכל המלאכים שהם בטילים ממש נגדו ית' וזהו רק מחמת הארה א' מאתו ובתורה ומצות הוא א"ס ב"ה שורה ממש וזהו מקומו ומה מתפשט בכל העולם כמו בבהמ"ק כי מיום שחרב כו', ולא לחשוב כמו שוטים שמחמת התורה הוא מגרש את הרע והוא כמשל שוטה א' שעושה מו"מ מאבנים טובות לנקות את האשפה וטינופת אף שבאמת הוא כן שמיח דעתו מן הרע ויהי' באמת לע"ל שיבוטל כהמס כו' אך הוא לא כן יחשוב שממילא יהיו בטילים וזהו אני ה' כו' אשר הוצאתי כו' וכן צריך לעשות האדם בכ"י כשקם משינתו שהי' במצרים ממש בחלומות רעים והרהורים רעים וצריך לצאת ממצרים, כי כשהוא יחשוב כן במחשבתו כמו בלילה הוא כמו ישן דמי ושינה א' מששים וכו' ולכן צריך לצאת כו' וזהו ברח העם וד"ל. ואשבור מוטות עולכם דהיינו כשהאדם עוסק בתורה במצות ובצדקה מ"מ הרע צפון אצלו כו' וזהו לו כמו משא ממש אך הוא לא מחשבת האדם ועבודתו כ"א עבודת הש"י שהבטיח שישבור לע"ל. ואולך אתכם קוממיות דהיינו לע"ל לא בחפזון תצאו וכו' כי הרע יהי' בטל לגמרי

ודיל. וזהו קדושים תהיו והתקדשתם והייתם קדושים פי' והתקדשתם עצמכם כקדושים פי' קדש עצמך וכו' אף שבאמת אינם קדושים כי הרע צפון אצלו כו' ומ"מ ועשיתם עצמכם כקדושים ואז והייתם קדושים באמת דהיינו לעיל אשבור מוטות וכו'. אך כדי שירצה להתעורר למטה התבוננות צריך מתחלה לעשות סיגופים מעט עד שיגיע לרצון זה ואז אין צריך לשום סיגוף ועצבות רק לפרקים הידועים וכל מה שארז"ל המחשב אורחותיו לא להחשיב שפלות עצמו ופחיתותו רק לחשוב גדולת הבורא ודיל.

במדבר ב, ב

להבין ענין הדגלים המפורשים בפ' במדבר וענין הקרבנות של הנשיאים בפרשה נשא שהם באריכות גדול מאוד דהליל לקצר שהדגלי' לא היו אלא לפי שעה והתורה היא נצחית. אך הענין הוא כמו שנזכר בזה"ק שבאותה שעה היו ישראל בחי' מרכבה להאור המלאכים כי גם במלאכי' יש בחי' דגלים שהם נושאות ומנושאות עד הכסא שהיא מלכות דאצילות המחי' עולמות בי"ע והם היו אצלה בחי' מרכבה כמ"ש פני ארי' אל הימין פני שור פני נשר כו' כמ"כ למטה הם ישראל בחי' מרכבה לאור המלאכים שהוא נגד הכסא הנ"ל והם חונים סביב והמלאכים הם נצחים כו' ואדרכה גם הם נצחי' דהתורה קדמה לבריאת עולם כו' ובאותה שעה הי' ישראל שווים למלאכי' במספר ממש כמו שנזכר בזה"ק וידוע דישאל הגבה למעלה מבחי' המלאכי' כי ישראל עלו במחשבה שהי' להם עלי' במחשבה [פי' מחשבה עילאה] רק שירד ונתפשט בגוף החומרי אבל כשמזדכך הגוף אזי הם מאוד געלה יותר מבחי' מלאכי' הנ"ל [שהם בחי' עומדים כו'] ובאותו שעה היו הם מזוככים לגמרי כו' והיו מרכבה ממש כמו המלאכי'. והנה להבין הענין הנה כשהמלך רוצה שיביאו אצלו הכלה יש ב' בחי' בביאתה אצלו הא' הוא שהנערות שלה מובילות אותה אל המלך וכמ"ש אחריה רעותיה מובאות לך וכמ"ש שבע

במדבר ב, ב

לה"ע הדגלים המפורשים בפ' במדבר: נעתק מכת"י 396 ל, ב. וכת"י ירושלים 1055 קסז, א. וראה אורח' במדבר ע' ל ואילך.

בוה"ק: ח"ג קיח, ב. וראה ביאורו ר"פ במדבר.

נושאות ומנושאות: ראה בחי' תרומה כה, י (בשם פרד"א).

פני . . . (נשר: יחזקאל א, י.

דהתורה קדמה . . . עולם: פסחים נד, א.

ישראל עלו במחשבה: ב"ר פי"א, ד.

אחר' . . . לך: תהלים מה, טו.

שבע . . . לה: אסתר ב, ט. וראה זחיב רס, ב. וז"ג רנד, סע"א. ע"ח שער כסא הכבוד פ"ז.

נערות הראויות לתת לה שהם עלמא דנוקבא והב' הוא שהמלך מצוה את סריסיו שילכו אחרי הכלה למטה ויביאו אותה אל המלך למעלה וכמ"ש שבע הסריסים המשרתי' וגו' שהם מעלמא דדכורא שהוא בחי' אהרן שושבינא דמטרוניתא פי' שלוחי דמלכא כו' ועד"מ ב' בני אדם אחד עומד בבקעה למטה במקום מדרון ושפל וא' עומד למעלה בהר גבוה מאוד וחפץ אחד מוטל בבקעה למטה יש ב' אופנים בהבאת אותה החפץ למעלה ההרה האחד הוא שהתחתון העומד למטה נוטלו ומגביהו והולך עמו עד ההר ונתנו להעליון העומד בהר והוא בחי' ז' נערות שהם עלמא דנוק' והאופן הב' שהעליון העומד בהר הולך להבקעה ונוטל החפץ ומגביהו ומוליך עמו עד ההר והוא בחי' שבע סריסים שהם עלמא דדכורא וכמ"כ ממש למעלה בחי' הכסא הנ"ל והוא נוק' דז"א שהיא מלכות דאצילות המחיה עולמות בי"ע ההולכת לבי"ע להחיות העולמות וכידוע שלגבי א"ס ב"ה הוא שפלות גדולה להחיות ולעשות העולמות ולהוותם מאין ליש. ויש ב' דרכים בהעלאה לעולם האצילות הא' הוא שהמלאכי' מהעולמות בי"ע מגביהים אותה מעולם זה לעולם זה מעשי' ליצירה ומיצירה לבריאה עד אצו' והוא דומה לאדם התחתון שנוטל החפץ ומגביהו כו' והוא בחי' ז' נערות כו' כנ"ל והב' הוא שהמלאכים דאצו' יורדים לעולמות בי"ע ומגביהו אותה למעלה לאצו' והוא דומה לאדם העליון היורד למטה ליטול החפץ שהוא בחי' שבע סריסי' שהם מעלמא דדכורא כו' כנ"ל וכמ"כ ממש למטה שישראל היו בעת ההיא מזוככי' לגמרי והיו בחי' ז' נערות שהם עלמא דנוק' ומשה ה"י בחי' יסוד אבא ואהרן ה"י בחי' שושבינא דמטרוניתא שהוא שלוחי מלכא בחי' ז' סריסיו שהוא עלמא דדכורא והי' מוצרכים שיהי' ג"כ בבחי' שושבינא דמטרוניתא שהוא עלמא דדכורא כו' ומן הצורך הי' שאהרן בעצמו שהוא בחי' שושבינא דמטרוניתא שהוא שליח המלך כנ"ל יעלה אותם עד מדריגתו אך שהוא בעצמו א"א להשפיל כ"כ וזהו שאו את ראש וגו' לגלגולותם פי' בחי' ראש הם הנשיאים שהם מעלמא דדכורא אבל למטה מבחי' אהרן והם יכולים להעלות את בני ישראל ואהרן השפיע חיות להנשיאי' שיוכלו להעלות את ישראל והנשיאים העלו אותם וזהו לבני יהודא לבני ראובן דלכאורה הלמ"ד מיותר והל"ל בני יהודא בני ראובן אך הפי' כנ"ל שאהרן השפיע לנשיאים והנשיאים השפיעו לישראל. והנה הנשיאים הם י"ב גבולי אלכסון שמיעה כו' ראי' כו' פי' כמו שאדם אחד יכול לראות ואעפ"י אינו שומע וכן בשארי אופני' כן הוא בחי' הנשיאים כי כשקורין בתורה נשיא זה אעפ"י אינו יכול להמשיך ולעורר את הנשיא הב' וקרבנו וזהו הקורא בתורה כו' כמו עד"מ א' שכותב אגרת לחבירו שהוא למען שיקרא בו חבירו כן הוא התורה שהיא כשלהבת הקשורה בגחלת פי' כמו גחלת שהלהב נעלם בתוכה וכשאדם מנפח

שבע הסריסים המשרתים: אסתר א. י. וראה ע"ח שם.

מעולם זה לעולם זה: נ"א: מעוה"ז לעוה"ב.

שאו את ראש: במדבר א. ב.

בה אזי נתראה הלהב לחוץ כן הוא בחי' התורה כי גם עתה יש בחי' השבטים רק שאין ידוע לנו מי משבט זה ומי משבט זה ועיי' שכאויא קורא בתורה שמות כל נשיא ונשיא אזי הוא מעורר בחי' נשיא ההוא כי הנשיאים נעלמים בתוכה ועיי' מעוררים והוא ממש כשלהבת הקשורה בגחלת והנשיאי' הם ייב גבולי אלכסון כניל שכמו שאפשר שהוא שומע ואעפיי' אפשר שאינו רואה כך הנשיאים שכשקורא בתורה נשיא זה והוא מעוררו שהוא כשלהבת כו' אעפיי' אינו מעורר נשיא השני כניל. וזהו שנכתב באריכות גדול כל נשיא ונשיא שעיי' שיקרא אותם בתורה הוא מעוררם וגם עתה יש בחי' השבטים וצריכים לעורר אותם כניל ודיל.

בהעלותך יא. יז

ואצלת מן הרוח כו' על ע' הזקנים. פי' נחלק חלק הארה מרוחו של משה עליהם שאין הנבואה על הזקנים דבר חדש כלל שהרי הי' הארתם כלולי' תחלה ברוחו של מרעיה קודם שהאציל עליהם כו' רק זה הי' בחי' הארה וזיו מן ההסתר והצנע כו'. וזהו ונתת מהודך עליו כמ"ש במ"א בענין שפע הרב לתלמיד הוא נק' אור והעדר השפע נק' חשך אבל לא נחסר הרב בהעדר שפעו כו' ודיל. ויובן ההפרש בין ל' נאצל ללשון אצו' שבעוד החלק הנפרש ונבדל מרוחו של משה אצל העצמות שלו ולא נחה עליהם נק' נאצל כי שרש התיבה ל' אצל וסמוך כו' וכשכבר נחה עליהם ונבדלים למהות בפ"ע נק' אצילות רוחו של משה ע"ה כמ"ש וישלח את אצילי בני ישראל כו' ודיל. ועפ"ז יובן שהע"ס מחכ' ואילך נק' אצילות כו' כי למעלה מן החכ' דהיינו הכתר הוא שרש כל הנאצלים והוא כשעדיין קשורים וגנוזים במאציל ודיל.

בהעלותך יא. יז

ואצלתו מן הרוח: נעתק מכת"י 94 ק, ב.

ונתת מהודך עליו: פנתס כז, כ.

וישלח . . . ישראל: משפטים כד, י.

יב, ג

והאיש משה עניו מאד. דהנה כלל גדול יהי' ביד האדם, כל האדם כוזב פי' שכל אנושי הוא שקר ומה שמשיג בשכלו אינו כלום, וכל מי שמעמיד על דעתו למה ששכלו מחייב הוא עומד ע"ז ואין יכולת לזוז אותו מדעתו הוא גסות הרוח והוא תחילת אפקורסות, כמו שנמצא בהקדמת אריסטו שכל מה שלא חייב השכל הוא שקר ונבואה אינו מאמין כו'. וז"ש רז"ל על ירבעם שבשביל גסה"ר שהיתה בו נטרד ועשה עגלי זהב. וזהו טעות דור אנוש שעשו יש כו' וכן מי שעושה שכלו יש, ולכן ארז"ל על לה"ר שהוא כעע"ז לפי שגומר בשכלו על חבירו רע והיא גסות הרוח וזהו ע"ז ברוחניות שכלו. ולכאורה תמו' מארז"ל בשמתא מאן דאית ב'י' ובשמתא מאן דלית כו' וארז"ל שמיני שבשמינית כו'. אך הענין כמ"ש והאיש משה עניו מאד שהיה בחי' הדעת והי' עניו מאד כו' שלא להעמיד על דעתו שבודאי האמת אתו אפי' במילי דשמיא, אבל בלב יהי' גבור ועז ולא יתבייש נגד המלעיגים עליו, אף שבדעתו הוא שפל נגדם מ"מ יגביר לבו בלא שכל וירחיב לבו כגבור. וזהו ויגבה לבו בדרכי ה', וזהו בשמתא כו' ששניהם אמת אך זה במוח וזה בלב. וזהו דוקא שמיני שבשמינית, כידוע לייח שהלב ל"ב אורות ח"פ הוי"ה יניקתו מהמוח יסוד אבא מוכרח להיות במוח ג"כ שמיני שבשמינית. אבל במילי דעלמא יהי' רך כקנה נמשכת למזרח ולמערב ויבטל דעתו נגד המלעיגים כו'.

יב, ג

והאיש משה עניו מאד: נדפס בכונה ירושלים ס"י צב. ונמצא ככת"י 127 לב, ב. 349 ז, ב. 357 ל, א. 403 עת, א. 411 סט, ב. 413 כה, א. 570 צט, א. 798 קמא, א. וכת"י ירושלים 28 ג, א.

כל האדם כוזב: תהלים קטז, יב.
 אריסטו: נ"א: אריסטו האמיקורס.
 ירבעם . . . זהב: סנהדרין קא, ב.
 לה"ר שהוא כעע"ז: ראה ערכין טו, ב. ובכ"מ.
 בשמתא . . . דלית: סוטה ה, א.
 שמיני שבשמינית: שם.
 במילי דשמיא: נ"א: במחדו"מ.
 ויגבה . . . ה': דה"ב יז, ו.
 וזהו . . . שבשמינית: ראה גם תוי"א צא, ב.
 רך כקנה: תענית כ, א"ב.
 נמשכת: נ"א: נושבת.
 נגד המלעיגים: נ"א: מכל וכל.

יב, ו

ה' במראה אליו אתודע דהנה אנו רואים בחוש שאין לנו שום שכל ובינה ודעת ממש נמשל כבהמות נדמו ואם הראשונים כו' ובכדי שלא נאמר אבדה תקותינו ח"ו הודיענו הכתוב שאינו כן שהרי במראה [אליו אתודע דהנה אנו רואים בחוש שבמראה] גדולה נראית הצורה גדולה ובמראה קטנה נראית אותה הצורה בעצמה קטנה והכל לפי המראה והכל אותה הצורה בעצמה. והנה אם הי' מי שיוכל להשיג איס ביה בשלימות הי' המשיגו בגדלות יותר מעולה ומשובח, אבל באמת תכלית הידיעה שלא נדעהו ומי שנדמה לו שמשיג בודאי אינו משיגו כלל ולא יראה אור [מימיו]. והנה הסתרת אלקות מה שנתמצם שיכול להיות עולמות הוא כפי המראה ולפי המראה כך רואה. והנה בדורות הראשונים הי' המראה גדולה עד מאד שבא אלקותו ית' בהתגלות והשיגו אותו ית' השגה גדולה כדרך שבא לראות כו' אבל בדורותינו יראה ה' לנו בהסתר פנים כמ"ש ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא פי' כי פני נק' מה שמכירים בו היטב כדרך איש המכיר את חברו בראותו פא"פ והסתיר אותו הפנים ממנו ביום ההוא שהוא מדרגה שאינו מושג, ואין לנו אלא מה שענינו רואות כי אחרי שאנחנו יודעים באמת לאמתו שהכל הוא אלהותו ית' אלא שהוא בהסתר פנים, ולזה אפשר שהשגתנו יותר מעולה מאחר שלפי האמת א"א להשיגו בשלימות ממילא כל מה שמסתיר א"ע יותר הוא יותר מושג, כיון שאנחנו יודעים כי אלהינו זה מסתיר א"ע שלא להשיגו והן גבורותיו והן נוראותיו כי הוא נורא וזה ההסתר בעצמו וגבורותיו נק' בחי' אלקים שהוא הצמצום, והנה במרע"ה כתיב וראית את אחורי ופני לא יראו מפני שא"א להשיגו [באמת] בשלימות כו' רק בדרך הרואה את חברו מאחוריו שאינו מכירו היטב כי זהו עיקר ההשגה להשיג שא"א להשיג אותו בשום אופן בעולם וכן גם אנחנו בהיותו הוא ית' אלינו בהסתרת פנים ואנחנו משיגים זה שמאת ה' היתה הדבר והכל הוא אחדות פשוט, וממילא מובן ומושג שהוא אינו מושג, רק בחי' משה גדול

יב, ו

ה' במראה אליו אתודע: נדפס בבונה ירושלים סי' קיד. ונמצא בכת"י 35 מה, א. 109 קנו, ב. 139 קנח, ב. 268 טו, ב. 349 נג, ב. 400 סח, ב. 415 לח, א. 633 קטו, ב. 877 עח, ב. 1240 ו, א. וכת"י ירושלים 1166 פג, א. 3547 שלו, א. 4088 פב, א.

ברוב כהתי מופיע לאחר מאמר זה ד"ה וקבל היהודים דלקמן (אסתר ט, כג), ונראה ששניהם נאמרו באותו פורים, וכן מורה סיום המאמר שלפנינו.

נמשל כבהמות נדמו: תהלים מט, כא.

אם הראשונים: שבת קיב, ב.

תכלית . . . נדעהו: בחינות עולם ח, ב.

כדרך שבא ליראות: תגיגה ב, ו.

ואנכי . . . ההוא: וילך לא, יח.

הן . . . נוראותיו: ראה יומא סט, ב.

וראית . . . יראו: תשא לג, כג.

מאד אפי' מהאבות כי השיג בחכמתו בחי' איין כנודע. והנה בעת המן שהיו בצרה גדולה קיבלו התורה ברצון מפני היותו ית' אז בהסתר פנים מאד והי' הנס ע"י אחשוורוש הגוי הוא תכלית ההסתר והם השיגו ואמרו הנה אלהינו זה ונתעורר אצלם אהבתו יתב' וזהו קימו וקבלו והמשכילים יבינו.

שלח טו, מא

אני ה' אלקיכם אשר וכו' להיות לכם כו' אני ה' כו' כי כל אדם שלו מניעות שאינו יוכל מכח זה לדבק בה' הוא נפש הבהמית שנק' מצרים וקאמר היאך יכול האדם לצאת מארצות שלו ומהמניעות שהוא מצרים הוא ע"י שיהי' מתחילה אני ה' אלקיכם ועי"ז יוכל לצאת מארץ מצרים ואחי"כ יהי' ג"כ אני ה' אלקיכם. רק איך יהי' זה הוא כך שכ' בזהר אעא דלא סליק בי' נהור' מבטשין לי' כך גופא דלא מסיק נהורא דנשמתא מבטשין לי' והוא ע"פ משל כי כל אדם יש לו ניצוץ מחלק אלוה ממעל שהוא חושק תמיד לדבוק בו ית' רק מחמת הגוף החומר שהוא חוצץ ואינו יכול לדבק בו ית' וקאמר דלא סליק נהורא דנשמתא ר"ל החלק האלהי שהוא בוער בו כנר ע"ז קאמר מבטשי' לי' והוא אם הוא אדם שיש לו שכל גדול ויכול להסיר ע"פ שכל שלו הגופניות הוא מה טוב רק שזה הוא אינו בנמצא כ"כ ולכן מוכרח כ"א לשבר הגופניות במעשה דהיינו לסגף אי"ע שלא יאכל פ"א בשבוע או בחודש וגם אם אפשר להשלים מה טוב ועי"ז יוכל להכניע החומר שלו ואז אתכפי' ס"א דהיינו הגוף ואז יכול לדבק בו ית' ע"י הניצוץ שיש לו מהנשמה כי בלא זה כגוף בלא נשמה ואין יכול לדבק בו ית' רק שמתחילה יתבודד בעצמו ויבחין פחיתותו ומדות מגונות, דהיינו כשהוא אומר הוודוי כמו שיתב' בש"צ שאומ' אם נתחייבתי סקילה, יתבונן זה בעצמו כי עונש סקילה הוא על ע"ז וזה יכול כ"א למצוא בעצמו כי מה הוא ע"ז של עכו" שיהי' עובדים לחמה מחמת שראו שממגד תבואות שמש שע"י השמש הוא גדול התבואה והיו סוברי' שזה מן הממשלה של השמש אעפ"י שידועי' שהקב"ה מושל עליו אעפ"י היו סוברי' שאין כבוד כלפי מעלה שהי' משגיח

הנה אלהינו זה: ישעי' כה, ט.

קימו וקבלו: אסתר ט, כז.

שלח טו, מא

אני כו' להיות לכם: נעתק מכת"י 633 קלח, א. וכת"י ירושלים 4088 טו, ב.

אעא . . . ל"ז זח"ג קסת, א.

בש"צ: - בשערי ציון, והוא ספר תפלות וכוונות.

ממגד תבואות שמש: ברכה לג, יד.

על התחת, אבל באמת אינו כן שהשמש אינו רק כלי שע"י השמש גדל התבואה וע"ז כ' בתורה על ע"ז יהרג ואל יעבור אפי' על גשמיות שהוא רק משתחוה עם הראש שהוא גשם אפי' שלבם בל עמם כהאי עובדא דתינוק אעפ"כ יהרג ואל יעבור, וזה ידוע שכל אדם אפי' קל שבקלים על ע"ז יהרג עק"ה מחמת שאין רצונו שיהי' נפסק לגמרי חלק אלהי שלו ואעפ"י שחטא הוא מחמת שנכנס בו רוח שטות דהיינו מחמת שהגביר הגוף וחומר שלו על הנשמה שלו, וע"ז רוחניות הוא במחשבה הוא בנמצא אפי' בזמן הזה אצל כל אדם דהיינו מחמת דאגת הפרנסה אינו יכול ללמוד שהם אומרי' אם הי' להם פרנסה הי' יושב ושונה ומתפלל נמצא שהוא בטל לתבואה שהוא ג"כ ממגד תבואות שמש וע"ז ג"כ חייב למסור נפשו שהוא ע"ז ממש לכן יקבל עליו סקילה. וגם ג"ע יכול כל אדם למצא בעצמו דהיינו ע"י מעשה ח"ו או ע"י מחשבה והוא מקבל עליו שריפה וכן כל הד' מיתות. ובודאי אם יתבונן זה באמת ובלב שלם בוודאי יכניע גוף שלו מכח העצבות אפי' שהעצבות היא קליפה ר"ל אעפ"כ היא עיקר שע"כ יכול להשפיל גופו כמו בתענית, ואח"ז יבא מכח זה אל השמחה כמיש בכל עצב כו' דהיינו שמחה. רק האיך יכול לבוא אל השמחה הוא מכח זה שיתבונן שרצונו ית' לדור דווקא בתחתוני' ואין הקב"ה שורה אלא בד' אמות של הלכה וזהו ושכנתי בתוכם כמו שהקב"ה השרה שכנינו באוהל מועד שהוא על הקרש"י ועל היריעות שהם גשמי' ומשה רבינו גופא כשרצה לדבר עם הקב"ה הוזקק לבא אל אוהל מועד כי משרע"ה לא הי' יכול לקבל הדיבור אלא ע"י הכלי של גשמי' כי הוא זה שרצונו ית' שיהי' לו דירה בתחתוני' והוא ג"כ האדם אחר שיתבונן בעצמו שהוא שפל בערך עפ"י האמת אך מכח זה יכול לבא אל השמחה שרצונו ית' לדור דווקא בתחתוני' רק מתחילה יתבונן לאחדותו ית'.

קרח ית'. כג

ועבד הלוי הוא. עבודת הלויים היה בשיר לעורר המדות כי בשיר כלול כל המדות כגון אהבה ויראה ושמחה וכו' ובאתערותא דלתתא יהי' אתערותא דלעילא וזהו בחינת בינה התבוננות שהמדות באות מהתבוננות

י'רג ואל יעבור: סנהדרין ע"ד. א.

כראי עובדא דתינוק: גיטין נו. ב. איכ"ר פ"א. טו. י"לש תבא רפו תחלת. יבכ"פ.

נכנס בו רוח שטות: סיטה ג. א.

ככל עצבו משלי יד. כג.

אין... הקב"ה ברכות ח. א.

ישכנתי בתוכם: תריפה כה. ח.

קרח ית', כג

י'רגו הלוי: נעקש מכת"י 253 ט. ב. (הב'). ז. ב. 248 ז. ב. ישם ככ. ב. 300 ק"ח. ב. 408 כסג. א. 1064 צא. ב.

אבל בחינת כהן הוא בחינת חכמה למעלה מן המדות שהמדות אינן ממדריגות אין עוד אבל כשרואה אין עוד מלבדו והכל בטל במציאות באמת ואין מי לאהוב או ליראה או שארי מדות וזהו כהנא ברעותא דלבא שלמעלה מן המדות. וזהו סייג לחכמה שתיקה שהוא למעלה מבחינת קול שהוא השיר עבודת הלוים שאינו יכול להרים קולו מפני שהוא בטל במציאות. וזהו ששה חדשים בשמן המור אם רוצה לחדש שש המדות ולהעלותם מבחינת נוקבא הנקרא שש בלא ה' לבחינת דכורא הנקרא ששה בה' בשמן המור שמן בחינת כהן חכמה המור כמ"ש שפתותיו שושנים כו' וד"ל, וששה חדשים בכשמים הם המדות כידוע עבודת הלוים, ובזה בבחינת זה אלי ואנוהו הנערה באה אל המלך בחינת נוקבא שש בא אל המלך בחינת דכורא והכל בבחינת זה וד"ל.

חקת יט, יד

זאת התורה אדם. כמו שיש באדם ראש וגוף ורגלים כמ"כ יש במצות קלות וחמורות והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה ומ"מ החמורה קודמת להזהר בה אשר ע"כ היא נק' חמורה אלא שחכמינו ז"ל הזהירו מאד להזהר ג"כ גם במצוה קלה כמו בחמורה ועכ"פ צריך לידע איזה קלה ואיזה חמורה. וזהו כשהאדם קרוב אל האמת והתורה מנהגת אותו אבל כשנופל אצלו נעשה אצלו הקל חמור והחמור קל, ומכ"ש כשנופל ויורד מכל התורה שאז תופס חומרא אשר לא כתובה כלל בתורה, וכנגד זה יורד מחמורות התורה ומיקל בתורה ח"ו. ומזה תבין הוידוי אשר הקלתי החמרתי, ולכאורה מה פשעו ומה חטאתו בזה, ועם הנ"ל יובן שתפס חומרא שלא כדת של תורה מוכרח הוא שירד ממדריגות התורה ונופל ממנה ובודאי קל הוא שמיקל בה

כהנא ברעותא דלבא: ראה זחיג לט, א.

סייג לחכמה שתיקה: אבות פיג מ"ג.

ששה . . . המור: אסתר ב, יב.

שפתותיו שושנים: שה"ש ה, יג.

יביר . . . המלך: אסתר שם, יג.

זה אלי ואנוהו: בשלח טו, ב.

חקת יט, יד

זאת התורה אדם: נעתק מכת"י 1174 קיב, א [בסיומו הוסיף המעתיק: ע"כ הליקוטנים מכאן ואילך אסדר על ראשי פרשיות כו'].

יהי . . . כבחמורה: אבות פיג מ"א.

הוידוי: דרכינו נסים.

מצד אחר כמה שהחמירה תורה (וזהו אמרם בירושלמי לא דייך כו') ע"כ וד"ל.

פינחס כח, ב

צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאישי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו כו'. הנה בכללות כ"י יש בחי' כ"ב אותיות ונק' את דהיינו מא' עד ת', ובכל א' מישראל אפי' בקל שבקלים יש כל בחי' כ"ב אותיות הנ"ל, כי כל א' מישראל הוא בחי' אבר א' מכניי מוכרח שיהי' לו הארה מכ"ב אותיות אלו שבכללות, ולפחות ערך הארה מהארה וכו' וצריך כל א' להעלות ההארה מן הכ"ב אותיות לשרשם. וזהו את קרבני להעלות האת דהיינו כ"ב אותיות מא' ועד ת' להיות קרבני וכו', לחמי לאישי אישי הם המלאכים והשרפים והחיות שיש להם התלהבות רשפי אש תשוקתם לה' כל היום באמרם קדוש וכו', ובוודאי יש להם בזה קצת דעת והשגה באור ה' א"ס ב"ה המאיר להם שמבינים ומשיגים ומזה באה להם האהוי"ר, ומאין להם הדעת וההשגה באור ה' הרי לית מחשבה תפיסא ב"י כלל אני ה' לא שניתי כו' כידוע, אבל הענין שדעתם והשגתם באה להם ע"י ישראל, שהרי המלאכים אינם יכולים לומר קדוש עד שיאמרו ישראל תחילה קדוש, כי ע"י ישראל שאומרים למטה קדוש, ממשיכים אור ה' שיהי' בבחי' ידיעה כמ"ש נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ דייקא, ובלא ישראל שהם זקני ארץ אינו נודע בשערים, וכל חד לסום שיעוריו דילי' אף במדרגות התחתונים לפום מה דמשער בלבי', כי קביה בעילוי סגיו וא"צ לשבחי כבוד מזולתו כו' כי די לו בעצמו כו'. ולהבין איך ישראל דווקא ממשיכים אור ה' למלאכים ולא המלאכי' בעצמם. הענין דכתי' קודש ישראל לה' ראשית תבואתו, וכתי' לכתך אחרי במדבר, מדבר הוא מקום ריקן מכל שאין בו ישוב

לא דייך כו': ירושלמי נדרים פ"ט ה"א.

פינחס כח, ב

צו גו את קרבני: נדפס בבונה ירושלים ס"ח כה (בכותרת: דרוש לשכת שמברכין ריח מנחם תהנה).
ונמצא בכתי' 262 מא, א. 268 יח, א. 337 עז, א. 349 לד, א. גוסס אחר מהנ"ל נעתק מכת"י 105 קיח, ב. 170 שג, ב. 300 כקה, א.

אני . . . שנית: מלאכי ג, ו.

המלאכים . . . תחלה קדוש: חוליו צא, סע"ב.

נודע . . . ארץ: משלי לא, כג.

כל חד . . . בלבי: זח"א קג, א"ב.

קודש . . . תבואתו: ירמ"ב, ג.

לכתך אחרי במדבר: שם ב, ב.

כלל כמ"ש תעו במדבר בישימון דרך עיר מושב לא מצאו, עיר מושב הוא מבתים בנויות מאבנים שאז ראוי לישיבה והאותיות נק' אבנים שבנין מהם בתים שתי אבנים בונות וכו', נק' עיר מושב שהקבי"ה שורה בו ונעשה לו דירה בתחתונים, ואין הקב"ה שורה אלא בד"א של הלכה שהם אותיות התורה והתפילה, אבל במדבר אין שם עיר מושב, אבל יש דרך שמחבר המדבר עם העיר מושב, שבדרך יכול לילך מן המדבר אל העיר ומהעיר למדבר באותו דרך עצמו הרי הדרך מחבר אותם, וזהו לכתך אחרי במדבר לצאת מן המדבר אחרי ה' שהוא עיר מושב הנ"ל ע"י דרך המחברם שבאותו דרך הולכים מעיר מושב למדבר, וענין מדבר הוא שאין בו בחי' השפעה לזולתו בחי' חסד, רק לגרמי' הב הב כענין האומות דלגרמייהו עבדו, ואין זו דרך אמיתי להתקרב לה' על ידו. ונק' בישימון דרך שתועה בדרך ודרך ההולך לעיר מושב לא מצאו, מפני שא"א בשום אופן לכאויא מישראל להגיע לבחי' עיר מושב כ"א שיסיר מעליו בחי' המדבר מניעת ההשפעה לזולתו רק לגרמי', אלא ישים כל לבו ונפשו להשפיע לזולתו בכל מה דאפשר למלאות כל מקום החסרון דייקא, משכיל אל דל ביום רעה וגו', וכמו שארז"ל וכי אפשר להדבק בשכינה כו' אלא הדבק במדותיו מה הוא חנון וכו' ומדותיו של הקב"ה נק' ארחות כמ"ש כל ארחות ה' חסד ואמת, צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו ח"ס דלי"ת, מדות אלו נקראים דרכי ה' שהולך בהם ומשפיל אי"ע לראות בנו, כמ"ש המשפילי לראות וכו' מדלג על ההרים כו' ובאלה דרכי ה' צריך האדם להדבק בהם, והוא דרך המביאתו לעיר מושב הנ"ל וזהו הדבק במדותיו כו'. וצריך האדם להסיר מעליו הלבושים צואים בחי' לגרמי' בגשמיות ממש, שלא יהי' מבחי' הצמצום רק לעצמו ולכבודו יעבוד וישתדל ולא לזולתו, אלא ישים נפשו ומאודו להשפיע לזולתו בגשמיות ח"ס דלי"ת וכו'. וגם ברוחניות בעבודת ה' ג"כ לא יהי' לגרמי' כו', וזה טועים העולם שאין נותנים לב לבחי' לגרמי' אלא ברוחניות ולא בגשמיות אבל באמת בגשמיות היא קשה ביותר כידוע. וזהו תעו במדבר בישימון כו', אבל במלאכים נאמר ומקבלין דין מן דין שאין בהם בחי' המדבר שהוא צמצום ההשפעה רק אהבה, אדרבא כל מגמתם להשפיע על שלמטה ממנו שמקבל ממנו, ולכן אין להם דרך שמן המדבר אל עיר מושב הנ"ל, אבל ישראל הם קודש לה' ראשית תבואתו, שהמלאכים נק' תבואה

תעו . . . מצאו: תהלים קו, ד.

אין . . . הלכה: ברכות ח, א.

הב הב . . . עבדיו: תקו"ז ת"ז (כב, א).

משכיל . . . רעה: תהלים מא, ב.

וכי . . . חנון: ראה סוטה יד, א.

כל . . . ואמת: תהלים כה, י.

צדיק . . . מעשיו: שם קמה, יז.

המשפילי לראות: שם ק"ג, ו.

מדלג על ההרים: שה"ש ב, ח.

ומקבלין דין מן דין: תרגום ישע"י, ג.

שצומחין כמ"ש יוצר משרתים חדשים לבקרים אלף טורין מגדלין בכל יום. והבהמה שהיא שם ב"ן בגימט' אוכלת אותם פי' שמבטל אותם בשרשם המח' אותם. וזהו מצמיח חציר לבהמה כמ"ש בזה"ק. אבל ישראל נק' ראשית תבואתו מקור ושוורש של התבואה שהם המלאכים והוא שם ב"ן שהיא כנ"י המח' את המלאכים, ונק' קודש ישראל ע"י ישראל עלו במחשבה כידוע וכו', וזהו לחמי לאישי שהם לחם לחיות האישים שהמה המלאכים. ומאין בא לישראל המדרגה זו שהמלאכים מקבלים מהם חיות, הוא ע"י ריח ניחוחי והוא ע"י שכופין את יצרם אתכפי' ס"א להפרד מן הגוף לגמרי, כמ"ש לכתך אחרי ממש להפך הרצון כולו לה' לבדו, ובאמרם קדוש בקפיצה שמרמז על ענין פרידה מהגוף לגמרי יש זה ביכולת כאויא מישראל כידוע. והוא ענין הריח שמריח ה' כד אתכפיא ס"א אסתלק יקרא דקב"ה בכולהו עלמין, והוא ענין מסירת הרצון כולו אל ה' שהוא ענין מסירת נפש ממש, ולכן נק' נשי' שושנה שריחה מגעת מעלה מעלה, ועי"ז הוא ית' בבחי' ניחוח לשון נחות דרגא ע"ד המשפילי לראות וכו' שמשפיל א"ע למדרגות תחתונות לראות בישראל, ועי"ז הוא לחמי לאישי השגות באור ה' נודע בשערים בעלה.

נוסח אחר מהנ"ל

צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדי וגו'. הנה בכללות כנ"י יש בחי' כ"ב אותיות ובכא"א מישראל אפי' קל שבקלים יש בו ג"כ ההארה מכ"ב אותיות שבכללות כנ"י ולפחות הערך יש עכ"פ ההארה דהארה וכו' וצריך כל א' להעלותה לשרשם וזהו את קרבני להעלות האורות כ"ב אותיות מא' עד תי"ו ולהיות קרבני וכו' לחמי הם העולמות העליונים מלאכים שרפים וחיות שיש להם רשפי אש תשוקתם בהתלהבות לה' תמיד כל היום באמרם קדוש ובוודאי יש להם בזה קצת דעת והשגה באור ה' המאיר להם שמבינים ומשיגים ומזה נולדה להם האהבה והיראה, ומאין להם הדעת והשגה באור ה' הרי לית מחשבה תפיסא ב"י כלל אני ה' לא שניתי כו' כידוע אבל הענין שדעתם והשגתם נאה להם ע"י ישראל שהרי אינם יכולים לומר קדוש עד שיאמרו ישראל תחלה קדוש כידוע כו' ע"י שישראל אומרים קדוש ממשיכים הארה מאור ה' שיהי' בבחי' ידיעה כמ"ש נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ דוקא שהם ישראל הנקראים זקני ארץ ובלא ישראל שהם זקני ארץ זקן שקנה חכמה אינו נודע בשערים במדרגות התחתונות כל חד לפום שיעורי' דמשער בלבי' כי קוב"ה

חדשים לבקרים: איכה ג, כג.

מצמיח חציר לבהמה: תהלים קד, יד.

כמ"ש בזה"ק: ח"א יח, ב.

ישראל עלו במחשבה: ב"ר פ"א, ד.

כד . . עלמין: זחיב קכח, ב.

לראות בישראל: נ"א: לשרות בישראל.

בעילויא סגי ל' ואין צריך לשבח וכבוד וזולתו כי די לו בעצמו כו'. ולהבין איך ישראל דווקא ממשיכים אור ה' למלאכים ולא המלאכים בעצמם הנה הענין דכתיב קודש ישראל לה' ראשית תבואתו וכתיב לכתך אחרי במדבר מדבר הוא מקום ריקן מכל שאין בו ישוב כלל כמ"ש תעו במדבר בישימון דרך עיר מושב לא מצאו הוא בתים בנויות מאבנים אז ראוי לישיבה וכמו כן בעבודת ה' בחי' מדבר שאין שם בחי' עיר מושב השראת השכינה ולעשות עיר מושב צריך בנין הבתים מאבנים שהם אותיות תורה ותפילה שנקראים אבנים שני אבנים בונות וכו' וכשנבנים בתים מאותיות אלו נק' עיר מושב שהקב"ה שורה בו ונעשה לו דירה בתחתונים אין להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה. ובמה יכולים להגיע מן בחי' מדבר לעיר מושב הנ"ל הוא הדרך המחבר המדבר עם העיר שע"י הדרך הולכין מהמדבר לעיר ומהעיר למדבר באותו דרך עצמו וזהו לכתך אחרי במדבר לצאת מהמדבר אל ה' שהוא עיר מושב הנ"ל וצריך לילך באותו הדרך עצמו שהקב"ה הולך בו מן העיר למדבר כו' והם כל ארחות ה' חסד ואמת ח"ס דלי"ת ומשפיל עצמו לשרות בנו כמ"ש המשפיל לראות כו' מדלג על ההרים כו' ממדריגה למדרגה כידוע וזהו היפך בחי' מדבר שאין בו השפעות לזולתו שהיא ארץ לא זרועה אין בה כח הצומח רק לגרמי' כענין האומות דכל חסד דעבדין לגרמייהו עבדין וכל מי שבכל עניניו ועסקיו אינו אלא רק לגרמיה לכבודו ולמלבושו ולא לחבירו לא זו הדרך לעיר מושב ובוודאי א"א לו בשום אופן מן המדבר לעיר מושב הנ"ל כמארז"ל וכי אפשר להדבק בשכינה אלא הדבק במדותיו מה הוא חנון כו' והמדות של הקב"ה הם דרכיו כמ"ש כי ישירים דרכי ה' שהולך בהם אצילנו לשרות בתוכינו באותם דרכים עצמם וצריך האדם להגיע לעיר מושב הנ"ל משאי"כ המלאכים שאינם יכולים לבוא בעצמם אל העיר מושב מפני שהם בחי' מקבלים כמו שנאמ' ומקבלין דין מן דין ולכן נקראים ישראל ראשית תבואתו שהמלאכים נק' תבואה כמ"ש יוצר משרתים חדשים לבקרים כדאית' בזה"ק בהמה דרביע על אלף טורין ואכלת להם בכל יום בהמה הוא שם ב"ן בגימטרי' שורש חיות המלאכים וצומחים ונבראים בכל יום ואחי"כ מתבטלים בשרשם המחי' אותם שהוא שם ב"ן וזהו דאכלת לון וזהו מצמיח חציר לבהמה אבל ישראל נק' ראשית תבואתו מקור ושורש של התבואות כי הם קודש לה' ישראל עלו במחשבה וכמה באה להם מדריגה זו שהמלאכים מקבלים חיות מהם הוא ע"י הריח כד אתכפיין ס"א באמרם קדוש קדוש פי' מובדל כמ"ש קדושים תהי' מובדלים תהי' כי קדוש אני ה' וכו' כי כאו"א מישאל באמרו קדוש באמת מרצונו להפרד מן הגוף לגמרי ואע"ג דאיהו לא חזי מזלי' חזי' ויש בו כח עכ"פ אף שאינו בפועל ממש ולזה מרומז הקפיצה בשעת אמירת קדוש להפרד מהגוף לגמרי ולהכלל באחד ואחי"כ כששומעים המלאכים קדוש מישאל למטה גם הם חפצים ומתאוים להפרד מכלים שלהם שגם הם מורכבים מחומר וצורה אלא שחומרם הוא דק מאוד וכד אתכפיין ס"א אסתלק יקרי' דקוב"ה בכולהו עלמין ונעשה בחי' ריח שמגיע מעלה מעלה וכו'. ולכן נקראת כנ"י שושנה ועי"ז נעשה ניחוח לשון

נחות דרגה דירה בתחתונים וככה ממש הענין הקרבנות לשרוף הבהמה על המזבח והי' לריח ניחוח לה' כך נעשה ריח ניחוח לה' ע"י שריפת הבהמה שבגוף האדם תשמרו להקריב שמור לנוקבא במועדו זמן ק"ש וזמן תפלה וד"ל.

ש

את קרבני לחמי לאישי וכו' וצ"ל מה שארז"ל תפילות כנגד תמידים תקנום, מה שייכות לזה עם זה שיהא תפלה במקום תמידיו, ומה גם שהתמיד נבחר מהתפילה. ויובן ע"פ משארז"ל תפלה אבות תיקנום וכו', כי הנה מקרבן התמיד היו מקריבין ממנו חלב ודם, וכמו כן בנפש הבהמית שבאדם יש ג"כ בחי' חלב ודם, בחי' דם הוא כל החמימות שיש לאדם בנפשו הטבעית לאיסור ואפי' להתיר, החמימות בעצמה היא מצד הקליפה כמארז"ל כל רוגזא מסט"א, ואפי' הרוגז במילי דשמיא הוא ג"כ מס"א כי הוד והדר לפניו כתיב, לכן מחוייב כל אדם להסיר החמימות מכל דבר, כ"א לשום כל חומו באחד להתלהב ברשפי אש לאחד, ולזה היו מקריבים הדם לה' א'. אך כל זה הי' בזמן שבהמ"ק הי' קיים, היו עושים פעולתם ע"י התמיד, אכן כעת שנמעטו הלבבות תקנו האבות את התפלה, דהיינו שחרית תיקו אברהם

ש

את קרבני לחמי: נדפס בבונה ירושלים ס"ה לג, בכותרת, דרוש לשבת שמברכין ריח נמחם תקניו לפ"ק. ועד"ז במפתח שבראש כתי' 1064: את קרבני לחמי וגו' פנחס תקניו.

ככל כתי' שראיתי מופיע מאמר זה בנוסח אחר, ונחלק לשני מאמרים נפרדים:

(א) את קרבני לחמי: כתי' 400 עז, ב [בכותרת: מה שאמר אדמו"ר בשבת ריח נמחם אב שנת תקי"ף גי"ן וא"י לפ"ק]. 415 מג, א. 633 קמו, ב. 1240 ז, א. וכתי' ירושלים 2916 שטז, ב. ובעוד כמה כתי' בלי ההתחלה את קרבני לחמי לאשי', ומתחיל, להבין ענין תפלה כנגד תמידים תקנום: 109 קעד, ב. 265 ז, א (הבי') [בכותרת: דרוש של שכת פ' פנחס שמברכין החודש של נמחם אב תקניו לפ"ק]. 270 כז, א. 413 ט, א [בכותרת הנ"ל]. 424 רנ, א. 600 רסז, א. 929 כז, ב. 1118 ו, ב [בכותרת הנ"ל]. וכתי' ירושלים 1166 עג, ב. 5313 כה, א [בכותרת: תורה מאדמו"ר פה קדוש מה"ז שני', ברי"ח אבי']. 4088 קעה, א.

(ב) הוא הנדפס בלקי"ת מטות פד, ד [בתוספת התחלה, ושמע אביה את נדרה, ובכתי' שראיתי אין התחלה זו, ומתחיל להבין ענין דקדוקי סופרים, ובא בהמשך לדי"ה את קרבני לחמי, או לדי"ה להבין ענין תפלה כנגד תמידים הנ"ל. ותוכנו נכלל בדי"ה את קרבני הנדפס כאן]. ונמצא בכתי' 265 ז, א (הבי'). 270 כז, א. 35 טו, ב. 361 ד, א. 400 עח, א. 413 ט, ב. 424 רנ, א. 600 רסז, א. 929 כה, א. וכתי' ירושלים 1166 עג, א. 2916 שלה, ב. 3547 קנא, א. 4088 קעה, ב.

תפלות כנגד תמידים: ברכות כו, ב.

תפלות אבות תקנום: שם.

כל רוגזא מסט"א: זחי"ב רסג, ב.

הוד והדר לפניו: דה"א טז, כז.

שהוא מדת האהבה לה' שע"י התבוננתו בסדר התפלה גדולת ה' יתעורר כלבו אהבה כרשפי אש תשוקתו להתכלל באחד, שזהו לחמי לאישי פי' שיתלהב כרשפי אש ע"י אותיות התפלה, וזהו את קרבני ר"ל האותיות מא' ועד ת' לקרב אותם להכלל באחד. והנה אנחנו רואים שהגם שמתבוננים בסדר התפלה עכ"ז לא נתעוררה כרשפי אש לאחד. הענין הוא כי בדורות הראשונים ה' נאמנה את אל רוחם, ולא משכו חבלי עבותות אהבתם לזרים, היה בנקל לעורר אה"ר בהתגלות לבו כרשפי אש, אבל אנחנו שמשכנו האהבה והחום הטבעי לתאוות זרים, אשר כבר נשרפה הנפש בחום הטבעי, וא"א לה לעורר את האהבה לה', מחמת שהנפש אסורה ביד הקליפות ואין חבוש מתיר עצמו וכו', אשר לכן עצת ה' היא תקום לעורר עלינו אהבה רבה מבחי' סובב כ"ע, אהבה כזו שלא נתגלה בדורות הראשונים, אשר כנגדה בטלים ממילא כל הקליפות והתאוות כהמס דונג מפני אש, וז"ש מים רבים הם הקליפות והתאוות לא יוכלו לכבות את האהבה שזו היא בחי' אה"ר הנ"ל. וזה מ"ש ושמע אביה את נדרה ואסרה אשר אסרה על נפשה, כי א"א לה לכנ"י לבא לבחי' אהבה כרשפי אש מחמת האיסורים שאסרה על נפשה כ"א ע"י שישמע אבינו שבשמים והפר את נדרה כתרגמו ויבטל, שע"י התגלות אה"ר מבחי' סובב כ"ע יתבטלו ממילא כל הקשורים. והתעוררות אה"ר זו הוא משארז"ל ע"פ כי טובים דודיך מיין, ערבים עלי ד"ס יותר מיינה של תורה, שהוא הפנימיות ע"ד נכנס יין יצא סוד, ופי' שערבים לכנ"י ד"ס שהם כל הגדרים והסייגים אפי' מה שמבואר בש"ע ובכאר היטב שאין בהם רמז וסוד, ערבים עליה יותר מסודות התורה, כי כל החומרות והסייגים נמשכים מבחי' אהבה רבה, כמ"ש אהבתי אתכם אמר ה', והוא עד"מ כמו האדם ששומר הזהב יותר מן הכסף, ולאבנים טובות שומרם בשמירה יותר, והטעם כי לדבר שאהבתו גדולה שומרו יותר, וכמו למשל האדם מחמת אהבתו לבנו אף שנתלכלך מאד רוחץ לכלוכו לנקות אותו הגם שהבן צועק מאד ואינו חפץ בריחוצו מצואתו, עכ"ז מגודל אהבת האב על הבן מרחיצו ומנקהו מצואתו, וכמו כן מחמת שאנחנו נתלכלכנו מאד בהשים אהבתינו לתאוות, הוכרח הש"י לגלות אהבה רבה, והם הגדרים והסייגים וכל החומרות מה שהרחיק ה' אותם מהרע, יותר מהדורות הראשונים שלא היו צריכים אז להתגלות אה"ר זו אשר לכן האדם הלומד ונזהר בדקדוקי סופרים הן בבחי' סור מרע להחמיר בכל החומרות שבראשונים ואחרונים, והן בכחינת ועשה טוב בדברי מוסר שבאגדות ובפרקי אבות כמו עין טובה

ואין חבוש . . . עצמו: ברכות ה, ב.

מים . . . האהבה: שה"ש ת, ז.

ושמע . . . נפשה: מטות ל, ה.

כי . . . מיין: שה"ש א, ב.

ערבים . . . תורה: ע"ז לה, א.

נכנס . . . סוד: עירובין סה, א.

אהבתי . . . ה': מלאכי א, ב.

שיראה את חבירו בטוב עין ואת רעת חבירו אל יחשוב בלבו, וכן לב טוב וחבר טוב וכו' עיי' יעורר וימשיך ע"ע אה"ר מבחי' טובב כ"ע וממילא יבטלו כל התאוות וכמים הפנים וכו' יתעורר אה"ר אצלו כרשפי אש להכלל באחד. ובחי' חלב הוא השמחה והתענוגים שיש לאדם שרוצה למצוא מנוחה ומרגוע לנפשו שיהי' בטוב ומחמת זה הוא מדחה המ"ש מאתו שזהו בחי' חלב בגשמיות, כי החלב אינו גדל אלא מן המנוחה, כמו שאנו רואים שהשור שנושא עול המחרישה אפי' שתפטמהו לא תמצא אצלו חלב, אכן השור שהוא במנוחה כמו שור של פטם תמצא אצלו חלב, וכמו כן השמחה שהיא בלי עול מלכות שמים הוא בחי' חלב, והנה עיקר השמחה והתענוגים צ"ל בעבודת הבורא כמאמר הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו, במקומו דווקא דהיינו בעבודת ה' בתורה ומצות שם הוא עיקר השמחה, ולזה היו מקריבין החלב ע"ג המזבח שעיי' היו ממשיכין כל החדוות והתענוגים לה' שיהי' חדות ה' מעוּזו. ועכשיו תיקן יעקב שהוא מדת הרחמנות תפילת הערבית נגד איברים ופדרים שהיו קרבין כל הלילה, דהיינו להתבונן איך שכל התענוגים הם לילה חשך ולא אור, ועיי' יעורר רחמים על בחי' השמחה והתענוג שהמשיכו ממקום גבוה עולמות עליונים ותרד פלאים מטה מטה להתלבש בבחי' גלות תוך האדם שיהי' מתענג ושמח ע"ע ורק להיות עיקר השמחה ישמח ישראל בעושי ויהיינו עיי' ד"ת. כי הנה בימות המשיח יהי' התגלות אלקות לעיני כל בשר וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר, ר"ל שיראו עין בעין התהוות העולם וקיומו מדבר ה' ורוח פיו, ובוודאי כשיבא משיחנו ב"ב ישמח יעקב ויגל ישראל כמאמר אז ימלא שחוק פינו וכו', ומשחרב בהמ"ק אין להקב"ה אלא ד"א של הלכה בלבד, כי העוסק בד"ת שהוא רצון העליון ממשיכו למטה שיהי' רצון העליון בהתגלות במוחו ולבו אשר זהו גאולה באדם פרטי להוציא נפשו ממסגר. שזהו בחי' יציאת מצרים. ובוודאי כשיתבונן כל הנ"ל ישמח לבו ויגל. אשר לזה ארו"ל אין עומדין להתפלל אלא מתוך דבר הלכה. בכדי שיבא לעבוד את ה' בשמחה עבודה זו תפלה.

ישמח ישראל בעושי: תהלים קמט, ב.

וראו . . דיבר: ישעי' מ, ה.

אז . . פיננו: תהלים קכו, ב.

משחרב . . הלכה: ברכות ח, א.

אין . . הלכה: ראה שם לא, א.

עבודה זו תפלה: תענית ב, א.

כח, יט

להבין ההפרש דבפסח כתי' והקרבתם אשה עולה ריח ניחוח להוי' כו', ובסוכות כתי' עולה אשה כו'. כי הנה הוי' הוא בחי' צמצום והתפשטות כו' יו"ד הוא בחי' צמצום נקודה לבד כי יו"ד הוא בחי' ח"ע אף שנק' ים החכ' עכ"ז אינה אלא הארה בעלמא לגבי למעלה מן החכ' עד שנחשב לבחי' עשי' גשמי', ולכן הוא בחי' יו"ד שאינו אלא נקודה קטנה כו' לגבי מהו"ע דממכ"ע לסוכ"ע אינה אלא בחי' מח' א' לפניו ית' וכדי שיצמצם א"ע כביכול ב"ה צריך לעורר מלמטה באתדל"ת ע"י בחי' ביטול רצון ע"י נש"י כמ"ש ועמך לא חפצתי כו' להיות ביטול עצמי' לגמרי שלא להיות רצון אחר כלל רק רצון הוי' ע"ז מעורר למעלה ג"כ רוח ואמשיך רוח כו' להיות צמצום והתפשטות כו' שנק' ה' ונעשה ע"י אתדל"ת הנ"ל. וזהו אשה ריח כו' שהוא בחי' העלאה מלמטה למעלה באתדל"ת הנ"ל וע"ז נעשה אתדל"ע להיות ניחוח ל' נחות דרגא להיות ירדת עצמותו כו' לצמצם עצמו בבחי' שם הוי'. וזהו ניחוח להוי' כו' והוא כמשל הריח שמשיב את הנפש, הנה בריח הוא שמריח מלמטה למעלה כו' שנק' אשה ריח כו' נעשה המשכה מלמעלה למטה להיות ניחוח להוי' כו'. אך עכ"ז אינו אלא אתדל"ת בבחי' אהבה ורשפי אש, ונדוע שהאהבה הוא מרחוק דוקא שעצמו אינו מרגיש שום אהבה שהוא בבחי' יחוד בתכלית בה' ולא בבחי' אהבה ותשוקה רק בבחי' יחוד כח האדם עם חיות עצמו ממש להיות כי עלה ישראל במח' כו' וחלק הוי' עמו כו' וכמ"ש אחת כו'. והנה גילויי האה' זו אינה אלא בש"ע שהוא בחי' יחוד חו"ב כנ"ל להיות יציאת אהמ"ס הנ"ל מהעלם לגילויי אינו אלא ע"י גילויי והמשכה מלמעלה למטה קודם לכל נפש לישראל, וע"ז בכוחו להוציא האהבה הנ"ל מהעלם לגילויי, וההמשכה הוא ע"י בחי' וימינו תחבקיני שבכל ימי הסוכות, אך בכל ימי הסוכות היא בבחי' מקיף עדיין והגילויי בפנימיות בשמע"צ. וגילויי זה של ההמשכה נק' גשמי' כי כמו הגשם שבא מלמעלה ללחלח את הארץ וע"ז יוצא כח הצומח שיש בארץ בהעלם לגילויי והולידה והצמיחה ונתן זרע כו' כמו"כ גילויי והמשכה שבא מלמעלה לכל נפש מישראל בכדי להוציא האהמ"ס בכל נפש מישראל מהעלם לגילויי להיות בבחי' יחוד בתכלית ולכן מזכירים ג"כ גשמים בשמע"צ. והנה כמו שירידת

כח, יט

להבין כו' והקרבתם אשה: נתק מכת"י ירושלים 2916 שנד. ב.

ובסוכות כתי': שם כט, יג.

ועמך לא חפצתי: תהלים עג,

עלה ישראל במחשבה: ביר פ"א, ד.

חלק ה' עמו: האוינו לב, ט.

אחת: שה"ש ו, ט.

וימינו תחבקיני: שם ב, ו.

והולידה... זרע: ישע"י נה, י.

גשמים מלמעלה א"א לבוא כ"א ע"י שמתעכבים ומתוכים תחילה בהעבים וגם שיתחלקו אח"כ לטיפין טיפין נק' גבורות גשמים לפי שיורדים בגבורה שמים הוא התפשטות ומה שנעצרים בעבים ונחלקים אח"כ לטיפין כו' הוא מבחי' גבורה, והוא בחי' התכללות גבורות בחסדים, ובלא זה א"א לבא למטה לארץ ללחלח ולהוציא ממנה את כח הצומח שמוסתר בה, כמו"כ גילוי והמשכות אלקות שבא מלמעלה בחג הסוכות שהוא מבחי' חסדים והתפשטות כו' בכדי להוציא האהבה מסותרת הנ"ל א"א להיות כ"א ע"י התכללות ג"כ בגבורה שיתעכבו ויעצור השפע תחלה. ולזאת נק' עצרת כו' שיהי' בחי' עיכוב השפעה בדוגמת הגשם שמתכסה בעבים תחילה ומתחלק אח"כ לטיפין כו', ואז נעשה היחוד שהוא בחי' גילוי האהבה המסותרת הנ"ל. ובחי' האה' נק' בשם עולה לפי שעולה מאליה למעלה בבחי' יחוד בתכלית לפי שחלק ה' עמו כו' אחת היא כו' ואינה בבחי' רשפי אש כמו בכל הרגלים לכן אומר עולה אשה כו'. ואח"כ חוזרים וממשיכים שם הוי' מחדש עד חג הפסח שבכל ששה חדשים בחורף אין בהם רגל כמ"ש שכל הג' רגלים הם בקיץ כו' וד"ל.

כט, לה

ביום השמיני עצרת תהי' לכם. נבאר טעם למה מתחילין גבורת גשמים בש"ע. הענין הוא דכתי' אם לא בריתי יומם ולילה חוקת שמים וארץ לא שמתי. וכתי' וצבא השמים לך משתחויים פי' בטול כי צבא השמים בטלים ממציאותם אליו ית', וקשה הא ישראל עלו במחשבה והם גבוהים מהמלאכים ומפני מה אינם בטלים כמו צבא השמים, הענין הוא כי צבא השמים בטלים לדבור כי הוא חיותן כמ"ש בדבר ה' שמים נעשו [אך ישראל עלו במחשבה בטלים להוי' כו'] אך [איך] אפשר לבטל אליו כשקושר מחשבתו לתורה והתורה היא למעלה מהעולמות כמאמר אורייתא מחכמה נפקת נמצא בטל אליו ית'. וזהו אם לא בריתי יומם ולילה דהיינו התורה חוקת שמים וארץ

ומתוכים: כ"ה בכתה"י.

כט, לה

ביום השמיני עצרת תהי' לכם: נדפס בבונה ירושלים ס"ג. ונמצא בכת"י 111 גו, ב. 929 קצב, ב. נוסח אחר מהנ"ל נעתיק מכת"י 411 עז, א. וכת"י ירושלים 4088 ע, א.

אם . . . שמת': ירמ' לג, כה.

וצבא . . . משתחויים: נחמ" ט, ו.

ישראל עלו במחשבה: ב"ר פ"א, ד.

בדבר . . . נעשו: תהלים לג,

אורייתא מחכ' נפקת: זחי"ב פה, א. קכא, א. ובכ"מ.

בריתי . . . תורה: ראה שבת לג, א. פסחים סח, א. ובכ"מ.

לא שמתי כי שמים וארץ הם כמו מסך מבדיל שאינם רואי' אחדותו ית', ובאמת אינם רק דמיונות שמתדמה שיש עולם אבל באמת אינו רק אחדות פשוט כמ"ש אני ה' לא שנית, כי כמו שקודם בה"ע ה' אפס מוחלט כ"א אחדותו ית' כן עתה ומה שאנו רואים ישות העולם הוא רק דמיונות, ולכן צריך אדם לידע זאת שאינו רק דמיון ובאמת הוא אחדות פשוט, וכשיהי' בטל אליו ית' זהו שויתי ה' לנגדי תמיד כי ידוע מרז"ל בהבראם ב' נברא עה"ב ובה' עה"ז נמצא כי כל העולמות לא נבראו אלא ב"יה אבל הו"יה עצמו אי אפשר לעולמות לסובלו, זהו שצריך להשוות הו"יה ית' שהוא האחדות פשוט אז לנגדי שהוא ההתנגדות כי מה שנראה שיש עולם הוא היפוך כי באמת הוא הכל אחדות א' לכן צריך לידע כי גם העולם והאדם שהוא לנגדו הוא באמת אחדות א' והכל דמיונות. וע"י מה משיג זה ע"י התורה, ולפ"ז אם לא ה' התורה לא ה' המסכים דהיינו שמים וארץ וד"ל. ובתורה יש ב' בחי' טל ומטר, טל הוא אהבה ומטר הוא יראה, כי מפני האהבה ה' בטל ממציאות לגמרי לכן הוצרך יראה כי מחמת היראה הוא נסוג אחור ובשביל זה נק' דו"ר גדפין, ובתורה יש ב' בחי' טל [ובחי' מטר, בחי' טל] הוא המחשבה שיש בתורה ומטר הוא הדבורי' ואותיות כי מטר הוא טיפין טיפין והדבורים הוא כל דבר ודבר בפ"ע אבל המחשבה הוא אחדות כמו טל. נמצא כי בחי' מטר הוא המעמיד את העולם לפי שאין יורד האהבה בהתגלות רק טיפין טיפין ולא ביחד כי העולמות היו בטלים ממציאותם. וזש"א גבורות גשמים בש"ע [כי שמ"ע] הוא התגלות אהבה ולכן אנו אומרים גבורות גשמי' כדי לעצור ההתגלות בכדי שיוכלו העולמות להתקיים. וזהו כיום השמיני שהוא התגלות אהבה עצרת תהי' כתרגומו כנישו שתכנס האהבה ביחד ולא ירד בהתגלות והכל הוא [כדי שתהי'] לכם בכדי שיתקיים העולם וד"ל.

נוסח אחר מהנ"ל

ביום השמיני עצרת תהי' לכם הנה קודם נבאר טעם אחר למה מתחילין גבורות גשמים בשמיני עצרת הענין הוא דכתי' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי עוד כתיב וצבא השמים לך משתחווים הפי' כי צבא השמים בטלים אליו ית' השתחווה הוא לשון ביטול. אך צריך להבין הלא נאמר ישראל עלו במחשבה תחלה והם עיקר של כל העולמות והם גבוהים ממלאכים מפני מה תלה השתחווה והביטול בצבא השמים הלא יותר ה' לתלות בגדול ועיקר דהיינו ישראל. אך הענין הוא כי צבא השמים

אני . . שניתי: מלאכי ג. ו.

כ"א: נ"א: דהיינו אמיתת.

שויתי . . תמיד: תהלים טז, ח.

ב"י . . עוה"ז: מנחת כט, ב.

דו"ר גדפין: תקו"ז ת"י (כה, ב).

בטלים לדיבור כי הדיבור הוא חיות של כל העולמות כמ"ש בדבר ה' שמים נעשו אבל ישראל בטלים לבעל הדיבור דהיינו המחשבה לכן כתיב ישראל עלו במחשבה תחילה ובוזה הוא בטל למחשבה דהיינו כשמקשר מחשבתו לתורה והתורה היא למעלה מן העולמות כמא' אורייתא מחכמה נפקת ממילא בטל עליו ית' דהיינו למחשבה וזהו אם לא בריתי יומם ולילה שהיא התורה חוקות שמים וארץ לא שמתי כי שמים וארץ הוא כמו מסך מבדיל שמחמתם אנו רואים אחדותו ית' אבל באמת אינם רק דמיונות שנדמה שיש עולם ובאמת אינו רק אח"פ כמא' הכתוב אני ה' לא שניתי כמו קודם שנברא העולם הי' אפס מוחלט שזהו אחדות כך עתה כל מה שאנו רואים עולמות ומלואה אינה רק דמיונות וצריך כל אדם לידע בשכלו שכל הדברים הם דמיונות ובאמת הוא אח"פ וזה בא לו כשעוסק בתורה הוא בטל למחשבה ונעשה אחדות אחד וזהו תכלית בריאת אדם וזהו אם לא התורה לא הי' בורא דמיונו' והמסכים של שמים וארץ ודיל. וזהו שויתי ה' לנגדי תמיד כי ידוע מארז"ל ביד נברא העוה"ב ובה' נברא עוה"ז נמצא כל העולמות לא נבראו רק בי"ה לבד אבל כהו"י עצמה לא הי' באפשר לעולם לסובלו נמצא הו"י עצמה היא בחי' אין שהוא למעלה מן העולמות וצריך כל אדם לידע שמה שנראה שיש בזה העולם הוא הכל דמיונות וזהו שויתי ה' דהיינו אחדות עם לנגדי דהיינו זה העולם שהוא התנגדות לאחדות שנראה שיש עולם ודהע"ה הי' שוה אצלו הו"ה עם לנגדי שידע שהם רק אחדות א'. והנה יש בחי' טל ובחי' מטר טל הוא אהבה ומטר הוא היראה והוצרך ב' בחי' כי מחמת האהבה הי' יכול להתבטל במציאות לגמרי לכן הוצרך היראה כי מחמת היראה הוא נסוג אחור ולכן נק' אהו"י"ר גדפין ודיל ובתורה יש ג"כ בחי' טל ובחי' מטר בחי' טל הוא מחשבה טל תורה ובחי' מטר הוא הדיבורים והאותיות שהדיבורים הוא כל דיבור בפ"ע כמו המטר שהן טיפין טיפין אבל המחשבה הוא אחדות כמו טל ובחי' מטר הוא מעמיד העולם כני"ל כי מחמת מטר שהוא היראה אינו יורד התגלות האהבה ביחד אלא טיפין טיפין לכן נק' גבורות גשמים לפי שיורדים בגבורה דהיינו מחמת יראה אינו יורדין רק טיפין טיפין ובשמיני עצרת התגלות האהבה הוא בלי גבול לכן אנו אומרים גשמים כדי לעצור האהבה הנ"ל ויהי' העולם יכול להתקיים. וזהו ביום השמיני עצרת תהי' שהוא התגלות האהבה ויהי' העולם יכול להתבטל לזה עצרת תהי' כתרגומו כנישו דהיינו עצרת האהבה שלא תרד ביחד רק טיפין טיפין כני"ל וכל זה למה הוא לכם פי' בשבילכם כדי שתהיו יכולים להתקיים ותהיו בעולם כני"ל.

ש

ביום השמיני עצרת תהי' לכם כו'. דהנה דוד הקים עול של תורה, דהיינו שצריך האדם לבטל רצונו מפני רצון המקום ב"ה וזה הבחי' הוא בין בסור מרע בין בע"ט דהיינו בסור מרע הוא כן שצריך האדם לקדש עצמו במותר לך דהיינו בסייג כי כך הוא דרכו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שיפתה אותך באסור לך. ואל יאמר אדם בעצמו מה שאקדש במותר זהו למעלה ממדרגתו כי צריך האדם להלוך למעלה מן השכל כי כשאדם הולך בשכלו א"א לסור מהרע לעולם כי הרצון לפי שכלו רוצה הוא בכל תאוותיו. ואף שנראה למטה שאין זה דבר גדול מה שמבטל רצונו אמנם למעלה הוא דבר גדול כי באתערותא דלתתא מתעורר למעלה, וכן בעשה טוב כי לפי הנראה אין באדם שום השתנות בין קודם שמתפלל לאחר שהתפלל אעפ"כ צריך להתפלל וזה עול. וזהו מקים מעפר מדל היא בחי' מלכות דהיינו בחי' הנשמה של כל ישראל. ואם יאמר האדם האיך יוכל האדם להראות את ה' פי' המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ כו' כי אף שהוא במדרגה עליונה יכול להשפיל א"ע למקום נמוך דהיינו במקום טומאה בשמים ובארץ כו' דהיינו עוה"ז ועוה"ב כי ב"ה ה' צור עולמים דהיינו באותיות והקב"ה למעלה מן האותיות. והנה כשאדם עושה רצונו למעלה מן השכל ומבטל רצונו מפני רצון המקום ממילא הקב"ה מבטל רצונו מפני רצונו וזהו המגביהי לשבת אעפ"כ המשפילי לראות. וזהו שבירך שלמה את ישראל ברוך ה' אלקי ישראל אשר נתן מנוחה לעמו ישראל דהיינו מה שאנו אומרים וינוחו בך ישראל דהיינו מנוחה שלהם בך ממש למעלה מן השכל שיבוטל רצונו מפני רצונו. וזהו ביום השמיני דהיינו למעלה מן השכל עצרת תהי' דהיינו שהקב"ה מבטל רצונו מפניו ויעכב רצונו מפני רצונו.

שם

ביום השמיני עצרת: נעתק מכת"י 877 פט, ב. וכת"י ירושלים 4088 טט, ב.
 דוד . . תורה: ראה במדב"ר פי"ח, יז.
 קדש . . לך: יבמות כ, א. וראה רמב"ן ר"פ קדושים.
 כך . . עשה כך: שבת קה, ב.
 מקים מעפר מדל: ע"פ תהלים קיג, ז.
 ב"ה . . עולמים: ישע"י כו, ד. מנחות כט, ב.
 ברוך . . ישראל: ראה מלכים א ח, נו.
 שיבוטל רצונו מפני רצונו: נ"א: שיבוטל רצונו מפני רצונו.

שם

ביום השמיני עצרת תהי' לכם ותרגומו כנישין לשון אחדות דהנה שבעת ימי החג הם נגד המדות וכו' וזהו שהיו מקריבים שבעים פרים נגד שבעים אומות שיש להם אחיזה וכו' אבל ביום השמיני בחי' סוכ"ע הוא רק לישראל כי ישראל עלו במחשבה תחלה כי שם לא יגורך רע כתיב. והנה כלל נשמות ישראל היא נק' כני' קומה שלימה זאת קומתיך דמתה לתמר וכתוב כולך יפה ומום אין בך וכ"א מישראל הוא אבר במטרוניתא וצריך להיות בלא מום כלל וח"ו כשאין אחדות אזי יש סכנה גדולה ולכן כתיב יחד שבטי ישראל כו'.

מטות ל, ד

ואשה כי תדור נדר וכו' ואם היו תהי' לאיש כו'. הנה על תיבת ואשה הטעם בזקף גדול להיות כי מקור כללות נשי' נק' אשה, וישראל עלה במחשבה אבא יסד ברתא ה' בחכ' יסד ארץ העליונה לכן נקוד בזקף גדול וד"ל. והנה כתיב הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה כו' פי' אהבה נפשי היא אהבת הבן אל האב שממנו נלקח שורש הויתו נמשך ממנו טבעיות אהבה, וכמו שהאדם אוהב חיי נפשו ואינו רוצה שיפרד נפשו מגופו אעפ"י שבעוד נפשו בו אין האהבת הגוף להנפש נרגשת כ"כ, כ"א בההיפך כשכואב

שם

ביום השמיני: נעתק מכת"י 111 ל, א. 239 קלט, ב. 929 קפט, א. 1235 סג, ב. שבעים . . אומות: סוכה נה, ב.
 ישראל . . תחלה: ראה ב"ר פ"א, ד.
 לא . . רע: תהלים ה, ה.
 זאת . . לתמר: שה"ש ז, ח.
 כולך . . בך: שם ד, ח.
 יחד . . ישראל: ברכה לג, ה.

מטות ל, ד

ואשה כי תדור: נעתק מכת"י אדמו"ר האמצעי 1161 מב, א [צילום — לקמן ע' תקצז]. ונעתק בכת"י 1148 מז, ב. 1154 עג, א.
 מאמר זה בא בהמשך לד"ה זאת הפעם [הנדפס לעיל בראשית ב, בג], וראה משיש בהערה.
 ואם . . לאיש: שם ל, ז.
 ישראל עלה במחשבה: ב"ר פ"א, ד.
 אבא יסד ברתא: נסמן לעיל בראשית ב, כד.
 ה' . . ארץ: משלי ג יט.
 הגידה . . חרעה: שה"ש א, ז.

לו איזה חיות אבר א' או בהסתלקות הנפש לגמרי אזי רחמותא דנפשא נרגש מאד כנו' בזוהר וד"ל, כמו כן ענין אהבת עולם הבאה מהתבוננות כי הוא צור חיינו מקור החיות לכל העולמות ואבינו האמיתי כי ישראל עלה במחשבה חכ' עילאה אבא שורש כל האצ"ו כו' והוא ענין אהבת נפשי אויטיך כו' ואף שהיא אהבה עזה אינה בבחי' התכללות להיות לאחדים ממש והיא נתפסת ליש וזה דברא כרעא דאבוה ותופס מקום קצת בפ"ע אלא שנמשך לרצונו בכל אשר יגזור עליו כהילוך הרגל לפי דעת שבראש וכו' ועל אהבה זו ארז"ל דכנ"י נק' רעייתי שישאל מפרנסין לאביהם שבשמים וכמ"ש אכלתי יערי עם דבשי זו ק"ש שישאל צועקין ואהבת באהבה טבעית זו מה יפה ירושתינו כאהבת הבן אל האב הרחוק וצועק אליו שיתקרב אליו ויתראה לו בגילוי. והנה צעקה כזו מת[וך] צער אהבה היא כנז"ל שרחימותא דנפשא מתוך ההיפך היא ניכר' ונראית כו', וכל מה שהבן יותר בצעקה של אהבה זו ככה תגדל ותתעורר אהבת האב בלבו עד ש[נק'] אהבה זו שנתעוררה בלב אבינו האמיתי ית' בשם דבש וכו', וזהו איכה תרעה כו'. אבל מפני שאהבה זו טבעית לכן יכול טבעית אחרת מעניני עוה"ז לכסות עליה ולהסתירה, דהיינו שאין אהבה זו בשלימותה כיא בשעה שמתפלל ומתבונן ואחר שעה חולפת ועוברת כלא הי' מחמת אהבות אחרות שמן עוה"ז ותענוגיו נמצא שאף בשעת התגברות אהבה זו לא היתה בשלימותה דהיינו בבחי' התכללות לגמרי בה' אחד ברשפי אש התשוקה עד כלותה ממש והיו לאחדים ממש שזוהי אהבת אשה אל בעלה כמ"ש ואל אישך תשוקתך על כן יעוב וכו' ואינה אלא ע"י התורה שנק' אשה כמ"ש ויאמר האדם דלעילא לזאת יקרא אשה אש ה' ה' גבורות כי מאיש לוקחה זאת עצם מעצמי מעצמות תורה שבכתב יסוד אבא כו' ובשר מבשרי בישראל סומקא כולה מלאה גבורות אסור טמא כו' אבל אהבת נפשי אויטיך הנ"ל כתיב איכה תרעה כו' איכה תרביץ בצהרים עדרי חבריך דהיינו מדבר מחשבות זרות שנמשכו מן השרים דקליפה שאין התחלת דבר מה למטה אם לא ששורשו מלמעלה מתעורר כי מאין פתאום יחשוב רע אם לא [...]. וזהו ענין שגאולה ראשונה הי' בזכות אברהם ושני' בזכות יצחק אבל השלישית העתידה להיות ב"ב תהי' בזכות יעקב שנק' אמת ואין אמת אלא תורה כמ"ש קרוב ה' לכל קוראיו דהיינו על אהבת נפשי

רחימותא . . . בזה: ראה זחיג סת, א. תניא פמיד. זחיא רמה, א.

נפשי אויטיך: ישע"י כו, ט.

ברא כרעא דאבוה: ראה תודיה מקמי — יבמות ג, א.

דכנ"י . . . שבשמים: שהשיר פ"א, ט. זחיג ז, ב.

אכלתי . . . ק"ש: שה"ש ה, א. זחיג רכו, א.

ואל אישך תשוקתך: בראשית ג, טו.

על כן יעוב: שם ב, כד.

ויאמר . . . מבשרי: שם ב, כג.

[...]: נחתך מגליון כתיב הנ"ל.

אין . . . תורה: ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח.

קרוב . . . קוראיו: תהלים קמה, יח.

אויטיך הנ"ל אך אשר יקראוהו באמת דהיינו רשפי אש ע"י התקשרות חב"ד בחי' דכר זוהי מדת אמת מן הקצה אל הקצה דהיינו שאין לו רצון אחר זולת לה' לבדו ואין צריך כ"כ לפרישת ההיתר כי האיש דרכו לכבש יכול לאסור מרכבת המלחמה להרוג שונאו דהיינו להפך מרירו למיתקא הרע שבנוגה לא יסתיר אור אהבתו הנפלאה וכו' משא"כ חסד נעורייך בנעוריה בית אביה שאף שהתשוקה בשעת התפלה היא כראוי באמת אך אינו בכחי' מסירת נפש למאוס לגמרי בחיי עוה"ז לכן אחר התפלה ידבקו בו הרע שבנוגה כו' וזהו לכתך אחרי שהליכתך אף בשעת התפילה אינו אלא בכחי' אחוריים ולא בחינת פנ"פ דהיינו ההתכללות לגמרי כנ"ל ולכן כל עיקר פרשת נדר' על בחי' מקבל אבל אם הי' תהי' לאיש דהיינו בחי' דכר והפר את נדרה כו' (ביאור דברי הרב ואין זה לשונו ממש).

לא, ב

ענין שתלה הכתוב מיתת משה בנקמת מדין. דהנה תכלית בריאת האדם בעוה"ז לעשות מחומר צורה. והענין דיש ז' מדות באדם וכ"א כלול מעשר שהם שבעים. והנה כל המדות יש בהם טו"ר שצריך אותם המדות לעבודת הבורא וגם יכול לפעול בהם רע דהיינו המדות אהו"ר ות"ת ונצחון והודי' והתקשרות שהם מתחלה ז' בכללות וכ"א נכלל מעשר הרי שבעים. והנה לכ"א יש איזה בחי' רע שהוא חסרון שלו שבחי' הנ"ל נוטה אצלו דוקא לרע ותכלית בריאתו שיכוף מדה הנז', ואם לא הי' לו חסרון הנ"ל לא הי' צריך להבראות שלעבודה יותר בעוה"ב ששם אין שום מניעה, אך תכלית כל הבריאה הוא לכוונה הנז' שיתקן כל הרע שלו לטוב והוא תקנת רפ"ח ניצוצין כנודע. והנה נודע שכעס הוא ממדת גבורה ולפעמים צריכין לה לכעוס על הרשעים או מדת נצחון לדבר מצוה אבל במילי דעלמא לא יהי' נצחון ויהי' נשמע לכ"א וכן אהו"ר והת"ת לאהוב לפאר את השי"ת. והנה הע' בחי' הנ"ל נגד ע' אומות וחיותם מהרע שיש בכ"א מהמדות ככל ישראל. והנה בחי' ישראל מדריגה גדולה וכשהם צריכים להתפרנס מעוה"ז באכילה

האיש דרכו לכבש: יבמות סה, ב.

לכבש: בכתי"ק: לחבש.

לכתך אחרי: ירמי' ב, ב.

לא, ב

ענין שתלה הכתוב: נעקט מכת"י 1174 ק"ב, ב. נוסח אחר מהנ"ל נדפס במגדל עז ע' תנה. במגדל עז חסרה השורה הראשונה, ובכת"י הנ"ל חסרה השורה האחרונה. עוד ע"ד מאמר זה ראה בהערות לד"ה עוד ענין התחלקות (לקמן ערך אה"ע).

ושת' הם דברים גשמיים אינם יכולים להיות רק ע"י האומות, ולכן הם נקראים אומות העולם מלשון אָם כי הם האומות של העולם שכל דברים גשמיים שבא לעולם יורד עליהם תחלה ומשם מקבלים כ"א מישראל פרנסתו. והנה מי שרע שלו איזה בחי', מוכרח הוא להתפרנס מאומה שכנגד אותה בחי' כנודע התחלקות אומות עשו הוא בחי' גבורה וישמעאל תאוה בחי' חסד ואשכנז בחי' תפ', ובבחי' רע שיש אצל האדם כך הוא מוכרח להתפרנס מאותה האומה שחיותה הוא הרע. והנה כאשר האדם מתקן הרע שלו מוכרח להסתלק מן העולם מפני ב' טעמים הא' שא"צ להיות עוד בעולם כי זה הוא תכלית כל הבריאה והב' שאין לו ממה ליקח דברים גשמיים. והנה משרע"ה הי' בחי' גבוה למעלה שהוא בחי' דין מלשון ריב, אך הוא תיקן הכל לטוב, וזהו שחשב המ"ב מסעות שבכ"א מהמקומות תיקן חלק א' מבחי' הנ"ל עד שתיקן הכל, וכנגד זה הי' אומה מדין, ולזה כשתיקן הכל אמר לו נקום נקמת מדין שמוכרח אתה להאסף מעמך מחמת ב' טעמים הנז' שלא יהי' ממי ליקח צרכיו גשמיים, אך מ"מ שאר אומות חיים אעפ"י שאין [חסר].

נוסח אחר מהנ"ל

וכל א' נכלל מעשר מתחילה כללות, והנה לכ"א יש איזה בחי' רע שהוא חסרון שלו בבחי' הב' נוטה אצלו ותכלית בריאתו שיכוף מדה הנ"ל, ואם לא הי' לו חסרון הנ"ל לא הי' נברא שבודאי יותר טוב בעוה"ב ששם אין מניעה, אך תכלית כל הבריאה הוא לכוונה שיתקן כל הרע שלו לטוב, והוא תקנת רפ"ח כנודע שיכעוס על הרשעים או מדת נצחון לדבר מצוה אבל במילי דעלמא לא יהי' שום נצחון וישמע לכ"א וכן אהוי"ר והתפארו' והוד לאהוב בהתפארות הבורא. והנה הע' בחי' הם כנגד הע' אומות וחיותם מזה הרע שיש בכל ישראל זהו חיותם. והנה בחי' ישראל מדרגה גדולה מאד כשהם צריכים להתפרנס מעוה"ז כאכילה ושת' הם דברים גשמיים אינם יכולים להיות רק ע"י האומות והם נק' אומות העולם מלשון אָם שכל דברים גשמיים הצריכים לעולם יורד עליהם תחילה ומשם מקבל כ"א פרנסתו. והנה מי שרע שלו איזה בחי' כנ"ל הוא מוכרח להתפרנס מאומה שכנגד אותה בחי' כנודע התחלקות האומות עשיו בחי' גבורה האשכנזי' בחי' התפארות, בכך כאשר בחי' רע יש אצלו מתפרנס מאותה אומה שחיות שלה מאותה רע וכאשר האדם מתקן הרע שלו מוכרח לסלק מעולם מחמת ב' טעמים הנ"ל א' שאין צריך להיות עוד בעולם והב' שאין לו ליקח עמהם דברים גשמיים. והנה משה הי' בחי' מדין לשון ריב אך הוא תיקן והפך הכל לטוב, וזה שחשב המ"ב מסעות שבכ"א ממקומות הנ"ל תיקן חלק א' עד שתיקן הכל, וכנגד זה היה אומה, ולזה כשתיקן הכל אמר נקום נקמת מדין שמוכרח אתה להאסף

מלשון אָם: ראה גם תוי"א פג, רע"ד.

משה . . . דין: ראה זחיב סח, א ומק"מ שם.

אל עמיק מחמת טעמים הנ"ל. אך מ"מ שאר אומות חיים אעפ"י שאין אדם כנגדן שלא תיקן מ"מ מדין מחמת חטאם נצטוו להרג.

לא, יד

ומה שאית' כיון שבא משה לכלל כעס כו' ואדרבה לכאורה זה היה דבר מצוה לתקן, אך מה שהעלה מדרגתו כ"כ גבוה עד שלא יכלו העולמות לסבול מדרגתו, וזהו כשקצף על פקודי החיל נתעלמה ממנו הלכות געולי כלים שלא היה יכול לצמצם א"ע ללמוד להם ההלכה הנ"ל כמו שצריך לעולם, עד שהוצרך אליעזר לומר להם כאשר ציוה את משה. וזה ג"כ במי מריבה מחמת שהעלה כנ"ל מוכרח להסתלק מהם, אבל באמת לא היה ההסתלקות כ"א מהם מחמת שלא יכלו לסבול מדרגתו וזה היה חטאו. אך ענין הסלע הוא כי התורה נק' סלע כמו שבסלע בתוכו המים חיים כך התורה נתלבשה במלבושים כדי שתוכל לסובלה בעולם. והנה אמרו ית' ודברתם אל הסלע דהיינו להביא התורה אל בחי' דיבור שהוא לבוש, אך משה רצה להתגלות התורה בלתי שום לבוש שבאמת פנימיות התורה הוא אלקות כולא חד הוא אך נתלבשה כך, וזה שהכה את הסלע שרצה להוציא מימיו לחוץ בהתגלות גמור אך לא היה באפשר בשום אופן. אך היה ב' מי מריבה א' לדור המדבר והב' לבאי הארץ והנה שם נאמר והכית בצור מפני שהיה שרשם גבוה מאד, אך חטאם היה ע"ז מפני שרצו לנסות את ה' אם יש הוי"ה בקרבנו שהוא המהווה עליונים ותחתונים עם בחי' אין היותר גבוה שאינו מושג, וזה היה חטאם כי אין צריך לאדם להשיג שום תענוג, משא"כ באי הארץ לא זכו לזה כי הי' בחינתם למטה מזה אלא שמשה הי' רוצה שיהי' להם כך וזה א"א.

לא, יד

ומה כו' משה לכלל כעס: נדפס במגדל עז' ע' תנו. וראה בהערות לדיה עוד ענין התחלקות (לקמן ערך אוה"ע).

המ"מ דלקמן נעתקו ממגדל עז' שם.

כיון . . . כעס: ספרי ופרשי' מטות לא, כא.

נתעלמה . . . כלים: פרשי' כאן (פסחים סו, ב).

שהוצרך . . . משה: מטות שם, כא.

במי מריבה: חוקת כ, י"א. פרשי' מטות לא, כא.

התורה נק' סלע: ראה בס' ערכי הכינויים מערכת צור (ולהעיר מביב קמה, ב).

ודברתם . . . הסלע: בשלח יז, ו. ביאור ענין סלע וצור ראה יהל-אור ע' נג. סה"מ תרכ"ז ע' קעה.

אם יש . . . בקרבנו: בשלח שם, ז.

ואתחנן ג, כג

ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר אתה החילות להראות כו' את גדלך ואת ידך החזקה כו' ולהבין וכי לא ידע מרעה גדולת הבורא קודם מפלת סיחון ועוג שאמר אתה החילות להראות כו'. דהנה בעבודת ה' יש ג"כ בחי' אתה החילות, שעיקר התחלה בעבודת ה' דהיינו הבחירה לעזוב הרע ולבחור בטוב אינו מצד האדם עצמו לבד אלא אתה החילות, שהבחירה גופא ביד ה' כי הוא בחי' נכרא. והנה כתי' כרחם אב על בנים ריחם ה' על יריאיו, פי' יראיו כאו"א מישראל ירא לפרוד מהקב"ה אם מחמת יראת העונש או מחמת יראת חטא, אבל בזו הבחי' לבד רחוק מאד להגיע אל האמת, כי כל עיקר בחי' זו אינה רק להשגיח ע"ע איך שיהי', לכן אין זו הדרך לדבקה בו אם לא ע"י רחמנות ה' כרחם אב על בנים, שהיא אהבת האב על הבן היא גדולה אף שאינו הגון וראוי לכך, כן ריחם ה' על יריאיו שלא ישאר במדריגה זו לבד. וזהו כגבוה שמים מעל הארץ גבר חסדו על יראיו, שמתגבר חסדו על בחי' יריאיו שבכאו"א להשגיח ע"ע, רק עיקר מגמתו יהי' לה' לבדו למהוי אחד באחד. וזהו אמרם מצות צריכות כוונה, ומהו הכוונה דרמ"ח מצות אינון רמ"ח איברין דמלכא, דבאמת קמ"י כולא כלא חשיב כמו קודם ששת ימי בראשית, שכל העולמות אינם רק הארה וזיו ונקראו אורות עליונים שאינם רק אור וזיו כידוע, ומה שנראה לפנינו יש ודבר בפ"ע הוא רק מחמת החשך שמחשיך לנו שלא להתגלות יחודו ית', אבל לגבי הקב"ה נאמ' גם חשך לא יחשיך ממך, וע"י המצות רמ"ח איברים אנו ממשיכים א' למטה ג"כ שיתבטל החשך ויהי' אף למטה א' בא'. וזהו לשם יחוד קבה"ו שהוא החיות והשראתו בתחתוני' בחי' ממלא כ"ע ששוכן בתוך העולמות, שיהי' נראה שוה כמו בבחי' קב"ה שהמה וכו', והנה יש מצות הנוהגות בארץ דוקא שהם המשכות גדולות שאין יכולים להיות בח"ל כמו מצות תרומות ומעשרות וכו', ושאר המצות יכולים להיות המשכת אלקות ע"י ח"ל. ולהבין ענין בקשת משה ליכנס לא"י לקיים המצות הנ"ל וכי הי' רוצה לקבל שכרם בעה"ב, ובכדי להבין בחי' א"י ובחי' חו"ל ובחי' ירדן, דהנה ארז"ל ירדן

ואתחנן ג, כג

ואתחנן: נדפס בבונה ירושלים סי' כו [בכותרת: דרוש לשבת נחמו תקנ"ה לפ"ק]. ונמצא בכתי' 105 ק"ו, א. 115 פס, א. 147 רלה, ב. 170 שג, א. 401 ח, א. 633 קנד, ב. 1174 פו, א. 1762 א, א. וכת"י ירושלים 1166 ס, א. נוסח אחר מהנ"ל נעתק מכת"י 35 כב, ב.
 כרחם . . . יראיו: תהלים קג, יג.
 כגבוה . . . יראיו: שם קג, יא.
 למהוי אחד באחד: זחי"ב קלה, סע"א.
 מצות צריכות כוונה: ראה שו"ע אדה"ז סי' ס"ה.
 רמ"ח . . . דמלכא: ראה ת"ז ת"ז (עד, א).
 גם . . . מחך: תהלים קלט, יב.
 שיהי' נראה . . . שהמה כו': כ"ה בכונני' שם, אבל אינו באף אחד מכתה"י הנ"ל.
 ירדן . . . לזה: כ"מ כב, ריש ע"ב.

שנטל מזה ונתן לזה, ועוד למה נק' שמו ירדו שירוד מדן דהיינו מחמת שאינו חסר לו כלום באכילה ושתי' ופרנסה מחמת זה יש לו כח להתפלל. וזה מדברים תחתונים שירודים מדן דהיינו דינים מצפון זהב יאתה צפון הוא שמאל, וזה נק' רה"ר טורי דפרודא, טורי הוא בחי' אהבה, לא כאברהם שקראו הר, אבל הוא בפרודא מחמת שיש לו שני אהבות ורצונות, כי באמת לכאויא מישראל יש לו הרצון לדבקה בו ואעפ"כ יש לו רצון לדברים גופניים ג"כ. הנה כתיב פנים בפנים דיבר ה' עמכם וכדרך שבא ליראות כך בא לראות כפי האתערותא דלתתא כך ההמשכה מלעילא בחי' זו. וזהו מצות הנוהגות בח"ל, כי מצות הם המשכות שכל עיקר הכונה הוא להמשיכו כמו בחי' קורא בתורה וכל המצות הוא רק המשכה ג"כ בבחי' זו, אבל בחי' [ארץ ישראל נק'] ארץ כנען שהוא לשון כניעה והכנעה שמשבר את גופו ועצמותו לגמרי, ואף אם הוא רעב וחסר מכל אעפ"כ הוא צמא לה' מתי אבא ואראה פני אלקים, וזהו רעבים גם צמאים נפשם כו', שבגשמיות הם שני הפכים אם רעב אינו צמא, אבל בעבודת ה' בבחי' א"י הוא עדין שאף שחסר מכל הוא צמא לה' לדבקה בו למהוי א' בא' וזהו מחמת שנפשם בהם תתעטף שהגוף הוא רק לבוש לנפשם לנצוץ אלקות שיש בכל או"א מישראל. כמ"ש נפשי אויחך וכו' וביכולתו לפרד מן הגוף ולפושטו מעליו שאינו רק בחי' לבוש ולא בחי' גלות כמו בחי' ח"ל, אבל בחי' ארץ יריחו עיר התמרים, מה תמר אין לו אלא לב א' דהיינו רצון א' לה' לבדו ע"ד הנ"ל. והכנעני הוא ענין המרירות מהתבוננות גודל ועוצם ריחוקו מה', מים תחתוני' בוכים אנן בעינן למהוי קדם מלכא, והגם שאצלו ית' הכל שוה ממלא כ"ע וכו', רצונו כמו שהוא קדם מלכא כולא קמי' כלא חשיב גם חשך לא יחשיך וכו' כנ"ל, והוא ענין העלאת מ"ן של המצות אשר בהם הם ממשיכים אלקות, ויש לכאויא מישראל בחי' א"י שכל אחד יש לו חלק בא"י ד' אמות שהן ד"א הוי"ה שיש בכאויא כי חלק ה' עמו, ויש לכאויא בחי' זו באמת מי לי בשמים ועמד לא

שירוד מדן: כבורות נה, א.

מצפון זהב יאתה: איוב לז, כב.

לא . . . הר: ראה פסחים פח, א.

פנים . . . עמכם: ואתחנן ה, ד.

כדרך . . . לראות: תגיגה ב, א.

כמו בחי' . . . בבחי' זו: נ"א: כמו הקורא בתורה כידוע וכל המצות הם ג"כ המשכות.

מחי . . . אלקים: תהלים מב, ב.

רעבים . . . נפשם: שם קז, ה.

נפשי אויחך: ישעי' כו, ט.

יריחו עיר התמרים: ברכה לד, ג.

מה תמר כו': סיכה מה, ב.

מים . . . מלכא: תקי"ז ת"ה (יט, ב).

שכ"א . . . ד"א: נסמן בשיחת מוצש"ק ס' לך לך תשליח הערות 69' 69' [ס' קונטרסים חורף

התשליח ע' 62].

כי . . . עמו: האיזנו לב, ט.

מי . . . בארץ: תהלים עג, כה.

חפצתי בארץ שמים הוא עה"ב ור"ל שאינו רוצה כלום רק רצון ה' א' להיות א' וזהו אחד באחד. וזהו ואתחנן אל ה' בעת ההיא, דהנה משה הוא בחי' מה והי' צריך לעשות חן אל הוי"ה בחי' המשכה בעת ההיא, שאפי' בחי' עת שהוא זמן יהי' בחי' ההיא עלמא דאתכסי' כולא קמי' כו' כנ"ל, להראות את גדלך, ע"ד היד הגדולה שיכולה להתפשט מטה מטה מאד מפני היותה גבוהה מאד כידוע, וזה רצה משה לראות התגלות אלקות במקום נמוך מאד בו' קליפות הכנעני וכו' וסיחון ועוג שני מלכי האמורי כו', והוא ענין דכתי' ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון לדור ודור ר"ת אצלו שאפי' בכל דור ודור בחי' זמן יהי' הוי"ה למלך ולא יחשיך החשך כנ"ל. וענין הז' עממין שבאי' מעבר לירדן שהם הקליפות היותר תחתונים, אם הי' משה ממשיך שם המשכת אלקות היו מתבטלים בטול גמור, לכן אמר רב לך צו את יהושע וחזקהו, שיהושע מדריגתו למטה ממדריגת משה הוא ינחילם את הארץ. [ועתה שמע ישראל אל החוקים שע"י החוקים יכולים לראות את הארץ אשר נשבעתי לאבותם לתת להם שזה ירושה להם מאבותם לכל אחד ואחד מישראל].

נוסח אחר מהנ"ל

ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמור אתה החילות להראות גדלך כו'. ולהבין זאת וכי לא ידע משרע"ה גדולת הבורא קודם מפלת סחון ועוג שאמר אתה החילות שעיקר ההתחלה בעבודת ה' דהיינו הפסיעה ראשונה לבחור בטוב האמיתי ולעזוב הרע אינו מצד האדם עצמו לכד אלא אתה החילות שהבחירה גופי' ביד ה' כי היא בחי' נברא. והנה כתיב כרחם אב על בנים רחם ה' על יראי', כל אחד ואחד מישראל ירא לפרוד מה' ומאחדותו אם מחמת יראת עונש או יראת חטא, וזו הבחי' לבד רחוק מאוד להגיע אל האמת ואין זו הדרך האמיתי לדבקה בו, אם לא שיתעורר רחמנות על עצמו שירחם ה' עליו כרחם אב על בנים שאהבת האב על הבן היא גדולה אף שאין הבן ראוי לכך כן רחם ה' על יראי' בין יראת עונש ובין יראת חטא שלא ישראל במדרגה זו לבד. וזהו כגבוה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו שיתגבר חסד ה' על בחי' יראה שבכל או"א להשגיח על עצמו שיהי' רק לה' לבדו למהווי א' באחד. וזהו שאנו אומרים מצות צריכות כוונה, ומהו הכוונה דרמ"ח מ"ע אינון רמ"ח אברים דמלכא, דבאמת כולא קמי' כלא חשיבא כמו קודם ימי בראשית שכל העולמות אינם רק הארה בעלמא, ונקראו אורות העליונים שאינם רק אור וזיו בעלמא כידוע ומה שנראה הדברים יש ודבר בפ"ע הוא רק מחמת החושך וההעדר שמחשיך לנו שלא להתגלות יחודו בעולם אבל לגבי קוב"ה נאמר גם חושך לא יחשיך ממך וע"י

ימלוך . . . ודור: תהלים קמו, י.

ר"ת אצלו: סדור האריז"ל במקומו.

רב . . . וחזקהו: ואתחנן ג, כ"כח.

ועתה . . . החקים: שם ד, א.

המצות רמ"ח אבריו דמלכא אנו ממשיכין אחד האמיתי אחדות הפשוטה שיתבטל החושך ויהי אף למטה אחד באחד. וזהו לשם יחוד קוב"ה ושכינתא שהוא החיות השורה בתחתונים ממכ"ע ששוכן בתוך העולמות. והנה יש מצות הנהוגות בארץ דווקא דהיינו המשכות גדולות שאינם יכולים להיות בחוצה לארץ ויש מצות הנהוגות בחוץ לארץ. ולהבין בקשת משה ליכנס לארץ לקיים מצות וכי הי' רוצה לקבלת שכר העוה"ב כו'. אך להבין בחי' א"י ובחי' חו"ל, דהנה ירדו נק' ע"ש שירד מן שנוטל מזה ונותן לזה, בחי' ממוצע בין א"י ובין חו"ל, דהיינו מחמת שאין חסר לו כלום באכילה ושתי' ופרנסה ומחמת זה יש לו כח להתפלל, וזהו מדברים התחתונים שירודים מד"ן דהיינו דינים. וזהו מצפון זהב יאתה צפון הוא שמאל וזהו נקרא רשות הרבים טורא דפרודא הוא בחי' אהבה לא כאברהם שקראו הר כו' אבל הוא בפירודא מפני שיש לו ב' אהבות ורצונות כי באמת יש לכל אחד מישראל רצון לדבקה בו יתברך רק שיש לו עוד רצון אחר לדברים גופנים וגשמיים, הנה כתיב פנים בפנים דבר ה' עמכם כדרך שבא לראות כך בא ליראות כפי' אתערותא דלתתא כך הוא המשכה מלעילא בדרך זו. וזהו המצות הנהוגות בחו"ל כי מצות הם המשכות שכל עיקר כוונה הוא להמשיכו כמו קורא בתורה כידוע שע"י התורה הוא קורא וממשיך עצמותו ומתותו אבל בחי' ארץ כנען הוא לשון הכנעה שמשבר את גופו ועצמו לגמרי, ואף אם הוא רעב וחסר מכל אעפ"כ צמא נפשו לאלקי' מתי אבוא ואראה פני אלקי'. וזהו רעבים גם צמאים נפשם בהם התעטף שבדבר גשמי הם שני הפכים רעב או צמא ולא שניהם ביחד, אבל בעבודת ה' הוא דבר א', וזהו מחמת שנפשם בהם התעטף שהגוף אינו רק לבוש לנפשו לניצוץ אלקות אשר בקרבו שיש בכל אחד ואחד מישראל כמ"ש נפשי איוויתוך בלילה, וביכולתו לפרוד מהגוף ופושט עצמו ממעשיו שאינו בבחי' גלות כמו בחו"ל, אבל בחי' ארץ יריחו עיר התמרים מה תמר אין לו אלא לב אחד כך ישראל אין להם רק רצון אחד לאבי' שבשמים ותמרים הוא ת"ם מ"ר הוא ענין המרירות לאמיתו איך שהוא רחוק באמת מאור ה' ואחדותו וכאשר ירדה פלאים מאיגרא רמא לבירא עמיקתא לחיות כחיי הגוים בתענוגים הגשמיים הווים ונפסדים שהוא מים תחתונים בוכים אנן בעינן למהווי קדם מלכא כמו שהוא קדם קמי' כלא חשיבא גם חושך לא יחשיך ממך, ומים התחתונים כל התענוגים הגשמיים וכל החיות שנפל בשבירה כדצח"מ מבקשים ורוצים באמת להיות קדם מלכא למהווי אחד באחד כמו קודם הבריאה וכמו קמי' כלא חשיבא. וזהו הנקרא מ"ן של המצות אשר בהם ממשיכים עצמותו ומתותו, ובכל אחד ואחד מישראל יש בחי' ארץ ישראל שיש לו חלק ד' אמות בא"י והחלק הוא חלק אלוה ממעל והד' אמות הוא אותיות שם הוי' שיש בכל א' מישראל כי חלק ה' עמו, וכל אחד מישראל יכול לאמר מי לי בשמים ועמד לא חפצתי בארץ לא עוה"ב וגעה"ע והתחתון ולא עוה"ז רק כל מגמתם למהווי אחד באחד. וזהו ואתחנן אל ה' בעת ההיא עלמא דאתכסי' כולא קמי כלא חשיב להראות את גדלך על דרך יד הגדולה שיכולה להתפשט עד למטה מטה מפני שכל

דבר היותר גבוה מתלבש ביותר נמוך כידוע. וזהו רצה משה לכנס לא"י להראות גילוי אלקות במקום נמוך למאוד כידוע בו' קליפות הכנעני כו' וסיחון מלך האמורי והוא ענין דכתב ה' ימלוך לעולם ועד אלוהיך ציון לדור ודור כו' ר"ת אצלו שאפי' דור ודור בחי' זמן ומקום יהי' בחי' הוי' למלך ולא יחשיך החושך. וענין הז' עממין שבא"י מעבר לירדן שהם הקליפות היותר תחתונים. ובאם שהי' משה ממשיך שם המשכות אלקות הי' מתבטלים כל הקליפות בביטול גמור ממדריגתם, לכן צו את יהושע וחזקה ואמצהו, שיהושע הוא מדריגתו למטה מעט ממדרגת משה שהוא פני הלבנה הוא ינחילם את הארץ, ועתה שמע ישראל אל החוקים שע"י החוקים יכולים לברר אותם ולירש את הארץ העליונה אשר נשבעתי לאבותם לתת להם שזה הוא ירושה מאבות לכל אחד מישראל שיכול לומר מי לי בשמים ועמד לא חפצתי בארץ רק מהותו ועצמותו יתברך לבדו למסור נפשו כאחד על קדה"ש.

ג, כט

ונשב בגיא מול בית פעור ועתה ישראל וגו' כי כמו שהנשמה ממלא כל הגוף כך הקב"ה ממלא כל העולמות. דהנה נראה שהנשמה רוחנית פשוט ואין ניכר שום התחלקות בה והנה כשהוא מחי' הגוף אנו רואים שכל אבר מקבל ממנה מה שצריך לו דהיינו העינים מקבלים הראות וממילא יש בה חלק הנ"ל שרואה והרגלים מקבלים הילוך והידיים לקחת וכל אברים פרטים ממילא יש בהם ג"כ זה אבל מ"מ כל אבר אינו יכול לקבל רק מה שהוא צריך שהרגלים אין יכולין לקבל הראות כך בהקב"ה ממילא. והנה נראה שהחיות של אדם הוא המזון ובלתי זה לא יכול לקשר הנשמה עם הגוף והנה המזון הולך לאצטומכא ומתבשל שם ומתברר המובחר הולך לכבד ונעשה דם ואח"כ משם המובחר הולך ללב ומלב למוח ונעשה שכל והפסולת יוצא לחוץ. והנה בכל דבר יש פסולת וסיגים. והנה נראה שהקב"ה מחי' עולמות אעפ"י שהוא עצמו או"פ באמת ואין בו שום התחלקות אך השינוי הוא לפי המקבלים כמו שנעשה השינוים בהאברים הרגלים להילוך והעינים לראות. והנה בוודאי הכל יכולין לקבל ממנו ית' מה שרוצה אך הנה מהפסולת נמשך תענוג עוה"ז כסף וזהב אכילה ושת"י. וזה הי' ענין פעור

ג, כט

ונשב בגיא: נעתק מכת"י 349 ע, א. 415 מג, ב. 633 קנו, א. 1240 סה, א. וכת"י ירושלים 4088 נו, ב. וראה גם סה"מ. אתהלך לאוניא' ע' רנת. תפסיב ע' פח. תפסיה ע' ד.
כמו שהנשמה . . . העולמות: ראה ברכות י, א. מדרש תהלים קג, ד.

שהם ידעו באמת שהכל ביכלתו ית' והוא כל יכול ובשעה שמתדבקין לו ית' ישיגו הכל כדכתיב אורך ימים בימינה וגו' אך לא רצו להיות נכנעין לעבודתו ית' בשביל זה רק להמשיך לעצמן הפסולת שבאו מאחוריים והוא תענוגי עוה"ז. והנה בצלם אלקים עשה את האדם ובעובדא דלתתא כו' וזה ענין פעור שהי' פורעין א"ע והי' ממשיכין בזה הפסולת. אבל האמת ידוע שהכל ממנו ית'. והנה האומות נק' הר שער הר עשיו מפני שאינם רוצים להכניע א"ע לפניו אבל ישראל להיפך אתם המעט מכל העמים שממעטים א"ע וגם להם הי' בעת ההיא עושר וכבוד ועוה"ז רק אצלם הי' דבקות בעבודתו ית' וממילא יש הכל כי באורייתא ברא קוב"ה עלמא ובאורייתא יש יין שמן דבש חלב לחם כנודע והעיקר הוא השכל. והי' בחי' הגשמיים הנ"ל נמשך מהפסולת שמהם נמשך כל תענוגי עוה"ז. והוא ונשב בגיא מול בית פעור מלשון כנגד והיפך ויש לנו כל התענוגים כמותם. ועתה ישראל נחזיק עצמינו בזה שמע אל החוקים והמשפטים שהיא התורה למען תחי', דהנה אורך ימים בימינה כי מי שאינו דבוק בתורתו ית' פעם מאיר לו בשכלו ואח"כ מחשיך לו וזהו נק' קיצור ימים אבל מי שדבוק תמיד בתורתו ית' נק' אריכות ימים ומכש"כ עושר וכבוד וד"ל.

ד, לה

אתה הראת לדעת וכו', דהנה מבשרי אחזה אלוה שהנשמה היא רוחנית והיא משגת מאוד קודם ביאתה לעולם יותר מכל העולמות הנ"ל שיש להם גבולין מהלך ת"ק שנה שיתא אלפי שני כו' אבל היא אינה מושגת כלל. אך כשבאת למעי אימא היא מושגת מעט בגידול הכטן אך מושגת בשכלו

אורך ימים בימינה: משלי ג, טז.
 בצלם . . האדם: נח ט, ו.
 אתם . . העמים: ואתחנן ז, ז.
 שממעטים א"ע: חולין פט, א.
 באורייתא . . עלמא: זחיב ר, א.

ד, לה

אתה הראת לדעת: נעתק מכת"י 115 פב, א. 349 לה, ב. 415 ל, א. 633 קנו, ב. 1240 סד, א. וכת"י ירושלים

3547 ז, א. 4088 נז, א.

ממ"ש כמה פעמים, הנ"ל נראה שמאמר זה נאמר ונכתב בהמשך למאמר נוסף: אבל בכתה"י לא מצאתי

לפני זה מאמר נוסף שבו קשר מיוחד למאמר שלפנינו. ובכמה כת"י ליתא כל הנ"ל שברוב כתה"י.

מהלך ת"ק שנה: חגיגה יג, א.

שיתא . . שני כו': ר"ה לא, א.

מאד מאחר שהיא בעולם הנ"ל משיג מאוד בעולם הנ"ל צופה ומביט כו' ומלמדין אותו כל התורה ממילא כשהוא בעולם הנ"ל משיג כל העולם הנ"ל וממילא קודם שבא לבטן אימא ה' משיג יותר מכל העולמות והי' גדול משמים וארץ שהם נראים והוא לא ה' נראה כלל. והנה כשיצא לאויר העולם הוא נראה יותר אבל אינו משיג כלום ואח"כ כשיגדל יותר אם יזכה יתגלה שכל מושג. והנה נראה מה שהוא מושג ונראה יותר מתמעט השגתו והוא כהיום רב הכמות אבל מעט האיכות אבל מתחלה ה' להיפוך. והנה אפי' כהיום אין נראה הנשמה שלו רק הכלי שבו ניתנה הנשמה. וככה ממש כבי' הקבי"ה עם העולמות ג"כ עדין שבאמת עצמו ומהותו א"א להשיג כלל בשום אופן אבל בלתי הבריאה לא ה' אפשר בשום אופן להשיג אפי' חלק ממנו ית' כלל כמו הנשמה שאינה מושגת כלל קודם כואה לעולם מכש"כ עצמותו ית', אך מחמת בריאות העולמות שרואים שמחי' הכלים דהיינו הגופים וממנו נמשך חיות לכל הברואים מושג השי"ת מעט אעפ"י שבאמת החיות עצמו אינו מושג אבל באמת כל עולמות עליונים ותחתונים מעט האיכות נגד עצמותו ית' אעפ"י שבכמות נתרבה שמתחילה לא היו רואים כלל שום עולם ועכשיו רואים מ"מ הוא צימצום גדול נגדו ית'. והנה משרע"ה אמר לישראל גדולת הבורא ית' כדי שיראו מלפניו ואל יחשבו שמה שנראה בהעולמות הוא עצמו ומהותו וזהו כל גדולותיו כי לגדולתו אין חקר. והנה פי' השם הוי' שהוא מהוה את העולמות, אך היו"ד שהיא ראשי הוי' מורה שהוא דבר ההוה ועושה תמיד כמו ככה יעשה איוב שעושה תמיד כך הדבר ההוא שמהוה תמיד מאין ליש שרוצה לחזור לשרשו וצריך תמיד להוות העולמות ושם אלקים מורה על מה"ד זה הטבע מה שהדין נותן והיא מדת צמצום שברא עולם א' אבל באמת ה' יכול להברא עולמות עד אין מספר והראי' שהעולם הנ"ל הוא מהוה תמיד מאין ליש ממילא ה' יכול להברא ג"כ בלי גבול ותכלית תמיד כמו שהוא עצמו בכ"ת אבל אם לא ה' משיגים אותו רק מהעולמות שיש להם גבול מהלך ת"ק שנה שיתא אלפי שני הוי' עלמא אעפ"י שזה ג"כ רב מאוד מ"מ ה' היראה ג"כ בתכלית. וזהו פי' אתה הראת לדעת הראת כהיום יותר מתחלה שבתחלה לא היו רואין אותו כלל אבל באמת כהיום מעצמותך יותר אתה קטן ממה שהי' בתחלה וממילא יכול אתה לדעת שהוי' שמהווה העולמות הוא עצמו אלקים שאנו רואין בעולמות וצמצום את עצמו ולא ברא רק עולם אחד אבל באמת ה' יכול לברוא כו' אין עוד מלבדו.

 מלמדין . . . התורה: נדה ל, ב.

לגדולתו אין חקר: תהלים קמה, ג.

ככה יעשה איוב: איוב א, ה. וראה גם שער היחוד והאמונה פ"ד.

עקב ז, יז

כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה. ידוע מ"ש בלק"א המדות רעות הרבים שבכל א"א מישראל כשיהופכו לטוב אזי יבא בן דוד כו', אך כי תאמר הלא רבים הם וצריך זמן רב עצום עד שיהופך כל הרע לטוב כו', באמת אין צריך רק תנועה א' חדשה ענין הזכירה במוח להשכיל הדבר כמו שהוא באמת מאין ליש וקמ' כולא כלא חשיב ממש וכל חד לפום דמשער בלבו ואפי' בקל שבקלים יוכל להיות השגה זו לאמיתתו בתוך תוכו ואין הדבר תלוי בין ריבוי החכ' למיעוט החכ' כו' וממילא לא יוכל לפשוט למשוך אחר עניני עצמו כו' אבל כעת אין השגה אלא בבחי' מקיף כידוע ונמצא שאין כאן אלא העדר אור השגת הנשמה באלקי' חיים מצד חשכת חומר הגוף כידוע ויכול להיות זאת בכללות נש"י כשיקומו ממתנם ברגע א' יאיר בנפשם אור הנשמה להכיר את בוראם וממילא יתבטלו הגוים הרבים ויבא בן דוד וד"ל ובאותו העת שיאיר ה' לישראל בנשמותיהם כמ"ש ואת רוחי אתן בקרבכם כו' אז לא יהי' נק' דביקותם באלקים חיים בשם מדריגה ומעלה שעלה מחושך הגוף להתבונן ולהכיר ולחשוב לדבר מה שעלה במדריגה כו', מפני שכעת יש יגיעת העבודה עד שמתלהב שהרחוק נעשה קרוב כו', אבל כשיתקרבו לה' קירוב אמיתי לא יהי' בשם עליי' ומדריגה כלל כמו שלא יחשיב האדם למדריגת אה' כשהוא חפץ לאכול דבר טוב מאד כו' וד"ל.

ז, כ

ענין הצרעה, דכתיב כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם כו' לא תירא מהם זכור תזכור כו'. הענין דהנה הצרעה לא עברה את הירדן כ"א על שפת הירדן עמדה וזרקה בהם מרה דהיא הי' שרשה למעלה מא"י ולא עברה הירדן רק עיקרה ושרשה למעלה וממילא נפלו. והנה זה הבחי' שייך אצל כל אדם דהנה יש ע' אומות שבעה ארצות וכל ארץ משפיע לאומתה ענין א' מתענוגי עוה"ז, דהנה יש ז' מדות שבעה

עקב ז, יז

כי תאמר בלבבך: נעתק מכת"י 693 לב, א. 798 רסו, ב. וכת"י ירושלים 3454 ה, ב. ואת . . בקרבכם: יחזקאל לו, כז.

ז, כ

ענין הצרעה: נעתק מכת"י 403 עט, ב. וכת"י ירושלים 3477 סז, א. כי תאמר: עקב ז, יז.
הצרעה . . הירדן: סוטה לו, א.

ימי הבנין וכ"א כלולה מעשר וזהו כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה היינו שנתקבצו כל התאוות וכל האומות אצלי עד שלא אוכל להורישם ממני אני אומר לך זכור תזכור אשר עשה ה' אלקיך לפרעה ולכל מצרים המסות הגדולות והנוראות. והנה תועיל לך ההתבוננות הנ"ל שמתבונן בגדולתו ונפלאותיו ית' וגם שהבא לטהר מסייעין לו כן יעשה ה' אלהיך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם וכוודאי תוכל לגרשם אך שתתחיל אתה ההתבוננות וגם זה יעשה לך השי"ת שאפי' הנשארים והנסתרים מפניך שאין שכלך משיג זה שהן תאוות עוה"ז כי יש כמה מעשה בע"ד שמטעה את האדם ואדרכה הם חושבים שהוא יצ"ט ואף זה אם תעשה כנ"ל ישלח ה' את הצרעה שיעקור שורש שלה מלמעלה מה שלמעלה מן השכל שלך שאין אתה משיג בשכלך וממילא יפלו ממך ואדרכה כ"ד א"א לעקור כ"א בהשורש שלו כמו היער שממנו גופו עושים בית יד לקרדום לחצוב את היער כן הדבר הזה שדוקא בשרשו יעקור אותו וד"ל.

י' יב

ועתה ישראל וגו' להבין מהו לשון ועתה דהיינו לאחר מה שסיפר קודם לכן בהבדלת הלויים ושאר ענייני' הנזכרים קודם לכן לומר כיון שכך הוא ועתה וגו' שואל ממך וגו'. וידוע מארז"ל דלגבי משה יראה מילתא זוטרתא כו' ותמוה הלא הוא אמר כן לישראל ולהם לאו מילתא זוטרתא הוא. וידוע קושי' דכ"א ליראה ולדבקה ואמרז"ל במדרש שאמר דוד ממך למדתי שבתני בבית ה' כו'. ויובן כל זה באם שנאמר פי' ועתה והוא בהיות שאם לא הי' ממרים עם ה' בכל חטאתם לא היו צריכים להבדלת הלויים מהם לשרת לעמוד לפני ה' כו' פי' כי הי' למעלה למעלה מקום הגבוה מן בחי' יראה ואהבה כמ"ש במשה ומפני מעשיהם גרמו ליבדל הלויים מהם לבחי' זו והם ירדו ממדריגתם עד שהשי"ת אינו מבקש כ"א ליראה כו' ולפ"ז פסוק ועתה הוא מדברי המוסר כי אותם דברים שקדמו לו באמרו להם ראו מה גרמתם במעשיכם כו' וד"ל.

הבא . . . לז: שבת קד, א.

שמטעה את האדם: נ"א: שמניע בנ"א בנסתר.

כמו היער: ראה פרש"י סנהדרין לט, ב ד"ה מיני', וראה ב"ר ספ"ה.

י' יב

ועתה ישראל: נעתק מכת"י 208 עה, ב.

לגבי . . . זוטרתא: ראה ברכות לג, ב.

אמר . . . בבית ה': תהלים כז, ד. יליש תהלים רמז תשו.

ענין סמיכת פ' היראה לפ' עגל וגם מה שכתוב כ"א ליראה וחושב האהבה ועבודה בכל לב ונפש ומה חסר עוד. אך הענין מתחילה להבין הטעות של דור דיעה תיכף אחר מתן תורה לעשות עגל מעשי ידי אדם כאלו כפרו ח"ו בעיקר וגם כל התורה קבלו בשלימות בכל לב רק טעו בדבר אחד כי יש ע' אומות עם ע' שרים שעליהם דהיינו מזלות מחמת שהש"י הוא בבחי' אין עוד ע"פ שכל שיצמצם א"ע להשפיע בעולם כ"ע ע"י ממוצעין ואפי' חיות האדם א"א כ"א ע"י ממוצעין מכש"כ חטין ושעורים אכילה ושת"י כמשארז"ל אין לך עשב כו' ובודאי הכל נמשך ממנו ית' ובלעדו כולם כאפס ותוהו נחשבין. והנה היה הטעם שיאמינו בה' ובמשה עבדו וקבלו התורה מאהבה וראו גדולת ה' שהוא א"ס ב"ה בלי גבול ותכלית אלא שחשבו מחמת שהם בעולם הנ"ל ובגופים צריכים להם דברים גופנים שיחי' א"ע בתענוגי עוה"ז וחשבו שזה א"א בשום אופן שהבורא ית' שהוא בלתי ב"ת ישפיע להם צרכי עוה"ז לכן רצו ג"כ להיות תחת המזל וראו שמזל טלה נפל מכבודו שהי' בראשונה ראש לכל המזלות ואומתו היה ג"כ ראש לכל האומות ורצו לתפוס המזל שאח"ז דהיינו מזל שור כאמור וימירו את כבודם וגו', אבל באמת אין מזל לישראל רק הש"י בעצמו משפיע להם אפי' צרכי עוה"ז אעפ"י שאין השכל מחייב שבב"ת יצמצם א"ע בכך אך באמת זה למעלה מן השכל וא"א להשיג. וזה פי' שער השמים לשון חלל שאין שום מזל ורקיע וכוכב ומלאך מפסיק רק השי"ת בעצמו משפיע כל צרכי עולם התבואות והפירות וזה באמת למעלה מן השכל ואח"כ כשהודיע להם משה שהוא אלהים שמהווה תמיד מאין ליש ומהווה תמיד אפי' להצמיח דברים קטנים בשביל ישראל בלי שום ממוצע ונראה בחוש לפני מלך שיראה ואהבה וכל מה שהוא יותר אהבתו ויראתו יותר גדולה. והנה אם השי"ת שהוא בב"ת בלי גבול וערך מצמצם א"ע בלתי ממוצע א"כ היראה והאהבה צריך להיות ג"כ כך וזה פירש בכל נפשך מחמת אהבת עולם כי האדם אוהב את חיותו ואם מבין שהחיות אינו ממנו רק חיי החיים מחיה אותו ואת כל העולמות אוהב מי שמחיה את נפשו. וזהו נפשי אויתך בלילה ובכל מאורך הוא אהבה רבה שיתבונן שכולא קמי' כלא חשיב וכל העולם אינו רק אות אחת והוא בב"ת א"פ ממילא אהבתו ג"כ מאוד גדלה בלי גבול. וזהו ועתה ישראל אעפ"י שראיתם את כל אחר העגל שהוא ית' בב"ת משפיע בעצמו בכל העולמות

שם

ענין סמיכת פ' היראה לפ' העגל: נעתק מכת"י 349 ע, א. 403 עט, א. 633 קסז, ב. וכת"י ירושלים

4088 ז, א.

אין לד עשב: ראה ב"ר פ"י, ז. זח"א רנא, א.

וימירו את כבודם: תהלים קו, ב.

אין מזל לישראל: שבת קנו, א.

נפשי אויתך בלילה: ישעי' כו, ט.

בשביילכם ממילא הי' צריך להיות אהבתו ויראתו ג"כ בבחי' מאוד מ"מ מה ה' אלהיך שואל מעמך כ"א ליראה את ה' אלהיך ולאהבה אותו אעפ"י שהוא בעצמו מצמצם א"ע להיות אלהיך מ"מ אינו מבקש רק בכל לבבכם ובכל נפשכם אבל הבחי' מאודך כו' ומה שנצטוינו בתורה ובכל מאודך זה יהי' ממילא כך אם יעשה בבחי' נפשך ממילא יהי' בחי' מאודך אח"כ וד"ל.

יא, יד

ואספת דגנך. הנה כאו"א מישראל יש לנשמתו חלק בתור' דכשנתנה לישראל קיבל כ"א בתוכו לפי ערך מדרגתו, וידוע שהתורה ניתנה בלבושים וכסויי' רבים. ואע"פ שמצד עצמה כתי' תורת ה' תמימה דהיינו בכל הלכה שנאמרה למשה הלכה ברורה ניתנה בלי שום קושי' המכסה על טעמה ומעלימי' עכ"ז באותו לשון שניתנה יש לשומע קושי' והעלמו' עד שלא ישיג בירור ההלכה, ולהסיר שק הקליפה המכסה ומעלים הוא הפלפול שהוא כח חכמה המברר ומוציא המובחר ומסיר המוץ והתבן עד שתהי' הלכה ברורה בטעמה כו' וזאת יש בכח כל נשמה מישראל לפלפל בתורה להסיר המוץ ותבן שהם הקושי' ולהוציא הברור כו' כל חד לפום שיעורא דילי' במקום אחד מן המקומות שהוא חלקו שקיבל בסיני וכמו הקושיא בהלכה א' שיקשה לחכם גדול שתירץ וביירר בכמה מקומות יוכל איש שחלקו בתורה במקום זה לתרץ קושיא זו אשר לא יוכל לתרצה החכם הגדול מפני שאין חלקו בכאן וד"ל (וזהו מקום הניחו לי כו') אבל אין הברור מצוה וחיוב גדול, כמו שאין החיוב גדול בהעלא' הברורי' באכילת בוקר וערב רק כשאוכל צריך לברר ולהיות כוונתו לה' לבד ולהסיר כח המתאו' שבמאכל כו' אבל אם ירצה יתענה ולא יאכל כלל דהיינו כשרואה שאין ביכלתו לברר הטוב אדרכה מתגבר הרע שבמאכל ומגשם אותו כו', כמו"כ אין חיוב בברורי הלכו', אבל בדיעת ההלכה שהיא כמו אסיפת התבואה בלא ברור המוץ והתבן זה מצוה וחיוב גדול על כל אדם ליגמר אינש כל הלכה כמו שנאמר' למשה. והרי תמימ' היא בהעלם. ובגילוי יבורר לעתיד לבא וד"ל וזהו מצות ואספת דגנך וד"ל.

יא, יד

ואספת דגנך: נדפס בשני המאורות יד, ב. ונמצא בכתי' 47 כפה, א. וכת"י ירושלים 3496 נב, א. תורת ה' תמימה: תהלים יט, ח. מקום הניחו לי: ראה חוליו ז, רע"א.

ראה יג, ה

אחרי ה' תלכו. ולכאורה אין לו הבנה וכי האיך יכול ללכת אחריו. אלא הענין הוא כך, דהנה כתיב שלח שלח את האם ואת הבנים תקח לך, ואמרו בשם מהר"מ (באריי) שכל העולמות הם מעורבים טו"ר. ואנחנו עמו בני ישראל מחוייבים לברר הטוב מכל הדברים שהאדם עושה ולהעלות אותו לשורשו כידוע והאדם אינו יודע איזה חלק הוא משורשו שצריך לתקן לפיכך תמיד הוא צריך להיות עומד על משמרתו ולהיות עיניו בראשו ולהסתכל על איזה סיבות שמזמן לו השי"ת ולפי הסיבות יהי' עיקר מהם להשי"ת ולברר הטוב. וזהו שלח שלח את האם דהיינו הסיבה שאתה צריך לעשות ואת הבנים תיקח לך דהיינו התולדה והכוונה שלוה הזמין הקב"ה דבר זה לידך לברר הטוב בזה תהי' כוונתך ולא לצורך הנאתך עיקר הסיבה וגשמיותה. וא"כ אין לאדם לבעט בטובת השי"ת ויניח הסיבות ויעקר עצמו על דרך אחר, אעפ"י שנראה לאדם שיותר טוב זה הדרך או הפרנסה שבורר לעצמו. וזהו אחרי ה' תלכו הכל לפי הדרך שמדריכך להועיל, דאם יניח הדרך שבא לו בהשתנה יהי' לו מלחמה גדולה, וצריך חיזוק גדול, ואם יתקנו ויבררו באופן אחר, וד"ל.

שפטים כ, יט

כי האדם עץ השדה יש עץ שהפרי שלהם מעט מזעיר והם גבוהים למעלה בראש האילן וכל קליפות האילן מצטרכות שיהי' קצת פירות למעלה ויש עצים שהפירות רבים ומתחילין מיד סמוך לארץ ועכ"ז אפשר שיהי' הפירות המועטים יותר טובים וזהו משל לעוסק במו"מ באמונה לאפוקי אילן סרק וד"ל.

ראה יג, ה

אחרי ה': נעתק מכת"י 1174 פב, ב.

שלח . . לך: תצא כב, ז.

ואמרו בשם מהר"מ (באריי): וראה גם במאמר רבינו הנדעס בדרמ"צ קיב, ב.

שפטים כ, יט

כי האדם: נדפס בבונה ירושלים (באמצע סי' עט). ונמצא בכת"י 147 טו, א. 296 ג, א. 633 יד, ב. בפרטיות ע"ד מאמר זה ראה בהערות לדיה ולא זכר [לעיל וישב מ, כג].

תצא כא, י

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידיך ושבת שבינו כו'. דהנה מחשבות האדם בדברים זרים נקרא מלך אסור ברהיטי ברהיטי מוחין שהוא אסור בהם, כי יש דברים שאינו יכול לסובלם ובע"כ אסור בהם, והעושה תשובה דהיינו תשוב ה', וכיצד יעשה תשובה לתקן זה, הנה כתיב ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדולים אקבצך, ותמוה שגודל אריכות הגלות י"ז מאות שנה קוראו רגע קטן. והענין ידוע שהשי"ת עושה בראשית ופי' עושה תמיד בכל רגע יש מאין, ותתראף רגעים בשעה היינו תתראף נשימות שנאדם, שהלב בכל רגע מתחדש חיות בתוכו כמ"ש והחיות רצוא ושוב, ולמעלה ממנו יש יום שהשעה מקבלת חיות ממנו, כי היום מתחלק ל"ב שעות, והוא מקבל חיות משבת ו' ימי המעשה מקבלין משבת תתאה ותתאה מעילאה עד שבת העליון ששם הכל רגע קטן. וזהו עולת שבת בשבתו חדש בחדשו, שהשבת עולה לשבתו הגבוה ממנו, וכן החדש כנ"ל. וזהו מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך כו' שלמעלה הוא מלכות ומשתלשל למטה עד שנקרא מלכות כל עולמים וכן בכל דור ודור. והא דכתי' אלף שנים כיום אתמול הוא רק למטה אבל למעלה הוא רק רגע קטן. וזהו ברגע קטן עזבתיך אבל ברחמים גדולים אקבצך שאביא אותך לבחי' רחמים גדולים המתקת הדינין. וכאשר יתבונן האדם שכל העולם הוא רגע קטן יסבול רגע קטן כדי שיגיע לרחמים גדולים כנ"ל כי בודאי האדם יקבל ע"ע יסורים רגע קטן כדי שיגיע לרחמים גדולים כנ"ל. ואף בעבודת ה' לא יתכן שיעבוד בדרך שאם הוא פועל בעבודתו שמונע ונפטר ממדה רעה אז טוב לו, ובהיפוכו צר לו מאד כי נראה שאם הוא איש בפ"ע ואינו הוי"ה אלקיך שיהי' כולא חד, אבל צריך שיהי' הוי"ה אלקיך ויהיה בעיניו כלא חשיב ואז ושבת שבינו מה שהי' המלך אסור ברהיטי, וזהו שבינו שלו כו' וד"ל.

תצא כא, י

- כי תצא: נדפס בבונה ירושלים סי' כ. ונמצא בכתי' 349 לג, ב. 633 קפ, ב. 1240 יד, א.
 ע"ז מאמר זה ראה גם ד"ה מזמור לדוד (לקמן תהלים סג, א ובהערות שם).
 מלך . . מוחין: שה"ש ז, ו. תניא פמ"ה. אנה"ת פ"ז.
 ברגע . . אקבצך: ישעי' נד, ז.
 והחיות רצוא ושוב: יחזקאל א, יד.
 עולת . . בחדשו: פנחס כח, י"ד.
 מלכותך . . וממשלתך: תהלים קמה, יג.
 אלף . . אתמול: שם צ, ד.

כי תהיין לאיש שתי נשים א' אהובה וא' שנואה כו' עד כי בן השנואה הוא הבכור לו ראשית אוננו כו'. רני עקרה שלא ילדה ודרז"ל שלא ילדה בנים לגיהנם כוותיכו. הענין שלא יפול האדם לעצבות מחמת שאינו נהנה מתורתו ועבודתו ואם יהנה ה"ז גדלות. העצה דכתיב אני ה' לא שניתי ורוצה שיהי' לו ית' דירה בתחתוני' כמש"כ ושכנתי בתוכם. כי הנה בני עליי' הם מועטים, ויש ב' בני אדם, דהנה קשה על הרב רשבי ז"ל איך התפאר בעצמו אני ובני די לכל כו' והנה ארז"ל אפי' כל העולם אומרים שהוא צדיק כו'. גם להבין מה שמשביעין את הולד תהא צדיק כו'. הענין כן כי ניצוץ נשמה ראשונה בשעת ההריון והלידה משביעין כנ"ל ולאחר בוא לעולם זה נותנים לו נשמה חדשה בכל יום ויום כפי בחי' עבודתו, ולהאמין זאת ממש כמו באמונת נשמה יתירה שנותני' בשבת. והנה בני עליי' העיקר אצלם נשמה אלהיית חלק אלוך ממעל וכמאמר הלל הזקן כשהי' הולך לאכול הי' אומר שהולך לגמול חסד עם העלובה הוא הגוף כמבואר בת"ג באריכות, אך מועטים הם ולא בשבילים יבוא אי"ה הגאולה שלמה כי גם בשעת חורבן היו כמה צדיקים גמורי' כאלו, אך כלליות ישראל הם שלא נתבטל הגוף וכל תאוותיו לגמרי וכאמרנו הנשמה אשר בי בגוף טהורה היא, ועיקר הגאולה שלימה תלוי בנו. והנה מבשרי אחזה אלויה להאמין מאמר הכתוב אני ה' לא שניתי הגם שיש עולם ומלואו כי העולם ומלואו רק מחשבת הבורא וממחשבה יוצא לדבור ובדבר ה' שמים נעשו, כדכתיב ויאמר יהי רקיע, כ"כ מצינו באדם שמתרץ ק' במחשבה וממחשבה יוצא לדיבור, וגם זכרון שאדם זוכר מה שלמד כבר ואף שאינו רואה כעת הענין. וזוה תלמד להאמין פסוק אני ה' לא שניתי וכל העולם והבריאות הכל מחשבתו של ית"ש וכמארז"ל

כא, טו

כי תהיין לאיש: נעתק מכת"י 750 נה, א — בהמשך למאמרי שנת תקנ"ג (ראה בהערות לדיה תורת ה' תמימה, לקמן תהלים יט, ח), ונראה שגם מאמר זה נאמר באותה שנה, וכ"נ ממש כאן. כמבואר בת"ג באריכות* (ראה בהערות שם).

רני עקרה: ישעי' נד, א.

והרז"ל: ברכות י, א.

אני . . . שניתי: מלאכי ג, ו.

ושכנתי בחוסם: תרימה כה, ח.

בני עליי' הם מועטים: סנהדרין צז, ב.

אני . . . לכל: שם.

אפי' . . . צדיק כו' . . . משביעין . . . צדיק כו': נדה ל, ב.

נשמה יתירה: ביצה טז, א. זחיב פח, ריש ע"ב. ובכ"מ.

הלל . . . העלובה: ויקר' פליד, ג.

בתני: בתניא גדול [למעט אגהית הנק' תניא קטן], ספ"ט.

בדבר . . . נעשו: תהלים לג, ו.

ויאמר יהי רקיע: בראשית א, ו. וראה שער היוה"א בתחלתו.

כל העולם אינם כי אם צירוף אותיות. וזאת לידע כי הנה ה' מחיה אותו ועם כל אבי"ש רק שאינו נראה כמו מחשבה והוא ית' באמת מחי' וסובב כ"ע. לכן כתיב לא תחלל לשון חלל ח"ו בעשיות עבירה והקב"ה רוצה לעשות לו ית' ע"י עבודתו ותורתו דירה בתחתוני' ואע"פ שהאדם אינו רואה ואינו נהנה מהלימוד והתפלה כי זהו דבר שא"א להשיג לשכל נברא בגוף שאפי' עה"ב א"א להשיג בגוף ומכ"ש זה התענוג כמארז"ל כי יפה שעה א' בתשובה ומע"ט כו', וגם לידע כי מוכרח כ"א לכל עבודת ה' לעשות דירה כנ"ל ובנו בעלי הגוף להכניע ולשבר כל התאוות תלוי הגאולה שבזכות זה נגאל. והו' פי' הפ' הנ"ל כי תהיין לאיש שתי נשים א' אהובה הם בני עליי' כנ"ל וא' שנואה והי' הבן הבכור לשניאה ביו"ד שהוא העיקר והי' ביום הנחילו לשון נחלה הוא השפעה כנחל לא יוכל לבכר את בן האהובה כי אם בנו תלוי הגאולה כנ"ל ודוק כי נכתב בקיצר.

תבא כו, א

והי' כי תבוא כו' עד לשכן כו' צריך לעבוד את ה' בשני בחי', בחי' בן ובחי' עבד, ויש חילוק ביניהם דהיינו בחי' בן שאינו חפץ כ"א לעשות רצון המקום ולא רצון אחר אבל בחי' עבד רצונו ורצון המקום ב"ה אבל צריך לבטל רצונו מלפני רצון המקום. ואל יעלה הדעת שטוב יותר בחי' בן מפני זה יפול בעצבות לאחר שהתפלל באמרו שהתפלה הי' בצביעות או פניות, זה אינו כן כי גם בבחי' עבד צריך לעבוד כי אין מלך בלא עם אבל לא על בנים. וצריך לדעת איך לעבוד אותו בבחי' [עבד] דהיינו במס"ג דהיינו שלא לדאוג כלל דאגת פרנסה או שום תאוה כי מה לי בכך לחוש אם לא יהי' לי לאכול וימות ברעב ויחזור לשרשו כי הנה לפי ראות עינינו אין אנו רואים ה' אבל לפי האמת שמן השמים ניכר ומן הארץ ניכר שיש בודאי עולם דהיינו הזהרורית היא השמים וארץ ומבשרי אחזה אלוה ויותר כל דבר שיוכל לעבוד ה' בכך ושרשי יהי' כאין. ואם יאמר שאין לשום אדם זה המדה זה אינו כי אפי' פושעי ישראל יוכל למסור נפשו להרוג שלא לעבוד ע"ז מחמת

כל . . . אותיות: ראה זח"א רד, ריש ע"א. פרש"י איוב כח, כג. וראה ברכות נה, א.

אבי"ש: - אחינו בני ישראל.

לא תחלל: ראה אחרי ית, כד. אמור כב, כב. לקו"ת פקודי ד, ריש ע"א. אמור לג, ב. ובכ"מ.

יפה . . . ומע"ט: אבות פ"ד מ"ז.

תבא כו, א

והי' כי תבוא: נעתק מכת"י 877 קט, א.

אין . . . עם: בחי' וישב לח, ל. ובכ"מ.

אהבה מסותרת בלב האדם שהוא שרש שלו מכ"ש שיוכל לעבוד ה' במס"נ הקל ספק שמא ימות. עאכו"כ כי אדרבה טובה יהי' לו שיחזור לשרשו . . . כן אין אדם שליט ברוחו לכלוא וכו' אדם בליעל דהיינו הס"מ לא ימנע מאתי שיחזיר לשרשו. וזהו הפי' בא חבקוק והעמידן על אחת דהיינו אמונה שיש בכח למסור נפשו, וזה הוא העמדה, ואם אין לו אמונה אזי יבוא לו מ"ז ומבלבל דעתו. וצריך לעבוד ה' בין בדבור בין במעשה בין במחשבה וסימן לדבר אד"ם הא' הוא מחשבה הד' הוא הדבור המ' הוא המעשה דהוא ג"ח, וכשיעבוד כן יזכה כן למקום ולא יהי' רצונו רק למקום ב"ה. ואל יתגאה דעתו בזה כי זה הוא לו ירושה מאברהם וד"ל.

נצבים כט, יח

והיה בשמעו את דברי האלה והתברך בלבבו לאמר שלום יהי' לי כי בשרירות לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה. פי' היות ידוע שאוה"ע הקליפה יונקת מהקדושה וזהו גלות השכינה שמשפיע לקליפות כו' ונקראים רוח שבעים בלא חסרון וישראל נק' צמאים דאיתא במדרש הרוה הם אוה"ע שאינם צמאים ליוצרים וצמאה הם כנסת ישראל שנאמר צמאה לך נפשי לכן אם יאמר אלך בשרירות לבי ולא יגיע לי רעה כמוהם שאינם נחסרים כו' אף שישראל אינו יכול כו' אבל שלום יהי' לי פי' שלום התקשרות המשפיע והמקבל שהוא יסוד יהי' לי ובוהא חבר הרוה עם הצמאה כו' והבן.

לשרשו . . . : תיבה אחת אינה ברורה בכתה"י.

אין . . . לכלוא: קהלת ח, ה.

בא . . . אחת: מכות כד, א.

נצבים כט, יח

והי' בשמעו: נעתק מכת"י 208 עג, ב. 633 קצג, א. 1064 סח, א. וכת"י ירושלים 4088 ל, א.

במדרש: ראה פרשי' סנהדרין ע, ב ד"ה רוח.

צמאה לך נפשי: תהלים סג, ב.

אינו יכול: ג"א: אינו במדרגה זו.

ז, א

והשבות אל לבבך בכל הגוים וגו' וקבצך וגו' ומל' ה' את לבבך לאהבה וגו' ותמי' עד שלא יקבצנו קאמר והשבות וגו' ואחיכ ומל' ה' וגו' לאהבה וגו' ומה היא האהבה שאמר בתחילה אך יש אהבה ומסירת הנפש זוטא שמוקדם ליראה ואחיכ אהבה רבה כו'.

ז, ג

ושב' ה' אלהיך את שבותך דהנה עיקר התשובה יכול להיות ע"י שהמשיך את דיבורו שהוא החיות של כל העולמות כנ"ל והמשיך לתאוותו כנ"ל ואחיכ כששב מחזיר זה. וזהו ושב' ה' שמצמצם עצמו להיות אלהיך בעולמות דהנה מבחי' הוי' מוכח שמהוה תמיד וממילא מוכח שהוא ית' א"ס וצמצם להיות אלקיך תשוב החיות הנ"ל עם שבותך. וזהו גדולה תשובה שמגעת כו', למשל דהנה אצל מלך יש כמה מיני' יש שרים שעומדים ורואים פניו תמיד ועליהם וודאי לא שייך לומר מלך ויש שרואים פני' לפרקים ועוסקים בשירות ותשבחות ויש שאינם רואים פניו כלל רק שומעים לדבריו וציויו אעפ"י שאין רואים אותו וזה עיקר העבודה וע"ז שייך לומר מלך על כת שרחוקים ממנו ושומעים רק לציויו וזהו עיקר המלוכה באשר דבר מלך שלטון, כך יש כמה בחי' בישראל ועיקר המלוכה על אלו שנק' בחי' עבודה ואעפ"י שאין מבין שום דבר רק שומע לציוויו ומדבק כל מחשבתו וחיותו כדיבורו לו ית' בתורה ותפילה כי הם הרוב. וזהו ברוב עם הדרת מלך

ז, א

והשבות אל לבבך: נעתק מכת"י 184 תז, ב שוה"מ וכשמוציאו. 411 פה, ב. 633 קצג, א. 1064 פה, א. וכת"י ירושלים 4088 ח, א.

ז, ג

ושב' ה' אלקיך את שבותך: נעתק מכת"י 268 יז, א. 349 פב, ב. 877 כח, א. 1240 עא, א. וכת"י ירושלים 1166 רכה, ב. 3477 ע, ב.

בכמה מכתה"י רשום בתחלת המאמר, עוד ענין התשובה, ולפניו מופיע ד"ה איתא בנמ' מנין שקושרין לשון של זהורית, המבאר ענין התשובה. ושהמשיך, דיבורו כו', וע"ז קאי כנ"ל שבתחלת המאמר שלפנינו. מוכח: נ"א: נמשך.

גדולה תשובה שמגעת: יומא סו, ב.

למשל כו': מכאן ואילך ליתא בכת"י 349: 877. וצ"ע הקשר בין שני הקטעים.

באשר . . . שלטון: קהלת ח, ד.

ברוב . . . משלי יד, כח.

דהרוב הם שאינם רואים פניו ואצל בחי' שיש רוב עוממות דהיינו הסתרות אלקות שם שייך לומר הדרת מלך וזה אין יכולים לעשות רק ישראל שהם המעט שיכולים למעט א"ע להפקיר א"ע מכל וכל משא"כ או"ה שהם נק' אמות שהם האם של עוה"ז שרוצים הכל לעצמם והם נחשבים בעצמם ליש ועליהם נאמר ואעשה להם משה שמנים משה שמרים וכו'.

ל, ד

אם יהי' נדחך בקצה השמים משם יקבצך וגו' ולכאורה איך שייך לשון יחיד על כנסת ישראל דמ"ש ואהבת וגו' שייך על כל אחד ואחד מישראל אבל משם יקבצך האריך שייך לשון קיבוץ לאדם אחד. הענין שהאדם מפוזר ומפורד שכל אדם אינו בשלימותו לפי ערך שכלו ומדותיו כי יש אדם שחסר לו מדה אחד ובמדה הזאת אם הי' לו היה שלם בכולו ואם חסר הרי חסר לו אבר אחד כידוע ויש שחסרונו ימצא באדם אחר ואם אותו האדם נעשה שלם וכו' ויש שהאדם הזה הוא רחוק מאוד ממנו והוא לא יכול להיות שלם בלתי וזהו אם יהי' נדחך בלשון יחיד משם יקבצך והי' אחד כו' וזהו ענין הגלות ומשום זה צריך אדם לשנות מדותיו בכל עת ובכל זמן ולא יעמוד זמן רב במדה אחת וד"ל.

האזינו לב, ט

להבין הפסוק כי חלק ה' עמו, נקדים להבין מהו ענין זיו והארה וענין מהות ועצמות. והוא ד"מ זיו השמש הוא מהשמש ואעפ"כ אינו מהשמש שהרי מהשמש אינו נחסר כלום. ואעפ"כ בלא השמש לא הי' הזיו

ואעשה . . שמרים: ראה ישעי' כה, ו.

ל, ד

אם יהי' נדחך: נתק מכת"י 170 רס, ב. 269 רצב, א. 355 עט, ב. 633 קצו, א. 929 נא, א. 1064 פי, א. וכת"י ירושלים 3547 רנב, א. 4088 ב, א.

האזינו לב, ט

להבין הפסוק כי חלק ה' עמו: נתק מכת"י 269 רצו, א. 411 לג, ב. 427 עז, ב. 633 קצד, ב. וכת"י ירושלים 22 מה, ב. 2916 רנו, ב.
נקדים להבין: נ"א: ולהסביר זה הענין יפה נדרשת נקדים להבין.

נמצא דהזיו הנ"ל שבא מהשמש אין ערך ודמיון לעצם השמש רק שהוא מעצם השמש ככה ממש כי חלק ה' עמו דהיינו נפש האלהית היא חלק ה' ממש דהיינו עצם האור והוא שוה בכל נפש מישראל והיא אינה מתלבשת בגוף האדם רק הארתה מאירה באדם וההארה אינה שוה בכל אדם שבוה היא יותר מצומצמת ובוה אינה כ"כ ובהארה זה יש בה בחי' חב"ד ומדות, אבל לא בעצם נפש האלהית כי היא אינה מתלבשת בגוף ואיך שייך לומר שם חב"ד ומדות כ"א כשמתלבשת במוח ולב שייך לומר כו' ומ"ש במ"א שהיו"ד בחי' דהיינו חב"ד ומדות הם עצם נפש האלהית כוונתו בזה שהם עצם האלהית המתלבשת בגוף שיש עוד מדרגה תחתונה מזה דהיינו הג' לבושי' מחדו"מ. והנה העיקר הוא להבדיל דכתי' וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל בין האור ובין החושך וענין ההבדלה הוא כי נפה"ב היא מעורבת מטו"ר כי מחמת שחב"ד של נפה"ב היא מקושרת בחב"ד של נפש האלהית ולכן יש בה ג"כ טוב, וענין הטוב שיש בה היינו שכל איש ישראל רוצה לעשות רצון ה' במס"נ ממש, משא"כ באוה"ע שאין להם מדה זו והרע הוא מה שהוא רוצה להיות עובד ה', שזהו מעשה הקליפה שרוצה להיות יש דהיינו שרוצה לעשות רצון ה' אבל מי יעשה הוא בעצמו וזהו תערובות מטו"ר. והנה צריך לעשות הבדלה והוא בתפילה בחונן הדעת שמקשר דעתו בתפילה ומתבונן שהוא אינו כלום ואינו רק זיו דזיו ומחמת זה רוצה לצאת למקורו להבטל שם ומחמת זה הוא מבדיל הרע דהיינו שלא להיות הוא העובד ושלא להיות יש כי מאחר שהוא רוצה בתפילה להבטל שם ושלא להיות ממנו כלום. וזהו היפוך הרע שרוצה להיות יש ובוה הוא מבדיל הטוב מהרע. והנה למשל כשאדם עושה מו"מ אינו נראה מחב"ד ומדות שלו רק המו"מ והם ממש אותו דבר וגם הגוף בטל למו"מ כי הוא הולך ועושה. והנה עיקר המו"מ כדי שיהיו לו טוב אח"כ ובשעת מו"מ אין נראה לעין כל שעושה כן כדי שיהי' איזה טובה אח"כ רק המו"מ נראה ושוכח על עצמו לגמרי שהרי הוא סובל כמה יסורים, רק צ"ל בשעת התפלה שלא יראה בחב"ד ומדות שלו רק התבטלות איך שהכל בטלים והוא לא ירצה שום דבר אהוי"ר רק יתבונן מה שיהי' יהי' ובוה מקשר עצמו לה'. והנה ענין תפלה הוא להעביר דברים המסתירים למשל בארץ יש כח הצומח ואעפ"כ בלא חרישה אין מתגלה כח הנ"ל מפני שהוא מוסתר בדומם והפעולה של החרישה שמחמתו הוא מגלה כח הצומח כן ענין התפלה כי יש בטבע כל נפש מישראל למסו"נ לה' רק שהיא מסותרת ובתפלה הוא מגלה האהבה כמו שהחריש' מגלה כח הצמיחה וד"ל.

כ"א כשמתלבשת במוח ולב שייך לומר כו': נ"א: כי שייך לומר חב"ד כשהיא במוח ומדות ג"כ לא שייך לומר רק אחר שהוא כלב ושם שייך לומר מדות כי שם מקום המדות ובמוח שם מקום חב"ד אבל מה שאין מתלבש בגוף אין שייך כלל וכלל שם חב"ד ומדות.

וירא . . החושך: בראשית א, ד.

ברכה לג, ב

מימינו אש דת למו. עקרה של תורה הוא בחי' חסד אלא שעברה דרך הגבורות דהיינו בחי' הצימצום כו' כנראה בעניני החוקים והמשפטים שנתנו שיעור מדת קרקע ליחשב עם העיר ממש וקוראי' אותה עיבורה של עיר לענין שבת ולענין דיני נפשות בענין עיר מקלט ולענין עניי עירו כו' וכן ענין שבת שלעתיד יהי' כולו שבת ועכשיו צריך להיות בחי' שבת בהסתר ו' ימים כו' וכן בכל עניני המצות כמו תקיעת שופר כו'. והנה בענין עיבורה של עיר נפלאות מאד ענין צימצומה בהיות שאמה א' יותר מהע' אמה וד' טפחים שנלמד ע"פ תשבורת ממדת המשכן כו' אינו מקום ישוב כלל להיות כמדבר ממש וכן ענין תחום אלפים אמה שסמכו על לימוד מקום ממקום כו' והריבוע יהי' דווקא לריבוע של עולם. והענין שבערי מקלט שבערים ההם הגבורות הקדושה הקולטת פגם הרוצחין בשוגג מתפשטת הקדושה סביב להישוב שנישוב ששם בני אדם התגלות אלקות שם יותר הרבה מבשדה ומדבר (ששם בחי' אחוריים כו') כי להיות בני אדם בצרכיהם כו' והשיעור שניתן סביב לה לקלוט הרוצח שגואל הדם שהוא בחי' הקיטרוג למעלה כו' אלפים אמה דוקא ופסיעה יותר דמו הפקר ופסיעה א' בתוך התחום נחשב גואל הדם לרוצח גמור בהרגו אותו ונמצא כי ד"ס שלמדו מדת התחום לשבת מערי מקלט הוא בהיות שראו בתורה שהתפשטות הקדושה סביב לה מדת אלפים למדו כן לענין שבת ג"כ לענין ליחשב בחי' ישוב כו' וזהו אסמכתא שלהם בעירוב' תחומין דוקא יותר מערובי חצירות שלא נזכר כלל בתורה שבכתב כו' וריבוע של כל עולם ועולם כנזכר בע"ח ועשו מצידו יעקב במזרח והבן כל זה היטב הדק.

ברכה לג, ב

מימינו אש דת למו: נעתק מכת"י 208 פד, א.

עיבורה של עיר: ראה עירובין נו, א.

כמו תקיעת שופר כו': ראה גם אנה"ק סי' (קטו, א).

שנלמד . . ממדת המשכן: עירובין כג, ב.

שסמכו . . ממקום: שם נא, א.

והריבוע . . לריבוע של עולם: שם נו, א.

אלפים אמה: ראה מכות יא, ב (במשנה).

לג, י

יורו משפטיך. עיקר מלת הוראה על אסור והיתר מפני התערובות טויר באמת והבירור להבדיל הרע מן הטוב בפ"ע ולומר עליו טמא הוא, הוא ענין ההוראה כאדם המורה לחבירו בדבר שהוא נבוך בו כו'. אבל במשפטי דיני ממון שאין הזכאי והחייב מעורבים לא שייך בפסק הדין לחייב לומר בו הוברר כ"א לשון פסק דין דהיינו על המשפט שיש סברות לזכות ויש סברות לחיוב ושם יתכן ג"כ בירור סברות הזכות. וזהו יורו משפטיך כו' וד"ל.

שופטים ט, יג

להבין הענין מה שמבואר שייך משמח אלקים ואנשים ודיוק במה משמח אלקים מכאן שאומרים שירה על היין ולכאורה וודאי עיקר שירה בכלי תמוה עדיין במה משמח אלקים וגם תמוה מ"מ אין היין משמח אלא השירה. ולהבין זאת הנה שירה הוא בחי' העלאה בחי' רצוא כי השירה הוא כפי התלהבות הלב כדי שיהי' אח"כ בחי' שוב דהיינו המשכות אא"ס וכפי העלאה כן הוא ההליכה. והנה בתנא דבי אליהו מבואר שהמלאכי' אומרים ג"פ קדוש ביום דהיינו בכל ד' שעות פעם א' קדוש והטעם כי אמירה דקדוש הוא בחי' העלאה של המלאך והמשכה שנמשך אח"כ ע"י העלאה מתעכב עד ד' שעות והנה יש מלאכים שאין ההמשכה יעכב כ"כ והכל לפי ההעלאה כן הוא המשכה והנה המשכה הנ"ל צריך להיות במדה וקצבה שאלמלא יומשך ביותר אזי יתבטל במציאותו ע"כ צ"ל גבול וקצבה כהעלאה דהיינו כפי הגבול והקצבה צריך להיות בההמשכה שכפי ההעלאה כן הוא המשכה ועיקר הכוונה הוא בהמשכה רק שאין המשכה בלתי העלאת מ"ן וזהו התחלקות

לג, י

יורו משפטיך: נדפס בשני המאורות יג, ב. ונמצא בכת"י ירושלים 2916 ססב, ב.

שופטים ט, יג

לה"ע מ"ש שייך משמח: נעתק מכת"י 260 יד, א. 284 קכה, ב. בהמשך למאמר זה מועתק שם ד"ה להבין מה שהשיב הקביה למשה (לעיל שמות ד, יב), ועיין בהערות

ש"ס.

מכאן . . היין: ברכות לה, א.

ודאי: נ"א: מדאיתא.

עיקר שירה בכלי: ראה ערכין יא, א. אג"ת ג, ג.

בתנא דבי אליהו: ראה שם פ"ו.

ריבי רבנות מדריגות בחי' מלאכי' דהיינו בהעלאה והמשכה ר"ל שזה יש לו בחי' העלאה ביותר ע"כ ההמשכה ג"כ ביותר אך יש עוד בחי' מלאכי' שכאשר יתעלו שוב אין להם בחי' המשכה ונתבטלים ממציאיותם לגמרי. והנה השיר של לויים הוא ג"כ בחי' העלאה בחי' רצוא כדי שיהי' אח"כ בחי' המשכות אא"ס והעיקר הוא בשביל ההמשכה וכפי שצריך להיות המשכה אח"כ כן היא העלאה מקודם ולכן משתנה שיר של לויים בכל יום מפני שאין ההמשכה של יום זה דומה לחבירו עד"מ יום א' חסד וכן במועדים וברגלים ובשבת שאין המשכות דומה כידוע ע"כ גם השיר שהי' העלאה ג"כ אינו דומה והלויים היו יודעים איזה המשכה ניצרך ביום זה וכפי ההמשכה כן היא העלאה מקודם. והנה בחי' יין הוא בחי' המשכה כי בחי' המשכה הוא מהעלם אל הגילוי ויין הוא ג"כ בחי' המשכה מהעלם אל הגילוי כי מתחלה הי' מכוסה ונעלם ומובלע בענבים ואינו נק' אז בשם יין רק ביוצא אל הגילוי אז נק' בשם יין וכמאמר ג"כ נכנס יין יצא סוד, סוד הוא בחי' העלם. וזהו שירה על היין שירה הוא העלאה ויין בחי' המשכה. וזהו שהי' ג"כ בעבודת הקרבנות כי הקרבן עצמו הוא בחי' העלאה עולה ריח ניחוח כו' וניסוך היין הוא בחי' המשכה וכפי ההעלאה כן הוא ההמשכה דהיינו שהעלאה של הכבש אינה העלאה גדולה כ"כ לכן לא הי' רק רביעית ההיז אבל באיל העלאה גדולה יותר ולכן הי' ניסוך היין שלישיית ההיז המשכה גדולה יותר ופר להעלאה יותר גדולה גם מהאיל הי' הניסוך חצי ההיז כו' וד"ל. והנה המחלוקת עיקר שירה בפה או בכלי דהיינו על ההמשכות האיך הי' דלמאן דאמר עיקר שירה בכלי ההמשכה הי' בבחי' מקיף כי השראת המקיף הוא כלבשוים וגם הקול של הכלי הוא בלתי אותיות ולמ"ד שירה בפה ההמשכה בבחי' פנימי' בבחי' אותיות כי פה הוא בחי' אותיות וזהו לשון עיקר שירה וד"ל. והנה זה תרוויהו סברי דהמשכה הי' בב' אופנים דהיינו מקיפי' ופנימי' אבל מחלקותם הי' בשביל מי הי' עיקר ההעלאה דמר סבר בשביל המקיפים ומר סבר בשביל הפנימי' ולכן הי' ההעלאה בפה דהיינו בחי' אותיות כדי שימשך אח"כ בבחי' אותיות. וזהו משמח אלקים דהיינו ההמשכה מבחי' טובב בחי' הוי"ה לבחי' אלקים שהוא בחי' ממלא וד"ל. אך יש עוד בחי' שמחה גבוה יותר מיינ והוא ענין ניסוך המים שהוא גבוה יותר מניסוך היין כי מים הי' יותר נעלה מבחי' יין כי מים מטהר טמאים והוא מ' סאה שבמקוה שהוא נגד ד' יודי' אבל יין אינו מטהר טמאים כי יין לא מעלין ולא פוסלין. והענין הוא כי מים הוא בחי' חכ' כמו מים שאין להם תואר גוונין כלל רק מראה מים משתנה כפי מזיגת הכלי אשר נמשך המים לתוכו אם אדום או ירוק וגוון המים הוא בחי' היולי וכמ"כ מציאות חכ' אינו מציאות גמור והוא בחי' היולי כידוע וכמבואר במ"א וגם נק' בגדי קודש

נכנס . . . סוד: עירובין סה. א.

עולה ריח ניחוח: ויקרא א. ט.

מ' סאה . . . יודי': ראה לקמן ערך מקוה.

יין . . . פוסלין: מקואות פ"ז.

בגדי לבן כי מראה לבן הוא ג"כ אינו בחי' גוון כלל כידוע אבל יין הוא מתואר בגוונין יין אדום או שחור כי יין הוא בחי' בינה כידוע אשר בחי' בינ' הוא בחי' מציאות גמור אשר נגבל ומתואר באופן גוונין מציאותו זה כידוע וד"ל. והנה ענין ניסוך המים הוא המשכ' מבחי' חכ' הנ"ל כי ניסוך המים הוא דווקא ממעיין מי השילוח שהוא המשכת חכ' מהעלם אל הגילוי כי מעיין הוא בחי' העלם אבל לא מים שאובין שמים שאובין גרועין מיין שפוסלין המקוה. והנה ניסוך המים דברי הכל בכלי והיינו בבחי' מקיף וד"ל. והנה נסוך המים הי' דווקא בסוכות דהיינו אחר יו"כ דווקא אז נמשך המשכת חכמה כו' וד"ל והנה ביצחק הי' בחי' מים ויין בהתכללות דעירבו מיא לגו חמרא אבל ע"ג המזבח יין לחוד ומים לחוד כו' וד"ל.

יא, 17

אנכי רעיתי כתיב ורעותי קרי וכן חוקתי ומצותי קרי ומצותיו כתיב דלפי הענין הפשוט אינו מובן כלל לפי הכתיב אך שהסתום ונסתר היא חכמה למעלה מהדעת להשיגו ונגנזו בנינה כפשוט המובן ולפעמים בא במקום בתורה שלא יהיו שניהם מכוונים ויוצא מהפשוט וזהו כתיב, וקרי בדיבור הוא לפי הפשוט וד"ל.

יב, א

ויצעק איש אפרים תורה אמר אביי כו' הקול קול יעקב קלא פנימאה כו' והידים כו' ברכו בתורה תחילה כי ארור המן איבוד רשעים רינה

יא, 18

אנכי ורעיתי: נעתק מכתבי 1064 פח, א. וכתבי ירושלים 4088 קפו, א. 55b ק, ?
חוקתי ומצותי קרי ומצותיו כתיב: ראה ואתחנן ה, י [ולשמרי מצותי, מצותו כתיב].

יב, א

ויצעק איש אפרים: נדפס בקוני' להשכילך בינה ע' 56. ונמצא בכתבי 127 קסב, ב. 396 עא, א. 928 כט, ב. 1144 רנז, א.

ברוב מקומות הנ"ל, מופיע לאחר מאמר זה ד"ה הנה ידוע ענין כלים דאצי'. ובכתבי 396 הנ"ל מתחיל:

ביאור הענין הנה ידוע ענין כלים דאצי'.

הקול קול יעקב: תולדות כז, כב.

ברכו בתורה תחילה: בי"מ פה, סע"א.

איבוד רשעים רינה: ע"פ משלי יא, יו"ד.

אבל בברוך מרדכי אין שם ארור וזהו דלא ידע כי מירא דכיא כו' מתחילה עליות נוק' מבי"ע לאצי' ואח"כ יסוד אבא הקול יעקב מאיר בבי"ע ויצא ונתגלה מלפני המלך וקליפה דאצי' אינה מתחלת אלא בבריאה כו' וז' סריסי' המה נשמות התנאים היכלות דאוי"א המשרתים פני המלך מוחין דז"א למה כשר ופסול שהן המדות והמה היכלות להמדות ונק' היכלות דוכרין שאין הולדה עדיין מחמת הביטול לגמרי כו' וענין היכלות הם עגולים מקיפים כו' אשר לא תבא ושתי גסות הנוגה לא תקבל בתוכה כ"כ אחדות ה' כו' ואינה מקבלת מהסריסים אבל אסתר מקבלת מהם כו' ע"י הקליפות בין כלים דיושר דיי"ס דעשי' ובין לבושי נוק' פניהם אל הכלים כו' ומאמר תדשא הוא או"פ דכלי מל' דעשי' הנק' נשמה דעשי' אשר שרשו בחי' כלים החיצוני' דאצי' ומאותיות תדשא נמשך מלאך המשפיע ומהוה בחי' הצומח כדור הארץ והוא בטל לאורות כי בביטול הכלים מכלים שונים בחי' נפש ורוח דיי"ס דעשי' נאמר כבודי לאחר לא אתן וג"ע הארץ הוא כלי ספי' מל' דעשי' והארץ הגשמי הוא שהושפלה עוד בהשתלשלות מלאכים משפיעים ואלקות מלובש בהם כו', וארמ"ע הם מכלים דעשי' כי כל לבוש נמשך מכלי אלא שיתרונו הארת המקיף כו'. אך להיות יניקת הקליפות מאחורי כלים דנוק' דעשי' הרי ארמ"ע הם בחי' לבושי' לאוי"מ דקליפה כו' ועליהן אווירן דכין לבושי קדושה אך בעולמות עליונים מובדלים הם ובעשי' מעורבים הם ולכן בקיעת אווירן קדושין מעוררין הארת המקיף שהוא למעלה מספי' מל' דעשי' מקור ג"ע הארץ כו' ולבושי נוגה הם דברים המותרים מתהפכין לטוב כשאינו אוכל לתיאבון יהי' כלי לאווירא קדישא ומתהפך לאווירא מסאבותא כו' ונפש הבהמיות שבאדם וכן רוח הבהמה מלובש בהן מלאך המהווה אותן והוא בטל כו' אבל בנפש אלקית שבעשי' שרש המשכתו מן פנימיות כלי דיי"ס דעשי' וד"ל.

ש"א ב, ג

כי אל דיעות הוי', ולי"א, וליו נתכנו עלילות. הנה באמת נו' באד"ר בענין תיקוני דיקנא נושא עון וכו' שאין כל הצמצומים מאין ליש תופסים

דלא ידע: מגילה ז, ב.

מירא דכיא: חולין קלט, ב.

לאצי': ג"א: להיות קודם באצי'.

כבודי . . . אתן: ישעי' מב, ח. מח, יא.

ש"א ב, ג

כי אל דעות: נעתק מכת"ק אדמ"ר האמצעי 1161 כג, א. ונמצא גם בכת"י 177 קמט, א. 407 פ, ב. 931 יט, ב. 1148 לו, ב. וראה ספר הליקוטים דא"ח — צמח צדק, ערך לא, לו. באד"ר: זח"ג קלא, א.

מקום כלל כלל כו'. ואעפ"כ הרי במדת גבורתו והצמצום מאין ליש הרי יש שכר ועונש פגימת העון כו'. ולהבין זאת איך יהי' שני הפכים בנושא א', הנה עד"מ כשחכם מופלג משיג השגת חכמה עמוקה שאין כל חכם יכול להשיגה וכשהוא רוצה להשפיע איזה הארה והשגה מועטת מן עמקות החכמה לחכם קטן שיוכל להשיגה מוכרח שיצמצם ויעלים הרבה מאד מן עמקות מהו' ההשכלה כמות שהיא אצלו ולהלבישה באופנים אחרי' עד שכמעט נעשית כמו השגה אחרת שאינה ממהות השגתו העצמית, ובשני דברים מובדלת היא ממהות השגתו א' בשינוי מהות שהלבישה באופן אחר והב' בבחי' הקיצור והעלם מקור טעמו של דבר בהרחבה בכדי שיוכל להשיגה וכו'. והרי היא אותה השגה עצמה כשהייתה בהרחבה בעמקות חכמתו אלא שנשתנית למהות אחר שאינו מערך ההשכלה כשהיתה כלולה בהרחבת שכלו ויש להבין שהרי אנו רואים כשהיא מושגת בהשגת חכם קטן יוכל חכם אחר לסותרת כו' ואותה השגה עצמ' כשאומרה החכם הגדול שצמצמה כנ"ל אין חכם קטן ממנו יכול לסותרת שהרי יסבירה לו ממקור ההרחבה והרי נראה בחוש שאין השגה זו המצומצמת נבדלת היא לגמרי ממהו' השכלת החכם הגדול אלא עודנה קשורה ומיוחדת במקור שורש חוצבה ולכן כשאומרה החכם הגדול אע"פ שאומרה באותו לבוש ואופן שאומרה החכם הקטן אעפ"כ כיון שהיא בשעה שאומרה בהשגת שכל החכם הגדול ושם אינה מובדלת מהרחבת ההשכלה לכן לא יוכל אחר לסותרת, אך כשהיא מושגת בהשגת שכל חכם הקטן שהיא אז מובדלת ממקור שורשה יש סתירה אצלה וכו'. והנה יתבונן המשכיל שגם אצל החכם הגדול בשעה שמצמצמה ואומרה בלשון שיוכל להשיגה חכם קטן, כיון שאומרה בלשון שיש לה סתירה הרי יש בחי' סתירה לההשגה ההיא גם אצל חכם הגדול אע"פ שכמו שההשגה אצלו בהרחבה אין שם סתירה כלל אבל מ"מ כשמצמצמה הרי יש סתירה ואותה השגה עצמ' אינה מובדלת לגמרי מכמו שהיתה כלולה בהרחבת ההשכלה נמצא מצד ידיעת הרחבת ההשכלה לצמצום ההשכלה יתכן גם להרחבה בחי' סתירת צמצום ההשכלה אבל באמת לא יתכן לצד עצם ההרחבה שום בחי' סתירה כלל וד"ל. ומובן למשכיל הנמשל בקצרה שכח אלקו' המצמצם מאין ליש אינו נבדל ממקורו כי הוי' הוא האלקי' והרי מצד שהמקור יודע ג"כ ומקיף הכח המצמצם הרי גם לו יתכן קצת בחי' שכר ועונש ובאמת לא יתכן כלל וזהו וליא וליו וד"ל. אך שיוכל להיות זאת שיהי' נמשך כח המצמצם ושיסבלנו המקור כו' הוא מאיל חסד עילא' ראשית י"ג ת"ד שנמשך משם קוצא דשערי עד מ' דעשי' כו' שיוכל להיות דיעות ב' דיעות הפכיים וד"ל.

ב, ו

ה' ממית ומחי' מוריד שאול ויעל. פי' שיש לפעמים בצדיק הרהורי עבירה ואפי' המלאך אינו יודע המחשבה ולהיפוך יש לפעמים לרשע הרהורי תשובה וג"כ אינו יודע ממנו כיא הקב"ה בוחן כליות ולב והצור תמים פעלו אם יענוש לצדיק בגיהנם בפרהסיא יהי' הביוזן רב יאמר לצדיק לך העלה רשעים מן גיהנם ובירידתו נענש ג"כ מעט ואינו ידוע לכל הביוזן וזהו ה' ממית לצדיק בשביל להחיות כו' מורידו לשאול ויעל כנ"ל והבן.

ש"ב ח, יג

להבין מ"ש ויעש דוד שם. וגם פי' לשם יחוד קב"ה ליחדא שם י"ה ב"ה ביחודא שלים. וגם להבין פי' אותיות של שם הוי"ה ב"ה. כי הנה עיקר התורה והמצות הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, והנה העולם הוא בזמן ואיך יכול הוא ית' לדור שם שהוא למעלה מהזמן והעולם, אמנם הוא ע"י צמצום שצמצם א"ע דהיינו שסילק בחי' עצמותו מכל וכל שהוא בחי' א"ס ומשרה שכינתו בתוך העולם שהוא בזמן וגבול, ואח"כ בחי' התפשטות אורך ורוחב כו', וזהו פי' אותיות של שם, שהי"ד מורה על הצמצום, והה' הוא בחי' התפשטות בשמים ממעל ועל הארץ מתחת לארבע סטרין שהוא בחי' ו"ק והוי"ו הוא בחי' המשכת [אלקות מלמעלמ"ט ואח"כ בחי' ה' תתאה שיהי' גם למטה בחי' התפשטות. וזהו ויעש דוד שם שעי' התורה והמצות המשיך] אלקותו למטה שיהי' לו דירה בתחתונים בכחי' שם הוי"ה שהוא ענין צמצום [והתפשטות המשכה] והתפשטות (וכן בכל השתלשלות מעולם ועד עולם נעשה כך צמצום והתפשטות כו'). והנה עיקר הדירה בתחתונים הוא שיתגלה אלקותו למטה שידעו כל בשר כי ה' הוא האלקים ואין עוד שאפי' אחר שנברא העולם אין שום שינוי לפניו ית'. וז"ל היחוד שהוא יחיד ומיוחד אחר שנברא העולם כמו קודם שנברא העולם, אלא שבעה"ז אין היחוד שלם שיתגלה אלקותו גם למטה בעה"ז בזמן הזה עד

ב, ו

ה' ממית ומחי': נדפס בבונה ירושלים סי' ע. ונמצא בכת"י 337 ע. ב. אינו יודע המחשבה: נ"א: אינו יודע כי הדק היטב הוא.

ש"ב ח, יג

להבין מ"ש ויעש דוד שם: נדפס בבונה ירושלים סי' כו. ונמצא בכת"י 115 מז. ב. 147 קמה. א. 167 ע' רפא. 184 תפג. ב. 265 יט. א. 268 לו. א. 269 רעו. א. 349 לב. א. 400 צה. ב. 411 נח. ב. 415 ד. ב. 929 כב. ב. 1174 קטו. א. וכת"י ירושלים 1164 קמו. ב. 3542 פד. ב. ברוב כתה"י בא מאמר זה בהמשך לדי' להבין ענין תשובה (לקמן ערך תשובה) משבת תשובה תקניז (וראה מ"ש בהערות שם). גם בבונה ירושלים מופיע מאמר זה לאחר די' ואתחנן תקניה ולפני די' קחו מאתכם תרומה תקניז.

ביאת המשיח שאז עין בעין יראו כו' וראו כל בשר וכו'. אבל בעולמות העליונים גם בזמן הזה יכול לעשות היחוד שלם ע"י התורה ומצות (שמוסיף אורות באצילות) שמתגלה שם יחודו ביתר שאת וגם למטה נמשך מזה שיכול לשוב אל ה' בכלות הנפש ולדבקה בו. וזהו והופע בהדר גאון עוזיך פי' שיאירו בחי' היודיין והאויין (בחינת נימין ושערות) שהם בחי' צמצומים והשתלשלות המשכות והארות מאור עליון איס ב"ה גם למטה בעה"ז, עד כי יודע כל פעול כו' שאפי' אה"ע ידעו וישיגו אלקותו [כי אפס זולתו] (דקאי על אה"ע וסוף המאמר מוכיח ה' אלקי ישראל). והנה בחי' זו יהי' בזמן המשיח שבזה"ז גם אנחנו בני' אין לנו השגת אלקותו בשכלינו האנושי רק מצד אמונתנו אשר ירשנו מאבותינו, אבל לעת"ל שיתגלה יחודו לעין כל בשר אזי אפי' או"ה ישיגו בשכלם האנושי יחוד אלקותו, ולכן כתיב ובאו במערות צורים מפני פחד ה' ומהדר גאונו וכו' בחי' הדר גאון כו' הנ"ל.

מ"א ה, יב

וידבר שלשת אלפים משל וידבר הוא בחינת חכמה תתאה חכמת שלמה דמלכות דאצילות שלשת אלפים משל הם בחינת ג' עולמות בריאה יצירה עשיה ג' לבושים מחשבה דיבור מעשה בראתו יצרתו אף עשיתו מושכל מורגש מוטבע בחינת שליא שהולד מתכסה בו וזהו בחינת יחודא תתאה איך שהלבושים הם כהדין קמצא דלבושי' מיני' ובי' בחינת ג' משלים שהמשל השני הוא משל להמשל הראשון וכן השלישי לשני והוא מבחינת ה' גבורות דאלהים הנמשכים מבחינת הוי"ה בחינת ה' גבורות מנצפ"ך שבמלכות דאצילות בחינת רחל הניתן לה מבחינת לאה ע"י בחינת יעקב המחבר ב' אותיות לאה ורחל וד"ל. אצילות נקרא גופא דמלכא ובריאה יצירה עשי' הם ג' לבושים מחשבה דיבור ומעשה אותיות הדיבור הם אותיות המחשבה עצמה והמחשבה מנהגת להדיבור עקביים דלאה נכנסין בתוך ראש רחל ונקרא מנהגת שבאמת אף הדיבור אינו נמשך מבחינת מחשבה שכח הדיבור הוא בחינת מלכות אחד ממדותיו כח התגלות והמוח אינה אלא לבוש ועומדת אחורי ז"א רק שהתחלקות האותיות והצירופים הם מבחינת מחשבה שמהלב נמשך הבל וקול וע"י המחשבה נתחלק הקול וההבל

עין בעין יראו: ישעי' נב, ח.

וראו כל בשר: שם מ, ה.

והופע . . . עוזיך: תפלת ימים נוראים.

ובאו . . . גאונו: ישעי' ב, יט.

מ"א ה, יב

וידבר שלשת אלפים משל: נעתק מכת"י 167 ע' רצד. 1064 קד, א.

בראיתו . . . עשיתו: ישעי' מג, ז.

לאותיות אלו ע"י ה' גבורות מנצפ"ך המחשבה לאה נמשך ממלכות דתבונה ומלכות דתבונה הוא קיצור השכל שנתפס באותיות ונקרא כח המחשבה וזוה נולדים המדות בלב שתבונה אותיות בן וכת ואינה מצוייר במחשבתם בבחינת אותיות וציוור המחשבה נמשך מבחינת מלכות דתבונה ע"י המדות שבלב בראתיו יצרתיו אף עשיתיו בעשיה כתיב אף עשיתיו שבוה יש חילוק בין בריאה יצירה לעשי' שהיא בחי' אותיות הכתב אעפ"י שהוא כותב אותם האותיות עצמן שדיבר אעפ"כ במחשבה ודיבור מאיר בו רוחניות השכל משא"כ באותיות הכתב שמג' דיבורים יכול להבין יותר אמיתיות השכל מכמה שורות של כתב והוא מחמת הנ"ל ובחינת מרכבה דעשי' נחשבת לבחינת בריאה יצירה בבחינת דומם ממש כעננים למרכב בחינת מרכבה דעשיה. בריאה יצירה עשיה נקראו עולמות הנפרדים שהם בחינת לבושים ע"ד משל שהלבוש הוא נפרד ואינו מעצם הגוף ע"ד משל וזהו יחודא תתא ליחד עולמות הנפרדים שנודע שהן כהדין קמצא דלבושי' מיני' ובי' בחינת ג' משלים והוא מבחינת גבורות וצמצומים וקמי' אין צמצום והסתר והעלם מעלים ומסתיר כו'.

ח, נ

יְהִי ה' אלקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו להטות לבבנו אליו ללכת בכל דרכיו ולשמור חוקיו ומשפטיו אשר צוה את אבותינו כו'. ונבאר הענין למה דכתיב למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם ואלהינו בשמים כל אשר חפץ עשה וכו' פי' למה יאמרו הגוים דהיינו חלול ה' של גוים וגם גוים שבתוך האדם הם משפילים אותו ואומרים שהם רחוקים מאוד מה' וזהו איה אלהיהם פי' איך הוא אלקות שאתם ממשיכים בתורה ותפילה ואף הוא שקר גמור הוא אצלינו כאשר נבאר שלגוים הוא רחוק מאוד ולא לעמו ב"י ומ"מ הם מבקשים למה יאמרו כך. הנה צריך להבין מהו אלקים אחרים פי' אחרים שהם נזונים מאחוריים דקדושה שלא ברצונו ית' כמאן דשדי בתר כתפוי ולמשל כאדם השונא את חבירו וכשנותן לו דבר לאכול הוא משדי בתר כתפוהי כך כביכול בו ית' כמ"ש ואתה מחיה

כהדין . . וביי' ביר פכ"א, ה.

ת, נו

יהי ה"א עמנו: נעתק מכת"י 35 ע"ד, א. 349 ע"ד, א. 424 רמז, א. 1174 ע"ד, ב. נוסח אחר מהנ"ל נעתק מכת"י 1240 כ"א, א.
למה . . עשה: תהלים קטו, ב.
ואתה . . כולם: נחמ"י ט, ו.

את כולם. ובזה יובן בכל חכמי הגוים מאין כמוך והקשה הזוהר מהו בכל חכמי הגוים מאין כמוך משמע שבכל חכמי הגוים אין כמוך אבל בחכמי ישראל יש כמוך בתמיהא אלא לפי שהם סוברים שאין השגחתו למטה והיינו דכתיב מאין כמוך כמ"ש רם על כל גוים ה' על השמים כבודו וע"כ הוא נאמר כי גאה גאה וכו' ומתרגם אתגאי על גיתניא וכמ"ש וברוב גאונך תהרוס קמיך תשלח וכו' פ"י שהקב"ה רם על כל גוים ורחוק מהם עד שלא יהיה להם חיות ויתבטלו ממילא וזהו מה שכתב תהרוס קמיך אבל אנו בני ישראל יודעים שיש לו השגחתו בתחתונים ויכולים להמשיך למטה אפילו בדברים גשמיים כמ"ש ואלקינו בשמים כל אשר חפץ עשה פ"י חפץ הוא רצון העליון שהוא כתר שהוא למעלה מן השכל וסובב כל עלמין וכתר הוא בגימטרי' תר"ך שהו תר"ך עמודי אור וכמו עמוד שראשו אחד למעלה ואחד למטה וד"ל והם תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן הוא עשה דהיינו בעש"י גשמיות חפצו ויכולין להמשיך אותו אפילו בצדקה שבמטבע הוא דומם וזהו פ"י עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם פ"י עצביהם הוא לשון עצבות כסף וזהב שהוא מעשה ידי אדם אבל אנו בניי אין לנו עצבות וכסף וזהב כי הכל מהשגחתו ית' ובכסף וזהב אנו יכולין להמשיך אותו ית' למטה דהיינו בצדקה כמ"ש מי כה' אלקינו המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ פ"י המגביהי לשבת דהיינו שהוא גבוה וגדול עד שאין דבר מפסיק כנגדו ממש כידוע פ"י הנה מקום אתי וכו' וד"ל. וזהו המשפילי לראות בשמים ובארץ מהו שמים פ"י כמ"ש אב המון גוים נתתיך שאפילו הגוים היו מודים שבמדת אהבה ויראה יכול להשיג את ה' ואהבה הוא רוחני וזהו מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה, יאתה הוא לשון אהבה שמודים לזה אבל בדברים גשמיים אומרים שאין יכולין להמשיך אותו למטה כמ"ש על השמים כבודו דהיינו אהבה אבל באמת אינו כן לעמו ישראל מי כה' אלקינו המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ שאפילו בארצות אנו יכולים להמשיך אותו ית' למטה דהיינו בכסף שהוא דומם ומפני שגם הוא נקרא דומם חסד שהוא כלא ואפילו השמים הוא נגדו השפלה כמ"ש המשפילי לראות בשמים ובארץ וכנגדו הוא שוה שמים וארץ כנ"ל. וזהו שוה ומשוה קטן וגדול פ"י שהכל שוה אצלו יהי ה' אלהינו עמנו כאשר היה עם אבותינו דהיינו שיהיה מרכבה לשכינה איש לפי מדותיו אברהם הוא חסד כו' דהיינו

בכל . . . כמוך: ירמ"י, י, ז.

הקשה הזוהר: ח"א ט, סעיב.

רס . . . כבודו: תהלים קיג, ד.

כי גאה גאה: בשלח טו, א.

וברוב . . . תשלח: שם ז.

ואלקינו . . . עשה: תהלים קטו, ג.

הנה מקום אתי: תשא לג, כא. וראה ב"ר סח, י"ד.

אב . . . נתחייך: לך יז, ה.

מי . . . יאתה: ירמ"י שם.

שהיה בטלים נגדו וכל הגוים היו מודים להם כך יהי' עמנו שידעו כולם שיוכל להמשיך אותו ית' למטה רק שיהיה להטות לבבינו אליו דהיינו שיהיה לנו רצון גמור ללכת בכל דרכיו ולשמור מצותיו וכו' שמור הוא משנה ובמה אנו ממשיכים אותו יתברך למטה ללכת בכל דרכיו זו היא הלכה כמ"ש הליכות עולם לו אל תקרא הליכות אלא הלכות דהיינו שאנו ממשיכים אותו ית' למטה. וזהו כאשר צוה את אבותינו וכו' פי' כאשר היה מקושר לאבותינו כן תהיה לנו.

נוסח אחר מהנ"ל

יְהִי ה' אלהינו עמנו כאשר הי' עם אבותינו וגו' לשמור וגו' ולשון כאשר הי' עם אבותינו כו' ולשון להטות את לבבינו כו' וגמר אומר אשר צוה את אבותינו כ"ז אינו מדוקדק. ולהבין מ"ש הכתוב למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם ואלהינו וגו' עצביהם וגו' כי אלוקות וחיות של בחי' גוים הן בכלל הן בפרט הן בחי' אלהים אחרים מבחי' אחוריים כמאן דשדי בתר כתפוי ואין ברצונם והשגתם להשיג ולהמשיך בחי' אחד אמת בכל מעשיהם וכל מה דעבדין לגרמייהו עבדין ואיתא בחי' הוי' הזורק להם חיותם בתר כתפין הוא בחי' אחד אמת אך להם אין להשיג אותה הבחי' מפני כי גאה גאה ומתרגמין ארי אתגאי על גיוותניא וגיאואת דילי' היא אבל ישראל אומרים זה אלי ואנוהו כו' וע"ז מתפללת כני' למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם של אלו כי הם אינם משיגים כו' אבל אלהינו בשמים וכל אשר חפץ עשה כי אנחנו עם ב"י ממשיכים רצון חפצו אשר הוא למעלה מחכמה בעשי' גשמיות ובדברי' גשמיים כמו בנתינת מטבע הצדקה אשר היא כסף וזהב ונחושת אבל עצביהם ותשוקת האהבה של כסף וזהב של האומות הוא מעשי ידי אדם כו' ולגרמייהו הוא דעבדין ומסטרא דמותא הוא וזהו רם על כל גוים כו' מרום משפטו ופעלו מנגדו וכשיכ ועדת לאומים תסובך ועליה למרום שובה וד"ל אבל מי כה' אלהינו הגם שמגביהי לשבת כי הוא גבוה מעל גבוה כו' אעפ"כ הוא המשפילי לראות בשמים ובארץ כי גם כל מיני בחי' הן בחינת שמים שבכל בחי' ובחי' שישנן במציאות עולמות עליונים והן כל בחי' ארץ של אותן בחי' שמים הנ"ל כולם לערך גבהותו השפלה הוא להשגיח ולראות בהן ועכ"ז תשוקתו כבי' להיות דירתו בתחתוני' העושים לו מקדש ובטלים לרצונו כ"א מאבריו אדם בטל לרצון האדם כמו כן עם ב"י חלק ה' וד"ל ולזה אומרת כ"י יהי ה' אלקינו עמנו בכל בחי' אהבה וחסד הגשמים הוא בחי' ארץ כאשר הי' עם אבותינו הוא ניהו בחי' אהבה וחסד עליון ובחי'

שמור הוא משנה: ראה קדושיו לו, א.

הליכות עולם לו: חבקיב ג, ו.

אל . . . הלכות: מגילה כה, ב. נדה עג, א.

ועדת . . . שובה: תהלים ז, ח.

שמים וזהו לשון חז"ל מזכירין גבורת גשמים כתחית המתים וד"ל וז"ש הכתוב אל יעזבנו ואל יטשנו להיות נטושים ופרודים בכל בחי' דלגרמייהו אלא להטות לבבות שלנו וב' יצרינו דהיינו אפי' בחי' גוים ינטה אליו כמאמר הללו את ה' כל גוים כו' כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' כו' ובמה אנו מקשרים וממשיכים את כל הנ"ל לזה גמר אומר ללכת ככל דרכיו זו מצות עשה לשמור מצותיו זו מצות ל"ת וחוקיו ומשפטיו שהם הגשמים אשר ציוה וחיכך אותם את אבותינו הם בחי' אהבה וחסד עליון, ודו"ק.

י"ט, ח

ענין מ"ש באלהו וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה. שלכאורה אינו מובן לא עפ"י פשוט ולא ברוחני, שעפ"י פשוט איך יוכל אדם בכח ב' אכילות להלוך מ' יום כו', וגם ברוחני' לא יתכן למה הי' צריך להאכילה כלל מאחר שגם בלא זה הי' יכול להלוך, וכמו שמצינו במשה שהי' עם ה' ארבעים יום כו' לחם לא אכל כו'. אך הענין יובן ע"ד המבואר בחידו' הרשב"א לעין יעקב פא"ט בענין הסעודה שיעשה הקב"ה לצדיקים לע"ל, שמקשה ג"כ כנ"ל הלא עוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתיה ולמה צריך מקודם הסעודה. ומאריך בזה שם ע"ד הפשט איך שדווקא קודם עוה"ב שאין בו לא אכילה ולא שתיה צ"ל מקודם סעודה גדולה מליותן ושור הבר כו', כמ"כ י"ל כאן. ומתחלה אמר ע"ד צחות כמו שמצינו ביוהכ"פ שצריך להתענות ובעיו"כ צריך לאכול כשיעור ב' ימים כו'. אך זהו עפ"י פשוט. ועפ"י הכוונה הוא כי יש בחי' באתרי' לאו אורחא למיכל כ"א באתי לגני כו' אכלתי שהאכילה הוא בשביל נש"י, ויש בחי' אכלו ריעים ריעים הוא חו"ב, שבחו"ב שייך אכילה, ובחי' באתרי' לאו אורחא למיכל הוא בכת"ר ולכן כדי שיוכל להלוך ארבעים יום כו', שהוא בחי' מ' יום שניתנה התורה. ושרש התורה נמשך מבחי' כת"ר שהוא בחי' באתרי' לאו אורחא למיכל צ"ל מקודם לזה אכילה בחי' אכלו ריעים כו'. ומה שאכל שני פעמים כי יש ב'

מזכירין . . המחטים: ברכות לג, א. ושי"נ.

י"ט, ח

ענין מ"ש באלהו וילך בכח האכילה ההיא: נתקח מכת"י ירושלים 3496 קיא, א. לחם לא אכל: ויקהל לד, כח. פא"ט: כיה בכתה"י, וראה ב"ב פ' המוכר את הספינה (עה, א). באתרי' . . למיכל: ראה זחיג קעט, א. באתרי' . . אכלו ריעים: שהי"ה, א.

בחי' אכילה (ולא ביאר כאן ענינם), אך אליהו שהי' למטה בגשמי' הי' צריך להמשיך זה בבחי' אכילה גשמי' ומשה שהי' בהר עם ה' לא הי' צריך להאכילה בגשמי' רק שהענן הי' לו מזון כו' ודיל'.

מ"ב ד, א

ואשה אחת מנשי בני הנביאים צעקה אל אלישע כו' עד ואת ובניך תחיי בנותר כו'. ואשה דא נשמטא דאתקריאת בת כהן. ברתא דאאע"ה דאתייחדת בא"ס הפשוט שהיא חלק אלוה ממעל. מנשי בני הנביאים נק' כן שכשהיתה בגי'ע היתה משגת השגות רבות ונכבדות בגילויי אלקותו המתלבש בתוך העולמות להחיותם כמו שהנביא משיג בעוה"ז. צעקה הגוף אל אלישע אל הקבי"ה אלי שע לאמר עבדך אישי מת ר"ל אישי אש יו"ד הרשפי אש שהי' לי להקבי"ה באהוי"ר מת ממני שאין לו שום אה' לה' ויראה מפני ה' אפי' יראת העונש. ואתה ידעת כי עבדך הי' ירא את ה' שכשהייתי בגי'ע הי' לי אהוי"ר לה' אחד כשאר כל הנשמות רק עתה מצד התלבשות בגוף הנה הנושה בא לקחת את שני ילדיי לו לעבדים דהיינו שהיצה"ר רוצה ליקח אהוי"ר שלי הנק' בן ובת אשר לה' המה והוא רוצה לקחת אותם לעבודתו בתאוות רעות וביראה חיצוני' כו'. ויאמר לה אלישע הוא הקבי"ה מה אעשה לך אחר שנטבעת כ"כ בעמקי הקליפות הגידי נא לי מה יש לכי בבית איזו כחות נשארי לך שעדיין הם קדש לה' ואין בהם שליטה להיצה"ר. ותאמר פי' הנשמה משיבה אין לשפחתך כל כי את הכל לקח ממני כ"א אסוך שמן פי' שמן הוא חכ' והיינו שלא נשאר לי כ"א נקודת חכ"ע דהיינו נקודת פנימי' הלב באתכסי'. ויאמר לה אלישע שהוא הקבי"ה לכי שאלו כלים מהחוץ כלים ריקים אל תמעיטי לך עסוק בתומי' צ שהם לבושי הנשמה אעפ"י שהם ריקים עדיין שתעשה אותם בלא אהוי"ר כו' ובאת וסגרת הדלת בעדך ובעד בניך כו' פי' שתלך ותאסוף כחותך דהיינו אהוי"ר המפוררים בין הקליפות ושוב

מ"ב ד, א

ואשה אחת: נדפס במאה שערים סי' יג. נוסח אחר מהג"ל נדפס שם סי' יב. גנזי נסתרות אירי ע' סד. לקוטים יקרים ע' ו. לקוטי שיחות חיה ע' 334. ונמצא בכתי' 94 [שממנו נדפס במי' קפ"ב. ב. 1007 שיח. ב. 1201 לו. א. וכת"י ירושלים 3547 קלב, ב [בכותרת: מה שאמר בלאדי לאברך אחד ביחידות. ועדי' בשאר מקומות הג"ל הכותרת כעין זו]. ושם שסט, ב. בלקוי' שם באה הכותרת: מאדמוה"ז נבגים זי"ע מה שאמר בלאדי, ובוהיל אמר'. ובהערות שם: כן הוא בביכל הורוויץ. בביכל וואלף, בגנזי נסתרות וכו': שהשיב לא' על שאלתו ביחידות.

בענין המבואר כאן ראה ד"ה ואשה כפלת הרמון פי' וירא (גת, א).

הנוסח בדי"ה כשם, וההערות דלקמן נעתקו מלקוטי שיחות שם [ביכל הורוויץ הוא הג"ל המסומן 1201].

ביכל וואלף הוא הג"ל המסומן [94].

אותם לה' ויצקת על כל הכלים האלה דהיינו על התומצ' שעשית בלא אהוי"ר ושוב אותם לה' כו'. ואם תעשה כן אז את ובניך תחיי בנותר כיתרון אור הבא מתוך החשך שהוא גדול מאד כמארז"ל במקום שבע"ת עומדים כו' אכ"ר.

נוסח אחר מהנ"ל

כשם שצועקים ביחידות על ריחוקו מאלקים חיים, כן ויותר מכן כל נשמה בעלותה בלילה — צועקת בקול מר על ריחוקה מאלקים חיים. ואמר ע"פ ואשה אחת מנשי בני הנביאים כו': אשה היא בחי' נשמה הנק' אשה יראת ה'. אחת אשר היא אחת עם הוי'. מנשי בני הנביאים שהוא כענין הנבואה, שענין הנבואה ל' ניב שפתים שמקבלים מבחי' דבר הוי', כן כל נשמה היא כלי קיבול לקבל השגות וגילוי אלקות. צעקה אל אלישע, נוטריקון אלי שע מלשון וישע ה' אל הבל כו', פי' שע אלי. עבדך אישי מת פי' אשי הוא אש יו"ד שבחי' אש יו"ד שהי' אצלי בהתלהבות והתלהטות אה' ברשפי אש להכלל ולהבטל בבחי' יו"ד, חכ"ע — מת אצלי. ואתה ידעת כי עבדך הי' ירא את הוי', פי' ירא אותיות יאר, שהי' בו כח להוסיף תוס' אור בהוי'. והנושה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים. פי' והנושה מלשון כי נשני אלקים, שזה קאי על הנה"ב שהיא משכחת אותי מאלקות, בא לקחת את שני ילדי הם דו"ר והוא רוצה שיהיו לו לעבדים לאה' זרות תאוות הגוף וליראות זרות פן יחסר לחמו. ויאמר אליה אלישע מה יש לך בבית כו'. ותאמר אין לי כ"א אסוך שמן, פי' שאין לה כ"א עצם נקודת הנשמה. ויאמרו כו' כלים רקים כו' פי' כמאמר רב מתיבתא בגי'ע אעא דלא סליק בי' נהורא מבטשין לי' כך גופא דלא סליק בי' נהורא דנשמתא מבטשין לי' וסליק בי' נהורא כו' וזהו"ע כלים רקים כו' שצריך להתבונן הרבה איך שהוא כלי ריקן בלי שום דעת במוח ובלי שום דו"ר ויתמרמר מאד על ריחוקו ויצעק אל הוי' על ריחוקו מאלקים חיים מקוה"ח ואח"כ יבוא ליתרון האור מן החשך, כי

וגילוי אלקותו: הדיק בני הנביאים — ראה כפלה הרמון שם.

אש יו"ד: (עפמשיכ בלקו"ת שלח (מד, ד) אולי יש לבאר:) יו"ד, את הראשון דשם הוי'. דשם הוי' הוא נעלה מכל השמות שאין נמחקים, דשם הוי' הוא שם המפורש ושם העצם. ובשם הוי' עצמו, היו"ד הוא התחלתו וראשיתו. וראה לקמן „תוס' אור בהוי'“.

שהי' בו כח: ככתאי הורוויץ: כי כל נשמה בכחה.

לעבדים: (עפמשינ שתיס רעות גו' אותי עזבו גו' לחצוב להם גו' — אולי יש לבאר:) דלבד זאת שהנה"ב משכחת אותו מאלקות ורוצה לבטל חזו את האוי"ר באלקות, הנה עוד זאת, בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים, שהאוי"ר יהיו כו'.

בבית: בלקו"ת: פי' בפנימיות.

כמאמר: זח"ג קסח, א.

אע . . . מבטשין לי': עפ"ז יומתק התרגום ואגדה (הובא ברד"ק שם ד, ו) שכללות הכלים הביאו לה מאני תכירי ומתחברי במימרא דה' ויצקה השמן גם בהם. הרבה: כנראה זהו פי' — אל חמעטי.

באמת לאמיתו יש יתרון לאור כשהוא מן החשך דוקא. וזהו ואת ובניך תחיי
בנותר. את הוא עצם הנשמה ובניך הם דו"ר שבכל נשמה — תחיי בנותר
ביתרון אור מן החשך. כן יזכנו הי' כיר"א.

ישעי' ב, כב

חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו, שעד התפילה היא עומדת באפו.
והנה כתיב רוח האדם היא העולה למעלה וכו'. ולהבין מהו האדם
ומהו רוח האדם, ומה יתרון האדם מן הבהמה. אלא הענין דהנה יש ב' בחי'
שכל ומדות, שכל משכנו במוח ומדות משכנם בלב, מדות הוא דבר שא"א
להשיג בו כ"א המדה והשכל הוא דבר שיכולין להשיג בו במרחוק ואפי' דבר
שאינו נראה כלל דהיינו בעולם המלאכים עד בחי' שהוא בתכלית הדקות
שאליו אמרו במופלא ממך אל תדרוש, ומי יבוא אחר המלך דהיינו לאחר
בחי' מל', ושכל הוא האדם אדמה לעליון שיש באדם שכל שיכול להשיגו
אפי' דבר שהוא עליון מעולם המלאכים ואתם קרוים אדם, משא"כ הבהמה
שאינו לה אלא מדות ובמדות א"א להשיג כ"א המדות, וזהו רוח האדם העולה
למעלה יתרון האדם מן הבהמה. והנה להבין מהו שכל ומדות, הענין דהנה
יש ז' ימי הבנין חג"ת נהי"ם וחב"ד, ז' ימי הבנין הם בחי' ממלא וחב"ד הם
בחי' מנהיגים בחי' אור מקיף להמדות וכמשל באדם שהרצון מקיף עליו
מלמעלה. ומלמעלה הוא שאינו משיג מהרצון כ"א לא היו שאז לא הי' חוזר
החיות שלו כי מיד שנפרד החיות ממנו אפי' רגע אחת הי' מת מיד בוודאי.
וזה שאמר הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל, שומר ישראל הוא בחי'
מקיף, כ"א הי' ישן היה מת ח"ו, כן גם זה שבחי' חב"ד עומדים עלי' תמיד
בבחי' מקיף להמדות ומשפיע להם כדכתיב ה' בחכ' יסד ארץ כונן שמים
בתבונה ובדעתו תהומות נבקעו, וזהו המנהיג לכל המדות דהיינו לכל בחי'

וזהו . . . בנותר: ראה ג"כ לקו"ת סיפ מסעי.

ישעי' ב, כב

חדלו לכם: נעתק מכת"י 109 קה, א.

שעד התפלה . . . באפו: ראה ברכות יד, א.

רוח . . . למעלה: קהלת ג, כא.

במופלא . . . תדרוש: חגיגה יג, ב.

אדמה לעליון: ישעי' יד, יד. וראה: ס' עשרה מאמרות מאמר אם כל חי חיב פליג. שליה חלק חושבי

וישב סוף הדרוש צאן יוסף.

הנה . . . ישראל: תהלים קכא, ד.

ה' בחכ' . . . נבקעו: משלי ג, יט.

הממלא. והרצון הוא בחי' סוכ"ע, ומאין נלקח הרצון הזה הוא דבר שאינו מושג, ועלי' נא' במופלא ממך אל תדרוש ומי יבוא אחר המלך, והמלאכים הם ג"כ ממלא אפי' נשמותיהן, אף שגם הם מקבלים עליהם עומ"ש הם מקבלים רק זה מזה דהיינו כל א' בפני תבירו הוא מוסתר ואינו משיג בו כלום, וגם אין להם הבנה להתבונן רק מאחר ששומע מהמלאך שהוא כאין נגדו דהיינו מה שאינו מושג לו כלל כשאומרים שירה, גם הוא אומר שירה, ואומרים כולם בפה א' ק"ק הוי' שהוא מובדל מאתנו ואין אנו משיגים, אבל אדם אינו כן אדמה לעליון, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם ולא אדם ממש, כי לא מחשבותי מחשבותיכם, משום שאלי תשוב דהיינו דוקא אלי תשוב אחר וקדם צרתני, אחר למע"ב מפני שאפי' יתוש קדמך מפני שהוא עכ"פ סוף מעשה. וקדם צרתני ישראל עלו במח' תחילה, וסוף מעשה במח"ת, דהיינו נעוץ סופן בתחילתן. וזהו רוח האדם העולה שאדם יכול להשיג אפי' דבר שאין המלאכים יכולים להשיג ורוח הבהמה היא הירדת למטה שהיא במדות, והמדות שלה מוליך אותה למקום שירצה, דהיינו שבבחי' בהמה שהתגברות המדות נגד השכל, וזהו שמע ישראל, שמע ל' הבנה שם ע' שכל א' כלול מיו"ד מכל ז' המדות והוא הבינה, אם הבנים שמחה, ישראל הוא רצון הנשמה, ישראל עלו במח"ת שהוא בחי' רצון, ולכן הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל. וז"ס ומפליא לעשות לקשר דבר רוחני בדבר גשמי שיהי' בגוף ממש, אעפ"כ עומדת עליו בבחי' מקיף ואינו נפרד ממנו, וגם ישראל מלשון ישר אל שנלקח מבחי' המח'. ומזה ההתבוננות יכול להבין שהוי' הי' הוה ויהי' הוא אלקות, ומחמת שהוא אלקי' ממילא נעשה אחד, ואחד הוא א' ח"ד כמש"ל, ואהבת ל' ציוי ול' עתיד שממילא יתעורר לו אהבתו דהיינו שתהי' בכל לבבך אפי' בשני יצריך כיתרון האור מן החושך שמחמת שבחושך גופו יתראה האור אזי ממילא יתרבה לו אהבתו שתהי' בכל נפשך ע"י מחדו"מ דהיינו ת"ת שהוא רצון יותר גבוה מן השכל. ובכל מאודך היא ביטול לגמרי. ומחמת זה יבוא לידי ביטול מחמת והיו הדברים האלה על לבבך דהיינו תורה. והנה כתיב והחיות רצוא ושוב, ואיך יהי' זה, לזה אמר

ועל . . . אדם: יחזקאל א, כו.

כי . . . מחשבותיכם: ישע' נה, ח.

אלי תשוב: ירמי' ד, א.

אחר וקדם צרתני: תהלים קלט, ה.

אחר למע"ב: עירובין יח, א.

יתוש קדמך: סנהדרין לח, א.

ישראל עלו במח: ביר פ"א, ד.

סוף . . . תחלה: פיוט לכה דודי.

נעוץ סופן בתחלתן: ס"י א, ד.

שמע ישראל: ואתחנן ו, ד.

אם הבנים שמחה: תהלים קיג, ט.

בכל . . . יצריך: ברכות נד, א.

והחיות רצוא ושוב: יחזקאל א, יד.

עשה רצונך כרצונו, דהיינו רצוא כמשל הרב כשמסביר לתלמידו שכל אזי הרצון של הרב שהתלמיד ישיג רצונו, וזהו עשה רצונך דהיינו תפילה צעק לבס אל ה' דהיינו לדבקה בו, והנה העולם לא לתהו בראה אלא לשבת יצרה לזה אמר בטל רצונך דהיינו בחי' ד' שיבוא ע"י הו"ע שהיא רצונו ואורייתא וקובי"ה כ"ח, כי אורייתא מחכי נפקת שעי"ז הוא בטל לגמרי למקור דהיינו ושנתם לבניך וקשרתם ע"י שהוא רצונו של הקדוב"ה.

ד. ו

וסוכה תהי' לצל יומם כו' פי' יומם הוא אהבה רבה שלמעלה מן הדעת והיא חדות הוי' שאינה נרגשת במוח ולב בחי' יצחק כנ"ל והסכך הוא הצל וההסתרה להסתיר את היוםם כדי שיוכל להיות שורה על האדם ונק' עננא דאהרן וכן ה"י ענני כבוד במדבר שלא הייתה השמש זורח להם כלל מפני שהי' השראת מקיפים עליהם וא"א שיתגלה דבר גבוה כ"א

עשה רצונך כרצונו: אבות ב. ד.
צעק לבס אל ה': ראה איכה ב. יח.

ד. ו

וסוכה תהי' לצל יומם: נדפס [בתוספת הגהות מהצ"צ] באוה"ת ישעי' ע' קיז [בהקדמת: מה שמיכ בכ"י מו"ח זיל מדברים הנאמרים בלאוני]. ונמצא בכתי' 741 תקלג, א. 1146 ט. ב [בכ"מ בכוך זה, ישנם הגהות בגוכתי"ק הצ"צ ע"ג, ומסתבר שגם מאמר זה העתיק הצ"צ מכוך זה, שהוא העתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי — ראה תיאורו בהוספות לס'. מאמרי אדה"י — תקס"ד ע' שמא]. 1239 ט. א [בכותרת, שנעתקה מכת"י הצ"צ: ע' בס' יהושע ישעי' ע"פ זה שדרוש זה הוא ל' אדמו"ר מכת"י לאוניא]. ובכתי' ירושלים 3444 — קרוב לסופו.

ברוב כתי"ה הגיל מופיע מאמר זה בין מאמרי חדשי תשרי על הסדר: א) בספר עמק המלך: ליל יום ב' דיסוכות. ב) יצחק בא מבוא: יום ב' דיסוכות. ג) וסוכה תהי' לצל יומם. ד) ולא יכנף עויד מוריד [לקמן ישעי' ל, כ]. ה) ביום השמיעי': שמיני עצרת. ו) לעושה נפלאות: אסרו חג. ג) גם בתוכן הענין יש קשר בין מאמרים אלו, וע"ז קאי מ"ש בתחלת המאמר שלפנינו. כנ"ל כמה פעמים, דקאי על המבואר בדי"ה יצחק שלפניו [ובהעתקת הצ"צ הגיל הוסיף: (בחי' יצחק כנ"ל) ע"פ יצחק בא מבוא באר כ"י].

בראש המפתח של כתי' 1146 הגיל נכתב 'תקס"ב-תקס"ד', אך ממה שכתב הצ"צ על מאמר זה, מדברים הנאמרים בלאוני' נראה שנאמר לפני קיץ תקס"א, כשעבר מלאוני' ללאדי. וזוה לא אריא, שמצינו בכברי הצ"צ שמגדיר גם את דרושי תקס"ב כדרושי לאוני' [ראה אוה"ת דברים ע' איתקמו: ובדי"ה כי תבאו אל הארץ דתקס"ב ... הגיל דלאוני]. ואף שמאמרי תשרי תקס"ב (ותקס"ג) כבר נדפסו בס' מאמרי אדה"י תקס"ב, ומאמרים אלו אינם מופיעים שם: הרי בלא"ה מצינו כ"כ מאמרים משנת תקס"ב, בכתי"ק אדמו"ר האמצעי, ואינם מופיעים בס' הגיל. ומ"מ, מחמת כל הגיל, מסתבר יותר להקדימו לפני תקס"ב. ואם נקבל ההשערה שמאמרי אלול-תשרי מלערך תקנ"ט (ראה רשימת המאמרים ע"פ השנים) הם מתשרי תקס"ב, איכ"ש יש מקום לשער שמאמרי תשרי שלפנינו הם מתשרי תקס"א. הגהות הצ"צ למאמר זה ראה אוה"ת שם.

שיסתיר בעדו תחלה ואז ישרה על ההסתר כו' כמו כאשר לא יוכל אדם לראות בשמש כ"א דרך מסך וכמ"ש במ"א ע"פ ויבא משה תוך הענן כו' שהענן הוא מכלל המשכת המקיף עצמו שנשפל כי"כ שיהי' למטה מן המקבל כו' וכמ"כ הסכך הוא צלא דמהמנותא פי' מהמנותא הם י"ס האורו' דמקיפי' שהם בלי מ"ה בלי מהות כנ"ל ולא יוכלו להאיר בתוך הנפש כ"א דרך צל והסתרה להם תחלה כו' כמשל עומק המושג שאין שכלו משגת ובמשל הוא משיגו כמ"ש במ"א ונמצא מה שהוא ממציא לו משל לענין ההשגה אינה מן השכל שלו אלא מן עומק ההוא עצמו אלא שמתגשם כו' וד"ל). ומובן למשכיל שכל ימי החג גם הצל והסכך מכלל המשכת המקיפים הם ובש"ע הוא שהוסרו כל המסכים ונתגלו כל המקיפים וד"ל.

יא, ט

פי' ע"פ ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים להבין מהו כמים לים מכסים הענין דהנה כתיב ולא ילמדו עוד איש את רעהו כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם אבל מ"מ לא יהיו כולם שווים כמו שהים מלא אבל מ"מ אין העמק שוה בכל מקום כי במקום יש בור גדול שם יש יותר מים ומקום שאין עומק כל כך גם מים אין בו כל כך כן לעתיד יהי' שכל גדול כי"כ עד שכולם ידעו אותי אבל מ"מ לא הכל שוין בו מי ששכלו יותר רחב יהי' יותר מבין ומי ששכלו קצר לא יבין כי"כ ואעפ"כ לא יצרכו ללמוד זה מזה כלל כי לא ילמדו ולא יקבלו כלל יותר מכדי השגתו וכל השגתו יבין מעצמו ולא יצטרך ללמוד וזהו ממש כמים לים מכסים ומלמעלה הים והמים שוים כי כולם יודעין אותי אבל לא שוים בהשגה אחת כמו המים של ים במקום עומק יש יותר מים מ"מ כהיום יש עליות נשמות בשבת ור"ח ואף לעתיד יהי' כן אלא שאז יהיו בכללות מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות כו' אבל כל אחד יקבל לפי מדרגתו שיכול להחזיק אבל כהיום הוא כפרטות.

יא, ט

פי' ע"פ ומלאה הארץ: נעתק מכת"י 177 צד, א. 208 קח, ב. 239 כה, א. 415 לט, א. 1064 צא, א. וכת"י ירושלים 414 מג, ב. 3542 פא, ב. ולא . . . נדוקם: ירמ"י לא, לג. וכל השגתו יבין מעצמו: נ"א: מאחר שכל מה שיכול כל אור"א להשיגו ישיגו מעצמו. מדי . . . להשתחוות: ישע"י סו, כג.

כד, כג

ונגד זקניו כבוד שהזקן הוא שקנה חכמה עילא' פי' הנולד מאין ליש נקבע ונקנה בנפשו בבחי' עצמי' וקרוב הוא בעצם אל בחי' אין שהחכ' מאין תמצא כידוע והכבוד שהוא ההתפשטו' דבר מה הוא היפכו ומנגדו ולא יתפעל מחמתו כלל כי לא יקבלנו בעצמותו לכן כבוד ה' שהוא התגלו' אלקי' תנו כבוד ה' שהוא ג"כ יש ודבר מה יוכל להיות ע"י זקנים דווקא כי אין בו מתערובו' כבוד עצמו כלל וד"ל. אבל דעת יניק אע"פ שחכים הוא מתוך שלא נתיישב' דעתו בו חומר גופו מתברר' והדעת חלוש ויהי' בחי' הביטול בחכ' שבנפשו ולא בתקפו כ"כ, והכבוד שהוא מתלבש בכבוד גשמי שהוא היפכו יוכל להתגבר ויהי' בו תערובו' טו"ר וכו'. וזהו מחלוקת ר' יוסי הגלילי ורבנן במס' קדושין והלכה כרבנן שיכול לשרות כבוד ה' ביניק וחכים וד"ל.

כח, כד

הכל היום יחרש החורש הוא פי' חרישה מרפיא ארעא ואח"כ הזריעה כו'. אם שוה פניה והפיץ קצח וכמון יזרוק הנה קצח נו' בדברי רז"ל בברכות הרגיל בקצח כו' שטעם הקצח טוב מאוד אבל אין בו ריח כלל וכמון הוא [קימ"ל בל"א] כי אין לו טעם כלל רק ריח טוב בלבד. והנה כל הענין הוא משל אל שינוי תפילות כל או"א מישראל שכל חד לפום שיעורי' דילי' מכוון בתפלתו כפי כח השגתו טוב כוונות לבו לפי נשמתו מאוד ירבו שינוים רבים בין כאו"א זה בכח וזה בכח דהיינו שיש מי שיעבוד בכל לבבו התלהבות רשפי אש אהבה ודביקות וזה נק' טעם ולא ריח דהיינו השגה ודעת בהתלהבות כו' ויש מי שיש בכוונת תפלתו ריח ולא טעם כל עיקר

כד, כג

ונגד זקניו כבוד: נעתק מכת"י 109 מ, א.
 זקן . . חכמה: קדושין לב, ב.
 החכ' מאין תמצא: איוב כח, יב.
 מחלוקת . . קדושין: שם.

כח, כד

הכל היום יחרש החורש: נעתק מכת"י 208 פז, ב.
 אס . . יזרוק: שם כה.
 בברכות: מ, א.

ושניהם יכולים ליפול ממדרגתם בהיות שאין בהם יסוד קבוע למדריגתם שיהיו קבועים לעולם במדריגתם לא יפול ארצה בשום נסיון וקליפות קשים המקטרגים הטורדים ומפילים אותו כו' וזהו כי לא בחרוץ יודש קצח ואופן עגלה על כמון כי במשאות כבידות כחרוץ וכאופן עגלה יודשו לגמרי ולא ישאר מהם כלום שאין ביכולתם לעמוד תחת המשאות [...]לית כאלו כ"א במטה יחבט קצח כו' אבל לחם דק דהיינו חטה שאין בה לא טעם ולא ריח אבל יש בה בחי' יסוד קבוע לעולם שסועד הלב ומקיים הגוף אף שאין בה טעם וכן יש מי שבחי' כוונתו בתפילה קבועה ועומדת לעולם לא יפול משום נסיון והמם גלגל עגלות ופרשיו וכו'.

ל. כ

ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך. הנה יש אספקלריא המאירה ויש אספקלריא שאינה מאירה והיינו ראיית צורת חבירו ע"י עיניו הגשמיים שהם מקרבים צורת חבירו אל כח הראי' כמ"ש במ"א נק' בשם מאירה ע"ש שהוא מאיר בעצם שהרי אף שאינו מהות גוף הצורה נכנסת במוחו אבל מתקרבת מראה הצורה עצמה לנגד עיניו אבל ראיית הצורה במראה (הנק' שפיגול בל"א) אין עצמיות הצורה שם אלא (הנק' בל"א ויודער שאינו) מחמת שמצופה באבר מבחוץ מכה לאחור כו' ולכן נק' שאינה מאירה בעצם אלא הארה דהארה הוא וד"ל. ואף שיראה האדם מעשה חבירו במראה כמו שיראה בעינו ממש עכ"ז מהכאת האור הוא כו' ואינו אור וזו כלל כ"א שבא לו אור עצמותו כנגדו ע"י המצופה אבר מבחוץ כנ"ל. ועפ"ז יובן פי' לא יכנף עוד מוריך שלא תהי' קרבת אלקים חיים בתפלה ע"י לבושים והעלמות כמו ראי' במראה הנ"ל והיינו ע"י משלים ודברים המקרבים אל שכל אנושי להשיג כו' שהרי הם הסתר ממש לכמו שהוא אחדות ה' באמתתו כידוע אך בבחי' הארה דהארה יאיר אור אחדות ה' בהשגה כו' אבל לע"ל לא יכנף בלבושי' עוד אלא יהיו עיניך רואות בבחי' אספקלריא המאירה כמו ראיות עינים ממש והיינו בחי' השגת אלקות כמו

לא . . . כמון: ישעי' שם, כו.

(נ) זלית: אינו ברור בכת"י.

והמם . . . ופרשיו: שם, כח.

ל, כ

ולא יכנף: נדפס ב„שני המאורות“ יא, ב. ונמצא בכת"י 94 קעו, ב. 105 י, ב. 190 קט, ב. 385 א, א. 404 מד, א. 797 מה, ב. לתאריך אמירת מאמר זה ראה לעיל בהערה לדיה ע"כ יעוב איש [בראשית ב, כד].

שהוא באמת ולא כמו שנתפס ונסתר בהשגות וד"ל. והיינו מארז"ל כשם שבא ליראות כך כו' שיחזרו פב"פ ואזי יהי' הלבנה כשמש כו' שתהי' אספקלריא המאירה אבל עכשיו היא מקבלת הארה מהשמש ובארץ מאיר אור הארה דהארת השמש כו' וד"ל.

שם

ולא יכנף עוד מוריך. כי הלבושים מכסים על הפנימים עד שלא יוכר בין טוב לרע כו' כמו איש שוטה בדיבורים של חכמה שקיבל מחכם ידמה לכל שהוא חכם גדול או מעשה הטוב לאדם רע בעצם ידמה לכל שהוא טוב בעצם כו' כי כח נמשך בלבושי מדו"מ לייפות את הפנימי' כמו מכוער מאד שהלבושים נאים יפיהו ממש כו' ומהיכן כח זה בלבושים נז' בס' מבוא שערים ענין עמוק כו' אך ענין לא יכנף מוריך ר"ל שיהי' הוי" אלקים ולא יסתירו הלבושים דבי"ע כו' וכן מוריך המדות ומוחין דכני" לא יתייפו בלבושים אלא יהי' ברורים כמו שהוא באמת וד"ל.

מא, ב

יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו ודרשו חז"ל שדי עפרא והוי חרבה גילי והוי חיצו ולפי זה הי' צריך לכתוב יתן עפרו וקש שלו כקשת וכתוב בהיפך כעפר חרבו דמשמע חרבו כעפר. אך הענין דהנה כתיב בליקוטי תורה שענין רדיפתו אחר המלכים הי' להציל מהם נשמות רבא

כשם שבא ליראות: חגיגה ב, א.

שם

ולא יכנף: נעתק מכת"י 741 תקלג, ב. 1146 י, א. 1239 ט, ב. וכת"י ירושלים 3444 — קרוב לסופו. ע"ד מאמר זה ותאריך אמירתו ראה בהערות לד"ה וסוכה (לעיל ישע"י ד, ו).
המאמר הובא ונתבאר בשיחת שבת חוהמ"ס תשכ"א (הנחה בלתי מוגה) ס"ז.

מא, ב

יתן כעפר חרבו: נעתק מכת"י 170 רצט, ב. 349 נו, ב. 411 קיב, ב. 633 ד, ב. 1064 פה, ב. 1174 עו, א. ודרשו חז"ל: תענית כא, א.
בליקוטי חורה: להאריז"ל פ' לך ע"ס ויקחו את לוט.

שר"ת רכושו בן אחי אברהם ר"ת רב"א. והענין דמלחמות קליפת זו עם זו היא בהשגחת ה' מאיזה מהם יבורר תחלה הניצוצות שנפלו כו' וכפי שדנים למעלה אם יבוררו במהרה א"ל כן יעשה למטה במלחמותיהם כו' ונשמת רבא לא היה מתעלה מהו' קליפות הקשים כל זה ה' סיבת מסירת נפשו ולכך מונים מלחמה זאת מעשרה נסיונות כו'. ולהבין איך נצחם במלחמתו כו' דהנה ידוע היות אבות הן המרכבה כמ"ש ויעל אליקים מעל אברהם ופי' מרכבה מבואר לעיל אך כפי הידוע שהי' אברהם עובד ה' כל ימי חייו ומה הי' עבודתו מאחר שהי' מרכבה בכחינת עוה"ב נהנים מזיו השכינה כו'. והענין שאף בצדיקים מופלגים מאוד יש בהם פסולת רע ועבודתם להפריד הרע ממקום חיותו בטוב שלהם וזהו ענין בריאותם בזה העולם שאלי"כ מה ענינם בזה העולם הגשמי וכידוע בשם הבעש"ט מעשה שאמר מכל מחשבה זרה שלו נולדו אנשים שלמים פי' דאף הפסולת מהרע שלו שהצדיק המופלג הוא נשמה וחיות לאנשים שפלים כו' כי קליפת העץ שבעולמות העליונים נעשה פרי וחיות בתחתונים כו' וזהו עבודתם להפריש הפסולת שלהם משרשם בטוב. וזהו שכתוב באדם הראשון לעבדה ולשמרה אף בגן עדן וכו' וידוע שהארבע יסודות אש רוח מים עפר יש להם לקליפות יניקה מאחוריים שלהם דהיינו בחינת עפר למעלה משא"כ העפר אשר בקרקע המשכן שהוא הפחיתות והשפלות שבעולם העליון וכו' יש לקליפות יניקה מה מבחינת עפר דהיינו התבוננות השפלות עצלות ועצבות כו' וכן מבחינת רוח שלמעלה הוא פני נשר וכו' והוא הקש מתהווה ממנו המחשבות שאין להם חיות כמו הקשין של אוכל שהוא רק לבוש האוכל דהיינו המחשבות שאין בהם תועלת כלל כמו סיפורי מעשיות שאינם צורך ותועלת כלל לעניני גופו והם נקראים בגמרא גילא דחטתא והם מבלבלים למי שאינו חזק בעבודת ה' פי' שאינו בשלימות העבודה כו' יכולים לבלבל המחשבות הפחותים כאלו ואין לו כח לזורקם ממחשבתו מפני חלישותו בעבודתו. וזהו ענין אמרו בגמרא דנדה על ההוא מרבנן אתא גברא דרמינן ליי' בגילא דחטתא ומרמי פי' דחטתא המחשבות שיש בהם תועלת וחיות לענינים יכולים לבלבל אף השלם בעבודת ה' אבל זה כו'. וזהו ענין מלחמות אברהם אבינו עם המלכים שרצה להשפילם שיפלו לפני ה' הגביה את עצמו בעבודתו ודבק בה' אלהים חיים דהיינו שחקר והתבונן במדרגת עבודתו ואיך הוא שלם בעבודת ה' ודבק את עצמו בה' אלהים חיים הגביה למעלה ממקומו להסיר כל פסולת ורע שהיו נאחזים בעבודת ה' פי' שהפריש הרע מהגבורות הקדושות רשפי אש וכו' ואין להם חיות וממילא נפלו וימותו כו' וד"ל. וזהו שדי עפרא פי' הסיר והפריד עפר דקליפה הנ"ל שנתהוו מבחינת עפר קרקע המשכן מאחוריים

אבות הן המרכבה: ב"ר פמ"ז, ח.

מבואר לעיל: נ"א: שכולו למעלה.

לעבדה ולשמרה: בראשית ב, טו.

בגמרא דנדה: כו, ב.

וכו' והוי חרבא וזהו הי' חרב שלהם שממילא נפלו שאין להם חיות וכו' גילא הם גילא דחטתא הנ"ל מחשבות ריקניות כו' וזהו כעפר חרבו וד"ל. וזהו יחלק עליהם הלילה פי' לילה גבורות וחסדים ליל וה' הוא מחייהו והוא חלק החסדים מן הגבורות שהפריד הה' מן ליל וד"ל.

מד, כב

מחיתי כעב פשעיך כו' שובה אלי כו', הדקדוק מתחילה אמר מחיתי ואח"כ שובה, ולמה ישוב מאחר שמחה. אך הוא מובן שיש ב' תשובות תשובה עילאה ותשובה תתאה, תשובה תתאה הוא החרטה ועצבות מעבירות שעשה ותיכף שמתחרט הוא מוחל, ותשובה עילאה הוא שחוזר לעבדו. ולהבין ענין אמונה ולשון העבירה ומצוה. הענין שכל ישראל הם מאמינים ב"מ שהוא ית' מכה"כ, ואין שייך לשון אמונה אלא בדבר העתיד כגון תחיית המתים וביאת משיח, אבל בו ית' נאמר ומבשרי אחזה אלוה. וביאור הענין שזה ידוע שהוא ית' ממלא כ"ע וסוכב כ"ע ומתפשט גו כ"ע כנשמה בגוף שמתפשטת בכל איברי הגוף, וכל מה שיש בעולם יש בתוכו חיות הבורא ית' וכל העולמות גופי' לו ית' ואין חילוק בין גוף האדם לגוף העולם אלא שזה ארוך וזה עגול ובזכרו זאת שהעולם הוא גוף של הבורא ית' בודאי ירא ויבוש מלחטא, כמו שנראה בחוש שהאדם מתביש לעשות עבירה בפני חבירו וזה בוודאי מחיות הנשמה שבו, והרא"י שכשהוא ישן אינו מתבייש ממנו, וזה מבשרי אחזה אלוה, ומ"ש רז"ל אין להקב"ה אלא ד"א של הלכה בלבד, הענין הוא כמו הנשמה הגם שמתפשטת בכל הגוף אעפ"כ עיקר שרייתה במוח, כן הקב"ה מכה"כ ואעפ"כ עיקר השראת קדושתו הוא בד"א של הלכה בלבד, והוא מפני שאורייתא וקב"ה כולא חד, כי כח הפועל בנפעל וכמו שבאדם יש מחשבה דבור ומעשה כמו כן בו ית', ואורייתא הוא מחשבה

מד, כב

מחיתי כעב פשעיך: נדפס בבונה ירושלים סי' לו. נוסח אחר מהנ"ל נעתק מכת"י 170 רפט, א. 184 ס, א. 400 [שנתב בחיי אדה"ז] כא, א. 403 פ, א. 633 פו, ב. 929 נ, ב. 1240 סא, א. 1264 ה, ב (חלק). 1250 ריד, א. תרגום (אידיש) מאמר זה נדפס ע"ש אדמו"ר האמצעי, בקונ' דרכי תשובה (ווארשא תרנ"ח ואילך, וכהוספה לס' פוקח עורים פיעטרקוב תר"ע ואילך). וע"ש אדמו"ר הצ"צ בקונ' שמע ישראל (ג. תרצ"ט). ובקונ' אדמו"ר הצ"צ ותנועת ההשכלה (ג. תש"ז). ונמצא בכת"י 258 רמו, א [התרגום הוא מהנוסח השני הנ"ל]. ראה גם לקמן (תהלים צב, א) ד"ה מזמור שיר, ובהקדמת קונ' מאמר מזמור שיר (קה"ת תשט"ז).

מאמר זה נזכר (ע"ש אדה"ז) גם באה"ת נ"ך ע' רמד.

ומבשרי אחזה אלוה: איוב יט, כו.

אין . . בלבד: ברכות ח, א.

אורייתא . . חד: ראה זח"א כד, א.

ודבור שלו, וכשהאדם עוסק בדבורו ומחשבתו בתורה או במצוה נעשה אחדות גמור עם הקב"ה שמחבר מחשבתו ודבורו למחשבה ודבור של הקב"ה וממשיך אותו ית' לעולם, וזהו לשון הלכה שמוליך אותו לעולם, וכן ע"י מצוה שמצוה הוא לשון צוותא שמחבר כ"י ונעשה הכל אחדות גמור כי הנשמה היא חלק אלוה והמצוה היא חלק ואבר מאברי התורה שהתורה נחלקת לרמ"ח אברים הנק' רמ"ח פקודין, וע"י שהוא מקיים מצוה א' ומכוון להמשיך אותו חלק ואבר מהשכינה למטה נעשה הכל אחדות, והכסיל בחשך הולך הוא שאינו משגיח ומשים לבו לזאת ואינו מתבייש מעולם ועובר עבירה שהיא מלפפתו היינו שנעשה מרכבה לס"א והס"א שורה עליו, כידוע שיש היכלות דקדושה והיכלות הטומאה, וכשאדם עוסק בתורה ומצות נעשה מרכבה לסטרא דקדושה, כי זה בא לו מסטרא דקדושה וסטרא דקדושה רוכב עליו, וכשעובר עבירה ח"ו נעשה מרכבה לס"א כמו סוס שהוא מרכב ליושב עליו, ולשון עבירה הוא שעובר מסט' דא לסטרא דא וכל מחשבותיו ודבוריו מסט' דא ולכן אינו יכול להתפלל ולהתקרב לעבודת הכורא ית' כי סט' דא מלפפתו ומפלת לו מחשבות והרהורים רעים. והעצה לזה ההרגל להרגיל א"ע שהעולם הוא גוף של הקב"ה וכנ"ל, עד שיהי' לו כטבע גמור, וכששב נק' תשובה שחזר למקומו הראשון, ואף שהיכלות הטומאה חיותם ג"כ ממנו ית' אעפ"כ באבוד רשעים רינה, כמשל צפרנים ושערות, והיכלות הטומאה הנ"ל נקראים חשך ענן וערפל, ובעל תשובה צריך מתחלה לבא להיכל נוגה היינו עצבות על חטאיו ולקבוע עתים לתענית וללמוד זהר בראשית ופקודי זה הנק' תשובה תתאה והוא ית' סולח ומוחל לו מיד כו' וכמ"ש ברחמים גדולים אקבצך ואלמלא הקב"ה כו' ולא לגמרי כי עדיין צריך לקבל עליו יסורין כמו תשובת רוקח כי תשובה בלא יסורין חוזר לסורו, וראי' מחייבי מיתות שאומרים לו התוודה וסוקלין אותו. וזהו תשובה מכפר ויסורי' ממרקין ומפני חלישת דורינו די לנו בזה שכל א' יעשה התבודדות לעצמו כפי יכלתו ויתענה כפי יכלתו ולקבל היסורים שהקב"ה שולח לו באהבה ושמחה כמאמר ושמחים ביסורים, וראוי לקבלם בשמחה בזכרו שהוא ית' שולח לו יסורי' למרק עונותיו ובודאי לזה צריך מלחמה גדולה, וז"פ וחסאתי נגדי תמיד תשמיעני ששון ושמחה כו' פי' מחמת שחטאתי נגדי תמיד מתעורר אצלי עצבות ומרירות והקב"ה מלא רחמים מוחל לו כמ"ש ברחמים גדולים אקבצך ע"י תשמיעני ששון ושמחה שצ"ל

מלפפתו: סוטה ג, ב.

באבוד רשעים רינה: משלי יא, י.

ברחמים גדולים אקבצך: ישע"י נד, ז.

אלמלא הקב"ה: קדושי' ל, ב. ביב עה, א.

וראי' מחייבי מיתות: סנהדרין מג, ב.

תשובה . . . ממרקין: ראה יומא פו, א.

ושמחים ביסורין: שבת פח, ב.

וחסאתי נגדי תמיד: תהלים נא, ה.

בשמחה, עד"מ לבן מלך שנשבה ונפדה ובא למלך בודאי יש לו שמחה כן
 אנו באים למלך ע"י אותיות התורה והמצות ומטעם זה צריך ג"כ לקבל
 היסורים בשמחה מפני שע"ז יכול להתקרב למלך לעשות מצותיו ולקרב אל
 ה' וזה נק' תשובה עילאה. וזהו למען תזכור יום צאתך מארץ מצרים שבכל
 יום הוא יוצא מקליפה שנק' מצרים וד"ל.

נוסח אחר מהנ"ל

מחיתי כעב פשעיר וכענן חטאתיך שובה אלי כי גאלתיך ולמה שובה
 לאחר שמחה. אך הענין הוא דיש ב' תשובות תשובה תתאה ותשובה
 עילאה תשובה הוא חרטה ועצבות ומרירות על עבירות שעשה ותשובה
 עילאה שחוזר אליו ית' ולהבין עבירות ואמונה ומצוה הוא שבו ית' אינו
 שייך לשון אמונה לומר שזה מאמין וזה אינו מאמין כי ישראל מאמינים ב"מ
 ולשון האמונה שייך על העתיד כגון תחיית המתים ומשיח אבל בו ית' נאמר
 ומבשרי אחזה אלוקה אחזה ממש שזה ידוע הוא ית' מכ"ע וסוכ"ע ומלא
 ממש כ"ע כנשמה שמתפשטת בכל איברי הגוף וכל מה שיש בעולם יש
 בתוכו חיות הבורא ית'. ובזכרו זאת בוודאי ירא ויפחד מלחטוא כמו שנראה
 בחוש שאדם מתבייש לעשות עבירה בפני חבריו וזה בוודאי מחמת הנשמה
 והראי' כשהוא ישן אינו מתבייש ממנו ומי שאינו משגיח ואינו נותן לבו
 לחשוב בזאת נק' הכסיל בחושך הולך. ועצה לזה להרגיל א"ע ברגילות
 לחשוב זאת תמיד ולשום לבו לזה שהעולם הוא גוף ובתוכו שכנית עוון
 כנשמה לגוף, ומשארז"ל משחרב בהמ"ק אין לו להקב"ה אלא ד"א של הלכה
 הענין כמו הנשמה שהתפשטותה בכל איברי הגוף ועיקר שריית' במוח, כן
 השי"ת מכה"כ ועיקר שריית קדושתו בד"א של הלכה מפני שאורייתא וקוב"ה
 כולא חד כי כח הפועל נפעל וכמו שיש באדם מחשבה ודיבור ומעשה שהם
 נר"ן כמו כן ית' ואורייתא הוא מחשבה ודיבור שלו וכשאדם עוסק במחשבתו
 ודיבורו בתורה ובעבודה בכוונה או במצות עשה הכל אחדות גמור כי
 תמשוך אותו ית' לעולמו וזהו לשון הלכה שמולך אותו ית' לעולמו ומצוה
 הוא ל' צוותא וחיבור שנעשה הכל אחד גמור כי הנשמה הוא חלק אלקי'
 ממעל והמצוה הוא חלק להמשיך אותו ית' למטה נעשה הכל אחד גמור
 ונעשה מרכבה לסט' דקדושה ועבירה הוא מל' מעברות שעובר מסט'
 דקדושה לסט"א ובעשות עבירה נעשה מרכבה לסט"א ואין לך כל עשב
 למטה שאין לו שרש מלמעלה וכ"ש כל מצוה ועבירה ויש ב' מיני היכלות
 הטומאה ואף שחיות היכלות הטומאה ממנו ית' כאמר ואתה מחי' את כולם
 אעפ"כ באבוד רשעים רנה כמשל הציפורניים והשערות שבאדם ויש ד' מיני
 היכלות הטומאה דהיינו חושך ענו וערפל נוגה ומהם משתלשל כל המחשבות
 זרות ורעות ומהיכל נוגה בא העצבות ונק' נוגה מפני שיש עצבות שכל

בעית צריכים מתחלה לבוא לזה העצבות ומרירות על חטאיו וח"נ וזה נק' תשובה תתאה ואח"כ יכול לבוא לידי תש"ע כי מתחלה קודם שעשה תשובה תתאה אינו יכול לבוא לידי תש"ע כי מתחלה צריך אתעדל'ת דהיינו העצבות והמרירות והוא ית' בעל הרחמים ירחם עליו ובוודאי ימחול לו כמא' ברחמים גדולים אקבצך ועוזר לו ומוציא מהיכל הטומאה כמא' אני ה' אלקיכם אשר הוצאתיך מארץ מצרים כי היכלות הטומאה נק' מצרים ומחמת העצבות והמרירות הנ"ל ירחם עליו ומוציאו ומחל לו על כל פשעיו בלתי מכפרת ויסורין ממרקין וכמאמר כל חייבי [מיתות] ב"ד אומרים לו התוודה ואף שנסקלין לו צריך להתוודות. אך מחמת חלישות הדור די לנו שכל אחד ואחד יעשה התבודדות לעצמו ויתענה כפי יכולתו ושיקבל עליו היסורין שכאו עליו מן השמים בשמחה וכמאמר ושמחין ביסורין ובוודאי ראוי לקבלם בשמחה בזכרו כי הוא ית' שולח לו יסורין למרק לו עוונותיו וכתוב את אשר יאהוב ה' יוכיח. וזה פי' הפסוק וחטאתי נגדי תמיד מ"ן מתעורר אצלו עצבות ומרירות וקוב"ה מלא רחמים סולח ומחל לו כמאמר ברחמים גדולים אקבצך ויודע שעדיין לא נתמרקו עוונותיו ע"י יסורין לכן כשיבוא עליו איזה צער צריך לקבל בשמחה מחמת אשר יאהוב ה' וזהו השמיעני ששון ושמחה בכדי שאוכל לשוב תשובה עילאה כיון שהוא מקבל היסורין באהבה ועובד ה' באהבה ובכוונה הנ"ל זהו תשובה עילאה וזה פי' שובה אלי דהיינו תשובה עילאה עשיית המצוה בשמחה כיון שכבר גאלתיך ע"י התי'ת כי בלתי תשובה תתאה א"א לבוא לעשות תשובה עילאה כי מתחלה צריך להיות אתעדל'ת דהיינו עצבות ומרירות ומחמת שהוא מלא רחמים נתעורר אצלו אתעדל'ע ועוזר לו שיוכל לעשות תשובה עילאה וד"ל.

ג, ג

אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם. הנה י"ל למה נז' שמים דוקא, ומה"ע לבוש השק. בהיות כי בזמ"ג היחוד אב"א כידוע וכל ענין ההשפעות האלקי' באין ונמשכין למטה ע"י לבוש שק דוקא. וביאוה"ד כמו שמצינו ענין א' שנשתנה מכמו שהי' בזמן בהמ"ק והוא אשר מצינו שהיתה שפע הנבואה עליהם בהכרח מבלתי רצונם ולא מצאו סיבה טבעי' בעת הזאת ובמקום הזה כו' כי גם עת שפע רצון הנבואה הי' תלוי ברצון האלקי לבד

אני . . . מצרים: ראה שלח טו, נא.

ג, ג

אלביש שמים קדרות: נדפס במאה שערים סי' מו. ונמצא בכתי' 94 [שממנו נדפס במ"ש] קלג, א.

מבלתי התלבשות בשום דבר זר משום דבר סיבה טבעי' כו'. וזהו שמצינו שפתאום יפול על הנביא משא הנבואה בעת מן העתים כו' ובעתים אחרים לא יתנבא אף כשירצה רק ימתין ויצפה עד שמצוה אותו מלמעלה דוקא. ולכך מזכיר הנביא בתחלת הנבואה ענין הצווי שלו מתחלה במאמרו ויהי דבר ה' אלי לאמר הלוך וקראת באוני ירושלים וכדומה כי בלא צווי אין לו להתעורר מעצמו ולומר אעפ"י שיודע כו' וד"ל. והנה ידוע אעפ"י שפסקה הנבואה נשאר עדיין רוה"ק וידיעת העתידות בצדיקים המופלגים בכל דור ודור כו', והענפים המסתעפים מרוה"ק הוא בחי' ראשי אלפי ישראל שבכל דור המלמדים תורה ברבים והם הרועים הזנים ומפרנסים לנש"י בתורה כו' והמסתעפים שהם המלמדים ליראה את ה' ומכניסים שפע יראת ה' בלבבות ישראל והם המוכיחים כו', ואנו רואים שהת"ח הן כפופים לע"ה והם נצרכים לבריות בפרנסה ומזונות עד שנשכרים בעבודתם בקודש עבור קבלת פרס השכירות הקצובה, וא"כ מההכרח להם להשפיע להם שפע אלקי' בתו"ר מבלתי צווי כו' שאם לא ישפיעו ימותו ברעב כו' וזהו היפוך מכומו שהי' בזמן בהמ"ק כו'. אך הענין דבאמת צריך האדם להיות שפל רוח בפני כל אדם אשר ע"פ האדמה וא"כ איך יגבה לבבו להוכיח לזולתו או לדרוש תורה והגם שיהי' כוונתו לש"ש מאחר שאין לו צווי מלמעלה מהיכן התנשאות זו להרבות כבוד ה' מצד התעוררות עצמו לבד אם לא יצוהו ה' כי כבוד ה' גדול ומהולל מאד ואינו מצטרך לכבוד בוד' באמת כי לגדולתו אין חקר כתי' רק כשיצוה ה' צריך האדם לעשות רצונו לבד ולא בשביל התועלת והמכוון לתועלת הוא מקטין גדולת כבוד ה'. וגם בהכרח שיש בכוונת תועלת תערובות טו"ר לכבוד עצמו כו' משא"כ כשאינו מכוון רק לקיים צווי דבר המלך כו'. אמנם כמו שהי' הצווי אלקי' אל הנביא סיבה אלקי' לשפע הנבואה עליו בעת זו דוקא וכנ"ל כמ"כ סיבה טבעי' של הפרנסה לת"ח מע"ה הוא אשר צוהו ה' לדרוש ולהוכיח והוא ע"פ ה' ממש רק שהולבש הצווי בסיבה טבעי' כו' וכשרואה שא"צ לבריות או שלא ימצא שום הכרח ע"פ הטבע זהו באמת גובה לבב הוא כשמתעורר מצ"ע לש"ש ולא ימלט מתערובות טו"ר כנ"ל וד"ל. והטעם לזה ע"פ הנ"ל שבזמה"ג התלבשו' כל שפע אלקי' בלבושים זרים מאד והו"ע תיקון חצות כידוע ולכך נתלבש בסיבה טבעי' כו' וד"ל. וזהו שהיו גדולי הצדיקים נזהרים מאד מלהשפיע תו"ר כ"א כשיקרה סיבה טבעי' כמו הרר"מ נ"ע לא הי' דורש כ"א בעיר שנתנו לו נדבה אף מעט מועיר כו' וזהו אלביש שמים דוקא להיות כי השמים הן השפעות אלקי' במקבלים הנק' ארץ כידוע שהן הולבשו בלבוש שק דיחוד משפיע ומקבל הוא בבחי' אביא כידוע וד"ל.

ויהי . . . ירושלים: ירמ"י ב, ב.

שפל . . . אדם: אבות ד, י.

לגדולתו אין חקר: תהלים קמה, ג.

הרמ"מ . . . נדבה: עז"ז ראה דרמ"צ קיב, ב. וראה גם לעיל ד"ה אחרי ה' (ראה יג, ה).

נד, יב

ושמתי כדכד ארז"ל כדין וכדין. דהנה ההפרש בין תשב"כ ובין בחי' תשב"ע"פ הוא היות ידוע כי תכלית כוונת עסק תשב"ע"פ הוא רק להשיגה דוקא ובהשגחה אף בפשוטיה מתקשר הנצוץ שבו בחכמת הקב"ה כידוע ומבואר בספרי המקובלים שהכוונה בעסק תשב"ע"פ אינו רק לתקן האדם העליון כו' והוא לדבק כל בחי' נשמתו בהשגתו ואז מתעלה עמה וזאת היא התורה העולה למעלה כו' וד"ל. אבל בחי' תשב"כ עיקר מהותה אינו רק האותיות וצורתן ותמונתן וצירופיהן וכולה שמותיו של הקב"ה כנראה לעין בשער היחודים שבכל תיבה ותיבה מפסוק א' יש כמה וכמה שמות ואינם רק צרופים שנבראו כו' והאותיות עצמן יש בהם ב' בחי' א' שהם למטה מבחי' החכמה שבהם מצד היותם בזה העולם בגשמיות בדיו וקלף כו'. אבל למעלה למעלה הם מאד נעלה בהיותם כלי לשרת בהם בחי' אחד שהוא בחינת אין שהוא למעלה מהחכמה כי החכמה מאין תמצא והאותיו' של התורה הם כלי ממש לבחי' אחד השורה בהם ממש וד"ל. ולכן עיקר מצותה היא הקריאה דוקא האותיות ולכן ע"ה יכול לעלות לתורה כי להשיג צורת האותיות וקריאתן שוה לכל נפש אבל בחי' תשב"ע"פ עיקר מהותה אינה אלא בחי' דעת וחכמה ולא צורת אותיות שבה כי הם טעמי המצות ופירושם לידע ברור אמיתות רצונו בכל פרטית מצותיו וזהו אינו כ"א השגה ודעת, כמו מצות ציצית נכתבה בתורה בג' פסוקים ואינו מובן בהם כלל עיקר עשיתה ואמיתות רצונו בה איך הוא, כי שם הוא העיקר האותיות הכנף פתיל וכו' אבל בתשב"ע"פ מתגלה הדעת והחכמה ולכן עיקר מצותה להשיגה דוקא ובלא השגה בה פ"י המלות לא יצא י"ח וכן הוא הדין באמת כמ"ש המ"א וד"ל. וזהו ענין דפליגי תרי מלאכי ברקיע ואמר הקב"ה כדין וכדין. דהיינו שהי' כוונתם שאין בבחי' עסק התורה כ"א השראת אחד בהאותיות שלה והוא בחי' מלמעלה אבל אין בה ג"כ בחי' העלאת מלכות נשמע כו' כנ"ל פי שתוכל להעלות כנ"י ע"י שישים מחשבתו בצורת ותמונת האותיות ויעשה כמקיף כו' שתתעלה עמה ג"כ כמו בתשב"פ שעיקרה אינו אלא זה כנ"ל ובחינת השראת אחד בתשב"ע"פ הוא מאד בהעלם דבר בהשתלשלות רכות, ואמר הקב"ה כדין וכדין שיש ג"כ בתשב"כ הבחי' שבתשב"ע"פ. וזהו ענין הנז'

נד, יב

ושמתי כדכד: נדפס בבנינה ירושלים ס"ה. ונמצא בכתי"י 93 רפז, א [בסיומו]: ..סליק אור ליום ד' פרשת צו ת"ק סמ"ך ה' ליצירה, וקאי על תאריך העתקת המאמר]. 147 מז, א. 170 רצט, א. 349 נא, א. 411 קיד, ב. 633 קפג, ב. 1064 צה, א. 1174 עו, ב. וכתי"י ירושלים 28 מח, ב. ארז"ל: ב"ב עה, א.

כולה . . הקב"ה: הקדמת הרמב"ז לפירושו על התורה. ובכ"מ.

החכמה מאין תמצא: איוב כה, יב.

כמ"ש המ"א: ס"ג סק"ב. והובא כהל' ת"ת לאדה"ז ספ"ב.

כדין וכדין: נ"א: כדין וכדין שיש ג"כ בתושב"כ בחי' תושב"ע"פ וזהו הענין הנזכר שניהם אמת.

במ"א הכתר חציו במאציל וחציו אל הנאצלים וד"ל מפני שכ"ד שלישי ע"ב
הוא כלי לבחי' כתר ויש בה ב' פעמים כ"ד למעלה ולמטה וד"ל.

נ, ד

כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי כו'. הנה הסריסים אין להם
תאות נשים והעולם אומרים שאין להם דעת ואמת כן הוא מפני
שהחיות נמשך מהדעת. והנה זהו בגשמיות וגם בעבודת אלקים ג"כ כך
שבני מאמינים בני מאמינים שהשי"ת המציא את העולם מאין ליש שקודם
ברה"ע ה' אפס גמור והנה עכשיו שנה"ע הוא אצלו ית' ג"כ כמו קודם
שנברא וכולא קמי' כלא חשיב כמא' ואם צדקת מה תתן לו ואע"פ שנראה
שיש ח"ו שינוי רצון אצלו ית' שקודם ברה"ע הוא אין ועכשיו המשיך אלקות
בעולמות אמנם באמת נוכל לומר שהוא רק בחי' שערות למשל כמו שאדם
גשמי אם יש לו כאב בא' מאבריו מרגישים כל האברים הכאב אבל השערות
אינו כן שאע"פ שחותכים אותם ושורפים אותם אין לאדם נוגע ולא איכפת
לי' כך יוכל לכנות הע"ס בשם שערות ואינו נוגע לעצמותו ית' אבל באמת
אין לו שינוי ח"ו כמ"ש אני הוי' לא שניתי. והנה ישראל מאמינים בני
מאמינים כו' יודעים כו' והוא תמוה איך ירצה תאות עוה"ז שהם מותרות
בחי' שערות אמנם באמת יודעים זה אבל אינו רק בכח ולא בפועל שיש להם
בכח שכ"א מישראל ימסור עצמו על קה"ש אבל בפועל ממש עבירה לא
יעבור וזה נק' בחי' סריס שאין לו התבוננות. ויש כמה בני"א שנמנעים
מלהתפלל בחול וממתינים עד השבת אבל באמת למטה בזמן יש שינוי בין
החול ובין השבת אבל למעלה מהזמן שוין כל הימים וזהו שאמר הנביא כה
אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי.

נ, ד

כה אמר ה' לסריסים: נעתק מכת"י 109 קנב, ב. 118 קכח, א. 184 רצא, א. 269 רסז, ב. 416 רעב, א. 693
צא. א. 1240, ב. וכת"י ירושלים 1054 קמ, א. 3542 צג, ב. 4088 כז, ב.
שהחיות: נ"א: שהחיות.
ג"כ כך: נ"א: ג"כ נמשך מן הדעת.
ואם . . . לו: ראה איוב לה, ו.
אני . . . שנית: מלאכי ג, ו.

נח, יג

אם תשיב משבת רגליך כו' אז תתענג על ה' שלא יהיה דבורך של שבת כו' [ישם מדבר לאגם מים] כי הנה הדבור הוא לשון הנהגה [כמ"ש ידבר עמים תחתינו] ולבוש להמחשבה והמחשבה להנשמה. כדמיון החולם שמה שחשב ביום הלביש לנשמה ורואה בחלום. והנה בעשרה מאמרות נברא העולם, וכתוב ביה ה' צור עולמים. ובאמת הוא כך למטה י' ולמעלה הוא מאמר ואפי' חצי מאמר כו'. והנה מהיכל הקדושה באים לאדם מחשבות קדושות ולהיפך מן ז' היכלות הטומאה באים מחשבות עניני עוה"ז שאין הכרח רק מותרות ולגרמיה כשאר [אומות] עע"ז, ואותיות מהמחשבות והדבורים והמעשים נעשים לאדם בגדים צואים וא"א ללמוד להתקרב לכל דבר שבקדושה כי מרחיקין ד"א מן הצואה לד"ת ולק"ש. והנה כשאדם משים כל מחשבותיו בעניני עוה"ז שהוא דינא דמלכותא, אז וודאי יבא לו שברון לב ועצבות כו'. כי אין אדם מת וכו'. וזהו לפי שאין מכביד עליו עול מלכות שמים כדכתי' תכבד העבודה כו'. והנה באמת גם בזה יש אלקות כי לית אתר פנוי מני'. והנה זהו אלקיניו שמסתיר א"ע בכדי שיבא האדם לחשוב חסרונותיו בעבודתו ית' כמה הוא חייב למלך בכל רגע ולבא לידי שברון לב רק שהוא מחלת לב ולכן צריך לסומכו ולשמחו בד"ת הפשוטי' סמכוני באשישות כמאמר דהע"ה לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי אין עני אלא בדעת כו' וזהו ונגילה ונשמחה כך בכ"ב אותיות התורה שהם היכלות כו' כך בתוכם בחי' ממלא כל עלמין. וזהו בחול ששת ימי המעשה משא"כ בשבת כי יש הפרש גדול, דהנה בחול יש עניני עוה"ז שהם דבר הכרחי לזון בניו וב"ב ולגמול חסדים עם ב"א מדת אברהם ולא לגרמ' אז יש בזה אלקות והוא נק' נעל בחי' תחתונה שבלבושים כו'. ולכן מברכים שעשה לי כל צרכי על ענין

נח, יג

אם תשיב משבת רגליך: נדפס בכונה ירושלים ס"ב. ונמצא בכתי' 693 פה, ב. נוסח אחר מהניל נעתק

מכתי' 407 פ, א.

שלא . . שבת: שבת קיג, ב.

ישם . . מיס: תהלים קו, לה.

ידבר עמים תחתינו: שם מז, ד.

בעשרה . . העולם: אבות ה, א.

ביה . . עולמים: ישע"י כו, ד. וראה מנחות כט, ב.

ז' היכלות הטומאה: ראה זחיב רסג, א.

מרחיקין . . ולק"ש: ראה ברכות כד, ב.

אין אדם מת: ראה קהיר פ"א, לד. פ"ג, יג.

תכבד העבודה: שמות ה, ט.

סמכוני באשישות: שה"ש ב, ה.

לולי . . בעניי: תהלים קיט, צב.

אין . . בדעת: נדרים מא, א.

נגילה ונשמחה כך: שה"ש א, ד.

מנעלים. וזהו מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב בתו של אברהם אבינו כו' אבל המותרות הם דברים בטלים אין בהם אלקות כלל שהם בגדים הצואים וצריך להסיר מעליו, אבל בשבת צריך להסיר אפי' הנעל שאסור בל"ט מלאכות. וזה בקשתינו בשבת רצה והחליצנו שהוא חליצת הנעל כו'. וז"ש הקב"ה למרע"ה של נעליך כי אדמת קדש הוא ושבת נקרא קדש. וזהו אם תשיב משבת רגליך בחי' רגלים ונעל והארץ הדום רגלי. או תתענג על ה' שהוא הוי"ה למעלה למעלה מבחי' טובב כל עלמין למהוי עמהון לעילא אחד באחד כו'. וזהו שאנו מבקשים ינחילנו ליום כו' קדושה ומנוחה לחיי העולמים. בחי' ממלא רק יהי' למעלה למעלה. משא"כ בחול שהשמחה כך בחי' ממלא כו'. וזהו שלא יהא מלבושך של שבת כשל חול. וזהו ישם מדבר לאגם מים כו' והבן.

נוסח אחר מהנ"ל

אם תשיב משבת רגליך ודבר דבר שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול כי יש היכלות אשר משם נשפעים מחשבות קדושות וכן להיפוך ח"ו והמחשבה מלבשת את האדם ונק' בגדים צואים וזה הסירו הבגדי' צואים יע"ש ונק' דבור מלשון דבר אחד לדור וכו' שממשיך את האדם למקום והיכל שנאחו משם ולכן בעת השינה שאין שכלו מעכב את המחשבה נכנסת מאליו למקום אחיזתה וזהו שמביא אותו למחשבה זרה בתוך התפילה ואפי' אינו רוצה לחשוב וכו' מבטל תפלתו מחמת התקשרות שם לכן צריך אדם לעשות חשבון מכל יום מכל הדיבורים ומחשבות ימצא שחייב הרבה להבורא ית' ובוזה יכול לפטור מהיסורים שבעולם שהגדלות משכח ממנו הקטנות שבו וידבק א"ע אל כ"ב אותיות התו' ע"ד וישמחו בו ישראל וזהו לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי אין עניי אלא מהדעת כי ע"י דעת ודביקות התו' אזי יצאו ממצולות ים וזהו כל המקבל עליו עומ"ש מעבירין ממנו עול מלכות (וד"א אמרינן שמשכח ממנו) שכל עול של ד"א שנראה לו עול הוא מחמת שאין עליו עומ"ש אבל כשיש עליו מ"ש מעבירין ממנו עול מלכותו וד"א שמשכח ממנו שאחר שיראה כמה חייב להבורא ית' ימאס בעיניו כל התאוות וחובת עניני עוה"ז כאמור לעיל סמכוני באשישות כו' וימינו תחבקיני והנה כל ימי השבוע ימי המעשה התיר דבר הרשות והנאת עצמו וזהו נק' בעל המדריגה התחתונה והארץ הדום לרגלו וזהו מה יפו פעמיך בנעלים כי

מה . . . נדיב: שם ז, ב.

בתו . . . אבינו: חגיגה ג, א.

רצה . . . הנעל: ראה מ"ח מס' ליל שבת פ"ה מ"ד.

והארץ הדום רגלי: ישע"י סו, א.

שלא . . . חול: שבת ק"ג, א.

הסירו הבגדים הצואים: זכרי' ג, ד.

דבר אחד לדור: סנהדרין ח, א.

כל המקבל עליו עומ"ש: ראה אבות ג, ה.

שאפי' בחי' נעל יפה כשהוא בת נדיב בתו של אברהם אינו שנק' נדיב שעושה בחי' גומל נפשו איש חסיד ולכן אנו מברכין בכ"י שעשה לי כל צרכי על המנעלים דהיינו הצטרכות ומלאכות אוכל נפש וכן צריך כל דבר שמותר בחול שהיא ג"כ ואף מה שמותר בשבת לא יהא בו בחי' נעל אך אין זה ברשות אדם וצריך עוזר אלקי' וזהו רצה והחליצנו שהקב"ה יחליץ הנעל אז תתענג על ה' למע' מכל העולמות והבן.

ס, א

קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח. כי הנה החושך יכסה ארץ וגו' להבין זאת וגם מה שכתוב וראיתי שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון אור מן החושך וגו' החכם עיניו בראשו והכסיל בחושך הולך אך האמת שצריך אדם לעבוד ה' בשמחה דווקא כמ"ש תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל כאשר נפרש וזהו פי' התנערי מעפר פי' הקב"ה אומר לכנסת ישראל התנערי מעצבות ועצלות שלך וזהו קומי אורי קומי מהעצבות ובמה העצה לזה אורי פי' שיתבונן האדם גודל פחיתותו איך הוא רחוק מאחד כי אחד א"א להשיגו בשום מחשבה ושכל כלל כמ"ש לית מחשבה תפיסא ב"י כי הוא למעלה ממקום השכל וכשאדם מחשב ומדבר ועושה ענינים אשר לא לה' המה פי' להמשיך בהם א"ס ב"ה הוא רחוק מאד אף שעוסק בדברים שכלים כי כל מה שהוא שכל יותר ויותר הוא דבר יש אשר מושג בשכל וא"א להשיג א"ס ב"ה בשום שכל כי הוא אחד לבדו שאינו מושג כלל וד"ל וכשהוא עוסק בדיבור ומחשבה ומעשה כנ"ל הוא רחוק מאד כנ"ל וזהו הכסיל בחושך הולך פי' שאינו מכיר ואינו יודע פחיתותו שדומה לו שאינו עובר על שום דבר ועושה מצות מחמת שהוא בחושך ומחמת זה אינו רואה שהוא הולך אחר כל תאותו וראות עיניו ודומה לאומות העולם שהולכין אחר תאוותיהם כמ"ש וערפל לאומים פי' אחד מג' קליפות ובחינה אחת הנקרא ערפל והוא הגרוע מכולם אפילו יתוש קדמו כי

ס, א

קומי אורי: נעתק מכת"י 400 כג, א. 1064 פת, א.

וראיתי . . . הולך: קהלת ב, יג. יד.

חחח . . . כל: תבוא כת, מז.

התנערי מעפר: פיוט לכה דודי.

לית . . . ב"י: הקדמת תקריז יז, א.

ממקום השכל: נ"א: מכל המחשבות.

פי' אחד . . . הגרוע מכולם: נ"א: פי' שיש שלשה בחי' חשך ענו וערפל והן מבחי' הגשמי.

כל בהמות וחיות ועופות ושרצים אין להם בחירה ואין עוברין על רצון הבורא ית' כמ"ש לא ישנו את תפקידם אבל אדם בעל בחירה וכשעובר על רצון האל יתעלה הוא גרוע מהם אבל החכם עיניו בראשו פי' שיתבונן בתפילתו ולימודו איך שהוא רחוק מאחד האמת ועכשיו הוא מחשב ומדבר ועושה ברצונו של א"ס ב"ה וממשיך אותו בדיבור כנ"ל ובוזה יהי' שמח וטוב לבב וזהו עיניו בראשו פי' עיונו ומחשבתו הוא ברצון א"ס ב"ה כי חכמה נקרא ראשית כמ"ש ראשית חכמה החכמה מאין תמצא ואיך הוא למעלה מכל השכליים שהוא רק רצון פשוט ממש בלי שום טעם ושכל ובוזה הוא ממשיך א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו וזהו ד' אמות של הלכה שהוא מחשב רצון האל שזה מתיר וזה אוסר ואלו דברי אלהים חיים ובוזה ממשיך א"ס ב"ה וזהו יתרון אור מן החושך פי' כמו כשהלילה גדולה וחושך מאוד אזי כשיאיר היום אור היום יקר בעיניו ויתרון גדול והוא שמחה וזהו ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר אורה ושמחה כנ"ל כי באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא שהוא התגלות רצון העליון למעלה וד"ל וזהו ויקר כי האור יקר מאוד מחמת ידיעת גודל פחיתות החושך. וזהו תחת אשר לא עבדת וגו' מרוב כל פי' עוה"ב נקרא כל כמ"ש יעקב אבינו ע"ה יש לי כל ובאבותינו ע"ה נאמר בכל מכל כל והוא נאמר על עולם התענוג. ואמרו רז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חי עוה"ב כי עוה"ב הוא שנהנין מזיו השכינה ואינו אלא קצת הארה מהארת השכינה וכלימודו או במע"ט הוא מדובק לכבודו ולרצונו והוא ורצונו א' כמ"ש במ"א הוא ושמו אחד שמו בגימטרי' רצון וכבוד ה' עליך זרח כי באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא והתגלות רצון ושמחה בכנסת ישראל וזהו כי בא אורך דלעילא ויאר ה' את עמו והלכו גוים לאורך וד"ל.

לא . . תפקידם: סנהדרין מב, א.

בדיבור כנ"ל: נ"א: בדיבורו ובמחשבתו ובמעשיו בכל העולמות.

ראשית חכמה: תהלים קיא, י.

החכמה מאין תמצא: איוב כח, יב.

אלו . . חיים: עירובין יג, ב. וש"נ.

ליהודים . . ויקר: אסתר ח, טו.

יקר . . החושך: נ"א: הוא חשוב ומתייקר בעיני ב"א ע"י החשך.

יש לי כל: וישלח לג, יא.

בכל מכל כל: ראה ב"ב טז, סע"ב.

יפה . . עוה"ב: אבות ד, יז.

כחתן יכהו פאר וככלה תעדה כליה כי כארץ תוצא צמחה וגו' ופסוק אמת מארץ תצמח וגו' גם ה' יתן הטוב וארצנו תתן יבולה וגו' צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. לבאר כל זאת כתיב חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו אמת מארץ תצמח איתא במדרש על זה כשבקש הקב"ה לברוא את האדם נתקבצו מלאכי השרת כתות חסד אמר יברא שכולו מלא חסדים אמת אמר אל יברא שכולו מלא שקרים מה עשה הקב"ה השליך אמת ארצה ע"ד אמת מארץ תצמח וגו' להבין לשון מלא שקרים הלא כל ישראל מלאים מצות כרמון והענין אמת הוא אחד לית מחשבה תפיסא ב' כלל ע"כ נתן לנו מצות שהוא דומם דהיינו צדקה והיינו אמת מארץ תצמח. ולהבין מה דכתיב צדק ובמקום אחר נקראת צדקה כמ"ש יצמיח צדקה והוא כי יש ב' בחינות צדק נקרא עד דלא מקבל דבר וצדקה נקרא אחר קבלת דבר וזהו אמת מארץ תצמח דהיינו שיהא מכיר את מקומו בבחינת ארץ דל' לי' מגרמי' כלום וצדק מה שאנו נותנים צדקה למסכנא דלית לי' מגרמי' כלום ואתערותא דלעילא תלי' באתערותא דלתתא ונעשה צדקה דהיינו מקבלת דבר וזהו משמים נשקף גם ה' יתן הטוב וארצנו תתן יבולה וזהו פי' צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו כי יש בחינת דרך ובחינת אורח ע"ד אורח כנשים היינו מלמטה למעלה דהיינו אתערותא דלתתא דהיינו שנותנים צדקה כנ"ל ודרך מלמעלה למטה וזהו פי' צדק לפניו יהלך וזהו בחינת אורח וישם לדרך פעמיו דהיינו שאנו ממשיכים מעילא לתתא משל למלך שיצא מהיכלו לדרך למדבריות וכיוצא כן כביכול בו ית' אנו ממשיכין אותו אצלינו אפילו למדבר שאנו כמדבר ופעמיו כמ"ש מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב בתו של אברהם אבינו הנקרא נדיב שכל מה שיש לנו יראה ואהבה הוא מאבות כמ"ש באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם באברהם כתיב ויחפור באר ויסתמו כו' וביצחק כתיב ג"כ ויחפור וגו' וביעקב כתיב ויחפור וימצא באר מים חיים

כחתן יכהו פאר: נעתק מכתבי 105 קיז, א. 170 שטז, א. 1064 עו, א. 1174 קז, א. וכתבי ירושלים 3542 טט, ב. נוסח שני מהגיל נעתק מכתבי 633 קצו, ב. נוסח שלישי מהגיל נעתק מכתבי 929 קסא, ב.
 צדק . . פעמיו: תהלים פה, יד.
 חסד . . נשקו: שם פה, יא.
 איתא במדרש: ב"ר פ"ח, ה.
 כל . . כרמון: ברכות נו, א. ושי"נ.
 יצמיח צדקה: ישע"י סא, יא.
 צדק נקרא . . קבלת דבר: ראה זחיג רצב, א. זחיב לת, ב. וראה ספר הליקוטים — דא"ח, צמח צדק' ע' צדקה.

מה . . נדיב: שה"ש ז, ב.

בתו . . נדיב: תגיגה ג, א.

באר . . העט: חקת כא, יח.

ויחפור באר ויסתמו: ראה וירא כא, ל. תולדות כו, יח.

ביצחק . . ויחפור: שם.

והיינו שהוכיח ירמיהו הנביא אותי עזבו באר מים חיים אבל מה שמקלח מלמעלה אינו מים חיים כי מים חיים הוא בבאר הארץ וזהו השקיפה ממעון קדשך וגו' פירש השקפה מלמעלה למטה וברך את עמך ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו פי' אותנו שאנחנו בבחינת אדמה כאשר נשבעת לאבותינו היינו שיש לנו ירושה מאבותינו וזהו ככלה תעדה כליה שהיא מקשטת כליה היינו אפילו גופה מחמת שהוא משוקע בתוכו מחמת זה תאיר פניו אפילו פניו ע"ד יאר ה' פניו.

נוסח שני מהנ"ל

כחתן יכהן פאר וככלה תעדי כליה כי כארץ תוצא צמחה וכגנה זרועי' תצמיח כן ה' אלקים יצמיח צדקה ותהלה נגד כל הגוים. דאית צדיק ואית צדקה עד שלא קבלית דכר איקרי צדיק ואי קבלית דכר איקרי צדקה דאי' בשעת בריאות עולמות חסד אמר יברא שכולו מלא חסדים ואמת אמר אל יברא שכולו מלאה שקרים מה עשה השי"ת השליך אמת ארצה שנאמר ותשלך אמת ארצה. והנה להבין הענין וגם מאמר המדרש שכולו מלא שקרים. אך דהנה א"א להשיג ולהמשיך אחדותו ית' שהוא אחד אמת כ"א ע"י שישפיל וימשיך האדם את דעתו שיהי' נפשו כעפר לכל ושיהי' נדמה בעיניו ממש כעפר מן האדמה שהוא דומם כ"א יהי' חשוב בעיניו לכלום אפי' למחשבה לית תפיס' ביי' כלל כ"א שיהי' דומם ממש אז אמת מארץ תצמיח דייקא והיינו השליך אמת ארצה שבהיותו משים כארץ ישיג האמת כנ"ל וצדק משמים נשקף על כל צדקה וצדקה שהאדם עושה ובפרט צדקת ארץ הקדושה שהוא העולה על כולנה. וזהו השקיפה ממעון קדשך כו' וברך את עמך ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו היינו שאתה ית' נתת לנו להשפיל דעתנו כעפר מן האדמה כאשר נשבעת לאבותינו היינו אברהם יצחק ויעקב. אשר חפרו את הבארות עד אשר מצאו מים חיים כי מים חיים אינו נק' כ"א מים היוצאים מן האדמה ולא מים עליונים ואם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו לכן אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו, והיינו צדק לפניו יהלך היינו שיאיר ה' פניו כי באור פניך תביר גזיון דברדא היינו מים הנקרשין וישם לדרך פעמיו היא עצה היעוצה דאית דרך ואית אורח כי דרך הוא דרך סלולה וכבושה ואורח הוא מלשון אורח כנשים להוציא את מחשבתו ועצמותו מהגוף אבל זה הדבר קשה מאוד להפריד מהגוף אבל דרך הוא כאמור הנותן בים דרך כי בהשפיל אדם א"ע בתכלית השפלות כעפר לדום הקב"ה משרה שכינתו עליו כמשל המלך היוצא מבית מלכותו לטייל בארץ מדבר כן

אוחי . . חיים: ירמיה' ב' יג.

השקיפה ממעון קדשך: תבוא כו' טו.

יאר ה' פניו: נשא ה' כה.

אם ה' לא יבנה גו': תהלים ככו' א.

הנותן בים דרך: ישעיה' מג, טז.

כשהוא משפיל אי"ע עד הארץ השי"ת שורה עליו מנקל להיות עבודתו תמה וזהו וישם כבי' לדרך פעמיו. וזהו מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב ברתא דאאע"ה היינו על האדמה אשר נתת לנו כו' כאשר נשבעת לאבותינו ומחמת זה יפו פעמיך היינו דרך פעמיו כו'. וגם יאמר לא חפצתי בארץ אין לי חפץ בשום דבר כ"א אותך והיינו כארץ תוצא צמחה, נגד כל הגוים שיהי' מתחזק כנגדם שלא יחפוז בשום דבר כ"א אותך ית"ש. ואומר ככלה תעדה כליה להמשמעות היא הנותנת עדי כלה היינו השפלות שיהי' נחשב בעיני לכולם היינו כלי ריקם דלית לי' מגרמי' כלום וזהו הכלי המחזקת ברכה וצריכה לצחצח הכלי שלא יהי' נחשב בעיני עצמו לכולם וזה תעדה כליה אז הי' כלה מלשון כלתה נפשי וד"ל.

נוסח שלישי מהנ"ל

כחתן יכהו פאר וככלה תעדה כליה כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח כן ה' אלקים יצמיח צדקה ותהלה נגד כל הגוים. הנה שכניה עילאה נק' לפעמים צדקה ולפעמים צדק ואי' בתיקונים עד דלא קבילת דכר [צדק] מדקבילת דכר צדקה. דהנה כתיב צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו שיש ב' בחי' דרך ואורח, דרך הוא מלמעלה למטה כמו הנותן בים דרך כו' ואורח הוא כמו אורח כנשים כו'. ולהבין זה הנה איתא בגמ' בשעה שעלה לברוא העולם באו חסד ואמת לפניו יתברך אמת אמר אל יברא בי העולם שכולו מלא שקרים וחסד אמר בי יברא שכולו מלא חסדים. הנה לא יעלה בדעת שום אדם ע"י עבודתו כו' שיעלה ויגיע אל האמת עצמו כי מהות האמת שלית מחת"ב כו' וכולא קמי' כלא חשיב וכולו מלא שקרים כו' כי הכל מה שיעלה בהשגתו להגיע אל האמת שהוא אחד אמת הוא הכל שקר ולית מחת"ב כו'. ומה שיש מי שמתייגע בשביל זה הוא טעות ושקר כו' ורחוק הוא מאד ממנו רק בדרך כלל עבודתם הוא עדיז שע"י המצות ובפרט מעשה הצדקה ובחסד אנו מעוררים באתעדל"ת אתעדל"ע שיבא הוא אצלנו למטה שהוא המשכת אלקות שהוא הנק' דרך משל מלך גדול שיוצא מכיתו ומהיכלו לדרך לילך במדבר כו' כמו"כ כנ"י בו ית' הוא עדיז שבהיכלו א"א להשיג לשום נברא כו' רק ע"י המצות שהם אברין דמלכא אנו ממשיכין אותו לדרך אף במדבר כו', וישם לדרך פעמיו, פי' בחי' רגלים לבד שהם פעמיו יוצאים לדרך שהוא המשכת זיו אור פניו. וזהו מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב בתו של אברהם שנק' נדיב כו'. והנה כתיב אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף דהנה כנס"י נק' צדק דלי' לה מגרמא כלום והוא בחי' כלום כלות הנפש, ואין לה רצון של כלום באמת אצל כאו"א מישראל וגלוי וידוע לפניך באמת שרצונינו לעשות רצונך ואין לנו שום רצון אחר רק א' כנ"ל. ולמעלה מקלטין אותו באמת רק שאנחנו איננו רשאים להלל עצמינו כו'

שאנחנו צריכי' להיות בחי' ארץ בשפלות ואז שכשישראל עושים צדקה וחסד בארץ ונותנים גי'כ לעני שאין לו מגרמי' כלום, אז גם צדק דלית לה מגרמי' כלום שהוא בחי' כלה כו' משמים נשקף כו' שהוא השקפה מלמעלה לטוב שמסתכלין בכלה ומקלסין אותה כל העליונים כמו שמסתכלין בכלה ואומרים כלה נאה וחסודה. וזהו השקיפה ממעון קדושך מן השמים וברך את עמך ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבע לאבותינו כו'. פי' השקיפה שיהי' צדק משמים נשקף וברך את ישראל כדכתי' יאר ה' פניו אליך ואת האדמה אשר נתת לנו השפלות שבנו הוא גי'כ מתנה מאתך ולא מצד עצמינו כלל כי הוא שקר כו' כאשר נשבעת לאבותינו שמאז ניתן לנו השפלות והבאר באר חפרוה שרים אלו האבות כרוה נדיבי עם כו', כי באברהם נאמ' ויחפרו באר וביצחק נא' ויחפרו בארות ויעקב השלים לחפור את הבארות בשלימות יותר שנהי' אנו כלי ריקן מחזיק ברכה והוא הנק' באר מים חיים שהוא מקום מים חיים שהוא אות הברית כו' שרוי בתוכינו ואמת מארץ תצמח ומים מתחת לקרקע שאינו דומה מים שהן למעלה מן הקרקע מגולים בנהר למים שיוצאים ונוזלים מתוך הקרקע שהם נק' מים חיים מחמת היותם בתוך הארץ וניתנו לו עיי חפרוה והוא עיי המצות ובפרט עיי צדקה ששקולה צדקה כנגד כל המצות והוא למעלה מהם כו' ואיתא צדקה מתבר גזיזין כו' שהם המסכים והחושך, ולמעלה הוא נק' קרח כו'. ובוקע אורו וזיוו הנק' תהלה אף למטה וכולו מלא חסדים ונק' צדקה וממילא יתבטלו כל רצונותיו ואין לו רק רצון א' שהוא רצונו ית' ובוזה הוא א' אמת שדווקא [...]

אבל הרצון הוא אחד אמת ואחדות גמור כו' ודיל. וזהו ככלה תעדה כליה, פי' ישראל נק' אברים דמטרוניתא, שהם הכלי' והנה במנהג שהכלים והלבושים מיפים את הכלה, אבל כאן הוא להיפך שהכלה תעדה כלי' להראות מזיו כבודה ותהלה אף למטה שהם נגד כל הגוים. כי כארץ תוציא צמחה שכהיום אינו נראה לנו וזהו כמו הזריעה ממש שצומח מחמת הקרקע עד שיתגלה ויראה עין בעין כו'. ויצמיח צדקה ותהלה זיו אורה נגד כל הגוים בוקע אורה אף בהחושך כו' שיהי' הכל א' ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד וכו' ודיל.

שקולה צדקה . . המצות: כיב ט, א.

ביום ההוא . . אחד: זכרי' יד, ט.

והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת כשכתו יבא כל בשר להשתחוות לפני וכו', כתי' ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות כחריש ובקציר תשבות. והוא תמוה מה שפרט הכתוב ענין חרישה וקצירה יותר מכל המלאכות, ויניחהו בג'ע לעבדה ולשמרה ולכאורה תמו' מה צריך הג'ע לעבודה ולשמירה. ויובן זה דהנה לכאורה תמו' על רז"ל שכתבו ענין העה"ב כי יותר טוב ה' שלא נדע שום שכר, בכדי שלא יהי' ע"מ לקבל פרס. אבל הענין הוא דאי' שכר מצוה מצוה דהיינו שמהשכר נבין המצוה, וזה שבירך התנא לחבירו עולמך תראה בחיידך, דהיינו כל מה שידוע בעה"ב הוא בזה העולם בעבודת הכורא. גם העמוד מג'ע תחתון כו' שבו עולם הנשמות כן הוא בזה העולם, והנה ענין החרישה היא מרפה ארעא דהיינו להכניע הגוף, שבאמת כל א' מישראל יש לו רצון שהוא למעלה מן השכל אבל הגוף הגשמי מסתיר הדבר. וזהו ענין חרישה להכניע בכל מה דאפשר איך שיהיה אפי' בנצחון דהיינו שבכל דבר יעשה היפוך רצון הגוף וכשיעשה כן ממילא יתגלה אצלו הטוב הגנוז, והזריעה הוא אור זרוע לצדיק ואהבת בגימט' ב' פעמים אור שהוא אור ישר ואור חוזר שהוא אהבה רבה ואהבת עולם. כי באמת קשה לכאורה איך לבא לאהבת ה' במס"נ, אך התירוץ הוא ואהבת בגי' בי'פ אור כי מתחילה בא האור ממנו ית' בדרך זריעה ואח"כ האור חוזר כמשל הזריעה שלא יצמח עד שיכלה הגרעין והוא ונעשה ממנו אין ממש ואח"כ יוצאים ממנו כמה גרעינים. וזהו לבתני אחותי כלה לבתני באחת מעיניך, עיניך הוא רצון עיניך יונים מה יונה אינה נזקקת אלא לבת זוגה,

סו, כג

י"ד מדי חריש: נדפס בכונה ירושלים ס"ו לה. ינמצא בכת"י 167 ע' קסג. 1064 ככו, א. נוסח שני מהניל נעתק מכת"י 184 תפסד, א. 411 עח, א. 424 רנא, ב. וכת"י ירושלים 28 ככ, א. נוסח שלישי מהניל נעתק מכת"י 750 נד, א [ראה עדין בהערה לד"ה תורת ה' תימיה, לעיל יס, ח]. 1064 סו, ב. וכת"י ירושלים 2916 רסה, א. בכת"י 750 הניל מופיע מאמר זה [בין מאמר תקניג] בכותרת: „מאמר חנוכה א', תקניג לפי'". בכונה ירושלים. בכת"י 750, 1064 הניל, מופיע בהמשך למאמר זה ד"ה ה' זכרנו (לקמן תהלים קטו, יב) [בכת"י 1064 בא ביניהם ד"ה ענין קדוש וברוך — לקמן ערך מלאכים, קדוש וברוך]. וראה בהערות שם.

ששת . . . תשבות: משפטים כג, יב.

כחריש ובקציר תשבות: תשא לד, כא.

ויניחהו . . . ולשמרה: בראשית ב, טו.

שכר מצוה מצוה: אבות ד, ב.

עולמך תראה בחיידך: ברכות יז, א.

העמוד . . . הנשמות: ראה זחיב ריא, א. זחיא ריט א.

חרישה היא מרפה ארעא: ראה מו"ק ב, ב.

אור זרוע לצדיק: תהלים צו, יא.

ואהבת . . . אור: שער הכוונות כוונת קיש. מעיח שער הקיש סכ"ג וכ"ה. יעוד.

לבתני . . . מעיניך: שה"ש ד, ט.

עיניך יונים: שם ד, א.

מה . . . יונה: ראה שהש"ר א. זחיג סא, א.

ובאמת צ"ל הדבר באמונה בלי שום שכל רק רצון פשוט, וזהו ואתעטרת בכמה עטרין לגבי מלכא קדישא כו', שעטרה הוא הרצון למעלה מן השכל כמו שעטרה מקפת את הראש כן הרצון סובב את השכל וכ"ז בחול ששת ימי המעשה. אבל בשבת נאמר אכלו משמנים שתו ממתקים שא"צ לחרישה כו' כי ממילא יבא אל הנ"ל ע"י העמוד הנ"ל, אעפ"י שאין אנו משיגים זה אעפ"כ יודעים אנו באמת שהוא כך, אך הוא תמוה על מה צריך להיות שבתות הרבה ור"ח הרבה, אבל באמת כל מה שהוא בשבת זהו בכל ו' ימי המעשה שאחרי, ואח"כ בשבת שני' נתעלה עוד, וזהו כשם שאני רוקד כנגדך ואיני יכול לנגוע בך כך וכו', כמשל שנים שרוקדים זה כנגד זה הוא מתקרב לחבירו ומתרחק ומתקרב, כך אנחנו להשי" כ"י דהנה סבת מעוט הירח שמתקרבת אל השמש שמשם היא מקבלת אורה וכל מה שמתרחקת היא מתגדלת והולכת עד שמתחלת להתקרב ומתמעטת, כך אנו ב"י הוא הכל רוקד כנגדך כו' שמשבת זה נעשה ו' ימי המעשה שאחרי ואח"כ נתעלה עוד ואח"כ כו' וזהו רוקד כנגדך ואיני יכול לנגוע בך כי לית מחשבה תפיסא ב"י. וזה נק' מדי חדש בחדשו ובחנוכה הוא מידי שבת בשבתו שלו יבא כל בשר, כי יש אנשים שסוכרים בדעתם מי אנכי וכו' אבל באמת כשיעשה כו' דהיינו מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא אפי' כל בשר להשתחוות וכו'.

נוסח שני מהנ"ל

והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו כו'. ששת ימים תעשה מעשיך כו', הנה ידוע עליות העולמות בשבת איתא שהנשמות יוצאות מג"ע התחתון למעלה ע"י עמוד א' ונכללים בנקודה א' וידוע כי שכר מצוה מצוה פי' כי לכאורה תמוה למה נז' ענין עוה"ב הרי יבואו לעבוד ע"מ לקבל פרס כו' אלא למה נזכר השכר מצוה להבין ממנו ענין המצוה עצמה פרטיות טעמיה שלה כי בוודאי א"א להיות איזה דבר בעוה"ב עולמות עליונים כ"א שיש הדבר ההוא בעבודת ישראל במצותם ותורתם וזהו עולמך תראה בחיך כמו שביתת שבת עליות העולמות שהוא ענין השבת שלהם בוודאי דוגמת זה ממש בישראל ענין שבת שלהם. והנה פי' מדי חודש בחדשו כמו הלבנה כשהיא תחת השמש אינה מאירה כלל כי מתבטלת בזיו השמש כי לית לה מגרמה כלום רק מה שמקבלת מאור השמש לכן כל מה שתתרחק מאור השמש תוסיף אורה מעט מעט כו' והוא כענין שניים המרקדים זה כנגד זה שכשיתקרבו זה אל זה א"א להם לרקוד כ"א כנגד כו' וזהו כשם שאני רוקד כנגדך כו' וככה ממש בעולמות עליונים בכל שבת נכללי' בנקודה א' פי' שמתבטלים והי' כלא הי' נגד השבת שלמעלה מהם וזהו עליותם כנ"ל ובכל

ואחעטרת . . קדישא: זח"ב קלה, ב.

אכלו . . ממתקים: נחמ"י ח, י.

ובחנוכה הוא: נ"א: ליתא. ראה סד"ה ה' זכרנו הב' (לקמן תהלים קטו, יב).

שבת ושבת מתעלים עילוי אחר עילוי פי' השבת שעבר חול לשבת הבא. והנה שבת של ישראל הנה כתיב ששת ימים תעשה מלאכה כו' בחריש ובקציר תשבות כו' דהנה עיקר העבודה להעלות חלק אלוה שבכא"א מישראל יעקב חבל נחלתו כו' אל שרשו למהוי אביא למשרי עלה רזא דאחד ולא יפסיק שום דבר בין ישראל כו' וזהו תכלית התו' והחכ' בלתי יכולת להגיע לזה בדעת וחכ' כי דבר זה הוא למעלה מן הדעת ולית מח' תפיסה ב' כי אין לתפוס במח' כ"א ברעותא דליבא כו' ונק' עטרה כעטרה לראש שהוא הרצון בכל לב בלי שום השגה והדעת ומזה יגיע האדם לרעותא דליבא הנ"ל. זהו עבודת ימי המעשה בחריש ובקציר דהיינו בתחילה חרישא בחפצי לבבו לעניני עוה"ז ותענוגיו ומהפך כל רצונו כו' חרישא מרפה ארעא כידוע שהזורע חטה בארץ יצמח ממנה כמה חטים והחטה הזרוע הולך לאיבוד כו' וכן בעבודת ה' האה' המוסתרת בכא"א התעוררות תשובה כו' והוא מחסד עליון והוא אור זרוע בחרישת אדם בנפשו יצמח מן האה' הזאת יותר ויותר ותגדל האה' והדביקות בה' כו' והקצירה היא העלאה כו' ושמת בטנא בתורה ומצות שהם כלים ולבושים שישרה בו האה' הנ"ל ולישרי לב שמחה שאצלם הוא השתוות בכל עניני העולם ההן ולאן שווין שאין להם חפץ בזה העולם כו' ולהם יתכן השמחה האמיתית בה' משאיכ לזולתו כו' וד"ל.

נוסח שלישי מהנ"ל

והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות כתיב ששת ימים תעשה מעשיך ויום השביעי תשבות בחריש ובקציר תשבות להבין כל בשר וכו' ומלאכת בחריש ובקציר הנה לפרש מאמר חז"ל שכר מצוה מצוה ומה שמבואר בתורתנו תענוגי עוה"ב הלא אסור לעבוד ע"מ לקבל פרס. אך הענין הוא כי מעוה"ב ומשכר מצוה תשכיל איך לעבוד את הבורא ב"ה בכל המצות הנה ידוע שבכל שבת וחודש יש עליה לכל העולמות בעמוד שבין עולם לעולם להבין שבודאי א"א להתדבק במחשבתו בו ית' כמבואר לית מחשבה תפיסא בך כלל אך מחמת רעותא דלבא אשר היא למעלה מן השכל והכל הוא מחמת אהבה מסותרת והוא רעותא דרעותין כמו המתאוה להתאוה תאוה והנה ידוע דרך משל המסתיר לפני איזה זיו ואור בודאי מחמת הסתרתו אינו נפחת לפניו הזיו והאור כמו כן זיו ואור של הבורא ב"ה אך שאינו בגשמי אין בנו כח לקבלו ומחמת זה העצה כללית שבכל ששה ימי החול יחרוש את עצמו דהיינו לרפויי ארעא הוא הגוף ולשבר את עצמו בכל התאוות בכל מה דאפשר בכדי להדבק בו ית' כי יעקב חבל נחלתו וכדרך הזורע שמרפין ארעא ואחיכ נותן הזרע והיא מרקבת שם

יעקב חבל נחלתו: האינינו לב, ט.

ושמת בטנא: תבוא כו, ב. ולהעיר מאירת להי"מ נו, ב.

ונעשה אין ואחר זה עולה שבולת לקצירה. והנה תיבת ואהבת שבק"ש הוא בגמטרי' כ' פעמים אור והיינו אור ישר ואור חוזר אליו ית'. וזהו פי' הפסוק אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה תחילה צריכה להיות ע"ד אור זרוע לצדיק ואח"כ ולישרי לב שמחה וזהו אהבה בתענוגים. והנה כל ששה ימים צריך אדם לשבר את עצמו כנוצר לעיל. אבל בשבת מחמת קדושת תוספת שבת אין צריך לשבר א"ע אבל תיכף אחר השבת נעשה עילוי מזה השבת בארעא הצריכה עוד לרפויי מחמת שצריך הכנה לקבל עילוי היותר גדול כמו בעוה"ב שתמיד שם מתעלה עילוי אחר עילוי ולזה עוד ששת ימי החול לשבר א"ע כנ"ל וזהו פי' הפסוק והי' מידי חודש בחדשו שכל חודש אינו שוה לחודש שמלפניו ומידי שבת בשבתו כנ"ל אינו צריך לשבר א"ע בשבת ור"ח כי מקבל השפע מחמת שנקרא שבתו וחדשו של הבורא ב"ה רק מקודם כל שבת צריך לרפויי ארעא כנ"ל וזהו פי' ששת ימים תעשה מעשיך לשבר א"ע כנ"ל וביום השביעי תשבות בחריש ובקציר תשבות וכל הנ"ל בששה הימים שצריך לשבר ולקבל אור היושר ואח"ז אור החוזר וצריך לקבלו בכלי וזהו פי' הפסוק ושמת בטנא ר"ת בתגין טעמים נקודות אותיות שהם כלים המוכשרים לקבל. וזהו פי' של המאמר כשם שאני רוקד כנגדך ואיני יכול לנגוע בך כמו שב' אנשים רוקדים זה כנגד זה בהתקרבותם יחד אין זה הרקדה עד שצריכין להתרחק עוד כמו כן בהתקרבות הסיהרא לשמשא מתמעטת כן צריך כל אדם בהתקרבות לשבת ע"י עילוי אז אחר השבת נעשה בארעא וצריך עוד לשבר ולרפויי וכל התכלית האדם שיעשה כאין כל העבר כמו בהרקדם שעיקר התכלית והתענוג בהרקדתם בהתרחקותם זה מזה כדי להתקרב אח"כ, כמו"כ יהא חשוב בעיניו תמיד כרחוק וצריך להתקרב.

שם

כתיב בפסוק והי' מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני ה' וכתיב כי פנו אלי עורף ולא פנים דהנה פי' של הפ' כי פנו אלי כו' כאשר הם פונים אפילו פונים אלי בעורף ר"ל כבחי' עורף ואחוריים ולא בלב ונפש חפיצה הנק' פנים אבל צריך לפנות להשם בלב ונפש חפיצה הנק' פנים בכדי שיהי' כמים הפונים פנים אל פנים שיאר

שם

כתיב בפסוק והי' מדי חדש: נעתק מכת"י 239 צט, ב. נוסח אחר מהגיל נעתק מכת"י 349 מו, א.

כי פנו . . . פנים: ירמ"י ב, כז.

כמים . . . פנים: ע"ס משלי כז, יט.

ה' פנים אלינו ג"כ באופן זה ולא כהשפעת וחיות העכו"ם שאינם מצד הפנים כ"א מבחי' אחוריים הנק' עורף שהוא אותיות פרעה שהי' חיותם מבחי' אחוריים והוא בחי' גשמיות הנראה לעינים גשמיים כמאמר הפסוק וראית את אחורי אבל לפני לא יראו שבחי' פנים אינם בחי' גשמיות הנראה לעינים כ"א בחי' פנימיות אלקות ולכן צריכין אנחנו לפנות אליו בלב ונפש חפיצה שהוא בחי' פנים כדי שיאיר גם השם פנים אלינו כנ"ל דהיינו שצריך למסור נפשו על קדיה על אחדותו ית' בבחי' אהבה ורצון למסור עצמו על קדושת השם בכדי שיתגלה עי"ז אלקותו ית' כי בחי' זאת יש בכל ישראל כי בוודאי אם יאמרו לאיזה איש מישראל יהי' מי שיהי' למסור נפשו על ק"ה ומחמת זה יתגלה תיכף אלקותו ית' בודאי לא יחוש להעדרו ויקדש ה' במסור נפשו בכדי שיתגלה אלקותו ית' תיכף ואף אם יעבר הוא מן העולם לא יחוש לזה רק שיתגלה תיכף אלקותו ובבחי' זאת נכלל כל העולם וכל התורה כולה כי התורה נק' אור והוא ית' המאיר בה נק' מאיר כמאמר המאור שבה וכו' וכאשר ימסור כנ"ל באהבה ורצון בלב ונפש חפיצה כנ"ל אזי הוא מתקרב ליוצרו ית' שהוא המאור שבתורה ונגדו כל העולמות וכל התורה כולה בטלים כי שמש ומגן ה' צבאות כי כמו שניצוץ המאיר מהשמש כל עוד שנתקרב אל השמש הוא יותר בטל עד שבשמש עצמו בטל הניצוץ מכל וכל מחמת גודל הבהירות כך התורה וכל העולם הוא כניצוץ המאיר מאורו ושפעו ית' מרמ"ח מצות שבתורה נקראין רמ"ח נרות ובהגיע אליו ית' כולם בטלים נגדו כמאמר בזהר וכל נהורין מתחשכין קמ"י ולכן כשאנו פונים אליו ית' דרך פנים כנ"ל גם הוא כמים הפנים אל פנים ויאר ה' פנים אלינו ויתגלה אלקותו ית' ויתרומם ויבא משיח צדקינו ויחדש השמים והארץ אשר לא יחשיך וימסוך מסך המבדיל כמאמר הכתוב כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה ויתגלה אלקותו לעיני כל וזה כשיפנו כל ישראל ששים ריבוא את פניהם אליו ית' באהבה ורצון ע"ד הנ"ל, כי הכח הזה ביד כולם יחד אם היה פונה כנ"ל. ולכן אנחנו חייבים במצות ואהבת לרעך כמוך קודם ק"ש כדי שיהי' כולנו באחדות א' ונעשה כנ"ל ולכן אנחנו מבקשים בכל יום ברכינו אבינו כולנו כאחד באור פניך כדי שנוכל כולנו ליחד כנ"ל ויאיר ה' פניו לכולנו ויתגלה אלהות כנ"ל. ועכ"פ כל א' צריך לפנות אליו ית' באהבה ורצון הנ"ל ואז ג"כ בהקריב אליו ית' ונעשה אחדות ומתבטל הכל נגדו ית' כי מצדו ית' הכל שוה כמאמר אני הוי' לא שניתי ואצלו לפני הבריאה

עורף . . פרעה: ראה מא"א ערך פרעה.

וראית . . י"ראו: תשא לג, כג.

המאור שבה: פתיחתא דאיכ"ר, ב. ירושלמי חגיגה ס"א הלכה ז.

כי שמש . . צבאות: ע"ס תהלים פד, יב.

כמאמר בזהר: ת"ע (קלה, ב).

כי . . החדשה: ישעי' סו, כב.

חייבים . . ק"ש: שער הכוונות בתחלתו. פ"ח שער הקרבנות סס"ב (קודם התפלה). ובכ"מ.

אני . . שנית: מלאכי ג, ה.

כלאחר הבריאה אך שמים וארץ הגשמיים הם מסך מבדיל מצד המקבלים אבל מצד השי"ת הכל שוה אצלו ולכן מי שפונה אצלו באהבה הוא ית' ג"כ פונה אליו כמים הפונים פנים אל פנים ויאיר לו פנים. ומזה האהבה בא אל יראתו ית' בחשבו דלית אתר פנוי מיני' והכל כאין לנגדו וכל העולם והתורה מתבטלין נגדו בהתקרנם אליו, ואחזתו חיל ורעדה מפני פחד ה' ומהדר גאונו ית' בא לבחי' השתחוואה שכל השתחוואה הוא מורה גודל היראה מחמת שמלא כה"כ כי ההולך בקומה זקופה דוחק כבי' רגלי השכינה כי הוא משווה א"ע לגס אבל המשתחויה הא מורה דלית אתר פנוי מיני' ואינו מוצא מקום להחבא ומחמת זה משפיל את קומתו ומשתחוה כמאמר וכל קומה לפניך תשתחוה. וכ"ז הוא בישראל עמו אבל העכו"ם שאינם פונים אליו דרך פנים אבל בבחי' עורף גם הוא ית' נותן להם שפעם וחיותם דרך עורף ואחוריים כמאמר הזוהר כמאן דשדי בתר כתפי'. וזה ג"כ פי' הכתוב מדי חדש בחדשו דהנה ידוע בהתקרב הלבנה אל החמה כל מה שהיא מתקרבת מתמעט אורה וכל זמן שהיא מתרחקת מתרבה אורה וזהו ג"כ בשביל שאור השמש מתנוצץ למרחוק ומאיר בה כי לית לה מגרמה כלום אבל בהתקרבה אל החמה מחמת גודל האור מתבטל הניצוץ ואינו מאיר בלבנה וזהו מדי חודש בחדשו שבחי' זו נק' מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות כי מחמת בחי' זו יתגלה אלהותו ית"ש על כל בשר אפי' בגשמיים ע"כ.

נוסח אחר מהנ"ל

בפסוק והי' מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני כו' ודקדק מה הוא בחי' השתחוו' דווקא ולמה דווקא מדי חודש בחדשו אך דאיתא בפסוק כי פנו אלי עורף ופי' כך אפי' כשהם פונים אלי הוא בחי' עורף ואחוריים ולא בלב ונפש חפיצה הנק' פני' אבל באמת צריך האדם לפנות להשם בלב ונפש חפיצה הנק' פנים כדי שיהי' כמים הפונים אל פנים כאשר במים כשתראה למים בפנים יתראה משם ג"כ פנים ומי שפונה למים באחוריים יתראה משם ג"כ ההיפך אבל באמת צריך שיאר ה' פניו אליך ולא כחיות האומות שהם מבחי' עורף ואחוריים שהוא אותיות פרעה והוא בחי' גשמיות הנראה לעינים הגשמיים כמאמר הפסוק וראית את אחורי ופני לא יראו שבחי' פנים אינו נראה לעינים כ"א בחי' פנימיות אלקותו ית' ולכן צריכין אנחנו לפנות אליו בלב ונפש חפיצה שהוא בחי' פנים כדי שיאר גם ה' פניו אלינו כנ"ל, דהיינו שצריך למסור עצמו ונפשו בק"ש על אחדותו ית' בבחי' אהבה ורצון למסור על קה"ש בכדי שיתגלה עי"ז אלקותו ית' תיכף ולא יחוס להעדרו מן העולם אך שיתגלה תיכף להעדרו אלקותו ית' כמבואר לקמן ולכן אנו אומרי' כל ישראל אוהבי שמ"ך

כי זו הבחי' יש בכל ישראל בפועל ובוה נכלל כל העולם וכל התורה כי
 התורה נק' אור והוא ית' המאור שמאיר בה כמאמר המאור שבה כו' כי
 מאור הוא השורש התיבה כו' וכאשר ימסור נפשו כניל באהבה ורצון בלב
 ונפש חפיצה אזי הוא מתקרב ליוצרו ית' ונגדו ית' כל העולמות וכל התורה
 כולה בטלים כי שמש ומגן ה' צבאות וכמו שניצוץ השמש המאיר מהשמש
 כל עוד שמתקרב אל השמש הוא יותר בטול עד שבשמש עצמו בטל הניצוץ
 מכל וכל מחמת גודל הבהירות כך התורה וכל העולם הוא כניצוץ המאיר
 מאורו ושפעו ית' ורמ"ח מצות שבתורה נק' רמ"ח נרות ובהגיעם אליו ית'
 כולם בטלים נגדו כמאמר הוזהר וכל נהורין מתחשכין קמ"י לכן כשאנו
 פונים אליו ית' דרך פנים כניל גם הוא כמים הפנים לפנים ויאר ה' פניו
 אליך ויתגלה אלקותו ית' ויתרומם ויכוא משיח צדקינו ויחודש השמים
 והארץ אשר לא יחשיך מסך המבדיל לשמים האמיתים כמ"ש השמים
 החדשים והארץ החדשה ויתגלה אלקותו ית' לעיני כל. וכ"ז כשיפנו אליו ית'
 כל ישראל ס' ריבוא כאיש א' חבירים את פניהם אליו ית' באהבה ורצון ע"ד
 הפנים הנ"ל כי הכח הזה דווקא ביד ס' ריבוא ולכן אנו מחוייבים לקבל על
 עצמינו קודם ק"ש מצות ואהבת לרעך כמוך דווקא כדי שנמסור נפשינו
 ביחודו ית' כל ס"ד בפנינו אליו ית' ויתעורר ג"כ פנים העליון כמים הפנים
 לפנים כניל. ולכן אנו מתפללים בכל יום ברכינו אבינו כולנו כאחד באור
 פניך כדי שנוכל להתייחד בפנים לעורר הפנים העליון ויאר ה' פניו אלינו
 ויתגלה אלקותו ית' כניל. ועכ"פ כ"א צריך לפנות אליו ית' בבחי' פנים הנ"ל
 ואז נתקרב אליו ית' ונעשה אחדות ומתבטל הכל נגדו ית' כי מצדו ית' הכל
 שוה כמאמר אני ה' לא שניתי ואצלו ית' שוה לפני הבריאה כלאחר הבריאה
 שמלא כל העולמות כבודו אך שמים וארץ הגשמי' הם מסך מבדיל כמאמר
 כי שמים כעשן נמלחו לעתיד לבוא והמסך הוא מצד המקבלים אבל לפני
 ית' מצדו הכל שוה אצלו ולכן מי שפונה אליו ית' באהבה דרך הפנים אז
 ג"כ הוא ית' פונה בפנים כניל. ומזה האהבה בא ליראתו ית' בחשבו דלית
 אתר פנוי מני' והכל כאין נגדו וכל העולמות וכל התורה מתבטלים
 בהתקרבת אליו ואוחזים חיל ורעדה מפחד ה' ומדהר גאונו ית' ומזה הוא בא
 לבחי' השתחוויה כי המשתחוה הוא מורה גודל יראתו מלפניו ית' שמלא כל
 הארץ כבודו כי ההולך בקומה זקופה דוחק רגלי השכינה כי משווה א"ע ליש
 אבל המשתחוה מורה דלית אתר פנוי מיני' ואינו מוצא מקום להתחבא
 ומחמת זה משפיל קומתו ומשתחוה כמ"ש וכל קומה לפניך תשתחוה ולכן
 תקנו חז"ל להשתחוות בתפילה כשאומר ברוך אתה ה' לקבוע ולהורות
 האמונה שמלא כה"כ. וזהו פ"י הפסוק והי' מדי חדש בחדשו כי ידוע כל
 שהלבנה מתקרבת אל השמש יותר אורה מתמעטת וכל מה שמתרחקת אורה
 מתרבה מטעם דלית לה מדילה כלום רק מה שמקבלת מהשמש שהוא
 השורש והמקור ומחמת כן בהתקרבת אל השורש מתבטל הניצוץ נגד השורש
 וזהו מדי חדש בחדשו דהיינו כשיתחדשו השמים וארץ החדשה ולא יהי'
 לע"ל מסך גשמיות המבדיל בין אור דלעילא מכל עלמין ותחות כל עלמין

רק יהי' הכל בשוה מכה"כ ויהא כמדי חדש בחדשו דהיינו שיתקרב הכל אל השורש ולא יהי' מסך מבדיל כלל. ומדי שבת בשבתו הוא בחי' גדולה מחודש אז יבוא כל בשר אפי' גשמי כי יתגלה אלקותו ית' בכל העולמות ויתקרבו אל השורש ויבוא להשתחוות לפני ה' בחי' השתחוות כנ"ל.

ירמ" ב, ו

ולא אמרו איה אלהיך המוליך אותנו במדבר וגו' להבינו אומר המוליך אותנו במדבר דווקא אמרו רז"ל גלו לאדום שכינה עמהם עמו אנכי בצרה שהשכינה דווקא בגלות בחוץ לארץ ששם הגולה שאין התגלותה אלא במדבר הרחוק מה' למשל מלך בשר ודם אלמלא מוראה של מלכות וכו' אין יראה ופחד המלכות ניכר אלא במקום היותר רחוק משכונת המלך ששם מוכרח המלך להראות עוצם כח גדולתו העצום ורב כדי שיראו מלפניו ולאוהביו ההולכים שם מוכרח ליתן חיילותיו לשומרים שם וניכר שם דווקא אימת ויראת המלך משא"כ במקומות הקרובים אל המלך בידעיו ומכיריו מתיראים ומתפחדים מן המלך למרוד ולפשוע בו וא"צ להראות גדולת המלך מפני הכרת המלך בעצמו לכן אימת המלך ניכר שם כנ"ל וד"ל. וזהו אמרו איה ה' אלהיך המוליך אותנו במדבר דווקא ששם היתה ניכרת יראת המלך בחוץ לארץ דווקא גלו לאדום שכינה עמהם שם שכינה תתאה עלמא דאתגליא אבל בארץ ישראל שכינה עילאה עלמא דאתכסיא נקרא עיני ה' אלהיך בה וגו' וממילא אין הרע יכול להגביה ולהתנשא עצמה כלל.

ירמ" ב, ו

ולא אמרו: נעתק מכת"י 361 לה, ב. 1064 פד, ב. וכת"י ירושלים 28 ח, ב. גלו . . עמהם: ספרי מסעי לה, לד. וראה גם מגילה כט, א. עמו אנכי בצרה: תהלים צא, טו. אלמלא . . מלכות: אבות ד, ב. עיני ה' אלקיך בה: עקב יא, יב.

ד. א

אם תשוב ישראל אלי תשוב נאום ה'. ואם תסיר שקוציך מפני ולא תנוד. ונשבעת חי ה' באמת ובמשפט ובצדקה כו'. להבין ענין תשובה ע"ד והשיב את הגזילה. גוזל אביו ואמו חבר הוא לאיש משחית. ומתחילה נבין מהו עבודת האדם בעוה"ז. ע"ד דע מאין באת וכו' מאין באת מאחד ע"ד יופח באפיו כו', ולאן אתה הולך ג"כ לאחד, וצריך ג"כ כל ימי חייו ליתן חשבון עם נפשו אם דבק א"ע ג"כ לא', דהיינו היושב אהל אם דבק א"ע בדבורו ובמחשבתו בתורה ועבודה הוא דבוק לא' ושורה עליו עולמות הנ"ל ע"ד ישקני כו' כנודע, והעוסק במו"מ אם עסק באמונה ומרחיק עצמו משקר והשגת גבול לא עשה לרעהו רעה שורה עליו ג"כ א', משאי"כ מי שנכשל חי' אפי' מדברים קלים שמיקל עצמו לעבור פעם א' על א' מהנ"ל הוא נק' גוזל אביו כו' כמו העושה העבירות החמורות מאד ואפשר יותר חמור, ואעפ"י שלומד ועובד מ"מ כיון שנכשל פעם א' תיכף הוא נפגם בפיגם הברית וא"א לשרות עליו אלקות כמ"ש כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי, מפני מה א"א להיות מחשבותי מחשבותיכם מפני שלא דרכיכם דרכי. דרך נק' ברית ע"ד דרך גבר בעלמה, ומפני זה באים כל המ"ז שמבלבלין אותו. ואל יקל בעיניו אפי' פעם א', מפני שכיון שהוא נפגם אינו שלם והקב"ה אינו שורה כי"א באחד שלם, כמ"ש בזהר, וממילא מסתלק ממנו השמירה ובהמשך הזמן יבא חי' כנ"ל עד שחבר הוא לאיש משחית. ולתקן זה צריך להוציא יקר מזולל והיינו מזולל גופא כשידע בעצמו ע"ד הנ"ל שהוא זולל וסובא, לא ישוב עוד ע"ד הנ"ל ועל העבר יקבל תעניות ויסורים. וזהו אם תשוב ישראל שרוצה להשיב את הגזילה הנ"ל אלי תשוב נאם ה' שתשיב הדבור והמחשבות של נאם ה' אליו ית' בתורה ועבודה בלי שום התרשלות ולהוציא יקר מזולל עצמו בשפלות גדול מאד. ע"ד הכתוב מרום וקדוש אשכון ואת דכא אף שאני מרום וקדוש מ"מ אשכון את דכא להחיות רוח נשברה להחיות לב נדכה, כשישבור לבו מאד ישרה עליו אלקות. וזהו גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כזכיות, כשעושה תשובה מאהבה ע"ד הנ"ל שורה עליו ית' כמו על מצוה, משאי"כ בשגגות אינו כי"כ מפני שאין לבו נשבר ונדכה כ"כ.

ד. א

אם תשוב ישראל: נדפס בכונה ירושלים ס" טו.

והשיב את הגזילה: ויקרא ה, כג.

גוזל . . . משחית: משלי כח, כד.

דע מאין באת: אבות ג, א.

ויפח באפיו: בראשית ב, ז.

כי . . . דרכי: ישע"י נה, ח.

דרך גבר בעלמה: משלי לו, יט.

כמ"ש בזהר: ח"ג צ, ב.

מרום . . . דכא: ישע"י נז, טו.

גדולה . . . כזכיות: יומא פו, ב.

ואם תרצה להסיר שקוציך מפני ולא תצטרך לנוד היינו לסבול יסורים על העבר, יש עצה אחרת וחטאיך בצדקה פרוק, שיתן צדקה יותר מהשגת ידו, שכפי השגת ידו מחוייב הוא עפ"י התורה, משאיכ היותר מהשגתו יעשה על תיקון חטאיו. וימדדו לו מדה כנגד מדה, כמו שהוא מרחם על עניים שהמה חשובים כמתים, כן הקב"ה יחי' מתים ע"ד רשעים בחייהם קרואים מתים כנ"ל. וזהו ונשבעת חי ה', שתוכל לשבע בה'. דהנה כתי' ובו תדבק ובשמו תשבע, כשתדבק בו ע"ד הנ"ל אז תוכל לשבע חי ה' שמחי' כנ"ל. והאיך ע"י אמת ומשפט שיהי' במשפט על עצמו ולא ידון אי"ע כלל לכף זכות כדי שישבור לבו תמיד ע"ד הנ"ל, וצדקה לאחרים כנ"ל. וזהו תשובה תתאה ועי"ז יזכה לתשובה עילאה. וזהו והתברכו בו גוים כו', וד"ל.

יחזקאל א, ט

חוברות אשה אל אחותה כנפיהם. להבין לשון אשה ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרונים כו' לכו לחמו בלחמי, כי הנה יש ב' תורות תורה שבכתב ותורה שבע"פ ומבואר כי התורה שבכתב העיקר האותיות שהם כלים להשראת שכינה ומחמת זה גם עם הארץ מותר לעלות לתורה רק שהוא אומר אותיות ותורה שבע"פ העיקר השכל כל אדם לפי ערכו והבנתו וכתיב צמאה לך נפשי כמו הצמאה היא מחמת ד"א כן החלק אלקות שיש בכל ישראל הוא צמאה להתדבקות מחמת תאוות. ועצה כך כתי' הוי כל צמא לכו למים מים הוא התורה שנמשלה למים והמים יכבה האש של התאוות כי אע"פ דאיהו לא חזי מזלי חזי מלשון יזל מים מדליו דהיינו הניצוץ שיש בכל איש ב"י הוא באמת מקושר אצלו אך הוא צמא כנ"ל.

וחטאיך בצדקה פרוק: דניאל ד, כד.

עיניים . . . כמתים: ראה זח"ב קיט, א. קנת, ב. זח"ג לג, ב. קנג, ב. ועוד.

רשעים . . . מחים: ברכות יח, ב. ועוד.

ובו . . . חשפט: עקב י, כ.

יחזקאל א, ט

חוברות אשה אל אחותה: נעתק מכת"י 349 עג, א. 406 נו, ב. והשוה לעיל ד"ה והר סיני (יתרו יט, יח).

ממושבותיכם . . . עשרונים: אמור כג, יז.

לכו לחמו בלחמי: משלי ט, ה.

צמאה לך נפשי: תהלים סג, ב.

הוי . . . למים: ישעי' נה, א.

אע"פ . . . חזי: מגילה ג, א. סנהדרין צד, א.

יזל מים מדליו: בלק כד, ז.

והעצה שיהי' שפל מכל אדם דייקא ולא יהי' גדול משום אדם ויהי' כולך יפה רעייתי. וזהו חוברות אשה אל אחותה אשה הם דעתן קלות שיהי' שפל ויהי' אשה אל אחותה. וזה ממושבותיכם הוא מלשון ענוה כי באשה קראו מושב תביאו לחם תנופה שתיים כנגד ב' לוחות שהם מלמעלה למטה וזה ממטה למעלה וכשיהי' שפל כנ"ל אזי לחם תנופה אליו ית'. וזהו לכו לחמו בלחמי לכו הוא שילך מגופו ומתאוותיו ולא יהי' לו שום פנים בשביל הנאתו לחמי היא התורה שבע"פ שיש פרושים רבים כ"א לפי שכלו בלחמי הוא התושבי"כ שהוא אותיות. וזהו לשם יחוד קוב"ה ושכינתו' קוב"ה הוא התושבי"כ כי אורייתא וקוב"ה כולא חד ושכינתא הוא התושבע"פ שהוא שוכן בכל אדם לפי ערכו כנ"ל רק שיהי' שפל מכל אדם דייקא שיהי' כולך יפה רעייתי. וזהו שאמרז"ל חרב או חורב על ת"ח בד בנד ועוסקים בתורה שאין להם אחדות גמור עם כל אדם ואז הוא חורב שאין הקב"ה שוכן בלימודו. וזהו אחזתיו ולא ארפנו עד שהביאותיו אל בית אמי היא תורה שבכתב ואל חדר הורתי מלשון הוראה היא תשבע"פ. וזה סמכוני באשישות הוא תשבי"כ מלשון גרבי יין הוא אותיות שהם כלים לקבל השפעות רפדוני בתפוחים היא תושבע"פ כי יש בתפוח ג' גוונים סומק וירוק וחיוור ותושבע"פ הוא איסור והיתר כי חולת אהבה אני הוא חלק אלוהה ממעל הוא חולה וצמאה לדבקה בו ית' ודו"ק.

א, כג

כנפיהם פרושות אשה אל אחותה דהנה כתי' וזאת התורה התורה נק' זאת, וזאת לפנים בישראל ר"ל כהיום שנשתלשלה נדמה שהתורה היא בפ"ע וישראל הם בפ"ע אבל לפנים ר"ל בפנימיות התורה שנק'

כולך יפה רעייתי: שה"ש ד, ז.
 דעתן קלות: שבת לג, ב. קידושין פ, ב.
 באשה קראו מושב: ססחים ג, א.
 אורייתא . . . חד: ראה זח"א כד, א.
 חרב . . . בנד: ראה ברכות סג, ב. וש"נ.
 אחזתיו . . . אמי: שה"ש ג, ד.
 סמכוני באשישות: שם ב, ה.
 בתפוח ג' גוונים: ראה זח"ג קלג, ב.

א, כג

כנפיהם כו' אל אחותה: נעתק מכת"י 147 רטו, ב. 349 נט, א. 929 קעה, א. וכת"י ירושלים 4088 קפג, א.
 וזאת התורה: ואתחנן ד, מד.
 התורה נק' זאת: ראה ז"ח רות ע"פ וזאת לפנים.
 וזאת לפנים בישראל: רות ד, ז.

זאת הוא בישראל ממש ומתייחדת עמהם ועוד לפנים ר"ל פנים ממש התורה היא הפנים בישראל כי יש ס' רבוא נשמות בכללות ישראל וכל א' יש לו חלק מיוחד לבדו בתורה. ולכן ארז"ל מאוד מאוד הוי שפל רוח בפני כל אדם ר"ל מפני הפנים שיש לו בהתורה והנה מי שזוכה הוא רואה זה שיש לחבירו חלק בתורה מה שאין בו ואף שאין זוכה לראות את האור של חבירו עכ"פ צריך להאמין זה באמונה שלימה ולהקטין א"ע בפני כאו"א מישראל בכדי שיוכל לקבל ממנו את חלק התורה שלו וכת' ומקבלין דין מן דין. והנה עיקר העבדות הוא להיות בטל במציאו' אצלו ית' ולהיות עמו ית' בתכלית היחוד, אך מי שאינו במדרגה הזאת שיהי' אפס ואין ממש אצלו ית' העצה הוא להתנהג במדת האחדות להיות קטן מחבירו אף שאינו מבין עכ"פ במדת האמונה שנק' אמת מזה יוכל לזכות ולבא להתבטל באמת אליו ית' כי יש עולם שנה ונפש וכל מה שיש בזה יש בזה וכמו שבשנה א"א להיות יום בלא לילה כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא כן בנפש כי כתי' ויקרא אלהים לאור יום אור נק' יום וא"א להיות בלא לילה בתחילה דהיינו בתחילה יעבוד כנ"ל וזהו נק' מתחת לרקיע ואז יזכה להאיר עליו בחי' אשר ממעל לרקיע. וזהו ואתקנת ברזא דאחד כשהוא מתקן ומכין עצמו לכך אז יכול למשרי עלי' רזא דא' ממש וזהו ברכינו אבינו כולנו יחד ר"ל באחדות ונזכה כי באור פניך נתת לנו כו' תורת חיים ר"ל ביחוד האמת שנוכל להתכלל באור א"ס ב"ה. וזהו כנפיהם ר"ל המדות הם אהוי"ר שנק' כנפיהם פרושות ר"ל בלי שום שכליות וראיות צריך להיות בבחי' אשה נוק' לקבל מחבירו. ולכאורה הי' צריך לכתוב אשה אל בעלה אך מפני שחבירו צריך להיות ג"כ בבחי' נוק' אצלו לכן כתי' אשה אל אחותה.

יש . . . בתורה: ראה מג"ע אופן קפו.

מאד . . . אדם: אבות ד. ד.

ומקבלין דין מן דין: תרגום לישע"י ה. ג.

האמונה שנקו אמת: ראה זחי"ג קצח. ב.

עולם שנה ונפש: ספר יצירה. וראה אוה"ת יתרו ע' תתט.

כבריתו . . . נהורא: שבת עז, ב.

ויקרא . . . יום: בראשית א. ה.

כנפיהם . . . אהוי"ר: ראה תקו"ז ת"י (כה. ב).

ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחוקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם. ולכאורה קשה דאיכ בטלה הבחירה וזה א"א. הענין דכתי' זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה, וארוז"ל האומר אין לי אלא תורה אפי' תורה אין לו דהנה מי שלומד הדברים כפשוטן בזה אין שום טעם כנראה בחוש כמה דינין שאין בהם טעם ע"פ פשוטו כמו ב' גוונטראות זה כנגד זה ברה"ר המושיט והזורק פטור היו בדיוטא א' המושיט חייב והזורק פטור, וזה בודאי א"א לתפוס בשכל פשוט שרה"ר שרחב ט"ז אמה יהי' פטור ומותר מדאורייתא ובדיוטא א' יהי' חייב סקילה וכתת בזה ובבא. לכן בודאי התורה למעלה מן השכל שא"א לתפוס בשכל אנושי מאחר שאורייתא וקב"ה כולא חד אורייתא מחכמה נפקת והוא המדע והוא היודע לכך כולא חד ואנת חכים ולא בחכמה ידיעא, לכן האומר אין לי תורה אלא הדברים כפשוטן אפי' תורה אין לו רק תכלית הלמוד הוא דהנה יש כמה דינין שאינן נוהגים בזמן הזה דהיינו דיני מבי"ד ודיני קרבנות, אמנם התכלית הוא על מוקדה ר"ל התלהבות. דהנה בכל אדם יש אהבה כי בכולם יש ז' מדות וממילא ג"כ יש מדת האהבה אך הוא נוטל האהבה שיש לו לדברים גשמיים ומחמת זה מתלהב לאותו דבר ויוכל ליקח אותו ההתלהבות יותר בהתורה. דהנה למשל כמו שאצל אדם יש דבור ומחשבה ושכל ויותר גבוה מהשכל כנודע. והנה בכל הדברים הגשמיים יש דבר ה' המחי' אותם שאנו מברכים שהכל נהי' בדברו בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם והנה דבר ה' היא חיותם והנה כמו שאצל האדם הדבור נגד השכל ממש כגוף נגד הנשמה וכלא נחשב כן כל הדברים גשמיים הם דבורי ה' ואם בדבר ה' יש טעם כזה שהוא מתלהב אחריהם מכ"ש התורה שהיא חכמתו ית' והוא המדע כו', ממילא כולא חד והוא חכים ולא בחכמה ידיעא מכ"ש שיש להתלהב אחריהם. וזהו זאת תורת העולה היא העולה למעלה רק שיראה שיהי' על מוקדה. והנה יש מ"ם פתוחה ומ"ם סתומה מאמר סתום ומאמר פתוח, מאמר סתום נק' אותיות

לו, כו

- ואת רוחי אתן בקרבכם: נדפס בבונה ירושלים ס"י עג. ונמצא בכתי' 269 שג, א. 337 עא. א. 929 ככה, א.
 וכתי' ירושלים 28 ט, א. 4088 ס. ב. נוסח אחר מהניל נעתק מכת"י 35 ג, א.
 זאת . . . מוקדה: צו ו, ב.
 האומר . . . לו: יבמות קט, ב.
 כי . . . פטור: שבת צו, א.
 אורייתא . . . חד: ראה זח"א כד, א.
 אורייתא מחכי נפקת: זח"ב סב, א. סה, א. קכא, א. זח"ג קסב, א.
 הוא המדע והוא היודע: רמב"ם הל' יסוהית סי"ב הי'.
 אנת . . . ידיעא: תקו"ז בהקדמה יז, א.
 בדבר . . . צבאם: תהלים לג, ו.
 כמו שאצל האדם הדיבור: ראה תניא סי"ב ואילך.
 מ . . . פתוח: שבת קד, א.

המחשבה מפני שהיא סתומה מכל צד שב' מחשבות א"א לחשוב, כשחושב מחשבה א' היא סתומה מכל צד שלא להניח שום מחשבה אחרת, ומאמר פתוח נק' אותיות הדבור שהם בהתגלות וגם היא פתוחה מלמטה שיוכל לחשוב מחשבה אחרת כשהוא מדבר ענין אחר. והנה יש ב' מדרגות בישראל בחי' יעקב ובחי' ישראל, והנה מי שאין לו שכל להעלות על מוקדה כנ"ל בודאי ג"כ טוב הדבור שמדבר בד"ת כפשוטו, וזהו מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל ויש שם מ' רבתי להורות שהדבור דהיינו המ' פתוחה ג"כ טוב לבחי' יעקב, אוהליך נק' בחי' מה שלחוץ ובתוך זה משכנותיך ישראל, משא"כ בחי' ישראל מי שיכול להעלות על מוקדה כנ"ל בודאי העיקר הוא כנ"ל והנה הוא באותיות המחשבה שאינו רואה הדבורים כפשוטו רק הוא מחשב כנ"ל. והנה נראה בחוש מי שמחשב במחשבה מאד אינו יודע מה מדבר מחמת מחשבתו ולפיכך כתי' כאן מ' זעירא שאותיות הדבור הן זעירין מחמת המחשבה. וזהו לעתיד כתי' ואת רוחי אתן בקרבכם רוח החיים אתן בקרבכם לנפש חי' מתרגמינן לרוח ממללא לרוח החיוני שילך אחרי דברים החיים ולא המת' ועשיתי את אשר בחוקי תלכו דהנה האומר אין לי אלא תורה נק' עומד שאפי' תורה אין לו משא"כ מי שהוא על מוקדה כנ"ל נק' מהלך וזה שנק' הליכה שיהי' על מוקדה זה השכל שיתן הש"י לעתיד לבוא לכל, משא"כ העשי' בעצמה וההתחלה יהי' אצל האדם כמו כהיום כמי"ש ושמרתם ועשיתם אותם כתי' חסר לקריאת אתם שההתעוררות צריכה להיות מכם והכלי יעשה הש"י. וזהו תכלית השלימות והלמוד באותיות המחשבה כנ"ל, והדבור יהי' זעיר אצלו שילמוד כ"כ עד שידע שא"א לידע בשום אופן ולא ידמה לו שהדברי' כפשוטו ח"ו. והנה [על מוקדה הנ"ל דהיינו] ההתלהבות יתן הש"י שיהי' אצל כאו"א ממילא. וז"ש לעתיד למרבה המשרה מ' סתומה שכ"א יהי' מ' סתומה הנז' דהיינו אותיות המחשבה שהוא השכל ולא אותיות הדבור לבד רק אצלו יהי' הבחירה להתחיל או לאו משא"כ בחי' על מוקדה יהי' אצל כאו"א כנ"ל כמאמר ומלאה הארץ דעה את ה' אפי' אומות שהם בחי' ארץ רק שיתחילו יהי' להם ממילא דעת עצמו ודו"ק.

נוסח אחר מהנ"ל

ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתם את אשר בחוקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם. ולכאורה דא"כ בטלה הבחירה וזה א"א אך הענין הוא דהנה כתיב זאת תורת העולה על מוקדה. דהנה איתא האומר אין לי אלא תורה אפי' תורה אין לו, דהנה מי שלומד הדברים כפשוטו נראה שאין בזה שום

מה . . . ישראל: בלק כד, ה.

לנפש . . . ממללא: בראשית ב, ז.

ושמרתם . . . אותם: דברים ז, ב.

למרבה המשרה: ישעי' ט, ו.

ומלאה . . . ה': ישעי' יא, ט.

טעם. ונראה בחוש בכמה דינין למשל בדיני שבת ב' גזוטראות זה כנגד זה ברה"ר המושיט והזורק פטור היו שניהם בדייטא אחת המושיט חייב והזורק פטור. זה בוודאי אי אפשר לתפוס בשכל אנושי שרה"ר רחב י"ז אמות יהי פטור ומותר מדאורייתא, ובדייטא אחת חייב סקילה וכתר בעוה"ז ובעוה"ב לכן בוודאי שזה למעלה מעלה מן השכל האנושי שאי אפשר לתפוס בשכל ואת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא, ולכן האומר אין לי אלא תורה אפי' תורה אין לו, רק תכלית הלימוד על מוקדה מלשון התלהבות דהנה בכל אדם יש מדת האהבה אך הוא נוטל את האהבה ומשתמש בה לדברים אחרים לתענוגים גשמים והבלים שסופן רמה ותולעה. ובאמת הי' צריך להשתמש בכל כחות נפשו בעבודת אלקי' ובתורה ומצות. דהנה כל בריאת העולמות ומלאכים ונשמות אלף אלפים ורבבות לאין קץ ומספר הוא רק בב' אותיות שהוא דבר ה'. ונראה למשל באדם שיש דיבור ומחשבה ושכל ויותר גבוה מן השכל הוא בוודאי אות אחת הוא כאין ואפס נחשב נגד כח הדיבור שלו ומכש"כ נגד המחשבה והשכל וקו"ח נגד עצמיות מהות נפשו, כן הדבר הזה. ואם באות אחת יש כל כך תענוגי עוה"ז ועוה"ב ועוד יותר עד גו"ן אלפים יובלות, וזה רק אות וניצוץ א' ממנו, ומכש"כ התורה שהיא חכמתו והוא המדע כו', חכים ולא בחכמה ידיעא בוודאי מהראוי לבחור בחיים אמיתים ולהשליך מנגד כל צרכי גופו ואהבת אשה ובנים ולדבקה בו באמת, וזה זאת תורת העולה על מוקדה, התורה צריך להיות בהתלהבות גדולה בלהב אש האהבה עד כלות נפשו, מוקדה, דהנה יש מ"ם פתוחה ומ"ם סתומה, מ"ם סתומה נקרא' אותיות המחשבה, מפני שהיא סתום מכל צד, וכשהוא חושב מחשבה אחת אי אפשר לחשוב באותה שעה מחשבה אחרת, והיא סתומה מכל צד שלא להניח מחשבה אחרת ומ"ם נקראו אותיות הדיבור שהם בהתגלות וגם היא פתוחה למטה שיכול לחשוב מחשבה אחרת בעת שהוא מדבר ענין א'. והנה יש ב' מדרגות בחי' ישראל ובחי' יעקב בחי' ישראל הוא להעלות על מוקדה בהתלהבות גדולה בכלות הנפש, ובחי' יעקב הוא מי שאין לו ההתלהבות להעלות על מוקדה בוודאי טוב לו גם הדיבור בתורה כפשוטן, וזהו מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל, ויש שם מ"ם רבתי להורות שהדיבור הוא מ"ם פתוחה הוא טוב לבחי' יעקב, ובוודאי העיקר מצוותה הוא על המוקדה, שהוא אינו רואה הדברים כפשוטן רק הפנימיות הוא רואה, ונראה בחוש מי שהוא טרוד מאוד במחשבה שאינו יודע וזוכר מה שהוא מדבר, ולפיכך כתיב כאן מ"ם זעירא, שהאותיות הדיבור יהי' בטלים נגד המחשבה, והנה לעתיד כתיב ואת רוחי אתן בקרבכם שתלכו אחר דבריו החיים, ולא אחר המות, שכל זה יהי' כאשר מתחילה תעשו מה שמוטל עליכם כי ההתעוררות צריך להיות מלמטה, והכלי באמת הוא יעשה לעיל, וכתוב ושמתם ועשיתם אותם וכתוב חסר אתם שהתעוררות צריך להיות מכם, דהיינו שילמוד את עצמו עד שידע ויבין איך שהוא אינו יודע בשום

אופן ולא יהי' נדמה לו שהוא יודע מה, ואין כל דבר הנראה כמו שהוא רואה, ומכש"כ התורה שהיא חכמתו חכים ולא בחכמה ידיעא וד"ל. ובזה ניתן הבחירה אצל כל א', לעתיד יהי' ממילא ואת רוחי אתן בקרבכם דהיינו בחי' על המוקדה שהוא מ"ם סתומה למרבה המשרה ולראות הפנימיות מכל דבר כמאמר ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים אפי' אותם שהם היו כבחי' ארץ רק שהתחילו לעשות יהי' להם ממילא דעת להכיר לע"ל בראי' חושית, אך שיהי' כמו מים לים מכסים, שאין הים שווה בעומק בכל המקומות, רק יש מקום עמוק למאוד, ויש מקום אינו עמוק והמים מעטים, רק שמכסה את הארץ, כן יהי' ההשגה לעתיד לבא, הגם שיכסה ויקיף ההשגה את כולם, אבל לא יהי' דומה ושווים זה לזה כלל רק כל אחד לפי מה שטרח בהתעוררות לבחור בחיים ולעשות הכנה לכלי אבל בזה יהי' שווים שלכולם יכסה ההשגה הנ"ל ודי למבין.

הושע ב, ב

ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יורעאל כו'. פי' יהודא הוא מלשון הודאה כמ"ש הפעם אודה את ה' כו' והוא בחי' העלאה מלמטה למעלה והוא בחי' העלאות מ"ן דכ"י ע"י בחי' התשובה כנ"ל וישראל הוא ל"י רא"ש כידוע הרי הוא בחי' המשכה מלמעלה למטה והן ב' בחי' יחוע' ויחיות' ישראל יש"ר א"ל הוא יחוע' ויהודא הוא בחי' יחיות' (דהיינו בחי' זי"ן או ת"ת מל'). ועכשיו ב' היחודים אינם שוים שזה מלמטה למעלה וזה מלמעלה למטה אבל לע"ל ישתוו בהשוואה וזהו ונקבצו בני יהודא ובני ישראל יחדיו ושמו להם ראש א' פי' ראש א' כמאמר למהוי א' בא' כנ"ל שמיחוע' ויחיות' יהיה רק יחוד א' ולא ב' יחודים כו' וד"ל. וזהו כי גדול יום יורעאל כו' הענין של יורעאל הוא כידוע דאור זרוע לצדיק כו' שכל המצות מאחר שנמשכין מגבוה לנמוך כנ"ל עד שנתלבשו בענינים גשמי' בצדקה שהוא כסף (ועד"ז כל המצות הנעשים בדצי"ח כו' הרי הם כדוגמת הוריעה בארץ שהארץ מכסה עליהם כו', כי אין

הושע ב, ב

- ונקבצו בני יהודה: נעתק מכת"י 631 שלו, א.
 הפעם . . . ה': בראשית כט, לה.
 ישראל הוא לי ראש: ראה לקו"ת במדבר מח, ב.
 ישראל יש"ר א"ל: ראה סרדס שעה"כ ע' ישראל.
 למהוי א' בא': זחיב קלה, סע"ב.
 אור זרוע לצדיק: תהלים צו, יא.

מכסה ומסתור על המצות ענין ההלבשה שלהם בענינים גשמי' ואמנם כמו שהוריעה מתברכת בארץ ע"י כח הצומח שבה כן בכל המצות הנזרעים במל' דאצי' שהיא כנ"י מתברכים בתוספות מרובה על העיקר) כענין ברכת יצחק במאה שערים כו'. והיינו מ"ש זורע צדקות מצמיח ישועות שע"י זריעת המצות שכללותן נק' בשם צדקה כידוע וכמו שהצדקה תהי' לנו כו' וכמ"ש במ"א ע"ז תהיה הצמוח בכפלי בכפלים ע"י תוספות מרובה וכנ"ל. והוא הישועות וחסדים הרבים כמ"ש כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות והיינו בחי' גילוי אלקות שיהי' לע"ל דכתיב והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהי' שבעתים כו' וד"ל. וזהו פי' יורעאל דהיינו בחי' אל הנזרע לצדיק ח"י עלמין ע"י המצות שהן ממקור החסד דאל הוא החסד וכמ"ש חסד אל כל היום כו' כידוע יהי' גדול יום זה דיורעאל כאשר יצמח בתוספות כנ"ל. והטעם הוא לפי שאז לע"ל יהיה אור הלבנה כאור החמה כנ"ל והיינו שיתהפך החושך לאור כנ"ל ע"י בחי' התשובה וא"כ יהיה מדת לילה לחושך כמו מדת היום ממש בשוה. וזהו מש"כ לעת ערב יהיה אור שגם הערב יהיה אור וכמ"ש ולילה כיום יאיר משום דקמ"י כחשיכה כאורה כנ"ל. וזהו כי גדול יום פי' שהיום יתגדל הרבה דמה שעכשיו הוא רק י"ב שעות יהיה בכפליים דהיינו כ"ד שעות מסיבת הי"ב שעות דלילה שנתהפך ליום ג"כ כו' וד"ל. והיינו ענין ושמו להם ראש א' כנ"ל והיא הנותנת להם טעם לזה יהיה להם ראש א' לפי שגדול כו' וד"ל. ועיקר הטעם הוא לפי שאשה מזרעת תחילה יולדת זכר כו' פי' מה שעכשיו נזרע ע"י המצות כנ"ל היינו ענין איש מזריע תחילה שההתעוררות תחילה מלמעלה כמ"ש פקדת הארץ כו' ע"כ יולדות נקבה פי' דינין וצמצומים דנוק' והוא הסיבה שישראל סובליו צרות כו' אבל לע"ל ע"י התשובה שההתעוררות תחילה מן כנ"י שהוא ענין אשה מזרעת תחילה יולדת זכר פי' כמ"ש זכר חסדו שרוב החסדים הוא בזכר דוקא כידוע וד"ל. והוא מ"ש מצמיח ישועות עד אין מספר כנ"ל וזהו כי גדול יום יורעאל שיהיה תגבורת שפע החסדים בהתרחבות והתפשטות עד אין מספר מטעם זה וד"ל.

זורע . . . ישועות: ברכת יוצר.

כו . . . להגלות: ישע"י נו, א.

והי' . . . שנעתיים: שם ל, כו.

חסד . . . היום: תהלים נב, ג.

לעת . . . אור: זכרי' יד, ז.

וליקה כיום יאיר: תהלים קלט, יב.

אשה . . . זכר: ברכות ס, א. א. נדה לא, א.

פקדת הארץ: תהלים סה, י.

זכר חסדו: שם צח, ג.

ב. כא

וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט בחסד וברחמים וארשתיך לי באמונה וידעת את ה' כו'. פי' קודם מתן תורה לא הוצרך למשיח כי לא הי' להם דאגת פרנסה וכשחטאו בעגל וזה הי' להם מחמת רוב הכסף שהי' להם כדכתיב וכסף הרביתי לה וזהו עשו לבעל ניתנה להם דאגת הפרנסה וזה גלותינו ואיך הי' לנו תקומה להנצל מגלות זה הוא ע"י משיח וזה שנק' עקבא דמשיחא, ועקב הוא תחת הרגל וכ' ומתחת זרועות עולם פי' מי שהוא תחת שהוא שפלות זרועות עולם יתעלה ע"י זרועות עולם הוא דרועא דימינא שהוא חסד, ובוה יובן סוף מעשה במח' תחלה, כי הוי' הוא כתיב וקרי, כתיב הוי' וקרי אדני, וכל זה למה כי ש' הוי' הוא מהוה הכל אין בו מקום וזמן ולפי שכלינו אנו רואי' את השמים והארץ וזה מחמת אדני, אדני הוא אדון כל הארץ דאשתמודע' על כולא. וזהו דכתיב מלכותך מל' כ"ע וממשלתך שניכר שם מקום וזמן. ובוה יובן והי' ביום ההוא הי' ה' אחד ושמו אחד שכשיבא המשיח נבין בשכלינו שאין מקום וזמן רק א"ס וזהו במח' תחלה מה שהי' תחלה רק במח' אבל לא לצייר אותו בשכל. וזהו באתעדלית אתעדל'ע. וזהו סוף מעשה שלכאורה המצוה היא גשמי' כי היא עשי' וצריך להבין מפני מה כשישראל עושה מצוה הוא ממשיך עליו אלקות בעולמות משאי"כ באוה"ע אדרבה עבירה היא בידם דעכ"ם ששבת חייב מיתה וחסד לאומים חטאת וזה מחמת אשר קדשנו במצותי' אשר מלשון כי אשרוני בנות וזה למע' מן השכל רק באמונה. ובוה יובן בא חבקוק והעמידן על אחת כו' כי כל המצות הם הכנה לאמונה. ובוה יובן ישמח ישראל בעושי' וזהו שמחה של מצוה. ובוה יובן האשה נקנית בכסף ובשטר ובביאה פי' להיות ניקנית להקנותה לצאת מרשות אחרים הוא ע"י כסף והיינו דרועא ימינא ובשטר היינו ע"י התו'. וזהו כתב על הנייר ועל החרס,

ב. כא

- וארשתיך לי לעולם: נעתק מכת"י 111 כו, ב. 929 קסח, א.
 וכסף . . . לבעל: הושע ב, י.
 ומתחת זרועות עולם: ברכה לג, כז.
 דרועא . . . חסד: תקי"ז בהקדמה יז, א.
 סוף . . . תחלה: פיוט לכה דודי.
 מלכותך . . . וממשלתך: תהלים קמה, יג.
 והי' . . . אחד: זכרי' יד, ט.
 דעכ"ם . . . מיתה: סנהדרין נח, ב.
 חסד לאומים חטאת: משלי יד, לד.
 כי אשרוני בנות: ויצא ל, יב.
 בא . . . אחת: מכות כד, א. תנחומא שופטים ט.
 ישמח ישראל בעושי': תהלים קמט, ב.
 האשה . . . ובביאה: קידושין ב, א.
 כתב . . . החרס: שם ט, א.

בין אם לומד קבלה זוהר בין אם לומד גמ' פשוטה היא מקודשת לו מקודשת ל' מובדלת, ובביאה דהיינו להכניס בתוכו סוכ"ע. וזהו דאי' בגמ' איבעי' להו צריך העלא' או א"צ ומסקינן דצריך. וזהו דכ' בשלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו דהיינו מ"ת. וזהו וארשתיך לי באמונה כי בשכל אין אנו מבינים מ"מ אם נכרי עושה מצוה עבירה היא בידו. וזהו וידעת את הוי' פי' וידעת ל' קשור להמשיך סוכ"ע וד"ל.

ג. א

לכו ונשובה כו' דהנה איתא כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו הנה יש נפש רוח נשמה חיה יחידה, נפש הוא המעשה רוח הוא הדיבור נשמה הוא המחשבה חיה הוא הרצון יחידה הוא תעלומות לב וזהו כל הנקרא בשמי הוא הנשמה הנק' כל שמחי' כל העולמות שהוא כלול בשמו ממש שהנשמה הוא מבחי' ב"ן שהוא מהמוח דהאב דהיינו מחשבה והגוף בחי' עבד ולכבודי שהוא לבוש דהשי"ת עוטה אור כשלמה דנעשה לבוש לדבור דהיינו התורה והמחשבה דהיינו האותיות אף עשיתיו דהיינו המעשה גמ"ח וצדקה. וצריך להבין המאמר כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד ע"ז וגם להבין מ"ש בגמ' שבחוץ לארץ עובדים ע"ז בטהרה אי"כ אין עבירה ח"ו, וגם להבין המאמר שהכל קצוב מ"ה אי"כ אין אנו צריכים לשום פרנסה והאמת אינו כן דהא כתיב ומעשה ידינו וגו'. וגם יש לתמוה אם בעוה"ז הוא מחי' כשמחשבין פרנסה מכ"ש בעולם העליון וא"כ איך דנין את האדם על פרנסה, וי"ל מדכתיב משפט לאלהי יעקב דבר"ה דנין את האדם כמה אלקות יהי' לו דלפי מה"ד דנין את האדם אפי' על כל מחשבה אפי' על תעלומות לב שהוא בעצמו אינו יודע הפני' שמדומה לו שאינו פי'

נעטרה . . . אחו: שה"ש ג, יא.

ביום . . . מ"ת: תענית כו, ב.

ג. א

לכו ונשובה: נעטק מכת"י 877 צג, ב. 1240 סב, ב. וכת"י ירושלים 3542 עכ, ב. 404א ע, ב.

כל . . . עשיתיו: ישעי' מג, ז.

עוטה אור כשלמה: תהלים קד, ב.

כל . . . ע"ז: כתובות סח, א.

בחוץ . . . בטהרה: ע"ז ת, א.

הכל קצוב מ"ה: ראה ביצה טו, רע"א.

ומעשה ידינו: תהלים צ, יז.

משפט לאלהי יעקב: שם פא, ה.

עכ"ז דנין אותו. וזהו מה"ד אבל במדה"ר כתיב כרחם אב על בנים ריחם ה' על יראיו דהיינו אפי' שהם בחי' בנים ריחם ה' על יראיו שהם יראים מעונש, וזהו אם יהי' נדחק בקצה השמים משם אקבצך דהיינו המ"ז שהם מע' אומות שיש בכל אדם ולפי המחשבות טובות שיש בכל אדם כך נותנים לו אלקות ופרנסה הצריך לו, וזהו הזן ומפרנס בחן בחסד וברחמים. ומה שאנו עוסקים בפרנסה הוא זה דהנה כתיב אלביש שמים קדרות שאין אנו יכולים להשיג רק מה שקצוב מר"ה ואם לא שהוא יחשוב מחמת עסקו כאלו עובד ע"ז ח"ו יותר מירבעם שהי' חוטא רק בגופו ולא במחשבה שהי' יודע שאחד יחיד ומיוחד אבל אמר שיש שר על כסף וזהב והי' עובד השר ולא רצה להטריח את בוראו אבל אינו חוטא במחשבה וזהו אין לו תקנה אלא בצדקה יותר על חומש וצריך לעשות תשובה תשוב ה' דהשכינה בגלות דכשיחשוב מ"ז שם הוי' החיות הבורא וצריכין אנו לשוב הרצון לה' כי כתיב פנו אלי עורף דהיינו אפי' כשעובדין הוי' יש להם פני' ולא פנים דהיינו רצון ולכן צריכין אנו לשוב הרצון לה' וממילא ישוב ה' אלינו. וזהו עם קשה עורף הוא וסלחת דהיינו ע"י עקשנות צריכין אנו להשיב הרצון לה' וממילא ישוב ה' אלינו וזהו וסלחת לעוונינו. והמשל כשהבן משיב אחר ממילא האב ג"כ משיב אחר אבל כשהבן משיב את פניו ממילא גם האב משיב וחוזר את פניו ואוהב אותו ביותר. וזהו שאומרים ב"ה מלך וזה היום תחלת מעשיך, וצריכים אנו להמשיך אלקות דהיינו בחי' ב"ן מלכות ויהא יש מאין. וזהו יחינו מיומיים דהיינו ב' ימים ר"ה ביום השלישי יקימנו ונזכה לתשובה עילאה דהיינו עלמא דחירות עלמא עילאה ונהי' אנחנו בבחי' בן.

יב, ג

ור"ב לה' עם יהודה וגו' בכטן עקב את אחיו וגו' אמרו במדרש משל אשה שיצאה לקבול עלבונה לפני הדיין וכשבאתה לפניו ראתה אותו דן הכריות במשפטים גדולים את זה בשריפה ואת זה בסייף ויפג לבה על אודות

כרחם . . יראיו: שם קג, יב.

אם . . אקבצך: נצבים ל, ד.

אלביש שמים קדרות: ישעי' ג, ג.

תשובה תשוב ה': זחיג ככב, א.

פנו אלי עורף: ירמי' ב, כז.

עם . . וסלחת: תשא לד, ט.

יחינו מיומיים: הושע ג, ב.

יב, ג

ור"ב לה' עם יהודה: נעתק מכת"י 929 קעג, ב. 1064 פה, א.

במדרש: ויקיר פכ"ז, ג. זחיג רצט, א.

בנה וצר לה אם ידינוהו במשפטים כאלו וכששאל אותה מה עשה לך בנך אמרה כשהיה בבטני עשה לי יסורים ואמר הדיין אין זה חטא כי כן דרך כל העוברים וכו'. להכין זה דהנה ענין הנבואה הוא התגלות אלהות מעולם לעולם ע"י צירופי אותיות ע"ד שניתנה בפי' אותו הנביא מאותם צירופים שנתבררו כידוע. וכשהי' להקב"ה ריב עם יעקב למעלה כשבא הדבר למטה בקליפות מתאספים השבעים שרים ורצונם לשמוע מהן הריב כי זה יניקתם וחיותם וכו' והשי"ת מרחם על בניו ומגלה הריב ללא דבר ואומר להם בבטן עקב את אחיו ולא נעשה מהריב כלום ונתפרדו אחיות הקליפות משם וכו' ואמר זאת הנביא בדורו שידעו אהבת ה' כי ריב וגו' וזוה הוסרו הקליפות מהם כו' וכן בכל דור ודור כדבר כל אחד ואחד דברי הנביא יפעול מעט פעולה זאת כו'.

יד. ט

בפסוק אני כברוש רענן. דהנה כתי' כי לי בניי עבדים עבדי הם הרי שקורא אותם בחי' עבד ולפעמי' קראם בנים אבל הענין דכתי' ששת ימי' תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי תשובת כי ככל ימי השבוע צריך לעבוד ולהתבונן בגדולתו ית' כדי שתגיע לו אהבה וזהו בחי' עבד כי צריך לעבוד ולהתבונן בשכל לכן נאמר ועשית כל מלאכתך בל' צווי כי ככל מלאכות יש עבודתו ית' כידוע פי' בכל דרכיך דעהו אך בשבת בא לו אה' בלי שום טורח וזהו נק' בחי' בן. והנה בשבת תשובה האהבה יותר גדולה שהיא אהבה עם רחמנות כמארז"ל כאן בעשיית כאן בשאר ימות השנה כי בעשיית הוא מצוי לכל מחמת שאז עושין תשובה כל ישראל ולכן בשבת תשובה האהבה היא עם רחמנות כמשל בן מלך שאינו רואה את אביו אלא פעם אחת בשנה וכשרואה אותו הוא אה' עם רחמנות לכן צריך כאריא

עשה לי יסורים: נ"א: ה"י מתנענע מאד והי' לי צער גדול ממנו.
ע"ד שניתנה: נ"א: עד שנתגלה.

יד. ט

בפסוק אני כברוש רענן: נחפס מכת"י 109 קעב. א. 118 מ. א. 269 רצג. א. 337 טז. א. 877 כא. א. 929 קל. ב. 1240 סג. ב.

כי . . . הס: בהר כה, נה.

ששת . . . תשובות: יתרו כ, ט"ז.

בכל דרכיך דעהו: משלי ג, ו.

כמארז"ל: ראה ר"ה ית, א.

בשבת תשובה: נ"א: בעשרת ימי תשובה.

מישראל לאהוב אותו בזמן הזה כשהוא מצוי לכל וממילא יהי' דבוק בו אצלו כל השנה. אך הלא כתי' וימינו תחבקני שהוא מחבק אותנו אבל אותו ית' אי' לתפוס בשום שכל כמאמ' לית מחתב"כ אבל אמרו רז"ל כי במלך אין רואי' אותו כשהוא ערום אלא בלבושי' דהיינו המצות בכן כשאנו מדבקים את עצמנו במצותיו ית' ממילא אנו דבוקי' בו ית' אך הלא בשבת תשובה אין נוהגים כל המצות, התירוץ הוא אני כברוש רענן מה ברוש רענן כשאוחז בענף א' אזי ימשוך כולו כן הדבקים באחת ממצותיו דהיינו שבת ממילא אנו דבוקי' בו ית'.

יד, י

כי ישרים דרכי ה' ר"ל שהנה הרבה דרכים שמעו וראו לעורר את האהבה וכולם ישרים המה, וכל אדם יבחין א"ע תמיד כשאינו מתעורר כהתבוננות א' יתבונן בדרך אחר ונחה עליו רוח ה', כי עת לכל חפץ, ואולי עכשיו צריכין לזו האהבה. ולכן ארז"ל אל תהי בו לכל אדם, אפי' שאתה רואה שאינו יודע מזו העצה, כי בוודאי נותן עצות בנפשו בדרך אחרת. ואל תהי מפליג לכל דבר ר"ל להפליג בשבח איזו עצה והתבוננות כי אין לך אדם שאין לו שעה מלשון וישע אל הבל, ר"ל כי עיקר הכל הוא מה שהאדם פונה אל ה' ומנ"מ אם בזה השכל או בד"א, ואין לך דבר וכו'.

וימינו תחבקני: שה"ש ב. ו. ת. ג.
 לית מחתב"כ: הקדמת תקי"ז יז, א.
 אין . . . ערום: סנהדרין כב, א.
 אך הלא: נ"א: והקשה.

יד, י

כי ישרים דרכי ה': נדפס בבונה ירושלים סי' לט, בכותרת: .בהיות אדמו"ר בק"ק שקלאוו קודם חנוכה תקנ"ז.

ונחה עליו רוח ה': ישעי' יא, ב.
 עת לכל חפץ: קהלת ג, יז.
 אל . . . אדם: אבות ד, ג.
 וישע אל הבל: בראשית ד, ד.

מיכה ז, יח

להבין פי' הפסוק מי אל כמוך שהוא פי' לייג מדות שבתורה. הנה אל הוא חסד שאין חסד כחסי ה' שמתפשטים ממקום גבוה מאוד מאוד איס ביה למקום נמוך מאוד מקום העולם והזמן ולכן נמשל החסד למים שיורדים ממקום גבוה כו' דהיינו ע"י התורה והמצות ממשיכים יחוד אלהותו ית' שיהי' לו דירה בתחתונים והיחוד נעשה אפילו ע"י קטני הערך מאחר שהתורה שהוא לומד והמצוה שהוא עושה הם הם התורה והמצות הנתונים למשה מסיני והוא לומד אותה התורה עצמה שלומד משרעיה ועושה אותה המצוה שעושה משרעיה ממילא נמשך ע"י יחוד ה' ית'. ואדרבה מי שידוע ערכו ומכיר מקומו יכול להמשיך יחודו ית' יותר למטה מטה כמשל המים הנ"ל שבמקום שהוא נמוך מאד יותר שמה נופלים ויורדים יותר. ואל יאמר מי אנכי כי באתי עד הלום כי אדרבה צריך יותר להמשיך יחודו ית' למטה למקומו מאחר שהוא בעצמו אינו יכול לעלות כמשל מי שהוא תפוס בבית האסורים שאינו יכול לחזור על הפתחים מביאין לו לחם וזמון למקומו. אמנם להבין איך יכול החסד לרדת כ"כ, הנה כתיב נושא עון ועובר על פשע מר אמר כובש ומר אמר נושא ושניהם אמת כי הנה מעשה העבירה מצד עצמה היא רע גמור אך המחשבה רעה שבה אף שנתלכשה ברע גמור מ"מ שרשה ומקורה ממקום קדוש היא באה ואח"כ נעשה רע בנפילתה כשבירת הכלים כידוע ולכן כשישוב אל ה' וירחמהו ישאהו על אברתו מתעלה מחשבת התאוה רעה בשרשה בקדושה משא"כ המעשה שהיא רע גמור נופל במצולת ים הקליפה עד עת קץ אשר יכולע המות לנצח ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. וזהו נושא עון ועובר על פשע פי' עון הוא בחינת המחשבה והתאוה רעה ובחינה זו הוא נושא ומגביה למעלה לשרשה לקדושה ובחינת פשע שהיא מעשה העבירה עצמה שהוא רע גמור אינו יכול לעלות למעלה הנה הוא כובש במצולת ים בכדי שלא יפסיק הסטרא אחרא כינו למקום כי

מיכה ז, יח

להבין פי' הפסוק מי אל כמוך: נעתק מכת"י 115 מה. א. 147 קלט. א. 167 ע' רפב. 184 תז. א. 265 יס. ב. 268 לו. ב. 269 רעו. א. 349 לב. א. 400 צו. א. 411 נט. א. 415 ב. ב. 929 כו. ב. 1064 נה. ב. 1174 קטז. א. יכת"י ירושלים 3542 פה. א. 3547 רצו. ב.

ברוב כת"י בא מאמר זה בהמשך לד"ה להבין ענין תשובה (לקמו ערך תשובה) משבת תשובה תקנ"ו. הנחה אחרת ממאמר זה, נדפסה בלקו"ת דברים ס, ד, ובה נכללי גם המאמרים ד"ה א) להיע תשובה הנ"ל. ב) ענין תשובה קדמה לעולם (לקמו פסחים נד, א.) ג) להבין מיש ויעש דוד שם (לעיל שיב ח, יג.) ד) להבין מיש לב נשבר ונדכה (לקמו תהלים נא, יט): זאת אומרת שכל מאמרים אלו נאמרו בשבת תשובה תקנ"ו.

נוסח אחר מהנ"ל נעתק מכת"י 415 מד, א.

נושא . . . פשע: מיכה ז, יח.

מר . . . נושא: ר"ה יז, א.

ישאהו על אברתו: האוינו לב, יא.

יבולע . . . הארץ: ע"פ ישע"י כה, ח.

עונותיכם מבדילין כו' וטהור עינים מראות ברע. אך כל זה לשארית נחלתו היינו להמכיר מקומו לידע ערכו שבאמת מצד עצמו הוא בתכלית הריחוק רחוק מאוד מה' רק הנחלה שהיא בחינת נחל המשכה והארה ממנו ית' כמ"ש יעקב חבל נחלתו הוא למעלה מעלה ואינו עובר בתוכו כלל. וזה שכתב נחלה עבר על נפשינו ואזי יכול להמשיך החסדים למקום נמוך דווקא דהיינו שיתבונן שהוא מצד עצמו נמוך מאוד רק התורה והמצות הן הממשיכין החסדים.

נוסח אחר מהנ"ל

מי אל כמוך וכו' אל הוא בחי' חסד כמ"ש חסד אל כל היום ופי' שאין חסד כחסדי ה' שמתפשט אלהותו שאין קץ מאור א"ס ב"ה דהיינו ממקום גבוה למקום נמוך מאוד שהוא בחי' מטה מטה מקום הזמן והעולם בחי' רגע קטן כו' ולכן נמשל למים שיררדים ממקום גבוה למקום נמוך דהיינו ע"י שהוא נושא עון ועובר על פשע. דהנה בגמ' פליגי מר אמר נוסא ומר אמר כובש עון ואלו ואלו דברי אלהים חיים ושניהם אמת כי הנה מעשה העבירה מצד עצמה היא רע גמו' אך התאוה והמחשבה רעה שבה ממקום קדוש היא באה ונעשית רע בנפילתה בשביה"כ ולכן כשישוב אל ה' וירחמהו ישאהו על אברתו ותעלה המחשבה אל שרשה בקדושה והמעשה שהוא רע גמו' נופל במצולות ים בקליפות עד עת קץ שיבולע המות לנצח ואת רוח הטומא' יעביר מן הארץ. וזהו נושא עון שהיא בחי' המחשבה ועובר על פשע שהוא בחי' המעשה עובר ודורך עליו וכובשו במצולות ים [כי עונותיכם מבדילים וטהר עינים מראות ברע]. אך כל זה הוא למי שהוא בחי' שארית נחלתו דהיינו שיהי' שפל בעיניו שידע נאמנה שמצד עצמו בחי' גופו הוא רחוק מאוד מאור פני ה' רק שהנחלה שהוא פי' מלשון המשכה בחי' נחל שהוא ענין המשכה והארה שממנו ית' לכללות ישראל וכמ"ש יעקב חבל נחלתו הוא למעלה על הראש אבל אינו עובר בתוכו כלל [וזהו שאמר נחלה עבר על נפשינו] והוא רק שארית הנחלה הנ"ל ואעפ"כ אל יפול לבו עליו מאחר שהוא עוסק בתורה ובמצות והן הן עצמם שעוסק בהם מרע"ה הרי התורה והמצות ממשיכים אלקותו ית' למטה להיות לו דירה בתחתונים ואדרכא כך היא המדה כמשל המים שנופלים בעומק יותר עמוק ומזה יעלה למדריגה גבוה יותר שיהיה בבחי' כמים הפנים לפנים ואז ימשך הנחל לתוכו ויתפרדו כל פועלי און וכו' וכמשל סירכת הריאה שמחמת המים מנתקן.

עונותיכם מבדילין: ע"ס שם נט, ב.

טהור . . ברע: חבקוק א, יג.

יעקב חבל נחלתו: האינו לב, ט.

נחלה . . נפשינו: תהלים קכד, ד.

חסד . . היום: תהלים נב, ג.

כמשל סירכת הריאה: ראה ביצה מ, א.

ז, כ

תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. דהנה יש שני מיני אהבות אהבה א' הוא אהבה של כמים הפנים ואהבה הב' שבא מחמת דעת. ואהבה הא' היא אמיתית מחמת שהיא בלי דעת והיא ממנו ית' אך האהבה השני' שבאה מחמת הדעת וההתבוננות בגדולת ה' אשר אין השכל מחייב שיהי' מחמת זה אהבה כי באמת אין הם משיגים גדולתו ית' רק הוא מחמת חסד עליון ית' כי מחמת עמלינו והתבוננותינו הוא ממשיך עלינו אהבה בחסדו ית' אבל אינו ראוי שיגיע לנו מחמת שכלינו כי השכל שלנו אין לו תפיסא בגדולתו ית'. וזהו תתן אמת ליעקב כי יעקב נק' המוני עם שאין להם שכל כלל והאהבה שיש להם הוא בלי שכל רק מחמת כמים הפנים וכו' לכן היא אמיתית, וחסד לאברהם אברהם הוא לשון א"ב ר"ם דהיינו שנתרומם שכלו לכן האהבה שיש לו הוא רק חסד וד"ל.

נוסח אחר מהנ"ל

תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. כי יש אהבה פשוטה בלי דעת והוא מחמת שהשי"ת אוהב אותנו נמשכת מאתנו אהבה אליו ית', וזו האהבה היא אמיתית. ויש אהבה מחמת הדעת מחמת שאנו מתכוננים בגדלות השי"ת אנו אוהבים, וזאת האהבה אע"פ שהיא באה מחמת התבוננותו שהשיג בשכלו אהבתו ית"ש, רק הוא בדרך חסד. וזה תתן אמת ליעקב ר"ל כי אהבה מבלי דעת היא בחי' יעקב היא אהבה אמיתית, ואהבה שבאה לאדם מחמת הדעת היא רק מחמת חסד וזהו חסד לאברהם וד"ל.

שס

תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. הנה יש ב' בחי' בעובדי ה' הא' שהוא עובד בשכלו כו' בחי' ראשו ומוחין שהוא בחי' אבות והב' הוא שאינו

ז, כ

חתן אמת ליעקב: נעתק מכת"י 239 קסח, ב. 415 לו. ב. וכת"י ירושלים 4088 סט. ב. נוסח אחר מהנ"ל נעתק מכת"י 253 מט, א (הב. שוה"מ אליו). 349 פח, ב.
לכללות המבואר כאן ראה גם ד"ה קול ה' על המים הא' (לקמן תהלים כט, ג). לתאריך אמירת המאמר, ראה ד"ה להבין מ"ש הלל ברגלים, לקמן תפלה (הלל), ובהערות שם.
כמים הפנים: משלי כז, יט.
איב ר"ם: ראה תוי"א, א.

שס

חתן אמת ליעקב: נעתק מכת"י 111 כט, א. 239 קלח, א. 929 קפ, ב.

יכול לעבוד עבודה זו כי לאו כל מוחא סביל דא רק שהוא כל מעשיו לשם שמים לפני מי שאמר ונעשה רצונו. והאין שיש בכל מצות מעשיות כו' הוא יעקב חכמה והחכמה מאין תמצא, וזהו בחי' יעקב י' עקב. והנה כל אדם צ"ל בעיניו בחי' יעקב כי מה הוא זה וכו' ואז כשהוא עושה כן הקב"ה בחסדיו ממשיך עליו חסד ויכול לבא לבחי' אברהם אבל בעצמו א"א לבא, כי מתחלה צ"ל סור מרע וע"ט בחי' אחור ואז יכולים להיות וימינו תחבקני, ואיך אפשר לחבק ואחוריו מלוכלך בצואה ובטיט, וכשאדם מחבק בימינו אז מגיע ידו לאחור של חברו, וזהו תתן אמת ליעקב וחסד לאברהם רק בחי' חסד וכו' וד"ל.

זכריה ט, ט

צדיק ונושע הוא מושיע א"ע פי' הארת צדיק חי עלמין בנפשות ישראל הנק' כוס ישועות והישועות הם החסדים פי' התגלות ח"י עלמין בנפש האלקית כי אתה תאיר נרי כו' והכלי ריקן שתקבל ההארה ג"כ מלמעלה הושיע לו ימינו מושיע א"ע. פי' מן העולם ועד העולם שהעולם מעוה"ז מסתיר ההארה שלא להתפשט יותר וכשמסלקין ההסתר ממילא מתפשט יותר כמשל זיו השמש בחלון כו' א"כ אין כאן שום שנוי והתחדשות זהו ענין צדיק ונושע הוא, אך היין בתוך הכוס של קידוש הוא בחי' בינה דינין מתערין מיני' שהוא בחי' נכנס יין יצא סוד שהוא התגלות האהבה כו' והענבים כשהיין בהם בהעלם אינם משכרים כלל רק דוקא אחר הדריכה כשיצא בהתגלות סגולתם לשמח הלב בחי' יצא סוד וזהו בינה דינין מתערין מינה בסופה והדריכה הוא המבטשין לכלי הגוף שיצא היין המוסתר בנפש האלקית מצדיק ח"י עלמין כנ"ל וד"ל. והוא בנין נוקבא ומוחין ומדות כו'.

והחכמה מאין תמצא: איוב כח, יב.

יעקב י' עקב: ע"ח שער סדר האצילות ספ"ב. קה"י ע' ישראל. וראה פרדס שעתיכ בערכו.

וימינו תחבקני: שה"ש ב, ה, ח, ג.

זכרי' ט, ט

צדיק ונושע: נדפס בכונה ירושלים ס"י עט. ונמצא בכתי"י 147 כח, א. 296 מט, א. 633 יד, א. בפרטיות ע"ד מאמר זה ראה לעיל [וישב מ, כג] בהערה לדיה ולא זכר. ולקמן [תהלים כט, ט] בהערה

לדיה קול ה' יחולל (הב').

כי . . . נרי: תהלים יט, כט.

יין . . . בינה: ראה זחיג כזו, א.

בינה . . . מיני': ראה זחיג סה, א. רצב, סע"א.

נכנס יין יצא סוד: עירובין סה, א.

וכוס של קדוש טעון הדחה ושטיפה לכתחילה הדחה מבפנים שפשוף יפה להסיר הנדבק בדפנות הכוס דהיינו כח המתאוה של נוגה בהיתר קדש עצמך כו' ושטיפה מבחוץ צריך להיות תחלה דהיינו להשטיפ הכוס מבחוץ במים עילאין פי' שהם תורה ומצות ששרשם מאד נעלה בחי' רצון העליון ונק' תרי"ג ארחין דא"א פי' שהם כמו אורח ושביל שנמשכו ממקום גבוה מאד מאד ונתלבשו בבחי' לבוש בני"ע. לכן אמר דהע"ה ואביטה אורחותיך שיהי' יכול להשיג שרשם ומקורם ברצון העליון בלי הסתר פנים כלל כמו שבדרך ושביל יכול לחזור למקום שהי' כן הי' משיג בבחי' ממטה למעלה שהלבושי בני"ע לא הפסיקו לו וכו' והם המים עילאין ששוטפין הכוס מקור נשמת ישראל, בבגדו בה, וזה אשר קדשנו במצותיו כו'.

מלאכי ג, כד

והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. הנה אליהו שהוא נמשך מן הדעת דגדלות הוא יפשר בין התחלקות קוין חו"ג דקטנות שכאשר הדעת מתפשט בחו"ג אין קו א' סובל חבירו מחמת קטנות הארת השכל היינו כשכבר המשיך הדעת ההשכלה בהמדה משא"כ בעודנו בעצמית השכלה הוא כולל חו"ג פי' שנטיית השכל לב' סברות הפכיים ישכון בסקירה אחת מפני רוחב עצמית ההשכלה יתכן ששני הסברות יהיו אמיתיים כו' ומיד כשממשיכן הדעת (שהוא מזווג חו"ב לצורך המדות) להתפשט ההשכלה בהמדה לא תסבול אפי' נטיית השכל לסברא זו לנטיית השכל לסברא ההפכית מפני הקטנות כו' ולכן נק' הדעת משקל כף המאזניים ששוקל כמה השכלה יתפשט במדות מן מקור ההשכלה וקודם שנתפשטה ההשכלה בהמדות הוא ממש כמו לשון המאזניים שסובל שני הכפות בתנועה א' לא יוכנד אחד מחבירו כו' וכאשר יטה עצמו לצד א' אזי יכנד ויכריע את חבירו כו' כמו"כ כאשר הדעת שהוא המתקלא הממשיך מן מקור ההשכלה להמדות בעודנו בעצמיות ההשכלה יסבלו ההפכיים זא"ז בתכלית וכאשר ימשיך להמדות לא יסבול זא"ז כלל כו'. וכמו"כ יובן ענין עקבות משיחא נשמו'

קדש עצמך: יבמות כ א.

תרי"ג ארחין דא"א: ראה זחי"ג קלו, א.

ואביטה אורחותיך: תהלים קיט, טו.

בבגדו בה: משפטים כא, ח. וראה זחי"ב צו, ב; צו, א.

מלאכי ג, כד

והשיב לב אבות: נעתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי 1161 פה, א. ונעתק בכת"י 355 עג, א. 1148 סח, א.

שבִּעֲקֵבֵי הָרִי הֵן מְצוּמְצָמִי מֵאֵד מֵהָאֵרֶת הַשְּׁכָל שֶׁהָרִי אֲנֹו רֹאִים שֶׁהִידִים יְכוּלִים לְכַתּוֹב דְּבַר חֵכֵי וְהָרִי יְכוּלָה הַחֵכֵי עִכְ"פּ הַתְּלַבֵּשׁ בְּהֵן בְּכַחֵי לְבוֹשׁ אֲבָל הַרְגָלִיִּים אֵינֶם אִפִּי בַחֵי לְבוֹשׁ לְהַחֵכֵי שְׂבִמוּח כִּיֵּא הַקְטָנוֹת שְׂבִמוּח דֵּהֵינֹו הַפֶּסֶק שְׂבִמוּחוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּךְ וְלֹא כֵךְ זֶה בִּיכוּלֹת הַרְגָלִיִּים לַעֲשׂוֹת וְלֹא יוֹתֵר וּדְ"ל. וְלִכֵּן אַעֲפִי שְׂבַכְל דוֹר וְדוֹר הוֹלְכִים וּמִתְבַּרְרִים מִן הָרַע בִּיּוֹתֵר כִּי כֹל הַנְמוּךְ מִטָּה מִטָּה יוֹתֵר יֵהִי הָרַע בְּעַרְבּוּבֵי וְצִרִיךְ בִּירוּר בִּיּוֹתֵר וְאִין בִּירוּר אֵלֹא בַחֵכֵי וְיִדְיעַת גְּדוּלַת ה' כו' [וְלִכֵּן בְּדוֹרוֹת הַלְלוּ הַחֵכֵי נִתְרַבְּהָ] אֲךְ אַעֲפִיכֵי הַנְשִׁמוֹת מִצַּד עֲצֻמוֹתֵם אִין לָהֶם עֵרֶךְ לְגַבֵּי נְשִׁמוֹת שְׂבַכְחֵי יָדִים שֶׁהֵם קְרוּבִים יוֹתֵר אֶל הַמוּחַ וּבַחֵי הַבֵּיטוּל יִמְצֵא בָהֶם עֲצֵהֵיט וְכוּ' וְאַעֲפִי שֶׁהִידְיעָה צְרִיכָה לְהִתְרַבּוֹת בָּהֶם עִכְ"ז נִקְרָאִי בַחֵי קְטָנוֹת הַשְּׁכָל מִפְּנֵי גוּדֵל עוֹצֵם רְחוּקֵם מִן הַמוּחַ לֹא יִמְצֵא בָהֶם בַּחֵי הַבֵּיטוּל כִּיכֵי כו' עִיכֵי אֵיֵא לְהַתְגַּלּוֹת מִשִּׁיחַ בְּלִי שִׁיקָדִים אֵלֵיהֶוּ לְהַשִּׁיב לֵב אֲבוֹת כו' לְהִיּוֹת כִּי צִרִיךְ שִׁהִי הַתְּחַלְקוֹת חוּ"ג הָאֲחֵרוֹן שְׂבַעֲקֵבֵי וְשִׁנְיָהֶם יֵהִי בְּאֵמֶת לְאֵמֶתוֹ כְּמוֹ בִּשְׁ אוֹסְרִין וְבִיָּה מִתִּירִין כו' כְּמוֹכֵי בְּעַבּוּדַת ה' מִסִּיגֵי שֶׁל זֶה שֶׁקֵּר אֲצֵל זֶה וְכַדּוּמָה כו' וְנַחֵשׁ כְּרוּךְ עַל עֲקֵבֵי יִתְבַּרֵּר בְּתַכְלִית רַק הַקְטָנוֹת מִפְּנֵי הַרְיּוּחַ הַגְּדוּל מִן הַמוּחַ יֵבֵא אֵלֵיהֶוּ וְיִמְשִׁיךְ הַדַּעַת דְּגְדּוּלוֹת פִּי רֵאשִׁית הַמִּשְׁכַּת עֲצֻמֵי הַשְּׁכָל שִׁהִי נְטִי לֵבֵי הַפְּכִים וּדְ"ל.

תהלים א, ג

וְעֵלֵיהֶוּ לֹא יְבוּל, אִפִּי שִׁיחַת חוֹלִין שֶׁל תִּחַ כו'. דֵּהֵנָּה לְמִשְׁכִּיל הֵיטֵב יִבִּין הַהִפְרָשׁ שְׂבִין סוּד מִלּוּוֵי הַמְּבוּאֵר בְּמֵאָ וּבִין סוּד מִלּוּוֵי אַחוּרֵיִי י' יוֹד הֵא כו'. עִדְ"מ כְּשַׁחֲכֵם מוֹפְלַג בַּחֲכָמָה מְדַבֵּר שִׁיחָה בְּטִילָה וְאוֹמֵר גַּם בְּעִנְיָנֵי חִיצוֹנֵי דְבַר הַלְצָה הַנֶּקֶד גְּלִיִּךְ וְוַעֲרִטִיל אִף שִׁגֵּם כֹּל אָדָם יְכוּל לּוֹמֵר כֵּן אֲבָל כְּשִׁיתְּבוֹנְנוֹ הֵיטֵב יִמְצֵאוּ שְׂאֵף בְּדַבְּרֵיוֹ הַבְּטִלִּים מוֹפְלַג הוּא בַּחֲכָמָתוֹ מִשְׂאֵר בִּיֵּא שֶׁהַדְּבַר הַלְצָה שֶׁלוֹ הוּא טוֹב וּמְחוּכֵם מִשֶּׁל שְׂאֵר בְּנֵי אָדָם לְהִיּוֹת כִּי יֵאִיר בּוֹ אֵיזָה קֶצֶת הָאֵרָה מְעַצְמִיּוֹת חֲכָמָתוֹ הַרְמָה אִף כִּי יְדַבֵּר דְּבָרִים חִיצוֹנֵי בְּכַחֵי אַחוּרֵיִי וְאִינוֹ מְאִיר פְּנִימִיּוֹת חֲכָמָתוֹ בָּהֶם וְאִין הַדְּבַר הַלְצָה מְעַרְךְ דְּעֵרֶךְ חֲכָמָתוֹ כו'. עִכְ"ז כִּיּוֹן שֶׁהַחֲכָם מְדַבֵּר אִף בְּעֵלֵיהֶוּ יֵאִיר בַּחֵי אַחוּרֵיִי דַּחֲכָמָתוֹ וְיִשׁוּנָה לְטוֹב שִׁיחָה בְּטִילָה שֶׁלוֹ מִשֶּׁל שְׂאֵר בְּנֵי אָדָם וּדְ"ל.

ולכן . . . נתרבה: ליתא בכתיב, ונוסף בכתיב מעתיק.

תהלים א, ג

ועליהו לא יבול: נעתק מכתיב אדמו"ר האמצעי 1161 נב, ב. ונעתק גם בכתיב 931 יד, א. 1148 ב, ב. אפי' . . . תיח: סיכה כא, ב. ע"ז יט, ב.

והנמשל מובן למשכיל היטב שיו"ד היא הארה פנימית מעצמות חכמתו ית' דאיהו חכים כו' וכשיסתלק הפנימיות ויאיר בבחי' אחורי' דהיינו הצמצומי' כידוע הוא עד"מ הנ"ל שיובן בדבר הלצה איזה מכוון מעצמיות חכמתו אלא שהוא בהעלם בתוך השיחה בטילה כו'. ולכן האותיות יתרבו מפני הסתר המכוון ברבות המלויים כו'. אבל במילויים בסוד הארת פנימיות כל מה שיתרבו האותיות יותר יתגלה עומק נקודת פנימית כוונתו דהיינו מיו"ד שהוא ראשית גילוי חכמתו כו' כשיעמיקו להבין בהרחבה נעשים ג' אותיות יו"ד וכן הג' אותיות כשיתפשטו בהם להבין יותר בהרחבה עומק נקודת ראשית המכוון יתרבו יותר האותיות וכן לעולם כמשל חכם גדול שאומר דבר א' בקיצור וחכמים קטנים יצטרכו להסביר בהסברים רבים עד שיבינו פנימית המכוון של החכם כו'. נמצא מובן למשכיל שבמילוי' ברבות האותיות יותר יתקרבו לפנימית המכוון [משא"כ במילוי אחורי' שכל שיתרבו האותיות' דהיינו הסתר הפנימי'] כשידבר עיני' חיצוני' ביותר יותר יתרחק פנימית המכוון וד"ל.

י, ד

לפעולות אדם בדבר שפתיך אני שמרתי ארחות פריץ. פי' כשאדם מתחיל להתפלל באים לו מחשבות משאר דבריו והוא כדי להעלותם כי הם מים תחתונים בוכים פי' כי הם ג"כ אותיות רק הצירוף שלהם אינו טוב והם בוכים ורוצים שיעלם. וז"פ לפעולות אדם הם מעשים שבאים עתה בדבר שפתיך דהיינו בדברי תפלה הוא מחמת כי אני שמרתי מחמת זה ארחות פריץ הם דברים שנפלו. ופי"א שמעתי ממהר"א שמה שכתב בזהר שהשכינה אומרת חזי במאי ברא אתי' לגביך פי' שהדיבור היא מלכות אומרת בשעה שהאדם מפשיט א"ע מהגשמיות ומשים עצמו בהדיבורים, והכלל במקום

משא"כ . . הפנימי' בכת"ק נחתך כאו הגליון והושלם מכת"י 1148 הנ"ל.

י, ד

לפעולות אדם: נעתק מכת"י 109 קע, א (רק הקטע הראשון). 170 שא, א (רק חלק). 349 צ, א (חזן מהשורה האחרונה). 877 ז, ב (חלק). 1174 עה, א (חלק). וכת"י ירושלים 4088 קפו, א. הקטע האחרון (פי"א שמעתי וכו') נדפס במגדל עז' ע' שצו (מכת"י ירושלים 640). וכן בא שם (ובכת"י 4088 הנ"ל) עוד קטע מה שאמר (אדה"ז) בשם מהר"א (המלאך). מחשבות: ני"א: עובדות.

מים תחתונים בוכים: ביר פ"ה, ג. בחיי ויקרא ג, ג. תקו"ז ת"ה (יט, ב).

בוהר: ח"ג יג, א.

במקום . . הוא: כתר שם טוב סניו. ובכ"מ.

שמחשבתו של אדם שם הוא, ונמצא הוא בהדיבור, ונמצא הדיבור אמרה במאי ברא אתינא לגבך היינו האדם שמשים את עצמו בהדיבור הנ"ל.

יט, ח

תורת ה' תמימה משיבת נפש. כתי' בתורתו יהגה יומם ולילה. אי' בגמ' אר"י לעולם יעסוק אדם בתורה אפי' שלא לשמה. הנה בודאי באדם שאינו רוצה כלל בעבודתו ית' רק שלא לשמה הגמור מה בא ר"י להורות לו שלא ישמע אליו כי ר"י בעצמו תשב"ע"פ והוא חלק ממנה ואם אמר רק כנ"ל לא דברה תורה כו', ובאמת מ"ש הלומד שלא לשמה גמור כנז' לכבודו או שארי פניות באמת אינו לומד כלל התורה, אבל הפירוש כך לשמה הוא לשם תורה. דהנה אי' בגמ' מיום שחרב בהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה שהוא כענין ק"ק שהי' אז השכינה שורה בה שהוא בחי' סכ"ע וכהיום הוא ע"י התורה. דהנה אנו אומרים בכל שבת הבוחר בתורה ובמשה עבדו ובישראל עמו כו' ומהו הבחירה ובמה יבחר כו' אבל הענין הוא דהנה כל נש"י הם אברי דמטרוניא וכן התורה ג"כ כלי לשכון בתוכה הוי"ה ית' כמו הכלי שיש בתוכה דבר מה כן צריך להמשיך בתוך התורה הוי"ה ית' שהוא למעלה מהדעת והשכל שאינו יכול להשיג כל שהוא סובב מלמעלה כו' אני ה' לא שניתי בין קודם בה"ע לעכשיו שנראה עולם ומלואו כי באמת כולא קמ"י כלא חשיב והכל בטל כנגדו ואינו נראה שום עולם רק אחד בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד. וזהו שויתי ה' לנגדי תמיד שצריך

בהדיבור הנ"ל: נ"א: כו' נק' בן כו' וד"ל.

יט, ח

חורח ה' תמימה: נדפס בבונה ירושלים סי' נד. ונמצא בכת"י 268 כב, א. א. 349 נד, א. א. 877 נא, ב. נוסח שני מהג"ל נעתק מכ"י 115 מד, א. 253 לא, ב (הב'). 349 פז, ב. 406 ק, א. 1064 סה, ב. נוסח שלישי מהג"ל נעתק מכת"י 750 נג, ב. נוסח נוסף נמצא בכת"י 35 ל, ב.

בכת"י 750 הג"ל כותרת המאמר היא: מאמר שמיני עצרת תקניג', והוא מופיע בין מאמרי תקניג', שנכתב (כנראה באותה שנה) כהמשך לס' התניא (הנק' שם ת"ג = תניא גדול) ואגה"ת (הנק' שם ת"ק = תניא קטן). כך גם במאמר שלפנינו מציינ כמ"פ. כנ"ל בת"ק. בכמה כת"י שהעתיקו מכת"י זה, מאמרי שנת תקניג' [ולא כתבום על סדר זה, וגם לא העתיקום כהמשך לס' התניא] השמיטו קטעים אלו (וראה גם בהערות לד"ה ה' זכרנו הב' — לקמן קטו, יב).

בחורתו . . . ולילה: תהלים א, ב.

אר"י . . . לשמה: פסחים נ, ב.

לא דברה תורה: ראה תניא פ"ז (ריש פתיחתא דאסת"ר. ברכות יח, ב).

מיום . . . הלכה: ברכות ח, א.

אני . . . שויתי: מלאכי ג, ה.

בשמים . . . אין עוד: ואתחנן ד, לט.

שויתי . . . תמיד: תהלים טז, ח.

שיהי' בהשוואה גמורה אצל האדם בין קודם בה"ע וכו' לנגדי תמיד ממש. ואיך יכול לבא לזה הוא ע"י התורה ולפיכך הי' ס"ת אצל המלך כי תמיד קורא בה כל ימי חייו לקיים שויתי ה'. וזהו למוד לשמה להמשיך להתורה כנ"ל וכל א' מישראל יש לו כח לזה כי ישראל עלו במחשבה תחלה ויש לכל א' חלק הוי"ה בתוך נקודת לבבו והראי' שאפי' קשב"ק יכול למסור עצמו על ק"ה להפקיר א"ע מכל וכל ולא להפרד מאחד ית' כי הוי"ה שוכן בתוכו כנ"ל סוף מעשה במחשבה תחלה, וחלילה לנו לומר על שום א' מישראל שאינו יהודי ח"ו שאף מי שהוא לבוש בלבוש שק ולבושים צואים, ובאמת ברעותא דלבא תליא מלתא רוח אייתי רוח ואמשיך רוח. ואף אם האדם הוא כחשך בזכרו כי הוי"ה המחי' אותו והוא ממש חיי נפשו אוי נפשי אויתיך בלילה ובחשך כו' כי נר אלקים נשמת אדם וטבע הנר לעלות למעלה לשרשו. והנה כל הנ"ל יש כח בישראל ע"י התורה שהם הכלים וזהו הבוחר בתורה ובישראל עמו לשכן בתוכם, וזהו למוד לשמה. והנה לא כל אדם יכול לבא רק לידי למוד לשמה כזה, לכן העצה ללמוד תחלה שלא לשמה ומהו הענין שלא לשמה דהנה כללות נש"י הם המקבלים הארה מתוך התורה שכל א' הוא ענף מן התורה שיש ס"ר אותיות לתורה עם המלואים כו' נגד ס"ר נשמות ישראל וכל א' הוא הענף ויש לו הארה ויניקה כו'. ואף שישראל עלו במחשבה למעלה מהתורה כו' שניהן אמת כו' והנה כשאדם הוא בתאוות עה"ז ושאר שטותין כידוע לב"א, הנה הוא משים החלק והענף מהתורה המחי' אותו ג"כ בתוך טומאות כו' וצריך מתחלה לשוב בתשובה שהוא תשוב ה' המחי' אותו ואתה מחי' את כולם היינו לדבק א"ע בתורה במדור"מ הצדקה וגי'ח ולבטל רצונו בכל דבר וענינו להיות תשוקתו רק לדבקה בו ית' במס"נ כי באמת יש בכח כ"א מישראל למסור נפשו על קה"ש כי חלק הוי"ה עמו בתוכו כנ"ל וא"כ מה לי קטלא כולא ומה לי קטלא פלגא היינו בכל פעם לבטל רצונו שאם יבא לו אפי' דבור או מחשבה ומכ"ש איזו פני' שאינו טובה ומבטל רצונו כזה באמת הוא מס"נ כל ימיו בתשובה כו' אבל מי שאינו רוצה לבטל רצונו מפני רצונו ית' ע"פ התורה אי' בזהר עליו דלית לי' חולקא באלהא דישראל כי באמת חלק הוי"ה שבתוכו הוא המבטל רצונו שאינו כמו כן בכל אה"ע כו' וזהו למוד של"ש שלא לשם התורה רק לדבק א"ע להתורה להשיבה החלק והענף מתורה להיות התורה כולה תמימה כי בלי"ז התורה

ס"ת אצל המלך: דברים יז, יח"ט.

ישראל עלו במחשבה: ראה ב"ר פ"א, ד.

ברעותא . . . רוח: זחיב קסב, ריש ע"ב.

נפשי . . . בלילה: ישעי' כו, ט.

נר . . . אדם: משלי כ, כז.

תשובה שהוא תשוב ה': זחיג קכב, א.

ואתה . . . כולם: נחמ"י ט, ו.

מה . . . פלגא: ב"ק סה, א.

כל ימיו בתשובה: שבת קנג, א.

לית . . . דישראל: ראה זחי"א ד, א. זחיג כה, ב.

חסירה כנ"ל, בתורת ה' חפצו אבל הלומד לשמה כנ"ל הוא נק' תורתו וזהו תורת ה' תמימה משיבת נפש כשאדם משיב את הנפש חלק התורה ע"י מסנן כנ"ל וד"ל.

נוסח שני מהנ"ל

תורת ה' תמימה משיבת נפש וגו' כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם וגו' מתחילה תורת ה' ולבסוף תורתו אמר רב יהודא לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה קשה למי אמר התנא כן לא לאדם ישר לא ישמע אליו ובאיזה שלא לשמה אומר אם שלא לשמה הגשמי אי"כ מה מסיים שמתוך שלא לשמה כו' הלא איש כזה אינו רוצה בלימוד לשמה כלל רק בלימוד לפי פניותיו. אלא הענין הוא שזה עצה גדולה שא"א בשום אופן ללמוד לשמה רק בהתחלה שלא לשמה כי יש ב' עניני לימוד כי פ' לשמה הוא לשם תורה להמשיך שישכון הקב"ה בתורה דהיינו ושכנתי בתוכם וזהו פ' הבוחר בתורה ובמשה עבדו וכישראל עמו ובנביאי האמת וצדק. דהיינו שאנו מברכין שבחר את כל אלו להיות על ידם כלי שישכון יתברך שמו וזהו פ' הפסוק שויתי ה' לנגדי תמיד שויתי מלשון השתוות שיהי' שוה עתה כמקודם בריאת עולם שנאמר אתה הוא ה' לבדך וכו' ואין עוד כלל. ואני ה' לא שניתי אעפ"י שכעת יש עולמות ומלואה אעפ"כ אין שום השתנות באמת והכל רק כדי לעשות כלים להשראת שכינה וכתוב ישראל עלו במחשבה דהיינו שיש להם עליה ע"י המחשבה לעשות כלים להשראת הקב"ה וזהו סוף מעשה במחשבה תחילה כי זהו תכלית הבריאה כי יש בכל איש ישראל מידת מסירת נפש כדי לדבק בו ית' ופי' מסירת נפש לאו דווקא להרג אלא בכל שבירת שום תאוה גשמיות הוא מוסר נפשו דמה לי קטלא כולה ומה לי קטלא פלגא וכל זה מחמת שיש אהבה מסותרת בלב כל ישראל ומה שח"ו לפעמים עובר עבירה הוא כשנכנס רוח שטות וזהו בגדים צואים שנתלבש. ועצה היעוצה לזה שיראה כל אחד לחזק במסירת הנפש לשבור התאוות כדי לדבק אליו ית' ושיהי' כל לימודו ותפילותיו שישכון בו ית' שמו וכל זה בזכור כי הוא חלק אלוה ממעל והבורא ב"ה מחיה אותו הגם שהוא בחושך תאוות הגשמיות והוא בבחינת לילה וזהו הפי' נפשי אויתך כלילה דהיינו בזכרי שאתה נפשי מחיה אותי אף שאני בבחינת לילה אבל מי שאינו זוכר את הנ"ל ואינו משבר שום תנועה ותאוה בעולם מראה בעצמו דלית לי ח"ו חולקא באלהא דשמיא כ"א ה' לו חלק בודאי ה' שובר תאוותו במסירת נפש וזהו פ' לשמה לשם תורה כנ"ל אבל אי אפשר להשיג מדה זו כ"א בלימודו בתחילה בשבילו כדי לקיים מדת השובה דהיינו תשוב ה' במחשבה דיבור מעשה לדבק אליו ית' בהחלק שיש בו דהיינו שילמוד גמרא ומשניות לדבק בו ית' ומעשה הוא מעשה

הצדקה ובתורה יש ששים רבוא אותיות וכנגדם יש ששים רבוא ישראל ובאם שמחסר איש אחד שלא לדבק בו ית' אזי נחסר אות א' בתורה ואינה בתמימות וזהו תורת ה' תמימה משיבת נפש כדי להשיב נפשו וזהו שלא לשמה רק בשביל עצמו להשיב אליו ית' ואח"כ יבוא לשמה לשם התורה ואז האדם משובח ביותר שעושה כלי שישכון בתורה קוב"ה והוא משפיע לתורה.

נוסח שלישי מהנ"ל

תורת ה' תמימה משיבת נפש. כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה. מתחילה תורת ה' ולבסוף נעשה תורתו אמר רב יהודא לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. להבין למי אמר כן אם לאדם ישר לא ישמע ללמוד כלל שלא לשמה, ובאיוהו שלא לשמה מדבר אם בשלא לשמה הגשמי איך מסיים שמתוך כו' ואם מדבר עם הבעלי פניות בלמודם ועבודתם הלא איש כזה אינו רוצה כלל בלמוד לשמה ומאי מבשרהו שמתוך כו' וזה המאמר גופו' נק' תורה שב"ע"פ והוא אינו רוצה בלמוד וקיום התורה רק הכל לפי פניותיו. אלא הענין הוא שזהו עצה הנכונה שא"א לבא למדרגות לשמה כ"א ע"י התחלת שלא לשמה, כי ב' עניני למוד הם, כי פ"י לשמה הוא רק לשם תורה לעשותה כלי ולהמשיך שישכון הקב"ה בתורה דהיינו ושכנתי בתוכם, וזהו פ"י הברכה הבוחר בתורה ובמשה עבדו ובישראל עמו ובנביאי האמת והצדק דהיינו שאנו נותנים שבח והודי' וברכה ע"ז שבחר את כל אלו להיות התורה על ידיהם כלי שישכון השי"ת, וזהו פ"י הפ' שויתי ה' לנגדי תמיד, שויתי מלשון השתוות שהי' שוה כעת כמו קודם בריאות העולם שנאמר אתה ה' לבדך ואין עוד כלל וכתוב אני ה' לא שנית, ואע"פ שיש כעת עולם ומלואו אעפ"כ אין שום השתנות ואין עוד מלבדו והכל כנ"ל. וזהו פ"י ישראל עלה במחשבה פ"י שיש להם עליי' במחשבתם הטוב לעשות כלי להמשיך שישכון בו ית"ש, וזהו סוף מעשה במחשבה תחילה שהאדם סוף מעשה שנברא לבסוף אעפ"כ תחילת כל הבריאה בשביל כל הנ"ל. כי יש בכל א' מעב"י מדות מ"ג כדי לדבקה בו ית' ומסירת נפש הוא לאו דווקא ליהרג אלא בכל שבירת תאוה הן בשמיעה הן בראייה כי מה לי קטלא כולא מה לי קטלא פלגא. וכל זה מחמת שיש בעב"י אהבה מסותרת כנ"ל בת"ק, ומה שלפעמים עו"ע והוא מחמת בגדים הצואי' וזהו הרוח שטות כמבואר לעיל כמה פעמי'. העצה שיראה כ"א לתקן מסירת נפש שיש בו בכל מעשיו ולעשות בכל לימודו ותפלותיו הכל כדי להידבק בו ית'. וכל הנ"ל בזכרו שהוא חלק אלוה ממש והבורא ב"ה כרוב רחמיו מחי' אותו אף שהוא בבחי' לילה וחושך בתאוות הגשמיות וש"ד, וזהו פ"י הפ' נפשי אויטיך בלילה פ"י בזכרי שאתה מחי'

נפשי אף בבחי' לילה אויתך כנ"ל, אבל מי שאינו משים בלבו כנ"ל ואינו משבר שום תאוה מראה בעצמו דלית לו חולקא באלהא דישראל כי אם הי' מתעורר מחמת אהבה מסותרת כנ"ל. הנה פי' לשמה לשם תורה לעשות כלי ולהמשיך שישכון בתורתו ית"ש זהו לשם תורה. אבל א"א לבא למדריגה זו כ"א ע"י למודו תחילה שלא לשמה לשם תורה כנ"ל כ"א בשבילו כדי לקיים תשובה תשוב ה' דהיינו ג' הבחי' מחשבה דיבור ומעשה שלו לדבק באלו הג' בחי' לית"ש לקשר נימא בנימא מה שנפסק כמבואר לעיל בת"ק ע"ש. והנה יש בתורה ס' רבוא אותיות כנגד ס' רבוא נפשות ישראל ואם שא' מעב"י אינו עושה כנ"ל אז נחסר אות שלו מן התורה ואין התורה בתמימות ח"ו לפיכך צריך כ"א לראות לקיים כנ"ל וזהו לראות שתהי' תורת ה' תמימה בכדי להשיב הנפש למקורה ושרשה וזהו שלא לשמה לשם תורה רק בשביל השבת נפשו וזה נק' תורת ה' חפצו ואז זוכה ג"כ לבחי' לשמה לשם תורה לעשותה כלי כנ"ל ואז הוא העושה והממשיך בתורה ונקראת תורתו ודו"ק.

שם

תורת ה' תמימה משיבת נפש. דהנה יש בחי' פנים ואחור בנפש כמו בגוף אחור הוא מה שעושה מעשים טובים אבל שלא ברצון בלא רעו"ד, ופנים הוא שעושה בסבר פנים יפות כו'. והנה בר"ה ויו"כ הוא בחי' שמאל דוחה שאנו מתודים ואו' אשמנו אף שאינו כו' הוא כדי לעשות א"ע ממש לאין בכדי שיוכל לבא אח"כ בחג ובעצרת לבחי' פנים ואז א"צ שוב לשמאל דוחה. וזהו שמאלו תחת לראשי להיות תחת וכו' מחמת שחטאתי נגדי תמיד אבל מ"מ השכל יהי' מקיף כו' וזהו באנשים הכשרים אבל באחרינא צ"ל שמאלו תחת לראשי שאל"כ אזי כו' אבל בלא שמאל דוחה שאינו עושה ל'צמו לאין אף שעשה תשובה לא יוכל לבא לבחי' פנים שהוא וימינו תחבקני רק כשהוא אין הקב"ה חפץ עליו באהבתו שהוא ימינו תחבקני כאדם החובק את חבריו כו' וע"כ משכתיך חסד כו'. וזהו זמן שמחתינו לשון רבים ישמח ה'

כמבואר לעיל בחי'ק: באגה"ת מהדו"ק. וראה במהדו"ב פ"ט.

שם

תורת ה' תמימה: נעתק מכת"י 111 ל, א. 239 קלו, ב. 929 קפ, ב. ומתוכו הענין נראה שנאמר בשמע"צ או שמח"ת.

שמאלו תחת לראשי: שה"ש ב, ו. וראה זחיג ריד, ב.
 חטאתי נגדי תמיד: תהלים נא, ה.
 ע"כ משכתיך חסד: ירמ" לא, ב.
 ישמח ה' במעשיו: תהלים קד, לא.

במעשיו ואח"כ ישמח ישראל בעושיו וכו' הוא כשלומד את התו' שהוא למע' מן העולם אזי יכול לבא לידי כך וזהו שאנו מקיפי' עם התו' בלא דבור שהוא למע' וכו' וזהו תורת ה' תמימה משיבת נפש כשהאדם הוא מהפך א"ע כו' וד"ל.

כה, א

אליך ה' נפשי אשא כי הנה כתיב אלביש שמים קדרות שמים אש ומים שהן המדות חסד דרועא ימינא כו' שמתלבשת במעשה המצות ויש זה לע"ז קדרות וחושך בסוד גלות השכינה שמתלבשת ליתן חיות ושפע לקליפות וס"א שהם היפך הקדושה שבקדושה כולם מקבלים עליהם עול מ"ש כו' משא"כ בס"א הוא פריקת עול. והנה רוח אייתי רוח ואמשיך רוח אם ישים אליו לבו כו' דהיינו כשיהיה קבלת עול אזי יכול להמשיך משא"כ בפריקת עול אפי' אם מקיים כל המצות אינו ממשיך כלום וזהו אשר קדשנו במצותיו וצונו שקדשנו בקודש העליון וצונו בהתחברות והתקשרות למצוה זו ענט"י או להניח תפילין וכיוצא בהם שנתאחד עמהם בבחי' ביטול וקבלת עומ"ש והיינו ע"י קומי לך. וזהו פי' הברכה שקודם המצות ברוך שנמשך בחי' הוי' אלוהינו היינו בחי' תו' הוא אברים פנימים ומלך העולם דהיינו בחי' מעשה המצות שהן לבושים ובחי' אברים החיצוני' שע"י המצות נמשך לבוש להיות מלך העולם והיינו אשר קדשנו במצותיו וצונו. והנה כל הבחי' הללו נאמרו בזמן יצ"מ כשהיו ישראל בבחי' אחרי הוי' תלכו וכמ"ש לכתך אחרי במדבר שבבחי' זו נאמרה קומי ולהיות רעיתי יפתי. אך בזמן הגלות כתיב יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה שכשהיונה בחגוי הסלע דהיינו בין חקיקת

ישמח ישראל בעושיו: שם קמט, ב.

כשהאדם הוא מהפך א"ע כו': נ"א: כאדם מהפך א"ע לחבירו.

כה, א

אליך ה' נפשי אשא: נעתק מכת"י 1049 ש"עב, א.

אלביש שמים קדרות: ישעי' נ, ג.

שמים אש ומים: חגיגה יב, א.

חסד דרועא ימינא: הקדמת התקריז (פתח אליהו).

רוח . . . רוח: וח"ב קסב, ריש ע"ב.

אם . . . לבו: איוב לד, יד.

אחרי הוי' חלכו: ע"פ ראה יג, ה.

לכתך אחרי במדבר: ירמ' ב, ב.

קומי . . . רעיתי יפתי: שה"ש ב, י.

יונתי . . . המדרגה: שה"ש ב, יד.

הסלעים אי"א לפרוש כנפיה לעוף שהכנפים נלכדים ונאחזים שם כך בזמן הגלות הנה כנפים הם אהבה ויראה שבלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא והן נאחזות ולכודות בפח הגוף הגשמי שמתלבשות בו ונמשכות אחר דאגת הפרנסה שהוא בחי' שעבוד מלכויות וגלויות כו' בסתר המד' פי' שאין האוי"ר בהתגלות לבו רק בחי' האהבה טבעית לבד המסותרת ומלובשת בלבוש שק כו' (וכנודע בלק"א). והעצה היעוצה הוא הראיני את מראיך כו' והענין כי כנ"י נק' מראה בפסוק מראות אלקים במראה אליו אתודע, והוא כי ענין המראה עד"מ הוא שמראה הצורה המסתכלת בה לפי שהיא מצופה בצפוי הכסף כידוע ולכן היא מעכבת את הראי' מן העין הרואה שלא יראה מעבר לעבר כמו בזכוכית פשוטה רק מהפכת וחוזרת הראי' אל הרואה שרואה חוזרת הראי' אליו, וזהו דוקא כשהיא מצופה בצפוי דק וקלוש כמו הכסף אבל כשהיא מצופה בצפוי עב וחושך לא יראה בה כלום ומעכבת את הראי' לגמרי, כך כנ"י נק' בחי' מראה כי הירידה והתלבשות בגוף צורך עלי' היא לחזור מלמטה למעלה להתכלל באור ה' ולדבקה בו ית' ע"י ירידה זו וכמשל אור השמש כשנפל על הארץ מכה בכח וחוזר ועולה ממטה למעלה (ולכן אויר התחתון חם ביותר כידוע), אך היינו כשאינו הנשמה מלובשת בגוף כ"כ אלא בצרכי עוה"ז המותרים שמנוגה אבל אם נטמאה וירדה בג' קליפות הטמאות לגמרי היא אסורה וקשורה בהם ואינה יכולה לעלות וצריכה לתשובה לעורר ר"ר על ירידת ניצוץ אלקות כו'. וזהו יונתי בחגוי הסלע שהיא אחוזה וקשורה בחרצי הסלעים ואינה יכולה לעורר את האוי"ר לעלות, זאת העצה היעוצה הראיני את מראיך שיזכור וישים אל לבו איך שהוא אינו אלא בבחי' מראה שירד רק לצורך עלי' וחזרה ועי"ז יעורר ר"ר על ירידת ניצוץ אלקות שבנפשו שירד מאיגרא רמא כו' ויצעקו אל הוי' בצר להם כו'. ועי"ז נמשך מלמעלה למטה בחי' קולך ערב ומראך נאווה קול הוא ענין המשכות התורה יהי' בבחי' עריבות ומתיקות יותר כי במקום שבעלי תשובה עומדים אין צ"ג יכולים לעמוד משום דמשכא לי' בחילא יתיר ומראיך נאווה בחי' מצות שהן יפת תהינה בבחי' נאווה יותר כמאמר תשובה ומעי"ט כו' שע"י התשובה יהי' המעשים טובים שיהיו מאירים כמ"ש את האור כי טוב כו' וד"ל.

כנפים . . לעילא: תקויז ת"י (כה, ב).

בלק"א: פי"ט.

הראיני את מראיך: שה"ש שם.

מראות אלקים: יחזקאל א, א.

במראה אליו אתודע: בהעלותך יב, ו.

ויצעקו . . להם: תהלים קו, ו.

במקום . . לעמוד: ברכות לד, ב.

דמשכא . . יתיר: זח"א קכט, ב.

ומראיך נאווה: שה"ש שם.

תשובה ומעי"ט: ברכות יו, א. ובכ"מ.

את . . טוב: בראשית א, ד.

כה, יד

סוד הוי' ליראיו. הנה הדרת פנים זקן והסריס אין לו הדרת פני זקן נמצא הוא הידורא דכל גופא כמ"ש בזהר. וי"ל למה עיקר הבושת בגילוי ערוה כו'. מאחר שהוא עיקר ההידור כו'. אך באמת הענין הוא דעיקר ענין ההידור שלו הוא כשהוא מכוסה ונעלם דוקא וכשמתגלה נהפך הוא לבושת ולקלון כו' (כי זה נעשה מחטא עה"ד שנאמר וידעו כי עירומים כו'). ויובן זה ממה שאנו רואים שהקבלה האלקי' נק' בשם סוד שהוא מלשון יסוד. והטעם הוא כי כבוד אלקי' הסתר דבר, פי' כשהענין האלקי מוסתר במשל וחידיה הגם שהחכם מבין מדעתו הסוד הגנוז בזה א"ז גילוי מאחר שחיצוני' הדברים מלובשים בדברים אחרים כו' וזהו ההידור והיופי של חכ' זו כנראה לכל מבין בה כו' אך אם נדרשת בגילוי גמור בכלתי לבוש ומכסה א"ז הידור אדרבה לבושת ולקלון יחשב כי אין זה הדר. וזהו שנק' סוד ה' כו'. ולזה הטעם הליבשו חז"ל דבריהם בפסוקים ע"ד פשט בכמה מאמרים ואם לפעמים ניכר שאין הענין כפשוטו מ"מ נעלם בו הסוד וזהו כבוד אלקים והדרו וד"ל. ולזה הטעם נז' בזהר על המגלה סודות התורה בענין העריות ערות אביך כו' וד"ל.

כה, יד

סוד ה' ליראיו: נעתק מכת"י 94 קעט, ב. 200 סא, א. וכת"י ירושלים 2916 שכג, א. 3496 [בכמה מכתה"י בא מאמר זה כהמשך לדיה כבוד אלקים הסתר דבר (לקמן משלי כה, ב), גם מתוכן הדברים נראה שנאמרו שניהם בהמשך אחד]. לכללות הענין ראה גם, מאמרי אדה"ז אתהלך-לאוניא" ע' קנו.

והסריס . . זקן: יבמות פ, ב.

כמיש בזהר: ח"ג קלט, ב.

וידעו כי עירומים: בראשית ג, ז.

סוד . . יסוד: ראה גם זחיג רלו, א. וראה זחיג רלו, ב.

כבוד . . דבר: משלי כה, ב (וראה לקמן ד"ה זה).

נז' בזהר: ח"ג עה, א.

ערות אביך: אחרי יח, ה.

כז, ח

לך אמר לבי בקשו פני, דהיינו לראות אם יש פנים להשם וא"ל אזי את פניך ה' אבקש אל תסתר פניך כו' אל תט באף עבדך כי אבי ואמי כו', ולהבין ענין ר"ה וי"כ וסוכות, ולהבין פסוק מי אל כמוך כו' לשארית נחלתו ודרז"ל למי שמשים עצמו כשיריים שהוא מותר בעולם לזה נושא עון, אף שהוא קש"ב, ואם הוא עובד ה' ואינו משים עצמו כשיריים אינו נושא עון והוא תמוה. ולהבין ענין ת"ב שארז"ל גידר את הפרכת ויצא ממנו דם וסבר שהרג א"ע, וזהו תמו' למה הטעה אותו הש"י הלא בל"ז ה' רשע גמור. אבל הענין שבימי בית ראשון היו נודע חטאתם ע"ז ג"ע ושי"ד, ובימי בית שני שעסקו בתורה וג"ח ולא היו רק שנאת חנם והראם כזה חטאם להבינם מהו ש"ח איך אפשר לשנוא בחנם, כי אפי' אם עשה לו חבירו כל הרעות שבעולם אעפ"כ הוא ש"ח לפי שהרבה שלוחים למקום וחבירו אינו כ"א שליח כמשל תינוק שנפל והבן, ואין שנאה כ"א מחמת קטני אמונה שאינו קובע בלבו אמתות האמונה שהוא ית' משגיח בכל דברים פרטיים המתהווים בעולם, ולכן כל הכועס כאלו עע"ז. ואם ה' מתבונן שהכל הוא מהש"י ה' מקבל באהבה ובשמחה לכפרת חטאיו שהן הן יסורין ממרקין פי' גומרין עיקר התשובה ותשובה בלא יסורין ה' חוזר לסורו, ולזה בקשתינו מחוק ברחמיך הרבים והי' אומר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד שאין רע יורד מלמעלה, ואם ה' מתנהג בדבר זה לא יבא לכלל ש"ח וכעס בעולם ולזה צריך הרגל, כמארז"ל לעולם יהי' אדם רגיל לומר כל מה דעבד כו'. וידוע שיש ג' מחשבות שהם כלל עבודת ה', א' רוממות האל ב' שפלות האדם, ג' ממוצע ביניהם. והנה כל העולמות עליוני' מלאכים שרפים וחיות הם כגוף לנשמה שהוא ית' שורה בתוכם ומחי' ומהוה אותם כמ"ש ואתה מחי' את כולם שהוא ממכ"ע, כמו נשמת האדם המחי' את הגוף ועיקר שרייתה במוח וממנו מתפשט ללב וממנה לשאר איברי הגוף, כן כ"י שהוא נשמת יעקב חבל נחלתו חלק אלוה

כז, ח

לך אמר לבי: נדפס בבונה ירושלים סי' מח. ונמצא בכת"י 877 ס, ב. נוסח אחר מהג"ל נעתק מכת"י 750 נג, א [ראה עדין בהערה לדיה תורת ה' תמימה הא' לעיל יט, ח]. נוסח שלישי נמצא בכת"י 403 עה, א. רביעי בכת"י 262 מ, א. וחמישי בכת"י ירושלים 28 יט, ב. מחמת הריבוי לא נדפסו אלא השנים הראשונים. בכת"י 750 הג"ל מופיעה הכותרת, מאמר שבת תשובה תקניג'.

מי . . נחלתו: מיכה ז, יח.

למי . . כשיריים: ר"ה יז, סע"ב ואילך.

גידר . . א"ע: גיטין נו, ב.

שבימי ביר . . שנאת חנם: יומא ט, ב.

כל . . עע"ז: זח"א כז, ב.

כל . . עביד: ברכות ס, סע"ב.

אין . . מלמעלה: ב"ר פנ"א, ה.

ואתה . . כולם: נחמ"י ח, ו.

יעקב חבל נחלתו: האיזנו לב, ט.

השוכן אתם בתוך טומאתם והם הראש לחלק אלוה, אבל עולמות עליונים והמלאכים הם אברי' חיצונים דמלכא, ולפיכך אין המלאכים שהם הפה אומרים שירה בלא ישראל שהם הראש, ואין הפה יכול לדבר בלא מחשבת הראש, וידוע שאיברים הפנימיים נקיבתם במשהו כמו ניקב קרום של מוח לפי שהחיות השורה בתוכם נפסק ויוצא בנקב משהו ונמצא המקום חלל שנפסק ממקום חיותו, וכשישראל טורדים מחשבתם ושכלם בעניני עה"ז והבליו מפסיקים עצמם מחיותם ושרשם ואין להם חיות רק כמו הגויים שבחייהם קרויים מתים, וגורמים ישראל במחשבותם הסתלקות אלקות השורה בהם חיים עליונים, וזה שהראה להם דם שיצא מן הפרוכת לומר הרג א"ע, פי' הגוף נהרג והנשמה מסתלקת ולא תפגום בהריגת הגוף רק הגוף נהרג שנסתלק חיותו ואפי' במשהו כו', כמאמר עון עקבי יסובני פי' אפי' עבירות שאדם דש בעקביו סובבים אותו להפרידו מחיותו כמ"ש עונותי עברו ראשי דהיינו הראש כמובן, וזהו אין צדיק בארץ כו', וזהו ענין ת"ב, ואח"כ ברה"ו ועשיית וי"כ מתקנם זה שפגמו וגרמו הסתלקות החיות וממשיכי' חיות עליון מא"ס ב"ה הסובב כ"ע בתוך עלמין והוא ע"י תשובה וודוי שמשפילין א"ע בשפלות גדול בהתוודות חטאתם באמרם אשמנו כו' תעבנו פי' מקום תעוב מאד, וכשמפילים א"ע שפלות עצומה נתעורר רחמנות עצומה, כי מדת רחמנות הוא על היותר שפל באמת וממשיכים חיות א"ס ב"ה הסכ"ע פי' סביב בעגול מעלה מאד ומטה מאד לתוכם לדבקה נפשם בה' אלקים חיים ומבקשים על נפשם שיתעלו לשרשם כמ"ש וישוב אל ה' וירחמהו. וזהו מי אל כמוך אל הוא חסד גדול ורח"ר לשארית שעושה עצמו בשפלות אין והתחבר אין באין וכשעושו כן ברה"ו וי"כ יקויים פסוק שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני פי' שיש בחי' נשוק ובחי' חבוק, פי' נשוק הוא התדבקות רוחא ברוחא פא"פ פי' להתקשר הדבור לדבר ה' שהיא הלכה ומחשבתם במחשבת ה' לדבקה בו ככל לבו ונפשו וכמ"ש ודברת בס. ובחי' חבוק הוא דבוק הגוף בגוף שמחבקו סביבו ולא יניחנו לסור מעמו ובסוכות גורמין וימינו תחבקני אהבת ה' מחבק לכני' לבל יסורו ממנו כל השנה שיהי' תמיד אתדבקות רוחא ברוחא. וזהו נסוך המים כל שבעה כמים הפנים כו' ההולכים ממקום גבוה כו' שהוא חסד ה' עולם יבנה, השתלשלות העולמות לברוא יש מאין

השוכן . . . טומאתם: אחרי טו, טז.

אין . . . ישראל: חולין צא, סעיב.

עון עקבי יסובני: תהלים מט, ו.

עונותי עברו ראשי: שם לח, ה.

אין צדיק בארץ: קהלת ז, כ.

וישוב אל ה' וירחמהו: ישעי' נה, ז.

שמאלו . . . תחבקני: שה"ש ב, ו.

התדבקות רוחא ברוחא: זח"א קפד, א. זח"ב קמו, א"כ. ובכ"מ.

ודברת בס: ואתחנו ו, ז.

כמים הפנים: משלי כז, יט.

כמיש לעולם ה' דברך נצב בשמים כידוע, והוא ענין יצ"מ להיות לכם לאלקים, שהיו במצרים בטומאה עמוקה שלא ה' ביכלתם ליצא משם כ"א הוי"ה לבדו כידוע וכ"ז ה' מחסד ה' ומאהבתם הגדולה להם, להיות להם לאלקי, השוכן אתם. וזהו אני ה' אלקיכם, כל הוי"ה שלי בשביל אלקיכם, ואף כב"א השוים כמים הפנים כו' כן לב האדם מתעורר כנגד, כ"ש בהתעוררות הוי"ה לישראל שהניח כל המלאכים וחיות ושרפים ואופנים והשרה שכינתו בתוך עמו בוודאי צריך שיתעוררו כן אה' אל ה' כמים הפנים כו'. וכ"ז אנו ממשכיכים במצות סוכה ולולב בסוכות מחמת שמחה שנתחבר אין באין ונעשה בחי' חבוק וימינו תחבקני, וכן לולב הד' מינים הם המשכת חיים העליונים שם הוי"ה ב"ה וד' רוחות העולם להיות שורה הוי"ה בלב לתקן אשר פגמו, לזה כטיב כו'. וזהו לך אמר לבי בקשו פני שיש בחי' לב ובחי' לבב לב היא הפנימיות שבלב שהוא בא מהתכוננות חב"ד, כידוע שהארה מן המוח באה ללב כו' ובחי' לבב הוא הלב שלמטה מן הדבור כמו שיש לב לבהמה ואינה מדברת. וזהו בקשו פני פנימיות הלב, ואם אין פנימיות אזי את פניך הוי"ה אבקש בחי' חבוק גוף בגוף פי' ע"י מצות מעשיות, כי מעשה היא ה' חסד, כי חסד עולם יבנה והיא דרועא ימינא הוא נק' גוף וכן שאר מדותיו כו', ודבוק הגוף נעשה ע"י מצות מעשה צדקה וחסד העושה צדקה ככל עת זה הזן בניו ובנותיו בדרך צדקה, וזה נק' תמכין דאורייתא שסומך ותומך התורה, שבו התדבקות כו' שלא יסור מעליו כו' וזהו ה' יאספני עד"ז אם יהי' כו' והבן.

נוסח אחר מהנ"ל

לך אמר לבי בקשו פני, את פניך ה' אבקש, אל תסתר פניך ממני אל תט באף עבדיך עזרתי היית אל תטשני ואל תעזבני כי אני ואמי עזבוני וה' יאספני, מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו, דרשו רז"ל למי שמשים עצמו כשיריים. להבין שאפי' צדיק גמור ואינו משים עצמו כשיריים אין מוחלין לו ואפי' הוא רשע ומשים עצמו כשיריים מוחלין לו, כלל הישראלי לידע ג' דברים גדולת א"ס ב"ה ושפלו' עצמו, והממוצע להבין הנהגות עב"י מט"ב ועד אחר חג הסוכות מתחילה בכיות ותחנונים סתם ומחודש אלול עד אחר ר"ה ויוה"כ בשפלות עצמו ווידוים, וחג הסוכ' בשמח' עצומה. דהנה ארז"ל טיטוס גדר הפרכת ונעשה נס ויצא דם להטעותו סבר כו' על מה זה ה' הנס להטעותו. אך הענין הוא כך דבה"מ א' חרב בעונות ידועים ג"ע ש"ד ע"ז ולא יכלו להחזיק א"ע לצדיקים, אבל בבה"מ ב' ה' החטא שנאת חנם שנדמו בעיניהם לצדיקים ולפי האמת שקולה ש"ח ככל הג'

לעולם . . בשמים: תהלים קיט, פט.

להיות לכם לאלקים: שלח טו, מא.

חסד עולם יבנה: ע"פ תהלים פט, ג.

דרועא ימינא: הקדמת הקתי"ז (פתח אליהו).

הטושה . . ובנותיו: תהלים קו, ג. כתובות ג, א.

הנ"ל, כי שנאת חנם נקראת אף שחבירו עשה לו מעשים וצוער אותו, כי לו חכמו ישכילו זאת כי בודאי מאתו ית' הכל וה' אמר לקלל, ומאתו לא תצא הרעות רק טוב הוא לו כי אין תשובה בלא יסורים כמארז"ל תשובה מכפרת אבל לא לגמרי ויסורים ממרקי' כתמי החטא ואת זה אנו מבקשים מחוק ברחמיך הרבים. נמצא אם א' שונא לחבירו על מה שצוער אותו הוא לחנם והוא מקטני אמנה, וכאלו אין משגיח בדבר ומאליו הוא עושה, וה"ז כעע"ז ממש, למה"ד לתינוק שנפל על הקרקע ואביו מכה הרצפה לעשות נחת רוח לתינוק ולפיסו וד"ל. וזה היה החטא בבה"מ ב' ולא ידעו שחטאו ונמסרו לטיטוס וגדר הפרכת ונעשה נס להטעותו כו' שגם הוא מקטני אמנה כמו הם, ע"ז מורה ט' באב. ואח"ז ר"ח אלול ור"ה ויוה"כ הוא הענין דהנה להבין כי נקראים אנו בשם ישראל, לי ראש שהוא ית"ש שוכן דווקא בנו כי כלל הנשמות נק' בשם כנסת ישראל, ואפי' המלאכי' מקבלים האור והשפע מעבי' כמארז"ל הנשמה ממלא כל הגוף והעיקר הוא רק במוח, אף הקב"ה ממלא כל העולם והעיקר הוא יר"ש שוכן בנו כי המלאכים נקראים פה שאומרים יום ולילה שירות ותשבחות רק שהתחלה צריך להיות מישראל כמארז"ל שאין המלאכים יכולים לומר שירה קודם ישראל, ומחמת זה נקראים עם ישראל איברים פנימי' כמו המוח ושאר איברים הפנימיים אשר בהם אפי' נקב כ"ש טריפה ומחמת זה רשעים בחייהם קרוים מתים כי טריפה אינה חיה וכתוב עונותי עברו ראשי והנה ה' ממלא כל עלמין כשאמר ואתה מחי' את כולם, ואין אדם צדיק בארץ כו' ובודאי נפסק מאתו ית"ש, ובחשבו כל הג' בחי' מחשבתו ודיבורו ומעשיו הכל היו לא טובים ונפסק החבל מאתו ית"ש, צריך להשפיל א"ע בכל מה דאפשר בהכנעה ושפלות להגיע עד הסובב כי הוא ית"ש סובב כל עלמין ומחמת גודל ההכנעה והשפלות מעורר רחמים רבים כי צריך לבחי' רחמים רבים, ולא יהיה בקשת שום ישראל ברה"י ויוה"כ רק שיתדבק. ויתקשר חלק אלוה שבו לא"ס ב"ה שלא יהא נפסק. וזהו פי' הפ' וישוב אל ה' שיהא זה בקשתו שישוב אל ה' וירחמהו. וזהו פי' הפ' ישקני מנשיקות פיהו להתדבק רוחא ברוחא ממש כמ"ש בזוה"ק כמו הנשיקה פא"פ אבר אל אבר כמו כן לראות לקשר ולדבק ג' בחי' מדו"מ הנ"ל רק בעבודת הבורא ב"ה לקשר החבל כנ"ל בחי' מחשבה דיבור הוא עסק התורה שבתנ"ך ובע"פ דהיינו משניות וש"ד כמארז"ל דבר ה' זו הלכה, והמעשה הוא מעשה הצדקה כמבואר לעיל בת"ק, כי הבורא ב"ה מחיה את כולם אע"פ שאין צריך להם רק בחסדו הגדול כן צריך האדם להדבק במדותיו מה הוא רחום כו', אך הקרוב קרוב יותר הן במזון והן בכסות ולא לבניו וב"ב מותרות לעניים כלל כלל לא, וזהו פי' מארז"ל איזהו צדקה בכל עת זהו הזן וב"ב פי' תיבת זהו דהיינו שלא יחשוב בעיניו בנתינת מזון לבניו וב"ב רק כמקיים מצות הצדקה וההבחנה כנ"ל אבל לא שיתן ע"ד הטבע כגוי אשר הוא ג"כ מפרנס

בניו וב"ב, זהו ענין בקשות ר"ה ויוה"כ בהכנעה שפלות עד שיגיע אל הסובב לעורר רחמים רבים כו' כנ"ל. אח"ז אומרים מי אל כמוך שהוא שם חסד שמתדבק אותו ית"ש כמים היורדים מלמעלה למטה נושא עון ועובר על פשע לשארית למי שמשים עצמו כשיריים מעורר בחי' רחמי' רבים מהסובב, וזהו פי' בחן בחסד וברחמים הוא נותן כל והנה חג הסוכות הוא החזק לכל השנה, כי בסוכות ה' ניסוך המים המורה על רחמים רבים כמש"כ למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים, וכמים פא"פ כן לב אדם אל אדם ומכ"ש אצל הכורא ב"ה וב"ש כמש"כ בזוה"ק כי באתערותא דלתתא מעוררי' עליו רחמים רבים מא"ס ב"ה, וזהו פי' הפ' ה' ה' המהווה הכל כמש"כ ואתה מחי' כו' והכל כדי להיות אליהם דווקא, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מ"ט שערי טומאה והכל מחמת רחמנות מהסובב בחי' רחמים רבים, ולזה נוטלין בחג הסוכו' ד' מינין כנגד ד' אותיות הוי"ה ומנענעי' לכל הרוחות להמשיך אליו מית"ש ולהקשר ולהדבק ולתקן מה שפיזר בג' בחי' מדו"מ אך שלא ישוב האדם מאתו ית"ש אז בגודל רחמנותו ית"ש וימינו תחבקני בחג הסוכות, והנה באדם יש ב' לבבות לב הבהמי ולב הדעת, ולב הבהמי גרוע מבחי' הדיבור, וזהו פי' הפ' לך אמר לבי בקשו פני דהיינו פני' הלב, ובאם לאו את פניך ה' אבקש אל חסתר פניך ממני כו' כי אבי ואמי עזבוני הם השכל עזבוני וה' יאספני כל מה שפזרת יאספני בבחינת רחמים רבים. ועיקר מהות השמחה בחג הסוכות מבואר לקמן במאמר שמחת תורה.

שם

לך אמר לבי בקשו פני את פניך הוי' אבקש בזוה"ק פ' אמור בד"ה אלה מועדי ה' לך בגיגך כו' שכנס"י נק' לבא והיא ה' האחרונה של שם הוי' ב"ה וזהו בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם פי' עיקר הדיבור הוא מקור נשמות ישראל ורק הבל הדיבור הוא חיות כל העולמות וצבאם. וההפרש ביניהם שבבחי' הדיבור ישנה דעת ובינה צירופי אותיות להבין דבר מתוך דבר משא"כ ההבל כו', ובקשו פני פי' מוחין חו"ב פי' נקודת הרצון ותשוקה של כל או"א מישראל מבקש לאותה נקודה שיהי' בדעת ובינה כו'

במאמר שמחת תורה: דיה הללו (לקמן קיו, א), עיי"ש בסוף הנוסח השני.

שם

לך אמר לבי: נדפס באוה"ת גי' ח"ב ע' תתקל. ונמצא בכת"י 223 י, א. 349 ס, א. 361 קפ, ב. 551 קלא, ב. בזוה"ק פ' אמור: צג, ב. בדבר . . . צבאם: תהלים לג, ו.

ודוד הוא רגל הרביעי מהמרכבה והוא אמר את פניך ה' כו' להמשיך פנים מפנים העליון וד"ל. וזהו כוונת לולב להמשיך פנים ללב, אחת שאלתי שיהי' אחדות למטה שהוא כלל נש"י ונק' אחת היא יונתי וגו' למשרי אב"א אותה אבקש אות שלה הוא אחי' את פניך הוי' כו' שבת' בבית ה' היא התורה כו' כי יצפנני בסוכו כו' וד"ל.

כט, ג

קול ה' על המים [דהנה איתא התורה נמשלה למים וגם] כתי' וימינך מקרב חיקך כלה כתיב חוקך וקרי חיקך. כתיב אברהם אהבי וכת' ישראל אהבי שמך והוא תמו' כאן תלה האהבה באברהם מפני שהוא צדיק וכאן תלה האהבה בכלל ישראל. אך הענין הוא שיש ב' מיני אהבות אה"ר אהבת עולם, אה"ר בכלל ישראל שהוא מפני אהבה הגדולה שהש"י אוהב אותנו נמשך אהבה מאתנו אצלו ית' רק אהבה הזאת אינה בהתגלות כי אם בהסתר מאד, ואהבה הב' היא אהבת עולם שהוא מחמת הדעת שמתבוננו א"ע בגדולתו ית' אוהב אותנו, וזו האהבה אינה בכלל ישראל כ"א ביחידי סגולה כמו אברהם כי הוא מחמת התבוננות בדעתו ואהבה הא' היא בהסתר וטמונה בתורה, ושכדי להגיע אל האהבה הנ"ל ולהוציאה מכאה"פ צריך לעסוק בתורה. וז"ש אהבתי אתכם אמר ה' כי אהבה שאהבתי אתכם טמונה היא בתורה שהיא אמרות, ובשמחת תורה נתגלה אהבה הזאת מבלי לבוש התורה

ידוד . . מהמרכבה: זחיג רסב, ב.
אחת היא יונתי: שה"ש ג, ט.

כט, ג

קול ה' על המים: נדפס בכונה ירושלים ס"י צט. ונמצא בכתי"י 115 מת, ב. 253 מט, א. 349 פד, ב. 361 קלא, א. 411 קכ, א. וכת"י ירושלים 1054 צג, א. 4088 סט, א.
בכמה מכתה"י הנ"ל, באים בהמשך א', רוב המאמרים דלקמן — פרק זה (פסוקים ג"ח, וד"ה קול ה' יחולל הא'), ואפשר שנאמרו בהמשך אחד. השוה גם ד"ה תחו אמת ה' (לעיל מיכה ז, כ), שבכמה כתי"י בא בהמשך להם, וגם תוכן הענינים שייך לכאן (ולד"ה קול ה' שובר דלקמן).
בכמה ממאמרים אלו מבואר ענין שמיני עצרת, ובכונה ירושלים (ס"י צט"ק) באים בסמיכות למאמרי שמיני עצרת תקניו (ס"י קא-קד), וא"כ אפשר שגם מאמרים אלו נאמרו כאותו שמיני עצרת (ראה ד"ה להבין מה שאומרים הלל ברגלים — לקמן תפלה (הלל), ובהערות שם).
התורה נמשלה למים: ראה ב"ק יז, א. תענית ז, א.
וימינך . . כלה: תהלים עד, יא.
אברהם אהבי: ישעי' מא, ח.

נמשך אהבה מאתנו אצלו ית': נ"א: נתעורר אצלו ג"כ כמים הפנים.
שהו . . אותו: נ"א: הנלקח מעולמות בהתבוננות בדעת העולמות העליונים בגדולתו ית' ונמשך אצלו אהבה.

לכן השמחה הזאת [היא למעלה מן התורה] אפי' להמוני עם שאינם עוסקים בתורה כלל כי אהבה הזאת היא למעלה מהתורה. וזהו הקפות שמקיפין בש"ע עם התורה להורות כי בזמן הזה אינה בלבוש התורה רק מקיף להם. וז"פ הפסוק וימינך מקרב חיקך כלה שאנו מבקשים מאתו ית' וימינך שהוא אהבה בהתגלות מבלי לבוש וזהו מקרב חיקך כלה דהיינו מן התורה [כולה] דהיינו שיתגלה זאת האהבה בלי לבוש התורה] וד"ל. וזהו שמחת תורה כי בשמ"ע הוא [התגלות האהבה הטמונה] שבתוך התורה. וזהו קול ה' על המים ר"ל שבקול [שהוא אהבה רבה] הנ"ל על המים ר"ל התורה נמשלה למים כמארו"ל מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך וד"ל ואהבה זאת היא למעלה מהתורה וד"ל.

סח

קול ה' על המים וכו' דהנה איתא התורה נק' ונמשלה למים וגם לאש דהיינו בחי' מים מה מים הולכין ממקום גבוה למקום נמוך אף התורה כן דהיינו שמטהר את הטמאים אפי' פושעי ישראל דחייב אדם לומר בשבילי נברא העולם דהיינו שיהי' מחזיק לפושעי ישראל ומכח זה יחזיר למוטב ואל יתייאש עצמו מפני כך וע"י התורה יוכל לדבק בהקב"ה דבתורה יש ס' רבוא אותיות כמנין הנשמות והתורה מטהר ומכפר את אשמתינו בכל שנה ושנה מקוה ישראל ה' וזה הבחי' הוא תמיד בכל השנה שהיא בחי' חסד וימינו תחבקני כאדם שמחבק את חבירו ואוחז ידו בכתף של חבירו שהוא מקום נמוך אבל בחי' אש הוא בשכת ויו"ט בהתלהבות רצוא ושוב. וזהו קול ה' על המים למעלה מבחי' מים ודו"ק.

אהבתי . . . ה': מלאכי א, ב.
התורה . . . נמוך: תענית שם.

שם

קול ה' על המים: נעתק מכת"י 115 מח, א. 349 פד, ב. 411 קכ, א. 877 פו, א. וכת"י ירושלים 4088 סט, א.
ראה בהערה למאמר שלפניו. ובדיה קול ה' חוצב דלקמו, שהוא שהמשך למאמר שלפנינו.
התורה . . . למים: נסמן לעיל.
וגם לאש: ירמ"י כג, כט. ברכות כב, א.
חייב . . . העולם: סנהדרין לו, א כמשנה.
דבתורה . . . הנשמות: ראה מגלה עמוקות אופן קפ.
מקוה ישראל ה': ירמ"י יז, יג.
וימינו תחבקני: שה"ש ב, ו.
הוא . . . קול ה': רק בכת"י א.

כט, ה

קול ה' שובר ארזים וכו' אי' [בגמ'] גיד צריכין חיזוק תורה ותפילה ודרך ארץ. והענין הוא כי ישנו ככאוי' מישראל אהבה אליו ית' והוא נמשך מחמת שאוהב אותנו כמ"ש כמים הפנים כו'. אך מה שאנו רואים כמה שאין להם אהבה להשי' הוא מחמת חומת ברזל שהוא עוונות המבדילין בינו להשי', לכך כל עבודתינו לשבר חומת ברזל ולהסיר ממנו דברים המעכבים אותנו, וזהו התיקון לשבור המחיצה והוא נק' בדרך נצחון בהתחזקו' נגד יצרו, ובהסיר מאתו הרע ממילא יתגלה האהבה שהיא טמונה בלבו מקודם, ובמה הוא משבר בתורה, וזהו קול ה' שהוא התורה שובר ארזים דהיינו התאוות שהם קשים כארז. וישבר ה' את ארזי הלבנון דהיינו כשעוסק בתורה ובעבודה ויש בה צביעות או גדלות הוא נק' ארזי הלבנון וכשהוא משבר כל אלה ונתגלה אליו האהבה הפשוטה בלי דעת. וזהו וירקידם כמו עגל שמרקדים באהבה אליו ית' כמו עגל שאין לו דעת.

כט, ז

קול ה' חוצב להכות אש. דהיינו בשבתות ויו"ט. ואם יעלה על דעתו דשם הוי' ה' הוה ויהיה דהיינו ה' לבדו והוה עכשיו הוא לבדו ויהיה הוא לבדו א"כ מהו העולם. כ"ז פי' הפסוק כי נשגב שמו לבדו דהיינו כל עלמין כלא חשיבא רק הודו דהיינו הזהרורית על ארץ ושמים הקדים ארץ לשמים דהיינו מדרגה התחתונה וירם קרן התרוממות לבני ישראל עם קרובו ודוק.

כט, ה

קול ה' שובר ארזים: נדפס בבונה ירושלים סי' ק. ונמצא בכתי' 115 כח, ב. 253 מט, א (שוה"מ הזאת). 349 פד, ב. 361 קלב, א. 411 קכ, ב. 415 לו, א. 929 קעה, ב. וכתי' ירושלים 4088 טט, א. גיד . . ודיא: ראה ברכות לב, ב: ארבעה צריכין כו' (וראה אגרות: קודש אדה"ז ס"ג). מחמת שאוהב אותנו: ראה לעיל ד"ה קול ה' על המים הא'. כמים הפנים: משלי כו, יט. הפשוטה בלי דעת: ראה לעיל שם, ודיה תתן אמת הנסמו שם.

כט, ז

קול ה' חוצב: נעתק מכתי' 115 כח, א. 349 פד, ב (שוה"מ רצוא). 411 קכא, א. 877 פו, א. וכתי' ירושלים 4088 טט, א (שוה"מ אכל). מאמר זה בא, כנראה, בהמשך לד"ה קול ה' על המים הב' דלעיל, עיי"ש. כי . . לבדו: תהלים קמח, יג.

כט, ח

קול ה' יחיל מדבר, כתיב לא מרובכם מכל העמים וכו' כ"א משמרו את השבועה שנשבע לאבותיכם, הנה יש ב' מיני אהבות שאוהב השי"ת אותנו אחת היא אהבת העם בלי טעם כמו אהבת הבן לאב אעפ"י שאינו מקבל תענוג ממנו ואהבה הב' היא מחמת שאוהב לאבות שעשו רצונו ית' ושמור האהבה ג"כ לבנים וזהו משמרו את השבועה שנשבעתי לאבותיכם פי' שבועה מלשון התקשרות מחמת התקשרות לאבות שומר התקשרות האהבה לנו ואהבה זו אנו ממשיכים כל ימי החג כלולב ואתרוג. אך בזאת האהבה יש מקום לקליפות להנות ממנו לכן אנו מקריבים ע' פרים כנגד ע' אומות שהם הקליפות ונותנים להם חלקם כדי לסלקם מזה האהבה וזה נק' מ"ם פתוחה שיש פתח ג"כ להקליפות להנות משם, אך האהבה ראשונה שהיא למעלה מן הדעת שם אין מקום כלל לחיצונים להתאחז שם מחמת שהוא גבוה מהשכל וזה נק' מ"ם סתומה שהוא סתום מכל צד ואין מקום לחיצונים להתאחז שם מחמת שהוא גבוה מהשכל. והתגלות זאת האהבה היא בשמיני עצרת לישראל לבדו לכן לא הקריבו אלא פר אחד וזהו קול ה' פי' היא האהבה הנזכרת יחיל מדבר הוא משבר את הקליפות שנק' מדבר העמים ואין לה אחיזה בזה כלל.

שם

יחיל ה' מדבר קדש. פי' יחיל מלשון דום לה' והתחולל לו שהוא מצפה תמיד. מדבר קדש לשון דיבור שמדבר ישראל דיבור קדוש לפני הוי"ו.

כט, ח

קול ה' יחיל מדבר: נעתק מכת"י 115 כת, ב. 349 פד, ב (שוה"מ ית'). 361 קלב, ב. 411 קכא, א. וכת"י ירושלים 4088 סט, ב.

לא . . . לאבותיכם: ואתחנן ז, ז-ח.

ע' . . . אומות: סוכה נה, ב.

שם

יחיל ה' מדבר קדש: נעתק מכת"י 798 ריב, ב.

דום . . . תהלים לז, ז.

כט, ט

קול ה' יחולל אילות ויחשוף יערות, לשון ביעור וליבון. דהנה איתא בגמ' למה נמשלו כנס"י לאילה מה אילה רחמה צר כו' כי באמת אינם יכולים לקבל השמחה של וימינו תחבקני רק מעט מזעיר ע"י צמצומים רבים והוא נוחל לנו טיפין טיפין. וזהו והנחילנו ה' אלקינו בשמחה ובששון שהוא לשון המשכה כי רחמה צר לקבל השמחה הגדולה של ישמח ה' במעשיו וצריכים אנו ללמוד תו' שהיא למעלה מן העולמות ואז קול ה' שהיא התורה יחולל לשון חלל אילות אילה זו שרחמה צר ויהי' רחב לב לקבל השמחה מלמעלה ואז בודאי יתפרדו כל פועלי און. וזהו ויחשוף יערות ואזי ובהיכלו כולו אומר כבוד והבן זה מאד וד"ל.

נוסח שני מהנ"ל

קול ה' יחולל אילות. כי הנה ידוע שאנחנו חולים אהבה, דהיינו אין אנו יכולים להשיג אפילו מעט מן מעלת ה' ואין אנו יכולים לקבל רוב טובה מחמת השגתינו מועטת אצלנו תכלית הידיעה שלא נדע. ודימה הכתוב אותנו לאילה מה אילה שרחמה צר דהיינו שאינה יכולה לקבל רוב טוב אף אנחנו במיעוט השגתינו אין אנו יכולים לקבל דבר שהוא למעלה מן השכל, דהיינו כשהי' שולח לנו אהבה אין אנו יכולים לסבול ומוכרחים אנחנו לצעוק, וגם שארי דברים כמו יסורים מועטים אין אנו יכולים לסבול זה מחמת השגתינו כי מועטה היא מאד ואצלנו הוא כמו רעה תומ"י אשר אין אנו יכולים לסבול מחמת שאין אנו יכולים לקבל רוב טוב כאילה זו שרחמה צר. והש"י ברוב רחמיו וחסדיו בקולו הנעים שאינו מושג הוא יחולל דהיינו הוא מרחיב את רחמה יחולל לשון חלל ורחב בכדי שנהי' אנחנו יכולים לקבל גם הרוב טוב. אבל הדבר הזה צריך ביאור רחב עד מאד.

כט, ט

קול ה' יחולל אילות: נעתק מכת"י 929 קעט, א. 1235 צד, ב. נוסח שני מהניל נעתק מכת"י 268 מב, א. נוסח שלישי מהניל נעתק מכת"י ירושלים 3542 פא, א.
 וליבון: נ"א: ולשון מכלה קוצים.
 למה . . . צר: ראה זחיג כא, ב. עירובין נד, ב. יומא כט, ב.
 וימינו תחבקני: שה"ש ב, ו.
 נוחל: נ"א: נופל.
 ישמח ה' במעשיו: תהלים קד, לא.
 יתפרדו . . . און: שם צב, י.
 תכלית . . . נדע: בחינות עולם ה, ב.

נוסח שלישי מהנ"ל

קול ה' יחולל אילות. כי ידוע כי כל העולמות אינם יכולים לקבל אלקות ית' כמ"ש כי נשגב שמו לבדו לשון הגבה שנגבה ונבדל מכל העולמות, ולפיכך אומרים המלאכים קדוש קדוש קדוש שלשה פעמים שקדוש הוא לשון הבדלה שנבדל משלש עולמות שהן בריאה יצירה עשי' ואינם יכולים לקבל אלקות ית' רק ההוד שלו, ואפי' ההוד שלו על ארץ ולא בתוך ארץ שהם ממשיכים ההוד של אלקות עליהם שהוא בחינת מקיף ולא בפנימיותם, כ"ש וק"ו שאין אדם יכול לקבל אלקות ית'. ועצה לו שקודם התפלה ילמוד תורה הרבה ומתוך התורה נעשה התרבות המוחין ויהי' לו מוחין גדולים עד אין קץ ויכול להתפלל התפלה שהוא אלקות ית'. וזהו קול ה' שהתורה נקרא קול ה' יחולל לשון חלל והתרחבות אילות שכל ישראל נקראו אילה ורחמה צר שהמוחין שלהם קטנים ואינם יכולים לקבל אלקות ית' ובתורה נעשה מוחין גדולים ורחבים והבן.

שם

קול ה' יחולל אילות ויחשוף כו' ובהיכלו כו', הנה כנ"י נק' אילת השחר ובשחר יש ג' פ"י, לשון שחרות מלשון שחורה אני ונאווה, גם שחר מלשון אור שחרית כו', גם לשון בקשה אשחריך כו', דהיינו כשכל או"א מישראל מתכונן שפלותו ושחרותו איך הוא רחוק מה' בתכלית נתהווה מזה ממילא אור ה' ותשוקה לדבקה בו ית' כמ"ש כי אשב בחשך ה' אור לי כו',

כי . . . לבדו: תהלים קמח, יג.

שם

קול ה' יחולל אילות: נדפס בבונה ירושלים ס"י קכט. ונמצא בכתי"י 115 כו, א. 117 קעה, ב. 139 [שממנו נדפס בונה ירושלים] קסה, ב. 170 שטו, א. 361 קכו, א. 411 קיו, ב. שם קכא, ב. 788 קעא, ב. [כתי"י מהרא"י ריבלין, בכותרת: הועתק מביכעל ישר]. 929 קעו, א. 1174 יג, א. וכת"י ירושלים 1166 קמט, ב. 2825 יח, א. 4088 קנג, א.

כתי"י 139 [וממנו — בבונה ירושלים] מופיעה הכותרת: .בהיות אדמיו בק' שקלאב וישב תקניז לפ"ק. גם בכתי"י 1174, מופיע מאמר זה בין מאמרי חורף תקניז, בכותרת: .תורת אדמו"ר שאמר בשבת בק"ק שקלאוו.

נוסח אחר מהנ"ל נדפס בבונה ירושלים ס"י עט, והוא תיכונ מאמר זה שנכתב במכתב. בפרטיות עדי"ן ראה בהערה לד"ה ולא זכר [לעיל וישב מ, כג]. פרטים נוספים ממאמר זה הובאו בקטע נוסף ממכתב הנ"ל ד"ה צדיק ונושע הב' [לעיל זכר"י ט, ט].

כנס"י . . . השחר: זח"ג כא, ב. כה, ב.

שחורה אני ונאווה: שה"ש א, ה.

אשחריך: תהלים סג, ב.

כי . . . ליי' מיכה ז, ח.

והנה לפעמים אף שמתבונן כנ"ל מ"מ אינו מועיל לו להתלהב לבו לה' מחמת טמטום הלב בחי' אילת שרחמה צר, העצה היעוצה לזה הנה כתי' כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא כו' פי' כללות כנסת ישראל ובפרטיות כל נצוץ של כאו"א מישראל נק' כוס ישועות, דהיינו שכל נצוץ מישראל הוא כלי וכוס לקבל ישועות חסדים, דהיינו התגלות חסד עליון אור ה' המתפשט בכל א' מישראל, שיהי' התגלות במוחו ולבו איך שהוא ית' ממכ"ע ואין עוד מלבדו כל זה נק' ישועות, כמאמר צדיק ונושע הוא, פי' צדיק היינו מה שמשפיע לכל או"א מישראל שיהי' לו אתערותא דלתתא להיות התגלות ה' במוחו ולבו כמאמר כי אתה תאיר גרי וכו', ובוה ונושע כו', פי' שהוא עצמו נושע בזה כו' שמתגלה אלהותו ית' בכאו"א מישראל שלא יהי' בבחי' העלם והסתר כי נר ה' נשמת אדם, כמשל הנר שתוכל להאיר בכל הבית רק המחיצות מפסיקים ומבדילים אורו ובהסתלק המחיצה ממילא נתמלא כל הבית אורה, כך באמת בכל נצוץ מישראל יש לו אהבה מסותרת כו' רק שהמחיצות ומסכים מבדילים כו' וכשיאיר לו אור ה' לבא מן העלם לגילוי אצלו להיות התגלות אלקותו ית' במוחו ולבו בזה ונושע כו'. וזהו כוס של ברכה דהיינו שיהי' בבחי' ברוך ה' מן העולם ועד העולם, עולם הוא לשון העלם שמעלים ומסתיר אורו ית' ויהי' בבחי' ברוך התגלות כו', והנה בכוס צריך להיות חלל שיוכל לקבל לתוכו כמאמר כלי ריקן מחזיק וכו', כן כל א' צריך לידע ולהתבונן בשפלותו וערכו ורצונו בעניני עה"ז, ואף זה שלפעמים נפשם חשקה לידבק בו ית' ג"כ אינו ממנו רק הניצוץ אלקות שבו הוא לבדו הרוצה כמאמר למען יזמרך כבוד, פי' כבוד עליון ניצוץ אלקות שבכל א' הוא מזמר בחשיקה וחפיצה לה' כמאמר אלקים אל דמי לך קארי תדיר. וזהו ובהיכלו כולו אומר כבוד, היכל הם האותיות הכלי כולו אומר כבוד נצוץ אלקות שבו, אבל הוא בעצמו רוצה הכל בעניני גשמי תאוות גופו וכו'. והנה כוס של ברכה צריך שטיפה מבחוץ וכו', פי' שטיפה מבחוץ היינו הדברים שאינם נדבקים בגוף הכלי [די להם בשטיפה לבד, הדחה מפנים שנדבקים בגוף הכלי] ע"ז צריך להיות הדחה ושפשוף יפה יפה, כמו כן צריך כל או"א מישראל שיכול להיות כוס של ברכה לעשות שטיפה מבחוץ, דהיינו להפך לבוש המחשבה דבור ומעשה שלא להיות בדברים גשמים, זה רק שטיפה מבחוץ כי המה רק לבושים, והדחה מבפנים היינו מהות המדות אהבה

אילת שרחמה צר: ראה עירובין נד, ב. יומא כט, ב.

כוס . . . אקרא: תהלים קטז, יג.

צדיק ונושע הוא: זכרי' ט, ט.

כי . . . נר: תהלים יח, כט.

נר . . . אדם: משלי כ, כז.

ברוך . . . העולם: תהלים ק, מח.

כלי ריקן מחזיק: ברכות מ, א.

למען יזמרך כבוד: תהלים ל, יג.

אלקים . . . חדיר: תהלים פג, ב. זח"א פ, א.

כוס . . . מבחוץ: ברכות נא, א.

והרצון שיש לו בעניני עה"ז הנדבקים בו כו' צריך לשפשפם יפה כו' להפכם כמאמר קדש עצמך כו', ואח"כ יכול הכוס לקבל היין, פי' הנה כנ"י נמשלו לגפן כמו ענבי הגפן שאף שיאכל כמה ענבים אינו משמח לבו רק כשיסחוט את הענבים ומוציא ממנו היין אז יין ישמח כו', כמו כן כל או"א מישראל מקבל לתוכו בחי' יין המשומר כל מה שיש בהעלם אצל כאו"א מישראל איך שבאמת הוא ממכ"ע ואין עוד, הוא מקבל לתוך הכוס היין מן ההעלם אל הגילוי להיות בחי' בינה דינין מתערין מינה ונכנס יין יצא סוד ונתהווה בחי' יצחק כל השומע יצחק לי להיות בחי' שמחה ותשוקה בלבו ומוחו לדבקה בו ית', (וזהו בחי' מוחין דנוק' כו') ואמר דהע"ה שהוא בחינת כללות כנ"י רגלא רביעאה כ"י, כוס ישועות אשא שהוא רוצה להגבי' כללות כנ"י שלא להיות בחי' רחמה צר אמר כוס ישועות אשא ע"י ובשם ה' אקרא דהיינו תורה ומצות הנמשכים מבחי' סכ"ע תרי"ג ארחין דאורייתא דהיינו הארות הנמשכים מפנימיות רצונו יתברך ונתלבש כו' וזהו כל ארחות ה' חסד וכו', הוי"ה הוא צמצום והתפשטות כו', וזהו בפקודיך אשיחה ואביטה ארחותיך, שהי' יכול לראות ולהביט הארחין וההארות בלי הסתר פנים כלל בחי' ארח ושביל ולעלות בחי' מלמטה למעלה כו'. וכשכאו"א מישראל עוסק בתורה ומצות פנימיות רצונו ית' שם ה' נעשה ע"ז בחי' פתחו לי שיוכל להיות בחי' כוס ישועות אשא הנ"ל, וזהו שטיפה מבחוץ ע"י מים העליונים שהם תורה ומצות כו', בבגדו בה וכו', וזהו אשר קדשנו במצותיו וצונו דהיינו ע"י מצות והתורה הנמשכים מרצונו ית' ע"י וצונו, ע"ז מאיר ומשפיע לכל או"א מישראל שיהי' בחי' כוס ישועות הנ"ל, ואף מי שמעולם לא יוכל להיות בחי' כוס ישועות הנ"ל עכ"ז צריך לעסוק בתורה ומצות שאעפ"כ יש מזה תועלת לכללות כנ"י וכמ"ש איש את אחיו יעזרו כו'. וזהו קול ה' יחולל אילות פי' ע"י קול הוי"ה תורה ומצות הנמשכים מפנימיות רצונו ית' מזה יחולל אילות שרחמה צר נעשה בחי' פתחו לי לבי חלל בקרבי כו', רק שצריך לידע

קדש טצמך: יבמות כ, א. רמבין ריפ קדושים.

כנ"י נמשלו לגפן: חולין צב, א.

יין ישמח: תהלים קד, טו.

יין המשומר: ברכות לד, ב.

בינה . . מינה: ראה זחיג י, סעיב. יא. רע"א. זח"א קנא, א. ובכ"מ.

נכנס . . סוד: עירובין סה, א.

כל . . לי: וירא כא, ו.

דוד . . רבישאה: זחיג רסב, ב.

כל . . חסד: תהלים כה, י.

בפקודיך . . ארחותיך: תהלים קיט, טו.

בבגדו בה: בכת"י מהרא"י ריבלין הנ"ל, עשה לו סימניית לפניו ולאחריי, כנראה למחיקה. וראה זחיב צו,

ב: צז, א.

הנ"ל: בכת"י הנ"ל הי' כתוב. הוי"ה, ועשה לו סימניית כניל.

איש . . יעזרו: ע"פ ישעי' מא, ו.

לבי חלל בקרבי: תהלים קט, כב.

לידע: נ"א: להיות.

ובהיכלו כולו אומר כבוד שאינו ממנו כו' בחי' כלי ריקן, וזהו ויחשוף יערות המלאכים נק' יערות בחי' עצי שיטים עומדים כדאי' בזהר אכלתי יערי זהו יוצר אור כו', לפי ששם נזכרים המלאכים והאופנים כו', ועיי ישראל ועבודתם נחשף ונתבטל אהוי"ר שלהם כמ"ש בעמדם תרפינה כנפיהם בעמדם בתפלה כו', והאף שאהוי"ר שלנו הוא קטן מאד עכ"ז להיות מקור נשמת ישראל גבוה מאד הרבה ממדרגתם כמשל עגול גדול מאד למעלה למעלה אשר למטה בהתנועע אותו אינו ניכר ונראה כלל אבל למעלה נראה מאד וכו' כמו כדור השמים אשר ברגע א' שאינו נראה למטה כלל מתנועע הגלגל למעלה ה' אלף פרסה, וכמכו כן אהוי"ר שלנו למטה ע"י שרש נשמות ישראל בהארתו דרך עולם שלהם הם מתבטלים ומרפים כנפיהם כו', וזהו מחשוף הלבן אשר על המקלות ע"י לובן העליון מקור נשמות ישראל שהם גבוהים מן המקלות בחי' המלאכים וכו' וד"ל.

נוסח אחר מ(הקטע אחרון) הנ"ל

עוד ביאור הענין ויחשוף יערות מחשוף הלבן אשר על המקלות שהם המלאכים שהם שכלים נבדלים מוגבלים בבחי' כלי וחומר שלהם מענין צורתם כו' ויש עצי שיטים עומדים תמיד בהשגה א' ובבחי' מדה וגבול ויש בחי' שלוחי' הנק' ארביין כו'. ואעפ"י שהאוי"ר שלהם מאד נעלה מאוי"ר שלנו שהוא בגוף, אך עכ"ז להיות כי מקור נשמת ישראל בחי' לובן העליון הרבה מאד נעלה בעמדם תרפינה כנפיהם. ואף שאהוי"ר שלנו קטן מאד אמר משל יפה כמו עיגול גדול מאד בתנועות מקום קטן ממנו יתנועע כולו ואף שבמקום הקטן ה' התנועה מעט מזעיר אבל בעיגול הגדול בסך הכל ה' הסיבוב כ"ד פרסה ברגע א' כמו כדור השמש וכו' ודו"ק כמו כן בעמדם באהוי"ר שלנו בהגיעם למקור כנ"ל וזהו ויחשוף יערות לשון חשף ה'.

עצי שיטים עומדים: ראה זחיב קסט, א. קע. א.
 אכלתי יערי . . . יוצר אור: ראה זחיג רכו, סע"א.
 בעמדם תרפינה כנפיהם: יחזקאל א. כד.
 והאף: השהה הוספות לסי' הנחות הר"פ ע' קצא.
 מחשוף . . . המקלות: ויצא ל. לז.

לג, יז

שקר הסוס לתשועה כו'. סמך הוא בחי' מניעות ההשפעה מכל צד וכו' סומך ה' לכל הנופלים כו' ובא בחי' וי"ו המשכה דווקא בין ב' סמכין כו' ונק' סוס כו' ובקליפה יש בחי' סוס הוא ענין תא הרצים מרוצת הסוס לחטוף חיות והארה מן הקדושה נשמות ניצוצות קדושים ותפילות פסולת כו', ובזה נתארך זמן קיומם בהיות כי הזמן הניתן להם מהמחי' את כולם הי' כבר כלה כו'. וזהו שהתנאים ראו כמה קיצין קץ הימים וכו' וכולם ראו האמת בהיות שכל א' שיער בזמנו כמה ישהה שיכלה החיות שחטפו בבחי' מרוצת הסוס הנ"ל ולא ראה מה שעתידי לחטוף כו' ולכן כל הקיצין כליון כו'. וההיפוך למרוצת הסוס דקליפה הוא ענין המיחלים לחסדו ומצפים לתפארתו כו' ובבחי' עבודה זו ניטל החיות שחטפו הקליפות חיל בלע ויקיאנו כו' מייחל צירוף א' עם חייל כו' וזהו שקר הסוס לתשועה וברוב חילו לא ימלט כו' הנה עין ה' אל יראיו כו' וד"ל. ויש הפרש בין פדייה לגאולה שגאולה היא בחנם שמוציא החיות דקדושה מהם ואינו נותן להם שום חיות אחר וממילא כלים כו' משא"כ בחי' פדי' כפדיון פטר חמור שנותן דבר אחר תחת הדבר שלוקח כו' וזהו ופדויי ה' ישובון כו' ולכן יתכן שעד גאולה גמורה יהי' עדיין קצת חיות לאוה"ע כמ"ש ושרים מניקותיך ועמדו זרים כו' שזהו מדרגה גדולה והי' אצלם כו' אבל אח"כ כתיב והשתחוו לך ארץ בחי' ביטל לגמרי כו' וק"ל (ובזה יובן מארז"ל ביום ההוא יהי' מרוצת הסוס כל מה שהסוס רץ ומוצייל כו' קודש לה') וד"ל וה' יכפר.

לג, יז

שקר הסוס לתשועה: נעתק מכת"י 296 מג, א. 411 עט, ב.

סומך . . הנופלים: תהלים קמה, יד. וראה זח"א ג, רע"א.

תא הרצים: מלכים א יד, כח. זח"א מג, א. זח"ב רמט, סע"ב. זח"ג קעא, ב.

חיל בלע ויקיאנו: איוב כ, טו.

ופדויי ה' ישובון: ישעי' לה, י. נא, יא.

שרים . . זרים: ראה שם מט, כג. סא, ה.

והשתחוו . . ארץ: ראה שם מט, כג.

מארז"ל . . לה: ראה פסחים ג, א.

וד"ל וה' יכפר: נ"א: יהי' קדוש לה' יכפר וד"ל.

בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה פי' אמונה כנ"י נשמות ישראל מאמינים בני מאמינים כו' שאין להם באמונתן שום דעת והתבוננות איזה טעם שיגרום להם בירור אמונתם באמת רק בלב חפץ להיות לו הוי"ה אלקים ומהו הוי"ה מי שמהוה כל העולמות מאין ליש ולית מחשבה תפיכ' ב"י זהו מאמינים באמונה שלימה אפי' פחות ערך. ולהבין ענין חיזוק זאת האמונה להם שלא יפרד מהם לעולם שבוודאי יש דבר המח' בחי' האמונה זאת שתחזק ותתקיים תמיד והנותן לה כח להתקיי' הוא לימוד תורה שב"ע"פ ושכתב מפני שבחי' תורה היא למעלה מבחי' אמונה דאורי' וקוב"ה כולא חד כנודע והמאמין הוא המתדבק בה' וחפץ בתורתו ולכן ע"י המשכות אלקות באותיות התורה בלימודה תתחזק האמונה ותוסף תת כוחה לה להתקיים תמיד כו' וזהו שעושה טוב הוא תורה הוא בחי' ורעה אמונה שהאמונה יש לה רועה הזן ומפרנס אותה כו'. ואית' בזהר ובגמ' פירש פסוק בהמות בהררי אלף שיש אלף הרים ומגדלים עשבי' בכל יום לצורך בהמה אחת שתאכל אותן בכל יום וזהו מצמיח חציר לבהמה. ולהבין ענין זה שאמונה הוא רעותא דליבא בלא דעת הוא למעלה מן הדעת כידוע ולכן ישראל גבוהים ממלאכים שבחי' מלאך הוא ההשגה שמשגי' הגבוה ממנו וכלה אליו בהשגתו [והגבוהים ממנו משיגו ותופסו סביבו שמשגי כל עיקר השגת שלמטה ממנו כו'] אבל בחי' ישראל שאמונתם מן הלב בלא דעת כלל הוא רצון שגבוה מן הדעת ולכך נק' כנ"י בהמות כמ"ש אני בער ולא אדע בהמות [הייתי] עמך אחזת ביד ימיני. פי' כנ"י אף שהוא למעלה מן הדעת שבא אל שרשה הוא הקב"ה דלית מחשבה תפיכ' כו' אומרת אני כבהמה אצלך שאין לי שום דעת והשגה בך כ"א כבהמה שהולכת למקום שמונהגת אותה בעלי' כו' וזהו אחזת ביד ימיני גו' וד"ל. וזהו הענין אלף טורין פי' אלף עולמות ובכל עולם רבויי מלאכי' כמ"ש ויוצר משרתים כידוע נברא בכל יום למאכל הבהמה הנ"ל היא כנ"י כידוע דאכל ב"י עשרה שכינתא שרי'

לו, ג

בטח בה' ועשה טוב: נעתק מכת"י 396 צו, ב.

מאמינים בני מאמינים: שבת צו, א.

אורייתא . . . חד: ראה זח"א כד, א.

טוב הוא תורה: ראה ברכות ה, א. ובכ"מ.

בזהר: ח"א יח, ב.

ובגמ': כיב עד, ב (ובפרש"י).

בהמות בהררי אלף: תהלים ג, י.

מצמיח חציר לבהמה: שם קד, יד.

אני . . . ימיני: שם עג, כביכג.

אכל . . . שריא: סנהדרין לט, א.

שאם הי' מלאך ביניהם הי' כלה מציאות' כו' וז"ש דוד שהוא בחי' כנ"י ה' רועי לא אחסר פי' כמו בחי' ורעה אמונה הנ"ל בנאות דשא ירביצני פי' יתן לי ורעה טוב הם המלאכים הנבראים בכל יום באותן אלף הרים שהן נאות דשא וכו' וד"ל.

שם

ורעה אמונה. יסוד אבא ממשיך חסדים לנוק' הנק' אמונה כו' מחצית השקל וגו' חסד שבת"ת מתחלק לב' חצאין אחד לז"א בג' קווין תורה ועבודה וג"ח חסד שנחסד חסד שבגבורה חסד שבת"ת חס' דליית מימין ועבודה תלוי בו משמאל ותורה באמצע כו' והב' לנוק' פי' אתערותא דלעילא ב' הם הא' לעשות אתערותא דלתתא והוא בחי' מקיף והב' אחר העלאת מ"ן נמשך מ"ד להולדה בבחי' גלוי והיינו אורות וכלים אבל מתחילה אין ממנו הולדה כו' וזהו מחצית השקל לפי ערך מחצית האור ישר מחסדים דאבא בהחסדים דרמ"ח מ"ע בג' קווין דז"א כו' כן ערך מחצית החסד לנוק' להעלות אותה והאיש מזריע אחר זריעתה האשה מ"ן כו' וזהו שקל מכריע אור החוזר בייס עשרים גרה השקל היינו לפי מחצית האור ישר כנ"ל וד"ל. וזהו ושמתי כדכד וב' פעמים כ"ד כ"ד ב' שמות דהוי"ה מזו"ן שמתחלק לחצאין וד"ל אין טפה יורדת מלמעלה כו' טפה אחת היינו מחצית השקל לנוק' וטפיים עולין ממנה להיות כי חסד עליון יערה רוח התעוררות ממרום פתאום כולל הכל חסדים וגבורות לעורר האהבה ולעורר היראה כו' ואינו אלא חסד אחד וההעלאות מ"ן מלמטה הוא בב' גוונין אהבה ויראה שהן טפיים כו' לפקודיהם חסרונות דטוב ורע שנאחזים ברגלי הנוק' כשהיא ראש לשועלים כו' מנוגה דבי"ע כנזכר בזה ויקהל בענין רחיצת רגלים דנוקבא ובעליתה באצילות יתפרדו ממנה החיצונים וע' שרים וזהו שמחצית השקל לפקודיהם להפריד' כו' כפר נפשו תרומה לה' התרומה לה' התרומה היא עליות מלכות אך בקרבנות באש שלמעלה אשה ריח ניחוח נהפך הרע לטוב באכילות האש כו' וזהו כופר להסירו ולהפוך הרע שכבר נכנס בנפש כו' והיא התרומה להביא ממטה למעלה תוספת מהבירורים וד"ל.

שאם . . . מציאות: אגהיק סכיג (קלו, ב).
ה' רועי לא אחסר: תהלים כג, א.
בנאות דשא ירביצני: שם כג, ב.

שם

ורעה אמונה: נעקס מכת"י 396 ט, ב. ונראה שהוא היסוד למאמר הנדפס בתו"א (הוספות) קיב, ב ואילך.
תרוח שמות ע' תקסח ואילך.
ושמתי כדכד: ישע"י נד, יב.
אין . . . מלמעלה: ראה ירושלמי ברכות פ"ט ה"ב.
כפר . . . לה: תשא ל, יב.

נא, יט

להבין מ"ש לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה. ולכאוי הוא תמוה מהיכי תיתי שיהי' נחשב לביזוי שהרי מתחלה זכרו לשבח ואמר זכחי אלקים רוח נשברה ושהעבודה כך הוא ואיך הי' עולה על רוחינו להפך הדבר לגנאי עד שהוצרך להע"ה להשמיענו כ"ז. ויובן הדבר ע"פ פי' המלות נדכה שהוא ל' נפעל פי' שנעשה נדכה הן ע"י יסורי הוי' והן ע"י עצמו שדיכה אי"ע עד שנעשה נדכה כי מי שהוא דכא באמת אי"צ לפעול בעצמו שום דבר כי הוא שפל רוח וכזוי בעיניו בתכלית השפלות מאליו וממילא ועליו הכתוב אומר אשכון את דכא משאי"כ מי שצריך לעשות בעצמו השפלות והביזיון אינו נק' דכא אלא נדכה ועליו התפלל להע"ה שאעפ"כ אלקים לא תבזה.

נה, יט

פדה בשלום נפשי וגו' כי כתיב בזוהר דשעת צלותא שעת קרבא. כי מבשרי אחזה כגבורות אנשים אם רוצה לנצח ולהכניע את חבירו אליו אז מתגבר צד שכנגדו ג"כ למולו וצריך שיתאבקו ויתקרבו זע"ז בגופי' וכמו"כ מתערבים חיותם זבי"ז עד שיוגבר אחד ויוכלל שכנגדו בו כן בעבודת ה' בשעת התעוררות נפש אלקי' בתפלה אזי מתגברת כנגדה רוח הבהמה היורדת למטה ורוצה לבלבלה במחשבות זרות עד שתגבר נפש אחד המיוחד ותנצח ותכניע את האחרת להתכלל בה' אחד הויות כל האחדי'. וזהו כי הנה אויביך ה' וגו' כלומר אם המחשבות של חיות רוח הבהמיות שנק' אויביך

נא, יט

להבין מ"ש לב נשבר: נדפס במאה שערים סי' לג. ונמצא בכת"י 94 [שממנו נדפס במ"ש] קסה, א. 115 מו, א. 147 קמה, א. 167 ע' רסא, ב. 184 תמא, ב. 200 נו, ב. 265 יט, א (הב'). 349 לא, ב. 400 מו, ב. ושם צה, ב. 415 ד, א. א. 929 יט, א. 1174 קטו, ב. וכת"י ירושלים קמו, ב. ברוב כתיב"י בא מאמר זה בהמשך לדי"ה להבין ענין תשובה (לקמן ערך תשובה) משבת תשובה תקני' (וראה מ"ש בהערות שם). אשכון את דכא: ראה ישעי' נז, טו.

נה, יט

פדה בשלום: נעתק מכת"י 355 עד, א. וכנראה הוא היסוד לדי"ה זה שבשערי תשובה לאדמו"ר האמצעי (ח"א מט, א ואילך).

כתיב בזוהר: ראה לקו"ת ר"ס תצא.

כי . . . ה': תהלים צב, י.

מחמת שהם בהתדבקות והתקרבות אל נפש אלקי' ומקבלים חיות ממנה והם כנגדה באותו החיות גופא אם הם מתעוררים בשעה שמתגבר נפש האלקי' ברשפי אש תשוקת לה' לבדו אזי יאבדו ויהי' כלא הי' גם אפי' אותן המחשבות שנתפשטו כבר בגופים כי כמו שלא תאבד הנפש כן לא יאבדו כחותי' וכמו שהתפשטו' הנפש מוכרחת תמיד להיות בכלי הגוף ואם תצא מגוף זה תלך ותתפשט בגוף אחר כן מחשבותיו של אדם הוא חיות רוחני ומוכרח שיתפשט בכלי ולפעמים נעשי' מהם נפש שלמה להחיות גוף אחד והוא הרודף ומייסר אותו ואם נתברר נפש אלקי' ברשפי אש תשוקתו לה' לבדו אז אפי' אותן שכבר נתפשטו מהם בגופי' יתפרדו ולא יפעלו און. והנה יש ב' מינים מס'נ א' שבשעת התגברות התשוקה לה' לבדו מבטל כל רצונותיו באמת אבל זהו רק בביטול רצון א' מפני רצון הגדול ממנו שאין זה נק' ביטול גמור כי כשילך לו ישאר הרצון הראשון בתקפו, כמו עד'מ אם יש לאדם איזה רצון ותשוקה באמת לב' דברים שהם הפכיים כאשר מגביר אחד על חברתה ויכניעה כאלו לא היתה אין זה נק' ביטול באמת שהרי ישנה בתקפה כשיסיר מלבו התשוקה שיותר נפלאה משא'כ אם אין לו באמת רק רצון אחד שהרצון הב' אין תופס מקום אצלו כלל וכלל, והסימן על זה שאין לו יסורים בהעדר התשוקה מחמת גודל עוצם האהבה ותענוג, כמו עד'מ בהתגברות אהבה ורצון אל חבריו לא יהי' הצער ויסורי הגוף שיקבל בשבילו בדרך הסבלנות ובחי' ביטול המיעוט ברוב אלא בדרך אהבה ותענוג שאין תופס מקום אצלו, כן אם יש לאדם מדת השתוות שאין לו יסורים מהעדר עוה'ז ואפילו אם יעבור עליו מה זה סימן שאין לו שום רצון בעוה'ז, כי אין שייך יסורים אלא בדבר שהוא נגד הרצון כי ערך היסורים והצער הוא לפי ערך הרצון שאם אינו רוצה כ'כ אין ההיפך יסורים כ'כ, נמצא הסימן על מסירת הנפש שהוא מסירת הרצון לה' בתכלית האמת כשאין לו יסורי' כלל וכלל מכל מה שנעשה נגד רצונו והוא בטל רצונך מפני רצונו שהוא בחי' בכל מאודך בחי' מקיף. וזהו פדה בשלום נפשי כי בהתגברות נפש אלקי' על נפש הבהמי' נפדית הרצון בדרך מלחמה אבל יש פדי' אחרת לנפש אלקי' מתוך הגבלות הגוף בלא מלחמה כלל אלא בשלום כשאין לו יסורים כלל מכל מה שיעשה נגד רצונו שהוא בחי' בכל מאדך בחי' מקיף של נפש אלקי' המהווה אותה ואת כליה לכן גם בהתבוננו' יהי' נתפס בחב'ד שלה ביטול היש למקורו בהשגה מופשטת מגופניות בתכלית דהיינו אין עוד באמת לאמיתו, ועד'ז הי' ענין עשרה הרוגי מלכות שלא הי' צער בנפשם כלל מן ההריגה מאחר שלא הי' להם רק רצון א' ולא ב' רצונות ולכן מעלים מ'נ תמיד. וזהו כי ברבים היו עמדי מה שבתוך רבים בהעלם ובחי' מקיף עליהם ולא בא'פ של נפשם היו עמדי כי מדריגה זו אינו אלא לעיני העדה הכוללים כל פרטי פרטיות נשמות ישראל. או ע'ד פשוט כי ברבים כלומר הרצון שהי'

בטל . . רצונו: אבות פי'ב מ'ד.

עשרה . . מעלים מ'ן תמיד: ע'ח שער מ'ן ומ'ד דרוש א'.

מפוזר ומופרד בין העמי' שנק' רבים נפשות עשו ה' עמדי כמ"ש בזהר כל המזכה את הרבים שהוא התפשטו' חויב ודעת זכות הרבים.

סג, א

מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה. אלקים אלי אתה אשחרך צמאה לך נפשי כו' כן בקודש חזיתך כו'. וזמנין תלתא ביומא כו', יכול משבא לגולה הוחלה ת"ל כל קביל דהוי עביד מקדמת דנא, יכול כו' וכיין פתיחין ל' בעליה נגד ירושלם. הענין דלכאורה תמוה שידוע שבחי' אהבה הוא למעלה מהיראה, ומפני מה נקל לאדם לבא לידי אהבה מליראה הענין שכעת הוא בחי' גלות נודד ממקומו, ומחמת גודל התגברות הרע על האדם אינו יכול לבא לבחי' יראה עד שבתחילה יגיע למדות אהבה חולת אהבה דהיינו צמאה לך נפשי, כמו האדם הטובע בנהר כו', והיא אהבה זוטא, וכשמגיע למדת האהבה הזאת יכול להשפיל א"ע ולבא לבחי' יראה, ומהיראה יכול לבא לאהבה רבה האמתית. וזהו וכיין פתיחין ל' פ"י כמו בחדר אפל עושים חסרון בכותל כמו חלון מיד בא אור השמש לתוכו, כן כשבא למדת אהבה זוטא תשפיל א"ע כנ"ל. וזהו נגד ירושלים שהוא יראה. ודניאל אפי' קודם הגלות מקדמת דנא ה' מדתו כן. וזהו כי תצא למלחמה על אויבך פ"י שיש ב' עצות האיך לסור מרע, הא' להשפיל מדת הרע בהתכוננות פחיתותו מאד, הב' הוא ע"ד כהמס דונג מפני אש כן יאכדו רשעים מפני אלקים, דהיינו אם יחשוב תמיד בגדולת הבורא ואהבתו ממילא יפרד מהרע ויבטלנו וזהו כי תצא למלחמה דהיינו הבחי' א' שיוצאת מחשבתו אל הרע מרה"י לר"ה לבנות אותו להשפילו, ובחי' הב' הוא על אויבך שהוא למעלה ממנו ואח"כ ונתנו ה' אלקיך בידיך שיהי' הוי"ה אלקיך וד"ל.

כמ"ש בזהר: ראה זח"א עט, ריש ע"ב.

סג, א

מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה: נדפס בכונה ירושלים ס"י יט. ונמצא בכתי' 1174 ע, א. ממה שמסיים וזהו כי תצא למלחמה, נראה קצת שנאמר בהמשך למאמר כי תצא, ואפשר שהוא המאמר הנדפס לעיל בפ' כי תצא, המופיע בכונה ירושלים לאחר המאמר שלפנינו. זמנין תלתא . . נגד ירושלים: דניאל ו, י"א. ברכות לא, א. כי . . אויבך: תצא כא, י. כהמס . . אלקים: תהלים סח, ג.

סג, ב

צמאה לך נפשי כו' אשחרך כו'. בחי' היותר תחתונה היא מיראה דהיינו רק רצון לה' בכל לבו ולא הי' משים רצונו לזה העולם דהיינו צמאה כו' וזהו בכל לבבך שכל לבו לה' דייקא.

סח, ג

כהמס דונג מפני אש להבין לשון דונג דווקא והליל ככלות עצים באש וכדומה. הנה ידוע פי' הפסוק זה שבהמשכת אלהות בעשיית הטוב ממילא יתפרדו כל פועלי און. והגם דכתיב טור מרע תחילה ואחי"כ ועשה טוב ידוע שיש ב' מיני רע הא' רע גמור עבירות וחטאים דאורייתא ודרבנן צריך לשוב מהם בחרטה ועזיבה גמורה וחלוטה טרם הכנסו לעבודת הש"י ומבלעדי חרטה והעזיבה לא תהי' שום התחלה בעבודת ה' כאמור ולרשע אמר אלהים וגו' אבל הרע שבטבע במדות ודומיהו שאינם באים לידי מעשה אינם מחיצה מפסקת כל כך שלא יוכל להתחיל בעבודת ה' קודם שיהפכם לקדושה אלא מחמת המשכת אלהות בעשות הטוב ממילא נופלים ויתפרדו כל פועלי האון. והנה ידוע שיש ב' מיני אהבות אהבה רבה ואהבת עולם אהבת עולם הוא האהבה ויראה שבאים ע"י התבוננות גדולת הבורא ית' שבעולמות ובחינה זו נקרא עובד אלהים שהעבודה שלו הוא בא מבחינת אלהים שהיא מציאות העולמות ושהוא אדון על הכל ואהבה רבה הוא למעלה מן הדעת בלי שום התבוננות כלתה נפשו ולבו הוא בחינת הוי"ה סובב כל עלמין למעלה מהעולמות הנ"ל והנה אהבה זאת מסותרת בלב כל אחד ואחד מישראל ועיקר העבודה שתהי' אהבה זאת בהתגלות והנה בחינת אהבת עולם הנ"ל ע"ז נאמר כהמס דונג מפני אש דהיינו השעוה אע"פ שמתרכך מאוד מפני אש מ"מ הוא בשלימות לא נחסר ממנו מאומה רק

סג, ב

צמאה לך נפשי: נעתק מכת"י 208 עג, ב. 693 נב, א. בכל לבבך: ואתחנו ו, ה.

סח, ג

כהמס דונג מפני אש: נעתק מכת"י 115 יח, ב. 415 מה, ב. 1064 צב, א. 1240 צ, ב. נוסח אחר מהנ"ל נעתק מכת"י 184 תז, ב. 208 עו, א. 396 קא, ב. 877 צה, א. טור . . טוב: תהלים לד, טו. ולרשע אמר אלקים: שם ג, טז.

שבתחילה הי' קשה ומחמת חום האש נעשה רך לעשות ממנה כל מה שירצה מה שלא הי' יכול לעשות ממנו בקשיותו וכו' כן בענין אהבה זו נמס האש בקרבו ונעשה רך מאוד לכופו לכל מה שירצה אבל הוא בשלימות וזהו בחינת עובד אלהים שהוא מעולמות כו' אין הרע בטל אלא כהמס דונג מפני אש משא"כ באהבה רבה בטל לגמרי והיו כלא היה וזהו כי הנה אויבך הי' נגדו בחינת סוכב כל עלמין הנ"ל יאבדו לגמרי וכו'.

נוסח אחר מהנ"ל

כהמס דונג מפני אש כן וגו' ולהבין מפני מה המשיל לדונג דוקא הלא עצים כלים לגמרי באש והל"ל ככלות עצים באש וכדומה והנה ידוע פי' פסוק זה שהוא ענין שבעשיית הטוב ממילא יתפרדו כל פועלי און ואף דכתיב סור מרע תחלה ואח"כ ועשה טוב ידוע שיש ב' מיני רע רע גמור עבירות וחטאים דאורייתא או של ד"ס שצריך לזוהר מהם בתחלה ואם לאו א"א להיות התחלה בעבודת ה' אבל הרע במדות וכדומה שהם דקים א"צ להשתדל עליהם בתחלה אלא יותר טוב להגביר בעשיית הטוב וממילא נופלים כו' כידוע. והנה ידוע שיש ב' מיני אהבה אהבה רבה ואהבת עולם אהבת עולם הוא אוי"ר שבאים בכח ההתבוננות בגדלות הבורא ית' איך כל צבא השמים ושמי השמים בטלים נגדו ית' כו' ומזה בא לו אהבה נפלאה לדבקה בו בלב שלם וכן יראה ופחד כו' כל זה נק' עובד אלהים שהעבודה שלו באה מבחי' אלקים שהוא מציאות העולמות ושהוא אדון עליהם כו' ואהבה רבה היא אהבה בתענוגים למעלה מן הדעת בלא שום התבוננות כלתה נפשו ולבבו הוא בכחי' הוי' בחי' רעותא דלבא האמיתית כו' והנה אהבה זאת מסותרת בלב כאו"א מישראל כנודע ועיקר עבודה שתהי' אהבה זו בהתגלות כו' והנה בכחי' אהבת עולם הנ"ל שבא אוי"ר אמיתית מרוב ההתבוננות גדולתו ע"ז נאמ' כהמס דונג דוקא דהיינו כמו הדונג שעוה שאע"פ שנתרכך מאד והיתה למים מפני האש מ"מ היא בשלימותה לא נחסר ממנה מאומה רק שבתחלה היתה קשה בחי' גשמי ונעשית רך לעשות ממנה כל מה שירצו מה שלא היו יכולים לעשות ממנה בעודה בקשיותה כו' וכן בענין אהבה זו הרע נמס ונעשית רך מאד לכופו לכל צד שירצו אבל הוא בשלימותה כו' משא"כ באהבה רבה הנ"ל בטל ממש לגמרי כו' ויהי' אדם שמח בחלק אהבת עולם כו' ודו"ק.

עג, כב

ואני [כו'] בהמות הייתי עמך כו' פי' התנהגתי כבהמה לא נחשב למאומה בכל הדברים החשובים לא חשקה נפשי בגדולות ונפלאות ממני כ"א רצון בוראי עשיתי כמשל הסוס שעושה רצון בעליו אינו דואג על אכילתו אם יחטוף אחר ממנו כי יודע שהדאגה על בעליו על אכילתו והוא אינו מוכן אלא לעבודה כו'. והנמשל מוכן שאין לאדם לדאג על גדולות ונפלאות כו' וזהו ועל הארץ תישן אם השפיל בעצמו עד לארץ בכל הדברים ממה יפול וממילא הוא בהשקט אבל אם לאו אינו בהשקט כלל כו' וד"ל.

פג, ב

עד מתי תשפטו עול ופני רשעים תשאו סלה כי הגוף נקרא עול ורשע וזה שמוכיח אסף לאחינו בני ישראל עד מתי יהיה הגוף שהוא עול לכם לשופט ע"ד צדיקים יצר טוב שופטן וכו' ופני רשעים שהוא הגוף תשאו סלה פנים לכבודו, והורה הדרך הנכונה שפטו דל היא הנשמה שנקרא דלה היא תשפוט עליכם ויתום כלומר תשפטו שלא תהיה יתומים בלא אב שהרי כתיב בנים אתם לה' אלהיכם וד"ל.

עג, כב

ואני כו' בהמות הייתי עמך: נדפס בכונה ירושלים סי' סט. ונמצא בכתי"י 337 ע, ב. וכת"י ירושלים 2825 כ, א.
ועל הארץ תישן: אבות סיז מ"ד.

פג, ב

עד מתי תשפטו עול: נעתק מכתי"י 94 קפה, ב. 208 יא, ב. 349 עז, ב. 400 סז, א. 929 קפט, ב. 1064 יז, ב. 1174 קב, ב.
צדיקים יצ"ט שופטן: ברכות סא, ב.
ויתום כלומר תשפטו: נ"א: והמשפט לאלקים הוא.
בנים . . . אלהיכם: ראה יד, א.

אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה. הנה כי אף שעיקר כיוון המאמר בזה על אלו שיושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, רמז בזה ג"כ על אלו שפרנסתם בבית בלא עיני דרכים ונסיעות, ועל אלו שפרנסתם הוא במקום אחד ולא בביתם ובעירם הוא בוודאי בדאגה ובצער, אבל מעולם הדבר אינו במצוי מרוב שעבוד הגליות המר ובפרט האנשים שמרוב קישוי הפרנסה הם בביתם בקטטות ומריבות והם כפויי טובה ולא די שמודים לאל ית' אלא אדרבא הם רק בעצבות ויגונות ואנשי ביתם הם רועי עין זה בזה עד שמחמת קטטות ומריבות האלו נתרבה הקללה בבית ר"ל. וההשפעה מברכה שמגיע להם נהפכה עי"ז לקללה ר"ל והם שרוים בלא ברכה ונתבזים בעיני האדם וגם בעיני המקום עד שנצרכו לבריות חלילה וקרעים וכלים מצוי בהם ונרפים מעבודת המקום ומתורתו ית' שתפלתם הוא רק מחשבות מיגונות ומצרות הנמצאים אותם וביטול התורה שאין להם פנאי לחשוב גדולת הבורא וכמעט שר"ל אינם בכלל ישראל. ראוי להם לברוח כל היכא דאפשר ולהיכן דאפשר ולבקש מרגוע לנפשו האומללה. ואין לו ליתן לב להעצב בהיותו בביתו שיהי' נאשר כמאמר אשרי, אלא אדרבא נארר חס ושלום, ואדרבא להלל ולהודות על שניצל מהארורים והקללות והוא בהשקט ובכטחה מה' שישלח לו איזה פרנסה טובה בביתו עם בניו וב"ב. ואין לו ליתן לב להעצב על אנשי ביתו ועירו כי משיקבל בטוב מה שבאתה לידו מה' ישלם לו ה' וכו' ותהי' משכורתו שלמה ואין לו רק לעבוד את השם בשמחה.

פה, יב

אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף. הנה איתא בכתבי האר"י ז"ל שעכשיו ארץ ישראל למעלה מבחינת עשיה לכן עכשיו אין בה הצלחת משא מתן וחריש וקציר וכו'. ולכאורה יובן שעכשיו הוא במדריגה למעלה יותר גבוה ממה שהיתה בזמן הבית וזה אי אפשר אך הענין דהנה יש

פה, ה

אשרי יושב ביחך: נעתק מכת"י 269 רעא, ב — בין מאמרי אדה"ז, ובסימו: „סליק התורה אשרי". ונעתק כאן אף שאין תוכנו כמאמר רגיל, אלא כעין שיחה והוראה בענין הפרנסה.

פה, יב

אמת מארץ תצמח: נעתק מכת"י 184 תנא, ב. 269 רלו, א. 396 צח, א. 1064 נח, ב.

אצל האדם ב' מיני עבודות בעבודת ה' אחד הוא בחינת ששת ימים תעבוד והוא עבודה ממש והוא התעוררות הלב מחמת התבוננתו דווקא בא לו איזה אהבה ויראה ונופל מעבודתו וחוזר וקם והוא כעין מלחמה עד שיבא לידי קצת אמת באמת בעבודתו וזהו עבודה גמורה והב' הוא עבודת מתנה והוא הסיוע שבא מלמעלה בעבודת ה' דהיינו שמאליו בלי טורח כלל בהתבוננת יתעורר לבו למעלה בשמחה והתלהבות עד שיאירו עיניו מהתענג על ה' כל חד לפום שיעורי דילי'. והנה זו הבחינה א"א בשום אופן שתהי' לו מן העבודה כי בחינה זו היא בחינת אלהות בחינת הוי"ה סובב כל עלמין דלית מחשבה תפיסא כלל לא ישיגוהו עבודת האדם. והנה גלו לאדום שכינה עמהם פ"י שכינה הוא בחינת אלהות שבאדם שיכול להשיג ע"י עבודתו בטורח התבוננות ה' כמ"ש ושכנתי בתוכם וכל חד לפום שיעורי דילי' כפי ערך עבודתו וטוב לבו בעבודת אמיתית ולכן ההשגחה עליו מלמעלה שדנין אותו ואת עבודתו זו איך ומה היא וכפי מה שהיא כן ההשפעה מלמעלה בטוב, וזהו וצדק משמים נשקף לשון הבטה והתבוננות בעבודת האדם וכפרי מעליו ישלם לו. אבל בבחינה הב' עבודת מתנה אין שם השגחה והבטה אלא דנין אותו ההשפעה בטוב עד בלי גבול מאחר שאינה של אדם אלא ממקום שהיא בלי גבול. והנה עבודת ששת ימי המעשה חריש וקציר הוא כלי והכנה לקבל בחינת עבודת מתנה שהוא בחינת שבת ולכן בזמן הבית הי' שורה בחינת עבודת מתנה הנ"ל בעבודת האדם ולכן הי' שורה ברכה והצלחה במעשה האדם הן בגשמיות הן ברוחניות כמ"ש וצויתי את ברכתי וגו'. משא"כ עכשיו נפלה שם מדריגת עשיה הנ"ל דהיינו ששת ימים תעבוד ואין לעבודת מתנה כלי במה לשרות ולכן אין שם ברכה והצלחה משא ומתן חריש וקציר ועל זמן הבית נאמר אמת מארץ תצמח צומח מאליו בלי שום השקפה לדין וד"ל.

ששת ימים תעבוד: יתרו כ, ט.

גלו . . עמהם: ספרי מסעי לה, לד. וראה מגילה כט, א.

ושכנתי בתוכם: תרומה כה, ח.

וצויתי את ברכתי: בהר כה, כא.

צב, א

מזמור שיר ליום השבת וכו' ואמונתך בלילות דאי' שוב יום א' לפני וכו' ונמצא כל ימיו בתשובה ולכאורה קשה שתשובה פי' שישב והנה בפעם א' שישב די, אמנם הענין הוא דיש ב' מיני תשובות דבשם הוי"ה יש שני ההי"ן ותשובה הוא תשוב ה' דהיינו תשובה עילאה ותשובה תתאה וכל אדם צריך לעסוק בב' תשובות אלו כל ימיו מקודם צריך לעשות ת"ת ואח"כ תשובה עילאה ות"ת הוא תשוב ה' והפי' הוא כך, דמפני מה אנו מזכירין יצי"מ בשבת ור"ה ויוה"כ ויו"ט והענין הוא דארז"ל בכל דור ודור חייב אדם לראות א"ע כאלו הוא יצא ממצרים ואומרו חייב הוא חיוב גמור ממש על כל אדם לראות א"ע כאלו הוא יצא ממצרים. והענין הוא כך דאי' הללו עע"ג וכו' והנה בכל אדם יש מצרים ואם יראה בעצמו מצרים אזי צריך לצאת ממנה דאם אין מצרים אין יצי"מ ומה הוא מצרים ע"ז וניאוף ותאוות ומחשבות בטלים, והנה בהרבה ב"א הוא בגשמיות ממש ובהרבה ב"א הוא בדקות כמארז"ל הכועס כאלו עע"ג והרבה דברים כאלו וצריך כל אדם לראות את מצרים שלו ולצאת ממנה, ואי' כל אדם צ"ל בשבילי נברא העולם ולכאורה הוא גדלות. אמנם הענין הוא כך דהנה ממצרים יצא ג"כ ערב רב שנאמ' כי שחת עמך והמה רצו ג"כ להדבק בה' והענין הוא דיש ב"א שרוצים להדבק בשכינה כמו ערב רב שרצו להדבק בשכינה והוא בחי' לגרמי' שהם סוברים שעושים טובה לה' וז"פ אחיכם שונאיכם מנדיכם למען שמי יכבד ה' ולא זה עיקר תשובה שהוא חושק לדבק בה' כמו ערב רב ועיקר תשובה הוא תשוב ה' כמ"ש אליך ה' נפשי אשא, דהוי"ה הוא היה והיה ואף קודם שנברא העולם הי' הוא ב"ה מלך ואין הקב"ה צריך לביא ואם נראה שעכשיו יש עולמות ומקודם לכן לא הי' עולמות ועל מי ימלוך זה אין אנו מבינין שהיא למעלה מן הזמן דשם ברגע א' היה הוא ויהיה, ויאמר

צב, א

מזמור שיר ליום השבת: נדפס בבונה ירושלים סי' קיג, ונמצא בכת"י 349 לב, ב. 411 צב, ב. 1174 קט, א. 1240 סי, ב. וכת"י ירושלים 4088 פח, ב. נוסח אחר מהניל נעתק מכת"י 268 יב, א. תרגום (אידיש) ממאמר זה נדפס ע"ש אדמ"ר האמצעי בקונ' דרכי תשובה (ווארשא תרנ"ח ואילך. וכהוספה לסי' פוקח עורים פיעטרקוב תר"ע ואילך). ובקונ' בפ"ע (קה"ת תשס"ז). ונמצא בכת"י 258 רמג, א [התרגום הוא מהנוסח הראשון]. ראה גם לעיל (ישעי' מד, כב) ד"ה מחיתי כעב פשעך, ובהקדמת קונ' מזמור שיר הנ"ל [בקונ' הנ"ל נסמנו גם השינויים שבין נוסח הבונה ירושלים לנוסח התרגום].

שוב . . לפני: אבות ב, ירד.

תשובה הוא תשוב ה': זחיג ככב, א.

בכל . . ממצרים: פסחים קטז, ב.

הללו עע"ג: ראה זחיב קע, ב.

הכועס כאלו עע"ג: זחאי כז, ב.

בשבילי נברא העולם: סנהדרין לו, א במשנה.

כי שחת עמך: תשא לב, ז (ובמ"ש).

אחיכם . . ה': ישעי' סו, ה.

אליך . . אשא: תהלים כה, א.

אני כאין בעולם ואין אני רוצה לעצמי רק אחזור חלק אלהות שבי לאחדות. וזהו אליך ה' נפשי אשא שהוא מסירת נפש ויראה לצאת מכל התאוות ומחשבות דהיינו ממצרים שלו ויחזור הכל לאחדותו ית'. וכל אדם צריך לקבל ע"ע ד' מיתות ב"ד בק"ש שהוא כנגד [ד' אותיות של שם] הוי"ה כידוע, וזהו יציאת מצרים שצריך כל אדם לצאת מתאוות ומחשבות ויוציא את ה' ב"ה ממצרים שהוא בגלות בתוך התאוות וכו' כנ"ל. והנה ישראל עלו במחשבה דסוף מעשה במחשבה תחלה שיוציא את חלק אלהות מתוך הקליפות והתאוות וישיב הוי"ה ב"ה ויאמר בשבילי נברא העולם ואפי' פושעי ישראל דסוף מעשה במחשבה תחלה וזהו להוציא יקר מזולל דאפי' קשבי"ק אינו רוצה להמיר דתו ח"ו ואם נראה שאין לו אמונה הוא מחמת שמטעה אותו אבל הוא שקר שיש לכל אדם אמונה ואף אם היה מוצא להרוג הי' מוסר נפשו על ק"ה ב"ה. וזהו תשובה שישב נשמתו חלק אלוה שבו להוי"ה ב"ה ואף לפעמים שהוא אינו יכול לצאת מהמחשבות והם מבלבלים אותו אעפ"כ לא יחשוב שאין לו אמונה ולא יתייאש ח"ו אלא הוא משל לבן מלך שהיה בתפיסה ואח"כ חזר לאביו ורחץ א"ע מהטינוף שהיה מלוכלך נמצא מה שהי' הגלות והלכלוך מקודם קשה הוא עכשיו בשמחה גדולה, והענין המלך ב"ה מסתיר א"ע ממנו והופך פניו והולך לו ואם הבן הולך אחריו ואף אם אביו הולך להלאה אעפ"כ הוא הולך אחריו והוא מפני שצ"ל מקודם בחי' פנים באחור כידוע וכשישיב החלק שבו להקב"ה וידבק א"ע למעלה כמ"ש אליך ה' נפשי אשא יש לאב תענוג ונחיר, ובשבת יצא חלק אלקות ומדבק למעלה ונעשה תענוג למעלה ואותו התענוג הוא חוזר למטה כמ"ש ביני ובין ב"י, וזהו להתענג בתענוגים תענוג עליון ותענוג תחתון ב' תענוגים. ותשובה עילאה היא אמונה שהוא למעלה מהשכל והוא עטרה והוא מה שאנו אומרים כתר יתנו לך ה' אלקינו מלאכים המוני מעלה עם עמך ישראל קבוצי מטה וזהו טוב להודות לה' כי ב"ה ה' צור עולמים כי כל העולמות לא ברא רק בשני אותיות אלו והוא לשון הודאה שאנחנו מודים שאנו אינם כלים ואנחנו נותנים לך החלק שלנו ומוסרים נפשינו לך, להגיד בבקר חסדך להגיד לשון המשכה שמושך הבורא והקדושה כאדם שממשיך את חבירו בידו כשישראל עושין רצון של חסדי' זע"ז אזי ממשיכין ה' מלמעלה וזה לשון בקר וזהררית כי בכל מצוה שורה קדושה וממשיך אותו מלמעלה, ואמונתך בלילות שאף שהוא בחשך דהיינו שהמחשבות מבלבלים אותו רק מכח אמונה שיש לו שהש"י מסתיר פניו ממנו שילך אחריו כמשל הנ"ל, וזהו זכרתי לך

ישראל עלו במחשבה: ב"ד פ"א, ד.

להוציא יקר מזולל: ירמ" טו, יט.

ביני ובין ב"י: שמות לא, יז.

ב"ה ה' צור עולמים: ישע"י כו, ד.

כל . . . אותיות: מנחות כט, ב.

חסדי' זע"ז: נ"א: מקום.

זכרתי . . . במדבר: ירמ" ב, ב.

חסד נעוריק שהוא התחלת הנערים שהוא סובר שיש לו התלהבות ואינו רק דמיונות, אהבת כלולותיך שעושה מחמת שהי' לו תענוג ואהבה גם זה לפני, לכתך אחרי במדבר מ' פתוחה שהיו מחשבות מבלבלים אותו שעדין ארץ לא זרוע אעפ"י שהוא בחשך כנ"ל אני זוכר זה ואח"כ יהי' זרוע כי חצי כלים והם המחשבות והתאוות והם אינם כלים והמשכיל יבין.

נוסח אחר מהנ"ל

מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' ולומר לשמך עליון להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות. והנה יש ב' תשובות תשובה עילאה ותשובה תתאה ותשובה היא תשוב ה' שצריך כל אדם לשוב אל ה' דהיינו להשיב, ותשובה עילאה היינו לאהוב אותו מחמת שגם בעת שחטא לא עזב ה' חסדו הגדול מאתו ולהתענג מזה ולשוב עד ה' וזהו להתענג בתענוגים דהיינו שצריך להתענג בתענוגים הידועים דהיינו בתענוגי עילאה. ותשובה תתאה הוא עזיבת החטא עצמו ולהחזיר את הנפש וחשק אלוה שיש בו לכל אדם להשי' ב"ה כי השי' נתן לו כדכתיב ויפח באפיו רוח נשמת חיים וצריך להחזירו לו כדכתי' אליך ה' נפשי אשא דהיינו הנפש והרוחניות אשא להשי' ב"ה. וצריך לידע כל אדם כי אף בלתי הוא יהי' אלוה ואדון כי כל העולם כולא קמי' כלא חשיב נברא בנ' אותיות כדכתי' כי ב"ה ה' צור עולמים ביר' ה' ברא העולם וכ"ש שאדם לא נחשב קמי' קביה אך השי' נתן מתנה טובה לאדם זה החלק אלוה ממעל וצריך אדם להחזירו להשי' ב"ה וצריך האדם בכל יום ובכל עת שעוסק בתורה ותפלה לצאת ממצרים ר"ל מהגוף כי הגוף נק' מצרים מחמת שהוא מלא תאות חיצוניות והשי' נתן בתוך הגוף חיות והשפעה ממקור העליון וצריך האדם לצאת ממצרים דהיינו מהתאות ולהעלות החיות למעלה אל מקומו דהיינו להדבק בהשי' ב"ה אך איך יצא מהגוף מאחר שהוא מלא תאות לכן צריך כל אדם לראות על עצמו תמיד שפלות על גופו איך שהוא אפס ואין וכל אדם לפי ערכו איך שהוא מגושם או בתאוות גשמיות או כאלו עשה כן והיינו שאומרים בכל רגל ובכל שבת זכר ליצי' כי אי' להיות איזה שבת או יו"ט אם לא יצא ממצרים תחלה ואח"כ יוכל להתענג ולהרגיש שבת כדאי' בגמ' חייב אדם לראות א"ע כאלו הוא יצא ממצרים בלשון חיוב חייב הוא לצאת ממצרים וכל העולם לא נברא רק בשביל זה. והשתא אתיא שפיר הא דאמרין בגמ' חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם ולכאורה הוא גדלות גדולה אלא כך הוא הפירוש בשבילי כדי לצאת ממצרים נברא העולם רק בשבילי כי אני מחויב לצאת ממצרים ולהעלות להשי' החיות שלי וכל אדם שחושב שהוא אין ובלתי הוא אדון הכל הוא מישראל אבל מי שהוא חושב שהוא יש וצורך בעולם הוא מערב רב דהיינו מעורב בו רב דהיינו גדולות ואף שהוא מאמין שיש אלוה

וכשאדם חושב תמיד שהוא אין וכל בריאתו בעולם רק לצאת ממצרי' והוא יוצא ממצרים אזי יש לו תענוג כמשל האדם היושב בשביה כל מה שהוא יושב הרבה ביטורין ואח"כ יוצא ממנה אזי השמחה גדולה והנמשל מובן. וזהו מסירת נפש שצריך להיות בק"ש שיקבל עליו עומ"ש ואח"כ יקבל עליו ד' מתות ב"ד שהם מרומזים בהוי' יו"ד דומה לאבן זו סקילה ולמסור נפשו למקומה ולדבק בהש"י באחדות פשוט ובאהבה ויש ב' מיני אהבת אהבה שהוא אוהב את ה' רק מחמת שהוא גדול ונורא ומלא רחמים בלתי שום פניות עצמו ותענוגיו מזה האהבה ויש אהבה שהוא אוהב ה' וגם לו טוב על לבו ויש לו תענוג מזה וזהו אהבת נער. ואף זאת האהבה זוכר הש"י כמ"ש זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר אפי' אהבת של נער אזכור לך ואפי' אהבת הכלה לחתנה שאוהבת אותו ויש לה תענוג מזה גם את זאת האהבה אזכור לך כשיהי' האהבה שלמעלה ממנה דהיינו בלתי תענוג עצמו כלל. וזהו לכתך אחרי מלשון אחוריים כמשל מלך שקצף על בנו והבן חכם והבין גודל החטא שמרד לאביו ומתחיל לילך אחרי אביו ומכניע אצלו בלבב שלם ואביו מלך רחמן כשרואה שהבן מתחרט והולך אחריו אזי אביו המלך מתחיל לקרבו אליו והיינו לכתך אחרי שהלכת אחרי במדבר לשון דיבור שצריך לקשר דיבורו לדבור של הש"י כו' ומהו דבורו הם אותיות התורה כי אורייתא וקב"ה כולא חד וכשמקשר דיבורו להתורה שלומד ומכניע א"ע ורואה תמיד שפלות ע"ע אז הקב"ה מתחיל לשרות בו כדכתי' אני אשכון את דכא כו' ומי שהוא בעל שכל גדול עובד את ה' באהבה שמבלתי שום תענוג עצמו רק מחמת שהוא מלך גדול ומי שהוא אינו בגדלות השכל עובד את ה' באהבה שני' ומי שהוא בקטנות השכל מאוד עובד הש"י באמונה שמאמין בה' כנודע. וזהו טוב להודות לה' לשון הודאה של מדת חסד הוא אהבה לזמר לשמך עליון להגיד בבוקר חסדך דהיינו לאדם שהוא בוקר דהיינו אור זריחת שכלו וחסדיך זו אהבה לעבוד הש"י באהבה ואמונתך בלילות לילה זו חשכת השכל אזי לעבוד ה' רק באמונה פשוט כנודע והבן וד"ל.

צב, ג

להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות. חדשים לבקרים רבה אמונתך. להבין תועלת החלומות, הענין הוא כן כי כל דיבור ודיבור שיוצא מפי אדם אינו נאבד לעולם, ולכן צריך האדם ליהרר בדבוריו כי מחמת זה מצטרפין כמה דבורים בחלום ואף לא מהרהור יום רק בצירוף כניל, וכל זה רק שידע האדם שפלותו והוא שפל מכל ברי' כמארז"ל ואפי' יתוש קדמך כי המלאכי' אומרים שירות ותשבחות לו ית"ש כל הלילה, והאדם שוכב על מטתו בחלומות ודברים בטלים כפגר מובס, ואעפ"כ רצון ה' להיות לו דירה בתחתוני' ע"י תורתנו ועבודתנו ותפילתנו והבורא ב"ה סובב כ"ע ואפילו אנו ב"א אומרים ברוך אתה לנוכח מחמת שהוא ית' סובב כ"ע ומחיה את הכל, ומחמת זה יזכור כל אדם שפלותו וגודל רחמניות הבורא ב"ה ורוממות אל ית"ש ולקיים חדשים לבקרים רבה אמונת' שירבה בכל הבוקר האמונה שהוא מחי' את הכל, וזהו פי' הפ' להגיד בבוקר חסדך כניל ואמונתך בלילות מחמת הלילות תגדל אמונתך כניל.

צז, ה

כתיב הרים כדונג נמסו מלפני ה' וכתוב יחד הרים ירננו לפני ה' ולכאורה קשו קראי אהדדי, הענין הוא כנודע שההרים הם האבות חגי'ת וכמו שיש בקדושה זלעז' עשה אלקים גי'כ בקליפה והוא נק' בזוהר טורי דפרודא טורי דחשוכא. וזהו פי' יחד הרים אליו אבות הקדושי' שהם התקשרות א' ירננו לפני ה' אבל הרים דקליפה שהם טורי' דפרודא שהם נפרדי' זמ"ז

צב, ג

להגיד בבוקר חסדך: נעתק מכת"י 750 נה, א — בין מאמרי תקניג (ראה עדין בעהרה לדיה תורת ה' תמימה הא' לעיל יט, ח).
חדשים . . אמונתך: איכה ג, כג.
ואפי' יתוש קדמך: ראה סנהדרין לח, א.

צז, ה

כתיב הרים כדונג נמסו: נעתק מכת"י 111 כז, א. 929 קפ, א. נוסח אחר מהניל נעתק מכת"י 757 פח, א.
וראה צוואת הריב"ש סקליט' (ובהנסמן שם).
יחד . . ה': תהלים צח, ח.
ההרים הם האבות: תקויז תכ"א (מג, ב).
זה . . אלקים: קהלת ז, יד.
טורי' . . דחשוכא: ראה זח"א קנח, א. זח"ג רלג, א.

כדונג נמסו מלפני הוי', אמנם בקליפה גופא יש שני מיני קליפות והוא בחי' אסור והיתר דנודע שכל התאוות גשמי' אפי' דבר המותר היא קליפה אך היא נק' קליפת נוגה שלפעמים יש לה עלי' בקדושה והוא בשבת וייט וזהו פי' ההיתר שאינו מקושר שבשבת יכול לעלות למעלה אל הקדושה. וזהו כדונג נמסו שקליפת נוגה מתבטלת אל הקדושה. וזהו פי' נוגה שיש לה זיו וזוהר והיא קרובה אל הקדושה כמא' ונוגה לו סביב. ולזה במוצאי שבת אנו מברכים על נר של שעה ברכה כי פי' הברכה מלשון בריכה שיתגדל אלקותו ית' ותבטל הקליפה אליו ית' ותמס כדונג ושעה ויוכלל אש של הקליפה באש של הקדושה. וזהו פי' בורא מאורי האש לשון רבים שאפי' אור הקליפה יוכלל בקדושה. אבל בחי' ב' שהוא איסור הוא ל' אסור ומקושר למטה ונק' בזוהר קליפה תקיפא שהיא קשה כסלע ודיל.

נוסח אחר מהנ"ל

הרים כדונג נמסו מלפני ה' וכתוב יחד הרים ירננו לפני ה' ונראה לכאורה דסתרי אהדדי אך לפי האמת אין סתירה ח"ו. כי נודע כי אין הרים אלא אבות הן המדות חגי' ונודע כי גם זה לעומת זה עשה כו' וגם בקליפות ישנם אלו המדות אהבה גשמית יראה גשמית וכו' אם כי בקדושה הם יחד ואין פירוד משא"כ בקליפה המה נפרדים רשות הרבים וע"ז אמר בזהר טורי חשוכא טורי דפרודא וזהו הפי' יחד הרים ירננו פי' שהם יחד שזה אבות בקדושה שהוא רשות היחיד ירננו לפני ה' משא"כ סתם הרים שהם דקליפה רשות הרבים כדונג נמסו מלפני ה'. אך זה אינו בכל הקליפות כי זו היא קליפה גבוה סמוך לקדושה קליפות נוגה כמאמר ונוגה לו סביב, שהוא סמוך לקדושה ובשבת היא מתבטלת ונכללת בקדושה אך יש קליפה אחרת רחוקה מהקדושה והיא נק' בזוהר קליפה תקיפא כטנרא והיא אינה נכללת אל הקדושה ורחוקה מאד. ולהבין זאת נבאר לך כי יש איסור והיתר, כי האיסור הוא לשון קשר שהוא נקשר בקליפה והיתר היא לשון מתיר את הקשר כנודע שכל המאכלים שבחול הם ע' שרים וע' קליפות רק המותר הוא יכול להעלות בשבת אל הקדושה שניתר ועולה אל הקדושה והאיסור נקשר ואינו יכול לעלות וההיתר מטפס ועולה.

ינוגה לו סביב: יחזקאל א, ד.

במוצאי . . . שעה: ראה שריע אדה"ו סי' חציר סס"ד. פ"ח שער השבת פכ"ד.

ונק' בזהר: ח"ב קמ, ב. קמא, א.

ק, ב

עבדו את ה' בשמחה לשמוח בחלקו חלק אלוה כו' ואעפ"כ עבדו בגוף ולהכניעו ליתן עליו עול מ"ש בע"כ לסור מכל אשר הוא תאב וחפץ ותהי' העבודה הזאת בשמחה וטוב לב. וזהו תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל. ובאו לפני ברננה כאשר תבאו לבחי' לפני תהי' ברננה כי עוז וחדוה במקומו וכיצד תהי' המעלה הזאת ע"י דעו כי הוי"ה הוא האלקים שכולא חד הכל ממנו ולית אתר פנוי מיני' וכל העולם הוא רק זיו המאור.

קב, א

תפלה לעני כי יעטוף כו' דלית לי' מגרמי' כלום וזה הי' תשוקת דוד להיות עני. הענין הוא שבימי התנאים אפי' אחר חורבן היו חורשי' וזורעים בא"י והי' עשירים כמארז"ל עשירים שבא"י כו', וכהיו' היא ריקנית ואעפ"כ כהיום היא גבוה מאז כי אז הי' מלוכש ה' עילאה בה' תתאה שהוא חסד ה' מלאה הארץ בחי' עשירים ירידה לגמול דלים כו'. וזהו לע"ע בח"ל ואז הי' זה בא"י וכהיו' עשי' אינו שולט בא"י כי"א ה' עילאה בלא לבוש ה' תתאה ולכן הוא גבוה עכשיו לענין עבודת ה' שהרוצה אפי' מעט יכול לבא למדרגות גדולות דפרוכתא דקליש הנז' בזהר כו'. ובוה מתורץ שפעמי' נזכר בע"ח שא"י היא בחי' לאה ופעמים נז' שהיא בחי' רחל כנ"ל וד"ל ובוה רצה דוד להיות במדרגת עני דלית לו כו' שיוכל לבא בקל כו'.

ק, ב

עבדו את ה' בשמחה: נעתק מכת"י 208 מד, א. 693 נב, א.

חחח . . כל: תבוא כח, מז.

עוז וחדוה במקומו: דה"א טו, כו.

קב, א

תפלה לעני כי יעטוף: נעתק מכת"י 147 לו, ב. 208 עד, ב. 239 סה, ב. 408 קפו, א. 411 קיד, ב. 1174 ע, ב.

תפלה לעני . . כלום: ראה זח"א קסח, ב.

עשירים שבא"י: שבת קיט, א.

חסד . . הארץ: תהלים לג, ה.

הנז' בזהר: ח"ב קמא, א.

מתורץ: ראה גם שער המצות פ' וילך. שער מארז"ל מס' כתובות. מאורי אור א, קכו. שמן ששון לע"ח

שליב אות ר'.

שפעמים . . לאה: פ"ח שער העמידה ספ"א. ועוד.

ופעמים . . רחל: ע"ח שער הארת המוחין פ"ג ואילך.

קג, יא

כגבוה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו כו' [וכרחוק כו' פי' גבר חסדו ע"ד טוב וחסד ירדפוני פי' לפעמים אדם מונע מעצמו חסד וכשיכרו לו דרכים בעבודת ה' שלא כדת ועי"ז מונע מעצמו חסד ואהבת ה' כו' וביקש דוד שהחסד ירדוף אחריו להשיגו במקומו שיהי' שלם שיסור מן הדרך כו' וזהו גבר חסדו לשון התגברות החסד לרדוף כו'. ומשל כגבוה שמים] כי כמו השמים עגולים והארץ מרכז העגול וכשהעגול סובב והמרכז עומד ונח כו' הקוים מתהוים על המרכז שהמרכז הוא השפל בעגול הסובב כו'. ומה שהעגול יותר גדול כן יגדל הקו מכל סביבות המרכז. וכן בהשגחת ה' על ישראל עמו כו' כשהם במרכז העגול בשפלות המדריגה מאד שאין שפל יותר למטה מהם כו' כל השפעות מסכ"ע אינם רק על המרכז השפל יותר, ולגדולתו אין חקר והקווים יותר גדולים ויותר מתרבה ההשפעה על המרכז הנח כו'. וזהו על יראיו שיראה הוא השפלות שאינו רואה בעצמו שיהי' דבר בפ"ע כו' והוא סיבת הצדקה להיות תמכין דאורייתא ומזה בא תגבורת וחסד והוא התעוררות העולם לתשובה אמיתית ועומדים בנסינות שלא לפי מדרגות עבודתם כו' וד"ל.

קד, כו

לוינתן זה יצרת לשחק בו, הנה ענין שעבוד הגליות אין הענין אלא כמשל השחוק שעושה השר בהיכלות שלו שמעמיד חי' פלונית עם חי' פלונית ללחום זע"ז ויטרף א' מזולתו ויתגבר עליו ולפעמים יתגבר זולתו עליו ויטרף ממנו יותר כו', ואחרי גמר המלחמה הנה יתענג ויתעדן מאד השר מהנצחון הא' על זולתו, וכמו"כ עדי"מ הנה הע' שרים משולים לחיות

קג, יא

כגבוה שמים: נדפס בבונה ירושלים סי' מט. ונמצא בכתי' 115 נה, א. וכת"י ירושלים 4088 ב, א. טוב וחסד ירדפוני: תהלים כג, ו. שיסור: תיבה זו אינה ברורה בכתי"ה, ואוצ"ל: כשיסור. ולגדולתו אין חקר: שם קמה, ג'. תמכין דאורייתא: ראה וחי' ח, רע"א.

קד, כו

לוינתן זה יצרת: נדפס באוה"ת שמיני ע' תפה. ונעתק (רובו) במגדל עז ע' תנב"תנג. ונמצא (בהעתקה משוכשת) בכתי' 1234 קלה, א. והי"מ דלקמן נעתקו ממג"ע. בהיכלות: נ"א: בחיות.

873 / 10, 10

כמ"ש בדניאל, וגם שבטי ישראל נמשלים לחיות יהודא אר"י ובנימין זאב כו', ושעבוד הגליות והז"ע מלחמתם זע"ז להתגבר הא' על זולתו להוציא בלעז מפיו ולהפילו כו', כי הנה אנו רואים שהשר הגשמי יותר יחפוץ וישתוקק בעול המסים בריבוי אחר ריבוי להכביד על ישראל כו' משא"כ בנכרי המתפרנס מקרקעו אינו חפץ כלל להכביד עליו כו', והטעם הוא לפי שידוע בהנחל עליון גוים כו' הפיל גורל החלוקה ליעקב ועשו ואין לעשו חלק בקדושה כלל והפרידם מאחדותו כו' על כן לבו המר ימר לו מאד כשמפרנס הישראל במקומו שאין זה מחלק יעקב כלל, וכשעובד ה' ועושה מצוה בארצם הם בצדי עשו כו', והפיסוס הוא בעול המסים בממון, אמנם להשר הרוחני אין זה שוחד ופיסוס שיניחנו בשביל ממון כו' הנה הוא לוקח שוחד ופיסוס אחר דהיינו מכמה עבירות הנמצאות מסיבות עול המס ביטול תורה וקנאה שנאה ושקר כו' ונהנה מהרוחני של העבירות כו' והרי נראה ונדמה לו שהוא הגבור וחטף טרף ומזון כו' ונהפוך הוא כשנחשב שכר מצוה כנגד זה והוא עשיית המצוה כו' הרי הרבה חיות נלקח ממנו ע"ז יותר ממה שלקח הוא כו', וכענין כי גחלים אתה חותה על ראשו כו' ולע"ל יתגלה כל ענין מלחמה זו, וזהו לויתן אלו כנס"י יצרתם לשעבדם בגלות במלחמה חיות הרבה כנ"ל בשביל השחוק והעונג האלקי שיהיו בגמרו וזהו לשחק בו וכמ"ש במ"א ג"ש האחרונות יושב ומשחק כו' והוא כענין עתיד לעשות קניגיא לצדיקים כו' ע"ש.

קו, כ

ישלח דברו וירפאם וימלט משחיתותם פי' ישלח דברו ובזה ירפאם. הענין הוא דהנה אנו רואים מאכל אדם הוא מחייהו ולכאורה הוא תמוה שרהי האדם הוא גבוה ממנו במעלה. אך כתיב כי לא על הלחם לבדו יחיה

כמ"ש בדניאל: ראה דניאל פי' דח.

שבטי . . לחיות: ראה סוטה יא, ב.

זהו"ע: נ"א: זהו זמן.

בהנחל עליון גוים: האינו לב, ח.

גורל . . ועשו: ראה פרש"י תולדות כה, כב. תורה שלמה שם. תנא דבי אליהו זוטא פי"ט.

והפרידם מאחדותו: ראה פרש"י ואתחנן ד, יט (מע"ז ה, א). דרמ"צ נט, ב ואילך.

ג' שעות . . ומשחק: ע"ז ג, ב.

עתיד . . קניגיא: ראה ויקיר פי"ג, ג. תוי"ח תולדות יב, ד ואילך. שער הבחירה אות יב.

קו, כ

ישלח דברו וירפאם: נעתק מכת"י 109 קעג, א. 349 סו, א. 424 רמח, ב. 1064 צא, ב.

כי . . האדם: עקב ח, ג.

האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם פי' שבעשרה מאמרות נברא העולם והוא מחמת מוצא פי ה' שיש במאכל ההוא עליו יחיה האדם והוא המאמר שבו נברא כמ"ש תדשא הארץ וגו' ושאר מאמרות ואף שהמאמר שנעשה בו האדם הוא נעשה אדם שהוא אחרון שבמאמרים הוא גבוה במעלה יותר מכולם מ"מ מוצא פי ה' שבהמאכל הוא מוקדם בתורה ויכול להחיות האדם ויתעלה בו וכל זה הוא במאכלים אבל ברפואות שמרפאין החולה צריך להבין שהרי אינו מאכל אדם ולא נוכל לומר בו מוצא פי ה' כנ"ל ואין לומר שיש בהם קדושה כ"כ שהרי נתפשטה גם באומות העולם וגם עיקר חכמות הרפואות הוא באומות אך הענין שעיקרן הוא מקליפות וגם החולי ר"ל הוא ג"כ קליפה שאין יסורים בלא עון ועל הרוב עיקר הרפואות הוא היפך החולי שאם החולי הוא בקרירות נותנים לו רפואות לחממו וכיוצא בו והוא מלחמה פעמים מנצח החולי ולפעמים הרפואה כמו מלחמת ב' מלכים באומות שני קליפות אבל בישראל הוא מ"ש ישלח דברו וירפאם (דברו פי' כמו דבר המלך שלטון לשון הנהגה וממשלה, וישלח הוא מלשון ששלח דברו מלפניו למטה ודברו הוא כדבר ה' שמים נעשו). והוא ענין גלות השכינה שהדבר הוא בגלות וכשהקב"ה רוצה ברפואות האדם ישלח דברו ברפואתו שהוא ענין ממשלה וגובר על הרע החולי ומרפא אותו. ולענין עבודת ה' יכול האדם ג"כ ליקח עצה מזה שאם בתחילת תפילתו ולימודו אין לו דחילו ורחימו עצה היעוצה להשים בתחילה מגמתו בכל כחו באותיות לבדן ובזה יתעלה למעלה למעלה כו' שהאותיות המה נדמו לסוסים כו' שהאדם הרוכב עליו מנהיגו לכל רוח שירצה ולמקום רחוק כל כך מה שאין בכח האדם לילך ברגליו כל כך נמצא אף שהאדם מעולה ממנו מ"מ יש מעלה בסוס שאין באדם וכן הוא ממש בהאותיות שהאדם משים כוונתו ומחשבתו בהם לבדן וביכולת האותיות להביאו למקום גבוה מאוד מה שאין ביכולת האדם להגיעו אל המקום ההוא בשום אופן והמקום הוא מה שנזכר בדרשת רז"ל שהקב"ה הוא מקומו של עולם בכל העולמות עליונים ותחתונים יש בחינת מקומו של עולם והוא גבוה מכל העולמות מאוד מאוד וז"ש הנה מקום אתי וגו' כל זה יכול האדם להגיעו ע"י האותיות לבד וזהו ויפגע במקום וילן שם פי' וילן לינת לילה כשהאדם הוא בבחינת לילה שאין בו דחילו ורחימו כנ"ל ויקח מאבני המקום פי' אבנים הם אותיות כמו שנזכר בספר יצירה וישם

שבעש"מ: אבות רפ"ה.

תדשא הארץ: בראשית א, יא.

נעשה אדם: שם א, כו.

רפואות . . החולי: להעיר מביאור רבינו הנדפס ביגדת נ"י. שנה ד חוברת ה (לו) סקמ"ה.

שאר יסורים בלא עון: שבת נה, סע"א.

דבר מלך שלטון: קהלת ח, ד.

בדבר . . נעשו: תהלים לג, ו.

הקב"ה . . עולם: ב"ר פס"ח, י.

הנה מקום אתי: תשא לג, כא.

ויפגע . . שם: ויצא כח, יא.

מראשותיו פי' ששם כל מחשבותיו במ' וישכב במקום שהוא פי' וישכב יש כ"ב אותיות במקום שהוא הוא דבר הנעלם מעין כל והוא המקום הנ"ל והגיע למקום הנ"ל ע"י אבני המקום ששם תחת מראשותיו וד"ל. וזהו ישלח דברו שאינם רק דברים בלא דחילו ורחימו כנ"ל בהאותיות לבדן כו' וירפאם וימלט משחיתותם שהגיעו למקום כזה עד שיוכל לפגוע בו המחשבות זרות.

ק"ב. א

אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד [ולכאורה קשה שבזה הפסוק אומר אשרי איש ירא ה' דהיינו מבחינת זכר] וכת' אשה יראת ה' היא תתהלל בחי' נוקבא. הענין שיש ב' מיני עבודות, הא' שהאדם מכין א"ע בכמה הכנות ומתבונן בשכלו ודעתו עד שמתעורר לעבודת ה' באהבה, ובחי' הב' השורה על האדם יראת שמים בלי שום הכנה רק מחמת איזה עבדות של איזה צדיק שעובד את ה' ביראה הוא מוריד יראה בעולם וחל על האדם ג"כ יראה זו ועובד ג"כ בהתלהבות. והנה לכאורה זו העבודה הב' היא מאירה יותר שעובד ביראה גדולה בלי שום מ"ז בהתלהבות גדולה. וזהו אשה יראת ה' הפי' מי שהוא בחי' נוק' בחי' מקבל שחלה עליו היראה מחמת איזה צדיק שמשפיע עליו היראה היא תתהלל ע"ד בהלו נרו עלי ראשי דהיינו שהיא מאירה ביותר ועובד בהתלהבות ולא בא לידי מ"ז כלל אבל באמת לא זהו עיקר העבודה אמנם מפני שהוא בחי' מקבל אין לו כ"א מה שהוא מקבל דהיינו היראה אבל א"א לבא למדרגה אחת גדולה ממנה כי אשה דעתה קלה ואין לה רק עיטרא דגבורה דהיינו יראה ועובד ביראה זו, אמנם עיקר העבודה שהאדם עצמו מתבונן בשכלו ודעתו ומעורר א"ע לעבוד את ה' דהיינו בחי' איש ירא ומתחזק א"ע בעבודתו אף שבא לידי מ"ז ג"כ כיון

וישכב . . . יש כ"ב: מגלה עמוקות ואתחנן אופן קעא.

ק"ב, א

אשרי איש ירא את ה': נדפס בכונה ירושלים סי' נה. מגדל עז ע' שפ"שפא. ונמצא בכת"י 170 שא, א. 184 ס, א. 385 רצה, ב. 1064 פד, ב. 1174 עה, ב. וכת"י ירושלים 28 מט, א. 3547 שיד, ב. 4088 כה, א.

אשה . . . תתהלל: משלי לא, ל.

באהבה: נ"א: באהבה ויראה.

מתחם . . . צדיק: ראה גם תו"א לג, סע"ד.

ביראה: נ"א: באהבה ויראה.

בהלו . . . ראשי: איוב כט, ג.

אשה דעתה קלה: ראה שבת לג, ב. קדושין ס, ב.

עיטרא דגבורה: ראה ע"ח שער הכללים פ"ז. שער לידת המוחין ספ"ב. שער דרושי הצלם דרוש

ב' כלל יג.

שהוא עושה בדעת ודעת כלול טו"ר אעפ"כ זהו עיקר העבודה כי בהתחזק א"ע בזאת יכול לבא למדריגה יותר עליונה דהיינו אהבה גדולה. וזהו אשרי איש ירא את ה' דהיינו בחי' משפיע בדעת, ומפרש מהו אשריו במצותיו חפץ מאד דהיינו שיכול לבא לבחי' אה' גדולה כידוע שבכל מדה יש ג' פרקין זה על זה ובמדות אהבה יש ג"כ ג' מיני אהבה והם דבקה חשקה וחפצה וזהו חפץ מאד דהיינו פרק עליון של אה' דהיינו [חפצה במאד וזהו במצותיו] חפץ מאד.

קיג, ז

מאשפות ירים אביון. כשהשפע לע' שרים שהם נמשכים מפסולת מלאכים דבריאה אז נקרא אביון מפני שהשפע המה גשמיות הד' יסודות הרוחני' בגלגל הירח כו' והוא פסולת דפסולת חיים העליונים דבריאה כו' ונקראים אשפות כמו שבאשפה הוא המזוהם שבעפר כו' ובכל ר"ח שיש עלי' למל' מעפר דבריאה כנ"ל, כמו"כ ירים האביון מאשפות דעשי' וד"ל.

קטו, יב

ה' זכרנו יברך יברך את בית כו' עם הגדולים. דהנה אי' תורה צוה לנו משה מורשה אית מורשה אלא מאורסה, הרי נק' בשם כלה ולפעמים נק' בלשון זכר מרא דאורייתא הוא בלה"ק בעל תורה וכגון בעל מצוה בעל

ג' מיני . . . וחפצה: ראה ביר פ"ב, ז. וראה אוהית נ"ך ע' תקכח-תקכט. ספר הערכים חניד כרך א' ע' תקטו.

קיג, ז

מאשפות ירים אביון: נדפס בשני המאורות יז, א. ונמצא בכתי' 1144 קכה, א.

קטו, יב

ה' זכרנו: נדפס בבונה ירושלים ס' לו. ונמצא בכתי' 361 קצז, א [חסר הסיום]. 1064 קכו, ב [רק התחלה לסיום]. וכתי' ירושלים 3547 שלא, א [חסר הסיום].

בבונה ירושלים ובכתי' 1064 מופיע מאמר זה בהמשך לדיה והי' מדי חדש (לעיל ישעי' טו, כג). גם בכתי' 750 נד, ב בא בהמשך לדיה והי' מדי חדש (בכותרת. מאמר חנוכה א', תקנ"ג לפ"ק) המאמר ה' זכרנו (בכותרת. מאמר שבת חנוכה ב, תקנ"ג לפ"ק): אך שם אין זה המאמר שלפנינו, אלא המאמר הנדפס לקמו. ואפשר ששניהם נאמרו באותה שבת חנוכה: מה גם שישנם כו"כ פרטים שנתבארו בשניהם, ואפשר גם שהן שתי הנחות מאותו מאמר [ולהעיר ממה שמביא בו דוגמא מפי' מקץ (החלה בשבת חנוכה)].

תורה . . . מאורסה: כרכה לג, ד. ברכות נז, א.

מע"ט, ולהבין מה שאנו מתפללים בכל יום ונפשי כעפר לכל תהי', כי באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא ואם ישפיל א"ע מאד אזי באתערותא דלתתא ימשיך אורו ית' ג"כ בזה העולם. אך במה יכניס אותו ושמת בטניא דהיינו טעמים [נקודות ואותיות] דהיינו בתורה ובמצות, ובוה מאיר הדבר שהוא עושה ונק' מעשים טובים שהוא לשון אור ע"ד וירא אלקים את האור כי טוב כו' והנה לכאורה התורה היא מעניני' גשמיים מאד כמו ופרעה עומד על היאור וכו' ויוסף כו' אבל באמת מרומז בה ענג העליון כי פרעה הוא למעלה [הוא פריעת והתגלות אורות עליונים עומד על היאור הוא בחי' בינה כו'] ושבע הפרות וכו' הם שבעת [מדות] כו' ויוסף הוא יותר למעלה [צדיק עליון] ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ, צריך משפיע ושמאיר אותה נק' [התורה] בשם דכר שממשיך אותו ית' בתוך התורה, וגם זה אינו מחמתינו אבל הכל מחמת הוי"ה שהוא צמצום והתפשטות והמשכה כו', הוי"ה זכרנו יברך לשון המשכה יברך את בית ישראל הוא תורה שבע"פ כי ישראל הוא תורה שבכתב ובית ישראל הוא תורה שבע"פ שהוי"ה ממשיך ג"כ האור בתוך תורה שבע"פ, יברך את בית אהרן שהוא רעותא דלכא יברך יראי ה' שהוא סור מרע הקטנים שהוא מיראת העונש עם הגדולים שהוא יראת הרוממות ודו"ק.

שם

ה' זכרנו יברך יברך את בית ישראל יברך את בית אהרן יברך יראי ה' הקטני' עם הגדולים. לבאר מה שלפעמי' נקרא' עבי' בשם כלה כדכתבי

מרא דאורייתא: ראה ד"ה זה דלקמו.

ושמת בטניא: תבוא כו', ב.

טעמים . . ואותיות: ראה ארית לההימ נו, ב. ולעיל סדיה והי' מדי חודש (ישעי' סו, כג).

וירא . . טוב: בראשית א, ד.

ופרעה . . היאור: מקץ מא, א.

ויוסף . . הארץ: שם מב, ו.

שם

ה' זכרנו: נעתק מכת"י 349 פח, א. 400 סט, ב. 415 מב, ב. 750 נד, ב. 1064 ע, א. 1240 יג, א. בכת"י 750 מופיעה הכותרת, מאמר שבת חנוכה ב', תקניג לפי' [המאמר האי' חנוכה, נזכר לקמן בסוף

המאמר].

הנדפס כאן נעתק מכת"ה הנ"ל, שהוא, כנראה, המקור הראשון, שנכתב בסמיכות לאמירת המאמר (ראה בהערות לד"ה תורת ה' תמימה, לעיל יט, כ), וממנו נעתק לשאר כתה"י בשינויים ושיבושים. ולדוגמה: בסיום המאמר מסיים כאן: 'וכנזיל במאמר דחנוכה א' פי' כשם שאני רוקד כו', והכוונה לד"ה והי' מדי חדש (לעיל ישעי' סו, כג) המועתק לפניו שם. בשאר כתה"י לא נכתב מאמר זה במשך לד"ה והי' מדי חדש הנ"ל (ראה בהערות לד"ה ה' זכרנו הראשון), וכמילא השמיטו גם כאן בתיבות הנ"ל, וזה יצא להם: א) בכת"י 349: 400; 1240: כ"ר פי' המאמר בשם שאני רוקד כנגדך. בכת"י 415 נשמטה שורה זו. ובכת"י 1064: 'וכמאמר כשם שאני רוקד כנגדך כמבואר לעיל.

לבבתי אחותי כלה ולפעמי' נקראי' בשם בעל תורה ובוה"ק נקראי' מרי דאורייתא וגם רז"ל דרשו [א"ת] מורשה אלא מאורסה כו'. הנה לבאר הפלוגתא שבגמ' אם [תלמוד] גדול ממעשה או מעשה גדול מתלמוד וארז"ל גדולה תלמוד שמביאה לידי מעשה והקשו במפרשים אי"כ לפי זה מעשה גדול יעו"ש. והנה לדקדק לשון לידי מעשה. להבין מה שאנו מבקשים ונפשי כעפר לכל תהי' אך הענין כל עצת היהודי שיחזיק אי"ע ממש כעפר ומחמת זה ודבק ויגיע אל בחי' הסובב וגם ידוע שהתורה היא בחי' ממוצע לחבר ולקשר אותנו לבחי' א"ס ב"ה כידוע שכל סיפורי מעשיות שבתורה הם אינם כפשטם כי יש למעלה בזה סודות עצומות אך שנכתב בתורה ע"ד מעשה בכדי לחבר אותנו אליו ית"ש להדבק אחד באחד ואורייתא וקב"ה כולא חד ומה שאנו לומדים תורה שבכתב מתקרבים ומתחברים אליו ית"ש וזהו פי' גדולה תלמוד שמביאה לידי לשון התקרבות כמאמר שמאל דוחה וימין מקרבת להתחבר לבחי' מעשה שלמעלה מן השכל, אך בראשונה צריך לקיים ונפשי כעפר לכל כי מה אני מה גם שבאמת הוא שפל ומחמת זה יעשה כלי לקבל הארה מבחי' סובב כ"ע וממלא כ"ע מחמת למודו ובענין לימוד זה נקרא בחי' כלה שמקבל שפע שיהא יכול להתדבק בתוה"ק ובעבודת השי"ת מחמת התורה ואז נק' בתורת ה' חפצו אבל אחי"כ יכול לבא לידי מעשה ולהמשיך הארת א"ס ב"ה למהוי דירתו בתחתונים. וזהו פי' מעשים טובים להמשיך האור כי טוב במעשיו. ועי"כ ארז"ל יפה שעה א' בתשובה ומע"ט מכל כו' ואז הוא המשפיע וממשיך הארת א"ס ב"ה בתורה בגופניות ולבושי התורה ובגופניות ולבושי המצות ומעשי המצות כי מיום שחרב בה"מ אין להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה ונק' קדשי קדשים והאיש ישראל הוא העושה כלי אז נק' בשם בעל תורה ונק' ובתורתו יהגה יומם ולילה. וזהו פי' הפ' הוי' פי' המהווה כל העולמו' ומחי' את כולם, זכרנו שנותן בנו רעותא דלבא בכל הנ"ל עד שיכולין להיות בבחי' משפיע, יברך פי' לשון מברך את בית ישראל זהו תורה שבע"פ שנקראת בית ישראל להבריך לשון בריכה להשפיע בתורה ולהתחבר יחד. יברך את בית אהרן להמשיך חסדים שתקרא תורת חסד, יברך יראי ה' הקטנים שהם מחמת יראת העונש עם הגדולים הם בעלי יראת הרוממות. אך בראשונה צריך לקיים ונפשי כעפר כנ"ל, ולקיים פי' לבבתי אחותי כלה להחזיק אי"ע בחי' כלה זהו בחי' תשובה עיי' התורה

לבבתי אחותי כלה: שה"ש ד, ט.

ובוה"ק: ראה ח"ג כה, ב, רסז, א, רנב, ב, ובכ"מ.

א"ת . . מאורסה: ברכות נז, א.

הפלוגתא שבגמ': קידושין מ, ב.

והקשו במפרשים: ראה תוספות שם (ד"ה תלמוד).

שמאל . . מקרבת: סוטה מז, א.

בתורת ה' חפצו: תהלים א, ב.

יפה . . מכל: אבות ד, יז.

מיום . . הלכה: ברכות ת, א.

ובתורתו . . ולילה: תהלים שם.

כניל בקבלת סיהרא משמשא וברוב התקרבותה בטל אורה לגמרי למהוי אחד
באחד וכניזיל במאמר דחנוכה א' פי' כשם שאני רוקד כו' ודוק.

קטו, יח

ואנחנו נברך יה וכר' כתיב והחיות רצוא ושוב הנה באמת כל איש מישראל
חיותו הוא רוצה להתפשט מגוף האדם שהוא עכור ורוצה מאוד
במיתתו כי זה הוא חיותו חיים נצחים אעפ"י שהאדם רוצה לחיות ומבקש הב
לנו חיי הוא שקר גמור כי אע"ג דאיהו לא חזי מזלי חזי אלא משום דבעל
כרחך אתה חי חוזר בגוף ולמה הוא חוזר לפי שאנחנו נברך י"ה עוה"ז
ועוה"ב בשני עולמות נברך אותו שיכירו אלקות בכל העולמות עליונים
ותחתונים וזהו נברך י"ה כי ברכה הוא ריבוי שנתרבה הדבר וכל זה הוא ע"י
עם ישראל לכן הם חוזרים בגוף ובע"כ אתה חי. וזהו אם רץ לבך שוב
למקום ודוק.

ק"ז, א

הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל האומים כי גבר עלינו חסדו ואמת ה'
לעולם. להבין מה זאת שיהללוהו כל גוים ואומות. דאיתא במקום
שבעלי תשובה עומדים אין צדיק גמור כו'. צריך להבין שלפעמים נופל

קטו, יח

ואנחנו נברך: נדפס בעבודת הלוי ח"ב (לקוטים) קו, ג. ונמצא בכת"י 403 עה, ב. 424 רלו, א.
והחיות רצוא ושוב: יחזקאל א, יד.
הב לנו חיי: ראה תקו"ז ח"ז (כב, א).
שקר . . אע"ג: מצד הנהיב אבל באמת אע"ג.
אע"ג . . חזי: מגילה ג, א.
חזי: ג"א: חזי כניל.
בע"כ אתה חי: אבות ספ"ד.
אם . . למקום: ספר יצירה ס"א מ"ח.

ק"ז, א

הללו את ה': נעתק מכת"י 1064 סו, א. נוסח אחר מהניל נעתק מכת"י 750 נג, ב [ראה עדין בהערה לד"ה
חורת ה' תמימה, לעיל יט, ח]. נוסח אחר, הכולל רק את הקטע הראשון, נעתק מכת"י 35 לא, א. 184 תפד, א.
41 ע, א. 415 לט, א. 798 רחצ, ב. 1240 צא, ב. וכת"י ירושלים 7477 נג, ב. 3542 פג, א. נוסחאות נוספות [מכל
המאמר] בכת"י 349 עב, ב. 401 כה, א. 424 רמט, א. 877 סט, א. ומחמת הריבוי, לא נדפסו כן רק שלשת
הראשונים הנ"ל.

בכת"י 750 הנ"ל מופיעה הכותרת. מאמר שמחת תורה תקני"ג.
במקום . . גמור: ברכות לד, ב.

לאדם הרהורי תשובה דהיינו שנמצא אצלו איזה חסרונות שאינו עובד ה' כראוי וקודם לזה ה' בעיניו ישר וגם אח"כ הוא ישר בעיניו צריך להתבונן מי מעיר אותו לזה. אך הענין הוא כי בעשות האדם איזה מצוה קלה מעורר למעלה כמ"ש פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לך כו' וכתוב השבעתי אתכם אם תעירו ואם תעוררו את האהבה וגו' מזה נראה שיש התעוררות למטה לעורר למעלה. אך לדעת מפני מה תיכף אחר ההירהור והתשובה שוכח וחוזר לסורו הענין הוא מחמת שחושב שההתעוררות הוא מחמת עצמו ומחמת זה ועד ארגיעה לשון שקר ואינו מתקיים בידו ובכחו. אך העצה הוא שידע כל אחד שההתעוררות הוא מחסד עליון ב"ה ואז בראותו את זה תגבר אצלו האהבה להבורא ב"ה משל למלך שלקח עני מכוער ונשק אותו וחבב אותו איך מן הראוי שתגבר האהבה אצל העני אל המלך. והנה הקב"ה מקים מעפר דל ומאשפות ירים אביון וגו' וצריך כל אחד לידע זה חסד עליון ולקיים וימינו תחבקני בכדי שלא להשיב אחר ומחמת זה צריך האדם שיהי' בכל מחשבה דיבור ומעשה לדבק בו ית' ולקיים ישקני מנשיקת פיהו דהיינו פנים אל פנים ממש דהיינו להיות כל מחשבתו ודיבורו ומעשיו רק בעבודת הבורא ית' שיהי' הכל אחד. הגם שכתוב כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' אעפ"כ צריך שיהי' תכלית המכוון הכל אחד כמ"ש אחת היא יונתי תמתי אל תקרא תמתי אלא תאומתי שוה בכל זהו עצת פרטי לכל אחד ואחד לחשוב כנ"ל ומחמת זה יהי' שפת אמת תכון לעד ולא יחזור לסורו ולהיות שמח בחלקו בהירהור תשובה שלו ממה שהקב"ה כולא קמי' כלא חשיב והוא כרוב רחמיו וחסדיו וימינו תחבקני. ועל דרך הכלל הוא מחמת מורא יום הכפורים שאנו ישראל מתודים ומשפילים את עצמנו ומחמת זה אנו יודעים החסרון שלנו. ואז אח"כ הוא סוכת ברוב חסדיו מחמת שהשפלנו את עצמינו והגענו אל הסובב אז בסוכת וימינו תחבקני על כל השנה שיהי' אצלינו הרהורי תשובה והעיקר הולך אחר החיתום הוא שמיני עצרת כמו בשטרות הולך אחר הקיום כן כתיב עצרת תהי' לכם ומחמת זה אנו אומרים זמן שמחתינו לשון רבים שמורה על ב' שמחות לקיים הכתוב ישמח ה' במעשיו שנעשה רצונו והשמחה השני' וישמחו בך ישראל כו' אז וימינו תחבקני על כל השנה

פתחו . . . לך: ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בשה"מ תשי"ג ע' 198.

השבעתי . . . האהבה: שה"ש ב, ז.

ועד . . . שקר: משלי יד, יט.

מקום . . . אביון: ע"פ תהלים קיג, ז.

וימינו תחבקני: שה"ש ב, ו.

ישקני מנשיקות פיהו: שם א, ב.

כי . . . מחשבותיכם: ישעי' נה, ח.

אחת . . . תמתי: שה"ש ו, ט.

אל . . . תאומתי: זח"ג רצו, רע"א.

והעיקר . . . החיתום: ראה גם ברכות יב, א.

עצרת תהי' לכם: פנחס כט, לה.

ישמח ה' במעשיו: תהלים קד, לא.

זה הכל מחמת התגברות החסד מהסובב ב"ה שא"א להשיג זאת לפי שכלנו כי זה למעלה מהשכל. וזהו פי' הפסוק הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל האומים כי יש בנו בחינת גוים ולאומים ומה להלל שמו ית' שגבר עלינו חסד בהתגברות עלינו אעפ"י שאנו בתאוות ושאר דברים שלא טובים הוא מתגבר עלינו ושולח אלינו הרהורי תשובה. וזהו מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים כו' לפי שהצדיק היראה והאהבה שלו הוא מפאת עצמו וכבעל תשובה הוא מצד סובב כל עלמין שהוא למעלה מהכל, ואמת ה' לעולם פי' שמחמת זה יראה האדם כי הנה כתיב אתה הוא ה' לבדך כו' אין עוד ומפני זה נקרא עולם לשון העלם שנעשה כמחיצה המסתרת אבל הוא עולם שקר כי אין לבדו כלל ואני ה' לא שניתי לכן יראה במעשיו ובא אל האמת כי ה' לבדו אין עוד ויראה לעשות מעשה חסד. כדכתיב חסד ואמת ירדפוהו מחמת החסד יגיע אל מדת האמת הנ"ל וגם התורה נקרא אמת כמ"ש תורת אמת היתה בפיהו רק ע"י מעשה הצדקה הוא נקל לעשות כדכתיב זרעו לכם צדקה וכדכתיב אור זרוע.

נוסח אחר מהנ"ל

הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל האומים כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם. להבין מה זה שיהללו האומים, במקום שבע"ת עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. להתבונן תמיד ולראות מה שלפעמים נופלים לאדם הרהורי תשובה ונמצא אצלנו חסרונות בעבודת הבורא וקודם לזה וגם [אח"כ] הוא ישר בעיניו. להבין מי מעורר אותו אך [הענין] הוא כן כי בעשות האדם איזה מצוה קלה מעורר למעלה כמארז"ל פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם וכתיב השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ מזה נראה שיש התעוררות למטה לעורר למעלה. אך להבין מפני מה אינו מתקיים בלבו ההרהור טוב להתפעל, הענין הוא מחמת שחושב שהתעוררות הוא מחמת עצמו ונתקיים בו מאמר הכתוב ועד ארגיע לשון שקר ואינו מתפעל בו ואינו מתקיים בידו אך העצה הוא שידע כ"א שהתעוררות הוא בחסד עליון ובהבנה הזאת תגבר אצלו האהבה להבורא ב"ה למשל כמו שמלך מחבק ומנשק איזה עני מכווער איך שמתגבר אצל העני האהבה למלך זה כמו כן כתוב מקים מעפר דל ומאשפות ירים אביון וצריך כ"א ליתן אל לבו חסד אל כל היום וימינו תחבקני שלא להסוג אחור ונותן בלבו תמיד הרהורי תשובה ומ"ז צריך כ"א לראות ולקיים תשובה בג' הבחי' מדו"מ ולקיים ישקני מנשיקות פיהו כמאמר

אתה . . לבדך: נחמ" ט, ו.

אני . . שניתתי מלאכי ג, ו.

תורת . . בפיהו: מלאכי ב, ו.

זרעו לכם לצדקה: הושע י, יב.

אור זרוע: תהלים צו, יב.

הזוה"ק אתדבקות רוחא ברוחא ממש פא"פ דהיינו שיהיו כל הג' בחי' הנ"ל רק בעבודת הבורא וכדפי' בת"ק. אף דכתי' כי לא מחשבותי כו' אעפי"כ צ"ל הדבר היוצא אחד כדכתיב אחת הי' יונתי תמתי ודרז"ל אל תקרי תמתי אלא תאומתי שוה בכל זהו ע"ד הפרט כאו"א שיתבונן תמיד כנ"ל ומחמת זה יהי' שפת אמת תכון לעד ויתפעל מכל הרהור תשובה ולהיות שמח בחלקו בהרהורי תשוב' מה שהקב"ה שהוא ממלא כ"ע וסובב כ"ע וכולא קמי' כלא חשוב והוא ברוב רחמיו מקיים בו וימינו תחבקני. וע"ד הכלל כל הנ"ל מורה יוה"כ וסוכות שביוה"כ אנו משפילים ומכניעים א"ע ומתוודי' כל החסרונות שלנו עד שמגיעי' אל בחי' הסובב כמבואר לעיל במאמר שבת תשובה אז בחג הסוכות ברוב רחמיו וימינו תחבקני על כל השנה שיהי' לנו הרהורי תשובה והעיקר הולך אחר החיתום הוא ב' ימים שמיני עצרת כמו שהעיקר בשטרות הוא הקיום, וזהו פי' עצרת תהי' לכם דייקא. וזהו שאנו אומרים זמן שמחתינו ב' שמחות ל' רבים לקיים הכתוב ישמח ה' במעשיו שאמר ונעשה רצוני, והשמחה ב' וישמחו בך ישראל שבחסדו וימינו תחבקני על כל השנה והכל מחמת התגברות החסדי' מבחי' הסובב כי א"א להשיג זאת לפי שכלינו כי זה הוא למעלה מן השכל. וזהו פי' הפ' הללו את ה' כל גוים ואומים פי' מה שיש בנו מדות גוים ואומים ומה להלל על מה שגבר עלינו חסדו אע"פ שאנו בתאוות ושי"ד הוא ית"ש מגבר חסדו עלינו ונותן בלבנו הרהורי תשובה. וזהו פי' מקום שבע"ת עומדים אין צדיקים גמורי' כו' לפי שבצדיקים היראה והאהבה מחמת עבודתם, ובבע"ת הוא מצד התגברות החסדים מבחי' סובב כל עלמין שהוא למעלה מן השכל, ואמת ה' לעולם, פי' שלכן יראה האדם כי הנה כתיב אתה ה' לבדך אין עוד ומחמת זה נק' העולם בלשון העלם שנעשה כמחיצה מסתרת, אבל באמת הוא עולם שקר כי אין עוד מלבדו כתיב ואני ה' לא שניתי וכמו קודם בריאות העולם כן עתה, לכן יראה במעשיו לבא האמת אל העולם ולידע כי אין עוד מלבדו כתיב ויראה לעשות מדות החסד כדכתיב חסד ואמת ירדפו מחמת החסדים יגיע אל האמת ה' כנ"ל, וגם בתורה שנק' תורת אמת הייתה בפיהו, רק ע"י מעשה הצדקה הוא בקל יותר להגיע וכדכתיב זרעו לכם צדקה כו' וכתי' אור זרוע.

נוסח אחר (הכולל רק את הקטע הראשון)

הללו את ה' כל גוים שכחוהו כל כו' ואמת ה' לעולם כו' במקום שבע"ת עומדים אין צדיקים גמורים כו' יתבונן האדם בנפשו שנמצא לעיתים שפל באיזה פחיתות וחסרונות ומפני זה ניתן על לבו והם הרהורי תשובה ואין זה בא לו מעצמו שהוא התבונן בנפשו כן שזה תמוה מפני מה הי' ישר בעיניו ממש ההיפך מזה יתבונן שיש דבר המעורר אותו לבא לידי כך כי

וכדפי' בחי"ג: בתניא קטו, הוא אגה"ת (המתחלת תניא בסוף מס' יומא) מהדו"ק, וכמהדו"ב הוא בס"ס. כמבואר לעיל במאמר שבת חשובה: ד"ה לך אמר לבי (לעיל כו, ח), עיי"ש בסוף הנוסח השני.

בעשיית איזה מצוה קלה מעוררים אותו מלמעלה הרבה יותר כמ"ש פתחו לי כחודה של מחט כו'. ולהבין מפני מה מיד אחר ההרהור חוזר לסורו הענין שחושב שבהתעוררות הוא מחמתו ומחמת זה ועד ארגיע לשון שקר ואינו מתקיים בידו ובכחו אבל אם שההתעוררות הוא מחסד עליון וימינו תחבקני כי כמשל למלך גדול שהקים מעפר ומאשפות אביון ונשקו וחבקו בודאי תגבר האהבה אצל העני כו' וכן צריך כל האדם ודיל.

ק"ח, י"ט

פתחו לי שערי צדק ופי' בתקונים גבינין דמכסין על עינא. הנה כל אדם יש לו בחי' רצון פי' מה שנק' בלי"א וינטש, שזה רוצה שיהי' לו כך וכך וזה רוצה בכך וגומר בדעתו ורצונו ע"ז אעפ"י שיודע שלא יהי' הדבר ולא יבא, וכמו כן ישים אדם לבו ורצונו לעבודתו ית' שיגמור בדעתו ורצונו שיפתחו לו שערי צדק, ואפי' שיודע שלא יכול לבוא למדריגה זו שיהי' כן בפועל ממש, מ"מ הרצון יהי' בכך דהיינו שיוסרו הגבינים המכסים שאין רואים בחי' אלקות וזוה מחשבים עצמן ליש ועושין לגרמייהו ויש לו רצונות אחרים מעניני הגוף מעה"ז או אפילו מעניני הנשמה ועה"ב כו', משא"כ בהסרת הגבינים אז עין בעין יראו וכו'. וזאת תהי' עבודת כל אדם להיות חפצו ותשוקתו ליכלל באחד כו' שלא יהי' בבחי' יש כלל כו'. ועם היות שלא יהי' לו כן באמת לאמתו מ"מ חפצו יהי' בכך והתורה והמצות הם בחי' כלים שצריך לעשות שישרה בהם ה' אחד.

ק"ח, י"ט

פתחו לי: נדפס בכונה ירושלים ס"י קד [כסיום לדיה להבין מארוזל שמיני רגל בפ"ע (לקמן סוכה מז, א)]. ונמצא בכתי' 184 תכו, א. ושם תפא, ב [בהמשך לדיה להבין מארוזל הנ"ל. ובס"ע: 361 ק"ח, ב. 798 רעד, ב. וכתי' ירושלים 1055 קנג, ב. 3547 רצב, א. 4088 קמח, ב. [ובהמשך למאמר הנ"ל בהתחלה אחרת: 424 רמו, א.

לתאריך המאמר, ראה ד"ה להבין מ"ש הלל כרגלים, לקמן תפלה (הלל), ובהערות שם.
ופי' בחיקונים: ראה שם (קמה, ב).
עין בעין יראו: ישעי' נב, ה.

קיט, צז

מה אהבתי תורתך כו' והי' אמונת עתך וגו' נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה לעולם ישים אדם עצמו כרשע וכתי' אל תהי' בעיניך כרשע גם אמרז"ל הוי שפל רוח בפני כל אדם אפי' לקטן מחמת שרואה בו את הרע שלו והשמחה תהא ישמח ישראל בעושיו כי תכלית בריאת העולם שיהי' להקב"ה דירה בתחתונים ויתבונן את השמים ואת הארץ אני מלא כו' וכולא קמי' כלא חשיב כו' וזמה יבא לו השמחה אבל מצד עצמו לא יהי' שמחה כלל שנאמר אל תשמח ישראל אל גיל כעמים רק יתבונן שהוא עצמו מלובש ברע ואעפ"כ הוא משבח.

קיט, קסב

כתי' שש אנכי על אמרתיך כמוצא שלל רב. באנכי כולל כל עשרת הדברות וקשה למה פרטם, אך קודם נקדים דבר דהיינו אם קדושה שורה על דבר אפי' אח"כ הולכת לה עושה רושם, דהיינו בית קיבול לקבל קדושה אחרת, למשל אין אשה כורתת ברית אלא עם בעלה הראשון בביאה ראשונה ואמאי כורתת ברית והא אינה מתעברת מטיפה ראשונה אלא שעושה לה בית קיבול כדי לקבל את הולד. וכשיצאו ישראל ממצרים ואמ' הקב"ה אנכי כדי לעשות בית קיבול לקבל כל עשרת הדברות. וזה שאמר שש אנכי על אמרתיך כדי שיוכלו לקבל אמרתיך וד"ל.

קיט, צז

מה אהבתי תורתך: נעתק מכת"י 208 עה, א.
והי' אמונת . . עתים לתורה: ישעי' לג, ו. שבת לא, א.
לעולם . . כרשע: ראה נדה ל, ב.
אל . . כרשע: אבות ב, יג.
הוי . . אדם: שם ד, י.
ישמח ישראל בעושיו: תהלים קמט, ב.
את . . נלא: ירמ" כג, כד.
אל . . כעמים: הושע ט, א.

קיט, קסב

כתיב שש אנכי על אמרתיך: נעתק מכת"י 109 קע, ב. ושם קעא, א.
באנכי . . הדברות: ראה כתר שם טוב סכ"ג.
אין . . הראשון: ראה סנהדרין כב, ב.
אינה . . ראשונה: יבמות לד, א.

קכו. א

שיר המעלות בשב"ח' את שיבת ציון היינו כחולמים כו' דהנה אנו אומרים יחד לבכנו ליראה את שמך ולא נבוש לעולם ועד דאי' בגמ' לא כשאני נכתב אני נק' אני נכתב ב"ה ואני נק' באד' ולעוה"ב יהי' הכל שוה והטעם הוא דהנה השם הוי' הי' הוה ויהי' מה שקודם שנברא העולם היה הוא לבדו ואף הוה ויהי' כך ובאד' הוא הפי' שהוא אדון על הכל ולפיכך אצלנו שא"א להיות כלא חשיב שאנחנו בזה העולם הגשמי אין אנו רשאים לומר הוי' ככתיבתו וכל ההוגה השם הוא כו' רק הכהן הגדול היה נכנס בו והיה בטרה ובקדושה אבל לעולם הבא שיבינו הכל שכל עלמא כלא חשיבי יהי' רשאי לומר ככתיבה. והמשל מה שאנו קוראים את האדם בשם הוא רק כשאדם אחר צריך לקרוא אותו אבל האדם לעצמו אין צריך לשם הזה כך שם של הקב"ה שהוא אינו רק בעוה"ז. וזהו ויחד לבכנו ליראה את שמך דהיינו בעוה"ז דהיינו כשיצייר האדם בשכלו שישראל ומשה רע"ה עומדים עליו ורואים במעשיו לא היה עושה כך וכך יבוש אדם מלחשוב בדברים בטלים ואז לא נבוש לעולם ועד דהיינו בעוה"ב. וזהו את שיבת ציון היינו כחולמים דהיינו כשאדם חולם לו חלום רואה הכל והגוף שקט ושלי ונח כך כשאדם בעוה"ז עושה שום דבר יהי' לו רק כחלום ואז ימלא שחוק פינו דהיינו ולא נבוש וד"ל.

קמז. טו

אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו העניו כי כאשר בעבודת האדם יגביה העולם שהוא עולם הדמיון כידוע וזהו שככה לו הגם שככה נראה העולם אפילו הכי לו ית'. אשרי העם שה' אלהיו היינו בבחינת הוי"ה אלהים כידוע וכו' וד"ל.

קכו. א

שיר המעלות בשב"ח: נעתק מכת"י 877 קיא, ב. וכת"י ירושלים 3547 רנג, ב. 4088 עא, א. לא . . באד': פסחים ג, א.
 כל . . הוא: ראה סנהדרין צ, א במשנה.
 בטרה ובקדושה: נ"א: בקדושה ובטרה.

קמז. טו

אשרי העם שככה לו: נעתק מכת"י 1064 פח, א.

קמה, ז

זכר רב טובך יביעו וכתיב הודו לה' כי טוב כל"ח פי' מה שהקב"ה צמצם א"ע לברוא את העולמות הוא מחמת טובו וחסדו וזהו הודו לה' כי טוב ומהו הטוב כי לעולם חסדו. דהנה ידוע שנמשך לעולם חסדו אך אם תרצה לשאל אם מפני זה נאמר כי טוב מחמת בריאת העולם מפני מה לא נאמר אלא פעם אחת כי טוב הלא הוא ברא כמה עולמות לזה אמר זכר רב טובך יביעו מה שאנו אומרים כי לעולם חסדו טוב הוא רק הזכר אבל לומר על כל העולמות כי טוב זהו א"א שהוא ברא כמה עולמות עד אין מספר וד"ל.

קמה, י

יודוך ה' כל מעשיך וחסדיך יברוכה. פי' יודוך ה' כל מעשיך מי שהוא בחי' עשי' אינו רק הודאה [...] אבל חסידיך יברוכה ממשיכים אורות מלמעלה להיות דירה בתחתונים וד"ל.

קמה, ז

זכר רב טובך: נעתק מכת"י 109 קו, א. 349 פח, ב. 361 סח, א. 788 ו, א. וכת"י ירושלים 4088 סו, א. הודו . . חסדו: תהלים קיח, א. ועוד.

קמה, י

יודוך ה': נעתק מכת"י 337 פג, א. וראה גם ד"ה אשרי לרבינו הזקן (ברוקליו, תשל"א) ע' 7. [...]: תיבה א' אינה ברורה בכת"י.

קמז, ג

הרופא לשבורי לב ומחשב לעצבותם כו'. ורצוי לרוב אחיו דורש כו'. כי יש ב' בחי' א' מר דרור והב' עצבות כניל אך מי שהוא במדריגה השני רוצה בעצמו להיות מר דרור או לפעמים ועיי' האחדות שבין ישראל נעשה א' כמו מי כעמך ישראל כו' הרופא לשבורי לב ומחשב לעצבותם כו' ורצוי לרוב אחיו כו'. כי כשאדם עושה דבר גשמי בנקודת לבו נקי שבורי לב שמביאו לשבירה כי באמת לך אמר לבי ולא בעולם הגשמי והקביה רופא אותם דהיינו בחשבו שגם בזה יש חיות. וזהו ואביוני אדם שהוא אביון ממדריגה אדם אדמה לעליון. וכשמבין שפלותו אז בקדוש ישראל יגלו שהוא מבחי' מר דרור הניל שהוא באמת למעלה מן הכל. אך להבין מאחר שישראל בעת המן מסרו עצמן במסג' שהמן רצה לעבור על דת והם עמדו באמונה ומסרו נפשם והי' ראויים לעשות להם נסים כקייס שהי' קטרוג הללו כו' והנס הי' בדרך טבע בסיפור מעשה המגילה. והענין שהי' אצלינו הנס גדול מהטבע שאנחנו בזמן ובטבע אבל הוא ית' שהוא למעלה מן הזמן והטבע וים ויבשה אחד הוא איכ' אדרבא מה שהוא בדרך הטבעי הוא יותר פלאי שבלתי אפשרי זולתו ית' כמו ביצ"מ אני ולא שרף כו' ולא כמו שחושבים כי העולם בעצמו שמתנהג עפ"י הטבע שזהו יותר פלאי מן הנס ומזה יכול לבוא למדת מר דרור. ובחינת עצבות שאינו סובל א"ע. אך גם האיש ההוא רוצה לבחי' מר דרור. וזהו ורצוי לרוב אחיו שהרוב רוצים לבא לבחי' מר דרור אך עיי' אחדות נעשה א' ומי כעמך ישראל כו'. והקביה רופא ומחשב לעצבותם עיי' מונה מספר לכוכבים שישראל נמשלו לכוכבים כמו הכוכב שנדמה קטן מחמת ריחוקו ולמעלה הוא גדול הרבה מהארץ כן האיש ישראל מלאים מצות שהוא בחי' כלים ובכל א' יש בחי' שמות בכמה בחי' או שמות הוי' או מילוי ומילוי דמילוי. וזהו הקטע יוצא בקב שלו בחי' מילואים. וכשאדם יושב ללמוד יחשוב שבתוכו יש איזה שם והתורה כולה שמותיו ית' שיש ס"ר אותיות שרש לס"ר נשמות ואיכ' כשלומד משלים שני שמות יחודו

קמז ג

הרופא לשבורי לב: נעתק מכת"י 109 קע, א. 877 x, א. נוסח אחר מהניל נעתק מכת"י 415 לט, א. ככת"י (109: 877) הניל הוא מופיע בהמשך לדיה ומרדכי יצא (הנדפס לקמן אסתר ח, טו) מפורים תקי"ס. גם תוכן הענין שבמאמר שלפנינו, והוספת כניל"ל המבואר בדיה הניל, מורים, שמאמר זה נאמר בהמשך לדיה ומרדכי הניל.

ורצוי לרוב אחיו: אסתר י, ג.

כניל: בדיה ומרדכי הניל.

לך אמר לבי: תהלים כו, ח.

ואביוני אדם: ישעי' כט, יט.

הללו כו': ראה זחיב קע, ב.

מלאים מצות: עירובין יט, א.

הקטע . . . שלו: שבת סה, סעי"ב במשנה. וראה ע"ח שער אנ"ך פ"ג.

התורה כולה שמותיו: הקדמת הרמב"ן לפירושו עה"ת. יונת אלם פכ"ט. ובכ"מ.

וכן במחזו"מ יחשוב שהכל שמותיו ית'. וזהו המאיר לארץ. וזהו המחבש לעצבותם כו' וד"ל.

נוסח אחר מהנ"ל

הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם. הענין הוא מה שיש לאדם חשק לדבר הוא מה שהלב שלו חושק. וידוע שכל המדות באות לאדם מלמעלה ממקום שרשם וא"כ איך באה לאדם חשק לדבר עבירה ח"ו לאהוב אותה והיא ירדה אליו מלמעלה ואיך אפשר שירדה לו בהשתלשלות מעולם לעולם. אך הענין הוא כי הן אמת שאין רע יורד מלמעלה ח"ו ומה שהגיע אליו מדת האהבה או שאר מדות הכל הוא שישתמש בהם לעבודת הבורא. וזהו שכתוב לך אמר לבי שצריך האדם להחזיר הלב והחשק לה' ית' כנ"ל, ומה שהוא חושק בלבו לדבר אחר הוא מפני שהאדם הוא בעל בחירה ומהפך המדה ועוקר אותה ממקום שרשה למקום אחר. וזהו הרופא לשבורי לב השי"ת בעצמו רופא את האדם שיש לו שבירת לב כנ"ל אף שהוא פושע גדול אמנם אם יש לו דאגה ומרירות מזה ששבר את לבו ורוצה להיות לבו דבוקה בהקדב"ה, הקדב"ה מחבש לעצבותם דהיינו לפי העצבות שלו והמרירות כנ"ל. וא"ת מאין יבא לאדם ובפרט לחוטא לחזק א"ע ולהתמרמר על שבירת לבו הנ"ל, לזה אמר מונה מספר לכוכבים דהיינו מונה מספר לכל או"א מישראל שנמשלו לכוכבים מה כוכב זה נראה קטן מאד ובאמת הוא גדול מאד כך פושעי ישראל מלאים מצות כרמון, ואף שנראים קטנים לכולם בשמות יקרא, כי כלל גדול הוא שיש בכל אדם מישראל שם הוי' ב"ה, הצדיק זוכה לשם הוי' ב"ה בפשוטו וקטן ממנו למילוי וקטן ממנו למילוי דמילוי. וזהו הקטע יוצא בקב שלו והיינו לכולם בשמות יקרא, כי צריך כ"א להאמין מאד שיש בכל אחד מישראל שם הוי' כמ"ש בקרבך קדוש, אף שאין אנו משיגים בשכלנו איך הוא הענין אך צריכין אנו להאמין זה בפשוט שיש בכ"א מישראל שם הוי' באיזה אופן שהוא (וכמ"ש במ"א באריכות).

אין . . . מלמעלה: ראה ב"ר פנ"א, ד.
בקרבך קדוש: הושע יא, ט.

קמז, טז

הנותן שלג כצמר כפור כאפר כו' ישב רוחו יזלו מים כו' הנה כתיב מים חיים יצאו מירושלים חציים אל הים הקדמוני וחציים אל הים האחרון וידוע מארז"ל שאין טפה יורדת מלמעלה אא"כ טיפיים עולה כנגדה מלמטה והטעם ידוע לפי שבמל' שהוא מקבל שתי קומות מכמו שמקבלת וכמ"ש ואולך אתכם קוממיות כו'. והנה יש להקדים מהו יין המשומר בענביו שארז"ל שעליו אינו רוצה אברהם לברך לעתיד מפני שיצא ממנו ישמעאל ויצחק לפי שיצא ממנו עשיו עד דוד שאמר לי נאה לברך וכמ"ש כוס ישועות אשא. הנה יין סתם הוא בחי' התגלות והיינו מ"ש אשכול של ענבים סחטה כו' דהיינו שיצא היין מן הענבים ונתגלה מההעלם שהעלימוהו הענבים כו' והיינו בחי' חסדים המגולים מן החזה ולמטה שיש שם שרש להיות עה"ד טו"ר כו' והיינו כמו עדי"מ האהבה באלקו' המורגש אצלו שיש שרש בזה למדות הקשות וישות כו' משא"כ ענין שמחת בית השואבה הוא ע"ד התענוג והשמחה הנולד מההתבוננות בגדולת הבורא שבלתי מורגש כלל מחמת תכלית אמיתית העמקות הדעת בהשגה אזי התענוג ממילא נולד ולא יורגש אליו כו' וזהו שמחו צדיקים בה' שהשמחה היא כלולה באלקות ממש והיינו עדי"מ למעלה חסדים הסתומים ביסוד דאימא שהם למטה מהרגשה וע"ש ואתה מרום ה' כו' אויבך כו' יעקב שמח כו' ואמנם שרש ההעלם זה שבלתי מורגש הוא הכתר שהוא שרש לכל העולמות כמ"ש אהי אשר אהי' שלחני כו' שיש אהי' באימא והיינו ת"ת דאימא שנעשה כתר לז"א כתר הפרטי אבל אהי' שבכתר הכללי הנק' אהי' אשר אהי', אנא זמין לאתגלאה הוא שרש לכל הנעלמים שהוא כללי כו'. והנה כעת נק' המל' כוס של ברכה שהוא בחי' התגלות והיינו מה שסחטה לו אשכול של ענבים שיצאו האורות ונתגלה וההמשכה הוא מבחי' הכריכה העליונה שהוא הכתר הג"ל ולע"ל שתהי' הנקבה תסובב גבר עלית המל' בכתר וכתר יהי' מל' שמה

קמו, טז

- הנותן שלג כצמר: נעחק מכת"י 392 מא, א. 735 ז, ב.
 מים . . . האחרון: זכרי' יד, ט.
 אין . . . מלמטה: ראה ירושלמי ברכות פ"ט ה"ב.
 ואולך אתכם קוממיות: בחוקותיו כו, יג. וראה ב"ב עה, א.
 יין . . . בענביו: ברכות לד, ב.
 שארז"ל: פסחים ק"ט, ב.
 אשכול . . . סחטה: ראה ב"ר פ"ט, ה. ובכ"מ.
 שמחו צדיקים בה': תהלים צו, יב.
 ואתה . . . אויבך: תהלים צב, ט"ז.
 שמח: נ"א: שמש ומגן.
 אהיה . . . שלחני: ראה שמות ג, יד.
 אנא זמין לאתגלאה: ראה זח"ג סה, סע"א ואילך.
 נקבה תסובב גבר: ירמ"י לא, כב.

שעתה הוא מל' כח הפועל בנפעל יהי' אז הכתר כו' א"כ יקרא כוס של ברכה וההמשכה אליו יהי' ממקום היותר גבוה יהי' בחי' א"ק וזהו שאמרנו כסא דמשיחא רכ"א לוגין והיינו כוסי רוי' בגימט' רכ"א והוא אותיות אר"ך דהיינו א"א כו' כי נעוץ תחביס ע"כ הכתר נעשה מל' ומה שהמל' נעשה שתי קומות הוא כי הכתר הוא כעת ממוצע בין המאציל לנאצלים שיש בו מע"ס הגנוזות שהם הסתומים והנעלמים בעצמותו והוא שרש ג"כ לע"ס הגלויים דאצילות ולע"ל שתתעלה המל' בכתר תהי' שתי קומות כו' וד"ל. אך ביאור הענין הוא שלע"ל שיהא מים חיים יוצאים כו' היינו שרש מקיפים דאור ישר ומקיפים דא"ח ופי' מקיפים דאור ישר עד"מ השכל שלמעלה מהיותו מוגבל בכלי השגה והרי זה בחי' העלם של הכלי ופי' מקיפים דא"ח עד"מ מי שהבין השכל לכאורה לפום ריהטא ואמנם עדיין לא נתיישב במוחו היטב שיהי' ברור בלי קושיא והנה כאשר ירצה שיתיישב בתוך הכלי אזי יסתלק ממנו מפני שא"א להגביל ולהתיישב להיות למעלה הרבה והרי זה העלם שבדרך חזרתו מלמטה למעלה והוא עולה עד מקור הכח היולי המשכיל על כל דבר כו' וכמו"כ אנו רואים שכאשר לא יבין השכל אחרי העיון וסבתו הסתלקות הנ"ל אזי אח"כ ע"י ההעמקה יומשך השפעת שכל ממקורו והיינו ע"י הסתלקות זו של המקיף דא"ח מעורר עד בעצמיות המשכיל וממשיך שם שפע חדשה וזהו ג"כ שאמר הגמרא שתיק רב ואח"כ השיג להם כמו שע"י הקושיא שלהם נסתלק שכלו בבחי' אור חוזר ונעשה מקיף אזי ממשיך שפע חדשה כו' וזהו הטעם מילי בסלע שתיקותא בתרין שנמשך ב"פ מכמו שע"י הדיבור והיינו ענין שתיקותא והנה כמו"כ למעלה דעכשיו נק' המל' מקבלת ונק' כוס של ברכה כנ"ל וכתר הוא המשפיע ונק' בריכה ולע"ל שיקרא הכתר מל' יקראוהו כוס והא"ק נק' משפיע וכמו שעתה יש למעלה מהכתר כך לע"ל שא"ק יהי' במקום כתר א"כ מוכרח שיש למעלה הימנו דהיינו עצמיות הא"ס כו' ומפני שהכתר יהי' בחי' מקבל א"כ מה שהוא למעלה הימנו והוא בחי' א"ק הוא כענין בחי' מקיף דא"י עליון וד"ל.

כסא . . . לוגין: ראה יומא עו, א.

שתיק רב: סוכה ז, א. ובכ"מ.

מילי . . . בתרין: מגילה יח, א.

קמח, א

הללו את ה' מן השמים, ז"א דאצי' כו'. לכאורה יפלא איך יאמר דוד שושנה תתאה בין החוחים דבריאה להגביה למעלה הימנו שאינו מערכם הללו ל' בהילו שהוא בחי' העלאת מ'ן כו'. אך עדי' כשמגביהים משא גדולה כמו בית גדול אי' להגביה כ"א התחתון שבהם וממילא כל העליונים שעלי' נגביהם כו' כמו"כ עדי' מן השכל להמדות ומן המדות להדבור והדבור לזולתו הוא רק ירידה והשפלה ממהות למהות וכל זמן שהדיבור יוצא לזולתו כל הנחלים וההמשכות הולכים אל הדיבור כו' אבל כשהכל הדיבור חוזר למקורו אז אי' שהמדות יתעלו אל השכל כ"א שנחו מלהתמשך למהות אחר וממילא במהותם ועצמותם קיימי' ואין זו עליה שהרי מהותם הוא שלא להשפיל עצמן לבא לידי גילוי כל זמן שאין הדיבור ממשיכן כו' וכן גילוי השכל במקור כח המשכיל כשינוח להשכיל לתלמידו אין זו עלי' כ"א הנחה מהתפשטות ירידה ודיל'. ועתה יובן שמל' דאצי' מקור כל התהוות מאין ליש כשאומר הללי נפשי ממילא גם השמים ושמי השמים עד רום המעלות ינוחו מהשפלת ירידתן להיות מקור למקור והי' כעין עלי' שהוא מניעת הירידה להחיות לזולתו ודיל'.

ש

הללו את ה' מן השמים וגו' כי הוא צוה ונבראו וגו' שמים ושמי השמים וגו'. היינו כל הצמצומים שנתהוו מהם עולמות עליונים הנ"ל כולם יהללו את שם ה' הוא ה' אחרונה של שם הוי"ה מלכות דאי' בחי' הקו דאי'.

קמח, א

הללו את ה' מן השמים: נעתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי 1161 סח, א. ונעתק בכת" 118 קעח, ב. 931 יב, א.

הללו . . ז"א: ראה זחיב רלב, א.

דוד שושנה: ראה זחיג שב, ב. זח"א א, א.

שושנה . . דבריאה: שה"ש ב, ב. מקי"מ לזח"א שפ.

עדי' . . נגביהם: ראה גם תר"א ד, א.

ש

הללו את ה' מן השמים: נדפס בבונה ירושלים ס"י עז. ונמצא בכת"י 284 סא, א. 337 עח, א. 349 י, א. 408 מב, א. 411 ע, ב. 424 רלט, ב. 427 פו, א. 581 קצא, א. 1118 קיח, א. 1174 קג, א. 1240 צג, א. וכת"י ירושלים 1166 קפב, ב. 2916 רנה, א.

כ"כמ בא בהמשך למאמר שלפנינו ד"ה בחי' כתר, ונדפס לקמן ערך כתר. בעי"ח: בתחלתו.

ב"ה שהוא על ידי צמצום הגדול כנו' בע"ח ראשית ההתגלות מאין ליש נק' בשם אור א"ס לבד שהוא הזיו והתפשטות הארה לבד ולא בחי' מאור בעצמו ולא כמשל השמש ביטול זיו השמש במאור השמש שמ"מ הוא ממהותו אבל ההתגלות מאין ליש שיכא לבחינת יש אינו ממהותו כלל וכלל, כידוע ע"פ לך ה' הגדולה שבחי' גדולה לא ה' יכול להיות כ"א ע"י צמצומים רבים בשם הוי"ה ונק' גדולה בחי' שם לבד כמו שקורין לאדם ראובן שאינו מעצמותו כלל, כמו כן הגדולה בטילה לגבי שם הוי"ה לפי שאינה מעצמותו כלל רק שנתהווה ע"י צמצום גדול ע"י קו אור זיו א"ס ב"ה כנ"ל. וזהו כי הוא צוה וכו' צוה הוא לשון התקשרות מאין ליש. והנה יש אדם דבריאה ואדם דיצי' ואדם דעשי'. אדם דבריאה נק' אדם קדמון ונק' עקודים אח"פ, עז"מ באדם שחוש השמיעה אינו מעצמותו שאם יסתום אזנו משמוע לא יפעל בו שינוי כי הם דברים המתפשטים ממנו חוצה לו ולא יהי' בו שינוי אלא בהמקבלים ממנו כו', כמו כן כל העולמות העליונים המתהווים מהכלי אח"פ דאי' דבריאה אינו מעצמותו כלל כנ"ל. ואדם דיצירה נק' נקודים אבא ע"ב שבאצילות כולם בחכמה עשית ראשית הגילוי שבו התלבשות אור א"ס ב"ה והוא בחי' עשי' לגבי אור א"ס ב"ה ונק' נקודים הסתכלות העין למשל עין אנושי שרואה כתוב חכמה ומבין חכמה בשכלו, בודאי מהות הראי' גשמית מעין הגשם אין ערך ודמיון כלל למהות השכל ופשיטא להגשמה עצמה שהשכל ג"כ אינו אלא הארה ממנו כמו כן עולמות עליונים המתהווים מהסתכלות עיני א"ק דיצי' אינם מערך ומהות מאור א"ס ב"ה המלוכש באדם דיצירה כו', ואינם פועלים בו שנוי כלל כמו שאם יעצום אדם עיניו ולא יראה שאין נעשה שנוי במהות נשמתו שממנו נתפשט כח הראי'. וברודים הם הצמצומים חק נתן ולא יעבור מיעוט אחר מיעוט דרך נקבים וחלונות וצמצומים רבים כדי שיוכל להיות כלים באצילות, כי מנקודים ה' שבירה ואף שהי' דרך צמצום גדול הסתכלות לבד, אך אם לא היו צמצומים רבים כו' לא הי' באפשרי עדיין להיות בחי' כלים גבול ומדה מאחר שנמשך מאור א"ס ב"ה כנ"ל, ולכן לא היו הכלים יכולים לסבול האור עד שהי' בהם שבירה עד עולם הברודים כנ"ל. וכל הנ"ל הוא בבחי' אצילות דאיהו וגרמוהי חד והכל הוא אור א"ס ב"ה ממש. רק שבכלים הוא דרך מיעוט, אבל שיתהווה אח"ז יש גמור דהיינו בריאה יצירה עשי' נז' בע"ח שהם כלא ממש בחי' נקודה חדא בלבד לגבי מלכות דמלכות דאצילות דהיינו מדרגה התחתונה שבבחי' עצמות אור א"ס דבכלים דאצילות, לפי שהיש גמור אינו ממהות וערך אלקות כנ"ל וכל הצמצומים הנ"ל הי' בשביל ג"ע העליון שהוא בכריאה ונקרא בינה מקור כל התענוגים האמתים כי תענוגי עה"ז שבקליפה

כידוע ע"פ: נ"א: כידוע פ"י.

לך ה' הגדולה: דה"א כט, יא.

והנה יש אדם כו': ראה בכ"ז אה"ת בלק ע' תתקסב ואילך.

כולם בחכמה עשית: תהלים קד, כד.

נקבים: נ"א: שערות.

הם מהשבירה מתענוג העליון והם פסולת ושמרים ונק' צואה כידוע ענין ע"ז של פעור וכו'. והנה נשמות ישראל הם מו"ס דבי"ע אבל נפשות אה"ע הם משבירת הכלים ורפ"ח ניצוצין הקדושה שנפלו ומה שהי' יכול להתברר ולהתעלות בבי"ע נתברר רק מה שלא הי' יכול להתברר ולעלות אף בע"ס דעשי' דקדושה נשאר למטה בעולם העשי' הגשמי ממש והם המחיים אה"ע ומהוים מאין ליש קליפות ושדים רבים ומזיקים גוים כו' ודוק, וזה כל האדם להתבונן בבחי' מלכות התגלות מאין ליש גמור בריאת ג"ע העליון אשר כל תענוגי עה"ז אינם ממהות וערך התענוג האמתי ממש צואה נק' ערך כנ"ל. וג"ע עליון עצמו הוא יש ונברא ואינו ממהות וערך עצמות אור א"ס מלכות דמלכות דאצילות כו'. וגם הוא מיעוט אחר מיעוט כנ"ל עד עולם העקודים אח"פ דא"ק וגם הוא אינו אלא קו א' בחי' אור וזיו א"ס ב"ה בלבד ע"י צמצום גדול ואינו ממהות וערך כלל המאור עצמו א"ס ב"ה סכ"ע וממכ"ע הארת הקו הנ"ל אור א"ס ב"ה מריש כל דרגין עד סוף כו', ותמיד הוא מהוה מאין ליש כמ"ש המחדש בטובו בכל יום תמיד וז"ש אליהו ואשתמודען עילאין ותתאין כי מהתבוננות העולמות וצמצומים רבים אשתמודען גדולת ה' והדר גאונו כו'. ואחר שזיכור כל עניני הצמצומים העליונים והתהותם מאין ליש גמור שמים ושמי השמים עד שבא ליועמידם לעד לעולם חק, המחדש בטובו הנ"ל חק נתן וגבול ומדה כנ"ל, ואח"כ הוא בבחי' אור חוזר ואומר הללו את ה' מן הארץ תנינים וכו' דהיינו שכל הארץ ומלואה בטלים לא"ס ב"ה בחי' מאור כביטול האור לגוף המאור. וזהו יהללו את שם ה' כי נשגב כו' שם ה' מ"ה ובין בחי' ממכ"ע הארת הקו הנ"ל הוא בטל להמאור א"ס ב"ה בעצמו. וזהו כי נשגב שמו לבדו לבחי' סכ"ע שבחי' שמו נכלל ובטל לבחי' סכ"ע ומפני זה הודו על ארץ ושמים הודו היינו זיו ההתפשטות הארה בחי' קו הנ"ל לאחר בחי' אור חוזר לגבי א"ס ב"ה בעצמו ארץ ושמים שוין ממש כי קמי' כחשכה כאורה ממש כמ"ש במ"א. ואדרכא ארץ תחלה לשמים מפני שהיא תכלית הבריאה בבחי' יש גמור התגלות גמור כדי שיהי' ירים קרן לעמו העלאת הנצוצין לבני ישראל שהם יעלו הרפ"ח נצוצין ויגביהו אותם להיות עם קרובו פי' קרוב אל ה' אבל לא להתבטל לגמרי רק בבחי' בריאה שהוא ג"ע העליון. וזה צ"ל עיקר כוונת התורה והתפלה ומה שאדם אוכל ומתענג להעלות הנצוצין הנ"ל, וכל ההתבוננות בתפלה על כל הנ"ל הוא בבחי' רצוא עליות נוק' ונק' חיי שעה שהזמן הוא בבחי' מלכות וכשמעלין אותו מן היש נק' חיי שעה אבל העיקר הוא חיי עולם שהוא ז"א שיהי' דוקא עולם וזהו בבחי' שוב התגלות סכ"ע דירה בתחתונים דוקא וזה נק' חיי עולם המשכות אלהות לעולם דוקא וד"ל.

ואשתמודען עילאין ותתאין: הקדמת התקריז (פתח אליהו).

שם.

הללו את ה' מן השמים גו' הארץ וכל צבאם שמש וירח כו'. דהנה כולם אינם מהללים רק שם הוי' שמהותו ועצמותו ית' לית מח' תפיסא בי' כלל רק מה שמשיגים זהו השם, למשל כמו שבאדם יש בשמו איזה חלק ממנו שנראה בחוש כשקוראין אותו באותיות שמו הוא פונה א"ע לאותו שקראו אותו כך כבי' שאיזה חלק ממנו הוא בשמו. והנה אעפ"י שבה"א נברא עוה"ז כנודע שהוא ה' מוצאות בחי' דיבור כנודע. וזהו ג"כ אינו אלא רק התגלות של הה' הוא החיות של כל העולמות, אבל האות עצמו הוא יותר גבוה מכל העולמות והוא מקומו של עולם והוא בחי' מקיף להעולמות שאין העולמות יכולים לסובלו וזהו שכל העולמות מהללים רק לשמו שמה טוב ומה נעים שמו הגדול שצמצם א"ע להשפיע שיהי' שמים וארץ וכל הברואים. והנה כל נברא מהלל בבחי' עצמיותם שצמצם שיכול להתהוות בעולם. וזהו שכולם יהללו שמו כי הוא ציוה ל' התקשרות שקשר א"ע להשפיע לכל העולמות וזהו שעיי"כ נבראו שבלתי זאת לא היו יכולין להבראות. והנה נראה בחוש חסדו הגדול ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור שכולם יש להם תנועתם מה שנותן להם בשעת הבריאה תמידות כמו גלגלי החמה ושאר דברים יש להם תנועתם בלתי שום שינוי דבר יום ביומו ממילא מוכרח להיות שהמניעם ונתן להם תנועה הנ"ל הוא בלתי בעל תכלית וגבול כמו שהאדם זורק איזה דבר בכח כל מה שהולך יותר רחוק אזי הכח מתיש ונופל הדבר לארץ אבל זה תמיד בלתי שינוי ממילא מוכח שהוא בלתי בע"ת והם בעלי גבול ותכלית בכך מוכרח שיצמצם א"ע להשפיל להשפיע להם חיותם ובוה מהללים לשמו. וסוף המזמור הודו על ארץ ושמים שעל הארץ ושמים אינו רק הודו שמו ית' ואינו רק מעט הוד של אורו כמו שהאור מאיר למקום רחוק ואינם רואים שם רק איזה אור מעט והוא רק וירם קרן לעמו ישראל עם קרובו שכל אחד מחויב לומר בשבילי נברא העולם.

שם

הללו את ה' מן השמים: נעתק מכת"י 147 כה. ב. 184 חיב, א. 349 סו, א. 424 רמב, א. 1174 קד, א. ככל כתיב הנ"ל, באים בהמשך למאמר זה: (א) ד"ה להבין מפני מה כל הבחי' [בהתחלת: .עוד אמר מפני מה?] הנדפס לקמן ערך התחלקות, (ב) ד"ה כל עילה ועלול [בהתחלת: .עוד אמר שכלי], הנדפס לקמן ערך עילה ועלול. וכנראה נאמרו שלשתם בזמן אחד. בה' נברא עוה"ז: מנחת כט, ב.

קמח, יג

הוֹדוּ עַל אֶרֶץ וּשְׁמִים כּו'. אֶרֶץ קִדְמָה תַּחֲלָה כּו'. הִנֵּה בִּאֲמַת כְּאֲשֶׁר יָדוּעַ
 לְמַשְׁכִּיל הֵיטֵב עֵינָיו מִלְכוּ' וּשְׁם וָאֹר וְאוֹתוֹת הַכֹּל בְּחַי' א'. שֶׁהוּא עֵינָיו
 הַהָאָרָה הַמִּתְפַּשֵּׁטת מִן הָעֲצָמִיּוֹת וְלֹא הָעֲצָמִיּוֹת אֲבָל אֵין אֹר בְּלֹא מְאוֹר כִּהְדִּין
 קִמְצָא וְכו'. כַּמְבוֹאֵר בְּמֵאָ בְּאֵרוּכָה. וְהִנֵּה יֵשׁ בְּבַחַי' מַלְכוּת שְׁנֵי מַדְרִיגוֹת
 עֲדִימַ מֶמֶלֶךְ בִּיּוֹ שְׁאִימָתוֹ מִתְפַּשֵּׁטת בְּאֲנָשֵׁי מַדְיִנּוֹתָיו וְהַמְדִּינּוֹת נִקְרְאוּ עַל
 שְׁמוֹ שֶׁהֵם מַדְיָנוֹ הַמֶּלֶךְ, הִנֵּה הַמְדִּינּוֹת עֲצָמָם הֵם נִפְרָדִי מְעַצְמִיּוֹת הַמֶּלֶךְ
 אֲלֵא שֶׁנִּקְרָא בְּחַי' שְׁמוֹ עֲלֵיהֶם פִּי' הָאָרָה הַמִּתְפַּשֵּׁטת מֵעֵמוֹ דֵּהֵינּוּ הָאֲדָנוֹ
 וְהַמְשַׁלָּה עֲלֵיהֶם. וְהִנֵּה יֵשׁ בְּזוֹהַ בִּי מַדְרִגוֹ' וְהֵם לְאַחַדִּי מִמֶּשׁ הָאֵ עֲצָמִיּוֹת
 הַהָאָרָה הַמִּתְפַּשֵּׁטת מִמֶּנּוּ דֵּהֵינּוּ אִימָתוֹ וּפְחָדוֹ לְזוּלָתוֹ הַנִּפְרָד שֶׁהֵם הַמְדִּינּוֹת
 קוֹדֵם הַתְּלַבְּשוֹתָה בְּהֵם הַלְּיוֹת נִקְ' שְׁמוֹ עֲלֵיהֶם, וְזוֹהֵי עֲצָמִיּוֹ בְּחַי' מְלוּכָה,
 וְהֵב' כְּאֲשֶׁר מִתְפַּשֵּׁטת בְּנִפְרָדִים מִמֶּנּוּ שֶׁהֵם אֲנָשֵׁי הַמְדִּינּוֹת וְהֵם בְּטָלִים וְטַפְלֵי
 אֲלֵיוֹ מַחְמַת הַתְּפַשְׁטוֹת אִימָתוֹ וְנִקְרְאִי בְּשֵׁמוֹ לְבַד וְאֵין תּוֹפְסִים מְקוּם וּשְׁם
 זוּלָתוֹ הִנֵּה זוֹהֵי סוּף מַדְרַגַּת הַמְּלוּכָה כְּשֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּנִפְרָדִים. וְהִנֵּה בִּאֲמַת אֵין
 שׁוּם שִׁינּוּי מְהוּת בְּהַתְּפַשְׁטוֹת אִימָתוֹ בֵּין מִיד כְּשֶׁמִּתְפַּשֵּׁט' מְעַצְמִיּוֹת הַמֶּלֶךְ
 קוֹדֵם הַתְּלַבְּשוֹתוֹ בְּהַנִּפְרָד אוֹ לְאַחַר הַתְּלַבְּשוֹת בְּהַנִּפְרָד אֲלֵא מִצַּד הַנִּפְרָד
 יִשְׁתַּנֵּה הַמְהוּת וְכו'. וְדִל. כְּמֵיכַּ יִתְּבוֹנֵן הַמְשַׁכִּיל שֶׁהֵרִי מְסוּף כָּל דְּרָגִין
 שֶׁבְּבַחַי' אֲלֵקוֹ' עַד לְמַעְלָה מְעַלָּה דֵּהֵינּוּ מִלְכוּ' דֵּאִיס הַנִּקְ' אֹר אִיס בִּיָּה הוּא
 הַכֹּל בְּחַי' אִיס דֵּאִיהוּ וְגִרְמוּהֵי וּמִיּוֹחַדִּי בְּתַכְלִית הַיְחוּד כּו' וְאִף שְׁאֵין
 לְהַצְמִצּוּמִים מִמֶּ' דֵּאִיס בְּחַי' אֹר וּמְאוֹר עַד מִ' דֵּאֲצִי' שֶׁהוּא הַמְהוּ' מֵאֵין לִישׁ
 גְּמוֹר מִמֵּלִי דֵּאִיס נִמְשָׁךְ רֵאשִׁית הַקּוֹ שֶׁהוּא אִיךְ כּו' וּמֵהָאֲרַת הַקּוֹ נִמְשָׁךְ
 חֲכָמָה דֵּאִיךְ וּמְשַׁעְרֵי' כּו' וְכו'. עַד חֲכָמָה דֵּאֲצִילוֹת בְּמֵלִי דֵּאֲצִי' כּו' הֵרִי בִּאֲמַת
 קִמְי' מִמֶּשׁ דֵּהֵינּוּ עֲצָמִי מְקוֹר אִיס בִּיָּה כּוֹלְהוּ כְּלֵא מִמֶּשׁ וְשׁוֹיִן מִמֶּשׁ הַקְּטָן
 שֶׁבְּכוֹלֵם עִם הַגְּדוֹל שֶׁבְּכוֹלֵם שֶׁהֵרִי אֵין עֶרֶךְ כָּלֵל בֵּין מְקוֹר לְזִיו וְכו' וְנִמְצָא
 שְׁאוֹר אִיס בִּיָּה הַנִּקְ' מֵלִי דֵּאִיס שֶׁהוּא מְקוֹר כָּל הַמְקוֹרוֹת כּו' עִם מֵדַת
 מַלְכוּתוֹ יֵת' הַמְהוּוֹה מֵאֵין לִישׁ גְּמוֹר שׁוֹיִן מִמֶּשׁ לְפָנָי מְקוֹר אִיס בִּיָּה שֶׁשְׁנִיֵּהֶם
 אֵינֵם רַק זִיו וְהָאָרָה מִתְפַּשֵּׁטת מְעַצְמוֹתוֹ יֵת' אֲלֵא שׁוֹה עֲדִימַ הַנִּל קוֹדֵם
 הַתְּלַבְּשוֹתוֹ בְּנִפְרָד כְּנִיל וְדִל. וְזוֹהוּ קוֹדֵם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם בְּחַי' זִיא וְעַד מְעַלָּה
 מְעַלָּה כּו' הֵי' הוּא וּשְׁמוֹ לְבַד בְּלֹא הַתְּלַבְּשׁוֹ בְּנִפְרָד וְכו'. וְזוֹהוּ הוֹדוּ פִּי' אֹר
 אִיס בִּיָּה עַל אֶרֶץ וּשְׁמִים זִיא וְנוֹק' כּו' אֶרֶץ קִדְמָה הַלְּיוֹת כִּי הִיא הִיא מִמֶּשׁ
 בְּחַי' מֵלִי דֵּאִיס כְּנִיל כִּי סוּף מְעַשֶׂה כִּידוּעַ וְדוֹק הֵיטֵב. וְזוֹהוּ אֲתָה קְדוֹשׁ וּשְׁמָךְ
 קְדוֹשׁ וְדִל.

קמח, יג

הודו על ארץ ושמים: נעתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי 1161 טז, א. ונעתק בכת"י 606 סו, ב. 931 ה, א.
 1148 לא, ב. וכת"י ירושלים 3535 קטו, ב.
 ארץ קדמה תחלה: ראה תגיגה יב, א.
 כהדיון קמצא: ב"ר פכ"א, ה.
 קודם . . . לכד: סדר"א פ"ג.

משלי א, ח

אל תטוש תורת אמך זו תורה יבוע"פ, הנה תורה שבע"פ שהם המצות הם בחי' אפ, כמשל תינוק המונח בכרס שאמו היא מגן ומחסה להתינוק, וכנ"ל במצות שהם בחי' לבוש ומקיף. ובאור זה דהנה ככל המקרא תרגומו הוא על כל מלה מהמקרא מלה תרגום, ובמלת סביב תרגומו סחור סחור, דהנה לה"ק בא מן האחדות א"ס ב"ה לשון יחיד, משא"כ ע' לשונות של אומות הם בחי' פירוד ושנוי השמות בלה"ק כמו בשר שולחן הוא מפני שאין לך עשב שאין לו שורש מלמעלה שמחיה אותו והם צרופי אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, ועד"מ בשר הצירוף שלו אותיות אלו וכן על כל הדברים, והנה מלת סביב צירופי אותיות שלו באים מבחי' גבוה בחי' סובב כל עלמין, ומי שהוא מבחי' לה"ק לשון יחיד דהיינו שהוא דבוק באחדות ה' ואינו מבחי' פירוד ממשיך עליו בחי' סביב בחי' סובב כ"ע ונעשה אצלו בחי' מקיף מכל צד כנ"ל, אבל מי שהוא רחוק מבחי' דביקות אחדות ה' והוא מלשון ארמי בחי' אחוריים והוא עולם הפירוד שאעפ"י שמתבונן אחדות ה' איך שמלא כל הארץ כבודו ואין שנוי בין קודם בריאת עולם לאחר בריאת עולם, אעפ"כ פונה לדרכי תאוותו ולא ישונה מעשיו, נמצא שלא המשיך אליו בחי' מקיף בדביקותו באחדות ה' רק ה' בקרוב ואינו אצלו סביב ממש רק סביב ב' פעמים כתרגומו סחור סחור שכשבא לבחי' תרגום ארמי בחי' אחוריים אף שאחדות ה' בהתבוננותו אצלו לפעמים אין הדבר כאלו הוא ממש רואה בעיניו שמכה"כ וכולא חד וממילא יפרד מן הרע מפני שנעשה בחי' מקיף רק הדבר רחוק ממנו מאד. וזהו ארמי אובד אבי בחי' תרגום הנ"ל אובד השכל התבוננותו באחדות ה' בדעת ובתבונה וזהו סביב רשעים יתהלכון כו' וזהו ארמי אובד אבי וירד מצרימה, שענין יציאת מצרים הוא לצאת מבחי' ארמי הנ"ל בחי' אחוריים. וזהו ענין מצות ספירת העומר אחר יציאת מצרים. שהספירה היא בקשה לצאת מבחינת אחוריים הנ"ל באמרו ברוך אתה ה' הוי"ה יהי' בחי' אתה לנוכח שיהי' מלך העולם אשר קדשנו שנה"י מבחי' לה"ק הנ"ל על ספירת העומר שהעומר בא מן השעורים מאכל בהמה, והוא רמז לגוף הגשמי נפש המתאוה בחי' אחוריים ובקשתו לזכך את החומר כמה שהתבונן מכה"כ יהי' באמת בחי' לה"ק ור"ל יהי' ה' אצלו בחי' מקיף ויפרד מן הרע בכל עניניו אף בהמדות הרעים כמו כעס וגדלות והתפארות. שכלל

משלי א, ח

אל תטוש תורת אמך: נדפס בכונה ירושלים סי ג.

זו תורה שבע"פ: ראה גם לקו"ת שמע"צ פה, ב.

וכנ"ל במצות: בכונה ירושלים לפניו שם נדפס ד"ה כי הנה האבן, ולא נתבאר שם ענין המצות שהם בחי'

לבוש ומקיף.

אין . . . אותו: ראה ב"ר פ"י, ז.

ארמי אובד אבי: תבוא כו, ה.

סביב רשעים יתהלכון: תהלים יב, ט.

המדות שבעה ונחלקים לעוד הרבה, והוא ענין ספירה לשון ספיר בהיר לזכך ולצחצח החומר לבררו מן הרע שלא יהי' בחי' סחור סחור הניל ודיל. וזהו היום יום אף שעיקר מצות הספירה בלילה מבקשים שבעומר יהי' בחי' אור שהיום נק' אור, והכוונה להאיר את העומר דהיינו הגוף הגשמי בחי' אחריים.

יא, י

באבוד רשעים רינה. הנה עליית הטוב מהרע שהוא ענין הבירורים כל ימי הגלות הוא כמו למשל היתוך בכור הברזל שמתבשל הכסף עם הפסולת עד שיצא הנקי לבדו והפסולת לבדו וכשיהתכנו עוד הפעם הוא מזוקק יותר שיוסר עוד הפסולת כו', עד שהכסף הוסג היותר המובחר שלא יוכל להיות יותר טוב כו' הוא חלק א' מעט מזעיר כו'. והנה יש בירור הפכי ברורי הפסולת הנשארים שהן הרבה להתיכם ולהוציא מהן היטיב עד שישאר מהפסולת מעט מכמו שהי' עד שברוב ההיתוכים לא ישאר מהפסולת כ"א מעט מזעיר מאד ואותו הפסולת הנשאר בבירור האחרון שא"א להוציא ממנו שום כסף נקי והוא הגרוע מאד מאד ולא יקרא כסף כלל רק עפרא ממש כו', והוא שהי' מתחילה מתערב בכל חלקי הכסף והיו לאחדים ונדמה שכל הכסף גרוע עד שברכיבוי היתוך יצא העופרת לבדו כו' ודיל. כמו"כ עילא' מקור כל ההתהוות מאין ליש יש בו פסולת בחי' מצולות ים שהם הקליפות שיניקתם מן השמרים של השמרים של חיים העליונים וכל חטאים הרעים שנדבקו בנשמות ובוררו מהם עד שיהיו נקיים וצחים מאד כו'. אבל בירורי הפסולת להוציא מהם הטוב לגמרי עד שלא ישאר כ"א הפסולת הגמור זהו ענין אריכות ימי הגלות כידוע. אך ענין העלי' ובירור אותן הפסולת הנשאר באחרונה אעפ"י שא"א בבחי' עלית הטוב ממנו שהרי אין בו טוב כלל וכלל אבל ענין השמחה מן אבודו וכליון שלו זהו עליתו ובירורו כמ"ש בלע המות שיבולע ויכלל בקדושה ויהי' כלא הי'. אך איך יהי' באבודו עליתו הוא מצד השמחה והרינה שיהי' באבודו וגילוי אלקות שבשמחה זו מן אבוד הרע זהו עלייתו שנהפוך חושך לאור ודיל. וזהו בערב ילין בכי ולבקר רינה מן הבירורים ומיתוק הגבו' קשות בשמחה וחדוה מן אבוד הרע וזהו לעיל ישחט ליצהיר כו' ודיל.

יא, י

באבוד רשעים רנה: נעתק מכת"י ירושלים 2916 שסב, ב.

בלע המות: ישע"י כה, ח.

בערב . . . רינה: תהלים ל, ו.

לעיל ישחט ליצהיר: סוכה נב, א.

יב, ד

אשת חיל עטרת בעלה היא האמונה שמלא כה"כ אף בלא התבוננות יקרה היא מאד למעלה מצד דירה בתחתונים כו' והיא עטרת בעלה פי' בעלה היא אה"ר שאחר התבוננות באמונה זו לדבקה בה' אחד סוכ"ע וכחי' דכר, וכמ"ש זכר חסדו, מפני שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה היא האמונה הפשוטה נעשה עטרת לראשו כו'. ובשם הבעש"ט ז"ל שלכן נתפזרו ישראל בכל מקומות הארץ באיים רחוקים וגם מה שטועים בדרך להתהלך בעיירות הוא כדי לטהר את ארץ העמים שאיירה טמא וישראל באמונה הפשוטה שבלב כ"א מישראל אף שהיא בבחי' ישנה אצלו מ"מ מטהרת טומאת האויר מפני שהיא עטרת בעלה כנ"ל. חכמתו מרובה היא התפלה והתבוננות ממעשי' עסק התורה בחי' יעקב ויש לקבוע בכל יום על זה שימת לבבו.

כד, כא

יִרְאֵךָ את הוי' בני ומלך עם שונים אל תתערב. פי' הוי' ע"ד מה שכתוב אני ה' לא שניתי כי הגה יש ד' אותיות הוי' והצרופי' של האותיות מתחלפים לפעמים י"ד קודם לה' ופעמים להיפך ופעם וא"ו קודם לה' תתאה ופעם ה' קודם לוא"ו ובכלל יש י"ב צרופי הוי' וכנגד זה יש י"ב

יב, ד

אשח חיל עטרת בעלה: נדפס בהערות שבהוספות ללקרי' (יח, ד). ונמצא בכת"י 109 קעד, א. 177 קנד, ב. 269 רצג, א. 400 קי, א. 752 עד, ב. 798 קמ, א. 929 קיד, ב. 1009 מג, ב. וכת"י ירושלים 22 יח, א. נוסח אחר נמצא בכת"י 1174 ט, סעיב ואילך — וכבר נדפס (חלקו) בלקרי' תבוא מג, ג (חלקו) בהגהות כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ג"ע שם (יח, ד), בסיום ד"ה תחת אשר לא עבדת תקניו. וגם סיום המאמר מורה על זיקתו לדיה הנ"ל.

זכר חסדו: תהלים צח, ג.

שטועים: ג"א: שתועים.

בעיירות: ג"א: ביערות.

אורה טמא: ראה גיטין ת, ב.

ישנה: ג"א: שינה.

חכמתו . . לבבו: ראה לעיל שכנראה הוא סיום ד"ה תחת אשר לא עבדת תקניו שבלקרי' תבוא.

שימת: ג"א: שמחת.

כד, כא

יִרְאֵךָ את ה' בני ומלך: נעתק מכת"י 207 י, ב.

אני . . שנית: מלאכי ג, ו.

שבטים וכמ"ש שבטי י"ה עדות לישראל כי בכל או"א מישראל יש בחי' הגילוי של שם הוי" ב"ה ופעם כך ופעם כך וכמו שאנו רואים בחוש בעבודה פעמים התגברות השכל ופעם התגברות מדה זאת ופעם התגברות מדה זאת כידוע מ"מ אני הוי' לא שניתי כי מצד עצמותו ית' באמת אין עוד מלבדו. ובוה יובן ירא הוי' בני ומלך שיש להתחבר בחי' התפשטות אור הוי' עם בחי' מלכותו ית' אשר הוא מלכות כל עולמים דווקא וכידוע מחי' הנבראים הגשמיים בפרטי פרטיות בעלי גבולים וכמו שלעיני בשר שנראה לשינוים כידוע וע"ז הוא שנאמר שצריך להתחבר הב' בחי' ביחד וכידוע שבחי' מלכותו ית' הוא ג"כ מבחי' עצמותו ית' אך מחמת שהוא נק' כל יכול ויכול להמציא ממנו ית' בבחי' גבול הם מיוחדים בתכלית היחוד ולכן ועם שונים אותן שעושים שינוים אל תבא ודוק.

כה, ב

כבוד אלקים הסתר דבר. פי' אין היחוד מתגלה בפני החיצונים שלא יקבלו גם הם יניקה כו' ולכך יורד מלמעלה בחי' פרגוד ומחיצה להפסיק האור בעדם כו' והי"ע החשמל שהוא לבוש מחסה להקיף ז"נ עד מתחת רגליהם כו'. וביאור דבר זה יובן ממה שירדה התורה בהסתר פנים והעלם במשלים וחידות דוקא כדי להסתיר מעיני הרשעים כל ישיגו הם בסודות ה' כו' ויהיו כבוד אלקים בזה כמעשיהם הרעים כו' וזהו כבוד אלקים הסתר דבר כו' וד"ל.

שבטי . . . לישראל: תהלים קכב, ד.

כה, ב

כבוד אלקים הסתר דבר: נעתק מכת"י 94 קעט, כ. ב. 127, כ. ב. 200 סא, א. 355 עז, א. 1234 קלה, ב. וכת"י ירושלים 2916 שכג, א.
בשנים מכתה"י הנ"ל, מופיע בהמשך למאמר זה ד"ה סוד ה' ליראיו (לעיל תהלים כה, יד). גם מתוכן הדברים נראה שנאמרו שניהם בהמשך אחד.

כט, ד

מלך במשפט יעמיד ארץ. ידוע דמשפט איהו רחמי וכמ"ש במ"א שהוא בחי' דכר ואהב' כו'. אך להבין איך הוא רחמי' הלא המשפט הוא עשיית הדין והפסק על החוטא שילקה בגופו מלקות או ישלם ממון והיז' גבור' מדת הדין. הענין שהמשפט הוא החסד הכלול מגבורות והוא בחי' רחמים דהיינו מפני האהבה שרוצה בקיומו להעביר פגם חטאו ע"י הדין של המלקות יהי' כאחיר נמצא שהדין הוא במדה ומשקל ממוזג מחויג להיות כי הרחמי' גוברי' עלי' ומוטב דלידייני' כו' ושית כו'. אבל הגבורות בעצמן היא לכלותם לגמרי מפני השנאה והיא משפטי הגוי' להכות ולכלות החוטא לגמרי ובממון ישלם כל מה שיש לו כו' אבל משפט הוי' אפי' בממון מסדרים לבעי' ומשיירים לו ג' סעודות והיז' חסד כלול מגבורו' וזהו יעמיד ומקיים ארץ ברחמים כו' ודיל.

כט, יא

וחכם באחור ישבחנה. הוא עולם התיקון. והוא כשהאדם יש בו בחי' מה בהשפעתו שמשפיע בע"כ בחי' אחוריים כמאן דשדי בתר כתפוי שאין ההשפעה בעיניו בתפיסת מקום ויש ולא יהי' בחי' פנימי' שלו בה הרי אין מקום ליניקת החיצונים בה כו' ודיל. משא"כ כשבחי' פנימי' בה והיא עושה דבר מה הוא בחי' עולם התהו ויש מקום לאחיזת החיצוני', גם אנוכי דבר כו'.

כט, ד

מלך במשפט: נדפס בשני המאורות מה, ב.
משפט איהו רחמי: הקדמת התקו"ז (פתח אליהו).
ע"י הדין . . כאחיר: ראה מגילה ז, ב.
מוטב דלידייני': תגיגה טו, ב.
מסדרים לבעי': בי"מ קיד, א. רמב"ם ה"ל מלוה ולוה פ"א היז' רפ"ב.
ג' סעודות: כ"ה בשנה"מ שם.

כט, יא

וחכם באחור ישבחנה: נעתק מכת"י 177 קנד, ב. וכת"י ירושלים 2916 שסא, א.

ל, לג

כי מיץ חלב יוציא חמאה במי אתה מוצא חמאה של תורה במי שהקיא חלב
 שינק משדי אמו. חמאה הוא שומן החלב הצף למעלה ובתו' היא בחי'
 הארה מסוכי'ע, וכשבא הרה"ק רמ"מ האראדאקער מרבו הה"מ ני"ע עסק
 בתעניות והפסקות ולא משום חטאים ועונות חי' אלא כדי להקיא חלב שינק
 משדי אמו לזכות בחמאה של תו' (שיאיר בו הארה מסוכי'ע). ובדורותינו
 שהחלישות גברה ואין בנו כח להתענות מי שרגיל לאכול בשעה שמינית
 יאכל בשעה תשיעית ומי שרגיל לאכול בשעה ט' יאכל בשעה יו"ד וגי'
 לסיגוף יחשב.

לא, 1

תנו [כו'] יין למרי נפש מר נפש האלקית מואס בחייו הוא כלי ויסוד שיתקים
 ויתחזק השמחה והתבוננות בגדולת ה' בתפלה. ומ"מ צריך שלא יהיו
 מעורבים. והמשל מאד הפלא חביות יין ושמרים בשולים כי בלא שמרים כלל
 אין היין כלום וכשהם מעורבים ג"כ אינו טוב אלא צריך שיהי' שמרים לחזק
 היין אבל למעה"ש שיהי' בשולים. כמו כן מואס בחייו ע"ד הפקריות שהוא
 מר נפש האלקית דוקא [לאפוקי כשאינו כן] שהוא סימן לעירוב טו"ר וזהו
 ענין חטא אדה"ר שעירב שמרים עם היין [דהיינו שעירב טוב ברע] כו' וד"ל.

ל, לג

כי מיץ חלב: דפס במאה שערים מד, ב. ונמצא בכת"י 94 [שמננו נדפס במ"ש] קפה, ב. 189 נב, א
 [בכותרת: בשם אדמו"ר שניאור זלמן ני"ע. ובסיומו: ע"כ שמעתי ב' רבינו הזקן ני"ע].
 במי . . אמו: ברכות טג, ב.
 מרבנו: כ"ה גם בכת"י, ואצ"ל: לרבו.
 ובדורותינו: השה אנה"ת פ"ג ופ"ו.

לא, 1

תנו כו' יין: נדפס בבונה ירושלים סס"י עט. ונמצא בכת"י 147 טו, א. 167 קנג, א. 200 סב, א.
 298 נ, א. 633 יד, ב.
 בפרטיות ע"ד מאמר זה ראה לעיל [וישב מ, כג] בהערה לד"ה ולא זכר.
 כלום: נ"א: מתקיים.

לא, כד

סדין עשתה ותמכור וחגור נתנה לכנעני וכתוב יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם וכתוב והאלהים נסה את אברהם וכתוב שממית בידים תתפש והיא בהיכל מלך וכתוב כל פעל ה' למעניהו וגם רשע ליום רעה. הענין הדנה יש ב' מיני אהבות דכתוב מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וכתוב רשפיה רשפי אש שלהבת י"ה שיש אהבה דומה למים שהיא תמיד בשוה ולא ישתנה לעולם כתמול כן היום ויש אהבה דומה לאש שהוא ברצוא ושוב ומתנענע תמיד כי יש דבר שמכבה את האהבה זו ונעשה שוב ועיי' השוב ההוא כשמתגבר נעשה רצוא יותר ואהבה אחת נקרא אהבת עולם ואהבה השני' נקרא אהבה רבה. וכתוב בספר יצירה בכ"ב אותיות ברא הקב"ה את עולמו והנה במחשבה יכולים לחשוב אותיות בלי נקודות אבל בדיבור א"א לדבר שום אות בלתי הרגשות הנקודות שהם שכל של אותיות וזהו בחכמה יסד ארץ דהיינו הנקודות שהם שכל של האותיות הם יסוד הדיבור הנקרא ארץ וזהו יתמו חטאים מן הארץ שיעלו מן הארץ למדריגת תם שהוא בחינת תתן אמת ליעקב הנקרא איש תם ואח"כ יעלו ממדריגה למדריגה עד בחינת אין וזהו ורשעים עוד אינם כלומר עוד יש דבר שיעלו

לא, כד

סדין עשתה וחמכור: נעתק מכת"י 111 כה, א. 154 קנג, ב. 239 קלה, ב. 268 יג, א. 400 לר, א. שם צו, ב. 424 ריב, א. 929 קפא, ב. 1064 קט, ב. וכת"י ירושלים 3542 סח, א.

בכת"י ירושלים 3417 עג, א. מועתק מאמר זה — בתוס' הגהות (מהצ"צ) המועתקות לקמן. מאמר זה בתוס' הגהות (אחרות) מהצ"צ נדפס באוה"ת נ"ך ע' תרמו.

יתמו . . אינס: תהלים קד, לה.

והאלהים . . אברהם: וירא כב, א.

שממית . . מלך: משלי ל, כח.

כל . . רעה: שם סז, ד.

מים . . האהבה: שה"ש ח, ז.

רשפי' . . יה: שם ח, ו.

ונעשה שוב: הגהה (מהצ"צ): ר"ל ביטול והעברת האהבה שנתקרר רשפי אש מחמת מניעות וטרדות

גשמיות כמיש אח"כ.

ועיי' . . נעשה: ג"א: ועיי' כשמתגבר אח"כ לעורר האהבה נעשה.

אהבה רבה: הגהה (מהצ"צ): ע' במ"ש ע"ס כי תבואו כו' ושבתה הארץ כו' מענין מעלת האהבה רשפי אש כו'.

בחכמה יסד ארץ: משלי ג, יט.

הנק' ארץ: הגהה (מהצ"צ): היינו שבח"י דיבור שהוא בח"י המל' שנק' ארץ שם יש גילוי ח"ע יותר מבמחשבה, והראי' מהנקודות שנמשכים דוקא בדיבור, ואולי זהו פ"י נקודה בהיכלא כדלקמן. ועיי' מ"ש בענין דור המדבר שלא רצו לכנוס לארץ שהיא בח"י דיבור כו' כי היו מבח"י לאה מחשבה כו' ובאמת צ"ל בח"י דיבור ומעשה. ויש במדבר הזה יתמו שיגיעו לבח"י תם עיי' בח"י מדבר כו' וכדלקמן בס"י יתמו חטאים מן הארץ. ע' זהו פ"י שלח ד' קסג.

תתן אמת ליעקב: מיכה ז, יח.

איש תם: הגהה (מהצ"צ): ור"ל דייקא למטה בעוה"ז יוכל להיות להם עלי', עיי' שמאיר כאן הארת חכ'

שבחכמה יסד ארץ ובחכמה אתברירו כו' משא"כ בעולם העליון כו' וכמיש במ"א ע"ס את קרבנו.

דייניו למדריגת אין. וזהו ג"כ השכם והערב עליהם לבית המדרש והם כלים מאיליהם פ"י השכם הוא לשון מחשבה תחילה והערב הוא סוף המעשה שהם האותיות יבא הכל לדיבור שנקרא בית המדרש והם כלים מאליהם שיכניסו לבחינת אין. וכן כל אדם בפרטיות יש לו שוב ע"י טרדת הזמן ואז העצה כנ"ל שיתחזק עצמו למעלה. והנה גרם כיבוי האהבה הוא מ"ש בפסוק שממית בידיה תתפש והיא בהיכל מלך שהנה לכאורה כמה שומרים יש על פלטרין של מלך שלא יכנוס שום אדם בלא בר והשממית עיילי בלא בר בהיכל מלך מפני שהיא ברי' שפלה מאוד ואינו חושש לה המלך. והנה כשהשממית מושל בעולם והיא הגורמת כיבוי האהבה והן הן גבורותיו כי השממית אשר היא בהיכל מלך מחמת גודל שפלותה והיא מושלת על כל העולם. וכשתבין את זאת אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה אז והאלהים ניסה את אברהם פ"י והאלהים שהוא מן בחינת השממית הוא דין בחינת שוב ניסה את אברהם מרים את האהבה להיות רצוא יותר. וזהו ג"כ כל פעל ה' למענהו. וזהו וחגור נתנה לכנעני ר"ל שיכולה ליתן חגור ואומץ אף לכנעני אף שנאמר חגרה בעוז מתניה שהחגור לעצמה ואיך יתכן שתתן החגור גם לכנעני אך מפני כי עוז והדר לבושה ואין הכנעני נחשב למאומה כמו שממית והוא ענין נקודה בהיכלי'.

השכם . . מאיליהם: גיטין ז, א.

מחשבה תחלה: הגהה (מהצ"צ): וכענין קדימת השכל וכן באדם בתחלת לימה ממטנו יחשוב שהו"י נצב עליו וכמ"ש בשיע"ס א, וכן להעמיק במח' זו להכניסה בעומק שכלו זהו ג"כ פ"י מח' תחלה היינו תחלת מחשבה ועומקה.

הן הן גבורותיו: ילקו"ש נחמ"י רמז תתרע"א. וראה יומא סט, ב.

אם . . וכמה: מכות בסופה.

חגרה בעוז מתני': משלי לא, יז.

עוז והדר לבושה: שם לא, כה.

נקודה בהיכלי': הגהה (מהצ"צ): ומכאן נראה שקאי בהמשך למאמר המבאר ענין הקניג"י: ומכ"ז יובן בתוס' ביאור ענין איך ע"י קניג"י הנ"ל יומשך הצחוק כי הרי ופרעה הקריב שע"י מלחמת הדוב נגד הנמר ע"י מתגבר הנמר יותר כ"י וכענין הנזכר כאן שע"י הכיבוי מתעורר הרשפי אש יותר כ"י. וזהו טוב מאד זה היצהיר כ"י לפי שע"י יגיע לבחי' בכל מאדך ולכן ע"י דוקא יומשך גילוי תענוג עליון כ"י.

לא, כו

פִּיָּה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה עִד ואהבת עולם אהבתיך עִכ משכתיך חסד. הענין דכתיב ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך. ולכאורה תמו' וכי כמה נפשות יש באדם א' אמנם ידוע שהרשעים מלאים חרטות ואעפ"כ את פושעים הוא נמנה, והוא מפני שאעפ"י שיש לו חרטה והוא עקירת הרצון מהתאוה ורצונו לדבק ביוצרו אעפ"כ [לא נעקר הרצון לגמרי] ורצונו ג"כ בהבלי עולם ויש לו ב' רצונות. וזהו בכל נפשך שצריך שיעקור כל רצונות שלא יהי' לו רצון רק להשייט. וההערה שיעוררהו לזה מבואר בפסוק עצמו ואהבת את ה' אלקיך, והוא כי שם הוי"ה הוא העיקר שם י"ה הוא למעלה ונמשך ו"ה למטה ממנו בהתגלות זה השם י"ה בעצמו, ולעיל כתיב והי' ביום ההוא יהיה ה' א' ושמו א' שיהי' נראה לכל שה' אחד. והנה ביו"ד נברא עה"כ ובה' נברא העה"ז, אף אמנם בעשרה מאמרות נברא העולם, היינו כיון שנברא העולם הוא נראה לעולם ב"י מאמרות אבל כולא קמי' כלא חשיב. עדי"מ מבשרי אחזה, שהנה אדם יכול לדבר ולחשוב אלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים דבורים רבים כהנה, ואות א' מדבורו ומחשבתו הוא נחשב כאין ואפס נגד כל הדבורים ומחשבו' שיכול לחשוב, והנה יש באדם דבור ומחשבה ושכל הקודם למחשבה ורצון הקודם לשכל, שהרי כפי רצונו כך יש לו שכל, ודבורו ומחשבתו בטל נגד שכלו שהרי בשכלו אין כח לצייר שום אות כ"א כאשר בא למחשבה אז יצוייר תמונת אותיות, ומכ"ש שבטל הוא נגד רצונו, כך כבי' בבורא ית', העה"כ נברא ביו"ד ועה"ז בה' שכל חיות העה"ז ועה"כ ברא בדבור קל. אשר יכולתו לברא עולמות אין קץ ושיעור ומספר כמי' ולגדולתו אין חקר. והנה צריך להבין המצוה והגית בו יומם ולילה. האף שיש ענינים שאינם שוים לכל נפש ואינם צריכין לכל אדם אעפ"כ המצוה ללמוד, והטעם כי הנה אורייתא מחכמה נפקת שהוא הרצון, וכל הדבורים ומחשבות בטלים נגד

לא, כו

פיה פתחה בחכמה: נדפס בבונה ירושלים סי' יא. ונמצא בכתי' 35 לב, א. 109 קנה, ב. 111 כט, ב. 170 רחצ, א. 349 נד, ב. 415 מד, א. 1174 קכ, ב.
 ואהבת . . חסד: ירמי' לא, ב.
 ואהבת . . נפשך: ואתחנן ו, ה.
 רשעים מלאים חרטות: נסמן לקמן בדי"ה זה (ערך רשעים).
 את . . נמנה: ע"פ ישעי' נג, ב.
 והי' . . אחד: זכרי' יד, ט.
 ביו"ד . . העוה"ז: מנחות כט, ב.
 בעשרה . . העולם: אבות רפ"ה.
 כפי רצונו כך יש לו שכל: ג"א: כפי מה שהוא רוצה כך שכלו נוטה.
 ולגדולתו אין חקר: תהלים קמה, ג.
 והגית . . ולילה: יהושע א, ח.
 האף: השוה הוספות לסי' הנחות הרי"פ ע' קצא.
 אורייתא מחכמה נפקת: זחי"כ פה, א. קכא, א. ובכ"מ.

חכמתו ורצונו שהוא המדע והידוע, אמנם לפי גדלו הן הן גבורתיו שברא עולם התכלית וגבול לפי שהוא גדול מאוד בלי שיעור יכול להספיק אף בדבר שיש לו שיעור ותכלית. ועפ"ז נתנה התורה מרצונו הפשוט ונשתלשל לענין גבול ותכלית כמו ציצית של צמר ותפילין של קלף מרוב אהבתו אותנו כמשל האב שרוצה להשתעשע עם בנו מדבר עמו כפי שכלו של הבן בכדי שיוכל הבן לקבל ממנו תענוג והוא מבינו. וזה הלואי אותי עזבו ואת תורת שרמו המאור שבה מחזירו למוטב, דהיינו אהבה של הש"י שמתלבש בתורה שנראה בחוש אהבתו ית' שבשבילנו מדבר דברים גשמיים. וזהו שמתוך שלא לשמה בא לשמה היינו שע"כ יבא לשמה. וזהו ואהבת עולם אהבתך ר"ל שהש"י אוהב אותנו מלמעלה למטה ע"כ משכתיך מלמטה למעלה והוא חסד. וזהו פיה פתחה בחכמה פי כי מה שאתה מדבר הוא דבור נרגש ומכ"ש ההבל היוצא מן הפה הוא יותר מורגש ונראה בהסתכלות העיניים. ומ"מ הפתיחה לזה ר"ל קודם התחלת הדבור הוא מהמחשבה ואותיות המחשבה היא מהחכמה שהוא המדע והוא הידוע, ומה שנשתלשל מאוד למטה הוא מפני תורת חסד על לשונה, ובגמ' וכי יש תורה של חסד ותורה שאינה של חסד, אלא תורה לשמה היא של חסד כי זה נק' לשמה, שהאהבה מרצונה נתלבש בתוך התורה ודוק.

איוב ב, ד

וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו ממש ע"ד נפשי איותיך כ"ז ממילא מתפרדין כל פועלי און של תאוות וצביעות ופניות וגדלות ומחי' העמוקה מן השאול כי זה הי' טעות המרגלים העמלקי והכנעני יושב בעמק היא בחי' שפלות החיתי והאמורי יושב בהר היא בחי' גדלות והכנעני יושב על הים הוא בחי' תאוות ועז העם היושב בארץ לעבודת ה' היא עלולה מאד ואיך נוכל לה אשר אנו דבוקים בכל המדות רעות הנ"ל ולא ידעו ולא יבינו שכל זה תחבולות היצר הוא לגרש מלהסתפח בנחלת ד'. ולזה אמר כלב בן

הלואי . . . למוטב: ירושלמי חגיגה פ"א ה"ו. פתיחתא דאיכ"ר ב.

מחוך . . . לשמה: פסחים נ, ב.

ובגמ': סוכה מט, ב.

איוב ב, ד

וכל אשר לאיש: נעתק מכת"י 115 מב, א.

נפשי איותיך: ישע"י כו, ט.

העמלקי . . . בארץ: ראה שלח יד, כה. יג, כט. שם כה.

אמר . . . מעליהם: ראה שם יג, ל, יד, ט.

יפונה על בחי' א"י התחלות עבודות ישראלית יכול נוכל לה סר צלם מעליהם כי צל עובר הוא ויעבור והנה איננו ובהיסח הדעת הם נופלים ממנו וה' איתנו בתמידות ע"כ אמר עלה נעלה. ובכל דברי הרשות בקל יוכל השב להמשיך אחד בכל דיבוריו ומחשבותיו כאשר נשמע כמה פעמים שמחשבותיו ודיבוריו של אדם המה ג"כ מצומצמים ע"כ יוכל לשרות בתוכם. אך אם עבר יומו אסור פי' אסור וקשר מלהמשיך בתוכו אחדותו כי הוא טהור עינים מראות ובשוא ולזה צריך השב לתשובה תתאה שהיא עזיבת החטא ושבירת הלב באמת בעומקא דליבא ולהמית אותו כח המתאוה או בתעניות או בצדקה כי חטאך בצדקה פרוק ועל כולם לבטל רצונו ותאותו הרעה בעת שיבא אליו ויתמרמר ויקבל שלא לעשותם באמת ויבקש מחילה באמת הוא אבר בעד אבר הוא מקום מצות אותו התשובה ומתיש כח הקליפה אשר המשיך באותו הדבר עבירה וממשיך בנפשו בחי' אחד כי אותו המחשבה ודיבור של מעשה העבירה הם נצחיים וקיימים ועומדים לבקש עליו את הדין בכדי להוציא ממסגר אסיר ולהשיבו אל אביו ובשביל הצטדקות הנ"ל תיקנו חז"ל ק"ש על המיטה להמשיך בחי' בכל מה שעשה ודבור וחישוב ביום שעבר הן בדברי עבירה ח"ו הן דברי היתר שעשה אותו ותאוותיו ולקבל על עצמו על להבא שלא לפנות אליו עורף ח"ו וזהו שנאמר על כלב בן יפונה וימלא אחרי שמילא והשלים ג"כ אחריהם תענוגי עוה"ז השלים והמשיך בה בחי' שלימות של אחוריים הם בפנים בחי' אחד וד"ל.

י"ט, כו

ומבשרי אחזה אלוה. כמו אם אנו רואים אדם הרי הוא כאלו אנו רואים הנשמה שלו שאלו לא הי' בו נשמה לא היה חי, כך כשאנו רואים השמים וארץ וכל צבאם דכתיב הלא את השמים ואת הארץ אני מלא כו, הם

טהור עינים מראות: חבקוק א, יג.
חטאך בצדקה פרוק: דניאל ד, כד.
וימלא אחרי: שלח יג, כד.

י"ט, כו

ומבשרי אחזה אלוה: נדפס בבונה ירושלים סי' ל.
בבונה ירושלים שם (סי' כד-לג) מופיעים עשרה מאמרים, שברובם ניתן (שם, או במקום אחר) התאריך, והם על סדר השנים (תקנ"ה-תקנ"ז): ויש מקום לשער, שגם שלשת המאמרים שביניהם — שלא נמסר בהם התאריך (המאמר שלפנינו, ד"ה טעם למה נפש (לקמן ירושלמי יומא א, ה) וד"ה למען תזכרו) נאמרו גם הם באותו זמן — בין שי"מ אדיר לשי"מ מני"א תקנ"ז.
הלא . . מלא: ירמ"י כג, כד.

כמו גוף ובהם מתפשט כחו וחיותו ית' כמו נשמה. והרי הוא כאלו אחזה אלוה. כי בלתי חיותו ית' הי' כאין ואפס ממש והיה כלא הי' ממש, כמו באדם שהנשמה מתפשטת בכל הגוף, כמאמר חז"ל מה הנשמה ממלאה את כל הגוף וכו'.

שם

מבשרי אחזה אלוה כמו שבאדם המוח הוא שטח קטן והחיות שבו רב מאוד חו"ב מחשבה ודבור ושאר הגוף שטחו רב מאד והחיות קטן בערך עד שהרגלים שהם יותר למטה שטחם ואורכם גדול מאד והחיות שבהם קטן מאד בערך החיות שבראש. וכן הענין ממש בעבודת ה' למוד התורה במחשבה ודבור הוא בחי' ראש רב מאד מעלתו ועשיתו בזמן מועט אבל עשית המצוה שוהין זמן רב בעשיתם מפני מיעוט מעלתם וד"ל (ויובן זה היטב ע"פ הנז' בע"ח תרין שוקין כו' ע"ש) ועפ"ז יובן בזהר בהוא ינוקא שהבין מריחא דלבושי' שלא קראו ק"ש (פי' שראה פגם בריח לבושיהם והבין שזהו מפני שלא קראו ק"ש) ולכאורה תמוה מאחר שבאמת עשו כדין מפני שעסקו במצוה גמ"ח כנז' שם מהו הפגם שראה בריח לבושם. אך יבואר זה עפ"י ענין א' שצריך לבאר. דהנה אי' בסנהדרין וכ"פ בח"מ דמצוה לבצוע משקוב הדין, ובברכות אמר' גבי שנים שיושבי' כו' מהיד דינא שלמא בעלמא קא עבדי קמ"ל דדינא נמי היא תורה, משמע בהדיא דלפי הס"ד דדינא הוא שלמא בעלמא ואין בה מצוה כלל וא"כ אמאי מצוה יותר בפשרה, וי"ל ע"פ מ"ש בט"ז [ביורה דעה] בענין תורה שגדולה מהצלת נפשות וראי' ממדרכי, והלא פקוח נפש דוחה כל המצות ובודאי העוסק בתורה מבטל

מה . . . הגוף: ראה ברכות י, א. מדרש תהלים קג, ד.

שם

מבשרי אחזה אלוה: נדפס בבונה ירושלים ס"ב. ונמצא בכתי" 94 קעת, ב. 208 פה, ב. 268 לה, א. 349 צ, א. 355 סב, ב. וכתיי ירושלים 28 מח, א. 4088 ח, ב.
 ויובן . . . ע"ש: נ"א ליתא.
 בזהר: ח"ג קפו, א.
 פי' . . . ק"ש: נ"א ליתא.
 בסנהדרין: ו, סע"ב.
 בח"מ: ס"ב ס"ב.
 מצוה . . . הדין: נ"א: דיותר מצוה על הדינים לעשות פשרה מלקוב את הדינים.
 ובברכות: ו, א.
 דדינא . . . כלל: נ"א: דדינא דהוא תורה עדיף מפשרה שאינו רק שלמא בעלמא.
 בט"ז ב"ר: סרניא סק"ו.

להציל נפש וכו', ותיריך דאעפ"י שבאמת עסק התורה גדול ממצות הצלת נפשות מ"מ כשבאה לידו הצלת נפשות מפסיק מלמודו בשבילו ע"ש. והענין הוא דידוע פ"י היום לעשותם להיות לו דירה בתחתונים כו'. ואעפ"י שבאמת בעסק התורה קדמה שכינה ואתי' משא"כ במצות [לא נאמר בהם שכינה] דדוקא בעשרה שיושבין ועוסקין [בתורה] כו' מ"מ צריך להניח עסק התורה בשביל עשית המצות אם א"א ע"י אחרים וכו' והבן. והשתא אי"ש דפשרה יותר מצוה אע"ג דהוי שלמא בעלמא ודינא נמי תורה וקדמה שכינה כו' ודו"ק. ובזה יובן מה שראה פגם בריחא דלבושי' שלא ראה בהם ק"ש רק דבר שלמטה ממנו והוא עשית המצות אע"ג דאינהו שפיר עבדי כנ"ל והבן כו' הדק היטב כי מאד צריך לזכור זה לכמה ענינים וד"ל.

כח, יב

והחכמה מאין תמצא, הנה בינה נק' רחובות הנהר מפני שכינה הוא התבוננות הדבר שמבין בשכלו והענין כבר בהתגלות בשכלו והוא המבין דבר חכמה גלוי הכתוב בספר באר היטב שבקל להבינו דהיינו שמיד בראותו יהי' הדבר חכמה גלוי לפניו בהבנת שכלו ואח"כ יבא הדבר למחשבה שיחשוב הדבר כי מחשבה היא מדריגה תחתונה שבשכל ונק' מלכות דתבונה והראי' שמחשבים אותיות ודבורים שאין בהם שכל וחכמה כלל, ובחי' מחשבה נק' בחי' אחוריים דשכל כו' ובינה נק' נהר כנהר שיוצא בהרחבה והוא דבר חכמה שכבר בהתגלות כו'. והנה נהר אינו מים חיים כי יוצאים בהמשכה ואינן בבחי' נובעים משא"כ בחי' מעיין הנובע נק' באר מים חיים בהיות שהוא בחי' שהיתה מסותרת תחילה תחת הקרקע והעפר ולא נתגלה עד שחפרו העפר ונתגלה אח"כ לכן נק' באר מים חיים. והנה בכל דבר יש בחי' באר מים חיים הנ"ל בע"ח שלי"א ובירא עומקא הנז' בזהר [וכן ענין חפירת בארות דאבות (וכמבואר במ"א)] וכן בחכמה יש בחי' באר עמוק הבא מעמקות המכוסה בדבר ונתגלה דהיינו הנק' עיון והוא הולדת דעת

היום לעשותם: עירובין כב, א.
 קדמה שכינה ואתי': ברכות שם.
 בעשרה שיושבין: ג"א: כב' שיושבין.
 אם . . . אחרים: ראה ה"ל ת"ת לריבינד הזקן פ"ד סיג ואילך.

כח, יב

והחכמה מאין תמצא: נדמס בבונה ירושלים ס"א א. ונמצא בכתי"י 93 ש, א. 147 טז, א. 208 מד, ב. 269 רצו, ב. 300 קיח, א. 408 קפא, ב. 411 עט, א. 416 ריט, א. 929 עב, ב. 1240 עו, א. וכת"י ירושלים 28 ה, א. 2825 טז, א. 3461 קלד, א. 3477 נד, א. 3542 קא, ב. 3547 שכט, א. 4088 צד, ב.

חדש וסברא חדשה שנפלה בשכלו שלא עלתה על דעתו מתחילה [ובאה מתוך קושיות וסתירות רבות ממקום למקום עד שטרוד בעומק עיונו לתרץ ונתחדש לו איזה סברה חדשה שאין כתובה כלל, ובודאי היתה בשכלו בתחלה (שלא מן השמים נפלה לו)] רק שהיתה מכוסה מאד בהסתר בהבנת שכלו מפני החומר המכסה אותה לבלתי תבא בהתגלות בהבנתו ובהסיר המסך על קושיות תגלה והוא כמו מעיין הנובע מתחת הקרקע ונק' בחי' זו ראשית חכמה שהוא מקור החכמה והתחלתו כו'. ולכן ראוי לאדם להטריד הבנת שכלו בתורה בעיון גדול בעמקות עד שיוולד בשכלו התחדשות דעת וטעם וממשיך חכמת הקב"ה בבחי' הנק' באר מים חיים שהוא ראשית חכמה כנ"ל ונעשה יחוד כנודע כוונת עסק התורה לדבקה בו ית'. והנה מוח הזכרון נק' בערך ובחי' ראשית חכמה שהוא לתפוס הדברים בשכלו עד שיתקיימו במוחו זמן הרבה כשיזכרהו לאמרם בע"פ כאלו עכשיו למדם, כאשר הוא בבחי' זו מגיע הדבר בשכלו בשעת החזרה במקום הגבוה שבו בערך ראשית חכמה הנ"ל ובמדרגה א' הם רק שבחי' העיון הוא מלמעלה למטה ובחינת הזכרון הוא מלמטה למעלה שיחזרם הרבה כ"כ עד שיעלה מעלה בבחי' כלי הזכרון וד"ל.

כח, כז

הן יראת ה' היא חכמה כו'. להבין מפני מה נזכר אצל יראה חכמה ואצל אהבה לא נזכר חכמה. לפי שיראה היא מלכות כו' נמשכת למטה יותר כו' וא"א אלא מרוב חכמה כן תרבה היראה כו' משא"כ אהבה בלי טעם כו' והבן.

כח, כח

הן יראת ה' היא חכמה: נעתק מכת"י 118 קמח, א. 936 קטז, ב. וכת"י ירושלים 4088 ג, ב.

שה"ש א, א

שיך השירים אשר לשלמה וגו' ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מין הנה כנסת ישראל נקראת כלה וגם מצינו להיפך תורה נקראת כלה כמו שדרשו חז"ל תורה צוה לנו משה מורשה אל תקרא מורשה אלא מאורסה וישראל נקראו חתן. ולהבין זה כתיב בא שבת בא מנוחה דהיינו השראת שכינה וקודם כניסת השבת אומרים כי השביע נפש שוקקה ונפש רעבה מלא טוב פי' שוקקה שהנפש שוקק לצאת מרשות הרבים הוא הגוף לרשות היחיד יחידו של עולם ולדבקה בו ית' כל ימות השבוע הגם שאין ניכר התשוקה וחפיצה הנ"ל הוא מחמת שהיא מלובשת בגוף כמ"ש נפשם בהם תתעטף אבל באמת ישראל נקראו מאמינים בני מאמינים ולמי חמדת כל ישראל אפילו קל שבקלים הלא אליו ית' האחד האמת ולדבקה בו רק שאין רישומו ניכר מחמת שהוא מעוטף בגוף אבל בשבת באה התעוררות האהבה מלמעלה למטה בנשיקה גלויה כאמור ונפש רעבה מלא טוב וכאים כולם לרשות היחיד. אך האהבה הזאת אינה באה בשבת כיא למי שיש לו בחול מעט מקדושת שבת כאמונה שמלא כל הארץ כבודו וע"י כן רצונו שיתגלה מדת אמת אחדות א"ס ב"ה ובשבת בא מדת אמת ונעשה יחוד אמת ואמונה. וזהו נקרא חתן וכלה כנסת ישראל נקרא אמונה מלשון ויהי אומן ובבחינה זו נקרא כנסת ישראל כלה. אך להבין האיך יוכל להמשיך קדושת שבת בכל יום כתיב קרוב ה' לכל קוראיו אשר יקראוהו באמת פי' שעיקר רצונו שיתגלה אחד האמת מחמת שמאמין באמונה שלימה שאין שום דבר נקרא אמת רק א"ס ב"ה שהוא אמת וגם התורה נקראת אמת וזהו קרוב ה' וגו' יקראוהו באמת שהוא אותיות התורה לקרוא לו ית' שהוא אמת שיבא לתוך אמת המה כ"ב אותיות התורה כמאמרם אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה. ולכאורה למה צריך הקריאה בתורה הלא השראתו באותיות

שה"ש א, א

שיר השירים: נעתק מכת"י 337 סו, ב. 416 קמט, ב. 1064 עה, ב. וכת"י ירושלים 4088 לג, ב. נוסח שני מהגיל נעתק מכת"י 93 רעו, ב. 929 קלא, א. נוסח שלישי מהגיל נעתק מכת"י 1174 פג, א.

תורה . . מורשה: ברכה לג, ד.

אל . . מאורסה: ברכות נו, א. פסחים מט, ב.

בא . . מנוחה: פרשי' בראשית ב, ב. תוס' סנהדרין לח, א.

וקודם . . אומרים: ע"ס תקנת הבעש"ט (מאור עינים ס"פ בשלח). וראה הערות וצינונים לסידור עם דא"ח

נו [שסו], ב.

כי . . טוב: תהלים קז, ט.

נפשם בהם תתעטף: שם קז, ה.

מאמינים בני מאמינים: במדבר פי"ז, ה. תנחומא שמות כג.

ולמי חמדת כל ישראל: ע"ס שא"ט, כ.

ויהי אומן: אסתר ב, ז.

קרוב . . באמת: תהלים קמה, יח.

אין . . הלכה: ברכות ח, א.

התורה וכבודו במקומו מונח ובראיה ומחשבה סגי. אך הענין שהתורה ניתנה בה' קולות שהם ה' מוצאות הפה שע"י הקולות שקורא בתורה הוא ממשיך אלהותו ית' על אותיות שבתורה כי קול נקרא המשכה ומבשרי אחזה אלוה כמו באדם הקול יוצא מהלב לריאה ומהריאה למוח ואח"כ להדיבור נמצא שהקול הוא מחבר המחשבה עם הדיבור כן י"ל ע"י קריאת ישראל בקול בתורה מתיחד קוב"ה עם התורה ובכחינה זו נקראת התורה כלה והיחוד הזה נתהווה מקול קריאת כל אחד מישאל בתורה כנאמר כי טובים דודיך מ"ן פ"י הקב"ה נקרא טוב כמ"ש טוב ה' לכל פ"י כמשל שאומרים על אדם פשוט שאינו מתגאה ועושה מחזקות עם הכל שהוא אדם טוב. ואף מי שאינו יכול לקרוא כלל בתורה מחמת שהוא בעל עסק יכול להמשיך אלהותו ית' ע"י מצות מעשיות דהיינו מצות צדקה וכיוצא בו כמאמר דוד המלך ע"ה קול ה' על המים פ"י אפילו על מה שהוא נמוך מאוד כמו המים שהולכים למקום נמוך ומהו זה מצות מעשיות כמו צדקה וכיוצא. וזהו פ"י כי טובים דודיך מ"ן פ"י כי טובים דודיך מ"ן פ"י יותר מיינה של תורה וכמאמר ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה דברי סופרים מלשון מספר נתינת מעות לצדקה.

נוסח שני מהנ"ל

ש"ך השירים אשר לשלמה, ישקיני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מ"ן ואיתא בגמ' ערבים עלי ד"ס יותר מיינה של תו'. הנה בכל שיר השירים נק' כנ"י בשם כלה כמו מה יפו דודיך אחותי כלה כו'. ולפעמ' נק' ישראל בשם חתן והתו' נק' כלה. כדאיתא תו' צוה לנו משה מורשה א"ת מורשה אלא מאורסה, כלה מאורסה לנו, להבין זה דהנה באמת כא"א אף מי שנראה שהוא רחוק מאוד מאחד שהוא בתחתית המדריגה כו', ובאמת הוא כן אבל מ"מ אין לומר עליו שהוא אינו כלום. דהנה כתי' כי השביע נפש שוקקה שהיא הניצוץ אלהות שבתוכו נר אלהי' נשמת אדם שעולה מאל"י למעלה. וכל רצונה אינה אלא להדבק בשרשה ולהתפלל באחדותו ית'. ולמעלה מעלה הוא ג"כ נפש שוקקה ובביטול ממש וכו'. והנה בבחי' הזאת נק' ישראל בשם כלה, כלות הנפש כלתה נפשי וכו', אף שהאדם הוא למטה בשפלות מדריגתו מאד בכל ענינו מ"מ האמת הוא כך בוודאי, רק שהנפש בהם תתעטף שהוא לבוש ומעוטף ברוח שטות, והוא רק שקר כו', אבל באמת היא שוקקה ורעבה כו', והוא בכל ימי החול שהוא ברשות הרבי' רחוק מא' ומשתוקקת לעלות לרה"י כו', אבל בא שבת בא מנוחה, פ"י שגם למטה הוא רשות היחי' ושורה אחדותו ית' בתחתוני' כו', והוא המנוחה ואינו רעבה כי מלא טוב ומהו הטוב

ניתנה בה' קולות: ברכות ו, ב.

טוב ה' לכל: תהלים קמה, ט.

קול . . המיס: שם כט, ג.

ערבים עלי ד"ס: ע"ז לה, א.

הוא ענין השראתו בתחתוני, למשל אדם שהוא טוב מאד מדתו לדבר עם מי שיהי' אף עם השפל מאד, גם כבי' הקב"ה נק' טוב וכו'. והנה בחי' זאת שהיא נפש שוקקה נק' כלה, ונק' אמונה כדכתי' ויהי אומן את הדסה כו', והנה יש בחי' אמת ובחי' אמונה שהוא בחי' חתן וכלה, יחוד קוב"ה ושכינתו כו', אמונה הוא אף שאצלו אינו כן באמת מ"מ ישראל מאמינים שהוא ית' אחד וכלא קמי' כלא וכו', וכל חפצם ורצונם אינו אלא להבטל ולהדבק בשרשם שהוא ביטול הרצון שלהם, בטל רצונך מפני רצונו ית' וכו', וגלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, רק שהשאר שבעיסה מעכב כו', אבל למעלה הוא באמת כך, וזהו ישקיני מנשיקות פיהו שהוא התדבקות רוחא ברוחא הניצוץ בשרשה כו'. והנה אף זה הבחי' צריך להיות באמת כו', ולא כמו שאומרי' העולם שרצונם להגיע ולבא אל האמת בעבודתם ויגיעתם, כי האמת הוא א' ולית מח' תב"כ כו' ואפי' עליוני' והשמים ושמי השמים לא יכלכלוך ואפי' מלאכי' וחיות ושרפי' כולם שהם כרשפי' אש התלהבות אהבתם ויראתם מהשגתם כו' מ"מ אין זה האמת, כי האמת הוא א' ואין בלתו שום דבר יש בעולם כו' ואינו כן אצלם כו' ואין זה אלא בישראל דוקא אשר מחמת ידיעתם שהוא רחוק מאד יקראוהו באמת כמשל האדם שקורא לחבירו הרחוק ממנו בשמו כו'. וזהו קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת דוקא ולא לשום יש ודבר א' ואפי' בעבודתו ותורתו הוא לגרמי' לרצונו אינו אמת כו', רק הקריאה יהי' לרצונו ובשבילו ית' כו' וזהו בחי' אמונה שהוא עלי' מתת' לעיל' שהוא בחי' כלה. ובחי' הב' שנק' ישראל בשם חתן והתו' כלה הוא בבחי' אמת שהוא המשכת אלקות למטה כו', והוא אמת הב' שגם זה צ"ל באמת באותיו' התו' שנק' אמת לכל אשר יקראוהו באמת ולא בגוף האדם שהוא חומר מגושם ישרה א' ממש כי השמים לא יכלכלוך כו' היינו שהשראת אלקותו ואחדותו ית' שהוא א"ס ב"ה א"א לשרות בשום עולמו' עליוני' ותחתוני' כ"א באותיו' התו' והוא רצונו ית' שהתו' נק' שמותיו של הקב"ה ובחי' א"ס שא"א לשרות כ"א ברצון העליון כדאי' ושמו אחד שמו בגימ' רצון והנה בבחי' זאת נק' ישראל חתן שהם ממשיכי' אלקות למטה עתה האותיות עצמן שבתו' הם מאז ומקדם ואין שייך אצלם המשכה רק ההמשכה הוא להדיבור של האותיו' ע"י קול ודיבוריו של האדם בתורה שלכן נק' המשכה בשם קול ומבשרי אחזה אלוה כמו באדם הקול בא מכנפי הריאה והמחשבה לדיבור כמו"כ הוא המשכת אלקות מעלמא דאתכסיא שהי' מחשבתו כו'. כי הנה ישראל עלו במח' כו' להדיבור באותיות התו' ע"י קול ודיבורו של האדם בתו' ונק' חתן שמשפיעים וממשיכים האמת באמת כו'. וזהו כל המשמח חתן וכלה שנק' ישראל בשני בחי' אלו זוכה לתו' שניתנה בה' קולות פי' שיהי' המשכת אלקות בה' מוצאות הפה וכו'. שבדיבור וכן

 בטל . . רצונו: אבות ב, ד.

גלוי וידוע . . מעכב: מעבר יבוק, הובא במענה לשון.

ישראל עלו במחשבה: ביר פ"א, ד.

למעלה יש ה' קולות והמשכות מעלמא דאתכסייא כו' וזהו ז' קולות שאמר דוד על המים. קול ה' על המים קול ה' בכח פי' שיהי' המשכת אלקותו ואחדותו בתחתוני' על המים למטה כו'. אחת שאלתי מאת ה' כו' שהוא ההתפשטות מהתו' אף למטה בדברי' תחתוני' שיהי' הכל א'. וזהו ערבים עלי ד"ס שהן כל עיניי האדם ששייך חשבונות כו', וכן כל הד"ס ועינייהם הוא מיינה של תורה מהתפשטות אותיות התורה אף למטה מאד וד"ל.

נוסח שלישי מהנ"ל

שיר השירים כו' ישקיני כו' כי טובים דודיך מיין כו'. זה השיר אמרה כני' ככלה המשבחת להחתן. ויש להבין כי הלא מצינו מדרש חכז"ל שהתורה נק' כלה וישראל נק' חתן שנאמר תורה ציוה לנו משה כו' א"ת מורשה אלא מאורסה, והעינין הוא כך כי כתיב כי השביע נפש שוקקה ונפש רעבה מלא טוב, מפני שכל ששת ימי המעשה נפשות של ישראל משתוקקים אל השם להמשיך אחד אמת ולעשות לו מקדש, אך נפשם בהם תתעטף ותתכסה בסתימה בעצבון ברוגז כל ימות החול עד אשר לפעמים מתדמה שגם התשוקה איננה, וזה הבחי' נק' אמונה כאמור ויהי אומן את הדסה. והתשוקה הוא ליחד אמת ואמונה, כי אמת הוא בחי' סוכב כל עלמין והוא ניהו יחוד קוב"ה ושכינתי' כו', כי נר אלקים נשמת אדם, כמו טבע האור הנר ממשך אורה למעלה לשורשה ומשתוקק להנתק מן הפתילה כמו כן נשמת אדם, וכל זה הוא מכוסה ומעוטף בימי החול כו'. אך בשבת בהניח ה' לך מעצבך כו' בא מנוחה, ועל זה נאמר כי השביע נפש שוקקה ונפש רעבה מלא טוב, כי בשבת אפי' הפחות שבפחותים ממשך אחד אמת לפי ערך התשוקה שהי' משתוקק בימי החול לקבל קדושת שבת הוא בחי' אחד אמת. אך במה ממשיכים אחד אמת בעסק התורה והעבודה כמאמר הכתוב קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, ופי' של הבית באמת כמו בית של יוקחהו בידו, וגם כמו וכל טוב אדוניו בידו וד"ל כי ממך הכל ומידך נתנו לך כי הוא ושמו אחד והתורה הוא שמו של הקב"ה והאותיות הם היכולות כמובא בספרים וזאת הבחי' נק' בתורה בחי' כלה וישראל בחי' חתן, כי הם ממשיכים באותיותיהם בחי' אחד אמת. וזהו כל הנהגה מסעודת חתן ומשמחהו זוכה לתורה שניתנה בה' קולות כי בחי' קול הוא בחי' המשכה שנמשך קול מכנפי הריאה דרך הגרון המושך מכח אל הפועל אותיות המחשבה אשר מוצאם של ה' קולות הם ה' מוצאות הפה, ואל יאמר האומר התינח מי שתורתו אומנתו אבל מי שהוא בעל מו"מ ומדבר ג"כ מילי דעלמא בה' מוצאות הפה גם זה אין פשע, ולזה כיון דהע"ה שאמר קול על המים גשמיים כי גם באיזה שעה אשר הוא מוכרח לבטל מאיזה סיבות השם יחזיק

אחת שאלתי: תהלים פו, ד.

נר . . אדם: משלי כ, כז.

וכל טוב אדוניו בידו: חיי שרה כד, י.

במעווי כי גם שם ידך תנחיני, כי כל הנק' בשמי כו' ודיל. אך בערך בחי ישראל משתוקקים ליחד אמת ואמונה כו' כגון בימי הגלות שהם ימי החול הם נקראים בחי' כלה ומבקשים ישקיני כו', לאתדבקא רוחא ברוחא כו' ודיל.

א, ב

ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין. ואיתא בגמרא ערבים עלי ד'ס יותר מיינה של תורה, פי' זה מאמר כנ"י שערבים עלי' ד'ס שהם הברכות שעיקרם מדרבנן והם פי' כל המצות להבין עיקר תועלת עשיית המצות ועסק התורה, כי מלשון הברכה נוכל להבין זאת, שהוא ברוך אתה ה' כו'. והנה להבין ענין הנשיקין שכתוב בזהר דהוא אתדבקות רוחא ברוחא, כמו בשני ב"א שיוצא הבל מבין שניהם שמה שיוצא מפיו של א' מקבל חבירו וכן להיפוך, וזה המשל אבל אינו דומה לנמשל כלל, שזה אינו שייך אצל א"ס ב"ה. אבל באמת אינו כמו שסוברים העולם שההבל יוצא מפנימיות האדם לפיו ועי"ז הוא מדבר, אלא האדם שואב את ההבל שיש בחללו של עולם שהוא מלא הבלים כמו שאיתא על ז' הבלים העולם עומד ונכנס ההבל לתוכו ומזה נעשה קול ודבור, וההבל הוא דבר ה' אשר ברוח פיו כל צבאם, וזהו ואשים דברי בפיך כו'. ולהבין כל הנ"ל הנה באמת אצלו ית' כולא קמי כלא חשיב ואין נראה שום עולמות. ואין שינוי אצלו מקודם בריאת העולם שלא הי' שום יש ודבר אחר בלתו כמו כן גם עתה הוא אין ואפס והוא היה הוה ויהיה למעלה מהזמן ומקום ובוודאי כן הוא למעלה שעולמות עליונים בטלים תמיד בכיטול גמור אבל אין זה עיקר תכלית בריאת העולם רק הכוונה הוא שיהיה עולם ואעפ"כ יהיה המשכת אלקות א"ס ב"ה למטה וזהו

א, ב

ישקני מנשיקות פיהו: נדפס בבונה ירושלים ס"ה כד [ככותרת: מה ששמעתי מאדמי' שי בק"ק לאדי בהעלותך תקניה]. ונמצא בכתי' 139 [שממנו נדפס בכוי"ן] עט, א [ובסיומו: ע"כ מה שאמר כליל שבת קדש]. 349 נט, א. 400 צר, ב. 661 סה, א. 877 מד, א. 918 יא, ב. 1240 פט, ב. 1264 ז, ב. ערבים . . תורה: ע"ז לה, א.

הברכות . . התורה: נ"א: ברכות המצות שכולן מדרבנן והן מפרשין כוונת המצות ועסק התורה. אתדבקות רוחא ברוחא: ראה זח"א קפד, א. זח"ב קמו, ב. ובכ"מ. כמו . . להיפוך: נ"א: הוא עירוב ההבלים של שניהם. לפיו: נ"א: תתחלק לה' מוצאות הנה. על . . עומד: זח"א קמו, ב. זח"ב י, ב. ועוד. ומזה . . ודבור: נ"א: ונתחלק לה' מוצאות הנה, והרא"י שאם יסתום פיו אינו יכול לדבר אפי' האותיות שאינם תלויים במוצא שפתים ודיל.

ברוח . . צבאם: תהלים לג, ו [נ"א: נעשה מן ז' הבלים שאמר קהלת].
ואשים דברי בפיך: ישעי' נא, טז.

כוונת המצות ועסק התורה בדבור דווקא כי הרהור לאו כדבור רק הכוונה היא שיהי' עולם ואעפ"כ אף למטה יהי' המשכת אלקות א"ס ב"ה והוא ע"י המצות וכו', ולזה ניתנו התורה והמצות כי למה שלמעלה א"צ לזה תורה ומצות, כי הנסתרות להוי"ה אלקינו שהם תרין ריעין דלא מתפרשין תדיר וכו' ובטלים בביטול גמור באמת שהוא הוי"ה יחודא עילאה טובב כ"ע לית מחשבה תפיסא כו', אבל הנגלות לנו היינו אעפ"י שאנו רואים עולמות עליונים ותחתונים אינו רק בחי' מלכות מלכותך מלכות כל עולמים שרפים וחיות וגם למעלה למעלה שהוא ממלא כ"ע כו', אבל באמת אין שום דבר נפרד והכל א' ושמו א' ולא כהיום שהתפילה הוא דבר בפ"ע אצל האדם והעולם דבר בפ"ע ומפסיקו, וגם בתפילתו אינו רואה רק עלות במחשבתו למעלה למעלה לאשר לית מחשבה תפיסא כו', אבל באמת עיקר העבודה הוא להמשיך אלקותו למטה דווקא ע"י המצות מעשיות בדברים תחתונים וע"י עסק התורה ותפילה בדבור דווקא. כמ"ש הרחב פיך ואמלאהו בדת כו'. רק שלא יהי' לו שום מחשבה אחרת וא"צ לזה לשום חכמות ועליות כו'. וז"ש דהע"ה פי פערתי ואשאפה פי' פי פערתי בהרחבה לשאוף את ההבל מז' הכלים שהעולם עומד לתוכו לדבר בדת בדבור דווקא כי למצותיך יאבתי כו', שאפו רוח כתנין הוא בדברים בטלים, וזהו תכלית בריאת האדם בגוף להיות גוי א' בארץ דווקא כי בחי' למעלה הי' להנשמה קודם ביאתה לזה העולם ביתר שאת תמיד רק שצריך להמשיך מלמעלה למטה, ואיתא בזה כל מילין דלעילא תליין בעובדא ובמילולא דווקא. וזה פי' הברכה ברוך אתה שיהי' האתה ברוך. שמה שהוא אתה לנוכח מדת גדולתו ית' עולם חסד יבנה שאצל א"ס ב"ה אינו שייך לשון גדול וכו' כי לגדולתו אין חקר, רק ע"י העולמות הוא נק' גדול וכו' וזהו לך הוי"ה הגדולה וכו', וזהו הוי"ה אלקינו

הנסתרות לה' אלקינו: נצבים כט, כח. וראה הקדמת תקרי' יז, א.

תרין . . תדיר: ראה זח"ג ד, א.

היינו אע"פ: נ"א: דהיינו בחי' מלכות התגלות כו' שאע"פ.

מלכותך . . עולמים: תהלים קמה, יג.

שהוא ממכ"ע: נ"א: הכל הוא רק בחי' מלכות שהיא ממכ"ע.

ושמו א' ולא כהיום: נ"א: והיינו ושמו אחד אפי' בחי' שמו כידוע ואיתו.

ומפסיקו: נ"א: ומבלבלו ומפסיקו כל היום מאחדותו ית'.

הרחב פיך ואמלאהו: שם פא, יא. ברכות נ, א.

פי פערתי ואשאפה: תהלים קיט, קלא [נ"א נוסף: למצותיך יאבתי שהו דברים תחתונים דוקא ובדברים

בטלים שאדם מדבר].

לחוכו: נ"א: שהוא דבר ה' כו' להעלותם מק"נ לקדושה ושואב אותו לחוכה.

שאפו רוח כתנין: ירמ"י יד, ו.

כל . . דוקא: ראה זח"ג קה, א.

דוקא: נ"א נוסף: להמשכים למטה.

ברוך . . לנוכח: נ"א: ברוך הוא המשכה שיומשך לבחי' אתה התגלות שיהי' לנוכח.

עולם חסד יבנה: תהלים פט, ג.

לגדולתו אין חקר: שם קמה, ד.

לך הוי' הגדולה: דה"א כט, יא.

בחי' תרין ריעין דלא מתפרשין יהי' מלך העולם, הוי"ה הוא הסובב כ"ע לית מחשבה תפיסא וכו' יהי' מלך העולם ממלא כ"ע ויהי' אתה לנוכח שזה אנו מבקשים. ומפני שכעת אין נקל זאת לאדם ואדרבה לבחי' סובב כ"ע הוי' כו' הוא נקל ביותר לכמה אנשים מחמת שהוא למעלה מהשכל לית מחשבה תפיסא אבל לבחי' אתם העולם שהוא לנוכח הוא קשה להם ותפילה היא להם דבר בפ"ע והעולם הוא דבר נפרד והוא נרגן מפריד ח"ו מזה בא להם כל התאוות והרהורים וכעס וכו' כל היום לכן צריך להרגיל א"ע בזה להמשיך מלמעלמ"ט שיהיה לנוכח ושהוא רק מלך עולם. והוא אמונה לשון הרגל ויהי אומן את הדסה. וזהו בא חכוק והעמידן על אחת באמונתו יחיה שכל התרי"ג מצות ניתנו רק עדי"ז שהוא על אחת יחודא תתאה כי למעלה הוא בבחי' אחד אמת וכשממשיך בחי' אחד למטה בבחי' נשיקין התדבקות רוחא כו' אז גליש למטרוניתא שהם בחי' השערות שמהם בא כל הנ"ל וממילא בטלין כל התאוות כו' וזהו יחוי' בשכמל"ו כו'. והנה ע"י איזה בחי' יוכל האדם להמשיך כ"ז לעת עתה שיהיה התדבקות רוחא ברוחא בחי' נשיקין הנ"ל, הנה בבית ראשון היה בזכות אברהם בחי' אהבה שבמדה זו היה כל עיקר עבודתו, ובבית שני במדת יצחק בחי' יראה, כעת הוא בבחי' יעקב בית שלישי הוא מדת רחמנות שצריך להיות בכל עבודתו כו' ויעורר רחמנות ולהתבונן איך הוא למטה מטה בתאוות וכיוצא כו' ואין הכונה להמשיך הרחמנות על עצמו שהוא אינו כלום וכו' רק על מדות גדולתו ית"ש בחי' אחת רחמנות על השכינה. וזהו וישק יעקב לרחל דייקא שהיא בחי' מלכות על כל העולמות וממלא כ"ע להמשיך לה בחי' סובב כ"ע שהוא בחי' אחד שיהיה מלך העולם ושמו אחד שיהיה אף למטה זה העולם בטל ולא יפרד כלל. וזה ערבים עלי ד"ס יותר מיינה של תורה כי בחי' מה שלמעלה נקרא יינה של תורה יין המשומר כו' שהוא סוד נכנס יין יצא סוד למעלה מהשכל הנבראים ואינו בהתגלות ונקרא עלמא דאתכסיא וערבים לבני ד"ס שהוא התגלות המשכות למטה שיהיה אתה לנוכח מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא ע"י תורה ומצות מעשיות יותר מיינה של תורה. וכל השיר השירים ניתן עדי"ז שהוא על עת הגלות דכעת לעורר רחמנות שיהיה נשיקין הנ"ל סובב כ"ע וממלא כ"ע כנ"ל וזהו שלמה אהיה כעוטיה כו'.

נרגן מפריד: משלי טז, כח.

ויהי . . . הדסה: אסתר ב, ז.

בא . . . יחיה: מכות כד, א. תנחומא שופטים ט.

גליש: נ"א: גליא.

בזכות אברהם . . . יצחק . . . יעקב: ראה פסחים פח, א.

רחמנות על השכינה: נ"א: רחמנות עלה גדולה מאד על השכינה.

וישק יעקב לרחל: ויצא כט, יא.

נכנס . . . סוד: עירובין סה, א. זחיג לט, א.

שלמה אהי' כעוטיה: שה"ש א, ז.

ב. ה

סמכוני באישיות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני. שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. השבעתי אתכם כו' עד שתחפץ. מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. ואיתא בכל יום יהי' בעיניך כחדשים שנאמר חדשים לבקרים כו'. הנה יש ב' מיני אהבות הא' נק' חולת אהבה. והב' הוא אהבה בתענוגים. בקיצור הוא כך, ע"י התבוננות האדם שפלותו שהוא תמיד במצולת ים שהוא הפסולת והרע של הים זה הים גדול ורחב ידים כו' שהוא הדבור בדבר ה' שמים נעשו ה' תתאה בהבראם בחי' ממלא כל עלמין, וכל עניני העה"ז הפסולת והמצולה והרע מן הים שנאמר ותשליך במצולות ים כל חטאתם שהעולם קורים אותו לעבר ים, אזי עי"ז חושק ומתאוה להפטר מזה ויש לו יסורי' ומחלת לב מזה וזהו חולת אהבה. ורפואתו היא התורה ועץ חיים תאוה באה אם בתחילה מחלת לב כו'. וזהו סמכוני באישיות הוא הכלי ונגלה של התור' כמ"ש חלת לחם אחת ואשישה א'. וזהו החילוק בין התורה ובין העולמות שהם כלים ולבושים המחשיכים מה שבתוכם אבל התורה הוא רק כמו זכוכית שנראה בה כל המראות, אם ישים בתוכה יין אדום כך נראה, שבאמת הוא שיכול לראות כל מי שרוצה לראות תפארת גדולתו ית' ע"י התורה שהוא הכלי והלבוש כי לא יראני האדם וחי הוא בלי לבוש שאין דרך המלך לראותו ערום כו' וכן רפדוני בתפוחים הוא הפנימיות שנותן ריח טוב כו', וכשיעשה כנ"ל אז ע"י התורה ימשיך יראה אמתית ואהבה בתענוגי' שמאלו תחת לראשי כו'. ואינו מניחו לבא לרע כו' [ויכול ליפטר מתאות וכיוצא] אבל מעצמו א"א לבא לאהבה הנ"ל כי השבעתי כו' אם תעירו עד שתחפץ מאלי' שהוא בחי' טובב כל עלמין. וזהו בכל יום יהי' בעיניך כחדשים [כי איך יהי' כחדשים] ע"י התבוננות כי חדשים לבקרים ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית ממש, שמתחיל מראש מאין יש, אז עי"ז רבה אמונתך בחי' ממלא כל עלמין לשון אומן בתוך ה' תתאה שהיא אמונה. וזהו מה רבו מעשיך כו' והתורה היא למעלה מן הזמן מבחי' ממלא כ"ע כי אורייתא מחכמה נפקת חכים ולא בחכמה ידיעה כו'. ולכן ע"י

ב. ה

סמכוני באישיות: נדפס בבונה ירושלים ס"י כב. ונמצא בכתי" 693 סו, ב.

שמאלו . . . שתחפץ: שם, ר"ז.

מה . . . בתענוגים: שם ז, ז.

בכל . . . כחדשים: פס"ז ואתחננו ו, ו. רשיי עה"ת תבוא כו, טו.

חדשים לבקרים: איכה ג, כג.

דבר . . . נעשו: תהלים לג, ו.

ותשליך . . . חטאתם: מיכה ו, יט.

חלת . . . א': ש"ב ו, יט.

כי . . . וחי: תשא לג, כ.

מה רבו מעשיך: תהלים קד, כד.

אורייתא מחכמה נפקת: זחי"ב פה, א. קכא, א. ובכ"מ.

חכים . . . ידיעה: הקדמת תקו"ז (יז, א).

התורה יכול להמשיך באמת אהבה בתענוגים ע"י הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום כו' ושננתם כו'.

ב, ו

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. כתיב מלכותך מלכות כל עולמים פי' הרבה עולמות דהנה יש עולמות עד אין קץ כל עולם זה למטה מזה וכל עולם שלמעלה מחי' עולם שלמט' ממנו ושלמטה הוא כנגד שלמעלה כגוף לנשמה. ולהבין מפני מה זה למטה מזה והלא כתיב אני ה' לא שניתי. אך הענין הוא כי חיות של כל העולמות הוא בחי' מלכות כמ"ש ואתה מחי' את כולם ממילא כל מי שיכול לקבל עליו עמ"ש ביותר יש בם חיות יותר והוא יותר נצחי כי המלאכים הם נצחיים מפני שיש להם קבלת

הדברים . . ושננתם: ואתחנן ו, וזו.

ב, ו

שמאלו תחת לראשי: נעתק מכתבי 109 קעב, ב [בכתי' מהרא"י ריבלין, עם הגהותיו על הגליון — המועתקות לקמן]. 411 סח, א. 877 כ, א. 1064 פו, א. וכתי' ירושלים 4088 עב, א. מלכותך . . עולמים: תהלים קמה, יג. ולהבין מפני מה: נ"א: ולכאור' הוא תמוה למה הוא. א. נ. . שניתי: מלאכי ג, ו.

כמ"ש . . כולם: הגיה: היינו כמ"ש לפני זה לך ה' הממלכה והמתנשא כו' ואתה מושל בכל כו' וגם אחר מ"ש ואתה מחיה כו' א' וצבא השמים לך משתחווים כו'. ועי' ת"א ד"ה רני ושמחי ה'ב'. המלאכים הם נצחיים: הגיה: ע"י כ"י ד"ה אכלו רעים כו' באתי לגני כו' אות ד' ע"פ יראה ה' דוקא קבלת מלי' ית' הוא בחי' החיים ותוסיף ימים, ולכן המלאכים חיים יותר מבניא' לפי שעומדים באימה ואר' ביראה כמ"ש במ"א ע"פ והי' לכם לציצית כו'. עי' בלקי'ת בכי'אור ד"ה ענין התכלת א' ובהמסומנים ע"ש. ועי' כ"י'ק ד"ה להבין ענין תשובה אמיתית ביוכי'פ (וע"ש בכ"י דלעיל אות ד' ה' ע"ש בענין התהוות מאין דוקא ליש הוא מבחי' התנשאות דמל' דוקא, ועי' בכ"י'מ בזה וד"ה מי מנה ג' וד"ה יאורי') בענין שהחיה תאריך ימים יותר כו' מבחי' יראה כו' ע"ש (ובענין שהחיה יש בה חיות יותר, וריות יותר מהבהמה עצלות בכ"י'ק ד"ה אשישא עייל חמרא כו' ובכ"י'ק ד"ה ביום הזה יכפר כו' יערי'ש [ועי' בכ"י ד"ה . . בענין התהוות מבחי' התנשאות דמל' דוקא שבחי' התנשאות אינו תענוג מוטבע בו בעצם כבשאר מדות והרא"י ממה שאין נמצא מדה זו בחיות ובהמות משא"כ שאר המדות כו', ע"כ תלוי רק באתדלית . . וזהו רק באדם ע"ש].

ועי' כ"י ד"ה שית סטרי'ן כו' וכ"י ד"ה דעת ותבונות מוחו כו' ועי' מ"ש בכ"י ד"ה חדלו לכם מן הארדם כו' ע"ש. ובכ"י מבוי' מענין אה' טבע' וא"צ כי'כ התבוננות אבל ליראה צריך ח"כ והתבוננר כו' (ועי' עוד מענין מלוכה דוקא על אדם ובעל בחירה ומקבל מלוכה ברצון כו' אי'כ התנשאות ויראה נופל דוקא על בחי' מוח וכלי ועי' ואכמ"ל) [ואפ"ל שוהו ג"כ ענין דנפש האדם מדבר מנהיג שיש בו רצון שולט על טבע כמ"ש בכ"י'מ, ויש לו בחי' התנשאות וממשלה מטבע תולדתו ורדו בדגת כו' ברצון שבו מקיף ומנהיג ושולט, גם במוחו שליט על הלב (כמדבר על ח"י) ע"כ השראת כללות החיות דנפש האדם הוא בראש ומוח גילוי כללות החיות כו' והולד נברא מראשו שכולל כח כל האברים כמ"ש במ"א. ועי' כ"י ד"ה להבין ענין קבלת מלי' שמים כו'.] [עוד נכתב עה"ג, ולא נודע להיכן שייך: ענין מגן דש' אלקים].

מ"ש בשלימות יותר עד שנשתלשל למטה בזה העולם הגשמי שאינם יכולים לקבל עליהם עומ"ש הרבה לכן הם הווים ונפסדים ולעתיד אי"ה כשיתגלה מלכותו ית' בעולם כתיב ובאו במערות צורים מפני פחד ה' ומהדר גאוונו מחמת שלא יהיו יכולים לסבול התגלות מלכותו ית'. וזהו הללויה כרב גדלו ולא נאמר כגודל גדלו כ"א היה נאמר כך היה משמע שאין רק עולם א' גדול מאד מהלך ת"ק שנה ובאמת שיש עולמות אין מספר לכן אמר כרב גדלו. אך צריך להבין מפני מה יש מדריגות שונות בקבלת מ"ש למה אין נותנים לכולם בהשואה. הענין הוא שנותנים לכל עולם כפי כוחו שיכול לקבל ואלו היו נותנים לו יותר הי' בטל במציאות לכן הם זה למטה מזה במדרגה ולכן נק' קבלת מ"ש למשל כמו כלי ששופכים לתוכה כפי שתוכל לקבל ולא יותר, שהכל לפי היכולת שיכול לקבל מלכותו ית' נותנים וכל אדם מישראל נותנים לו ג"כ מ"ש כפי מוחו שיכול לקבל. וזהו להודיע לבני האדם גבורותיו לשון צמצום שמצמצם א"ע כבי' ליתן לכ"א כפי מוחו. וזהו כי אמרתי עולם חסד יבנה כי עולם הוא לשון העלם וכיטוי והוצרך ההעלם והוא חסד יבנה כי בלא ההעלם והצמצום לא היה באפשר להתהוות העולמות מחמת שהיו מתבטלים. וזהו שמאלו תחת לראשי שמאלו הוא בחי' היראה קבלת מלכותו ית' הוא תחת לראשי דהיינו שנכנס במוח כפי שיכול לקבל. וזהו ג"כ פחד יצחק היה לי דוקא אבל ימיני שהוא האהבה תחבקיני סביב המוח שאין יכול לכנוס במוח ויותר ממה שיכול לקבל כמו אדם המחבק את חבירו מכל צדדיו שלאהבה א"צ טעם ושכל למה הוא אוהב את הוי' רק ממילא נתעורר מחמת כמים הפנים שהשי"ת אוהב אותנו נתעורר אצלינו ג"כ אהבה מחמת זה יכולה להיות האהבה יותר מהשכל של האדם וזהו בחבלי אדם אמשכם בעבותות האהבה כי מחמת האהבה שיש אצלו ית' אלינו יעקב חבל נחלתו נתעורר אצלינו ג"כ אהבה וזהו חבלי אדם אח"כ מחמת שמעורר אצלינו האהבה וכמים הפנים נתעורר אצלו ית' אהבה כפולה. וזהו אמשכם בעבותות האהבה בעבותות לשון שנים וד"ל.

ובאו . . גאוונו: ישעי' ב, יט.

לסבול . . יח': נ"א: לקבל עליו עומ"ש.

הללויה כרב גדלו: תהלים קנ, ב.

צריך . . בהשואה: נ"א: לכאורה הוא ג"כ תמוה למה יש כמה חילוקים בענין קבמ"ש שמקבלים עליהם

ממדריגות שונות זה למטה מזה.

כפי כוחו שיכול לקבל: הגיה: וע' כ"י קצר ד"ה הו' יראה ה' היא חכ'.

להודיע . . גבורותיו: שם קמה, יב.

כי . . יבנה: שם פט, ג.

ב, יד

יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראני את מראיך השמעני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאווה. לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אפי' שלא לשמה וכו'. כגוונא דאינון מתיחדין לעילא אוף הכי איהי אתיחדת לתתא ברזא דאחד כו'. דהנה בשבת איהי אתיחדת ואתפרשת מסטיא לאתעטרא בכמה עטרין לגבי מלכא קדישא, מה שלמעלה מן השכל נק' עטרה הוא הרצון והתענוג ויכל אלהים ביום השביעי כו' לשון נכספה וגם כלתה נפשי וכו' נעשה בשבת ע"י מעשינו בחול א"א להיות היחוד כי לא אתפרשת מסטיא כי ששת ימים תעבוד ועשית מלאכתך וביום השביעי שבת לה' אלהיך רק בחול הוא מלאכתנו ועבודתנו שלא לשמה אבל בשבת נעשה ממילא לשמה לשם יחוד קוב"ה ושכינתו'. וזהו לשם יחוד קוב"ה ושכינתו'. וזהו יונתי בחגוי הסלע וכו', השכל נק' יונתי לשון אונאה בשקר שנראה עולם ומלואו שהאמת אינו כן רק אחדות גמור אני הו"י לא שניתי בין קודם בריאת עולם בין אחר בריאת עולם כי הכל בטלים נגדו ית' רק שהוא מסתיר עצמו. וזהו יונתי בחגוי הסלע בסתר הדרגה. והעצה לזה הראני את מראיך משל ליונה עם הנץ תכנס לפנים הרי נחש תצא לחוץ, נחש הוא מרה שחורה ועצלות ונחש עפר לחמו נץ הוא גדלות לשון הניצו הרימונים לכן הראני את מראיך, אן אתה פונה בעת צרתך, ואח"כ השמעני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאווה כו'. וזהו בשבת. וצריך לעורר בכל שבת ושבת בראשית דקדשי וקיימי ואין צריך האדם עבודה לזה כמו בחול ששת ימים תעשה מלאכתך רק מי שלא כו' שהוא כל עצמו חוץ לתחום אין לזה כלל שייכות בשבת בכל הנ"ל וד"ל.

ב, יד

יונתי בחגוי הסלע: נעתק מכת"י 877 נד, א.
 לעולם . . לשמה: פסחים ג, ב. ושי"ג.
 כגוונא . . דאחד: זחיב קלה, ב.
 ויכל . . השביעי: בראשית ב, ב.
 נכספה . . נפשי: תהלים פד, ג.
 ששת . . אלהיך: יתרו כ, ט. ואתחנן ה, יג.
 יונתי לשון אונאה: ראה זחיב קצט, א. וראה גם לקמן ד"ה לשנה אחרת (שבת כא, ב).
 אני . . שניתי: מלאכי ג, ה.
 משל ליונה כו': שהשיר ב, ל.
 נחש עפר לחמו: ישעי' סה, כה.
 הניצו הרימונים: שה"ש ז, יג.
 דקדשי וקיימי: ראה ביצה יז, א.

ג, א

על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי כו' נבקשנה ברחובות כו'. להבין ענין החיפוש ברחובות שיהי' מצוי שם יותר מבבית וכו' קבעת עתים לתורה כו' הנה יש להבין למה הושפל נשמת האדם כל כך שלא יוכל להדבק תמיד בה' כיא לעתים ובהיות הנשמה קודם ביאתה לגוף נכלל באחד היתה כלולה ודבוקה באחד שם תמיד, דהנה ביו"ד נברא העוה"ב ובה' העוה"ז בדיבור אחד של שני אותיות נבראו העולמות והמשפיע חיות להעולמו' הם ב' אותיות אלו יו"ד בחי' סכ"ע כמ"ש ואתה מחיה את כולם בדבר ה' שמים נעשו כידוע. גם בחי' ב' יותר גבוה ונק' סוכ"ע בחי' מקיף מכל צד כעיגול המקיף את כל מה שלמטה מאוד ואת כל מה שלמעלה מאוד והכל שוה אצלו והוא למעלה מבחי' דיבור שנבראו בו העולמות ובחי' סכ"ע נק' מטרוניא ונברא האדם להמשיך בחי' סוכ"ע בזה העולם השפל ובמה ממשיך בתשובה ומעשיט מי שהוא בעמקי הקליפות דבוק ברע ושב מהן ואין רוצה בהם כלל אלא משים רצונו לדבקה בה' בלא דעת ובלב נשבר על הרע ומפני שהרצון נק' כתר בחי' מקיף על המוח שהרצון למעלה מן החכמה לכן ממשיך הבחי' הנק' סוכ"ע ע"ד מה שנאמר דאתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה ועושה מצות משרה במעשיו בחי' טוב שנק' אור כמ"ש וירא אלהים את האור כי טוב. וזהו יפה שעה אחת בתשובה ומעשיט מכל חי' העוה"ב שחי' העוה"ב בחי' דיבור ביו"ד כנ"ל ובשעה אחת בתשובה ומעשיט ממשיך בחי' סוכ"ע במעשיו שהעשי' מדריגה תחתונה מאוד יכולה להגיע למעלה יותר מכפי שהיא קרובה יותר אל תחתית העיגול הנק' סוכ"ע וסוף מעשה במחשבה תחילה ולכן נתנה התורה בהשתלשלות רבות בלבושים רבים כיכ עד שהולכשה בזה העולם בסיפורי מעשיות ומצות מעשיות וכפרט צדקה וג"ח התלויים בכסף וזהב מפני שמעלות התורה למעשה מאוד לכן תוכל להתלבש בגשמיות כיכ. ועפי' הנ"ל יובן מארז"ל דע מאין באת שהנשמה קודם ביאתה לגוף בעדן בחי' חכמה שמאין תמצא ולמה נתלכשה והושפלה כיכ ע"ז אמר

ג, א

על משכבי בלילות: נעתק מכת"י 877 נד, ב. בהמשך למאמר זה מועתק שם ד"ה להבין מפני מה [לקמן ערך תשובה, מעלתה], ומהתוכן נראה שנאמרו ביחד.
 קבעת עתים לתורה: שבת לא, א.
 ביו"ד . . העוה"ז: מנחות כט, ב.
 ואתה . . כולם נחמ"י ט, ו.
 בדבר . . נעשו: תהלים לג, ו.
 דאתכפיא . . דקוב"ה: ראה וחי"ב קכח, ב. קפד, א.
 וירא . . טוב: בראשית א, ד.
 יפה . . העוה"ב: אבות ד, יז.
 סוף . . תחלה: פיטס לכה דודי.
 דע מאין באת: אבות ג, א.
 חכמה שמאין תמצא: איוב כה, יב.

ולאן אתה הולך פי' ולאן בלא יו"ד גבוה בחי' אין ביו"ד שנברא בו עוה"ב כו' וזהו על משכבי בלילות בקשתי את פי' שהאדם שכב ונפשו בקליפות הנק' חושך ולילה לכן יוכל להתקרב לה' אף אם רוצה לפעמים. וזהו בקשתי את שאהבה נפשי שאהבה לשון עבר שכבר אהבה נפשי קודם בואי לעולם לא מצאתי מפני ששכבתי בלילות מצאוני השומרים הם ליבא ועינא תרין סרסורי דחטאה טובכים בעיר האדם נק' עיר קטנה וכו' ומחמת השומרים האלו דהיינו שיתן עינו וליבו בחטא לכן בקשתי את שאהבה נפשי ולא מצאתי שהשומרים עושים מסך מבדיל כו' כמעט שעברתי מהם אף כמעט מועיר שעברתי מהם שלא הנחתי לעשות רצוני ופניתי קצת עינא וליבא מן החטא עד שמצאתי את שאהבה נפשי מיד מצאתי ואחותי ולא ארפנו. ולאחר שבתשובה דהיינו בהפיכת הרצון מצאתי את שאהבה נפשי מצאתי הבאתי אל בית אמי דהיינו תורה שבכתב ואל חדר הורתי תורה שבע"פ כידוע וד"ל.

ג, ט

אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון. פי' לבנון בנין הכפל הוא הנפעל מהלובן כמו דבר לבן כמו סיד לבן שהלבנונית בו בעצם וכשמלבנים בו הכותל אז יקרא הכותל לבן שנתלבן מן עצם הלובן כו' וע"ז מורה נו"ך הכפל לבנון ע"ש הנפעל מהלובן כו'. והנה מראה הלבן לא יעשה ממנו ציורים כי עיקר הציור...

תרין סרסורי דחטאה: ירושלמי ברכות פ"א ה"ה.
עיר קטנה: קהלת ט, יד. נדרים לב, ב.

ג, ט

אפריון עשה: נעתק מכת"י 1144 קכה, ב. ונראה שאינו אלא התחלה ממאמר ארוך יותר. מתוכו הענין נראה שנאמר בהמשך לדיה והי' עקב (לפניו שם קטז, א) המבאר ענין אפריון וגוונים. ועפ"ש באוה"ת שה"ש (ע' שעז): אפריון . . ע' עקב תקס"א, נראה שנאמרו שניהם בס' עקב תקס"א. גם שאר המאמרים המועתקים שם הם, כנראה, מאותו קיץ.

ה. ב

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי. פי' כשאני ישנה כשנתישן אצלי אני, אז לבי ער וקול דודי דופק, פי' וקולי לדודי דופק, ואז פתחי לי רעיתי לשון רעות. והעיקר הוא שיהי' עבודת הבורא בשבילו ולא לשום עצמיות שיהי' ממש כאן ואז בודאי יהי' קולי בעבודתו דופק להשי"ת ויפתחו לי פתח בעבודתי.

שם

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק. הנה עד"מ באדם התחתון אנו רואים שבעת השינה הדפק שבידו הולך התגברות גדול והדופק שבלבבו הולך כחשאי בהיות כי הלב הוא מקור החיות לכל האברים וכל מקור הוא בכחי' העלם והסתר וכל ענין הדופק שבלב באיזה אופן שיהי' אם בחלישות או בגבורה כו' הכל יוכר בדפק שביד כי במקום הדפק שביד שם הוא עיקר ההתגלות של העלם הלב כו' ולהיות כי כל מה שהעלם ביותר הגילוי יותר ניכר וכשהעלם אינו כ"כ בהעלם אין מקום הגילוי שלו כ"כ בהתגלות כו' ע"כ בהקיץ שהדפיקו שבלב הוא קצת בגילוי אין הדפק שביד כ"כ התגברות אבל בעת השינה שבלבבו בהסתלקות המוחי' והחיות ונשאר בו חיות המוחי' מעט מזעיר הוא בהעלם ע"כ שהדפיקו שביד בהתגברות כו' וד"ל ועפ"ז יובן למעלה אני ישנה בגלותא ראש לשועלים להחיות ע' שרים כו' ולבי ער פנימי' מדת מל' הנק' לבי אינו כ"כ בכחי' שינה כי עיקר השינה הוא על האיברים החיצונים שידמו כאבן בלי תנועה אבל בלב ניכר מעט חיות ונק' ער לגבי השינה של אברי' כו' וידוע שמהכלים שהם האברים כל שפע העולמות לכך הם ישינה בגלותא כו' לעבוד עבודתם נכרי' עבודתם כו' אבל בהאורות די"ס דבי"ע הנק' לבי אינו כ"כ בכחי' שינה כו' וד"ל וכמ"כ בענין גילוי אלקות יש הפרש בין אי' לחו"ל שא"י נק' ליבא דכל עלמא שם גילוי אלקות ביותר בכחי' היכלות דיצי' שבעש"י וכח"ל שהם הע' שרים אין גילוי אלקות כ"כ רק בכחי' היכלו' דעש"י ממש כו' שהוא שרש הטבעי' הד' יסודו' רוחני' כו' וד"ל.

ה. ב

אני ישנה: נעתק מכת"י 877 קי, א.

שם

אני ישנה: נעתק מכת"י 148 כא, ב.
אני ישנה בגלותא: זחיג צה, א.

ה, ג

פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה כו' כי הנה בזמן הגלות א"א להיות
 היחוד אמיתי מטעם שא"א להיות מקום היחוד לא בעליוני ולא
 בתחתוני. וזהו פשטתי את כתנתי הן האורות המקיפי' שהו בלבושי' כידוע,
 וגם רחצתי רגלי מן התחתונים כו'. וביאור הדבר הנה בזמן הגלות הוא בחי'
 שינה כמ"ש אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק כו' וידוע דבשעת השינה
 מסתלקי' המקיפי' דווקא (ולכך ישנים בלי לבוש). וכנראה בחוש באדם
 התחתון שבשעת השינה רוח החיים שבלב דופק וישנו בו במציאות אך לא
 בשלימות וגם קצת גילוי השכל יש במוחין כדמיון החלומות שבמח' כו'
 ונמצא נר"ן מאירים קצת בכליהם כו' אבל מקיפי' דחי' יחידה הם בהסתלקות
 גמור (שהרי אינו יודע להשיב שאלו' דבר מפני שאין כח המשכיל מאיר בו
 כלל, וגם אין לו רצון פנימי' השכל כו') לכך א"ל שמירה כלל מחמת שאין
 בו הארת המקיפי' כו'. ועד"ז יובן למע' מאחר שאני ישנה בגלותא
 בהסתלקות המקיפי' דבחי' חי' יחידה, איכ א"א להיות היחוד בהיכלות
 עליונות המקיפי' דא"א כו' מאחר שכבר פשטתי את כתנתי בבחי' שינה
 איככה אוכל להלבישם שיאירו וממילא הי' השימור מן החיצונים כו' וד"ל
 (ובמ"א מבואר בענין אחר ע"ש). רחצתי את רגלי איככה אטנפם פי' כי
 בהיות בזמן הגלות הוא בבחי' אב"א מפני יראת יניקת החיצוני' כידוע, וא"כ
 צריכים שימור ביותר מיניקת החיצוני' ביסודא דילה כו' והוא ענין רוחץ
 הרגלים מכל טינוף, דהיינו שלא ליתן שפע לחיצוני' ביותר, ועיקר תוס'
 יניקתם הוא בבחי' ציפרני הרגלים כידוע בענין ועשתה את ציפרניה ולהיות
 כי כתיב הארץ הדום רגלי כו' ובעוה"ז הקליפות גוברים ויונק ביותר כמ"ש
 רגליה יורדות מות כו'. ולכך צריכים לרוחץ תמיד הרגלים ולנקותם כו' וד"ל.
 וזהו ורחצתי רגלי איך אחזור ואטנפם לירד בריבוי ההשתלשלות ולהיות
 מסתתר שם עם דודי כו' וד"ל (ובמ"א מבואר בהיפוך פשטתי כתנתי בשביל
 היחוד וגם רחצתי רגלי בשביל היחוד, כי אני בבגדי כו' איך אחזור ואלבישם
 כו' וד"ל). דודי שלח ידו מן החור פי' כי בזמן הגלות אין האורות האצ"י
 בביע' כ"א דרך נקב קטן בעלמא שבו יאיר האור מעט מזעיר. והענין הוא
 כמו שאנו רואי' בכללות נש"י בעבודה שבלב זו תפלה לא יאיר בנפשם

ה, ג

פשטתי את כתנתי: נעחק מכת"י 269 כט, א.

אני . . . דופק: שם שם, כ.

אני ישנה בגלותא: זחיג צה, א.

ועשתה את צפרניה: תצא כא, יב.

הארץ הדום רגלי: ישעי' סו, א.

בעוה"ז הקליפות גוברים: ע"ח שער מב ספ"ד.

רגלי יורדות מות: משלי ה, ה.

ובמ"א מבואר בהיפוך: ראה ד"ה זה דלקמו.

האלקי' מלמע' בהשגות אלקות איך שהוא סוכ'ע כו' רק בזריחה והבהקה בעלמא כו' ובמעט רגע יעביר דודי והלך לו כו', אך גם באותו מעט הזריחה כלתה נפשם לדבק בו באהבת בכל מאודך כו' פי' מנקודת הלב וכמ"ש וכל קרבי את שם קדשו כו' וד"ל. ועד"ז יובן למע' שגם במעט אור הזריחה מהאורות האצ"י בבי"ע נתפעלו הנשמות ומלאכי' הפנימי' הנקראי' מעי וקרבים כידוע ויהמו מאוד כו' אך דודי חמק עבר כנ"ל וד"ל.

שם

וזהו פשטתי את כתנתי, כשמלמדי' אותו כל התורה במעי אמו ומשכחי' אותו כו' כדי שיהי' רשימו בנפשו שיוכל להאיר במוחין דילי' מבחי' מקיפים אמיתיים דז"א כנ"ל. והנה באמת עיקר היחוד האמיתי בלא בגדי' דוקא כי הוא בכגדו והיא בכגדה יוציא כו' וענין הפשט המלבושי' מנוק' מורה על עוצם הפשטתה מהגבלו' להתכלל כו'. וכן הארת המ"ד היא מעצמיות דוקא בלי לבושים וכו' אך לאחר היחוד האמיתי בהפשט הכתונת מרחיצת רגלי' כו' חוזר להיות קול דודי דופק לבד בחי' פתחי לי הדלת לבד התחלת התעוררות המקור שיהי' התחלת מוחין דנוק' בין בבחי' פנימי' מנה"י דז"א כו' בין בבחי' מקיפים ציצית כנפו ופרשת כנפיך כו' להאיר למוחין דילה כו'. וזהו שאומרת לאחר היחוד האמיתי איך אלביש בכגדים לילך לפתוח לדודי הדלת שיכנס אצלי כו', ולאחר רחיצת הרגלי' ליחוד האמיתי כו' איככה אטנפם בחי' לב נשבר ונדכה שהוא ההליכה בטיט שיהי' התחלה להכנסת דודי אלי וד"ל.

וכל . . קדשו: תהלים קג, א.

שם

וזהו פשטתי: נעתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי 1161 עד, א. ונעתק גם בכת"י 931 ד, א. 1148 סא, א. התחלת המאמר חסר בכת"י, וגם בכת"י מעתיק. ומ"ש בדי' שלפני' .במ"א מבואר" קאי כנראה על המאמר שלפניו.

בשוה"ג, בכת"י: .וכבסו שמלותם.

כשמלמדים . . אמו: נדה ל, ב.

הוא . . יוציא: כתובות מח, א.

ופרושת כנפיך: רות ג, ט.

ח, א

מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך זהו תשובה על שאלת הקב"ה מכניי פתחי לי אחותי רעיתי. דהנה אי' במדרש לא זו מחבבה עד שקראה בתי לא זו מחבבה עד שקראה אחותי כו' ולכאורה תמוה שאהבת האב אל הבנים גדולה יותר מאהבת האח אל אחותו. ולהבין את זה הנה כתיב בקשוטין אזלא ומנין ולבושין. להבין ענין קשוטין שכשהאדם מתלבש בקשוטין ולבושין נאים הם לו לכבוד ולתפארת ומאירין פניו מרוב השמחה מהכבוד ואף שהם פחותים במדרגה ממנו שהם בחי' דומם כמו אבנים טובות ומרגליות כמו כן ממש בכניי הי"ג מדות שלה הם נקראים קשוטי כלה המעלים אותה אף שהם פחותים במדרגה ממנו. וענין הי"ג מדות רחום וחנון כו' מה הוא רחום כו' דהנה באמת אצל עצמות אלקות דכולא קמי' כלא חשיבי ממש לא שייך עליו לומר בחי' אב כמו שאנו אומרים אבינו אב הרחמן שאיך ישפיל א"ע כ"כ לבחי' אין ואפס ממש הבטלים ומבוטלים ליחד שמו עלינו להקרא לנו בחי' אב או רחום וחנון וכיוצא, אך כללות הי"ג מדות הוא בחי' א"ל שהוא חס"ד אלף למד שהם צמצומים רבים, מניח עצמותו מכל וכל כבי' כדי שיוכל להקרא רחום וחנון ארך אפים וכל המדות. וזהו האל אב הרחמן שמהיכן בא בחי' אב הרחמן מבחי' א"ל שהוא חסד חס דליית דלית להון מגרמיהון כלום. וזהו לשארית נחלתו משים עצמו כשירים בשביל להשפיע לזולתו דלית לי' מגרמי' כלום, כמו כן כניי צריך לעורר הי"ג מדות שלה וכללות כולם הוא בחי' אל להניח עצמו מכל וכל ואח"כ רחום וחנון וכל המדות חפץ חסד ורב חסד כו' ובהאתערותא דלתתא בייג מדות של כניי אתערותא דלעילא אצל הקב"ה במדות שלו ואז יאר ה' פניו אליך ויחונך נשיאת חן מחמת הי"ג מדות שהם קשוטי כלה וכמ"ש ותהי אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה. וזה נק' בחי' בתי כלה שהאהבה צריכה לקשוטין שתעורר את האהבה. אבל בחי' אחותי האהבה של אח לאחותו הוא מפני שלוקחו משרש א' והוא אהבה מסותרת ואינה בהתגלות כמו אהבת האב לבתו. וזהו בקשת הקב"ה לכניי פתחי לי אחותי כו' שיוכל להמשיך עצמו אלי' בבחי' אח אל אחותו שיהו בשוה כו' ומבקש שתכין כלי להשראתו

ח, א

- מי יתנך כאח לי: נדפס בכונה ירושלים סי' פא. ונמצא בכתי' 208 י, א. 411 קה, ב. 1174 קה, א.
 חלק ממאמר זה, בתוספת הגהות מהצ"צ, נדפס באוה"ת שה"ש ע' תרלג.
 אי' במדרש: שמור' פני'ב, ד. זחיג רסב, א.
 בקשוטין . . . ולבושין: סיטס אומר בשבחי.
 מה הוא רחום: ראה שבת קלג, ב.
 חסד חס דליית: תקיזו תכיב (סו, ריש ע"ב).
 לשארית . . . כשיריים: מיכה ז, יח. ריה יז, ריש ע"ב.
 יאר . . . ויחונך: נשא ג, כה.
 ותהי . . . רואיה: אסתר ב, טו.

בבחי' זו וזהו פתחי לי כו' רעיתי מלשון רועה ישראל, והוא שנשמת ישראל מתבטלים ונכללים בה' אחד והם כמו מאכלים שנבלעים באברים למשל ע"י ביטול כל רצונם מכל וכל רק הרצון לה' לבדו ונכלל רצונו ברצון העליון וממילא נתבטלו ונכללו החביד והמדות. כי עיקר הנשמה הוא הרצון והחכמה אינה רק ראשית הגילוי מהארת הנשמה, ובביטול הרצון מתבטלים כולם ונבלע כבי' באברים דמלכא ונעשה אחד גמור. וזהו ה' רועי לא אחסר מלשון רועה ע"ד הנ"ל, לא אחסר מחמת שאין לו שום רצון זולת רצונו ית' רק השלך על ה' יהבך בכל הדברים אף בבוא עליו יסורים מקבלם באהבה מחמת שהו רצון ה' לכן לא אחסר כלל רק תמיד בשמחה רק רצון ה' לבדו. וזהו לך אכול בשמחה לחמך לאעטרה לה לכניי בשמחה. וזהו תשובת כניי מי יתנך כאח לי דווקא יונק משד"י אמי כאחים שלוקחים חיותם ויניקתם משרש א' כו' כי אם לכינה תקרא כו', והתורה היא שעשועים של הקביה ואהיה אצלו אמון. ואף שהוא ית' למעלה מעלה מן התורה כי אורייתא מחכמה נפקת והוא ית' למעלה מן החכמה כי כולם בחכמה עשית חכמה נק' אצלו עשי' כו', אעפ"כ מצמצם א"ע לקבל נחת ותענוג מן התורה כשאישי ישראל יושב ועוסק בתורה כמאמרם ז"ל הקביה יושב ושונה כנגדו, ולוקחים תענוג ממקום א' כו' וד"ל. אמצאך בחוץ אשקך שאהבת האח אל אחותו אף כשהולך בשוק במקום רבים אין לו בושת לגילוי אהבתם מפני שאהבה זו מסותרת בהעלם ואינה בהתלהבות כ"כ כמו אהבת החתן להכלה, ולכן באהבת החתן אל הכלה יש להם בושת לגילוי אהבתם כו', וזהו גם בוז לא יבוזו לי וד"ל.

ה' . . . אחסר: תהלים כג, א.

השלך על ה' יהבך: שם נה, כג.

לך . . . לחמך: קהלת ט, ז.

לאעטרה . . . בשמחה: זח"ב כט, א.

אם לכינה תקרא: משלי ב, ג.

ואהי' אצלו אמון: משלי ת, ל.

אורייתא מחכי נפקת: זח"ב סה, א. קכא, א. ובכ"מ.

כולם בחכמה עשית: תהלים קד, כד.

הקביה . . . כנגדו: ראה תדאיר רס"ח.

ח. ב

מעסים רימוני הנה הרמון חמוץ בטבעו, וארוזיל ע"פ כפלה הרמון רקתיך ריקניו שבך מלא' מצות כרמון וזהו מעסים רימוני? שהמה יטפו עסים מהרימון ע"י התבררותו מחשיכא לנהור' ומחמוץ למתוק כו' ומאחר שהמה מתבררי' מרפ"ח ניצוצי' דתוהו לכן המין העולה מהם ימשיך המ"ד תוס' אור והוא דוגמת יין הרוקח.

איכה ה. כב

כי אם מאס מאסתנו קצפת עלינו עד מאד השיבנו אליך ונשובה חדש כו' ומפרש המדיר אם מאוס מאסתנו לית לן סבר ואם קצפת עלינו עד מאד אית לן סבר שתנוח כעסך ואו השיבנו ה' לפתוח לנו שע"ת כי ה' יעזור לתשובה והיינו ע"י מלך כהמן וזהו ע"י קצף. וזהו הכוונה כי קצפת עלינו עד מאד אית סבר כי זה הקצף הוא כעצם פתח תקוה כי ע"י כו שיהי' קצף לקום מלך כהמן ויהיו פתחי תשובה אצלינו פתוחים וזהו השיבנו ה' אליך ונשובה, ואי דלית לנו סבר מחמת כי מאוס מאסתנו חדש ימינו כקדם היינו כשעת מ"ת לחדש ימינו בכריאה חדשה ואז יבטל המיאוס.

ת. ב

מעסים רימוני: נעתק מכת"י ירושלים 3547 רצנ. א.
וארוזיל: סוף תניגה. ובכ"ס.
כפלה הרימון רקתיך: שה"ש ד. ג. ו. ז.

איכה ה. כב

כי אם מאס מאסתנו: נעתק מכת"י 94 קסת. ב.
ומפרש המדיר: איכ"ר בסופה.

קהלת א. ד

דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת. מימות קין והבל נפרדה הארץ מן אנשיה שלא יהיו יושבי ארץ תמיד קבוע במקום א' בארץ כי אם תמיד יתחלפו אנשים לדור ממקום למקום אחר כו' וכמ"כ בעבודת ה' הארץ הוא מהות הנפש הטבעי המוגבל בגדרי אנושי ויכול להיות שיעסוק בתורה ועבודה שבלב נפש האלקי כל ימיו ולא יתהפך שום מדה טבעית מטבעיו נפשו הבהמי המלוכשת בדם האדם ונק' אתכפייה ולא אתהפכא חשוכא לנהורא, וברייתו של עולם חשוכא ברישא כי שורש כל הצמצומים הוא בחי שמאלא ההסתלקות כו' עד רום המעלות כמ"ש במ"א בענין שרביט הזהב והוא מעלת הזהב על הכסף (כמ"ש בזוהר אנת רישא כו' זהב סגור מכולא ע"ש) והתו' ניתנה בבחי' ימין שהוא בחי' החסד ועשיית הכלי מכלים שונים להמשכת אלקות דירה בעניני תחתונים מוגבלים המחליף פרה כו' ואפי' השגות התורה שבג"ע העליון הן בחי' כלים מוגבלים לגבי מהות חכמתו יתברך כו' ולכן ע"י עסק התורה והמצות יומשך גילוי אלקות בנפשו בעשייתו ברמיח איברים רמיח פקודין. אך יאיר בבחי' הארה מלמעלה למטה אבל לא יתהפך הרע לטוב ממש כ"א מעט מזער יתוקן אברי נפשו הבהמיו ע"י מעשה המצות אבל לא בתכלית ובשלימות כ"א המואס ברע ולבו חלל בקרבו ממש שאין לו חוש כח המתאוה תאוה כ"א להתענג על ה' כו' זוהי בחי' צדיק יסוד עולם שהארץ מתקיימת על ידו שהוא סומכה ומטה אותה כפי שרצה כי ממנו לוקחה א' מצלעותיו כו' וזהו ה' מדרגת צדיקים הגדולים שהיו קודם מ"ת מתושלח חנוך כו' שהי' טבעית נפשם הבהמית מתהפך לאלקות ממש והיו כל מעשיהם בתפירת מנעלי' וכדומה יחודי' מופלגי' כמו בעשיית מצות מעשיות כו' אך ס' רבוא נשמות ישראל שלא היו כולם מופשטי' מגשמיות גופם אור התורה והמצות יאיר לאברי נפשם להאירם באור החיים אבל לא בשלימות ולא הי' גאולה שלימה עדיין כ"א בימות המשיח שישתנה מהות טבעית נפשם ע"י תגבורת הצמאון וההסתלקות לה' לבדו בחי' אור הנ"ל ובחי' הכלים עסק התורה והמצות ג"כ יאיר בהם מלמעלה או יהי' גאולה שלימה לאורות וכלים ביחד כמו שהוא עולם התיקון להיות בריאה ויש כנ"ל כמ"כ עדי' דוקא העליה של החושך בכחינת אורות וכלים ביחד דוקא וד"ל.

קהלת א, ד

דור הולך: נעתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי 1161 נט. א. ונעתק גם בכתי' 1148 נא. א.

ברייתו . . . ברישא: שבת עז, ב.

וכמ"ש בזוהר: וחיב קמח, א.

צדיק יסוד עולם: משלי י, כה.

בתפירת מנעלים: ראה עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ג סכ"ב. וראה במש"נ בדיה אל תצר לאדמו"ר

האמצעי ע' 72.

94 10,107

ג, יא

כל המעשה אשר עשה האלקים כו' מבלי שידע האדם מראש עד סוף, פי' בראשית הבריאה כך הנהיג שלא יודע כלל בין ראש לסוף כלומר ע"ד דוגמא בכל ענין שאנו רואים יש שובר כנגדו כמו הצלחת רשעים כו', או בעניני מחלוקת שהצדיק בענין לא יוכל להצדיק כי ימצאו סברות הרבה לזכות שכנגדו עד שלא יודע עם מי האמת והצדק כו' וכעד"ז בכל הדברים הכל אשר עשה אלקים באופן שלא יוכלו לעמוד על אמיתות הענין עד שיבוא ב"ד ויתגלה האמת כו'. אך זאת גופא למה הסתיר ועשה כך שלא יודע בין ראש לסוף יש בזה ענין עמוק כדי שיהיו לו צחוק ונחת וכמ"ש במ"א על ענין הקניגיא שיעשה לצדיקים וד"ל.

י, ב

לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. הענין שיש באדם ב' לבבות אחד שבו יצר טוב ואחד שבו יצר הרע ויצר טוב הוא בלב חלל והוא שוכן בצד ימין וא' לב מלא דם ושם יצר הרע שוכן בשמאל. וזהו ולבי חלל בקרבי.

אסתר ה, ח

כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתם בטבעת המלך אין להשיב. פי' כתיבה וחתימה הוא בצירופי' אותיות שנמשכים מדבר ה' ורוח פיו ית' בבחי' התגלות מאין ליש ולכן המל' נק' חותם כמו החותם המגביל שלא

ג, יא

כל המעשה: נעתק מכת"י 94 קסט, א. 1007 סב, ב. השוה לקמו ד"ה והנה על מרי"מ (ערך ידיעה ואמונה).

י, ב

לב חכם לימינו: נעתק מכת"י 1064 סז, א. ולבי חלל בקרבי: תהלים קט, כב.

אסתר ה, ח

כי כתב אשר נכתב: נעתק מכת"י 200 סא, ב. וכת"י ירושלים 2916 שנו, ב. המל' נק' חותם: ראה תקריז ת"א (יח, א). ובכ"מ.

ישונה כו', וקודם החתימה יכול להיות שינויים כו' כמו"כ בעולם המח' ומכשי"כ בהגבוהים מעל גבוהים כמו חכ' ומדות העליונות יכול להיות שינויים רבים שישנו הצירופים כמו אדם קודם שמדבר יכול לשנות בשכלו כו' ומפני שינוי העלאו' מ"ן שגורמים המדה בהיפך מכמו שהי' כו', אבל דבר המלך שכבר נתגלה אין ליש גמור לא יהי' שינוי עוד כו'. ולכן כל הקיצים כלו כי לבא לפומא לא גליא שלא בא להתגלות דיבור העליון בפי נביא כו' אלא נשאר בחכ' ומדות כו' ולכן אף שרשב"י ראה בהשגת ח"ע זמן הקץ מ"מ נשתנה במח' וח"ע לא נתהווה הצירופים בהתגלות שיהי' הקץ בת"ח אבל הנביא שיצא מכל חושי גופו ויהי' הדיבור בו דבר אלקי' עצמו כו', והרי כל אשר נחתם בטבעת המלך אין להשיב ולא הי' חוזר ריקם חלילה מאחר שהכל נהי' בדברו כו' אפי' כחוט השערה כו'. ודניאל מפני שלא הי' נביא בא זמן הקץ בדברי' סתומים ברמז ודל'.

ח, טו

ומרדכי יצא מלפני המלך וגו' קימו וקבלו את אשר החלו לעשות וגו' להבין שאמרו רז"ל מכאן מודעא רבה לאורייתא היתכן שבעת קבלת התורה שהיו במדריגה גדולה פנים אל פנים איך לא הי' ברצון ואח"כ בגלות מדי שהיו בחשך קבלו ברצון. אך הענין הוא להבין מה זה שהאבות היו מרכבה ר"ל שהיו בטלים תמיד נגד השם ית' כמו המרכבה לרכוב עליו וכל מעשיהם וענינם היו רק לבטל הכל נגדו ית' כמאמר אני ה' לא שנית

כל . . . כל: סנהדרין צו, א.

לבא . . . גליא: ראה ז"ח בראשית (ת, א). קהיר פ"ב, י.

שרשב"י . . . הקץ: ראה זח"א קלט, ב. וראה במשינ' במגדל עז' ע' תקח הערה 6.

ויהי' הדיבור: נ"א: והרי ידבר.

ח, טו

ומרדכי יצא מלפני המלך: נעתק מכת"י 109 קסט, ב. 355 נו, ב. 877 ב, א. 1064 סז, א. וכת"י ירושלים 2916 רנח, א. נוסח אחר מהניל נעתק מכת"י 268 מה, א. 49 פה, א. 424 ריו, ב. וכת"י ירושלים 28 לא, ב. 1166 קמב, א. 3542 פה, א.

בכת"י 2916 מופיעה הכותרת, מאדמור"ר בפורים שנת תקס"ו.

בכת"י 109: 877. בהמשך למאמר שלפנינו, מועתק ד"ה הרופא לשבורי לב (נדפס לעיל תהלים קמו, ג.

עיי"ש בהערות).

קימו . . . לעשות: אסתר ט, כו.

מכאן . . . לאורייתא: שבת פח, א.

האבות היו מרכבה: ב"ר פמ"ז, ת. ועוד.

אני . . . שנית: מלאכי ג, ו.

דהיינו שאין שום השתנות רק בדבר ה' שמים נעשו וראו רק כדי לבטל הכל כנגדו כמו אכילה ושאר דברים וקול ודיבור שהם בטלים נגד המחשבה מכ"ש וק"ו נגד השי"ת וזהו האשה נקנית בשלשה דרכים האשה בחינת שפלה נתעלה ע"י ג' בחינות של האבות אברהם מדת החסד הוא כסף מלשון נכספה, ובשטר זו מדת יצחק הוא גבורה מדת הדין דהיינו אותיות, ובביאה זו מדת בחינת יעקב מברייח מן הקצה אל הקצה ברעותא דלבא. וזהו הכל מדריגות גדולות דהנה גם בג"ע יש ב' ג"ע התחתון והעליון והכל על שם שנהנה שם מזיו השכינה נקרא בית הנשים שנית בחינת נשים ע"מ לקבל פרס דהיינו שרי פרס וכו', אבל האבות היו למעלה מזו שהיו רוצים לבטל הכל נגדו ית'. וזהו פ"י מאמר חז"ל שמכאל עומד ומקריב נשמותיהן של צדיקים לפניו ית' אחרי שישבו שיהיו הכל בטל כנגדו אבל היות שבלתי אפשרי ה"י לבא למדריגות הנ"ל לזה ה"י נתינת התורה על הר סיני שירדה שנהא לאומות העולם דהיינו להיות מואס ברע מעשיות. וזהו עשרת הדברות והם כללות כל התורה ובזה יעשה כלים כי נר מצוה ותורה אור נר הוא לשון מנורה המוכנת להדליק בה כן הוא עושה בהם כלים להשראת השכינה בתוכם וע"י התורה שהיא האור בעצמה. וזהו כלים מכלים שונים כי כל איש ישראל יש לו כלים דהיינו אותיות לימוד ומצות שהוא עושה לקבל שפע חיות כי יין מלכות רב כיך המלך בלתי גבול וא"א להשיגו כ"א ע"י כלים וזהו לעשות כרצון איש ואיש דהיינו הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ובזה ירד ה' על הר סיני כי אנחנו לא נוכל לעלות כמו האבות כ"א לשמור מלעשות להיות סור מרע שיהיו הכלים נקיים אז ירד ה' והוא בחינת סובב כל עלמין שהוא למעלה מהכל ולמטה מהכל כמו עיגול כל מה שהוא יותר גבוה הוא ג"כ יותר נמוך כי במדת תחתונים הוא צריך להגלות בעצמו כמו ביציאת מצרים שהיו בדיוטא תחתונה שאמר אני ולא מלאך אני ולא שרף רק הוא בעצמו ית' זהו המכוון שה"י בקבלות התורה. אבל הדור המדבר שזכו בעת ההיא נבואה פנים בפנים כמאמר אתם ראינו ה"י קבלת התורה אצלם שלא ברצון ר"ל שלא היו צריכין לרצון והיה הדבר קל בעיניהם להיות מואס ברע בעשית התורה נגד מדריגתם ובאמת כן הוא שאם האדם שומר מצות

בדבר . . נעשו: תהלים לג, ו.

האשה . . דרכים: קידושין ב, א.

נכספה: תהלים פד, א.

מברייח . . קצה: תרומה כ, כה.

בית הנשים שנית: אסתר ב, יד.

מיכאל . . ית': תוס' סוף מנחות. ובכ"מ.

נר . . אור: משלי י, כג.

כלים מכלים שונים: אסתר א, ז.

יין . . המלך: שם.

לעשות . . ואיש: שם א, ח.

אני . . שרף: הגדה של פסח.

אתם ראינו: יתרו כ, יט.

לא תעשה אינו כלום עדיין נגד הצטרכות עבודה וחשבו שלא יפלו ממדריגתם, אבל אח"כ בגלות בבל ומדי וחשך ואפילה עיני עורים תראינה שהבינו שבאמת אינו כן כי אחר שאנו רואים שמים וארץ וכל הגשמיים צריכין אנו להאמין שיש בהם חיות אלוה בעצמו כנ"ל וזהו סובב כל עלמין נעשה אצלם הרצון. וזהו קימו וקבלו את אשר החלו לעשות בשעת קבלת התורה שאמרו והקדימו נעשה לנשמע בלא רצון שחשבו שהוא למטה ובאמת הוא ית' שמו סובב כל עלמין כנ"ל. ולכן האבות לא זכו לתורה כמאמר רז"ל מחמת שהתורה למעלה מהמרכבה אך מחמת שאנו למטה אנו צריכין לזה כנ"ל. וזהו אסתר מן התורה מנין ואנכי הסתיר אסתר פני שהכל הוא בהסתר. ובאמת מי שהוא מבין הכל מה שהוא רואה אינו רק התלבשות עשר ספירות וכן כל עניני משא מתן כשהוא באמת בלי שום שקר שיהיו הכלים נקיים יש שם השראת שכינה. והגאולה ע"י מרדכי מרדכי מן התורה מנין מר דרור ומתרגמינן מרי דכיא כי כשיתבונן האדם במעשיו איך נתרחק מאתו ית' ע"י לא תעשה ואפילו בלא זה עדיין רחוק הוא מהאמת כי כשיחשוב באחד להמליכו בדי' רוחות העולם וכו' אינו כלום נגד עולמות אין מספר, בחשבו זאת יימר לו מאוד, אך הוא דרור שמזה יבא לו שמחה כי גם שהוא למטה יש שם חיותו ית' בעצמו ולא יהי' לו עצבות. וזהו מר דרור חמש מאות שאפילו אינו עובר לא תעשה הוא דבר גדול וזהו חמש מאות כמאמר חז"ל מן השמים לארץ חמש מאות כו'. וזהו ומרדכי יצא שהמרירות והשמחה בא לאדם כשמתבונן בלבוש מלכות שהכל הוא רק לבושי ית' ועשר ספירות. וזהו ועטרת זהב. ואז נעשה הגאולה שלימה ותקם אסתר כו' דהיינו מדת הרחמים שהי' בהסתר ותגע בראש השרביט דהיינו שנתעלה ותעמוד לפני המלך הקב"ה ית' שמו.

נוסח אחר מהנ"ל

ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות וגוי' קימו וקבלו היהודים קימו מה שקבלו כבר בשעת מתן תורה שאז היה באונס מחמת שכפה עליהם הר כגיגית ועכשיו קבלו ברצון. לכאורה תמוה איך יתכן זה שאז היה פנ"פ דבר ה' עמכם והיה התגלות אלקות מאוד כידוע והי' קבלת התורה באונס ובימי אחשורוש שהי' בחי' הסתר אסתר פנים שהיה בגלות וחושך קבלו ברצון אמת. אך הענין היות ידוע שהאבות הן הן המרכבה ולהבין מה הוא ענין מרכבה כהסוס שבטל אל רוכבו כמו כן האבות מרוב התדבקותם בטלו מכל וכל אל השורש בכל עיניהם בכל הדבר שהיו עושין היו כוונתם

חשך . . תראינה: ע"פ ישעי' כט, ית.

הקדימו נעשה לנשמע: שבת פת, א.

אסתר . . פני: וילך לא, יח. חולין קלט, ב.

מרדכי . . מר דרוד: תשא ל, כג. חולין שם.

מן . . מאות: חגיגה יג, א.

ותקם . . השרביט: ראה אסתר ה, ב.

לבטלם ולהעלותם להשורש באופן שכל העולם יהי' בטל אצלו ית' כמו שהיה קודם בריאת העולמות וכי"א הי' עובד בכחי' אברהם במדת האהבה בחי' כלתה נפשי ויצחק בחי' יראה ויעקב ברעותא דלכא בחי' מבריא מן הקצה אל הקצה כו'. וזהו האשה ניקנית בג' דרכי' פי' ע"ד בית הנשים סתם ובית הנשים שני ג"ע תחתון וג"ע עליון ונק' בית הנשים ששם נהנים מזיו השכינה פי' מחמת רוב תשוקה ותענוג אל שרשם אף שבג"ע העליון הם מתבטלים ממש כמאמר עין לא ראתה אלהים וזולתך כו' הם בטלים לאין אעפ"כ נק' בית הנשים בחי' מקבלים שמכח התבטלות הוא מרים תשוקתם אל שרשם אבל אין זה תכלית עבודתם כיון שהם מתענגים בתשוקה ואין זה ביטול גמור כו' כי תכלית העילוי שלהם כמארז"ל מיכאל מקריב נשמותיהם על המזבח העליון שמתבטלים מכל וכל בלי שום הרגש ותענוג ונעשה אחדות פשוט כו'. וזהו ובוה הנערה באה אל המלך בחי' זה לשון זכר כשלא יהיו בחי' מקבלים. וזהו האשה ניקנית פי' התבטלות מרוב תענוג נק' בחי' אשה ניקנית בג' דרכים בכסף בחי' אהבה כמ"ש נכספה וגם כלתה נפשי כו' שטר אותיות וצירופים בחי' יצחק כו' ביאה בחי' מבריא מן הקצה אל הקצה הנ"ל. ומאחר שהאבות הן הן המרכבה שהיו מבטלין הדבור אל המחשבה והמחשבה אל השכל כו' ואעפ"כ לא זכו לקבל התורה כמ"ש הטעם אברהם שיצא ממנו ישמעאל כו'. ובוה אנו רואים שהתורה למעלה מבחינתם שבחי' עבודתם לא היה בשלימות כנ"ל מחמת שהיו בחי' מקבלים ולא היה רק בחי' כסא אבל התורה או מצות שנתלכשה בהשתלשלות כ"כ למטה עד שא"א כ"א שהיא בכבודו ובעצמו שורה שם כמ"ש וירד ה' על הר סיני שירדה שנאה לאומות העולם שנאת הרע כמו לא תרצח לא תגנוב כו' שהם דברים גשמיים ירידה גדולה כ"כ אינה אלא מכבודו ועצמו בחי' סוכ"ע בחי' עיגולים ולמעלה ולמטה שוים התחתון כעליון כו' כידוע שהשתלשלות למטה כו' אינה באפשרי כ"א להיותם למעלה מעלה כו'. וזהו שביציאת מצרים נאמר אני ולא מלאך ולא אפי' שרף אלא הקב"ה בכבודו בעצמו פי' הקדוש מובדל כו' מפני שמצרים הוא קליפה תחתונה מאוד לא היה כח לשום שליח להשתלשל שם כ"א הקב"ה בעצמו ובכבודו. וזהו אין ערוך לך בחי' שאינו מושג בחי' א"ס מחמת זה אין זולתך פי' במדריגה תחתונה אין זולתך מחמת בחי' אין ערוך לך וזולתך אין כח לשום שליח להשתלשל שם בשום אופן. וזהו מלא כל הארץ פי' מה שלמעלה כל הארץ בחי' התחתונה שבארצות הוא כבודו בעצמו כנ"ל. וזהו אתה עשית את השמים ושמי השמים וכתוב אתה עשית את השמים לשון נקיבה השמים עולמות עליונים כו' ואינו רק בחי' נקיבה ואתה מחי' את כולם כל הדברים תחתונים למטה מאוד בחי' ואתה בחי' זכר שהוא בחי' הקדב"ה בעצמו ובכבודו וד"ל. וזהו קימו וקבלו היהודים אשר החלו לעשות שאז לא הי' רק התחלה בעשיו' כי מרוב התדבקות מפני רוב התגלות אלקות פכ"פ היתה ירידה אצלם לקבל על עצמם התרחקות הרע הגמור כי הי' זה קטן בעיניהם וקבלוהו באונס מפני שהי' למעלה ולא למטה כלל ולא הי' להם השגה בדברים הגשמיים שיש בהם יותר התגלות אלקות כו' אבל

כימי אשורוש שהי' גלות וחושך מאוד בחי' הסתר אסתיר פני כו' כיון שהי' אז בחי' אסתר יצא מזה בחי' מרדכי מר דרור חמש מאות פי' מר דרור העוסקים במוי"מ מרוב טרדתם בהכלי העולם ויושבים בחושך כל היום כשמתבונן גודל התרחקותו מעבודת ה' ויש לו מרירות הלב מאוד על כי נסתרה ונעלמה מאוד בחי' אלקות בזה העולם עד שיוכל לילך בשרירות לבו רק רע כל היום ודואג בלבו רק על הסתלקות אלקות ממנו מאוד להתדבק בה' ומפני כי הוא בהתבוננות שיפלות מעוצם פחיתות ערכו ומחמת זה בא לו אמונת אני ולא מלאך וכתוב וירד ה' כו' כניל והוא בחי' דרוד עלמא דחירות שהוא למעלה מהעולמות. ובחי' מר דרור הנ"ל ביושבי אהלים שאין דביקותם בעיני העולם כ"כ המרירות שבלבם יבא להם מהתבוננות חמש מאות כידוע שמהלך ת"ק שנה מרקיע לרקיע ורגלי החיות כנגד כולן כו' וכסא הכבוד כנגד כולן כו' והכסא כבוד ג"כ בטל כו' הרי הכל אחדות גמור והוא מתבונן בעצמו שהוא בעולם הזמן והוא רחוק מבחי' ביטול כניל כי מזה בא לו המרירות עוצם התרחקותו מהשי' כו' וד"ל. ומפני גודל התבוננותם בשפלות עצמם איך שהם בתכלית הפחיתות התחילו להתחזק בבחי' סור מרע גשמיות ובחי' עשיית מצות בגשמיות וכתוב כי נר מצוה ותורה אור פי' נר היא מנורה המקבלת את האור כי המצוה הוא כלי לאור התורה. וזהו וכלים מכלים שונים ויין מל' כיד המלך פי' אור התורה רב מאוד כיד המלך וימינו תחבקני סוכ"ע וצריך לו כלי לקבל וממה נעשה הכלים מחמת דברים פשוטים דהיינו מואס ברע גשמיות ולבחור במצות מעשיות כניל שבדברים היותר למטה שורה שם בחי' סוכ"ע כו' והכלים אינם שוים כי יש כלי גדול ויכול לקבל הרבה ויש מחזיק מעט כי כן יסד המלך כו' ולעשות רצון איש ואיש כפי עשיית רצון אחד ואחד כן תקבל מאור התורה וד"ל. וזהו שבימי אשורוש קבלו התורה מרצונם האמיתי בודאי וד"ל.

ט, כג

וקבל היהודים את אשר החלו לעשות. דהנה בהר סיני הי' התחלת התורה ושם קבלוהו מאונס שכפה עליהם הר כגיגית ובאותו הדור קבלוהו מרצון. והענין דהנה כתיב ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך כו'

ט, כג

וקבל היהודים: נעתק מכת"י 35 מה, ב. 109 קנו, ב. 268 ה, ב. 400 סט, א. 633 קטז, א. 1174 קיט, א [בהתחלת קיימו וקבלו היהודים]. וכת"י ירושלים 1166 פג, ב. 3547 פכ, ב. כהניל מוטיע מאמר זה לאחר ד"ה ה' במראה דלעיל (בהעלותך יב, ו). וכנראה נאמרו שניהם באותו פורים, וכהמשך זה לזה (וכן מורה סיום המאמר שם). ואהבת . . נפשך: ואתחנן ו, ה.

כי הנה יש ב' מיני אהבות אהבה רבה ואהבת עולם פי' אהבת עולם נק' מה שלוקח אדם אהבה להשי' מהעולמות דכתיב כל הנשמה תהלל י"ה פי' כי השכל הוא הנשמה תהלל להשי' בעבור י"ה כי ב' נברא עוה"ב ובה' עוה"ז. וזהו ואתה מחיה את כולם בבחי' אותיות וה' מוצאות. והנה עדי' יש דבור ושכל כו' ואת אחד מדיבורו והרחבת פיו נחשב כאין נגד כל דיבוריו ומכשי' נגד השכל כך למשל באות א' מחיה עולמות עליונים ותחתונים עד אין קץ ותכלית וכתיב קורא הדורות מראש צופה ומביט עד סוף כל הדורות והכל הוא שלא בידיעתו חוץ ממנו כי הוא המדע והוא היודע ובידיעת עצמו הוא יודע הכל כי אין דבר נפרד ממנו ית' כי הכל נמשך ממנו ית' ומחיותו מחי' את כולם ממכ"ע וסכ"ע וכשישים האדם אל לבו כדברים האלה אוהב ה' וזה נק' אהבת עולם כי ממנו לוקח האהבה הנ"ל. ואהבה רבה הוא נק' שחשקו ורצונו לדבקה בו באומרו מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ שאין לו שום תשוקה בארציות כי הכל כאין נגדו וכולא קמי' כלא חשיבא ואינו נחשב לו לידיעה מה שיודע את העולמות כי אין בלתו והוא המדע והוא היודע שאין ידיעה חוץ ממנו ואינו כ"א שיודע את עצמו והכל דומה לפניו כנר בפני אבוקה. וזהו ואהבת כו' בכל לבבך שהוא אהבת עולם והוא נמשך מהתבוננות בדעתו כי לב יודע ובכל נפשיך לשום רצון בלי שום דעת. וזהו בטל רצונך כו' שעיקר הוא הרצון של האדם כמ"ש כלה שארי ולבבי שהוא למעלה מהדעת. והנה כל הנשמה תהלל י"ה אמנם הגוף הוא חומרי ואין לו שום שכל להבין ב"ה הנ"ל. והנה בעת קבלת התורה בהר סיני קבלו בשכל גדול שעל כל דיבור פרוחה נשמתם ולא גופם שאין מבין שום שכל והתבוננו' כלל ולא יחפוץ כסיל בתבונה זה התורה ועכ"ז הנה יש בגוף חיותו ית' בהסתר מרצונו ודבק בקונו אך מפני שהוא כסיל לא יבין את זאת התורה וחומריו מושך אותו אל החומריות אמנם כאשר בא עליו איזה יסורין הדוחקים את בשר החומרי שלו אז רצונו וחפצו ותשוקתו לדבק ביוצרו גם בלא דעת. וזהו מנפש ועד בשר יכלה פי' כי מנפש שהוא השכל יתחיל להיטיב ועד בשר שהוא חומריות הגוף יכלה לעבודתו ית'. וזהו טוב לי כי עונתי למען אלמד חוקיך כי בעת קבלת התורה ה' להם שכל גדול וכל העם רואים את הקולות רואים את הנשמע כו' משא"כ הגוף לא נתרצה להיות

כל הנשמה תהלל: תהלים קנ, ה.
 ב' . . עוה"ז: מנחות כט, ב.
 ואתה מחי' את כולם: נחמי ט, ו.
 קורא מראש: ישעי' מא, ד.
 מי . . בארץ: תהלים עג, כה.
 כלה שארי ולבבי: שם עג, כו.
 על . . נשמחם: שבת פח, ב.
 מנפש . . יכלה: ישעי' י, יח.
 טוב . . חוקיך: תהלים קיט, עא.
 וכל . . הקולות: יתרו כ, יח.
 רואים את הנשמע: מכילתא יתרו שם.

עבודתו להשי"ת רק בימי המן שגזרו הריגה ועינוים על הגוף ונתעורר אצלם כתשובה להשי"ת וקבלוה כשמחה שהוא בהתעוררות האהבה מרצון בלתי דעת וזהו עד דלא ידעי שהוא למעלה מהדעת וקבלו התורה בגוף ג"כ וזהו תכלית השלימות כי מנפש ועד בשר יכלה וזהו וקבל היהודים אשר החלו לעשות שאז ה' התחלה ועתה נגמר וסוף מעשה במחשבה תחילה כמשל שפופרת שפיה צר הנכנס ראשו יצא אחרון. והנה במחשבה הקדומה רואים אנחנו שבוודאי כן ה' שהרי גמרה במעשה וממילא שזהו תכלית הכל. והנה יוה"כ נק' ע"ש שאותו יום הוא כפורים אבל לא פורים עצמן ממש כי ביוה"כ הוריד משה את הלוחות להיותם תחילה ובפורים נעשה גמרו של דבר ההוא והגמר הרי זה משובח וד"ל.

ט, כו

מה ראו על ככה ומה הגיע עליהם. דהנה כתיב בנבואת מרע"ה זה הדבר ואיתא בגמרא כל הנביאים נתנבאו בכה יתר עליהם משה שנתנבא בזה הדבר. הענין כן הוא דמשה ראה הנבואה באספקלריא המאירה כתיב בו זה הדבר שראה הדבר בברור אבל כל הנביאים לא ראו הנבואה אלא בדמיונות ובהסתר לפיכך נאמר בהם כה שהכף יורה על הדמיון. וכשישראל בגלות ואומות מושלים עליהם אז אינו נראה אלקות כלל ויש יותר הסתרת פנים אז ה' ככה שני דמיונות וכימי המן ואחשורוש היו ישראל באותה שעה בצרה והי' הסתר אלקות ביותר וכשבא העת לגאול אז מה ראו על ככה בחי' מה נתראה על ככה ובחי' מה הגיע עליהם שישראל היו באותה שעה במס"נ בחי' מה וזהו הגיע עליהם דייקא שנשאר אצליהם הבחי' ההוא והבן.

עד דלא ידעי: מגילה ז, ב.

ט, כו

מה ראו על ככה: נעתק מכת"י 929 קנ, ב. וכת"י ירושלים 1054 קי, א. בשני כתה"י מתחיל מאמר זה. עוד במג"א, וקאי בהמשך לדיה כתוב במג"א קימו וקבלו שלאח"י.

כתיב . . . הדבר: מטות , ב.

אי' בגמרא: כיה בבי' כתה"י.

כל . . . הדבר: ספרי מטות שם.

דמשה . . . המאירה: יבמות מט, ב.

בדמיונות: ג"א: ברמזיה.

ט. כו

כתוב במגילת אסתר קימו וקבלו ודרשו חז"ל קיימו מה שקבלו. פי' הענין הוא כן דהנה ענין הגר שבא להלל שאמר לו גיירני ע"מ כו' והשיב לו ואהבת לרעך כמוך ואידך פירוש קא מפרש. ולכאורה תמוה דהאיך כל התורה פירושו של ואהבת. אבל הענין דהנה תכלית כל המצות הוא שיהי' למעלה מהזמן כו' דכך הוא פירוש הברכה מלשון בריכה שממשיך למטה מהזמן על נש"י דהיינו למעלה מנש"י מכת המצוה שעושה נתעלה למעלה מהזמן. והנה אדם ששונא לחבירו מחמת שרוא' בו רע הנה זה מורה שגם הוא בעצמו אינו בשלימות שלא עשה מצוה כתיקונה שאם הי' עושה מצוה כתיקונה הי' נתעלה למעלה מהזמן ושם רחמים גמורים ואין שם דין כלל כמאמר לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל שהשי"ת אינו רואה הרע שעושין ישראל. וזהו שהשיב הלל להגר ואהבת לרעך כמוך וכ"ת איך יכול לומר ואהב' שאני רואה שהחבר עשה רע לפיכך אמר ואידך פירושי קא מפרש שכל המצוה היא כנ"ל שאם עשה מצוה כתיקונה נתעלה למע' מהזמן שאם הוא בבחי' זו אז לא יהי' רואה רע בחבירו ויקיים מצות ואהבת לרעך כמוך. וזה קימו וקיבלו קימו ע"י מה שקבלו כבר שעשה המצוה כתיקונה אז קימו עליהם ועל זרעם ודוק.

נוסח אחר מהנ"ל

ענין הגר שאמר להלל כו' והשיב לו מה דסני לך כו' ואידך פירושא הוא כו'. להבין האיך כל התורה פי' של ואהבת לרעך כמוך. הענין הוא דהנה תכלית כל המצות הוא להיות למעלה מן הזמן שכן הוא פי' הברכה ברוך הוא לש' בריכה להמשיך אלקות למטה על נש"י דהיינו למעלה מנש"י מכת המצוה שעושה נתעלה למעלה מהזמן. והנה אדם ששונא לחבירו מפני שעושה רע זה מורה שגם הוא אינו בשלימות שלא עשה מצוה כתיקונה שאלו עשה מצוה כתיקונה הי' נתעלה למעלה מהזמן ששם רחמים גמורים ואין שם דין כלל כמ"ש לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל שהשי"ת אינו רואה הרע שעושין ישראל וזהו שהשיב לו הלל לגר ואהבת לרעך כמוך וא"ת איך אפשר לקיים מצוה זו שלא יראה הרע שעושה חבירו לזה אמר ואידך פירושא שכל המצות הם כנ"ל שאם עשה מצוה כתיקונה כנ"ל מתעלה למעלה מהזמן שאף לא יראה רע בחבירו כלל ויקיים מצות ואהבת לרעך כמוך. וזהו קימו וקיבלו ע"י שקימו המצות כתיקונה קבלו עליהם ועל זרעם כנ"ל.

ט. כז

כחוב במג"א קימו וקבלו: נעתק מכת"י 929 קנ. א. וכת"י ירושלים 1054 קט. ב. נוסח אחר מהנ"ל נדפס בבונה ירושלים [בין מאמרי פורים].
 הגר שבא להלל: שבת לא, א.
 ואהבת לרעך כמוך: קדושים יט, יח.
 לא . . . בישראל: בלק כג, כא.

דה"א טז, ח

הודו להוי"ה כו' כידוע שהוי"ה הוא בחי' סכ"ע והוא למעלה מעולם הבריאה שהוא בחי' כסא ומרכבה לעצמות אלקות, וזה שאנו אומרים שיוודו ויתבטלו לבחי' הוי"ה ע"ד לפני כסאו הכל משתחיים לשון ביטול לפני כסא הוא חיות בחי' כסא הנ"ל והוא בחי' הוי"ה, כי כל מה שנק' עולם ומקום הוא בחי' אלקים ממכ"ע כאמור בענין עובד אלקים עובד הוי"ה וכן אהבת עולם ואהבה רבה, וכ"ז הוא ע"ד העלאת מ"ן שיתעלו ויתבטלו בהשגתם לשלמעלה מהם המחי' אותם ואחי"כ נתוסף עי"ז הארה והמשכה והשגה חדשה בהם ע"ד המחדש בטובו כו' ולכן יש ביכולתם להמשיך אלקות לשלמטה מהם, וזהו קראו בשמו קראו לשון המשכה, בשמו הוא בחי' מלי' מדרגה התחתונה כידוע, ואחי"כ יתגלה אלקות יותר למטה אף בקליפת נוגה וג' קליפות הקשות המקבלים ממנו כו', ע"ד יודוך עמים אלקים כו', וזהו הודיעו בעמים כו' שירו לו זמרו לו ע"ד כל בעלי השיר יוצאים בשיר כו' כאמור על מזמור שיר ליום השבת שהשיר בטל ליום שכולו שבת כו'.

טז, כט

שא"ל מנחה ובואו לפניו. מנחה הוא הדורון והקרבו ופי' קרבו שהדבר הי' במקום שפל ומעלהו למקום גבוה וז"פ שאו לשון הגבהה והוא ענין הפכת הרע לטוב להפך חשוכא לנהורא כנו' בזהר דמאן דלא מהפך חשוכא כו' לית לי חולקא באלקי ישראל. ועי' שייך לשון מנחה ודורון שמקריב דבר נמוך להיות הגבה למעלה. וזהו באו לפניו שיעלהו לבחי' פנים שהי' מתחלה

דה"א טז, ח

הודו לה': נדפס בבונה ירושלים ס' קנא. ונמצא בכתי' 147 יא, ב. 284 ח, א. שם קכ, ב. 296 מה, א. 337 עב, א. 361 לד, א. 1174 עג, ב. וכתי' ירושלים 414 סט, א. 4088 י, א. ברוב המקומות באים בהמשך למאמר זה [בכ"מ בלי הפסק קטע חדש], ד"ה שאו מנחה שלאחי"ז, וד"ה המלך המרום (לקמן ברכות ק"ש), וכנראה שנאמרו בהמשך אחד. יודוך עמים אלקים: תהלים טז, ד: ו. כל . . . בשיר: שבת רפ"ה. מזמור . . . השבת: תהלים צג, א. ליום שכולו שבת: תמיד בטובה.

טז, כט

שא"ל מנחה ובואו לפניו: נדפס בבונה ירושלים ס"ס קנא. ונמצא בכתי' 147 יב, א. 269 רצא, א. 337 עב, א. 361 קצד, א. 1174 עד, א. וכתי' ירושלים 414 סט, א. 4088 י, א. ברוב המקומות בא מאמר זה בהמשך לד"ה הודו לה' שלפניו, וראה בהערות שם. בזהר . . . ישראל: ראה זח"א ד, א.

בבחי' אחרים כו' כידוע שמן בעי' דוקא נעשה קשוטין לכלה למעלה מהראש כו' יפה שעה א' כו' מכל חיי עה"ב, וזהו ובואו לפניו. ובזה יובן שבשעת תפלת מנחה הוא שעת הדין כי יצחק תיקן כו' והוא ג"כ גבוה מתפלת שחרית ע"ד הנ"ל כי הוא גבוה ונמוך וד"ל.

כת, ט

דע את אלקי אביך ועבדיהו בלב. לפי ריבוי הדעת כן ירבה הלב, אבל עבודה הבאה שלא מהדעת שלימה וברורה אינה כלום לפי שבחי' הלב שוה הן לטוב הן לרע ואם לשעה הי' לטוב אח"כ כשבאה לו איזה תאוה יתאוה הלב למה שהורגל בה מנעוריו ומה שבשעה א' הייתה תאוותו לטוב מאד הוא שכל ישראל יש לו חלק אלוה כדכתי' יעקב חבל נחלתו לכן מוכרח להיות בעת מן העיתים הפנויים יתאוה לשרשו אשר לוקח משם ואינה אלא לשעה. ובהעביר העת הזאת יבוא לו איזה תאוה ואינו יכול לכופ' יצרו. העובד מדעת שלימה שיש לו בכוראו ומכירו מעט ומבין מעשיו ופעולתו או שמבין מצוה א' מהתורה ואורייתא וקוב"ה כולא חד והיתה לו מזה אהבה או יראה זו עבודה שלימה ואמיתי' ובוה יכול לכבוש את יצרו בכל תאוותו מאחר מה שנולד לו בלב מהשכל. נמצא הלב נגרר אחר השכל שסוף מחשבות שכלו יורד ללב א"כ באמת יכול להפוך חשוכא לנהורא כי דבוק לדבר שגבוה מן העולם אך צריך ידיעה יותר כי כפי שידוע יותר כן יתאוה הלב יותר עד שלפי יעשה ויקיי' בכל לבבך, פי' בכל לבבך שיהי' כולו לה' ולא מעט ממנו לדבר אחר. ויכוין בכל מה שילמוד בתורה כדי שיוצא לו מזה אהבה ויראה ולא ילמוד רק למען שידע כי מה יתרון לדעת בלא לב אלא יכוין במה שידע הי' לו יותר לב אמת באהבה ויראה. וכן ילמוד אפי' סתרי תורה עד"ז. אך בתחילה צריך להקדים יראת חטאו לחכמתו דהיינו יראה חטא גשמי כמו מחשבה רעה או ליצנות ודברים בטלים כי בלא זה לא יכנוס בלבו שום שכל. ולפי דרך זה נק' אבא חכמה ואימא בינה ותולדות הם חו"ג דהיינו יראה ואהבה נמצא אהבה ויראה נולדים מחו"ב וכל אהבה ויראה לא נולדה מחו"ב אינו כלום וד"ל.

יפה . . עוה"ב: אבות פ"ד מ"ז.

מנחה . . הדין: זח"א קכ"א. א. ובכ"מ.

יצחק . . חיקון: ברכות כו. ב.

כת, ט

דע את אלקי אביך: נעתק מכת"י 693 סח. א.

יעקב חבל נחלתו: האוינו לב, ט.

להקדים . . לחכמתו: ראה אבות פ"ג מ"ט.

מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים
— מאמרי רז"ל —

ברכות ד, ב

מיכאל באחת המלאכים נשמתם וגופם כאחת כו'. ואעפ"כ להיות יותר גבוה ממנו יש לו קצת חומר דק מאד ולכן תופס מקום מהלך ת"ק שנה כו'. משאי"כ בחי' נשמה שבאדם חלק אלוה ממעל בחי' אלקות אינו תופס מקום כלל והבן.

ה, א

להבין מארו"ל אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו מהו החיפוש בעיון הלא כל הרע שלו לנגד עיניו תמיד כו'. והענין שידוע שאין רע יורד מלמעלה כ"א אחר עוצם הצמצומי' כו' מקבל חיות אחורי העורף דנוק' כו' ושרש הקליפות הם מגבו' עליונות דקדושה אבל לאחר השבירה נתגשמו ונעשו בחי' רצועה לאלקאה לחייביא כו' אדם באדם לרע לו ובוודאי אותו הרע שנמשך אחריו הוא הרודפו ומייסרהו ולכן צריך האדם לדקדק היטב ולעייין בהיסורין מאיזה ענין הם עד שימצא שהן מעין בחי' הרע שעיקר מהותו מקושר בו עדיין. עדי"מ אם משפילים אותו בשפלות

ברכות ד, ב

מיכאל באחת: נדפס בבנינו ירושלים ס"י נט. ונמצא בכתי"י 147 רמז, ב. 269 רצב, ב. 929 מא, ב. 1240 סב, ב. וכתי"י ירושלים 28 ה, א.
 לכללות הענין ראה אוה"ת בראשית כרך ג' תקנו, א.
 כאחת כו': נ"א: כאחת כניל [וצ"ע אמאי קאין].
 ואעפ"כ: נ"א: ומ"מ אף.

ה, א

להבין מארו"ל אם רואה: נחקק מכת"י אדמו"ר האמצעי 1161 נג, א. א. נדפס במאה שערים ס"י לא. ונמצא בכתי"י 94 ס, א. 407 עט, א (ע"ש הצ"צ). 693 לב, ב. 931 יב, ב. 1007 רעז, א. 1148 נ, ב. וכתי"י ירושלים 3496.

עצום יראה לתקן היטב ענין גסותו ויש בתור' ועבוד' כו'. ואם בדבר שבממון יראה לתקן ענין הרחבת מזונותיו ומלבושיו ומשיכתו אליהם ביותר כו'. וזהו יפשפש במעשיו ויחפש הרע שבמעשיו הטובות וימצא מעין היסורים ובקבלתו היסורים בשמחה נמתקו' הגבו' בחסדים כו'. אך מה שהיסורים הם מעין הרע אינו אלא ברע שכבר חלף והלך ממנו מחמת תו' ותפלה אלא שנשאר בו קצת שמץ מיני' בבחי' דקות יותר כגון אהבת הכבוד אם מתרחק באמת ואינו חפץ להתגדל ולהשתרר בגשמ' אבל כשנותנים לו כבוד הוא מתהנה ומתרחב לבו וכיוצא בו אבל בעוד הרע בשלימותו אצלו אינו עושה לו יסורים כי הוא מקבל חיות מן הטוב ומעורב עמו בתכלית והי' לאחדים ממש משא"כ כשנפרד קצת הרע מן הטוב שבאדם מוכרח הוא למצוא מקום משכן לו בגוף אחר הראוי לקבלו מפני מעשיו המכוערים ואז אותו האיש רודף אחר יתר בחי' הרע השייך לו ומייסרהו כמ"ש אשר שלט האדם באדם לרע לו כמשל העלוקה המושכת פסולת הדם וכאשר תתמלא תפול ותמות וד"ל.

ג, ב

ארז"ל כל הנהנה מסעודת חתן כו' ואם משמחו כו' זוכה לתורה כו' כאלו בנה אחת מחורבות ירושלים כו'. כתיב ששים המה כו' אחת היא יונתי תמתי אל תקרי תמתי אלא תאומתי פי' כנסת ישראל נק' יונתי כשהן באחדות ואז הוא תמתי תאומתי ממש. וכתיב כל הנק' בשמי ולכבודי בראתיו כו' כל הנק' בשמי הן ישראל לכבודי הוא לבוש בראתיו יצרתיו הם לבושי שבת והם מחשבה ודיבור שבתורה ובתפלה שמתלבש הקב"ה כדכתיב עוטה אור כשלמה כהדין קמצא דלבושא מיני' ובי' איהו וגרמוהי חד. אף עשיתיו פי' אף פירוד ומשם יפרד כו' מ"מ נעשה לבוש אליו ית' ע"י צדקה וגמ"ח

אשר לרע לו: קהלת ח, ט.

ג, ב

ארז"ל כל הנהנה: נעתק מכת"י 693 סו, ב.
ששים המה . . תמתי: שה"ש ה, ח"ט.
אית תמתי אלא תאומתי: זחיג רצו, א.
כל הנק' . . בראתיו: ישע"י מג, ז.
עוטה אור כשלמה: תהלים קד, ב.
כהדין . . ובי': ביר פכ"א, ה.
איהו וגרמוהי חד: הקדמת תקי"ז ג, ב.
ומשם יפרד: בראשית ב, י.

שהם בגדי חול כמ"ש ששת ימים תעבוד הדבק במדותיו כו' מה הוא כו' י"ל חסד במקום ובזמן כמ"ש עולם חסד יבנה חסד ה' מלאה כל הארץ ארצות ובזמן חסד ה' מעולם ועד עולם וזהו חסד של אמת ותשלך אמת ארצה אמת מארץ תצמח וע"י גמילות חסדים שבכל ו' ימי השבוע יזכה לסעודת חתן שהוא הוי"ו אני הוי"ו לא שניתי ליהנות מן הסעודה בשבת וזהו שמש בשבת צדקה לעניים כשהוא נותן צדקה לעניים בחול אז שמש בשבת כי שמש ומגן הוי"ו אלקים קרא לשמש כו' ושמאי ה' מחמיר להכין מחד בשבת שהוא מדת אלקים יום יום . וכל הנהנה מסעודת חתן צריך לשמחו פי' שינוי"י שצריך להשפיל עצמו שכ"ז שנראה לו דמיון הוא כולו שקר ומה אנו כו' וזהו והחיות רצוא ושוב רץ לבך שוב לאחד וזוכה לתורה וכאלו בנה אחת מחורבות ירושלים פי' אחת היא יונתי תמתי הנ"ל כו' והבן. וכן בכה"ג הוא מחליף ושמלותיו בגדיו מבגדי זהב לבגדי לבן כו' שהוא רץ לבך שוב לאחד הנ"ל והבן. וזה כיצד מרקדין לפני הכלה וזהו ענין [...] כמ"ש דוד וחסידיך יברכוך כו' וענין נפילת אפים כו' כי הכל כיתרון האור כו'.

ששת ימים תעבוד: יתרו כ, ט.

הדבק . . מה הוא: שבת קלג, ב.

עולם חסד יבנה: תהלים פט, ג.

חסד . . הארץ: תהלים לג, ה.

חסד . . עולם: שם קג, יז.

ותשלך אמת ארצה: דניאל ת, יב.

אמת מארץ תצמח: תהלים פה, יב.

אני . . שניתי: מלאכי ג, ו.

שמש . . לעניים: תענית ת, ב.

שמש . . אלקים: תהלים פד, יב.

קרא לשמש: פיוט אל אדון.

ושמאי . . מחד בשבת: ביצה טז, א.

והחיות רצוא ושוב: יחזקאל א, יד.

רץ לבך שוב לאחד: ראה ספר יצירה פ"א מ"ח. וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בטה"מ תרנ"ט ע' ר"א.

ושמלותיו בגדיו: ארצ"ל: שמלותיו ובגדיו.

כיצד מרקדין לפני הכלה: כתובות טז, ב.

וחסידיך יברכוך: תהלים קמה, י.

י, ב

מאמר הגמ' לא תאכלו על הדם קודם שתתפללו על דמכם. הנותן שלום כו' כדכתי' חדלו לכם כו' כל אשר נשמה באפו כו'. יובן עפמי' ש בזהר שכשאדם בשינתו מסתלקת ממנו החלק אלקי ואמשך עלוהי רוחא דמסאבא שהוא נפש הדם חילא דדמא. ולכך צריך לכוון בקי' שעל מטתו כדי שבקומו ישאר רשימו כו' מזיקין בדליו כו' ובמקום דסטי' לא תשרה הקדושה לכן אסור באכילה אחר חצות לילה שנותן חילא רב לחילא דדמא כי בעת הזה אינו אלא באפו ובתפלתו יקבל מל' שמים חוזרת לקדמותא ע"כ. והשתא מדוקדק היטב ל' הגמ' לא תאכלו על הדם בשעה שאינו חילא כו' שלא התפלל כו' דכתי' אשר נשמה באפו כו' והבן היטב.

שם

לא תאכלו על הדם קודם שתתפללו על דמכם וכו' ותמוה והלא ת"ת כנגד כולם ולמה מותר לאכל קודם ת"ת. והענין מדת כתר שהוא רצון כולל כל המדות וכו' כמו מדת הכעס אם לא הי' רצונו בזה לא היה כועס וכן השמחה והעצבות תלויות ברצונו כו' והדם הוא הנפש שהוא הרצון ויש ב' נפשות כידוע דהיינו ב' רצונות והם הפכים כו' ולהתלבש אחד בחבירו מוכרח שיתבטלו רצון אחד בחבירו ויוכלל בו כי אי' להיות ב' רצונות הפוכות בו (משאי"כ בשאר המדות) ובקי' קבלת מלכות שמים בכל נפשך שמוסר הרצון הגשמי ומבטלו בשכלו ולבו להיות גם הוא נכלל ברצון אחד לה' ממילא אתכפיא ס"א והוא עיקר מסירת נפש כידוע מה לי קטלא כולא

י, ב

מאמר הגמ': נדפס במאה שערים ס"ג. ונמצא בכתי' 94 [שממנו נדפס במי' ש] ס. ב. 501 קה. ב. 1007 רעה. א. וכת"י ירושלים 4088 ג. ב.
לא תאכלו: בארוכה בהקדמת הלכות לגי' (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א במאה שערים שם).
לא . . . הדם: קדושים יט, כו.
עפמי' ש בזהר: ח"א י, ב.

שם

לא תאכלו על הדם שתתפללו: נעתק מכת"י 118 קכו. ב. 147 לח. א. 170 רצב. ב. 269 רצו. א. 603 קכו. ב. 1064 צג. ב. 1240 עא. ב. וכת"י ירושלים 2916 שסט. א.
ת"ת כנגד כולם: פאה א, א.
מה . . . פלגא: כ"ק סה, א.

ומה לי קטלא פלגא ולכן באכילה שנעשה ממנה הדם מהזך שבה ואח"כ במסרו הנפש שחדם לנפש העליון חלק אלוה כו' מתעלה המאכל וכו'. ולכן עיקר הקפידה באכילה דווקא קודם התפלה. וזהו לא תאכלו על הדם וגו' פי' כשהנפש העליון עדיין על הדם ולא בתוכו שלא נתלכשה להיות אחד בביטול הנפש התחתון כו' אבל תלמוד תורה למעלה מן התפילה שהוא מלמעלה למטה כידוע לא שייך לה ענין מסירת נפש הנ"ל ולכן אין איסור באכילה וד"ל, ונלמד בזוהר ובגמרא מפסוק חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו עדיין כו'.

יג, ב

כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו. והנה בעשרה מאמרות נברא העולם והלא במאמר אחד יכול כו' ושניהם אמת, ולהבין זה מבשרי אחזה אלוה, ד"מ בחי' דיבור באדם הוא מה' מוצאות הפה דהיינו אה"ע מהגרון גיכ"ק מהחיד כו' וא"א לומר שמה"א מוצאות הפה נעשה הדיבור כמו בכלי זמר כפי הכלי כך יוצא הקול שטבע החיד לטעום טעם מרירות ומתיקות ולא לדבר, ועוד כמה ראיות יש שכשאומר בי"ת בשפתים בתחלה קומץ השפתים ואח"כ הולך הקול בי"ת ואם הוא הגורם לדיבור הי' יוצא הבי"ת עם הקמיעה ביחד, רק יש כ"ב אותיות בנפש בחי' נפש מלאה אותיות בחי' קבען בנפש המבואר כסי' רק ששם הוא באופן אחר בחי' אותיות שכליים, והוא בחי' שתי רוחות מספרות, והאותיות הם גילוי הנפש בחי' כחות הנפש והוא כ"ב מיני המבואר בתניא וה"א מוצאות הפה מגשם האותיות שנמשך מנפש (בחי' נפש מלאה) ונעשה דיבור גשמי. וזהו בחי' חומר וצורה כי הבחי' שמה' מוצאות הוא חומר גשמי נגד האותיות שנמשך

בוהר: ראה זחיב קסב, א.

ובגמרא: ראה ברכות יד, א.

חדלו . . באפו: ישעי' ב.

יג, ב

כל המאריך: נעתק מכת"י 115 קא, א.

בעשרה מאמרות . . יכול כו': אבות פ"ה מ"א.

מבשרי אחזה אלוה: איוב יט, כו.

וא"א לומר כו': השה אנהיק ה (קו, א). ולקמן ד"ה להבין ענין כח הדיבור [ערך דיבור].

שתי רוחות: ברכות יח, א.

כ"ב מיני: אוצ"ל: כ"ב מיני כחות.

בתניא: כנראה הכוונה לשהיחיה"א פ"א וכו'.

מנפש ובחי' נפש מלאה אותיות נמשך מעצם הנפש שהיא בלא בחי' אותיות עדיין, ד"מ החי מתנענע שהחילוק בין בחי' חי וצומח שהחי יש לו יתרון שהוא מהלך וגם כשהחי עומד ואינו הולך יש לו החיות שמבחי' חי ואינו ערך הגלוי נגד החיות עצמי של החי כך הבחי' של הנפש מלאה אותיות הוא גילוי של עצם הנפש ואינו ערך כלל. נמצא שיש באדם ג' בחי' עצם הנפש ונפש מלאה ובחי' ג' בחי' דיבור. כך בנמשל בחי' אצי' הוא מלשון ויאצל עליו מן הרוח לשון הפרשה חלק מהכלל ויש שם ג' בחי', בחי' נשמת כל חי ובחי' חיי החיים ובחי' נפש כל חי בחי' מקור החיים ובחי' כח הפועל בנפעל היינו שמבחי' מלכות דאצילות נמשך החיות לכל הנבראים ושם הוא בחי' דבור אחד ד' רבתא רק בבחי' כהפ"ב נתחלק לעשרה מאמרות ד"מ יהי אור יהי רקיע, ד"מ ויאמר אלקים יהי אור, ויאמר אלקים הוא בעל המאמר הוא בחי' מלכות דאצילות הוא בחי' נפש מלאה אותיות, יהי אור הוא בחי' כח הפועל בנפעל הוא בחי' מזיגה והרכבה כמו מחנה מיכאל מ"כ הוא מזיגת והרכבות הכלי אל הוא נהירו דחוכמתא דנהר עלויה. וזהו בחי' יחודא תתאה ויחודא עלאה, יחודא תתאה הוא כשמתבונן שכל כללות ב"ע הם מקבלים מבחי' מלכות דאצילות ושם הוא אני ראשון ואני אחרון כי אי אפשר להיות ההשפעה באופן אחר כנ"ל רק שהם מצמצום שיהי' בחי' ב"ע שיהי' בחי' התחלקות וכשאינו רואה ההתחלקות רק כפי שהוא במקור וכל אותיות הוא כמו פסיעה לבר הוא יחודא תתאה, ויחודא עילאה הוא כשרואה שמלכות דאצילות הוא בטל לבחי' חכמה דאצילות שהוא חיי החיים בחי' נשמת כל חי כדכתי' כי עמך מקור חיים. וזהו שמע ישראל שמע מלשון התבוננות ישראל הוא הנשמה ה' אלקינו הוי' אחד הוא יחודא תתאה ויח"ע כנ"ל, הוי' אלקינו כלומר הצמצום שלנו הוא מהוי' ואח"כ נעשה הוי' אחד. רק להבין מי הוא המכריח שיהא בחי' חיי הוא בחי' ישראל בחי' כי שרית כו' ד"מ החי מתנענע ומהלך ממקום למקום וא"ל שהוא בחי' ממלא שלו שמחי' הרגל כי אף שעומד על מקומו ואינו הולך ג"כ החיות בתוכו רק שהוא נמשך מהשכל שלו שילך אך מי הוא המכריח שילך תיכף ומיד בלא שום שהי' כלל הוא מחמת הרצון כי אין מחשבה בעולם שלא הי' מתחילה ברצון הוא בחי' השתררות שהוא מאיר בהעלם ולגבי הרצון המשפיע והמקבל שווין שהוא מקיף אותם כאחד שלגבי הרצון שווין. כך בנמשל מחמת שמאיר הרצון בבחי' חכמה דאצילות בחי' החיים ובבחי' מלכות דאצילות בחי' מקור החיים ביחד שהוא מקיף אותם כאחד ואצלו שווין בחי' החיים עם בחי' מקור החיים והוא בחי' מלך.

כהפ"ב: כח הפועל בנפעל.

כי עמד מקור חיים: תהלים לו, י.

שמע ישראל: ואתחנן ו, ד.

כי שרית: וישלח לב, כה.

י, א

תכלית חכ' תשובה ומע"ט כו' ולא אמר תכלית תורה כו'. הענין הוא דיש
להקשות עוד מה שמסיים שיש קורא וכו' ומבטט בגדול שממנו כו'
וכי בשביל זה בלבד יקרא וישנה כו' אם באמת לא על לימוד התורה אמר
תכלית חכמה כו' שהרי יש קורין ושונין הרבה ומביאו לידי תרבות רעה כו'
אלא על חכמה וההשגה באלקות שתכליתה הוא ביטול האמיתי מהרגשת
עצמיותו ליש ודבר מה כו' וזהו תכליתה של חכמה שהיא כח מה כו' אבל
כשביעט בשגדול ממנו כו' ניכר דגס לבו במילי דאורייתא והי' יש ודבר עד
שמרד בדעתו עליה כו' אין תכליתה אלא הפסד שלה גם ממה שהשיג כבר
וד"ל.

יח, ב

רשעים בחייהם קרויים מתים פי' שכי'א יש לו נשמה למע' בשמים ועי'
מצוה מקשר עצמו להנשמה וכשעושה עבירה ח"ו נפסק הקשר
ונמצא בלא נשמה ומשי' קרואים מתים. וכזה יובן ואהבת את ה' אלהיך
שעי' המצוה הוא אלהיך. וצריך להתבונן תמיד קודם התפלה והתו' היא
רצונו של מקום. והכי איתא פלוגתא בגמ' ח"א הכי וח"א הכי כוונתם חד
אמר הכי רצונו של מקום ואידך א' הכי רצונו ש"מ וצריך שגם רצונך יהי'
כו' כי הנשמה לומדת והוא חלק אלוה ממעל וכשיתבונן תמיד בדבר הנ"ל
מעלה כדברים הנ"ל תנצל מכל השכחות הבאי' בשעת עבירה. וצריך להאריך
בג' ברכות ראשוני' וכל מקום שנו' יראה צריכי' להתבונן ביראה וכ"מ שנו'
אהבה יתבונן באה' ומג' ברכות ולהלן צריך לקצר רק לעיין בפני המלות
וללמוד ר"ח דף מכל שער קודם התפילה ולא להפסיק בין זה לתפילה ואין
בור ירא חטא פי' אע"פ שהוא למדן אם הוא בור למשל כמו אגוז שנראה
יפה מבחוץ ומכפנים אין בו כלום כזה אינו יכול להיות ירא חטא.

יז, א

תכלית חכ': נעתק מכת"י 1208 עו, א.

יח, ב

רשונים בחייהם: נעתק מכת"י 109 קעד, ב. 111 כו, ב. 929 טו, ב.
ואהבת . . . אלקיך: ואתחנן ו, ה.
וללמוד ר"ח: ראה מגדל עו' ע' תכא ואילך. ושינ.
אין . . . חטא: אבות ב, ה.

כב, א

מה להלן באימה וביראה כו'. ידוע היות החכמה ראשית הגלוי של א"ס ב"ה ולא שאר המדות, מפני שא"א לבחי' א"ס ב"ה להתגלות כ"א במקום היותר מופשט מבחי' יש לגמרי רק הביטול מכל וכל כו', ולכן החכמה למעלה מהמדות אהו"ר. בהיות אהו"ר תופס מקום קצת להיותו יש מי שאוהב כו'. משא"כ חכמה הביטול במוח כח מה. והתענוג הבא מהשגת חכמה נק' עדן, הוא סוף מדריגות חכמה שבא ממנו התגלות השכל הנק' בינה. ואעפ"י שהוא בבחי' השגה כמו בחי' בינה, אעפ"כ הוא נכלל בבחי' חכמה, להיות שהשכל נתהווה ממנו והוא בעצמו אינו עדיין בהשגה, שהתענוג נמשך מבחי' מקור השכל הנק' כח מה קודם שבא להתפשטות הרחבה, ונקרא ג"כ משכיל למעלה מהשכל והתענוג, אעפ"י שנתהווה כשבא לו השכל בהתגלותו כח מה חכמה מאין תמצא, פ"י שאינו השגה כלל ועיקר מאין ממש. ואעפ"י שאנו רואין שנתהווה תענוג מהשכל ובוודאי התענוג הוא מחמת עיקר החכמה כי עיקר השכל עצמו שבא לו בבחי' השגה הוא נק' בינה, אבל השכל עצמו קודם השגה נק' חכמה, נמצא שזה התענוג הוא מחמת חכמה ונק' עדן, זה סוף חכמה, ונק' משכיל שמשכיל להשכיל [והשגה בעצמה הוא הנק' בינה. אבל ראש תוך של זה החכ' כשירצה להשיג] החכמה בעצמו קודם הבינה אין בו השגה כלל, כ"א הביטול זהו השגה שלו דהיינו ביטול במוחו ולבו ששיגו שאין דבר שיפול בו השגה כי אין מי ששיג דבר רק הביטול היינו השגה שלו. וזהו החכמה מאין תמצא. פ"י תמצא דהיינו מציאות החכמה דהיינו השגה של החכמה בעצמה הוא אין כניל, וזהו מאין כשיבוא לכלל ביטול ואין ואז תמצא דהיינו השגה וכשהביטול הוא בעומקו בתכלית מוכרח שיופשט מבחי' בחירה אנושית לגמרי. וזה שעלה אליהו בסערה השמים ונעשה במדרגת מלאך ממש בהיות שמאד מאד עלה לעומקו של בחי' ביטול הנ"ל במוחו במדרגת שם ב"ן בחי' נוק' אעפ"י שהוא למטה ממדריגות האבות והאבות לא היו מרכבה רק נשמתם ולא גופם. הוא מפני זה גופא שהיה מדריגתם גבוה מאד שאין הגוף יכול לבטל לשם משא"כ בחי' [נוקבא מדריגת אליהו בחי' מלאך כשהעמיק מאד עבודה דבחי' ביטול הי' באפשרי שגם גופו יבטל והי' במדרגת] מלאך וכו'. והנה תכלית הבריאה שיהי' בחי' כלים שיבא לכלל השגה ולא בחי' ביטול הנ"ל שהוא בחי' אורות

כב, א

מה להלן: נדפס בכונה ירושלים סק"ו [בכותרת: לפורים תקניו לפ"ק]. ונמצא בכת"י 147 רלח, א. 170 לא. א. 239 קד, א. 269 רצו, ב (חלק). 337 עה, א. 349 ט, א. 411 ז, א. 413 כו, ב. 1240 כב, א. וכת"י ירושלים 414 לט, א.

המדות: נ"א: המדות כגון אה ויראה.

והתענוג: נ"א: והנקודה.

חכמה: נ"א: החכמה לבינה.

חכמה מאין תמצא: איוב כח, יב.

שעלה . . . השמים: מ"ב, יא.

שמפני זה הי' שבירת כלים כו', אלא צריך שיבא לבחי' השגה במוח ואותיות המחשבה ודבור ומעשה המלבישין את האור בבחי' ביטול הנ"ל ובבחי' כלים הנ"ל אותיות מחשבה דבור ומעשה הם בחי' בריאה יצירה עשי', ובחי' האור בחי' ביטול חכמה כח מה שבתוכם מתלבש א"ס ב"ה בחי' אצילות הוא המחי' את כולם כמ"ש כולם בחכמה עשית. מחשבה הוא בחי' בריאה ודבור ביצירה ומעשה בעשי', והנה תורה הוא נובלות חכמה שלמעלה כ"ח מ"ה שבו התגלות א"ס בחי' פנימיות שבו א"א להתגלות בכלים הנ"ל בי"ע מדו"מ ואף בכלים שבאצילות דהיינו יחודים הנעשים באצילות מפנימיות סודות המצות בקלף תפילין וכדומה א"א להתלבש שפיר, כ"א אחוריים של חכמה עילאה הנק' נובלות חכמה, אבל פנימיות חכמה עילאה הוא שאינו בבחי' השגה כלל וא"א לבא ממנה אפי' יחודים דאצילות, שקלף ופרשיות של תפילין הם כלים וצמצומים דאצילות ושיהי' דוקא המשכה על הידים זהו בחי' אחוריים דחכמה מחמת שהיא בכלים וצמצומים. אף שבאצילות שהיא חכמה עצמה אין שם כלים אעפ"כ מחמת התפילין והציצית ודומיהן גורמין עיקר היחוד באצילות, כי עיקר האצילות לבא לבי"ע דהיינו כלים שכן חייבה חכמתו ית' שיבא להתגלות אעפ"י שאין משיגים כלום מ"מ אעפ"כ נק' כלים ולכן נק' אחוריים דחכמה כי פנימיות החכמה ועיקרה של עצמה היא אינה בכלל השגה רק הביטול מכל וכל. ולכן בחי' משה הוא בחי' אחוריים דא"א ואחר שהי' הדבר בכלל השגה והתגלות לכן נק' אחוריים, וזהו רב יהודא כולא תנויא בנויקין הוה שנשמת ר"י היתה בבחי' ביטול למעלה ממדריגות אליהו והי' צריך כלים להאורות כנ"ל והלביש במדו"מ של אותיות התורה ותלמוד הדעת שבו היא כלים דבריאה פי' שממנו נעשים כלים שיומשך להם חב"ד בבחי' אחוריים דחכמה דאצילות ומשנה הם הדינין בלא טעמים זכאי או חייב טמא טהור ז"א מקנן ביצירה הם המדות מה שיוכל לעלות ומה שאינו יכול לעלות וכו'. ודבור הוא ג"כ ביצירה שהוא רוחני ואינו בבחי' עשי', ומקרא הוא אותיות התמונה על הקלף הוא עשי' ומפני שמדריגתו גבוה מאד יכול להתלבש בעשי' כידוע. וזהו הדרגה לעשות כלים לאורות נשמתו נק' תורתו אומנתו וכו'. ולכן היו פטורין מן התפלה רק בכל שלשים יום, אבל מי שאין תורתו אומנתו צריך שיתפלל שיגיע קצת לבחינת ביטול הנ"ל כל חד לפום שיעורין דילי' להמשיך לבחי' כלים מקרא ומשנה. וזהו הוי"ה אלקים הוי"ה תרין ריעין דלא מתפרשין, מאין תיכף הוא בא לבחי' יש והיש נכלל באין כו', וזהו והייתי לכם לאלקים הוא ההבטחה שנהי' בחי' מרכבה רק כשנקדש

כולם בבחי' עשית: תהלים קד, כד.

חורה . . . שלמעלה: ב"ר פי"ג, ז.

על הידים: נ"א: על ידם.

רב יהודה . . . בנויקין: ברכות כ, א.

תורתו . . . התפלה: שבת יא, א.

בכל שלשים יום: ר"ה לה, א.

והייתי לכם לאלקים: בחקתי כו, יב.

עצמינו בתחילה להיות כלי מוכן, וזהו אשר הוצאתיך מארץ מצרים יציאת מצרים בתחילה להיות כלי מוכן קדש עצמך תחילה כו' ויוכל להיות שאני בעצמי אהי' לכם לאלקים להיות לו בחינת מרכבה כו'. נמצא דרך ישכון בה אור ה' ללמוד לשמה הוא זה דהנה כתי' ושמתי דברי בפיו, דהנה הדבור שבאדם נמשך מלמעלה ונק' עולם הדבור וכו'. וכשידע ויתבונן שמעולם הדבור הם דבריו שמדבר בד"ת. וד"ת ניתנו למשה בסיני והיה בדבריו של משה מפי הגבורה, ומה להלן באימה וכיראה יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב בשעת מ"ת כשהי' משה מדבר הד"ת ה" נמשך מדבור של מעלה כו' שנשתלשל מחכמה של מעלה דרך מחשבה דבור ומעשה של משה וכו' ודבריו חיים וקיימים למעלה מהזמן עד היום הדבורים של התורה כשאדם מדבר בהם הדבור שלו הוא מן הזמן יום אשר עמדת כו'. מחמת שהוא למעלה מהזמן כמו שבעת ימי השבוע הוא ממש שבעת ימי בראשית, ויום א' דהיינו חסד הוא נמשך מחסד שבאצילות שהאיר ביום ראשון של מעשה בראשית שלמעלה מן הזמן יאיר ליום שבתוך הזמן (ע"ד שאמר המחודש בטובו בכל יום בחסד אור זרוע לצדיק כו'). וזהו מה להלן באימה וכיראה כן צריך להיות כשמדבר האדם ד"ת. כתיב שמתי דברי בפיו הקב"ה יושב ושונה כנגדו ממשך דבורו של הקב"ה שהי' אז וכו', וזהו השמע לאוניך מה שאתה מוצא בפיו דבריו של הקב"ה שהיו אז וכו' וזהו בחי' לגמור והדר לסבור הוא ענין הלמוד להעמיק החב"ד שלו הוא ענין מלמטה למעלה שמקשר דעתו היטב בדעת ושכל שבתורה והוא ענין בירור מנוגה שהם סוד מי מריבה הקושיות שמחשיכין ותלמוד הוא בריאה העיקר הדעת שבו הטעמים להדינין יהי' באיזה לשון שיהי' אין נ"מ לבחי' כלים שנעשים ע"י, חוץ ממקרא שנשתלשל כ"כ בתמונת אותיות בקלף צריך לדבר בלשון שהם כתובים אם שינה לא יצא י"ח וכו'. וזהו ומרדכי יצא דהיינו יסוד אחוריים דחכמה יצא בהתגלות מפנימיות חכמה מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וכו' ששה סדרים (תלמוד וסדרי משנה הכלים הנ"ל) ולעתיד לבא תקבל מלכות דאצילות שורש הכלים דבי"ע הנ"ל מפנימיות חכמה דאצילות בחי' ביטול. ויהי' גם אור הלבנה בבחי' ביטול, וראו כל בשר בשכל אנושי כי אשת חיל עטרת בעלה למעלה מהמדות בחי' מלכות יהי' בבחי' ביטול הנ"ל בפנימיות חכמה הנ"ל.

אשר . . מצרים: יתרו כ, ב.

ושמתי דברי בפיו: ישעי' נא, טז.

יום . . בחורב: ואתחנן ד, י.

המחדש . . יום: ברכת יוצר.

אור זרוע לצדיק: תהלים צז, יא.

הקב"ה . . כנגדו: ראה יליש איכה רמז תתל"ד. תדא"ר רס"ח.

השמע . . בפיו: ברכות יג, א.

לגמור והדר לסבור: שבת סג, א.

ומרדכי יצא: אסתר ח, טו.

וראו כל בשר: ישעי' מ, ה.

אשת . . בעלה: משלי יב, ד.

כח, ב

ענין ריביו שאמר איני יודע באיזה דרך מוליכין אותי והוא תמוה שלמד שמונים שנה תורה ולא הלך ד"א בלא תורה ובלא תפילין כו' והי' חסיד גדול ומופלג איך אמר אי' כו'. והענין הוא כי הנה הנשמה לא כמו שטוברים העולם שהיא שכל כענין ראשית חכ' כו' שהרי אומרים על אדם שהוא בר שכל מוכרח שיש מי שנאמר עליו שיש לו שכל והשכל הוא זיו והארה מן עיקר הדבר שהוא הנשמה יחידה כו' והיא מתלבשת באור השכל והיא נק' ספירת הכתר שכלולין בו ע"ס כו' ואי' מוכרח שאין להשיג מהות הנשמה מאחר שהיא למעלה מהדעת וזהו שאמר ריביו אי' כו' שאעפ"י שעסק בתורה הרבה והתבוננות רב חכמתו בחכמת ה' היתה בדיבוק גדולה אעפ"י [נסתפק שמא] בבחי' נשמה שלמעלה מן הדעת אפשר לא הי' בעבודת ה' כי את זה לעז' כו' ויש נשמות גבוהות שאף שהשכל שלו בקליפות תמיד נקל לו לבא לידי תשובה מחמת נשמתו שהוא מעולם העליון ויש להיפך אפי' הצדיקים ששכלם תמיד בעבודת ה' אפשר שיש להם נשמה נמוכה והיא בקליפות ואינה בעבודת ה' ובהמשך הזמן יתהפך גם היא וזה שאמר ריביו איני יודע כי הוא למעלה מן הדעת והוא שמשביעין את האדם הי' בעיניך כרשע אפילו אם צדיק אתה ויש שאין להם נשמה כלל כ"א נפש והנשמה והרוח נכללין בנפש ונק' נשמה שבנפש דעשי' כמו נגר מופלג ששכלו בעשי' כו' ויש ששכלו בדבור כמו בדקדוק ויש בדבור שבשכל שהוא אדם קשי ההבנה והרחבת הדיבור ורוחב שכלו ונק' דבור שבשכל ויש שכל שבשכל כמ"ש בע"ח כמה פעמים.

כח, ב

ענין ריביו: נעתק מכת"י 1064 נז, ב — המוגה בנוכחתי"ק הצי"צ [הוספת הצי"צ נעתקה בין חצאי רבוע — באותיות איטלקיות]. המאמר נעתק בד"ה אך בגורל שבאוה"ח (פנחס ע' אינט) ושבתורת שמואל תרכ"ו (ע' קצח) בתוספת הגהות. ונמצא גם בכת"י 170 ש, ב. 1174 עז, א. ובכת"י ירושלים 1054 קה, ב. 4088 ט, ב. שלמד . . תפילין כו': באוה"ח שם: ספ"כ דטובה דכ"ב ע"א.

והשכל: נ"א: ומי הוא זה שיש לו שכל והשכל.

והיא . . ע"ס: באוה"ח שם: ועמ"ש בד"ה יונתי בחגוי בענין ישראל עכמ"ח וכד"ה שאו כו' לגוגלתם, ובד"ה אלה מסעי גבי ואלה מסעיהם למוצאיהם וכד"ה האוינו השמים בענין והרוח תשוב כו' ובד"ה ראה אנכי נתון בעיני משכיל לאיתן.

למעלה מהדעת: שם: ועמ"ש בבאור עלי באר בענין לא ידעתי נפשי והוה פ"י אדם אדמה לעליון וזהו בחי' מיצחא שעזינ' לא ישב אדם שם כמ"ש שם.

מעולם העליון: שם: ועיין ברבות ס' תולדות ע"פ וירח את ריח בגדיו ריח בוגדיו כו'.

גם היא: שם: וכמארזיל אל תאמין בעצמך עד יום מותך כו'.

וזהו שמשביעין כו': נדה ל, ב.

ורוחב שכלו: נ"א: ירחיב שכלו.

כמ"ש בע"ח כמ"פ: נ"א: ונרמז כ"ז כמה פעמים בע"ח.

ל, ב

להבין ענין כובד ראש שהוא ההכנעה מהתבוננות פחיתותו שתי' לפני התפלה דוקא ולא לפני ק"ש ופסוקי דזמרא ועוד. הנה ארז"ל בא חבקוק והעמידן על אחת צדיק באמונתו יחיה פי' שהעמיד כל עיקר תרי"ג מצות וכל עיקר תכלית עבודת ה' האמיתי שלזה עיקר בריאת האדם בעוה"ז על דבר א' בלבד והוא צדיק באמונתו יחיה, פי' להאמין באמונה שלימה בלב שלם ואמת שהו"י הוא אלקים כולא חד, פי' שסוכ"ע וממכ"ע והוא עיקרא ושרשא דכולא עלמין דא עיקרא ושרשא דהיינו אף שנראה שמים וארץ גשמיים המה מהשתלשלות העולמות עד שנתלבש בלבוש גשם כו' והוא בחי' אלקים שהוא דיבור כו' כידוע וכולא חד כו' שאינו כהדין קמצא. וזהו בשמים ממעל למעלה ולמטה ולמטה כמ"ש ומתחת זרועות עולם כולא חד. ולהגמיר בלבו ונפשו כן היא עקרית העבודה ושרשא לכל בני ישראל ההולכים לפניו בתמים ה' ישמרם וד"ל.

ל, ב

חסידים הראשונים היו מתפללין ט' שעות ביום כו' מתוך כו' תורתן משתמרת כו'. בספר חרדים בשם האריו"ל שהדבקו גדול מלימוד התורה וא"כ מהו תורתן משתמרת כו'. והענין עפ"י נגלה יש ב' מיני מצות הלימוד א' ידיעות כל התורה והב' מצות והגית ועל הידיעה אמר ותורתן משתמרת דהיינו מחמת גודל האהוי"ר שלהם לא היו צריכים לחזור על לימודם כי היו זוכרים מאוד ועל מצות והגית היו מתפללים כ"ז שהיו

ל, ב

להיע כובד ראש: נעתק מכת"י 349 נה, א. וכיון שבהמשך המאמר אינו חוזר לתחלת ענינו — כובד ראש לפני התפלה, איך אפשר שאין זה אלא קטע מהמאמר.
 בא חבקוק . . אחת: מכות כד, א.
 צדיק באמונתו יחיה: חבקוק ב, ד.
 הו"י הוא אלקים: ואתחנן ד, לט.
 שאינו כהדין: אוצ"ל: שאינו אלא כהדין.
 כהדין קמצא: ב"ר פכ"א, ה.
 ומתחת זרועות עולם: ברכה לג, כז.

ל, ב

חסידים הראשונים: נעתק מכת"י 208 ג, ב. 396 צה, ב.
 בספר חרדים: מצות התשובה ספ"ג. הובא בהל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ה.
 עפ"י נגלה: ראה הל' ת"ת שם ס"ו.

צריכים לקיים המצות והגית. והענין יבואר עפ"י דרך אמת דהנה באמת בחי' הלימוד גבוה מבחי' אהוי"ר ולמטה מהם דהיינו היות ידוע תורה שבוע"פ הוא בבחי' עשי' רק שנתלבש בה פנימיותה ונק' חכמתא דקוב"ה וזו היא חכמה שבועשי' אבל אהבה בעבודת ה' אף שהיא בחי' מדה שהיא למטה מבחי' חכמה מ"מ היא בעולם הגבוה מבחי' תורה שבוע"פ דהיינו כמו בעולם הבריאה או אצי' ובוודאי החכמה בעולם שלמטה הוא במדריגה למטה הרבה מהמדות שבועולם שלמעלה ממנה כידוע אבל אם ההשגה בתורה שבוע"פ הוא בפנימיות מאד כהשגות רשב"י נמצא אחיד בה' לבדו כי אורייתא וקוב"ה כו' וחכמה גבוה מבחי' אהבה שהיא בחי' מדה כנז' וזהו מדריגות רשב"י למעלה ממדריגות חסידים הראשונים שהוא הי' טרוד בפנימיות מאוד בחכמה עילאה עד שהי' למעלה מבחי' אהבה דהיינו התפילה והי' תורתו אומנתו וחסידים הראשונים לאחר שגמרו מצות הידיעה הי' עיקר עסקם באהוי"ר בהתבוננות רב בהם מפני כי הי' להם בחי' האהבה גדול מהשגתם בלימוד כי מצות והגית בקול ודבור לבד והשגה בתורה שבוע"פ לא הי' להם רק בעשי' אבל האהבה והדביקות בחי' רעותא דלבא הוא להשי"ת א"ס ב"ה לכן היו מתפללין ט' שעות ובחי' היום לעשותם בלבד שמרו וד"ל. וזו היא שאמרו על ר"ח רבא בירושלמי ויומא לא אתכוונת כו' מחזיקא טובותא לרישא כו' והענין כנ"ל ברשב"י והבן מאד. ולמעשה לבינונים בתחילה צריך לידיעות התורה כולה ולמצות והגית וגם צריכים ליתן עת קבוע לבחי' האהבה כי לבינונים האהבה גבוה מבחי' לימודם שהלימוד הוא קול ודיבור בלבד ואהבה בא מלב רעותא דליבא רק בצדיקים מופלגים כרשב"י שהי' משיגים בלימוד אלקות ממש כו' משא"כ בחי' אהבה לית מחשבה כו' ולכן לא היו מתפללין כלל והבן היטב.

לד, ב

ענין י"ן המשומר בענביו מששת ימי בראשית כו' הנה בר"מ פ' בא מבואר איך שיש ג' בחי' מקור ומעין וחפירה ורברבא מעיין דא יו"ד ואח"כ ז' נחלים והם ג"ר כח"ב וז"ת ז' נחלים כו'. והנה בינה הוא ההשגה וההבנה

רשב"י . . . תורתו אומנתו: שבת יא, א.

בירושלמי: ברכות פ"ב סוף ה"ד.

ויומא לא אתכוונת: בירושלמי שם: מן יומי לא כוונת.

לא היו מתפללים: שבת שם.

לד, ב

ענין י"ן המשומר: נעתק מכת"י 392 מד, א. 735 צא, א. ענין זה באריכות ראה ד"ה ענין ברכת הוימו

(סידור קב, א).

בר"מ פ' בא: מב, ב.

המושגת והמובנת וחכ' הוא המקור שממנו נמשך ונובע ההשגה ונק' שכל הנעלם והכתר הוא המקור והשרש גם לשכל הנעלם שיהי' נובע ממקורו. והנה בבהמ"ז יש ג' ברכות הזן הוא חסד עד ברכת בונה ירושלים בחי' ת"ת וכוס של ברכה הוא המל' שבה נמשכים כל המשכות המוחין וחוי"ג וכדוגמת האותיות שמגבילים בתוכה השכל ומדותיו והרי זה ככוס גשמי שמקבל היין וזהו וברכת את הוי' אלהיך את הוא המל'. וכמו"כ ענין ברכות שלפני המצות שאומרים ברוך אתה הוי' אלהינו מלך העולם אתה הוא חסד הוי' ת"ת אלקים גבורה ואחי"כ נמשך למל' והיינו מ"ש מלך העולם. וזהו הטעם שיחיד או שנים שאוכלים פטורים מדית משאי"כ בג' כי ע"י ג' קוין נמשך השפע מבחי' חכמה והיינו ענין התורה דאורייתא מחכמה כו' משאי"כ ע"י שנים או אחד. והנה עתה הוא התלבשות מל' דאצי' בנוגה דבריאה [ונאמר ענבימו ענבי רוש שהמל' הגם שנק' ענבין אוכמין לגבי אימא מי"מ לגבי ענבין שבבחי' נוק' איקרי עינבי חיור' כו']. ומזה הוא התהוות מאכלים גשמיים [ובשבת הוא עלי' של המל'], משאי"כ לעיל יהי' הסעודה מלויתן [דכל מה שיש כיבשה יש בים וכמ"ש וידגו] שנאמר עליו לויתן זה יצרת לשחק בו לויתן היינו יחוד או"א ע"י יסוד אבא המלוכש ביסוד דאימא לויתן לשון התחברות כמו הפעם ילוה אישי לויתן חן וענקים לגררותיך וממנו נמשך השחוק שהוא בחי' תענוג והיינו באימא שנק' עוה"ב והוא התגלות התענוגים משאי"כ בחכמה הוא העלם ועצמות התענוג ונק' עדן והבינה נק' נהר היוצא מעדן. ועל סעודה זו הי' כוס של ברכה ביין המשומר בענביו שהוא מוי"ק דאבא הנק' ששת ימי בראשית שהם בבחי' שבירה כי ג' ראשונות הן למע' מהשבירה וכמארז"ל יעקב אבינו לא מת כו' וא"כ המקור ומעיין וחפירה יהי' למעלה משהן עתה והיינו בג"ר כי כתר חו"ב שבכתר הרי שבכתר הוא המקור ח"ס הוא המעיין ובינה דא"א הוא החפירה וז' נחלים הם חגי"ת דא"א שהם למעלה מעלה גם מאו"א שאבא בחסד דא"א אחיד ותליא ובינה מלבשת לגבורה דא"א כמ"ש אני בינה לי גבורה כו' וענין מדות חוי"ג באריך שהוא למעלה מעלה מהמדות הוא כענין שנמצאים החוי"ג בשכל שהרי השכל הוא המקור להם וממילא מוכרח שנמצא בהשכל וכך גם בא"א יש גם המדות. ועליו אברהם אינו רוצה לברך מפני שיצא ממנו ישמעאל ויצחק

וברכת . . אלקיך: עקב ת, י.

שיחיד . . בני: ראה אבות פי"ג מ"ג.

ונאמר . . כו'. ובשבת . . המל'. דכל . . וידגו: כל המוסגר כאן בין חצאי עיגול, נמצא כאן רק בכת"י 735 הנ"ל, ובכת"י 392 בא טעם זה בסוף הדרוש (כמועתק לקמן — בין חצאי עיגול).

ענבימו . . רוש: האזינו לב, לב.

ענבין אוכמין . . חיורין: ראה חז"א קצב, א.

הפעם ילוה אישי: יוצא כט, לד.

לוית . . לגררותיך: משלי א, ט.

יעקב אבינו לא מת: תענית ה, ב.

אני . . גבורה: משלי ת, יד.

אברהם אינו רוצה כו': פסחים קיט, ב.

מפני שיצא ממנו עשיו והגם שלעיל יתבררו הברורים מ"מ אינו יכול כיכ להגביה הכוס למעלה מאחר שהי' ממנו יניקה תחלה יעקב אמר לא אברך מפני שנשא ב' אחיות שעתידה תורה לאוסרון עלי. הנה עיקר איסור העריות נאמר בתורה בלשון גילוי עריות וכמ"ש ערות אמך לא תגלה והיינו כי באצ"י היחוד הוא בבחי' עריות כי אימא נק' אמו או חמותו מל' נק' בתו וכת"ב אמור לחכמה אחותי את רק שבבי"ע אסור לעשות כן ושם הוא הערוה והיינו מפני שאצ"י הוא בבחי' אתכסי' איהו וגרמוהי חד ע"כ יהי' היחוד שלם משא"כ בבי"ע שנק' עולם הפירוד בחי' אתגלי' ע"כ הוא שם בחי' ערוה וזה שנק' גילוי עריות גילוי דוקא שהוא בבי"ע. והנה יעקב הי' מרכבה לבחי' אצ"י ומטעם זה הי' מותר לו לישא ב' אחיות ומ"מ הרי עתידה תורה לאוסרה עליו שהרי אצילות הוא מקור על הבריאה ויהי' מזה גילוי עריות. משה אמר לא אברך שלא זכה לכנוס לא"י והיינו שהי' מעולם היותר גבוה ואין לו שייכות לזה כלל. רק דוד אמר לי נאה לברך כוס ישועות אשא כי דוד הוא בחי' רחל בחי' מל' ועכשיו נק' יעקב בעלה דמטרוניתא ולעיל יהי' עליות המל' בכתר אשת חיל עטי"ב והי' אור הלבנה כאור החמה (וכל מה שיש ביבשה יש בים וכמ"ש וידגו ובשבת הוא עליות המל' ונאמר ענבימו ענבי רוש שבמל' גם שנק' ענבי אוכמי לגבי אימא מ"מ לגבי ענבים שבבחי' נוגה נק' ענבי חורין כו').

לה, ב

איתא בברכות ארשב"י אפשר אדם חורש כו' תורתו מתי נעשית ופליג עליו ר' ישמעאל כו' הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם כו' וכת"י ואספת דגנך כו'. הנה באמת רשב"י שהי' יכול לקיים המעשה ברוחניות ודקות לא היה צריך לכל זה אבל הדור אינו ראוי לכך כו' ורשב"י לא שם

יעקב . . אחיות: ראה עדין גם בדיה יעקב נשא (לקמן פסחים קיט, ב).

ערוח . . תננה: אמור כ, יט.

אמור . . את: משלי ז, ד.

איהו . . חד: הקדמת תפריז ג, ב.

כוס . . אשא: תהלים קטז, יג.

אשת . . בעלה: שם יב, ד.

והי' . . החמה: ישעי' ל, כו.

וכל . . כו': רק בבתי' 392. וראה לעיל. ונראה שהוספה זו נכתבה על הגליון, ולא ידע המעתיק לאן

שייכת.

לה, ב

איתא בברכות ארשב"י: נדפס בבונה ירושלים ס"ה. ונמצא בכתי' 268 לד, א. 1174 עג, א.

תאותו בזה העולם ולפ"ז לא הי' צריך כו' אבל הדור אינו כן וכנ"ל. ותשובה צריך להיות באותו מקום ובאותו מעשה כו'. והנה באמת אלו ואלו דא"ח שבאמת בלבו של אדם צריך להיות כרשבי' וכו' אך מחמת שהוא באותו מקום ובאותה מעשה לכך מוכרח הוא להשיב הדבר לשורשו כו' ולדבק בצדיקים שהם למעלה מן העולם והם יכולים לעשות בשכלם להעלות כל דבר לשורשו כו' אבל ע"י עצמו א"א כי מה שהוא אצלינו מחשבה הוא למעלה בחי' דבור וכן למעלה גבוה מעל גבוה עד המלכות המחי' כו'. וזהו רוחות מספרות זה עם זה כי מחשבתינו בהתפשטות הגשם א"צ לדבור ב"ה וכו' אבל למטה אינו כן רק מה שלזה הוא שכל יש אחד שאצלו הוא מדה כו' אבל הדבור יכול להיות ג"כ בהיפוך וד"ל.

מה, א

שלושה שאכלו כאחד חייבין לזמן דכה"ג חייבין בזימון ולא ב' שכ"א קובע ברכה לעצמו משא"כ בשלושה שהאחד מדבר והשנים שומעים ומוסיף בהמ"ז. והענין כי בהמ"ז שמדאורייתא על הלחם אשר הוא אוכל היא לפי שניתוסף מזון וחיות מן הלחם וצריך גם הוא עליו ולכן וברכת את הוי' על המזון כו' ובשנים כ"א קובע ברכה לעצמו כ"ח לפום שע"ד, אך בשלושה שהם ג' קוין ימין ושמאל ומכריע, ולכן האבות הם שלושה ואין רבים פחות מג' וכה"ג דיני ממונות בשלושה א' מזכה וא' מחייב ומכריע כו' שהם ימין ושמאל ואמצע ולכן יכול א' להמשיך מבחי' ברכה העליונה וה"ע ברכות זימון והיינו כמ"ש ברע"מ שכדי להמשיך מעיין לכמה מקומות צריך תחילה לעשות בריכה והיא הארה יותר גדולה וגבוהה שיכולה להשפיע לרבים ואין הרבים רשאים לקבוע ברכה לעצמן שהארה ההיא שמקבלים כולם יחד היא הארה היותר עליונה כמשל ג' נרות יחד. ולכן צ"ל עלי' ד"ת כי תו' הוא קו

ותשובה . . מעשה: ימא פו, ב.

אלו . . דא"ח: עירובין יג, ב.

רוחות . . זה: ברכות יח, ב.

מה, א

שלושה שאכלו: נעתק מכת"י ירושלים 2825 כב, א. ענין זה באריכות, ראה ד"ה ענין ברכת הזימון שבסידור (קב, א).

אין . . מג': ראה תנחומא באבער ויקרא טו, כה.

דיני ממונות בשלושה: סנהדרין ב, א.

ברע"מ: זחיב מב, ב.

צ"ל עלי' ד"ת: אבות ג, ג.

הממוצע ושם צוה ה' את הברכה ובחכ' אתברירו משא"כ אם לא אמרו עלי' ד"ת הוא כאלו אכלו מזבחי מתים שאין העלי' באכילה ההיא ואם אמרו עליו ד"ת הוא כאלו אכלו משולחנו של מקום שמשם ממשיך הברכה כו' וד"ל.

נז, א

א"ת מורשה אלא מאורסה. דהנה הפי' של מורשה הוא ל' ירושה דהיינו שלא להיות אצלנו הלימוד כמו ירושה שא"צ הכנה כלל רק שיהי' כארוסה ע"י הכנות קידושין לקדש א"ע אבל בלא זה אינה משתמרת בקרבו כל מה שלומד.

שם

א"ת מורשה אלא מאורסה. כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בה' קולות התורה נתנה בה' קולות כו'. הנה המלאכים לא בקשו רק המצות ואמר להם כלום יש יצה"ר ביניכם אבל התורה לא בקשו שמא יוכלו לקבלה מפני היותה מאוד נעלה מאוד מהם וכאו"א מישראל נשמתו גבוה מהמלאכים מפני היות בלבו אה"ר מסי"נ האמיתית מסותרת מאוד והוא מפני שנשמתו חלק אלקה ממעל בחי' הוי"ה ביטול במציאות לגמרי כו' והראי' מגודל טרדות ויסורין כו' אעפ"כ נקודת אמונתו לא תחסר כלל כו'. והנה עיקר העבודה שתהי' אה"ר זו שבלא טעם בהתגלות עד שתתעורר התגלות

שם . . הברכה: תהלים קלג, ג.

נז, א

א"ת מורשה: נדפס במאה שערים לה, א. ונמצא בכת"י 94 (שממנו נדפס במ"ש) קנג, ב. 200 סב, א. 1064 סו, ב. וכת"י ירושלים 2916 שסא, א.

שם

א"ת מורשה: נעתק מכת"י 208 עו, א. 396 קא, א. נוסח אחר מהניל נעתק מכת"י 184 תיא, א. 349 כג, א. 1064 צב, א.

כל . . קולות: ברכות ו, ב.
המלאכים: שבת פח, סע"ב.

אה"ר של הקב"ה לישראל נחלתו כמים הפנים כו' ג"כ. והנה התורה נתנה להם לכוונה זו בהיות נשמת הישראלי מדבר בתורה הנשמה גבוה מהאותיות שנשתלשלו כו' וה' חלקי הנשמה נרנח"י יוצאים מנקודת הלב בדברו בד"ת נמצא ממשיך אה"ר שבלבו בה' קולות נרנח"י עם נשמתו דהיינו שעושה הקול יחוד סוכ"ע דהיינו אהבה מסותרת הנ"ל עם ה' חלקי נשמתו ומעלה את התורה למקומה בזה והוא בחי' קול לשון המשכה כו' והוא ענין התורה נתנה בה' קולות אלו להעלותה מה שא"א להיות זה במלאכים וזהו כל מי שאינו משמחו את החתן הוא בחי' נרנח"י הנ"ל והכלה היא אותיות התורה שמן השמחה של חתן וכלה הנ"ל יהי' התגלות אהבה מסותרת בחי' סוכ"ע כו' כמו המלך לא יתגלה לעולם כ"א בעת השמחה כו' נמצא קודם לימוד יהי' זה ההתבוננות שהאמונה בחי' סוכ"ע בחי' אהבה מסותרת הנ"ל בשלימות אצלו וע"י הלימוד תתגלה כו' כניל ודיל'.

נוסח אחר מהנ"ל

אל תקרא מורשה אלא מאורסה מאמר רז"ל כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר וכו' ואם משמחו מה שכרו זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות כו'. דהנה ידוע שיש לכל אחד ואחד מישראל בחינת אהבה מסותרת והיא באה מצד כללות ישראל ושורש נשמותיהם כידוע ולבעבור כי רוצה ה' את יראיו שיתגלה לעין כל אהבתם המסותרת ה' צדיק יבחן שמביא נסיונות בגוף ונפש וממון תמיד יותר מעל כל אומה ולשון וזהו התוכחות מגולה הוא כדי לגלות אהבתם המסותרת לעין כל כמ"ש כי הכינתי במקום תנים וגו' אם שכחנו וגו' איתא בגמרא המלאכים בקשו אשר תנה הודך על השמים וגו' אמר הקב"ה למשה החזר להם תשובה וכו' מה כתיב ב"י וכו' תו מה כתיב ב"י וכו' ולא החזיר להם תשובה כ"א על המצות דלא שייכא גביהון ולא החזיר להם תשובה על מצות עסק התורה ומכלל התשובה נשמע כי גם מתחילה לא בקשו המלאכים על מצות תלמוד תורה כ"א על מצות כי מצות ת"ת הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים דהיינו המשכות התגלות אלהותו משורש נשמותיהם של ישראל לתוך אותן האותיות והתיבות שהוא מדבר בפיו והמשכה הזאת אינו בכח מלאך לעשות כ"א ע"י ישראל אשר המה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה מאוד נעלה יותר ממדריגת מלאך כידוע שקול נקרא המשכה מפני שע"י מתגלה בדיבור כל מחשבתו וכו' ע"י עסק התורה ממשיך משורש אהבתו המסותרת ע"י צינורא חמש בחינת נשמתו שהם נפש רוח נשמה חיה יחידה לתוך אותן תיבות ואותיות

כמים הפנים: משלי כו, יט.

וה' חלקי: ע"ס איכה ג, כד.

ה' צדיק יבחן: תהלים יא, ה.

כי . . . תנים: שם מא, כ.

סולם . . . השמימה: ויצא כה, יב.

שמדבר כל אחד ואחד כפי כח ועוצם כוונתו אחד המרבה ואחד הממעט וזהו כי על כבוד חופה ואין כבוד אלא תורה היא חופת השכינה אשר הוא ממשיך עליו משורש אהבתו המסותרת חופף עליו ואותה המשכה הנקראת קול כו' שהם ה' בחינות נשמתו הנ"ל הן המה הה' קולות הבאים מחמת השמחה דוגמת מלך בשר ודם אשר לא יתגלה לעין כל כ"א בעת השמחה והחתן הוא שורש נר"ן חיה יחידה של ישראל והכלה המה האותיות התורה ע"י אותיות התורה שעוסק בשמחה זוכה לתורה שנתנה בה' קולות היינו התגלות אלהותו והמשכתו לתוך האותיות והתיבות שהוא מדבר ע"י ה' בחינות נפש רוח נשמה חיה יחידה כנ"ל.

נ, ב

שבת מעין עוה"ב. כי כל המאכלים שאוכלים בשבת אם יש לו עין השכל לראות ולהשכיל החיות שבתוך המאכל, וזהו פירוש מעין עוה"ב עין מי שיש לו עין השכל לראות החיות שבכל הדברים שבעולם כו' וד"ל.

ס, ב

להבין מאמר רז"ל בינונים ז"י שופטן צדיק ורע לו צדיק וטוב לו וכו'. הנה פי' ז"י שופטן הוא בהיות שכלו מחשבתו ולבו טרודים תמיד בענין אחדות ה' ותורתו ועבודתו לא יפנה מחשבתו אף רגע אך חלל השמאלי שבלב שבו ישכון הרע שכל אשר יתאוה יהי' התחלה משם כי הוא מקור ושרש הרעות בהטות לבו לרע יהי' מיד טרוד בה בתאות נפשית מאד

על . . חופה: ישע"י ד, ה.
אין כבוד אלא תורה: אבות ו, ג.

נז, ב

שבת מעין עוה"ב: נעתק מכת"י 877 מ, ב. וכת"י ירושלים 2916 שסא, א.

סא, ב

להבין מארז"ל בינונים: נעתק מכת"י 147 קצו, א. 170 רסג, ב. וכת"י ירושלים 28 ו, ב. קטע קטן ממנו נדפס במגדל עז ע' שנד, מכת"י ירושלים 3542. 3707.

וישים אף מחשבתו ולבו ושכלו בה מפני היות נשמתו דהיינו השגת שכלו ומחשבתו בעבודת ה' מעט מזעיר לכן בהגיע מחלל זה תאוה רעה וכדומה למחשבתו ושכלו שבראשו מיד יתבטל טרדת מחשבתו שבעבודת ה' ויהי טרוד ברע לעשותו כמו שהי' טרוד מתחלה בטוב. והוא בחינת בינוני שהוא מחצה זכויות ומחצה עונות פי' חלק דביקות לבבו ונשמתו שבעבודת ה' אינו חזק מחלק דביקות לבבו שבשמאלי להרע ומחצה במחצה אינו בטל ולכן בהעלות מלבבו ומוחין שלו איזו דבר רע יהי' מלחמה כמו בין ב' פרדין שוין. אבל בבחירתו ורצונו יכול להגביר ולהכריע הצד הא' כמו שני דברים שקולים שוה במאזנים שבדבר קל יכריע צד הא' ולכן ברצונו יסיר הרע ממחשבתו לבלתי יפנה מחשבתו אליו כלל רק יחזק מחשבתו בעבודת ה' וממילא אף שהרע שבלבו הוא חזק וקיים עדיין לעשותו כבראשונה אך הוא שקט ושאנן שאינו עושה פעולתו כלל בהיות שאין הרע במחשבה כלל ואף בלא עשי' גמורה רק בחי' התאוה לחפוף לעשות כלבד ג"כ אין יכול להיות שא"א להיות זה בלא מחשבה ולכן הוא כמעט כאילו אינו אבל ברצותו ליתן מחשבתו בו יתעורר מאד בחזקו ובתקפו והתכוננות והתעוררות לבבו לטוב יתבטל כו' ונמצא זה וזה שופטן כו'. וזה נק' עובד אלקים פי' עובד הוא עושה דבר כמו עורות עבודין כו' וזה מהפך מרירו למיתקא כו' בהסיר מחשבתו מהרע ומתדבק. בטוב ונק' עובד אלקים בחי' אלקים הוא בחי' עולמות הנבראים להסיר הרע מהטוב שלא יהי' מעורבין והו"ע מט"ט עבד שהוא בעולם היצירה ששם הרע מובדל מהטוב משא"כ בעולם העשי' הרע מעורב בטוב [ויש להרע אחיזה ויניקה בטוב] וכן בנשמות שמעולם היצירה כמו אנ"ש שהרע מובדל מהטוב משא"כ כו' וד"ל. אבל בחי' צדיק ורע לו צדיק הוא מי שרובו זכויות ומיעוטו עונות דהיינו שחלק דביקות נפשו הבהמיות וחב"ד קדושה כי"כ טרוד תמיד בעבודת ה' עד אשר בנטות חלל השמאלי לאיזה דבר רע יגיע אל מחשבתו לא יתבטל מחשבתו מעבודת ה' כלל רק יהי' הרע במחשבתו בהעברה בעלמא ומיד יפליטנו מפני היות רובו זכויות כו' וחד בתרי בטיל שלא יהי' בחי' מלחמה כלל וזהו ורע לו שהרע כפוף ובטל לטוב והוא בחי' עולמות הבריאה כו'. ובחי' זו נק' עבד כמו משה עבדי פי' שכבר עבד ותיקן הרע לנטותו לטוב והיפך מרירא למיתקא [ובל"א או"ש גיהארעוועט עובד ער הארעוועט] ע"ד עורות עבודין. אבל הרע יש לו מ"מ גם אצל הצדיק ורע לו אלא שהוא כפוף ונשבר מאד שיטיהו לכל מה שירצה כמ"ש כהמס דונג מפני אש כן יאכדו רשעים מפני אלקים דהיינו שהדונג אע"פ שנמס מקושייתו ונעשה רך מאד אעפ"כ לא נחסר ממנו מאומה [כמבואר במ"א] והיינו דוקא מפני אלקים בחי' עובד אלקים כו'

מט"ט עבד: זח"א ככו, א"ב.

משה עבדי: מלאכי ג, כב.

כהמס . . . אלקים: תהלים סח, ג.

כמבואר במ"א: ראה ד"ה כהמס דונג [לעיל תהלים סח, ג].

[שהוא מהתבוננות עולמות עליונים ונק' אהבת עולם כמבואר שם] אבל בבחי' הוי' כתיב כי הנה אויביך הוי' יאבדו לגמרי והי' כלא הי' [והוא בחי' בן מעולם האצילות כו' למעלה מבחי' עולמות כו' ודיל]. ולכן אחרי כל אלה אל ידאג ויעצב אדם בהטריד לבו לרע כי זהו מבחי' בינוני וזהו כל אדם ללחום מלחמת ה' להסיר הסיגים שלא יהי' התערבות טוב ברע וממילא ימות הרע בלא יניקתו מהטוב ולהכריע המשקולת להיות חד בתרי בטל בבחי' צדיק ורע לו כו'. וכיזו אינו אלא לשמור המחשבה שלא לחשוב בעיני הרע כלל כ"א בענין אחדות וגדולתו ותורתו ועבודתו ובהגיע בהעברה בעלמא הרע במחשבתו ויטרד לא יפול ויעצב בזה כ"א יעצב בזה יפול יותר כי כן [...] כו' אלא אדרבא ישמח בחלקו והוא בחי' שפלות ודיל.

ד, א

פי' ת"ח אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב. הענין דהנה לא דיברה תורה בגוף רק בשכל לעוה"ב מה שנראה עוד שכל יותר גבוה הוא בטל מחמת תענוג כנר בפני האבוקה ועוד עולה מחיל אל חיל משכל אל שכל ואין לו מנוחה כו'.

נוסח אחר מהנ"ל

מהו צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שזה לא נאמר על הגוף אלא על הנפש לעוה"ב שילכו בהשגות אוא"ס ב"ה מעילוי לעילוי בעא"ע עד אין קץ ותכלית מהשגה להשגה. וכשיצטרך לבא להשגה הגדולה יתבטל מהשגה הקטנה וזה תלך בעילוי אחר עילוי בכל עת ורגע ילכו במעלות להשיגו יתברך וזהו וקדושים בכל יום יהללוך סלה ילכו מחיל אל חיל.

כי . . . יאבדו: תהלים צב, י.

ד, א

פי' ת"ח אין להם מנוחה: נעתק מכת"י 877 ע, ב. 1201 ג, א. וכתי' ירושלים 1055 קעג, א. 1166 רכג, א. 4088 ד, ב. נוסח אחר מהנ"ל נעתק מכת"י 35 צ, ב.

שבת י"א, א

להבין מארז"ל על חללה של רשות דהיינו שמאד נתרבה ונתוספה החכמה בלבו. ולהבין זה מפני מה בעת רגע יהי השינוי כיכ בריבוי החכ'. והענין שמיד שורה עליו השר דאת זלעו"ז בחי' מל' דקליפה שיונק ממל' דקדושה מפני הגלות וכו' וידוע מאמר זוה"ק אבא יסד ברתא הוא בחי' מל' שהוא הכח הדיבור שבנפש כו' והארתו והתפשטותו חיותה בא לו מן אבא שהוא חכ' שבאצי'. וזה נק' חכ' תתאה כו' ונראה בחוש שכח הדיבור אינו אלא להוציא האותיות לבדן בפ"י דהיינו לומר א' ב' ג', אבל לצרפן ג' וד' אותיות במלה אחת לצורך הענין מכח הדיבור. וזהו חכ' ולא מח' ובינה שהרי מיד יבואו להם צירופים בלי שום איזה התבוננות או מח' וד"ל.

נוסח אחר מהנ"ל

להבין מארז"ל על חללה של רשות. דהיינו שמאד נתרבה ונתוספה החכמה בלבו מיד בלבו ואיך בכעת רגע יהי' כיכ השינוי בריבוי החכ'. אמנם הענין שמיד שורה עליו השר דקליפה שהוא בחי' מלכות דקליפ' שיונק ממל' דקדושה מפני הגלות כו'. וידוע מאמר הזהר אבא יסד ברתא היא בחי' מל' כח הדיבור שבנפש כו'. והארה וחיות בא לו מן חכ' שבאצי' כו' ונק' חית והראי' שבכח הדיבור אינו רק להאותיות עצמן אב"ג אבל לצרפן ג' אותיות להיות מלה א' כו' כח הצרוף של האותיות נמשך מן חכ' שמפני כח המשכיל שלו מיד יתפעל הצרוף בלא התבוננות כלל כי בינה הוא התבוננו' ולצרוף האותיות א"צ התבוננו'. ובזה יובן מפני מה קול מעורר הכונה פי' שהתעוררות הלב יותר יבא אם יוציא הדברים מפיו משאם הי' רק במחשבתו בהתבוננות והלא הדבור למטה מהמח' ולמה יפעול יותר כונת הלב שהן המדות אהוי"ר שהם ג"כ למעלה מן הדבור שהם ת"ת ו"ק כו' ואיך יופעלו ע"י הדבור כו'. אמנם הענין הוא כנ"ל בפ"י אבא יסד ברתא דהיינו שכח החכ' שהוא אב לכולן מתפשט בדבור ונק' חכ"ת כו'. ומפני שהחכ' ג"כ שרשי המדות כידוע לכן בדבור מתלהבים המדות יותר מבמחשבה כו'.

שבת י"א, א

להבין מארז"ל על חללה של רשות: נעתק מכת"י 94 קנה, א. 1201 נ, א. 1235 צד, א. נוסח אחר מהנ"ל
נעתק מכת"י 269 רצו, א.
אבא יסד ברתא: הקריז חקון סט (קה, ב).

כא, ב

לשנה אחרת קבעום בהלל והודאה. להבין מהו הודאה דאיתא בגמרא מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. הענין דיש אצלינו בתפילה ב' מינים ברכה והודאה ומהו הודאה כאדם שמודה לחבירו על איזה דבר שהיה מחולק עד הנה. אך הענין דהנה כל א' יש לו תענוג ממה שיש תענוג ומשיג הדבר הנ"ל ויש לו תענוג ממה שחוץ ממנו וממחי' שלו שמחיה אותו אין לו תענוג ובאמת חיוב גדול להתענג ממחי' יותר מכל התענוגים הנמצאים בעולם שמחיה אותם מאין ליש ואחי' כשנמצאו בעולם יכול לקבל תענוג מאיזה דבר ועכ"פ בלתי החיות לא היה יכול לקבל שום תענוג מאחר שאינו נמצא בעולם ממילא החיות גדול ואנו רואים בחוש שכאמת אצל בעל החיים שלו מכל התענוגי' כי כל אשר לו ניתן בעד נפשו כמו שאנו רואין שמוסר נפשו לסכול כמה יסורין קשים לקחת רפואות מרים בכדי להשאר בחיים. מכל הנ"ל יובן שחיים גדול ואעפ"כ אין אדם משיג תענוג מחיות. הענין מפני שתענוג תמידי אינו תענוג וממילא קודם שנתהווה בעולם לא היה מי שיקבל תענוג וכשנתהווה בעולם הוא תענוג תמידי. אבל באמת הוא טעות גדול כשידע ויתבונן שזה הוא עיקר העבודה שיתבונן האדם שלא רק פ"א ברא הוא ית' כל הכרואים מאין ליש כי בכל רגע הוא מחיה בחסדו הגדול מאין ליש ובלא"ה היו כלין ונפסדין כולם ברגע א' כמאמר ברוך עושה בראשית ונאמר בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם למשל אצל האדם הדיבור מקבל ממחשבה והמחשבה מהשכל כן צריך תמיד זו מזו עד שמחי' תמיד כל העולמות בכל רגע וזהו בראשית ברא אלהים ראשית חכמה שצריך לקבל תמיד ממנה ממילא כשהיה אדם מתבונן בכל זה לא היה תענוג תמידי והיה בטל מכל התענוגים נגד התענוג הזה והיה מדבק א"ע רק אליו כמי'ש ובחרת בחיים כי הוא חייך ולדבקה בו וזהו פי' יונתי בחגווי הסלע וגו' יונתי הוא השכל מל' אונאה, שמאנין אותה לירד בגוף בחגווי הסלע הוא הגוף החומרי בסתר המדרגה שמסתיר ממנה כי כתיב אני ה' לא שניתי מאחר שכולא עלמא כלא חשיבי באמת כלא שאין שום עולם ואין שייך אצלו שום מקום וזמן מאחר שהכל ממנו ואין שום דבר

כא, ב

לשנה אחרת קבעום בהלל: נעתק מכת"י 35 מט, א. 349 עא, ב. וכת"י ירושלים 4088 נט, ב. נוסח אחר מהנ"ל נעתק מכת"י 1174 סז, ב.

בשחת י"ט כסלו תרצ"ז מסופר איך שמאמר זה נאמר בייט כסלו תק"ס.

נדבר . . . צבאס: תהלים לג, ו.

בראשית . . . אלקים: בראשית א, א.

ראשית חכמה: תהלים קיא, י.

ובחרת . . . ולדבקה בו: נצבים ל, י"ב.

יונתי בחגווי הסלע: שה"ש ב, יד.

יונתי . . . אונאה: זחיב קצט, א. וראה גם ד"ה יונתי (לעיל שה"ש ב, יד).

אני . . . שניחי: מלאכי ג, ו.

חוץ ממנו והוא משיג א"ע וממילא אצלו עבר ועתיד שוין וכן הוה הכל ברגע א' מאחר שהכל ממנו. וזהו שכתב הרמב"ם הוא המדע והוא היודע. אך מ"מ בהסתרה נראה שינויים וזהו כוונתו שהשכל שבגוף הוא מתאוה ורואה שינוין אבל באמת איננו כך ומ"מ בהתבוננות יש ב' בחי' שמיעה וראיה ואינו דומה שמיעה לראיה שבראיה נתאמת הדבר אצלו בלי ספיקות וזהו ב' שמות חכם ונבון איוהו חכם הרואה את הנוולד שיראה שבאמת כך הוא ע"ד הראני את מראיך השמיעני את קולך ובודאי אם היה מתבונן בזה תמיד שהוא א"פ כנ"ל היו בטלים ממנו כל התענוגים והיו כנר בפני האנוקה רק לדבקה בו. וזהו ברכה והודאה. והחילוק שבין שבת לשאר מועדים ע"ש הנס שנעשה בו נראה גדולתו ומתגלה ומבין שהכל ממנו ית' כי הנס הוא התגלות אלקות ולכן הוא הודאה שמודה לו ית' שאינו כמו שחשב עד הנה שיש ח"ו שינויים רק שזה היה מחמת הסתרה אך מ"מ זו ההתבוננות אינו רק בחי' שמיעה משא"כ בשבת ממילא נעשה באמת שהוא אח"פ ויכול כל אחד לדבקה בו ולהיות בטל מקמי' מחמת בחי' אין. וזהו אות ג' שבשבת יש תלת קשרין קב"ה ושבת וישראל ואע"ג דאיהו לא חזי כו'. וזהו נק' ברכה בחי' ראיה הנ"ל מל' דבר המתרבה ומתגדל שיתגדל אלקים עד שבאמת צריך להיות הכל בטלים וזהו ברוך אתה וזהו ויברך אלהים וכו' אעפ"י שהוא בחי' אלהים לחיות עולמות מ"מ ויברך כו' שהכל בטליו נגדו ית' ולכן אין שום זמן רק ששת ימים תעשה מלאכה ויום השביעי שבת לה' אלהיך. וזהו ג"כ יתגדל ויתקדש שמי' רבא שיגדל שמו וזהו ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב בה כשהשם מתברך בא הטוב משא"כ בחנוכה שאינו רק בחי' שמיעה בחי' הודאה כו' והוא למטה ממדרגה צריך יותר זמן כ"כ התבוננות עד שתכלה רגל מן השוק רגל היא אמונה מן השוק שהיא רה"ר שהוא ענפים שמתפשטים שהם השינוים הנראי' בעולם רק ליראה ולהתבונן ולהתחזק באמונתו כ"כ עד שתקבע האמונה בלבו שהוא אח"פ וד"ל.

נוסח אחר מהנ"ל

לשנה האחרת קבעו ועשו יו"ט בהלל ובהודאה. להבין מהו הודאה והוא עפ"י דאיתא בגמ' מצוותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. והענין דיש אצלינו בתפילה ב' ענינים, דהיינו ברכה והודאה. ענין ההודאה כאדם שמודה לחבירו על איזה דבר שהי' מחלק עמו עד הנה וכעת הוא מודה שכדבריו כן הוא. אך הענין דהנה כ"א יש לו תענוג וחיות, וענין התענוג שיש לו מזה שחוץ ממנו או כשהוא משיג איזה דבר כו', ומחיות שלו שמחי' אותו אין לו תענוג, ובאמת החיים הם. יותר תענוג מכל התענוגים

וידע הרמב"ם: הלי' יסוהית פ"ב ה"י.
 איוהו . . הנוולד: תמיד לב, א.
 הראני . . קולך: שהיש שם.
 ברכת . . תעשיר: משלי י, כב.

הנמצאים בעולם שמחי' אותו יש מאין. ואחי' כשנמצא בעולם יכול הוא לקבל תענוג מאיזה דבר, ועכ"פ בלתי החיים לא היה יכול לקבל שום תענוג מאחר שאינו נמצא בעולם. ממילא החיים הם יותר גדול. וגם אנו רואים בחוש שאצל כיא חיות שלו גדול מכל התענוגים שאם היו נותנים לאדם איזה תענוג וימות מיד בוודאי לא הי' מקבל ולא היה מתרצה ברצוי שום תענוג בעולם. וכמו שאנו רואים שאדם סובל כמה יסורים לפעמים להשאר בחיים וכמו שלפעמים לוקח איזה רפואת מרים בכדי להחיות את נפשו. מכל הנני' מובן שהחיים גדול. ומי'מ' אין אדם משיג תענוג מחיים, אבל הענין הוא שתענוג תמידי אינו תענוג, וקודם שנתהווה בעולם לא הי' מי שיקבל תענוג. וכשנתהווה בעולם הוא תענוג תמידי ולא יכול לקבל תענוג, אבל באמת הוא טעות גדול, כשידע ויתבונן האדם שזה עיקר העבדות מאדם שיתבונן שלא רק פי'א ברא הוא ית' כל הברואים יש מאין רק בכל רגע הוא ית' מחי' בחסדו הגדול מאין ליש, ובל"ז היו כלים ונפסדים כולם ברגע אחד, כאמר ברוך עושה בראשית, ונאמר בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, והוא עדי'מ' כמו אצל האדם הדיבור מקבל מהמחשבה והמחשבה מן השכל, כן עתה מקבלים זמ"ז עד שמחי' תמיד כל העולמות בכל רגע, וזהו בראשית ברא אלהים ראשית חכמה שצריך לקבל תמיד ממנה, וכשהאדם יתבונן בכל זה אזי לא יהי' התענוג אצלו תמידי מאחר שבכל רגע מחי' אותו יש מאין, והי' מבטל כל התענוגים נגד התענוג הזה. והי' מדבק א"ע רק אליו ית', כמ"ש ובחרת בחיים כי הוא חייך כו'. וזהו פי' יונתי בחגווי הסלע וגו', יונתי נקי' השכל מלשון אונאה שמאנין אותה לירד בחגוי הסלע הוא הגוף החומרי, בסתר המדרגה שמשתיר ממנה, דהנה כתיב אני ה' לא שניתי וכולא קמי' כלא חשיב, ובאמת שאין שום עולם, ולא שייך אצלו שום מקום וזמן מאחר שהכל ממנו ית', ואין דבר שחוץ ממנו והוא משיג א"ע כו'. וממילא אצלו עבר ועתיד והוא הכל ברגע אחת. מאחר שהוא מחי' כל העולמות עליונים ותחתונים במאמרו עד לעולם כמ"ש צופה ומביט עד סוף כל הדורות ברגע א'. מאחר שאין דבר חוץ ממנו ית', וזהו שכתב הרמב"ם ז"ל שהבורא ית' הוא ומדעו א', משאי' אדם, למשל אדם כשהוא יודע איזה דבר שחוץ ממנו הוא והדבר שהוא יודע הם ב' ענינים, מכיון שהדבר ההוא איננו האדם עצמו רק שהאדם יודע הדבר בידיעה שחוץ ממנו, משאי' לגבי השי'ת לא שייך זה מאחר שהכל נמשך ממנו ואין שום דבר שחוץ ממנו. וכשיודע א"ע יודע את הכל מאחר שאין דבר חוץ מעצמותו ית'. וז"ש הוא המדע והוא הידוע ובידיעת עצמו יודע הכל כמ"ש כי ממך הכל ומידך כו', ולכן לא שייך אצלו זמן ומקום כנו', אך מ"מ בהסתרה נראה שינוים, אמנם באמת אין שום שינוי לפניו ית' שהוא א"פ, וזהו יונתי שהשכל בגוף הוא מתאנה ורואה שינוים, אבל באמת צריך האדם להתבונן שאינו כן, ומי'מ' בהתבוננות יש ג"כ ב' בחי' יש שמיעה וראי' ואינו דומה שמיעה לראי' ששומע הדבר הנ"ל ומבין, אבל באמת מ"מ אינו נתאמת אצלו הדבר כ"כ וכשרואה הוא נתאמת אצלו באמתיות גמור בלי שום ספיקות. וזהו איזהו חכם הרואה את הנולד שרואה

כו'. וז"פ ב' שמות חכם ונבון, ואלו הני' בחי' שאדם יכול להשיג בהתבוננותו בחי' שמיעה שיבין, וראיי' שרואה בחכמתו שבאמת הוא כך, וז"פ הראני את מראיך השמיעני את קולך, ובוודאי אם הי' האדם מתבונן בזה תמיד שהוא ית' א"פ כנז' היו כל התענוגים בטלים ממנו רק לדבקה בו, והי' כנר בפני אבוקה, וזהו ברכה והודאה, והחילוק שביניהם הוא בעצמו החילוק שבין שבת לשאר מועדים, שהנה שאר מועדים ע"ש הנס שנעשה בהם הוא מתראה גדולתו ית' ומתגלה אלהותו ומבין כל היצור שהכל הוא ממנו ית' שהנה הנס הוא התגלות אלהותו, ולכן הוא בחי' ההודאה שמודה לו ית' שאינו כמו שחושב עד הנה שיש ח"ו שינוים, רק שזה הי' מחמת ההסתרה, אבל באמת אינו כן, אך מ"מ התבוננות אינו רק בחי' שמיעה הנ"ל, שמבין אבל באמת אין אצלו כיכ בחי' השגה וראי', אבל בשבת נעשה באמת ממילא שיכול לדבק א"ע כאוי"א מישראל בו ית' להיות בטל מקמי' מחמת בחי' אין הנז', שבשבת יש תלת קשרין קוביה ושבת וישראל, ואע"ג דאיהו לא חזי מזלי' חזי, וזהו נק' ברכה בחי' ראי' הנ"ל. ברכה מלשון דבר שמתרבה ומתגדל שאלהותו מתגדל בעולם, וזהו ברוך אתה, ויברך אלהים את יום השביעי, אעפ"י שהוא בחי' אלוהים לחיות עולמות כו' וד"ל.

לג, ב

נשים דעתן קלות פי' כי יש ב' בחי' דעת היינו דעת עליון המקשר חו"ב ויש דעת תחתון המקשר חב"ד ומדות ונוק' דו"א היא ספי' המל'. וזה הדעת התחתון קל הוא כי בקל הוא נדחה אם אינו מקשר ומעמיק מאד בחב"ד וד"ל.

לג, ב

נשים דעתן קלות: נעתק מכת"י 337 סג, א.

פח, א

וזהו סוד נעשה ונשמע שאמר השי"ת מי גילה רו זה לבני רו שמה"ש
 משתמשין בו והוא באמת רו וסוד גדול שא"א לגלות אותו כי הרשעים
 גילו ויעשה בדרך זה כל ימיו כי זה ג"כ צ"ל על זה הדרך להפטר מכל רע
 בהמשיכו אותיות לתורה ועבודה ע"י זאת המדה כנ"ל ואז הרים כדונג נמסו
 מלפני ה' כהמס דונג מפני אש כן יאבדו רשעים מפני אלקים שהוא הרע
 וזהו סוד ורו גדול וד"ל.

שס

נעשה ונשמע אמר הקב"ה מי גילה רו זה לבני כתר שמה"ש משתמשין בו
 כו'. וצריך להבין מפני מה לא הי' להאבות התורה, מפני שהם
 מרכבה שהוא עץ החיים. ובוה יובן מה שא' בני יעקב לאביהם כשם שאין
 בלבך אלא אחד דכולא קמ"י כלא חשיב וכולן בטל"י אצלו ונמצא רק א' כך
 אין בלבנו אף שאנחנו במדריגה תחתונה ממך כי יעקב הוא עץ החיים ובניו
 הם הענפים מ"מ אין בלבינו אלא אחד. וצ"ל שאלפיים שנה קודם בריאת
 העולם הי' התורה ואיך הי' שם לא תנאף. אלא לא תנאף לא הי' שם כמו
 שאנו מבינים אלא כשנתנה תו' לישראל הי' לא תנאף כפשוטו ממש. וזהו
 דא"י ברע"מ ושמתם ועשיתם אותם וודאי. וזהו וירד ה' על הר סיני

פת, א

וזהו סוד נעשה ונשמע: נעתק מכת"י 284 כו, א. 349 נב, ב. 355 סב, ב. 361 קצו, ב. 633 סח, א. וכת"י
 ירושלים 414 לו, ב. 4088 ד, א.
 מההתחלה, וזוהי נראה שבא בהמשך למאמר נוסף. וראה מ"ש בהערה לד"ה כתיב לא תעלה (לעיל יתרו
 כ, כג).

ינילו: נ"א: ירגילו.

אוחיות: נ"א: אתרו ית'.

הרים . . ה': תהלים צו, ה.

כהמס דונג . . אלקים: שם סח, ג.

שס

נעשה ונשמע: נעתק מכת"י 111 כה, א. 929 סב, ב.
 שהם מרכבה: ב"ר פמ"ו, ת.
 כשם . . אחד: פסחים נו, א.
 אלפים . . העולם: ב"ר פ"ח, ב. מדרש תהלים צ, יב.
 וירד . . סיני: יתרו יט, כ.

כי התו' נתגשמה וירדה. ובזה יובן גבורי כח עושי דברו כי ישראל הם גבורי כח כי הם מתגברים על יצרם על לאו הן ועל הן לאו. ובזה יובן ה' צבאות מכה"כ כי יש י"ב צרופי אותיות בהוי' שהוא נותן חיות ביום לכה"ע, וי"ב צרופי אותיות באדני' שהוא נותן חיות בלילה. וזהו ה' צבאות שהוא מהוה כל הצבאות מלא כל הארץ כבודו כי השם אינו אלא שמו, ובטל אצלו וזהו כבודו, כי מה שהוא מגושם ביותר הוא כבודו שהוא יתרון האור מן החושך, וזהו חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, דלכאו' הוא גסות הרוח והשפלות הניכר למעלה אינו כלום, רק הוא כלי להמשיך רמ"ח אברי' דמלכא וד"ל.

קלט. א

אין ישראל נגאלים אלא בצדקה שנאמר ושביה בצדקה. כי הוא היפוך סיבת הגלות שהיא בחי' לגרמי' חורבן בית שני שהי' בו תורה ועבודה רק שהי' בו שנאת חנם. הנה כל ישראל שורש נשמותיהם שהוא כנ"י הוא אחדות גמור וכל א' יש לו חלק א' אפי' רשע רק שהוא בגלות אצלו כו'. ומשביעין את האדם הוי רשע בעיניך הוא הרע מצד החומר והקליפה משכא דחויא וכו' ויקח מקרקעות הבית, ורשב"י שאמר אני ובני מהם כו' שאני שלו אינו מצד הרע וכו' וזה בודאי יהי' במעלה העליונה על ס"א וכל מה שרואה בחבירו איזה דבר אינו מהאמת שישנאהו כי אם מחמת איזה פני' וכו' אפי' מחמת שאינו יכול לסבול רע של חבירו גם הוא אינו בתכלית האמת והיחוד אחד אמתי כי אז לא הביט און ביעקב כו' וזהו מה שאנו אומרים ודוויים שלא יקטרג כו' וא"כ הוא רק מגרמי' שאינו באמת באחדות כו' שהוא ה' עילאה שהוא אחד אמת ולכן הוא הגלות. ומעשה הצדקה הוא היפוך בחי' לגרמי' וזהו ושבי' בצדקה וכו'. אף שמעשה הצדקה יכול להיות גי'כ לגרמי' מחמת

גבורי . . דברו: תהלים קג, כ.

ה' . . מכה"כ: ישעי' ו, ג.

כי השם: נ"א: שהם.

חייב . . העולם: סנהדרין לו, א.

הניכר: נ"א: הנוכר.

קלט. א

אין ישראל נגאלין: נדפס בבונה ירושלים ס"ז. ונמצא בכת"ל 167 ע' רנח. 268 לא, א [בשניהם — בכותרת: ענין הצדקה]. וכת"י ירושלים 28 א, ב.
ומשביעין . . בעיניך: נדה ל, ב.
ורשב"י שאמר: סוכה מה, ב.
לא . . ביעקב: בלק כג, כא.
ושבי' בצדקה: ישעי' א, כז.

איזו פני' וכו'. מ"מ אפי' אלף מחשבות זרות וקליפות לא יוכלו לבטל המצוה רק האיש ענוש יענש שהי' אצלו בגלות בלבושים רעים כי התורה נבראת אלפים שנה כו', בריאה לשון ממילא וכנ"ל, דכל מה שאנו עושים המצות או ת"ת אף שאינם יכולים להשיג אפי' א' מני אלף כו' מ"מ נעשה מאליו כי לשון בריאה וכו'. וקודם מתן תורה לא הי' זה שאדה"ר קודם חטא כעה"ד שהיא בגי'ע איך קיים התורה והמצות, כגון גיטין וחליצה וכל הדומה שאין שייך בגי'ע רק שהי' המעשה שלו ברוחניות ודקות, וכן אברהם ויצחק כו' איך קיימו אותם קודם מתן תורה אלא שהיו משיגים בגודל עבודתם אברהם באהבתו ויצחק בריאה כו' שורש התורה ואח"כ עשו במעשה כמה שרצו אברהם וכו' יעקב הניח תפילין במקלות יצחק חפר בארות. אבל אחר מ"ת ומעשה המצות לישראל אף שאינם משיגים שורש מעשה המצות בעובדא דלתתא אחר עובדא לעילא וכו' מפני שכך הוא הבריאה. וא"כ אין במעשה המצות כמעשה הצדקה בחי' לגרמי' שנותן שלו לאחר הוא בחי' הקדושה שא"ס אי'ע לעצמו ומשפיע לזולתו כמדת החסד. מה שא"כ הסי'א שהיא בחי' ה'ב כי זה לעומת זה כו' ובאמת בהסתלקות וכו' אזי הדין והסי'א וכנ"ל וד"ל.

עירובין יג, ב

בית שמאי ובית הלל הלכה כב"ה דנוחין ועלובין היו והיו שונים דברי בית שמאי קודם כו' דכתיב אשכון את דכא דהיינו במקום היותר נמוך, יוכל להשתלשל שם היותר נעלה כו'. והנה זהו הנא' כדוד וה' עמו שהלכה כמותו בכ"מ. אמר שאול זה אינו כיונתן בני וחלשה דעתו דאפי' איהו נמי לא הוי' בי כ"כ ואף ע"פ שאלו ואלו דא"ח אלקים דוקא בחי' אלקים בלבד אבל בחי' הוי' בחי' סוכ"ע אינו אלא במי שהוא שפל בעצמו עד קצה האחרון

התורה . . . שנה: ב"ד פ"ח, ב.

עירובין יג, ב

ביש זביה: נדפס באוה"ת יתרו ע' תחצג — עם הגהות הצי' וכותב ע"ז שם: מ"כ נ' שהוא דברי רבינו ז"ל אות באות. ונמצא (בלי ההגהות) בכתי' 208 פד, ב. 239 נח, א. וכתי' ירושלים 3551 מת, א [לקמן יוסמנו השנייים בין הכתי' לאוה"ת שם: אבל לא ההגהות].

המאמר הובא ונתבאר בשיתח' ש"ס מקץ תשס"ו (הנחה בלתי מוגה).
קודם כו': באוה"ת: קודם כמבואר פ"ק דעירובין די"ג ע"ב והענין.

דכתיב: ישעי' נג, טו.

וה' עמו: באוה"ת: כשמי' ס"י (טז, יח) וארז"ל.

בכ"מ: שם: בסנהדרין פ' חלק דף צ"ג ע"ב.

הוא מוצא דין אמת לאמיתו להיות כן יקוים להלכה למעשה כי נעוץ טובי'ת, אשכון ואת דכא כו', ואף זאת להיות כן דאיח אינו אלא בצדיקי' המופלגים כמו בתנאים כו'. ולכן הלכה כדברי המכריע בהיות בחי' ההכרעה בא ממקום גבוה הרבה יותר משרש הב' דיעות החולקות מאחר שמכריע להיות לא כדברי זה ולא כדברי זה מוכרח ששיג השגת שניהם והעולה על גביהן הממוצע ביניהם כו' כמו שהמדות חויג הפכים והמכריע שנוטה לפעמים לזה ופעמים לזה הוא הדעת המנהיגם שהוא שורש שניהם כו' והיותר גבוה למעלה משתלשל בבחי' היותר למטה.

פסחים כב, ב

את הוי' אלקיך תירא לרבות תיח. במהרי"ל הקשה למה לא פירש שמעון כשהגיע לוואהבת את הוי' כו'. ויש בזה הרבה תירוצים, הא' דבואהבת יש לרבות ולפרש הריבוי זאת על התורה עצמה כמיש מה אהבתי תורתך כו', ולא על תיח אבל היראה איא כיא על תיח לכך פירש, ור"ע דרשי' לריבוי לפי שהתיח פירושו שנשמתו מקבלת מחכ' כח מיה שהוא בתכלית הביטול לגבי אור איס לכך אין היראה מתיח יש ודבר מה שתהא נגד יראת ה' חיו. וזהו את כל את לשון טפל וכו', משאיכ מי שהוא נפרד יראתו אינה בבחי' ביטול כמו יראו מה' כל הארץ כמיש במיא. ועוד י"ל בענין אחר דהאהבה להיות התכללות והביטול תתכן גם בתיח כמאמרם וכי אפשר לדבק בשכינה כו', אבל היראה היפוך האהבה ע"כ לא הסכים שמעון העמסוני שיראו מהתיח, ור"ע הסכים לפי שיראה פנימי' יש בה יותר ביטל במציאות מבאהבה וכו' וד"ל.

אינו אלא בצדיקים: שם: זהו בצדיקים.
הלכה כדברי המכריע: ברכות מג, ב.

פסחים כב, ב

את ה' אלקיך תירא: נעתק מכת"י 105 פה, א. 691 מב, ב. וכת"י ירושלים 2916 שם, ב.
את . . תירא: עקב י, ב.
במהרי"ל: סי' א. וראה חדאיג מהרשיא פסחים שם בשם מהר"ש מפראג.
ואהבת את הוי': ואתחנן ו, ה.
מה אהבת תורתך: תהלים קיט, צו.
יראו מה' כל הארץ: תהלים לג, ח.

נד, א

ענין תשובה קדמה לעולם. ולכאורה תמוה כי אם אין עולם ואין עון אשר חטא איך תהי' תשובה. כי עיקר התשובה בלב שהיא בחי' ה' עילאה דהיינו שתכלה נפשו אליו ית'. והנה הדבר המעורר האהבה רבה הלזו מבואר בכתוב אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם פי' שאין לכם כלות הנפש שהיה מהראוי להיות לכם מאחר שאני ה' לא שניתי כמ"ש אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר שנברא כו' וכמ"ש אתה הוא ה' לבדך פי' אתה לבדך שאין עוד ואפס בלתך ומה שנראה שיש עולם היינו כמ"ש אתה עשית את השמים כו' ואתה מחיה את כולם כו'. וביאור הדבר כי הנה העולם הוא תחת הזמן שיתא אלפי שנין ואפי' ימות המשיח ותחיה"מ הוא בזמן והזמן נברא הוא להחיות עולמות עליונים ותחתונים שע"י י"ב צירופי הוי"ה שמתחדש בכל יום דהיינו בכל שעה צירוף א' הוא מהוה ומחיה עליונים ותחתונים ובכל לילה י"ב צירופי אדנ"י והחיות רצוא ושוב פי' שהחיות שירד בצירוף הוי"ה רצוא למקורו ושוב אח"כ בצירוף הב' ולכן מוכרח להיות י"ב צירופים לכל יום מחמת שהוא בחי' רצוא ושוב שאלי"כ היה די בצירוף א' ומחמת שהחיות רצוא ושוב נעשה בחי' זמן ולכן נק' שעה מלשון פנה שפנה מלמעלה למטה בבחי' רצוא ושוב וכן הלב שבו עיקר החיות האדם דופק תמיד לפי שהאדם הוא עולם קטן ומה שיש בעולם הוא ג"כ באדם שהחיות שלו הוא ג"כ בבחי' רצוא ושוב והוא כמשל המורה שעות שקורין זייגער. והנה מבשרי אחזה אלוה כמו למשל אדם שיש לו איזה ענין לדבר הנה הדברים חקוקים על לוח לבו כולם כאחד מה שצריך לדבר ולפרוט בשפתיו בשעה ושתיים כך כבי' למעלה מקור החיות והצירופים שהוא חיי החיים אור א"ס ב"ה שם אין שום התחלקות וזמן עבר ועתיד והוה כלל כי שם נכללו כולם כאחד רק כשהחיות נמשך מלמעלה למטה לחיות עולמות נעשה בחי' זמן וכן קודם שנברא העולם לא היה בחי' זמן ומקום כלל. והנה ביר"ד נברא העוה"ב וכה"א נברא העוה"ז וכל סדר הזמנים ואפי'

נד, א

ענין תשובה קדמה לעולם: נעתק מכת"י 115 מו, א. 147 קמב, ב. 167 ע' רעט. ב. 170 רצו, ב. 184 תז, א. 265 יז, ב (הב'), 268 לה, א (הב'). 269 רעה, א. 349 לא, א (חסרה ההתחלה). 400 מו, א. ושם צה, א. 415 ג, ב. 714 א, א. 929 יז, א. 1034 קג, א. 1174 קטו, א. וכת"י ירושלים 1166 קמה, ב.
ברוב כתה"י בא מאמר זה בהמשך לדיה להבין ענין תשובה (לקמן ערך תשובה), משבת תשובה תקניו.
וראה מ"ש בהערות שם.

ולכאורה . . תהי' תשובה: בכמה כת"י ליתא.

אני . . כליתם: מלאכי ג, ו.

אחה . . שנברא: תפלת השחר.

אחה . . לכדך: נחמי"ס, ו.

אחה . . כולט: שם.

ומחמת . . בחי' זמן: ג"א: ולכן שיהי' החיות היורד מלמע' למטה ונעשה בחי' זמן.

ביר"ד . . העוה"ז: מנחות כט, ב.

ימות המשיח ותחמה"מ אינם אלא בחי' יו"ד וה"א והוא כמו למשל אות א' נגד כל הדבורים שיכול אדם לדבר כל ימי חייו אינו נחשב לכלום כך כל העולמות עליונים ותחתונים אינם נחשבים למאומה לפניו מאחר שהוא תחת זמן והרי יש בכחו ית' להוות ולהחיות עוד כמה פעמים שיתא אלפי שנים כו' וכמה שמיטין ויובלות עד א"ס ותכלית ולכן כולא קמי' כלא חשיב וז"ש ברגע קטן עזבתיך שאינו אלא כרגע קטן נגד מאה פעמים רבבות שנים שאינו נחשב לכלום וזהו וברחמים גדולים אקבצך פי' כשאקבצך שאז יתגלה בחי' רחמים גדולים דהיינו גילוי אלקותו ית' בתחתונים ואז תראה שהכל כרגע לפניו ית' כי מ"ש כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול היינו בזמן הגלות כמ"ש ואשמורה בלילה וזהו מ"ש יעלה ויבוא זכרונינו וזכרון משיח כו' שהכל אינו אלא זכר בעלמא ואין שום שינוי לפניו ית' בין קודם שנברא העולם ובין אחר שנברא העולם. וזהו תשובה קדמה לעולם שאין הפירוש שהתשובה היתה קודם בריאת העולם שאם אין עולם אין עון אשר חטא ואין תשובה אלא הענין שהתשוב' בכלות הנפש הוא למעלה מהזמן והעולם שע"י שמתבונן בגדולת א"ס ב"ה שאין לפניו שום התחלקות זמן הוא בא לידי תשובה זו. והנה אף שכל אדם יבין זאת אך הנה יש עוד דבר המעכב את התשובה בכלות הנפש והוא מ"ש אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם, פי' שמה שאין לכם כלות הנפש מחמת שאתם בני יעקב פי' בחי' יעקב בחי' עקבים לשוטט בהבלי העולם ובחי' בני יעקב היא מדריגה פחותה מזה היינו שמוטבע ומושרש בענייני גופו וזה פי' גסות הרוח שהרוחניות גס ועב ומדובק בחומר וטיט הוא גופו ועושה לגרמי' כו' שהוא בחי' יש ונק' בחי' זו בשם סרכות הריאה שנסרכו עד דלא יכול לפרחא בהון לסלקא קדם מלכא כי אף שמתבונן היטב בגדולתו ב"ה אינו רוצה לשוב אליו ולשנות טעמו וטבעו בראותו כי קשה עליו צרכי גופו והוא דומה למשל כמו ישראל מומר האוחז צלם בידו ויודע שאין בו ממש ומחזיק בו מפני שקשה עליו לסבול שפלות היהודים ודחקותם, ועצה לזה מבואר בזהר אעא דלא סליק ב"י כו' מבטשין פי' שישפיל א"ע להיות נבוה בעיניו נמאס ע"י שמתבונן שהוא רחוק מאוד מה' בתכלית הריחוק ולהיות לו לב נשבר ואזי יפרק וינתק כל הסרכות שתוכל נשמתו להתנענע לפרחא לסלקא קדם מלכא בכלות הנפש בדרך הטבע כנר בפני האבוקה.

ברגע קטן עזבתיך: ישע"י נד, ז.

פעמים: ני"א: אלפים.

כי . . . אתמוז: תהלים ז, ד.

ואשמורה בלילה: שם.

בחי' יעקב . . . העולם: ני"א: יעקב הוא בחי' יו"ד עקב שהחכמה היא בחי' יו"ד נשתלשה וירדה עד עקביים

ממש למטה בשפלות עולם.

צרכי גופו: ני"א: פרידתו מצרכי גופו.

אעא . . . מבטשין: זח"ג קסח, א.

אִיתָא בפלוגתא חד אמר כולו לה' וחד אמר כולו לכם וחד אמר חציו לכם. לכאורה למה אמר ביו"ט דוקא כולו לה' הלא בשאר ימים נמי מחויבים לעשות כן. ואיך סובר חד כולו לכם. אך נראה דהנה כתיב לכל האותות והמופתים אשר עשה משה לעיני כל ישראל בראשית ברא אלקים מהו אותות ומופתים שהוציא לנו מים מסלע והוריד את המן ושאר נסים. ואיתא במדרש על ודברתם אל הסלע דהיינו שישנה פרק א' ויצא מים, ולכאורה קשה הלא הפרק משניות יש ג"כ היום ולמה אין אנו יכולים להוציא מים, אך להבין זה מפני מה הוציא משרעיה מחמת פרק משניות שהתורה למעלה מהטבע מחמת זה יכול לפעול דבר שאינו בטבע וזהו מופת לעיני כל ישראל שהם הטבע וכשהם רואים דבר למעלה מהטבע זה להם אות ומופת אבל למעלה בו ית' אין אות או מופת כי הוא למעלה מן הטבע. ומפני מה אין אנו יכולים לעשות כן מפני שעוונותי מבדילים ביניכם ומפני זה אין אנו יכולים לפעול למטה דבר שלא בטבע אף בדית. וזהו דוקא למטה אבל למעלה אין דבר מפסיק כדכתיב גם חושך לא יחשיך ממך פי' חושך של עונות לא יחשיך ממך דוקא דהיינו הבדלה. וזהו ולבני ישראל הי' אור במושבותם כשרשם למעלה ודיל. וזהו בראשית ברא אלקים דהיינו אלקים ברא בראשית פי' ברא שבת שהוא שבת בראשית, שבת הוא שמא דקוב"ה דאיהו שלים מכל סטרי, הוא ו' קצות שהוא א' פשוט וששת ימי המעשה יש להם חיות משבת קודש דששת ימי המעשה הם ו' מדות דהיינו ביום א' הוא חסד ובי' הוא גבורה וכו' שבת הוא כולל הכל והוא למעלה מן הטבע ויו"ט ג"כ למעלה מן הטבע כי ה' עשה לנו נסים גדולות פסח יצי"מ שבועות מ"ת כנ"ל וסכות ענני הכבוד שהשם הי' מקיף אותנו וע"כ אנו חייבים לזכור זאת. חד אמר כולו לה' דהיינו שילמוד כל היום שהוא כמו יו"ט שהוא למעלי' מהטבע יותר, וחד אמר חציו וחד אמר כולו לכם פי' לכם יהי' כולו דהיינו אכילת בשר ושתיית יין שהוא כלי לשמחת אמת כמאמר אין שמחה אלא בבשר וביין ודיל.

סח, ב

- איתא בפלוגתא: נעקק מכת"י 349 סג, א.
 לכל . . ישראל: ברכה לד, יב.
 בראשית ברא אלקים: בראשית א, א.
 ואיתא . . מים: חוקת כ, ה. יל"ש עה"פ.
 עוונותי מבדילים ביניכם: ישעי' נט, ב.
 גם . . ממך: תהלים קלט, יב.
 ולבני . . במושבותם: בא יו"ד, כג.
 אלקים ברא בראשית: מגילה ט, א.
 שבת . . סטרי: זחיב פח, ב.
 אין . . וביין: פסחים קט, א.

קט, א

אין שמחה אלא ביין. לא יין אלא ביין. דהנה אילה זו כד מטא זימנא למילד כו' כי הנה כל דבר היוצא אל הגילוי נק' הולדה כמו עובר. והנה בשבת ויו"ט הוא בחי' אהבה ושמחה מלמעלה שימינך תחבקני והוא בתחלת המחשבה במוחו שהיא בהעלם וכשצריכים שיכנס השמחה בלב שהוא התגלות אל הגוף ממש זה אינו יכול להיות בסתם וכו' וצ"ל ע"י יין וכו'. והנה ידוע שהגוף משכא דחויא וזהו אילה זו כד מטא זימנא למילד בהתגלות אל הגוף אתי חויא מהרי חושך שהם למטה הרי חושך אבל למעלה הם וכו' והיין הוא למעלה ג"כ יין המשומר וכו' ונשך לה ומרווח לה כדי לקבל השמחה קודם היין שהוא בעצם רע כי השמחה ההיא רק הוללות ואדרכא לוקחים הקליפות חיות מזה השמחה וזהו ואתא דמא ושתו מיני' אבל אח"כ כשמתבונן אזי הוא באמת אהבה ושמחה של ישמח ישראל בעושיו וכו' וזהו תנינא ע"י שהוא אהבה בחי' חסד ושתו מיני' כל חיות חלקם שהם המלאכים וכל צבאם כי באתעדלית אתערותא דלעילא אף כי למטה הוא בקטנות מאד אבל למעלה אינו כן וכו' וזהו אין שמחה אלא ביין כו' וד"ל.

שם

איתא בגמ' בזמן שבהמ"ק הי' קיים אין שמחה אלא בבשר שלמים ומשחרב ביהמ"ק אין שמחה אלא ביין. ולהבין זה דהנה יין רגילותו להפוך את האדם ממה שהוא דנראה בחוש מי שהוא בעל מדות טובות כשהוא שכור נתהפך לרע ומי שהוא בטבע רע כשהוא שכור נתהפך לטוב. הענין הוא שהאדם כלול מטו"ר אמנם מאין נמשך הרע אל האדם והלא אין רע יורד מלמעלה אך דאי' בוה"ק קוב"ה סתים וגליא ומבחי' סתים נמשך בהשתל'

קט, א

אין שמחה אלא ביין: נעתק מכת"י 111 ל, א. 239 קלו, א. 269 רצג, ב. 929 ס, א. אילה זו כו': בהבא לקמן ראה זחיג רמט, ב.

שם

איתא בגמ': נעתק מכת"י 269 רצג, ב. 416 ערב, א. 693 צג, א. 929 סא, ב. 1201 מה, ב. וכת"י ירושלים 1055 לג, א. 3547 רצא, א. 4088 כה, א.
ע"ד מאמר זה ראה תורת שלום ע' 16.
אין רע יורד מלמעלה: ב"ר פני"א, ה.
בוה"ק: ח"ג עג, א.

הטוב אל האדם ומבחי' גלי' נמשך הרע אל האדם נמצא האדם כלול מטויר. ומי שהוא מגביר הטוב והוא בעל מדות טובות הרע אצלו בהעלם. ומי שהוא רע בהתגלות הטוב אצלו בהעלם. והיין מהפך מה שהוא בהעלם ובפנימי' הוא יוצא לחוץ באתגליא ולמה הוא כך סגולת היין להפך הפני' לחוץ, כי היין גי' מתחילה בהעלם בתוך הענבים ויוצא לחוץ לאחר שנסחוט מן הענבים לכן סגולתו גי' לגלות ההעלם כמי'ש נכנס יין יצא סוד. והנה יש ב' אהבות שהשי"ת אוהב לישראל אהב' מגולה ואהמ"ס כהאב המתנהג עם בנו בשני בחי' אם הבן הולך בדרך האב מטיב עמו ואם להיפך מכה אותו וזהו נק' אהבה גלי' ואהבה מסותרת הוא שבנו הולך בדרך הרע מ"מ אוהב אותו בהעלם ואינו רוצה שיכה אותו אחר. כך הקב"ה עם בניו אם מטיבין מעשיהם מיטב עמהם גי' וכשמעשיהם מקולקלים אוהב אותם אהמ"ס. והנה כשהי' ישראל על אדמתם שליום ושקטים כמשאה"כ איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו לא הי' חילוק בין אה' מגולה לאהמ"ס אמנם עכשיו בגלות אף שיש להקב"ה אהמ"ס אלינו מה מעלה היא לנו שאעפ"כ אנו סובלים את הגלות ושעבוד מלכיות וזהו שא' בגמ' משחרב ביהמ"ק אין שמחה אלא ביין שסגולתו להפוך ולגלות הפנימי' לחוץ, וכן אנו שותין ביר"ט יין כי באתעדלית תלי' אתדליע כדי להפוך האהמ"ס שיש להשי"ת אלינו ולגלות האהב' הניל שתי' אהב' מגולה וכשיבא האהבה מסותרת לחוץ באתגלי' אזי על כל פשעים תכסה האהבה ודיל.

קטז, ב

בכל יום חייב אדם לראות א"ע כאילו הוא יצא ממצרים פי' מצרים הם הקליפות עי' וג"ע ושפי'ד כו' שיש כ"ז בכל האדם וצריך בכל יום לצאת מהם כידוע. אך צריך להבין מאחר שיוצא מהם יום הא' איך ביום האחר חוזר ויוצא מהם כו'. אך הענין מבואר עפ"י מ"ש בזוהר שאדם ככ"י מתחדש בבחי' האחרת מהיום העבר. פי' שנשמת האדם אם היתה בתוך הגוף ממש הי' האדם חי לעולם כי הנשמה היא נצחית אבל זה הי' חטא אדה"ר

נכנס . . . טוד: עירובין סה, א.

איש . . . תאנחו: מי' ה, ה.

על . . . האהבה: משלי י, יב.

קטז, ב

בכל יום: נעתק מכת"י 184 תמב, ב. 1244 טז, א. וכת"י ירושלים 1166 קמא, ב. 2916 שסח, א. 3547 דש, ב.
בכל יום: במשנה שם: בכל דור ודור. ובתנאי רפמ"ז הוסיף: וכל יום ויום.

שגרם מיתה לעולם בחטאו שהשפיל הגוף במדריגה היותר פחותה עד אשר לא יוכל לקבל הנשמה ממש כ"א ע"י איזה ממוצע פי' שיש להנשמה לכושים רבים ונק' כחות הנשמה שמתלבשות בהם ובכל היום שורה באדם כח אחר שמתלבש בו כח אחר מהנשמה ובחי' אחרת וכ"ז מבואר בזוהר. וצ"ל זה הענין כי רב הוא כו' ע"כ י"ל שיום העבר הוא בחי' מצרים ליום הכא שבו יוצא ממצרים שהי' במצרים ביום העבר וכן לעולם וד"ל. וזהו הנק' צלם הנ"ל דגרמו לכושי הנוגה כדאי' בע"ח ש' הצלם.

ק"ח, א

להבין מארז"ל הני כ"ו כלי"ח שאמר דוד כנגד כ"ו דורות שהיו קודם מ"ת. וקשה לכאורה שהרי כלי"ח שאמרו קאי על יצ"מ וקריעת י"ס כמו ונער פרעה וחילו כו' לסיחון ולעוג כו' שהם זמן רב אחר הכ"ו דורות. והענין דהנה איתא ב' אלפים תורה ב' אלפים חסד שקודם מ"ת שהיו נזונין בחסדו של הקב"ה אף שהיו כולם עו"ז. ואברהם אבינו הי' לו במסכת ע"ז ד' מאות פרקים מפני רוב מיני ע"ז שהיו בימיו אך מפני שהיו ניוונין בחסדו של מקום שאו הי' המשכות רב חסד בעולם עד שאף לעוברו הי' משפיע כל טוב והי' כ"ו דורות של המשכות של חסד, ואחר כ"א של חסד ב' אלפים תורה לזון את כל העולם כפי מעשיהם אם טוב ואם רע ולמצמם השפעות כפי מעשה כ"א ודוד המלך ע"ה בהני כ"ו כלי"ח המשיך כ"ו המשכות מחסדו של הקב"ה שהי' אז בכ"ו דורות ואמר כלי"ח אף עכשיו בזמן מ"ת כי אני הוי' לא שניתי וגם עכשיו החסד כמו אז וסיפור כל ענין יצ"מ עד סיפור בסיחון כו' ובסיפור עשר מכות שהפך הקודם למאוחר מפני שכתובים נגד תושבע"פ היא כמשל צורת החותם בשעוה שהאותיות נהפכים כידוע מאמר הזוהר על פסוק שמני כחותם על לבך וגו'.

וזהו . . הצלם: נ"א ליתא.

ק"ח, א

להבין מארז"ל: נעתק מכת"י 184 תמג, א. 208 קו, א. 424 רמז, ב. 1174 קא, ב. וכת"י ירושלים 28 ח, א. 2916 שפ, ב.

כ"ו כלי"ח: תהלים קלו.

ב' אלפים תורה: סנהדרין צו, א.

שהיו ניוונים: פסחים שם.

ואברהם . . פרקים: ע"ז יד, ב.

אני . . שנית: מלאכי ג, ו.

מאמר זוהר: חיב יא, א. [ונ"א ליתא].

קי"ט, ב

יעקב נשא שתי אחיות שעתידה תו' לאסרו, ענין העריות הוא כמ"ש ולא תגלו ערותכם כו' שאינו אסור אלא משום גילוי, כי באצ"י עיקר יחודים עליוני' הוא בבחי' עריות, זו"נ קרויים אח ואחות ונק' ג"כ בת לאברהם ולא זו מחכבה עד שקראה אמו כו' רק שבבי"ע אסור והיינו מפני שהם עלמא דאתגליא והוא ענין אחד עם המגלה סוד כמ"ש בזוהר אלא שזהו ברוחניו' כו', ואדרבה האיסור לפי שבאצ"י כן היחוד ע"כ אסור לעשות כדוגמא זו ממש בבי"ע ד"מ המראה סודות המלך בשוק כו', וע"ד מ"ש במ"א ע"פ לא תבערו אש כו' במושבותיכם דוקא בבי"ע הנק' יעקב הוא בחי' המשכות השכל דהיינו נהורא דחכמתא שמתלבש במו"ד (והוא העושה אותיות כי הארת השכל הוא המחלק אותיות הן במח' והן בדיבור וזהו יעקב כמ"ש יבקע צורים כו' וכמ"ש במ"א. אלא שעתידה תו' לאסרו, פי' שכאשר יבא ויומשך בבי"ע אם יהי' בדוגמתם אזי יהי' אסור כו' ולכן אסרה תורה שהתורה היא תורה דבריאה, ולכן מתחיל בראשית בת' בריאה וד"ל.

יומא כב, ב

ענין שאול באחת ועלתה לו כו'. הנה זה פלא לכאורה שהלא שאול בחיר ה' הי' ואין טוב בבני' ממנו ולמה בחטא קל שלא עשה בעמלק ככל המצוה שצוה הוי' בדקדוק כ"כ יענש להורידו מן המלוכה אשר בחי' המלכות בישראל ה"ה מעלה יתירה שלא היתה עדיין מימי משה והזקנים והנביאים כו'. אך הענין הוא דהיא הנותנת שמשום שהמלכות בישראל הו"ע מעלה ומדרגה גדולה מאד שלא הי' כמוהו מימי משה כו' לכך שלט מה"ד בשאול

קי"ט, ב

יעקב נשא שתי אחיות: נעתק מכת"י ירושלים 2916 שנט, ב [בענין המבואר כאן ראה גם ד"ה ענין יין המשומר (לעיל ברכות לד, ב). סידור קה, ד].

בת לאברהם: זחי"ב פה, ב.

לא . . . אמו: שמ"ר נב, ד. ובכ"מ.

המגלה . . . בזהר: ח"ג קכח, א.

יבקע צורים: תהלים עח, טו.

יומא כב, ב

ענין שאול באחת: נדפס במאה שערים סי' מז. גנוז נסתרות אור רכ ע' סג. ונמצא בכת"י 94 [שממנו נדפס במ"ש] קמא, א. 549 ק, א.
מה"ד: נ"א: עין הרע לקטרג.

ולא נמשכה מלכותו ונתקיימה המלוכה בדוד. שלפני התחלת כל דבר צ"ל במיצר ואח"כ יתפשט הדבר במרחב ראשיתך מצער ואחריתך ישגה. וכך במלכות שאול ראשית המלוכה בבחי' מיצר שנפל בו קטרוג ונפל במלחמה כו' ובמלכות בית דוד וחסדו מאתי לא ימוש כו' כסא דוד יכוז לעולם כו' והיינו ואחריתך ישגה לעתיד במשיח בן דוד. וכ"ה בכל הדברים וכמו דוגמא לדבר באדם כאשר נולד מבטן אמו להיות כי מעלת האדם שנכבד מהכל כי בצלם אלקים עשה כו' ע"כ ראשיתו במיצר ואחריתו ישגה כי תחלת יצירתו בבטן ראשו בין ברכיו במצור ובמצוק כל ימי העיבור כו' ואח"כ כשנולד יפול בו חיי צער כמו בחולי התינוקות ובצרכי תיקוני אבריו וצרכי מזונו ואח"כ להדריכו בדרך האדם להיות איש מבין ובר דעת ולא יהי' מתנהג כבהמה אשר כ"ז נק' צער גידול בנים שהוא בתכלית המיצר והדחק דהיינו מפני שתחלתו של גידול בנים הוא בבחי' הקטנות מאד מצד מעלתו הנכבדה כאשר יגדל ויהי' איש חכם שנק' אדם, משא"כ הבהמה ה"ה מיד שילוד העגל יש בו כל מה שעתידי להיות אחרי שיגדל ונקרא שור בלי הפרש במעלה נוספת כלל ואין בו ענין הקטנות בראשיתו והגדלות בסופו כמו באדם מפני שאין מעלת הבהמה ערך כלל לגבי מעלת האדם שהוא הכלל שכל שמעלתו נכבד יותר, יותר יהי' בראשיתו בבחי' קטנות ומיצר כענין והי' ראשיתך מצער בעיבור וביניקה כו' ואחריתך ישגה כשהוא בן עשרים שנים בתכלית גדלות המוחין שנק' אדם אדמה לעליון כו' וד"ל. וכך יובן בבחי' המלכות בישראל שהיא נחשב' כמו בנין בהמ"ק שהרי ג' מצות נצטוה יהושע ככניסתו לארץ לבנות בית הבחירה ולמנות להם מלך כמ"ש שום תשים עליך כו' ולהיותה מעלה ומדריגה יתירה שהיא למעלה כתר מל' דאיהו כ"ע ושרשה במל' דא"ס עלה במחשבה הקדומה אנה אמלוך ונתחב"ס כידוע ע"כ הי' ראשיתו מצער, והוא מלכות שאול שלא נמשכה מלכותו מפני שלא קיים דבר ה' במלחמת עמלק ונפל הוא וישראל במלחמה כו' ואח"כ נמשכה מלכות בית דוד בתכלית המעלה ובהצלחה כידוע וד"ל. וזהו משארז"ל ע"פ בן שנה שאול במלכו כבן שנה שמלוכלך בטיט וצואה שהוא עדימ הנ"ל כתינוק שנולד שצריך רחיצה מטיט וצואה שמלוכלך כו' כך בחי' דינים הקשים שנק' טיט כו' היו נאחזים במלך שאול כאלו הי' בן שנה בבחי' קטנות מאד. וגם כל המיצר והדוחק שקיבל דוד משונאיו קודם מלכותו הי' ג"כ ע"ד הנ"ל בענין ראשיתו מצער ואחריתו ישגה כו'. ושרש הדברים הנה שאול הי'

ראשיתך . . ישגה: איוב ה, ז.

בצלם אלקים עשה: נח ט, ו.

אדם אדמה לעליון: עשימ מאמר אם כל חי ח"ב פליג ועוד. שליה חלק תושב"כ וישב סוף הדרוש צאן

יוסף ובכ"מ.

ג' מצות כו': סנהדרין כ, ב.

שום תשים עליך: שופטים יז, טו.

כתר . . כ"ע: הקדמת תקו"ז יז, א.

משארז"ל: יומא שם.

מבנימין לפי שבהמ"ק הי' בחלקו של בנימן כמ"ש ובין כתפיו שכן ורצועה קטנה שמיבודה מצד א' ובמזבזח לא היו זורקין שם לפי שבנימן בחי' צ"ת בחי' יסוד-דנוק' הוא בחי' רחל, שממנה עיקר התחלת המלוכה כמ"ש ורחל באה עם הצאן כו' וכידוע וזהו ששמואל הראה לשאול האותות בכואו על קבורת רחל כו'. אך בצאת נפשה קראה לו בן אוני בכחי' הגבו' הקשות שנאחזין שם ע"כ שאול באחת ועלתה לו כו'. וזהו המיצר שבבחי' המל' בתחלה ואח"כ יהודה שבא מלאה עלדאתכ"ס שאין שם שליטה לחיצונים ע"כ ידך בעורף כו' וע"כ נמשכה מלכות בית דוד ודל'.

עג, ב

להבין ענין שאין יוצאים במנעלים ביה"כ ודווקא של עור אבל של צמר מותר בהיות בחי' עור הוא לבוש עב חומרי יוצא מגדר הגוף יותר משארי לבושים שנכללים בהגוף עצמו. והנה למעלה מדרגה היותר תחתונה שאינה כלל מעצמות המדרגה העליונה כל עולם ועולם לפי ערכו כו' הוא בחי' עור והוא בחי' עבד מט"ט הוא לבוש התחתון להשכינה וחנוך הי' תופר בחי' מנעלים אלו כו'. וזהו מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב בתו של אברהם שנק' נדיב שהוא בחי' המשפעת חסד וטוב לכל העולמות, מה יפה ההליכה בנעלים הוא בחי' מט"ט כו'. והנה ביי"כ השכינה מתעלית למעלה מעלה עד שאין בחי' עור מנעלים לבוש לה כו' ולכן אין השטן יכול לקטרג בהיות עיקר אחיזתו במקום בחי' עור אבל של צמר בטל ומתעלה ג"כ כו'. וזהו בחי'

בהמ"ק . . בנימין: שם יב, א.
ובין כתפיו שכן: ברכה לג, יב.
שבנימין . . רחל: ראה זח"א קנג, ב.
ורחל באה: יוצא כט, ט.
ששמואל . . רחל: שמ"א י, ב.
בצאת . . אוני: וישלח לה, יח.
ידך בעורף: יחיי מט, ה.

עג, ב

להיע שאין יוצאים: נדפס בכונה ירושלים סי' סא. ונמצא בכת"י 111 ח, ב. 147 לב, ב. 269 רצו, א. 349 עב, א. 355 טו, א. 408 קסד, ב. 411 מט, א. 1064 קכו, א. 1174 ק, ב. 1208 רסו, א. 1250 קה, ב. וכת"י ירושלים 28 ה, ב. 2916 שנט, א. 3547 קנו, ב. 4088 צה, א.

עבד מט"ט: זח"א קכו, א"ב.

חנוך . . מנעליים: ע"מ מאמר אם כל חי ח"ג סי' כב. וראה בהנסמן במאמר אל תצר את מואב ע' 72.
מה . . נדיב: שה"ש ז, ב.
בתו . . נדיב: סוכה מט, ב.

משה עבדי למשל עורות עבודים, שכל עיקר עבודה שבשכיילה נברא האדם הוא לתקן בחי' עור להפכו מחשך לאור כניל כו' וד"ל.

סוכה כה, ב

אבל חייב בסוכה, היא דמצטער קמ"ל ה"ל ליתובי' דעת'י. וכתב הט"ז ופוסקים פי' בשם הרא"ש דמיירי בה"ג שהסוכה מבטלת צערו שיש לו מ"מא מזה יש לו גופא צער היא דפטור קמ"ל הוה לי' ליתובי' דעת'י שלא יהי' לו צער ממה שמבטל. כי בעולם הצער יש ג"כ טו"ר שכל העולמות כלולים מטו"ר והטוב הוא שיהי' בנחת ממה שיהי' בצער וד"ל.

שם

אין שמחה אלא בחופה. הנה ענין השמחה מבחינת המקיף של הנפש ויש ב' מיני מקיפים האחד המאיר באור הפנימי והוא אמיתי' ענין אור מקיף להיותו סובב ומקיף את הפנימי' והיינו כאשר בא בהתגלות הארת המקיף בפנימי' אלא שהוא מתצמצם לפי אופן האור פנימי כמו השמחה שבאה בלב מן הכח התענוג שבנפש אעפ"י שהשמחה הוא בהתגלות לפי אופן מהות אור חיות הלב הנק' או"פ עכ"ז עצם מהות השמחה הוא בחי' התענוג בחי' יחידה שהוא בבחי' מקיף על אור התפשטות חיות הנפש בתוך כלי הגוף. והנה המקיף הב' הוא בחי' עצמיות הנפש שאינו מתלבש בכל הגוף כלל רק אורות כו'. וזהו הנק' תענוג התמידי כמו שאין הגוף נהנה בהתגלות ממה שהוא חי

משה עבדי: מלאכי ג, כב.

סוכה כה, ב

אבל חייב בסוכה: נעתק מכת"י 284 ז, ב. שם קכ, ב. 501. 757 פו, א. 1064 פח, ב.
 הט"ז: או"ח סי' תרי"מ ס"ק ח.
 מ"מ"א: נ"א: ממילא.

שם

אין שמחה אלא בחופה: נדפס בשני המאורות מח, א. ונמצא בכת"י 355 סה, א. 407 מג, א. וכת"י ירושלים 2916 שסג, ב.

מן הנפש להיותו תענוג תמידי כו' וכן כל דבר תענוג שהוא בתמידות יהי' התענוג בהעלם גדול ולא יאיר באו"פ כו' לכן אינו תענוג נרגש בכלי הגוף וזה אינו נק' מקיף את האו"פ כו'. אבל כאשר מאיר אור התענוג בכלי הגוף אז נק' אצלו תענוג נרגש ואינו אלא כאשר יהי' לפרקים ועתים רחוקים כמו השמחה שבאה מאיזה התחדשות דוקא אז יומשך אור התענוג בגילוי בלב וישמח את הלב כו'. וזהו שאין שמחה אלא בחופה מהארת המקיף כמו החופה הסובבת דבר מה כו'. אבל מקיף העליון שהוא העצמי ממש אין שמחה שבלב נמשכת ממנו וד"ל. וכמו"כ בעבודת ה' כלי הלב באהוי"ר שבו או"פ המצומצם מן המוח כידוע ושמחה שנשמכת בכלי הלב הוא מבחינת הארת המקיף שמצחצח כלי הלב מכפנים וגם מבחוץ מבחי' חיצוניתו כו', מה שאין בכח האו"פ שבכלי הלב לצחצח בחי' חיצוני' שבו רק הפנימי שבכלי לבד אבל השמחה שבחופה שהוא השמחה המתאחד מאוד עם ההתבוננות בהרחבה היא המקפת את המדה גם מבחוץ ומצחצח כו' וד"ל.

זו, א

להבין מארז"ל שמיני רגל בפ"ע. הנה כתי' ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי כו' הענין הוא דכתי' ולאדם לא מצא עזר פי' ולאדם כמי"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כו' לא מצא פי' התלהבות להתלהב בו מאחר שהוא בחי' סכ"ע ובחי' אני ה' לא שניתי ולית מחשבה תפיסא בי' כלל אלא דוקא במקום דלית מחשבה שם יש תפיסא בי' דהיינו בתשבע"פ שהוא בחי' דומם כל עניני מעשה כגון תרומות ומעשרות כו' וזהו מוריד הגשם. וזהו ויאמר האדם בחי' תשב"כ זאת הפעם בחינת נוק' דהיינו תשבע"פ היא עצם מעצמי היא מעצמיות אור א"ס ב"ה ובשר מבשרי פי' בשר הוא החופף על העצם ומכסהו וכמו כן יש בתשבע"פ מילתא דתליא בסברא ושכל מושג ומובן בשכל אנושי וזוהי מכסה שאין נראה עצמותה שהיא תורת ה' דלית

זו, א

להבין מארז"ל: נדפס בכונה ירושלים ס" קד. ונמצא בכתי' 109 קיא, א. 184 תכו, א. ושם תפא, כ [עוד נמצא בכתי' 424 רמו, א. ומתחיל: להבין מ"ש ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי וכו'].
לתאריך אמירת המאמר ראה ד"ה להבין מ"ש הלל ברגלים, לקמן תפלה (הלל), ובהערות שם.
ויאמר . . מעצמי: בראשית ב, כג.
ולאדם . . עזר: שם ב, כ.
ועל . . אדם: יחזקאל א, כו.
התלהבות להתלהב: נ"א: התלבשות להתלבש.
אני . . שנית: מלאכי ג, ה.
לית . . כלל: הקדמת תקי"ז יז, א.

מחשבה תפיסא כו' ונק' בחי' זו בשר שהוא סומק דהיינו דין וצמצום ואעפ"כ הוא מבשרי כו' שצריך להיות כך כו'. ואינו דומה לשארי חכמות כמו תכונה ותשבורת שהמה שכל אנושי ממש ואינו מבחי' בשרי כלל. ולכן לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת בחי' הנוק' נלקחה מבחי' איש בחי' מה כמ"ש ה' איש מלחמה כו'. וזהו שמיני רגל בפ"ע הוא שכל המועדים נק' רגלים שמתגלה בהם בחי' רגלים כמ"ש ועמדו רגליו ביום ההוא כו' ועי"ז יוצאים נשמות ישראל מגלות הקליפות אשר זלע"ז בפסח בחי' אברהם כו' כנ"ל, ושמיני רגל בפ"ע דהיינו לבחי' עצמיות פנימיות כנ"ל, פי' שמתגלה בחי' עצמיות דהיינו בחי' עצם מעצמי הנ"ל ועי"ז יוצאים מגלות כלליות כנ"ל. והנה אנו אומרים אתה בחרתנו כו' פי' אתה שהוא שם [הוי"ו] הוא אשר בחרתנו ע"י כי אהבת ורצית ורוממתנו וקדשתנו שהם ד' לשונות כנגד ד' אותיות של שם] הוי"ה וכמ"ש ושם הגדול עלינו קראת דהיינו ע"י צמצומים והתפשטות כו' שע"ז מתגלה עצמותו כו'. וזהו ביום השמיני עצרת תהי' לכם בחי' עצרת הוא בחי' צמצומים דהיינו שכמו שהוא ית' מצמצם א"ע כו' ככה כמים הפנים כו' יהי' בבחי' צמצום דהיינו שיסלק א"ע מכל וכל כנ"ל. מי לי בשמים כו' שיהי' אחד באחד. כי פדה ה' את יעקב פי' שם הוי"ה צמצום והתפשטות כנ"ל הוא הפודה והגואל.

ביצה טז, א

כל מזונותיו של אדם קצובין לו כו'. מה שאנו רואים במקומות חלוקים שבמקום פלוני אף בעניות אינו חסר לחם והעניות בענין אחר ובמקום אחר ישונה העניות בענין אחר, לפי הענין שחסד של אמת לא ישונה אלא

בחי' מה: נ"א: בחי' שלמעלה מן הזמן.

ה' איש מלחמה: בשלח יד, ג.

ועמדו . . . ההוא: זכרי' יד, ד.

נשמות ישראל: נ"א: ניצוצי ישראל.

בחי' אברהם: נ"א: בזכות אברהם.

כנ"ל . . . כנ"ל: בדי' להבין מה שאומרים הלל, ובדי' ענין מוריד הגשם, שנדפסו לפניו בכונה ירושלים שם, ושלשתם נאמרו בשמ"ע חקניו.

ביום . . . לכם: פנחס כט, לה.

כמים הפנים: משלי כו, יט.

מי לי בשמים: תהלים עג, כה.

כי . . . יעקב: ירמ"י לא, י.

הפודה והגואל: בהמשך לזה נדפס בכונה ירושלים שם ד"ה פתחו לי שערי צדק, ונדפס בפ"ע (לעיל תהלים קיח, יט) — כבכמה כתי".

ביצה טז, א

בהאי עלמא דהיינו לפי מעשיו נותנין לו החסד שנותנים בדבר הזה ולא בדבר שרוצה ולכן ישונה במקומות ודיל. ולפעמים החסד מתהווה בעבודת ה' לסייעו וכיכ בעימ שהמדות לא ישונה מצדו ודיל.

ר"ה כה, א

דוד מלך ישראל. היינו התגלות מישראל וכשהגיע בדרך השתלשלות עד עולם העשי' נחלף מהאות ה' דלית וזהו שם דוד והליכות עולם לו נצרך להלל בתהלות לשון בהלו נרו כו' היינו להאיר עי' דעשי' כעין עלמא עילאה דאצי' ועיז נאמר כל ספר תהלים מעשר ת' דעשי' עד יעבור על דבריאה ולהגיע לאצי' לכן צריך כ"א לאמור הקפיטל שהוא עומד בשנה זו ולהלל בתהלות כו' ודיל.

תענית ב, ב

כתיב לרצות על המים. כי הנה להשיית אל ישראל שני מיני אהבה הא' הוא אהבת עולם כמאמר כי לעולם חסדו כי השיית נמשך לעולם כמאמר אהבתי אתכם אמר ה' שהאהבה יבא לאמירה. וזאת האהבה

ישונה העניות בענין אחר: ניא: ליתא.

וכיכ בעימ: ראה מאמר חיקור הדיו ח"ב פ"א.

ר"ה כה, א

דוד מלך ישראל: נדפס בהוספה לקוני' יבייג תמוז תרפ"ח (קה"ת תש"ח), מכת"י של הרח"ל שי'. בכותרת: זה המאמר מאדמור"ר שניז זיל לומר הקאפיטל שלי. ונמצא גם בכתי' 750 לה, ב (הב'), בכותרת: מאמר מאדמור"ר קדוש המנוח זיל שניאור זלמן נ"ע.

המאמר הובא ונתבאר בשיחת ש"פ וישב תשכ"א (הנחה בלתי מוגה) סיח.

בתהלות: ניא: בתפלתו.

עי'ת: בקוני' הנ"ל פיענחו. עלמא תתאה: ועי' המועתק לקמו, כנראה צ"ל. עשר תחתונות' (וראה גם

ערך י"ג מדה"ר, המועתק שם בהמשך לתורה זו).

כ"א: ניא: בכל שנה.

בשנה זו: ניא: בו.

תענית ב, ב

כתיב לרצות על המים: נעתק מכת"י 877 פג, ב.

כי לעולם חסדו: תהלים קלו, א.

אהבתי . . . ה': מלאכי א, ב.

היא באה מחמת התעוררות האדם כי מחמת שנתעורר האדם באהבת השי"ת נתעורר בהשי"ת ג"כ כמים פא"פ וזאת האהבה נק' אהבת עולם כמאמר אהבת עולם אהבתיך ע"כ משכתיך חסד פי' נתעורר ג"כ כך כמים פא"פ אהבה, וזאת האהבה נק' מים כי מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך אף זו האהבה ג"כ יורדת מהשי"ת שהוא בלתי בעל גבול אל העולמות שהם גבולים, אבל האהבה הב' היא אהבה רבה והיא אינה יכולה לבא אל העולמות אלא שהוא בחי' מקיף כמאמר וימינך תחבקני כי החיבוק הוא מסביב, וזאת האהבה היא אינה מחמת התעוררות האדם כי האדם אינו יכול להמשיך זאת האהבה כי הוא בעל גבול וזאת האהבה היא באה מחמת רצון השי"ת. וזהו לרצות על המים פי' זאת האהבה רבה הבאה מחמת רצון השי"ת על המים הוא למעלה מאהבת עולם שהיא בחי' מים מה מים יורדים וכו' אבל האהבה רבה היא נשארת למעלה ואינה יורדת למטה.

כ, א

לעולם יהא אדם רך כקנה פי' ירגיל האדם עצמו תמיד לא יפנה מחשבתו מזה ליוהר כדיבוריו עם אחיו וריעיו שלא ימצא שמץ פסול ושמץ מניהו ברעיהו בדבוריו או במעשיו או בעבודתו בתורה ותפלה רק יחפש בחפוש מחופש הטוב הגנוז בו והנראה מיד שמשגיחים בו היטיב בעין יפה והוא מ"ש ואיש את רעיהו אל תחשבו בלבבכם אפי' מחשבה אסורה וכ"ש דיבור ח"ו שגורם באתערותא דלתתא שינהג השי" ג"כ עם עמו לחקור מעשיהם אשר לא טובים ח"ו והוא מקטרג ממש בהרגלו תמיד לראות כן בהשקפה הראשונה את הרע של חבירו והקב"ה כתיב ב' לא יגורך רע והוא ההיפוך מזאת המדה כידוע ששאלו יהושע מי חטא ולא רצה לגלות לו ואמר לו וכי דילטור אני לך כו' אלא הפל גורל ואיני מוציא כפי דבר רע כו' ואילו צדיק ורשע לא קאמר כו'. וכל עיקר הענין המחלוקת נתהווה מזאת

אהבת . . . חסד: ירמי' לא, ג.
וימינך תחבקני: שה"ש ב, ו.

כ, א

לעולם יהא אדם רך: נעתק מכת"י 109 קעא, ב (עם הגהות מהרא"י ריבלין עה"ג — המועתקות לקמן).
239 קס, ב. 268 לט, ב (הג') [רק חלק].
ואיש . . . בלבבכם: זכרי' ח, יז.
ג"כ עם עמו לחקור מעשיהם: נ"א: עמו כן לחקור מעשיו.
לא יגורך רע: תהלים ה, ה.
ששאלו יהושע כו': סנהדרין יא, א.
צדיק . . . קאמר: נדה טו, ב.

המדה המגונה לפי שכל אדם יש בו רע וטוב ואינן בנמצא בשני בי"א שוין רק לא ראי זה כראי זה מה שלזה טוב לזה רע כו' לכן כאשר יסתכל ברעת חבירו וכן חבירו בו מזה באה השנאה הגדולה משאי"כ אם היו נוהגים בהפכו כו'. וזה אנו מבקשים שים שלום וגדול השלום וכו' ואיתא בתוספות פסחים פ' מקום שנהגו לחד תירוצא מותר לעבור על איסור דרבנן משום דרכי שלום ולאידך שם תירוצא אף על איסור דאורייתא ע"ש. ומה מאד צריך ליוהר מזה אבל עצה היעוצה לפטור מזאת המידה היא בשומו על לבו תמיד שלא לשכוח שלא לדבר עם חבירו אפי' רעיהו כנפשו מעניני השי"ת וכל פרטיה ודקדוקיה ואפי' כ"ש כי לא יתחבר בדעותיהם על הרוב מה שלזה נראה טוב ויפה לזה הוא הפוכו ממש ויגרמו שנאה וטינא ביניהם ע"י דיבורים כי לא ימלט שלא יחר לו על בזותיו מה שאליו נראה הגון ועל שבחותיו מה שאליו נראה אינו הגון בכך לכן ראוי ונכון שלא לדבר כלל מענינים כאלו כי כל חד עובד ה' לפום שיעורא דילי' לפי שכלו ומחשבתו ונשמתו ולהכל צריך כו'. ועוד מפני טעם א' לא נכון לאדם לדקדק במעשיו להיות מרבה בדברים לא יעילו לא לגוף ולא לנשמה כמיש הזוהר הקדוש על אותן אשר אינם יכולים ליטמן כלבו איזה דבר סוד רוחני בענין עבודת ה' ומגלין מיד לאחר' קורא אותן הולך רכי' ומגלה סוד כחז"רא על פני המים כו' פי' דבר ריקני הוא ואין בו דעת שיהי' להדבר ישוב מקום בו להתישב רק הולך בו ואינה נחה ואינו שוהא עד שיפלטנו לחוץ ולאן איהו מרא דרגין כלל ואסור לומר להם דבר א' מהם כי יבזה אותם כו'. ולכן מאד מאד צריך ליוהר לשום הדברי' העומדים ברומו של עולם על לבו לבלתי יגלה לשום אדם אפי' להביאם אל הדיבור רק יהגה בהם במחשבתו ושכלו להעמיק בהם תמיד וזהו חיותו וכל תכלית עמלו בכל שיעמל בעבודת השי" כו' ויהי' דבר ה' יקר בעיניו לבלתי יבזהו ללא יועיל כו'. וענין רך כקנה פי' שהקנה הרך יטהו הרוח לאיזה צד שיפנה הרוח שם יטהו ויכפפהו לארץ אפי' רוח בעלמא וכן האדם יהי' כן בכל עניניו אף במילי דשמיא הלכה למעשה לפסוק כרצונו לא ידחוק הדבר אעפ"י שקשה מאד מאד שיעשה כרצונו רק יהי' כקנה רך לעבור על דעתו ומחשבתו וד"ל.

פ' מקום שנהגו: הגהת מהרא"י ריבלין: ניב א' ד"ה ממקום.
 דאורייתא: הגהת הנ"ל: (אבל בשריע אדמו"ר תסיח סייד שכי' ולא על ד"ס כו' והוא מפר"ח סי' תצו ע"ש).
 וכל פרטיה: נ"א: וכל פרטי עבודה.
 כמיש הזוה"ק: קכח, א.
 הולך . . . סוד: משלי יא, יג.
 ללא יועיל: נ"א: לאלו.

מגילה יח, א

שתיקותא בתרין סייג לחכמה שתיקה כו' בימות המשיח יהי' כל העולמות מוסרים מכל סיג ושמרים שיש בהם לע"ע ויפלו ויבערו כל הקליפות ויהי' העולמות זהירין ובהירין מראשן ועד סופן כו' כי בלתי ידח כו'.

כח, ב

ענין מה בין חסידי דבבל לתקיפי ארעא דישראל. להבין בחי' קרן כי בחי' רוח הוא שטח כמו רוח מזרחית רוח מערבית ואין בכל ארכו מעלה באיזו מקום ממנו יותר מחבירו. אבל בחי' קרן הוא מקום עלי' שעולה ע"י מרוח א' לחבריו והוא בעצמו אינו מחזיק מקום כי אינו אלא נקודה א' אבל הוא יותר מעולה מפני היותם נתעלים על ידו וד"ל. והנה א"י הוא בחי' קרן אעפ"י שהיא בחורבנה דהיינו ההתקרבות אל ה' יותר נקל להגיע שם וד"ל. משא"כ בבחי' רוח שהכל הולך בדרך א' בלא עלי' כו' והוא ענין העמוד שבג"ע התחתון שמתעלים בו הנשמות לג"ע העליון (כמ"ש בזהר וס' הבהיר). וזהו ענין תקיפי א"י פ"י שאינם חסידים מופלגים במדריגות השפלות בעצמם ובעבודת ה' עד למעלה, רק הם מתנהגים בדרך שררה וגאווה כו' כענין ריש לקיש שלא הי' מספר עם שום אדם כו'. והי' מדריגתם למעלה ממדרגות חסידי דבבל כמו רנב"י שהי' בו בחי' הענוה ושפלות עד מאד ובבחי' עבודה עד למעלה ראש כו' וד"ל. ואין זה כ"א מחמת שבחי' א"י היא בחי' קרן שהוא בעצמו אינו כלום ומ"מ יותר מעולה מפני שנתעלים ע"י וד"ל. וזהו שדי בר לקישא במיא עם היות שהי' רב מופלג וגדול בישראל לא רצה להשתמש במי שהי' שונה ד' סדרים. כי בחי' קרן הוא שאינו כלום באמת וד"ל (ועפ"יז יובן סדר הדגלים ושאלת ראב"ש את אביו בסוד היחוד וד"ל).

מגילה יח, א

שתיקותא בתרין: נעתק מכת"י 411 פה, ב.
סייג לחכמה שתיקה: אבות פ"ג מ"ג.
בלתי ידח: שיב יד, יד.

כח, ב

ענין מה בין חסידי: נדפס בבונה ירושלים ס"ז צג. ונמצא בכת"י 94 קסט, א. 147 ריג, א. 337 פא, א. 349
ג, א. 408 קפג, ב. וכת"י ירושלים 2916 שסג, ב.
כמ"ש בזהר: חיב ריא, ב.
כענין ריש לקיש: יומא ט, ב.
שאלח ראב"ש: זחיג קכ, א.

חגיגה יב, ב

ענין הפוסק מד"ת ועוסק בשיחה מאכילין אותו גחלי רתמים. פי' אם אין לו התעוררות חשק מפני איזו אוי"ר ויוכל לפנות באמצע למוד לדברים בטלים כו' והשי' חפץ חסד הוא וקרוב לקוראיו, מאכילין אותו פי' ממשכין עליו חשק ותאוה נכרית מסי' אש של יצה"ר כו' והוא בודאי לא יכבה ולא יפסק בשום אופן כידוע וזה טובתו שעכ"פ לא יפסק למודו וד"ל. ופי' גחלי רתמים אילן א' ששמו רותם וגחלותי' מתקיימים עד יב"ח מרוב החמימות כו'.

יג, א

אין מוסרין סתרי תורה אלא למי דלבו דואג בקרבנו. הנה יש מלאכים מארי דניגונא יש מאש שחורה והוא בחי' חולת אהבה בתשוקה כו' ויש מאש לבנה בהתענגו' על ה' בניגונים המשמחין ויש מאש שחור ולבן ביחד (אך יש הפרש בין שהיסוד והשטח שחור והאותיות לבנים לבהיפוך שהאותיות שחורות כו') והתורה אש שחורה ע"ג אש לבנה והוא מי שלבו דואג ומואס בחייו ממש מפני חולת האה"ר אז טל תורה מחייהו ממש וזהו כי לולי תורתך שעשועי כי אז אבדתי בעניי כו' וכדומה וד"ל.

חגיגה יב, ב

ענין הפוסק מד"ת: נדפס בבונה ירושלים סצ"ד. ונמצא בכת"י 177 קנב, ב. 184 תמב, ב. 408 קפד, א. 415 לט, א. 1234 קכ, א. וכת"י ירושלים 3547 רצב, ב. חשק מפני איזו אוי"ר ויוכל: נ"א: אמיתית לעטוק בתורה באהוי"ר עד שיוכל. אילן א' . . י"ב חדש: ב"ר פצ"ח, כג.

יג, א

אין מוסרים ט"ת: נדפס בשני המאורות כו, ב. ונמצא בכת"י 105 י, ב. 184 קמז, ב. 385 שג, ב. 404 מה, א. 416 עט, ב. 417 קטז, א. 606 לט, א (הב"י). 798 צה, ב. וכת"י ירושלים 3454 קנח, א. 3547 רצד, ב. 3551 מח, ב. ע"ד מאמר זה, ותאריך אמירתו (ק"ץ תפס"א) ראה בהערות לדיה ע"כ יעזוב (לעיל בראשית ב, כד). התורה . . לבנה: תנחומא בראשית א. לולי . . בעניי: תהלים ק"ט, צב.

יבמות סה, ב

האיש דרכו לכבש ואין אשה דרכה לכבש. נו' בפע"ח שבירורי דכר בו' ימי החול. ובשבת שהיא בחי' מל' אין בירורי' כ"א עליות כו' כי אין לה כח לברר כו'. והענין דמל' מפני שהיא צריכה שימור יותר מן החיצוני' כי מלכותו בכל משלה להחיות דברי' נפרדים כו'. ונו' בספר כנפי יונה באריכות איך היותר תחתון צריך למקיפי' יותר והמל' יש לה ז' מקיפי' כו' כי פ"י מקיף שהוא גדול מהפנימי, הוא עדימ' מלבוש האדם שבבחי' עצמותו הגוף גבוה ממנו שהוא חי והלבוש הוא בחי' צומח, אלא לענין השמירה מן החיצוני' דהיינו הקרירו' וכדומה שהוא מגושם ואין ערך לחי לשמור צריך שיהי' לדבר המשמר איזה שייכו' לגשמי' הדבר שנשמרים ממנו כו', ולכן נשתלשל השומר בבחי' גשמי לקבל ולסבול הגשם והקרירו' עדימ' שלא יכנס לגוף כו', אבל באמת שורש היותו של השומר מאד הגבה למעלה מבחי' דבר המשתמר וכנו' בע"ח שכל המקיפי' מבינה כנשר יעיר קנו סוכה עילא' וכל עיקר חשמל מבינה אלא שלהיותר תחתון יותר ישתלשלו המקיפי' להיות מגושמי' כמשל הנ"ל, ובמדרגות עליוני' מאד המקיף הוא מבינה עצמה דמבשרי אחזה כשהמושכל גבר מאד במוחו עד שאינו יכול כלי שלו לסבול כל ההשגה ונשאר בחי' האהבה לבד והשכל מקיפו כו' בהעדר ההשגה כ"א בבחי' מקיף מלמעלה בלבד כו'. והנה נוגה היא מתהפכת לטוב ולרע דהיינו ענין חשמל ששרשו הגבה למעלה מחצוני' בינה כנשר יעיר קינו כו' אלא שלהיות שנשתלשל להיות שמירה מן החיצוני' צריך שישתלשלו כ"כ שיהי' בו תערובו' מעין רע בכדי שיהי' לו איזה שייכות להרע כו' כמשל לבוש צמר הסובל הקרירות שלא יכנס לגוף החי כו'. נמצא עיקרון של דברים מובן למשכיל שהמקיפי' הם שמשתלשלי' להיות לבושי נוגה להשתמר מן החיצוני', דהיינו כשהאדם מברר הטוב מן הנוגה עדימ' קדש עצמך במותר לך הכח המתאוה לאכילה מעורב טו"ר, ואם ישים כוונתו לה' יעלה הטוב שבנוגה זו כעולה וכקרבו וכו' וזהו עליי' נוגה שכל הכוונה אינו אלא לבירורי' הלבושין כי הנשמה עצמה א"צ בירור כו', והוא עדימ' כסבלנות הצמר את הקרירו' ולא יכנס הקרירות לגוף כו'. וזהו דוקא באיש שיודע לברר כי בחכמה אתברירו דוקא דהיינו כשאו"ר שלו הם ברשפי אש

יבמות סה, ב

האיש דרכו: נעתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי 1161 מא, א. ונתקט בכת"י 931 ב. כ. 1148 מ. ב. 1154 עכ, ב.

מאמר זה בא בהמשך לדי"ה זאת הפעם [הנדפס לעיל בראשית ב, כג], וראה מש"ש בהערה.

לכבש . . . לכבש: בגוכתי"ק: לחבש . . . לחבש.

נו' בפע"ח: ראה שם המצוות פ' בהר.

מלכותו בכל משלה: תהלים קג, יט.

וכנו' בע"ח: שער טנת"א פ"ג. ובכ"מ.

כנשר יעיר קנו: האוינו לב, יא. וראה ע"ח שער דרושי אביע ס"ד. ועוד.

קדש . . . קד: יבמות כ, א. וראה רמב"ן ר"ס קדושים.

ע"ח
יבמות סה

בהתגלו' מעומק התבוננו' הרי ממילא הדעת שלו מבדיל בכי טוב בין הטוב ובין הרע ולא יתערב אצלו חול בקודש. ולכן עיקר פרשת נדרים דהיינו הפרישות מן ההיתר אינו אלא לבחי' נוק' חסד נעורי' כשהאבה אינה ברשפי אש מחב'ד והוא ענין קבלתה מנה"י דז"א לבד ולכן הנפילה מצוי בה דהיינו התגברות הרע שבנוגה ויהפכנו לרע כולו וד"ל. אבל האיש דהיינו בהתקשרות חב'ד בחב'ד יודע לברר הטוב והפר נדרה שיכול להפך מרירו למיתקא דהיינו עליית הרע שבנוגה להיות טוב וממילא יבא הדבר למקורו דהיינו בחי' מקיף שהוא גדול מאור פנימי. וענין מקיף נודע למשכילי' שהוא הכוונה בהשפעת החיות להמקבל שאין הכלי יכול לסבול כו' וד"ל. וא"כ הכוונה בעליית נוגה הוא בחי' מקיף לכשיתברר ועתה הוא בחי' לכוש דהיינו הפרישות מן ההיתר למלכות ולא די לה במה שאסרה תורה דהיינו אור פנימי תרי"ג מצות כי איך שייך התחלקו' איברים בבחי' מקיף כי המקיף מקיף מראשו ועד רגלו בבחי' א' בלי שום התחלקות כו' וד"ל. אבל התורה רמ"ח איברים דמלכא ושס"ה גידים כו' כידוע הם אור פנימי' והדברי' המותר' הם המותרות והנובלות יכול להתאחו בהן הקליפות כידוע שבא"פ יכולי' הקליפות להתאחו בחיצוניות הכלי והמקיף שגדול אורו מזכך חיצוניות הכלי כו' ולכן המל' צריכה ז' מקיפים כי אין ביכולתה לברר כמו בשבת. שהיא מלכות אינה אלא עליית נוגה וד"ל.

קט. ב

האומר אין לי אלא תורה אפי' כו'. פי' שמכוין רק להבין הענין יפה אפי' תורה כו'. אלא העיקר לכוין דאורייתא וקב"ה כו' שהיא חוכמתא דקב"ה. וכשהוא עוסק בחכמתו ושכלו שהוא חיותו ומשים כולו ברצון העליון שהוא התורה נעשה כולא חד כו'. וזה מזון וחיות וסעד לנשמה כמו הלחם שאין בו טעם רק חיות וסעד הלב ואינו מרגישים. משא"כ תפילה וכוונת הלב כו' שאינו אלא לשעה לקיום בלבד כו' ומחיטה מסעד הלב בלחם ושמן

חסד נעורי' ירמ' ב. ב.

ד' . . תורה: ראה ירושלמי נדרים פ"ט ה"א.

רמ"ח אברים דמלכא: ראה תקריז ת"ל (עד, ב).

קט. ב

האומר אין לי אלא תורה: נדפס בכונה ירושלים ס"י טו. ונמצא בכתי' 208 עג, א.

וסעד לנשמה: בכתי' : לסעד ללב.

שאינו אלא לשעה: בכתי' : דהיינו חיות מעט.

ודבש ומים ההולכים ממקום גבו' למקום כו'. מים שאין להם גוון אלא לפי הכלי שמונחים בו. וחוכמתא דקב"ה שהורק מכלי אל כלי גשמיים והמכוין ליחד שכלו המח' אותו עם רצון העליון שאין לו גוון כו'. וזהו בראשית ברא בחוכמתא כנ"ל. ולכן אין צריך בתחילה רק לקיים מצות ואהבת כו'. דהיינו שכל רצונו יהי' להם ולבטל רצונך מפני רצונו כדי שיעשה כו'. פי' לדבוק ברצון העליון שהוא התורה שהוא חכמה ודעת כדי שעי"ז יהי' לו רצון טוב וחזק. כמו שיש לו לדברים אחרים וכו' וזה בא ע"י הנ"ל וד"ל.

שם

מי שרוצה מאד למלך תופסו אף בלבושו תוך לבוש כי מ"מ המלך בו אבל אם אינו רוצה אלא לבושו הרי אפי' לבוש המלך אין לו. וזה האומר אין לי תורה אפי' כו' וד"ל.

כתובות טז, ב

ב"ש אומרים כלה כמות שהיא, פי' מדריגת ב"ש ודרכם בעבודת ה' הי' להתבונן במדותיו ושכליו ולבו של אדם בכל עת ורגע לפקוד אותם האם עושים רצון קונם וכל עיקר עבודתם הי' להכין לבנם ולתקן שכלם ומדותיהם שיהיה נכונים לפני ה' היטב הדק כו'. וזהו ב"ש פי' אותן

למקום כו': בכתה"י: למקום נמוך דברים גשמיים.

רצון העליון: בכתה"י: רצון העליון שהוא שכל פשוט.

כנ"ל: בכתה"י: כו'. זהו כלי וחיווק וקיום לקבל עומ"ש שלימה וד"ל.

מצות ואהבת: בכתה"י: פרשת ואהבת.

להם: בכתה"י: לה' להתקרב על ה' כו'.

ע"י הנ"ל: בכתה"י: ע"י התורה וחכמה כו' בהדבוק דעתו עם כו' וד"ל.

שם

מי שרוצה: נעתק מכת"י 127 לג, א. 208 עד, א. 693 נב, א.

כתובות טז, ב

ב"ש אומרים כלה: נעתק מכת"י 1235 צג, א.

ששמין א"ע איך הם ובאיזה מדריגה הם, ב"ש אומרים שצריך לעבוד את ה' לפי דרך האדם בענינו וזהו כלה כמות שהיא כידוע שכנס"י נק' כלה. וביה אומרים כו' מדה אחת הי' להם שכל עיקר עבודתם הי' לשבח לה' ולדרכו תמיד בכל לבנם ובכל נפשם ולא הי' להם פנאי להשגיח על עצמם והי' תמיד בעיניהם כלה נאה וחסודה בלא מום כלל וד"ל.

ג. א

עושה צדקה בכל עת זה הזן בניו ובני ביתו. ולכאורה קשה מהו הצדקה הלא הוא מדרך הטבע שאפי' גוי מפרנס בני ביתו. אלא ר"ל איזהו בעל צדקה האמיתי זה שלענין אכילה הוא קודם אצלו לחבירו אבל אם הוא צריך לכסות ושאר צרכים וחבירו צריך לאכילה חבירו קודם אצלו זהו עושה צדקה בכל עת וד"ל.

ק. ב

כל הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלוה כו' בא"י אף הדומה בחי' הדמיון הוא ג"כ יש לו אלוה כמיש ביד נביאים אדמה אבל בחיל כו'. פי' ההפרש שבין נפש השכלי של אדם שאיננו בחי' דמיון שיוכל לחשוב אף דברים שאינם גשמיים כמו לדבר אבל בהמה אין לה רק דמיון במחשבה לתפוס גשמיות ממש. ובארץ ישראל זה שער השמים יכול להתפשט הנבואה עד מדריגה התחתונה שבמחשבה שהוא נפש הבהמית שהוא בחי' דמיון של נפש הבהמית שבאדם ואף הדומה בחינת הדמיון הוא ג"כ כמי שיש לו אלוה משאיכ בחיל. וזהו אדם ובהמה תושיע ה' שיש אף בכני אדם שאין להם בעבודת ה' רק בחי' דמיון כו' ונצרך גם לבחי' זו וד"ל.

ג. א

עושה צדקה: נעתק מכת"י 877 קט. ב.

ק. ב

כל הדר: נעתק מכת"י 381 נד. ב. 1064 נט. א. 1144 רל. א.

ביד נביאים אדמה: הושע יב, יא.

זה שער השמים: ויצא כח, יז.

אדם ובהמה תושיע ה': תהלים לו, ז.

סוטה ג, ב

עבר אדם עבירה מלפפתו ומוליכתו כו'. זהו לשבח שכל העבירות או גם המצות אינו אלא כמו לבושים לנשמה דהיינו שמחמתם לא ניתנה הנשמה כלל רק שאם היא בעבירות הרי היא מלובשת בלבושים צואים מגולים וכשהוא במצות היא מלובשת בגדי תפארת וכמשל שאדם חשוב ביותר אם לובש בגדי תפארת וכשהוא לובש בגדים גרועים ומגונים הרי הגנאי גדול אבל אין זה נוגע הדבר לעצמותו כי אינו נוגע לעצמות מעלתו כלל אבל מ"מ מוליכתו כו' פי' כמו איש הקשור וטמון בשק שאינו רואה כלל ומוליכין אותו לכל מקום שירצו כן הנשמה מחמת לבושים גרועים שנדבקו בה הקליפות מוליכין אותה אל מחוז מפני שטח עיניה מראות מחמת הלבושים הצואים.

קידושין ב, א

האשה היא יראת ה' נקנית לבעלה בג' דרכים בכסף בנכספה וגם כלתה נפשי ובשטר לשון שטרו על פיו דהיינו להכות א"ע בכל מיני אתכפיא לסור מדרך היצר ובביאה דהיינו להביאה את האהבה המוסתרת מהעולם אל הגילוי ב"ש אומר' בדינר ואיך יתכן לבא אל ג' דברים הנ"ל כשמתבונן בבחי' סוכ"ע שמשם יוצא הארה שלא לפי ערך המקבלים לכן אומר המקבל דינר לכן היא נקנית בדינר וזהו דב"ש וד"ל וביה אומרים בפרוטות לשון פרטיות דהיינו כשמתבונן בממכ"ע איך שהוא מחי' א"כ ומשגיח בפרטי פרטיות על כל ד' בחי' דומם צומח חי מדבר ומלך שמו נקרא עליהם ומלכותו בכל משלה ורבים כדברים האלה תפול לבעלה דהיינו על הנכון להיות בתוכו יראת ה' אימה ופחד מאימתו יתברך.

סוטה ג, ב

עבר אדם עבירה: נעתק מכת"י 269 רצה, ב. וכת"י ירושלים 3547 רנב, א.
לנשמה: נ"א: לנקודת נשמת האדם נר אלקי.
נוגע לעצמות: נ"א: נגרע מעצמיות.

קידושין ב, א

האשה: נעתק מכת"י 408 קצד, ב.
נכספה . . נפשי: תהלים פד, ג.
שטרו על פיו: נדה ל, ב.

מ, א

להבין מארז"ל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה דתמוה אם יש אצל אדם מחשבה טובה וגם מעשה טוב למה לא יצורפו בלא"ה. ואם כוונת רז"ל מחשבה בלא מעשה הול"ל אפי' חשב ולא עשה מעלה עליו כו'. אך הנה ארז"ל אורייתא ופקודין בלא דו"ר לא פרחת לעילא, והנה לפעמים יקרה אצל בינוני שיהי' לו דו"ר בבחי' מוחין של חב"ד לבד, דהיינו שיתבונן היטב כל ענין השתלשלות העולמות ואיך שכולא חד וכל ענין האחדות ויבא לו ע"י התבוננות שירא את ה' וימסור נפשו ולבבו בהתבטלם מכל וכל כו', אך כ"ז אינו אצלו אלא בשכלו שראוי להיות כך שכך יורוהו השכל אבל אינו מגיע לו כ"ז להלב שיתלהב לבו בהתלהבות מסירת נפש דמו שבלב כי התלהבות רשפי אש בא מן הדם הברור שבלב נפש החיוני, וזה יקרה תמיד לבינוני שאין הרע שבו בטל וכפוף אצל הטוב כמו צדיק ורע לו שנת' במ"א. העצה לזה כשרואה שאף שיעמיק בהתבוננות אין נוגע ללבבו כלל יראה שכמו שנגמר בשכלו בהתבוננותו לדבק בה' ולבטל רצונו מפני רצונו כן יעשה בבחי' עשי' לבד אף שאינו בהתלהבות למוד תורה ועשיית המצות כפי שהורהו השכל, אך בהיות שבחי' שכל וחכמה הנק' חב"ד רחוקה במדרגה מבחי' עשי' הנק' נה"י בהיות חסר הממוצע ביניהם חג"ת התלוי בלב ולא יוכלו החב"ד להשתלשל להיות בחי' מחי' לנה"י וא"כ אף שהתבונן מתחלה אחדות ה' ומחמת זה לומד בתורה אעפ"כ הדבורים שלו הם בלי חיות כלל וכן בעשית המצות מפני שאין בעשי' זאת הבאה מכח חב"ד לבד חיות כלל והם כמתים אם לא הקרוב אליהם דהיינו חג"ת התלוי בלב הם המחי' אותם. כי גם הם תלויים קצת בדם הנפש כמו שהדבור והמעשה באה מנפש הדם שבלב כו', וזהו חסד ה' המקרב לקוראיו שהעושה מעשה טוב ע"י חב"ד אף בלא התלהבות הוא מצרף המחשבה טובה דהיינו דו"ר שבחב"ד שיהי' בחי' מוחין לנה"י בחי' עשי', וזה א"א להיות מצד האדם כ"א בישועת ה' שמצרפן עד שהדבורי' שלו בתורה יהי' חיות דהיינו התלהבות וכן בעשית המצות. וזהו כונת סדר פסח הנו' במ"ח. ועוד יכוין עבדים היינו אנו בני ז"א (והם אוי"ר כני"ל) העומד בעיבור בבטן אימא (שהם מכוסים בהתבוננות דעת הנק' בינה ואין להם התגלות) והוא ענין יציאת מצרים מצר י"ם כנו' שם שז"א בצער גדול כני"ל והסיבה שנעשו להם עיכובים בלידה הוא ע"פ פרעה שאחיותו בעורף א"א כו' ע"ש והבן.

מ, א

להבין מארז"ל מחשבה טובה: נדפס בבונה ירושלים סי' סד. ונמצא בכת"י 115 לה, א. 296 לה, ב. 411 נה, ב. 929 ת, ב. 1064 נא, א. וכת"י ירושלים 22. 4088 י, א.
 חוכן הענין שבמאמר מכוואר ג. בתניא פ"יז (ואפשר נאמר מאמר זה לפני כתיבת ס' התניא).
 אורייתא . . . לטיילא: תקו"ז כה, ב.
 במ"ח: נ"א: בפע"ח (ראה מ"ח סדר ליל פסח פ"ז. פע"ח שער חג המצות פ"ז).

362

ענין מחשבה טובה הקב"ה מצרף למעשה. הנה זאת נודע שמקום משכן הנשמות והרוחות הוא בג"ע ושם מאירים ומבהיקים כוזה הרקיעים ויראים ואוהבים השם ומשיגים ומכירים את בוראם בהשגה גדולה עד אין קץ ותכלית עד אשר אפילו הנשמות שהיא מדרגה התחתונה ממלכות דמלכות דעשי' משגת יותר ממה שמשיגים ככאן בעולם הזה הן הצדיק גמור לבד מבני עלי' שיש להם ממש התפשטות הגשמיות כמו אדמו"ר הרב המגיד דמעוריטש והבעש"ט ז"ל נ"ע הם ראו עולם בחייהם והשיגו מה שהשיגו אבל אנו אין אנו משיגים אפילו אחד מאלף מאותה השגה שאנו משיגים בג"ע ואם הדבר כן למה ירדה בירידה גדולה כזו בעולם גשמי כזה שבוה העולם א"ס ב"ה אל מסתתר ונעלם מאין כל. אך ירידה שהיא צורך עלי'. דהנה נשמה בזה העולם היא מעלה ומבררת הטוב מהרע, על ידי קיום מצותיו ית' כמבואר באריכות בהתניא, והאיך הוא הבירור והגילוי הוא ע"י השתלשלות העולמות ממטה למעלה, ולהבין דבר זה נוציא דבר אחד מן הכלל ללמד וכל דבר שיצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא. וזה למשל כשהאדם לוקח אתרוג בידו הנה יש חיות באתרוג מא"ס ב"ה המהוה אותו גם יש חיות ביד האדם מנשמתו המתפשטת בכל רמ"ח אברין שהיא קשורה בא"ס ב"ה כשהאדם לוקח אתרוג בידו אוי מתאחד החיות שבאתרוג שהוא משברי כלים שנשתלשל מעץ החיים שהם לוחות הראשונות בהחיות שביד האדם ונעשה לאחדים וכשעושה הברכה על האתרוג בדחילו ורחימו בהרגשת הלב שמרגיש בלבו האהבה ויראה אז נעשו הדו"ר גדפין ומעליו החיות להמוח ששם הוא התקשרות בא"ס ב"ה עד רום המעלות ונעשו יחוד חזק מאוד להריק לו משמן הטוב כי גם שם במוחו יש דו"ר שאין מורגשים בלב רק בתבונת מוחו שהם אותיות בן וכת שהם דו"ר הנעשים גדפין להעלותן עד רום המעלות כנ"ל. אך כל זה הוא כשהדו"ר הם בהתגלות לבו ומורגשים בלב אוי מתעלה מתתא לעילא כנ"ל אבל כשאינם בהתגלות לבו אזי חסרים הגדפין שמעלים מהלב למוח והאיך נעשו העילוי הוא כך. דהנה כתיב כי יקרא קן ציפור לפניך בדרך בכל עץ אפרוחים או ביצים והאם רובצת על הבנים ביאר הפסוק הוא זה, דהנה כשהמצוה נעשה בדחילו ורחימו אזי העוף הפורח באויר כי יש לו כנפים אך בלא זה הוא בחי' אפרוח שאינו יכול לפרוח עדיין ומחסי ה' שהוא בעצמו כו' מצרף הדו"ר שהיא בתבונת מוחו ממעשה המצוה והארת המוח שהיא תבונה מתפשטת הבן וכת שלה למטה ונעשית חיות וגדפין להאתרוג שהוא בחינת

שם

ענין מחשבה טובה: נעתק מכת"י 115 סא. ב. ונראה שהוא נוסח אחר מהקטע הראשון של מאמר רבינו, הנדפס במגדל עז' תיב ואל"ך, וראה גם לקמן ד"ה ענין לבושי אדה"ר (ערך לבושי אדה"ר).
 כ. . . הבנינים: תצא כב. ו.

אפרוח שאין לו גדפין מהלב ומעלה אותם למעלה עד רום המעלות וזה נעשה על ידי הקב"ה שהוא מצרפה למעשה המצוה אף שהוא רחוק מדריגה אחת. וזהו והאם רוכצת על הבנים כו' שהאם הוא מוח תבונה פורשת כנפיו על הבנים להיות להם חיות וגדפין להעלותם וכן בכל התרי"ג מצות ובלימודי התורה ותפילה התבונה יורדת מהבל פיו ובדיבורו להיות לבחי' גדפין להעלותם.

ב"ק טז, א

מאן דלא כרע במודים אינו קם בתחית המתים שענין תחית המתים הוא כמ"ש הרמב"ן שהגופות יהיו כמו עכשיו ממש, רק שלא יצטרכו חושי הגוף ליזון מטבעיות כמו אכילה וכו' אלא שמפני רוב התענוג מזיו השכינה בהתגלות גדול לא ירעב ויצמא כלל כמו שהי' למשה בעמדו בהר מ' יום לא אכל לחם והיו גם חושי גופו ובשרו ממש נהנין ונזונין מזיו השכינה, ומיד שירד לעה"ז נצטרך ליזון ממזון גשמי ואף שהי' בחי' מרכבה לקדושה בכל רמ"ה אבריו עכ"ז לא נתפשטה בחי' אלהות שבו להתלבש בו כ"כ עד אשר גם טבע חיות הגוף נהנה וניזון מאור ה' ולא ירעב כלל [כמו שהי' טרם רדתו מהר סיני] כי ישבע שובע הגוף גשמי ג"כ מן תענוג ההשגה באור ה', וזהו כענין דכתי' ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו וד"ל, וכזה ממש יהיה בתחית המתים. והקיבול שכר הוא מעין המעשה אשר עשה עכשיו כי שכר מצוה מצוה, ממילא מוכרח שהעבודה השייכה לתחיית המתים הוא ענין ההודאה וביטול דכולא קמי' כו' כידוע [ע"י התבוננות דעתו יהי' גמור] במוחו ותעלומות לבו עכ"פ אף שאינה בפועל ממש שהרי הוא רואה בעצמו יש ודבר נפרד בפ"ע, אבל בהתבוננות דעתו יהי' גמור בלבו בלי שום ס"ס באמת לאמתו דכולא קמי' כו' אין שום דבר נפרד זולתו ית' והכל ממנו ית' כנודע באריכות שהשוני שנראה לנו עולם ומלואו הוא מצד המקבלים כמבואר בלק"א. וכשיהי' עבודה זו ההודאה במוחו ותעלומות לבו עכ"פ, זהו שכרו לעת"ל שנגלה כבוד ה' וראו כל בשר ממש כי אין ואפס בלעדו ויאיר

ב"ק טז, א

מאן דלא כרע: נדפס בבונה ירושלים ס"פ. ונמצא בכתי' 208 ט, ב. 411 קו, א. 1064 נו, א. 1174 קו, ב.

אינו קם בתחיית המתים: ראה תודיה והוא, כאן (טז, ב). זחי"ב ק, א ובהנסמן בניצוצי זהר שם.

כמ"ש הרמב"ן: ש' הגמול.

ויחזו . . וישתו: משפטים כד, יא.

שכר מצוה מצוה: אבות ס"ד מ"ב.

כמבואר בלק"א: פכ"א.

נגלה . . בשר: ישע"י מ, ה.

אור ה' אף על גופו ממש כנ"ל ולא יצטרך להודאה במוחו כי יראה בעין בשר ממש. ולכן מאן דלא כרע במודים דוקא אינו קם מאחר שאין לו עכשיו אפי' הודאה במוחו. וזהו אימא עילאה עד הוד אתפשטת כי מאימא שהיא בינה יולדו המדות אהוי"ר כידוע וכשיש לו המדות אוי"ר בהתגלות הוא בבחי' ראי' למעלה מבחי' הודאה ולכל הפחות מדרגה התחתונה אשר תולד מן הבינה הוא בחי' ההודאה במוחו עכ"פ ויותר אין בינה מתפשטת וד"ל.

ב"מ לג, א

העוסק במקרא מדה ואינה מדה במשנה מדה ונוטלין עלי' שכר בגמרא אין לך מדה טובה ממנה. והענין הוא לכאורה תמוה איך נאמר על מה שנאמר למשה מסיני מפי הגבורה שאינה מן המדה והתלמוד שהוא אחר כמה מיני התלבשות הוא טוב ממנה. אמנם הענין הוא כי עיקר מקרא הוא גבוה ונישא מאוד באמת מן התלמוד למעלה אמנם לפי גדלו כך נתלבש יותר למטה בעשי' כי כך הוא המדה מה שהוא יותר גבוה יכול הוא יותר להתלבש ולכן נתלבש בלבושי עשי' ובאמת כאשר נבין מן המשנה מה זאת עשה רבי לשנות המשנה בדרך קצרה מאוד והלא הפוסקי' ממשנתם הרי הם מבלי עולם וקודם זמן רבי הי' פילפול יותר בתלמוד כמו שמצאנו ברשב"י עם ר' פנחס בן יאיר שהיו מקשים כ"ד קושיות ומתרצים כ"ד תירוצים וזה לא מצאנו בכל התלמוד שיהי' על משנה אחת כ"ד קושיות ותירוצים ולמה קיצר רבינו הקדוש במקום שהי' לו להאריך. אך ידוע כי יש ששים רבוא פירושים לתורה בכל ארבע עולמות אבי"ע והיינו משום שיש ס"ר נשמות וכל נשמה מפרשת פירושה כמו שהיא בכל עולם ועולם. והנה זהו בנין המשנה סובל כמה פירושים אבל הגמ' קא פסיק ותני מיט דר"מ וכו' ששולל כל הפי' ואוחז פי' א' ואף שגם הפי' ההוא אינו מושג לנו וכל אחד מפ' כדרכו אבל מימ לא יצדק בו כ"כ לאמר שיש בו ס"ר פירושים כמו במשנה. וכל זה מפני שהיא קרובה יותר לאחדות הבורא ולדבקו ולכוונה זאת סידר ר' הקדוש המשנה בלשון קצרה שיהי' שגורה משנתם בפיהם וירגישו א"ע

אימא . . . אתפשטת: ראה חז"ג רכג, ב. הקדמת ת"ז ז, א.

ב"מ לג, א

העוסק במקרא: נעתק מכת"י 400 נא, א. 929 סג, א. 1174 ס, ב.

הפוסקים . . . עולם: סוטה כב, א.

כמו שמצאנו ברשב"י: שבת לג, ב.

ששים רבוא פירושים: ראה שעה"ג הקי' יו. מיח מסכת חיוב הנשמות פ"א. ובכ"מ.

בה בע"פ ותוכל מחשבתו לדבקה בו ית' מה שא"כ כשיהו טרודי' בפילפול הגמרא לא תוכל מחשבתם לדבקה בו ית' כ"כ. ולכן לפי ערך מלמעלה למטה מקרא יותר גבוה ממשנה ומשנה מתלמוד אבל לפי הבנתינו במקרא הוא יותר מובן כפשוטו והמשנה צריכה יותר הבנה והתלמוד יותר ובאמת הוא כפשוטו אינו מושג לנו וזהו במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי דכתיבי יוצר אור ובורא חושך שהחושך הוא כבריאה ומחמת שיש שם אור גדול לא יכול להסתכל וחושך הוא לו אעפ"י שבאמת שם ישכון אור ואנו אין מביני' שאינו מושג לנו אבל מקרא ומשנה לפי השגתינו הוא נראה שהוא מובן, ובאמת הוא רם ונשא וגבוה יותר מאוד מהתלמוד שהתלמוד אינה יכולה להתלבש כ"כ שיהא נראה ומושג לפי שכלינו כפשוטו ומחמת שהוא יותר למטה ממקרא ומשנה הוא כן. וזהו העוסק במקרא מדה וד"ל, שנראה שהוא מושג ובאמת אינה מדה שאמיתת ענינה אינו מושגת וכיוון שהוא התלבשות מה לי התלבשות א' או כמה פעמים התלבשות כמשל אתרוג הניטל עם הלולב רומז לה' וכמה התלבשות להתלבשות יש עוד שיתהוה מה אתרוג אבל הענין הוא כי לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה כי מ"מ אווז את הדבר ההוא אך אם נתן בית יד על ידו ונוטל לא יצא י"ח כי מסתיר ידיו מקחת ההוא ולכן חציצה פוסלת בין תפילין לבשרו והכל ענין א' להם וד"ל.

ב"ב יב, א

ענין חכם עדיף מנביא. פ"י החכם האמתי בחכמת האמת יכול להשיג בחכמה עילאה בעולמות עליונים עד ששיג בחכמה עילאה העתידות. אבל בהשתלשלות העולמות יכול להיות שיתהפך הדבר כי הוא רואה הענין בחכמה עילאה ואמת הוא שכן הדברים שם אבל הענין ישנו גם בכל העולמות שלמטה עד שישתלשל הדבר לזה העולם השפל ויכול להיות שלא יקויים דברי החכם מפני כמה מניעות שיתהוו בזה העולם ואעפ"כ אמת הי'

במחשכים הושיבני: איכה ג, ו.

זה תלמוד בבלי: סנהדרין כד, א.

יוצר . . חושך: ישעי' מה, ז.

לקיחה . . לקיחה: סוכה לו, א.

חציצה . . לבשרו: א"ח סכ"ז ס"ד (בשו"ע אדה"ז — ס"ז).

ב"ב יב, א

ענין חכם עדיף מנביא: נדפס בבונה ירושלים סי צה. מגדל עז ע' תקח. ונמצא בכת"י 94 רפג, א. 127 לב, א. 170 רסד, א. 268 כט, ב. 349 נה, ב. 385 רלד, ב. 1174 צב, ב. ושם קב, ב. 1201 מט, ב. וכת"י ירושלים 1055 קעב, ב. 3547 שח, א. 4088 קסז, ב.

במקום שראה הוא וכו' וד"ל. משאיכ בחי' נביא ניב שפתים הוא בחי' דיבור והוא אמר ויהי כי ברוח פיו כל צבאם כו'. ולכן אם בא הענין בהשתלשלות עד שהגיעו לבחי' דבור בנביא בודאי יקויים כי כבר נעשה וד"ל, ויובן בזה ענין מה שכתוב בזהר שהי' ראוי להיות הקץ בשנת ת"ח ובודאי ראה האמת. אבל הענין הוא כנ"ל שהוא ראה בחי' משיח בחכמה עילאה (כי בחי' משיח ישנו בכל עולם) ועד שהי' בחי' משיח בכאן נשתנה מפני כמה מניעות שנתהוו. אבל אם הי' הדבר בא לפיו של נביא בודאי יקויים בלי שום שנוי כי בחי' אלקות שמתגלה למטה לבחי' דבור שהוא זה העולם הוא חיות זה העולם וקיומו וברוח פיו כל צבאם כו' ע"כ כל דברי ה' ביד הנביאים לא נפל דבר ארצה אפי' קשי'. אבל מה שהשיגו החכמים הי' בהם שינוי אף כי הם במעלה יותר נכבדים שמשיגים שורש הדבר למעלה אעפ"כ לא לחכמי' לחם וד"ל.

סנהדרין סה, ב

ענין ששאל טורנסרופס הרשע מה יום מיומים א"ל מה גבר בגוברין פי' שאף שגם על האומות שייך קושי' זו על יום אידם אך הם תחת הזמן אבל אתם למעלה מהזמן כו'. והשיבו מה גבר בגוברין אתה יודע האמת שיש אנשים מהוגנים וגדולים יותר ממך אך מארי צבי אף שבת מארי צב כו' ואין יודע סודותיו והבן.

הוא אמר ויהי: תהלים לג, ט.

ברוח פיו כל צבאם: תהלים שם, ו.

מיש בזהר: ח"א קלט, א. וראה כהנסמן במגדל עז שם.

ראה האמת: נ"א: ראה רשבי' האמת.

לא לחכמים לחם: קהלת ט, יא.

סנהדרין סה, ב

ענין ששאל: נדפס בבונה ירושלים סי' סח. ונמצא בכתי' 337 ע, ב. וכתי' ירושלים 1166 קמה, ב.

קז, ב

בענין דחיי בשתי ידיים. קרח נדחה אעפ"י שהי' לו רוה"ק רק שהי' לו בחי' קנאה של נחש שהוא הרצון להשפיל אלקות למטה לכן השפילוהו ג"כ על גחונך תלך וכן קרח נבלע בארץ דוקא. משאיכ רשע מצ"ע במדות רעות אפי' יעשה עבירות חמורות אסור לדחותו בשתי ידיים כמו גיחזי כו' וכן המסית והמחרחר ריב כו'.

שבועות לט, א

כל ישראל ערבים זה בזה כו' קומה שלימה כו' יש דוקא ואין לו כו' ויש שיש לו כו' ולא איכפת לו כלל מענייניו ועמך כולם צדיקים שהכל צריך כו' וד"ל.

אבות ב, א

ענין עין רואה ואוזן שומעת כמ"ש הנוטע אוזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט פי' ידוע שהעינים הם בחינת כלים לאור הראיה שבהם תוכל אור הראי' להתלבש ולהיות בבחינת ראי' גשמיית ואור הראיה המאיר

קז, ב

בענין דחיי: נעתק מכת"י 94 קנו, א.
על גחונך חלך: בראשית ג, יד.

שבועות לט, א

כל ישראל ערבים: נעתק מכת"י 208 עג, ב. 693 נב, א.
קומה שלימה: ראה לקרי' נצבים מד, א.
יש דייקא: נ"א: יש לו דיקא.
יש . . . ויש שיש לו: חולין ז, ב.
ועמך כולם צדיקים: ישעי' ס, כא.

אבות ב, א

ענין עין רואה: נעתק מכת"י 109 קעד, ב. 408 קמ, ב שריה החיות. 411 קיז, א. 415 לד, א. 693 צא, ב. 929 יז, א. 1064 צה, ב. 1174 צט, ב.
הנוטע . . . יביט: תהלים צד, ט.

לעינים הוא מבחינת רוחני מאוד בהשתלשלות רבות נלקח ממקור הראיה שהוא ית' מקור כל הראיות למעלה למעלה וכן כל התוארים המכונים לו ית' ידים ועינים ואזנים הם ע"ד זה וכו' ולכן עצת רז"ל בענין יראה בושט שויתי ה' לנגדי תמיד הוא בהיות ממש יצייר תמיד במוחו שהקב"ה עומד עליו ורואה ומסתכל במעשיו וכל מחשבותיו אף כי לא יתכן בחינת ראי' גשמיות בו ית' דלית מחשבה תפיסא ב' כלל אבל הענין כיון שהוא מקור הראיות כו' כנ"ל וד"ל. ועוד יותר מובן למשכיל בהיות כי נראה בחוש שאף שבחינת מקור השכל מרוחק בעילוי בתכלית הריחוק מן אצבעות רגליו ולא יתכן לומר שהשכל רואה האצבעות וכדומה עכ"ז ירגיש כאב בשכלו כשיכאב להם כו' הנה הוא מפני רוב ההשתלשלות עד שקצת אחיזה מן הקצת יש לרגלים בראש ע"י ממוצעים רבים אין מספר וא"כ יתכן ג"כ בחי' ראי' וכמו כן יובן למשכיל שיתכן לומר עליו ית' רואה ממש אף כי הוא מובדל ומופרש מכל התוארים כו' וד"ל.

שם

וכל מעשיר בספר נכתבים כו' עין רואה ואוזן שומעת הם המלאכים עיני ה' המשתלשלים מידיעה הכללית כמ"ש במ"א ומשגיח על פרטי מחשבות אדם זה ודיבוריו ונעשה צירופי אותיות ונק' שטרי חובותינו ואתיין וסהדין לפני ב"ד של מעלה כי משם נמשכים כמ"ש במ"א ומפני שהשגיחו בצואת הארץ כשעולים למעלה מתרחקי' מלאכי' עליונים ד' אמות עליונות מהם מפני שריחם רע וצריכין טבילה בנה"ד כו' וכמו"כ בנהרי אפרסמונא של רחמים רבים צריך לשטוף כל המחשבות והרהורים ותאות ע"י הודאה מודה ועוזב ירוחם ברחמים רבים הנק' מים טהורים וד"ל.

שויתי . . תמיד: שם טז, ח.

דלית . . כלל: הקדמת תקו"ז יז, א.

שם

וכל מעשיר: נעתק מכת"י 269 רצב, א.

עיני ה' . . ואתיין וסהדין: ראה זחי"ג צט, א.

מודה ועוזב ירוחם: משלי כח, יג.

ב, י

איתא בגמרא שוב יום אחד לפני מיתתך ונמצא כל ימיו בתשובה. ועוד אמרינן בגמרא יפה שעה אחת וכו'. מאי הלשון כל ימיו דאם עשה תשובה פעם שוב אינו צריך עוד לעשות ויש לומר דאיתא בזהר הקדוש תשובה תשוב ה' הוא הבל הוא נשמה כמו שאנו מתפללים אתה נפחתה בי וכמ"דא ויפח באפיו נשמת רוח חיים מהו הנפיחה ד"מ כשם שהנפיחה אינה נכנסת אם יש לה דבר מפסיק דהיינו עבירות שאדם עושה או מחשבות זרות שחושב כי מחיצה גשמיות אינה מפסיק להנשמה שהיא רוחניות והא ראייה כשאדם ישן בבית והנשמה עולה למעלה ואינה מפסיקת המחיצות שבבית אלא עבירות שאדם עושה המה עושים מסך מבדיל ותשובה היא כשיתכודד האדם פעם אחת בשבוע ויהי' לו שברון לב ועצבות על העבירות שעשה או מחשבות זרות שחישב יעורר רחמים מאתו ית' וימחוק כל העבירות או המחשבות זרות שחישב כמו שאנו מתפללין מחוק ברחמין הרבים כל שטרי חובותינו ושטרי הוא לשון שט"ח ושט"ח הוא אותיות ושטרי חובותינו של מחשבות זרות ודיבורים רעים ג"כ הוא אותיות ומחמת העצבות שיהא לו מהעבירות אנו מעוררים רחמים וימחוק כל העבירות ומסך מבדיל יסור ולא יהי' דבר מפסיק ויקבל החיות עוד מאתו ית' ויחיו מחיות הנשמה דלא כחיות של גוי שהוא חי מחיות הקליפה. וזה שאנו מתפללים אלהי נשמה וכו' אתה נפחת בי וכו' שלא עשני גוי פ"י שלא פריך החיות מהנשמה ואחי' מחיות הנשמה ולא כחיות של גוי שהוא חי מהקליפות חיצוניות דהיינו שימחוק כל העבירות ולא יהי' מסך מבדיל וזהו תשוב ה' הוא ההבל הוא הנשמה תשוב להקב"ה ומועיל בעבירות קטנות אבל בעבירות חמורות דהיינו מוזיל כתוב בזהר דעל פגם הברית אין לה תשובה כי מי שפוגם בברית פוגם במוח שהנשמה בתוכה לכן אינו מועיל לה תשובה וכתבי בספר ר"ח תשובה תתאה אינו מועיל אבל תשובה עילאה מועיל ותשובה עילאה הוא שיעסוק בתורה בכונה שיכוין שע"י עסק התורה שהוא עוסק בה הן בתורה שבכתב והן בתורה שבע"פ הן בכל האותיות שהוא עוסק בהם יכוון שכולם נתנו למשה מסיני מהקב"ה והתורה היא דבורו ומחשבתו שכלו ורצונו של הקב"ה

ב, י

איחא בגמרא: נעתק מכת"י 239 נט, א. הקטע האחרון (ד"ה איתא בגמ' תשובה מכפרת) נדפס, כמאמר בפ"ע, במאה שערים סי' לד. ונמצא בכת"י 94 [שממנו נדפס במ"ש] קסה, א. ונמצא . . . בחשבונה: שבת קנ"ג, א. יפה שעה אחת: אכות ד, יז. בזהר הקדוש: ח"ג כ"ב, א. ויפח . . . חיים: בראשית ב, ז. פריק: אוצ"ל: יפסיק. כתוב בזהר: ח"א ר"ט, ב. וראה אגה"ת פ"ד. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בלקוטי הגהות לשם (ס"ע נח). בספר ר"ח: שער הקדושה רמ"ז.

וכשישים (אל לבו) עם שכלו ודיבורו ומחשבתו ורצונו בהתורה נמצא הוא מקשר הנשמה להקב"ה כמ"ש בזה"ק אורייתא וקוב"ה כולא חד ומחשבתו ודבורו ושכלו של האדם היא נשמתו נמצא ע"י עסק התורה איש כפי ערכו מה שמבין מקשר נשמתו לתורה והתורה וקוב"ה כולא חד ובזה משיב הנשמה להקב"ה זהו תשובה עילאה ובלבד שיכוין כך. וא"ת ומי יכוף אותו שילמוד בכונה מחמת עצת יצה"ר ולזה תקנו רז"ל תפילה שיתפלל בכוונה ויכוין פי' המלות ומחמת שיכוין שמספר שבח של הקב"ה יעורר א"ע לקרב וילמוד בכוונה וזהו פי' הפסוק אם ישוב אליו לבו בתפלה רוחו ונשמתו אליו תשוב בתורה. וא"י בגמ' תשו' מכפרת ויסורים ממרקין. מכפר הוא ל' כיבוס הפגם ומירוק הוא מיפה הבגד ועושה אותה כחדשה אשר לא יהי' ניכר בו רושם כלל. ויסורין הן אינן תעניות וסיגוי' סך המבואר בספרים שאינו לפי כח אנושי בזמנינו להתענות על ליצנות כמנין ש"ק ועל גדלות כמנין ג"ס ועל מוזיל פ"ד אלא יסורין שבאין עליו יקבל באה' או ליתן צדקה כמ"ש וחטאך בצדקה פרוק. ומי שאינו בעל יכולת ליתן צדקה ישמח ביסורין שבאין עליו. וזהו פי' הפ' וחטאתי נגדי תמיד תשמיעני ששון ושמחה דלכאו' מאי זה השמחה אם חטאתי נגדי תמיד. אלא הפ"י שחטאתי נ"ת וצריך לזה תשו' לכפר ויסורין למרק לכן ביקש דהע"ה שיהי' לו יסורין וישמח בהם כי מן הסתם התשו' מרוצה לפניו ית"ש וד"ל.

ג, ט

להבין שלפעמים צריך להיות יראת חטאו קודמת לחכמתו ובמ"א חכמתו קודמת. והוא כי בדברים האסורים כגון תאות ולשון הרע וליצנות וכל איסורי דאורייתא ודרבנן צ"ל יראת חטאו קודמת שלא יכנוס בו רוח

כמ"ש בזה"ק: ראה ח"א כד, א.

א. . . תשוב: ראה איוב לד, יד.

ואיתא בגמרא: יומא טו, א.

הפגם: נ"א: הכתם שמנקה הבגד.

וחטאך בצדקה פרוק: דניאל ד, כד.

וחטאתי. . . ושמחה: תהלים נא, ה.

מן הסתם: נ"א: מן השמחה.

ג, ט

להבין שלפעמיים: נעתק מכת"י 1064 מט, ב.

ובמ"א חכמתו קודמת: ראה אבות ג, יז. ובהקדמת דרך חיים בתחלתה.

שטות שאפילו קל שבקלים מוסר נפשו על קדוש השם וזה ירושה לנו מאבותינו כבן שאינו רוצה ליפרד מאביו וגם אש אינו מפסיק וגם חושך לא יחשיך כו' ובשאר עבירות הרוח שטות מכסה עיניו לאמר שאעפ"כ יהודי יחשב ולא כן האמת כי העובד ע"ז הוא בגשמיות בגוף אבל במחשבתו יודע שזה הכל וריק אבל בשאר עבירות ותאות שמשים כל מחשבתו ורעיונו בזה יפרד יותר ח"ו מאחדותו ית' כי טהור עינים מראות ברע שנקרא תועבת ה' וצריך דעת ויראת חטא להיות סור מרע הגדול הזה. ולדברים היתירים כגון דברים בטלים ומחשבות גשמיות שבזה העולם צריך להיות חכמתו קודמת דהיינו ועשה טוב.

חולין נח, ב

כל יתר כנטול דמי למעלה יובן מזה ההפרש בין יוהכ"פ לפורים שביוהכ"פ אין בו אכילה ובפורים חייב לבסומי יותר מדאי וכל יתר כנטול שוין הם ממש ולכך נק' כפורים וד"ל. והטעם לפי שכל הקרוב יותר יותר הוא מכיר שהוא רחוק ע"כ כל יתר יותר כנטול דמי וד"ל.

שאפילו קל כו': בהבא לקמו ראה תניא פכ"ד.

גם . . יחשיך: הלים קלט, יב.

טהור . . ברע: חבקוק א, יג.

חולין נח, ב

כל יתר כנטול: נדפס במאה שיערים מד, ב, ונמצא בכתי" 94 [שממנו נדפס במ"ש] ערה, ב, 1007 קצח, ב.

וכתי" ירושלים 3547 קסח, א.

חייב לבסומי: מגילה ז, ב.

שוין . . כפורים: ראה תקו"ז תכ"א (נו, ב).

כל הקרוב יותר וכו': ראה אנה"ק סי' ב.

ערכין יג, ב

כנור של בהמ"ק הי' של ז' נימין ולימות המשיח יהי' של ח' נימין וזהו למנצח על השמינית ולעתיד לבא יהי' של עשרה נימין וזהו עלי עשור ועלי נבל. הנה רז"ל אמרו שבבית הראשון הי' הארת ה' עילאה ובבית שני הי' הארת ה' תתאה. ולהבין זה הנה ידוע שספירת מל' הוא רק נקודה א' עיקרית שהוא בחי' הכתר שבה והשאר הט' באים בסוד תוספת כמ"ש או סלקא או נחתא בגיניהו דישאל כי ספירת מלכות היא כנ"י מקור נש"י יש לה בחי' הכתר שהוא רצון לה' לבדו כי בחי' הרצון הוא אפי' בקל שבקלים רק שאר הט' שהם חב"ד ומדות או סלקא או נחתא כו'. ובחי' מל' נק' בהמ"ק כידוע שמלכות לית ל"י מגרמי' כלום כ"א מה שהי' מתחלה בהעלם בחכמה נתגלה עתה וחכמה נק' קדש לכן מלכות נקראת בשם בהמ"ק. והנה בזמן בהמ"ק ראשון הי' הארת ה' עילאה שהיא בינה שהי' אז כל ישראל מקושרים בחב"ד שלהם ומדותם רק לה' בלדו כל הימים שזהו בנין כהמ"ק שבחי' המלכות נבנה פרצופיה וזהו דקיימא סיהרא באשלמותא. לכן לא היו צריכים אז לתפלה כי עיקר התפלה היא התבוננות ביקר תפארת גדולתו לעורר את האהבה והמה היו בלאו הכי מקושרים בה' לבדו ובשעת ק"ש הי' הביטול אצלם בלי שום הכנה כלל. ואח"כ כשחרב בהמ"ק ארז"ל ויתר הקב"ה על ע"ז וג"ע ושפיכות דמים ועל מה אבדה הארץ על עזובם את תורתם כי בזמן שהי' מקושרים בחב"ד שלהם לבדו לה' שהי' התורה הגם שעשו עול כמדה לא נחרב בהמ"ק אבל כשעברו על ביטול תורה שהיא החב"ד אז נחרב בהמ"ק כי מדות בלא חב"ד יכול למשוך למקום שלבו קשור בלא"ה. וזהו שרים בידם נתלו ר"ל שעיקר סמיכה שלהם היה בידיים שהם המדות אהבה ויראה ופני זקנים שהם חב"ד לא נהדרו להיות אצלם אשר לכן נחרב בהמ"ק. ובבית שני החזירו אנשי כנה"ג העטרה ליושנה ר"ל שתיקנו התפלה שעייז יוחזר

ערכין יג, ב

- כנור של בהמ"ק: נעתק מכת"י 396 צ, ב. וכת"י ירושלים 3417 פ, ב [רק חלק]. בסוף הדרוש, בכת"י 396 הנ"ל, נרשם „ביאור הדברים“: אך לא בא שם ביאור לדרוש זה.
- למנצח על השמינית: תהלים ו, א.
- עלי עשור ועלי נבל: שם צב, ד.
- רז"ל אמרו: ז"ח ק"ג, א. וראה תקיז תכ"א (מח, א) זח"ב ט, ב.
- ספי' המל' . . . נקודה אחת: ע"ה עער מיעוט הירח ספי"ב. וראה לקי"ת במדבר ג, סעי"ב ובהג"ה שם.
- או סלקא . . . דישאל: זח"ב קנה, ב.
- לית ל"י מגרמי' כלום: זח"ב רמט, ב.
- חכמה נק' קדש: זח"ב קכא, א.
- בזמן בהמ"ק . . . עילאה: שם ט, ב.
- קיימא סיהרא באשלמותא: זח"א קנ, א. זח"ב פה, א.
- ויתר הקב"ה כו': ירושלמי תגיגה פ"א היז.
- על מה אבדה . . . תורתו: בי"מ פה, סעי"ב.
- שרים בידם נתלו: איכה ה, יא.

העטרה שהיא המלכות ליושנה לעתיקותא וד"ל. כי תועלת התפלה היא אחד לבנות קומת פרצוף, או הב' הוא להחזירה פכ"פ עם ז"א בעלה, כי בהתבוננות בתפלה מתעוררים המדות ונבנה קומתה. ועכ"ז הגם שנתעוררו המדות לאהבה וכו' עדיין לא נעשה כולו חד, ועד"מ לאחד שאוהב את חבירו אהבה עזה ועכ"ז אינו דומה לאהבה שאוהב א"ע כי בעיני עצמו משים כל עיונו בעמקות גדול משא"כ בעיני חבירו והוא רק זיווג המדות לבד אבל לא פכ"פ משא"כ בשעת ק"ש הוא הביטול מכל וכל להיות כלא ממש נק' החזרת פכ"פ, ותוספת הג' ספירות בז"א שהוא זיווג חב"ד בחב"ד כו'. וזהו שהי' בזמן בהמ"ק שני הארת ה' תתאה כי כל היום אינו מקושר לזה להיות הכל רק לה' לבדו כ"א בשעת התפלה. והנה הגם שבזמן בית ראשון היו מקושרים בחב"ד ומדות שלהם לה' לבדו עכ"ז היו המדות ניכרין להיות יש מי שאוהב כו' ולימות המשיח יהי' הארת חכמה עילאה שהוא הביטול מכל וכל, וזהו של שמונה נימין. אך מ"מ אפי' בחי' חכמה היא מבחי' איזה ישות אחרי שאפשר לומר שהוא בטל אבל לעתיד לבוא יהי' הארת רצון העליון לבדו וזהו של עשרה נימין וזהו ליום שכולו ארוך שהוא הארת א"א כו' וד"ל.

טו. ב

בגמרא בעי' אם ענוה שלא לשמה עדיפא מתוכחה לשמה. ופשיט מדאמרי' לעולם יעסוק אדם כו'. עוד ארז"ל על יוסף שנענש על שנהג עצמו ברכנות. וענין פי' ענוה של"ש הוא שמראה בגשמיות בחי' ענוה במניעתו מכבוד וגדולה בדבוריו ותנועותיו ולבושיו כו' ולבבו לא כן ידמה כו'. ולשמה הוא היפוך ששפל בלבו מאד ונכזה בעיניו נמאס. וארז"ל שאף שענוה של"ש הוא שקר אעפ"כ אל ימנע האדם מזה כי מכחה יוכל לבא לענוה אמתית וגם לענוה אמתית ולשמה צריך לנהוג כן כו' כמו העוסק בתורה שלא לשמה יבא כו' כי גם זה צריך כו'. פי' שנהג עצמו כו' כי בודאי לא הי' ליוסף גאווה גמורה שהי' בחי' מרכבה כו' רק שעבר על מה שצריכין ג"כ לענוה של"ש והנהיג עצמו לפני אחיו כמו לפני העם שמוכרח הוא שהי' מלך אבל לפני אחיו הי' צריך כו' וד"ל.

טז. ב

בגמרא בעינן אם ענוה: נדפס בבונה ירושלים סי' עב. ונמצא בכת"י 177 צח, ב. 337 ע, ב. וכת"י ירושלים 4088 טו, א.

ארז"ל על יוסף: סוטה יג, ב.

לענוה האמתית ולשמה צריך לנהוג כן: נ"א: גם לענוה שלא לשמה צריך.

כריתות ו, ב

איתא בגמ' כריתות כל תענית שאין בו פושעי ישראל כו' אביי אמר מהכא ואגודתו על ארץ כו'. פ"י הצדיק שיושב ושומע תפלת הרשעים שמאוסה היא מאד יאמר בלבו הלא הכל צריך למשל סעודת מלך צריך להרבה דברים אפילו למלח וכיוצא בו אף שיש הרבה מעדנים כו' והבן. ובלבד שיקשור מעט בצדיק כדי ליתרון אור כו' אבל לבדו לא יכון רע כו'. וזהו כל תענית שאין פושעי ישראל כו' אף שהי' בזמנם צדיקים מופלגים לא היו פועלים כ"א ע"י התחברות פושעים עמהם והיו לאחדים ליתרון אור מן החושך ולטובתם הוא והבן. וזהו אביי אמר ואגודתו ופרש"י הכל ביחד אז על ארץ יסדה יסוד והבן. ויש יותר בפנים מאירות לעינים והבן.

ירושלמי פאה א, א

ירושלמי ובחרת בחיים זו אומנות כו' וזהו פלא איך יהי' מצות ה' לבחור בחיים גשמיים דפרנסה. ועוד דסיפא דקרא מדבר בעבודת ה' לאהבה כו'. הנה באמת ענין היסורים גבוהין מאד בשרשן להיות שהן מבחי' הגבורה שגבוה מן החסדים כידוע במעלת הזהב על הכסף כו' ולזאת המצות ל"ת גבוהים ממ"ע דשס"ה ל"ת המה מבחי' הגבורה כמ"ש במ"א ע"פ ארץ לא זרועה כו' וגם הלויים יהי' לע"ל גבוהים מן הכהנים כו' וזהו הטעם כמו עדימ האב המכה את בנו ומיסרו להטותו אל דרך הטוב כו' שיש בהכאה

כריתות ו, ב

איחא כו' כל תענית: נעתק מכת"י 94 פא, א. 361 קצה, א. 501 קה, ב. וכת"י ירושלים 4088 ג, ב. ואגודתו על ארץ: עמוס ט, ו.

ירושלמי פאה א, א

ירושלמי ובחרת: נעתק מכת"י 47 קלו, א. 94 קיא, א. 167 ע' קעד. 1007 שמ, ב. ונעתק ב"ה כי ביום הזה יכפר שבספיה"מ להצ"צ (דרמ"צ ח"ב) רפח, ב בשינויים ובחוספת הגהות. ובחרת: נצבים ל, יט.
מצות ה' לבחור: בדרוש הצ"צ הנ"ל: מצות ובחרת בחיים הכוונה. במעלת הזהב על הכסף: השהו לקמן ע' זהב וכסף. ובדרוש צ"צ הנ"ל: וע' בס"ש פכ"ז ומ"ש ע"פ כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים ותוכחת מוסר.
וזהו הטעם: בדרוש צ"צ הנ"ל: מזה הטעם. וגם הנה מבואר במ"א ע"פ והפכתי אכלם לששון על ענין הקלות שכאשר יהי' הופכו לברכות יהי' מעלתם גבוה מן הברכות ג"כ מזה הטעם.

ייסורים המבלבלים כו' ויוכל לעבוד ה' בתומצ' מפני כי זה כל האדם כנ"ל. ואמנם כשהיסורים באים מלמעלה צריך לקבולי באהבה כמאמרם ז"ל ויש להבין למה יקבלם באהבה דוקא. הענין הוא דידוע דקו השמאל הוא בג"ה כו' ובינה מינה דינין מתערין כו' וע"י השמחה שע"י הבינה דוקא כמ"ש אם הבנים שמחה הנה נמתקין עי"ז הדינין בשרשן כו' ודוקא ע"י השמחה שבהתבוננות ברשפי אש התלהבות אורה ושמחה הנגלית כו' היא שממתקת בחי' הדינין של הייסורים בשרשן כו' אבל בבחי' האהבה והחדוה שאינה בבחי' גבורות התלהבות הנק' שמחה כו' לא יומתק עי"ז היסורין בשרשן כי הגם שמבואר בזהר ממשל אבן ספיר כו' דאתעדל"ע בחסד וחדוה לא אתער רק מאתעדל"ת בחדוה כו' ויכול להיות שע"י שיהיה האדם תמיד במדרגת האהבה והחדוה לא יבאו עליו דינין בתחלה כו' אך כדי שיומתקו הדינין שכבר באו אי אפשר להמתיק הדינים אלא ע"י גבורות רשפי אש האהבה דוקא לפי שאין מיתוק הדין אלא בשרשו כידוע ושוורש הדינין מבינה והוא התלהבות הנגלית בשמחה ההתבוננות כו' ולא באהבה זרה כו' וד"ל. וטעם ההפרש ביניהם מובן להיות שאהבה סתם הוא מבחי' קו הימין חח"ן כו' כלכד אבל השמחה שכלולה מגבו' שרשה בקו השמאל בג"ה כו' וד"ל. וזהו ענין קבלה באהבה הנז' ביסורין דהיינו בשמחה דווקא ואהבה זו רשפי אש כו' וגם יסורים של אהבה דוקא כי מלמעלה הם באים מחמת גבורה רשפי אש כו' והוא מטעם הנ"ל וד"ל.

שם

ירושלמי כל חפצין לא ישוו בה חפצי וכי חפצין אנו וכו'. מיושב ע"פ גמ' רמי קראי כו' כתיב חפצין וכו' כאן שא"א ע"י אחרים וכן

לקבולי באהבה: ראה ברכות ה, א.

בינה . . מתערין: ראה זח"ג סה, א. רצב, א. ובכ"מ.

אם הבנים שמחה: תהלים קיג, ט.

בוהר: בדרוש צ"צ הנ"ל: פ' תצוה קפ"ד.

שאינ מיתוק . . בשרשו: פיע"ח שער השופר פ"א.

והוא התלהבות הנגלית כו': מכאן ואילך אין בדרוש הנ"ל, רק: והיא שרש קו השמאל בחי' אש ע"כ צ"ל האהבה ברשפי אש שלהבת כו'. ומכ"ז יובן ענין יוהכ"פ שנאמר שבת שבתו כו' ועניתם שענין ה' עינויים הם ע"ד בחי' ייסורין שמגיע' למעלה מתומצ' להמשיך מבחי' הצור כו'. (קיצור, ענין ובחרת בחיים אע"פ שייסורין גבוהים יותר עכ"ז המעשה עיקר כי היום לעשותם).

שם

ירושלמי כל חפצין: נעתק מכת"י 877 קח, א.

כל חפצין: משלי ג, טו.

גמ': מ"ק ט, ב.

פסק הרמב"ם אם הי' עוסק בתורה ובא לידי מצוה אם אפשר ע"י אחרים יעסוק בתורה ואם לאו יעשנה שתלמוד מביא לידי מעשה וא"כ בוא וראה כמה כחה של תורה ואיתא בשי"ע משל בשם רבינו יונה ז"ל למלך שנתן רשות לאוהבו ליכנס לאוצרו וליקח לו מעות כמה שירצה והאיש הנ"ל לא לקח כלום א"כ ביזה את המלך מאד. והנה הקב"ה נתן לנו את התורה ושכרה, כל דבור ודבור של תורה הוא כחוטף מעות והאיש הנ"ל שאינו משגיח ע"ז שוטה וכסיל ועושה ליצנות במלך ובתורתו. וזהו שנים שיושבים ואין ביניהם ד"ת הוא מושב לצים כי אם נמנע מלדבר דברי תורה הוא משום שאינו יקר בעיניו אוצרות המלך ועושה ליצנות מזה וד"ל.

ירושלמי שבת טו, ג

בקושי התירו לדבר אפי' ד"ת בשבת. כתיב כי כבד פה וכבד לשון כו' כי משה הוא מפנימיות חכמה ותושב"כ ושבע"פ אורייתא מחכ' נפקת מקבלת מחכ' הארה מבחי' חיצוניות כ"ד ספרין כו' כמו הכ"ד מים אוקיאנוס לכן אמר כבד פה שהוא ענין תורה בחי' כלים וכבד כו' ושבת קודם חכ' לכן בקושי התירו כו' וד"ל.

הרמב"ם: ה"ל ת"ת פ"ג ה"ד.

בשי"ע: סי' רמו ס"ח. ושי"ע אדה"ז ה"ל ת"ת פ"ד ס"ד.

שנים . . . לצים: אבות פ"ג מ"ב.

ירושלמי שבת טו, ג

בקושי החירו: נעתק מכת"י 296 רצב, א.

בקושי . . . בשבת: ראה בהנסמן בלקוטי שיחות ח"ו ע' 266 הערה 5. שו"ת צפ"ע דוינסק ח"ב ס"ה.

כי . . . לשון: שמות ד, י.

אורייתא מחכ' נפקת: זחיב קבא, א. ובכ"מ.

כמו הכד: ראה תקו"ז תכ"א (מ), ב).

ירושלמי יומא א, ה

טעם למה נפש ישראל גדולה מהמלאכים כמו שארז"ל ע"פ וכל אדם לא יהי' באהל מועד אפי' אותו שנאמר ופניהם פני אדם. אשר לכאורה יפלא הדבר כי עינינו רואות שא"א להיות אצל האדם אהו"ר שיש להמלאכים אפי' שמץ מנהו, אבל הענין ידוע מארז"ל אע"ג דאיהו לא חזי מזלי' חזי ואף שאין מזל לישראל. אך ידוע כי נפש איש ישראל הוא חלק ה' ממש עמו, ובהשתלשלותה אל הגוף נשתלשלה ונתלבשה בכל עולם ועולם ע"ד חבל נחלתו ועד שקצה האחרון נתלבשה בגוף, ומה שעליה בכל עולם נק' מזל ע"ש שנוזל החיות ע"י להגוף, והנה כאשר האדם בהמשכת אלקות שהוא ע"י הדעת והתבוננות אלקותו ית' איך שהוא ית' טובב כ"ע וממכ"ע נולדה אהו"ר בלבו. ובאתערותא דלתתא אתער לעילא במזלו שהוא שרשו שבכל העולמות ושם הוא ביתר שאת ויתר עז מהמלאכים כי בכאן כח הגוף קטן מהכיל, ונעשה יחוד קב"ה ושכינתו ע"י בכל העולמות שבשרשו ע"י התגלות אלקות שנגלה אצלו בכאן. וטעם למה אתערותא דלתתא גדולה כ"כ היא עפ"י מ"ש בזהר בשלח כל אינון אנפין דמלכא טמירין בעמקא לכתר חשוכא וכל אינון דידיעין ליחדא שמא קדישא כדקא יאות מבקעין כל אינון כותלי חשיכא ואנפין דמלכא אתחזיין ונהרין לכולא וכו' וכדין כתיב לראות פני ע"ש והגם כי שם החשך הוא רק אפיסת האור אך בהשתלשלותו למטה נעשה חשך גמור. וכאשר האדם עושה איזה דבר לכבוש את יצרו מפני כבוד קונו אזי הוא התגלות אלקות והחשך נדחה ממנה אז ממילא גם חשך העליון אשר זה החשך נשתלשל ממנו נדחה ואנפו דמלכא אתחזין ואתנהרין וכמו כן במ"ע רמ"ח פקידין אינון רמ"ח איברים דמלכא וע"י כל מ"ע היא המשכת אלקותו כאלו אחוז המלך באיבריו וממשיכו לכאן אזי גיב החשך נדחה ממנו.

ירושלמי יומא א, ה

טעם למה נפש: נדפס בבונה ירושלים סי' כט.

לתאריך אמירת המאמר (תקנ"ז) ראה בהערה לעיל (איוב יט, כו) ד"ה ומבשרי אחזה.

מארז"ל: מגילה ג, א.

א"ו מזל לישראל: שבת קנו, א. וש"נ.

חלק . . עמו: האוינו לב, ט.

בוהר בשלח: חיב נו, א.

ירושלמי סוף קידושין

ירושלמי והביאו הפוסקים לענין ברכת שהחיינו, עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מיני מגדים שהי' יכול לאכול ולא אכל כו' ר' אליעזר חש לה כו'. הנה ענין האכילה הוא ענין הבירורים לברר הטוב מן המאכל שנפל בשבירה ונתערב בו טו"ר וכשכח הרוחני שבמאכל מחזק את נפשו והוא מוסר את נפשו באחד הרי נברר חלק הטוב שבמאכל ועולה לה' כעולה וכקרבו וכל שמשירת נפשו דהיינו רצונו רק לה' לבדו בעומק נקודת לבו כשאוכל אין גשם הרע שבמאכל מגשימו ומרחיקו מה' אדרבא יהי' לו שכל חזק ולב אמיץ לה' ע"י כח האכילה. ומי שלבבו לה' וכח השגתו כו' מעט מזעיר יתגבר כח הרע שבמאכל וירפה אותו מעבודת ה' שבמוחו ולבו וזה אינו רשאי לאכול כי הוא כמו אוכל אכילה גסה שמקיא ואינו מתבשל בקיבה כו'. ועתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מה שהי' ביכלתו לאכול כל מיני מגדים ויהיו עלי' לה' לבדו על ידי תגבורת נקודת לבבו שיהי' לו בתפלה כו' ודין וחשבון זה אינו אלא על מי שהי' יכול לאכול אבל מי שלא הי' ביכולת נשמתו לברר הטוב שבמיני מגדים כי היו מושכים אותו לרוח הבהמה כו' אין עליו דין וחשבון כלל כי טוב הי' מה שלא אכלם ור' אליעזר שהי' אדם גדול הוא דחש לה כו'. והנה לע"ל כתיב ואכלתם אכל ושבע פי' ואכלתם אכול תאכלו מאכל שכבר נאכל דהיינו כל מה שאכלו בעוה"ז ועלה לה' כשמסר נפשו באחד הרי מחיצוניות העולמות שהן המלאכים המשפיעים דצח"מ וכל תענוגי עוה"ז שאכלו כו' כידוע נתעלו ונתכללו בבחי' פני' העולמות דהיינו השגת אחדות ה' שמסר כח האכילה ברצון אמיתי כו'. ולע"ל שיהי' עלי' לחיצוניות העולמות שיהיו במדריגת פנימיות העולמות דכעת אי"כ מה שעכשו פני' יהי' אז חיצו' ומה שעתה התכללות של המשפיע המאכל באלקו' יהי' נק' אז בשם מאכל גשמי ונשמות ישראל יאכלו ויעלו במסירת נשמתם אז שיהי' בהם הארת סוכ"ע בבחי' פני' והתכללות יהי' בבחי' אריך כמ"ש במ"א בענין כוסי רוייה כסא דדוד יהי' בבחי' ארך אפים כו'. ואז תהי' עלית האכילה שכבר נאכל כו' בבחי' שאין לה גבול. והוא הקללה שתתהפך אז לברכה ואכלתם ולא תשבעו שאכילת מאכלים שיאכלו אז יהי' בלי גבול והפסק בלי שישבעו באכילתם וד"ל. וזה יהי' מ"ה שנה שעד תח"מ שיהי' בירור מה שכבר נתברר כו' ובתח"מ שיהי' שמיטה אחרת יהי' עלי' אחרת לגמרי ובכולם אין דומה לך כמ"ש במ"א בענין נ' אלפים יובלות שכולם מהתפשטות אואי"ס ב"ה ולא מעצמותו וד"ל. ודוגמא

ירושלמי סוף קידושין

ירושלמי: נדפס בשני המאורות יב, ב, ונמצא בכתי' 109 מב, א, 298 רלח, ב.

והביאו הפוסקים: ראה מ"א אריך סי' רכו סי' יד.

ואכלתם אכל ושבעו: יואל ב, כו, וראה ד"ה זה בלקו"ת צו ז, א ואילך. סה"מ תקס"ז ע' רנא ואילך.

ואכלתם ולא חשבנו: בחקתי כו, כו.

מעין זה הי' בזמן ביהמ"ק שאכלו הכהנים קדשי שמים כו' בעמידה שאין ישיבה בעזרה והי' מאכלם בכחי' ביטול גמור בלי הרגשת עצמותם כלל כמו בברכות שבש"ע בכחי' השתחוואות כו' והיו הבעלים מתכפרים ע"י אכילתם קדשי קדשים והרי הקרבן כבר נתברר ונתעלה בזריקה והקטרה ע"ג מזבח כו' ואכילתם הקודש הוא כענין אכילה אחר אכילת מזבח וד"ל. וזהו שלע"ל תוציא הארץ עליונה גלוסקאות שלא יצטרך לבירור מוץ ותבן החטה ולטחנה כו' אלא תהי' מבוררת כל צרכה ואפוי' שא"צ אלא אכילה וד"ל, להורות שהאכילה אז היא אכילת מאכל ולא אכילת חטה וד"ל. וכן הלבושים יהי' כלי מילת ולמכסה עתיק וד"ל.

אדר"נ 19

ענין ר"א הגדול ור"ע שהיו ע"ה ביום אתמול כי יעבור ולמחר היו מלאים תורה ומצות והענין הכל בשביל שהקב"ה בוחן לבות וכליות ורואה תעלומות לב כמ"ש ואהבת את וגו' שיש שני לבבות כמשל בגשמיות נראה אדם שהוא חושק לאיזה דבר ואינו יודע הטעם מפני מה ואף אם יודע הטעם ויש לו טעם לדבר זה ובטל דבר לא בטל אהבה. והענין שמתחילה לא ידע את כל עומק לבו עד כי היכן מגיע והקב"ה יודע עומק לבות וזה ענין גבורת דוד ואנשיו כמ"ש כי מרי נפש המה ועיקר גבורה היא בלב כמשיכ בטור א"ח וזה ענין משאחז"ל בשמתא מאן דאית בי' ובשמתא מאן דלית בי' כי באמת בודאי בשכלו צריך להיות עניו מאוד בתכלית השפלות וזהו והאיש משה עניו מאוד שהוא הדעת אבל צריך גבורה בלב שיתחזק א"ע נגד השכל וזהו שנאמר ויגבה לבו בדרכי ה'.

אין ישיבה בעזרה: יומא כה, א.
שלע"ל . . גלוסקאות: שבת ל, ב.

אדר"נ ס"ו

ענין ר"א הגדול ור"ע: נעתק מכת"י 35 נה, א. א. 94 קפד, ב. 184 תמב, ב. 208 יב, א. א. 411 ק, א. 929 סא, א. 1174 פח, ב. וכת"י ירושלים 2916 שס, א. 4088 עג, א.
שהיו . . ומצות: נ"א: שהיו ביום אתמול כאחד מעמי הארץ ולמחר יחד מתמלאין תורה ומע"ט.
ואהבת את: ואתחנן ו, ה.
כי . . המה: שיב יז, ח.
בטואו"ח: סי' א.
משאחז"ל: סוטה ה, א.
והאיש . . מאד: בהעלותך יב, ג.
ויגבה . . הי': דהיב יז, ו.

תדא"ר רפ"ח

ענין האמור הקב"ה יושב וקורא ושונה כנגדו, זהו בחי' אחותי ששניהם יונקים ממקום א'. הנה ידוע שהתורה שבכתב ושבע"פ הם בחי' או"א כנודע ויש מקיפים לזו"ן כמה מיני מקיפין ויש מקיף מאימא מקיף משניהם ביחד. וזהו הקב"ה בחי' זעיר וכו' קורא ושונה כנגדו שיש מקיף מתושבע"פ לשניהם וד"ל.

ב"ר לט, ח

למה נמשלה כנ"י ליונה מה יונה פורח בכנף א' והכנף השני נח. פי' כי אהוי"ר גדפין לפרחא לעילא. והנה בחי' האהבה היא לצאת מהכלי וליכלל ולידבק במקור [...]. ואז תפול עליו אימתה ופחד כי איך יכול לידבק במקור גבוה כזה ונופל [...]. לירא ולהתבושש ותמיד הוא כן כשאחד מגביה השני נח והכל בחי' רצוא ושוב וד"ל.

צ, ב

איתא במדרש קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני ה' קדושתי למעלה מקדושתכם. והענין הוא ארו"ל בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם ואח"כ ביאר שאר המדות כמו גבור וכו' אבל בכדי לבאר

תדא"ר רפ"ח

ענין האמור: נדפס בבונה ירושלים סק"ז. ונמצא בכתי" 93 רעו, ב. 139 [שממנו נדפס בכו"י] קס, א. 184 רצא, א. 349 לג, א. 381 נז, א. 403 קו, ב. 1174 קא, ב. 1234 קעח, ב. זעיר וכו' קורא: ג"א: ז"א יושב.

ב"ר לט, ח

למה נמשלה: נעתק מכת"י 337 פג, ב. הדפים קרועים, וכמה תיבות לא ניתנו לקריאה. אהוי"ר . . . לעילא: ת"ז ת"י (כה, ב).

צ, ב

איתא במדרש: נדפס בבונה ירושלים סי' סו. ארו"ל: אבות פ"ד מ"א.

תואר מלת חכם הוא עיונית החכמה באופן זה, אדם שמכניסת עצמו ועיונו כ"כ בחכמה עד שנעשה כאלו אינו ממש, פי' שכל מדותיו ודעה ובינה והשכל שלו בחכמה עד שאינו נשאר בגופו כ"א הנפש ומותר האדם שלו הכל בעיונית החכמה כמו הקדמונים שלא היו יודעים בין יום ללילה וכמה ימים כשנכנסו בעיון החכמה שהוא התפשטות הגשמיות זהו הנק' בתואר חכם וכמאמר הכתוב והחכמה מאין תמצא והוא מלא כל הספרים שהחכמה תמצא במקום האין כנ"ל. ולבאר יותר הענין הוא ע"ד מאמר שהע"ה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני והוא שכל המתחכם יותר הוא היותר אפס ואין נגד גדולתו ית' ומתבטל לגמרי ממש מפני קטנותו ורחוקו מאלקות מפני עיונו והסתכלותו צחצחות הבורא ית' וגשמיות עיונו כל מה ששיג תכלית הדקות עדין גשם גמור הוא נגד אמיתותו ית' וזהו רחוקה ממני. והאדם יש בידו להפך עולמות ממש כמבואר שהקב"ה נק' מקומו של עולם מפני היותו תחות כ"ע וסכ"ע וגו כל עלמין וממכ"ע. והנה האדם שמכניס כל עצמו ומקום חיותו רק בחכמה עיונית והסתכלות גדולת הבורא ית' ויצא מכלל הגשמיות וכל העולמות ומדות עד שיעלה לגודל רוב העיון בחכמת האלקות בכל כחותיו וחיותו ועצמותו והכתוב אומר כולם בחכמה עשית שהקב"ה האציל וברא ויצר ועשה הכל בחכמה שהחכמה תחי' בעליה, ואם האדם הוא החכם ומקיף מן החכמה כל העולמות בידו הם והוא הנק' איש אלקי כמרע"ה שאמר מחני נא כו' וגם מבואר בזהר שהפקיר עצמו גופו ונפשו להמחות עק"ה מעה"ז ומעה"ב כלל ועיקר מפני גודל חשקו התגלות אלהותו ית' מגודל הסתכלותו ועיונו בו כמבואר בזהר ומפני גודל מעלת החכמה הרוחנית ודקותו נעשו כל העולמות על מדה והמצא תמצא אפי' בכל הדברים יגעים וחיצונים כמ"ש ואתה מחי' את כולם, כי שארי המדות שאינם דקים כ"כ אינם יכולים להחיות דברים גשמים וגופים עבים ועכורים משא"כ החכמה. ולכן לפעמים יותר אפשר להתרפאות בד"ת וחכמה שבדברים חיצונים מן הדברי' העומדים ברומו של עולם כי הדברים הרמים המעין בהם יותר רחוק ממנו הדבר ועמוק עמוק מי ימצאנו כי זהו עיקר השגה שאין להשיג ותכלית הידיעה שלא לידע משא"כ החכמה וחיות שבחיצונית היא תכלית התגלות אלהותו ית' ואפשר להתלהב מאד והנה האדם המתואר לחכם כבר נאמר שכל מעיינו בו וכל הסתכלותו וכל התבוננותו ודעתו וכל מדותיו וכחותיו בו בודאי ילמוד מכל אדם ומכל דבר איוו דבר חכמה ויראה

והחכמה מאין תמצא: איוב כה, יב.

אמרתי . . . ממני: קהלת ז, כג.

מקומו של עולם: ב"ר פס"ח, י"ד.

כולם בחי' עשית: תהלים קד, כד.

החכמה תחי' בעליה: קהלת ז, יב.

מחני נא: תשא לב, לב.

מבואר בזהר: ח"א רנד, ב. ח"ג יד, ב.

ואתה . . . כולם: נחמ"ט, ו.

ואינו משגיח על האדם והדבר מי הוא זה ואיזהו המלמד לו דעת שהרי אינו משגיח ע"ע ויצא מכללות גופו כניל וכל חפצו ותשוקתו בחכמה מה לו. וזהו דברי בי"ז שנתן סימן לאדם חכם הוא הלומד מכל אדם ומכל דבר כמאמר דהע"ה כי עדותיך שיחה לי פי' החכמה והתורה כמשל חולה גדול שבודאי רצונו להתרפאות יהי' מי שיהי' ואינו משגיח על הרופא וכל חפצו ותשוקתו הוא הרפואה שיבא לו מכל אדם ומכל מקום. כללא דמילתא להיות בעצמו כמו שאינו בהפקירות גמור גופו ונפשו להמחות עק"ה מעה"ז ומעה"ב באיזו אופן שיהי' ובכ"מ שהוא אינו משתוקק ופונה לשום צד כ"א אליו ית' מגודל עיונו בגדולת הבורא כמאמר יונה מבטן שאול שועתי וגו' אפי' מגינהם ושאל פונה אל האלקים כי מה לו לעצמו איך ומה שיהי' ובאיזו אופן שיהי' ואם לא הי' נברא ואם נברא ונאבד כבהמות נדמה מתבטל לעצמו לגמרי מפני הסתכלותו בגדולת הבורא ית' וכל חפצו ותשוקתו רק שיתגדל ויתקדש שמו ית' והנה חכם כזה בודאי פרוש מהכל כי אין לו חפץ בכל ונשגב ה' לבדו ודל'.

שהש"ר ז, ח

א"י במדרש שה"ש ע"פ אחות לנו קטנה לע"ל באין כל שרי אוה"ע למקטרגין על ישראל הללו עע"ז והללו עע"ז הללו כו' והוא אומר להם אחות לנו קטנה מה קטן כל מה שהוא עושה אין מוחין בידו למה מפני שהוא קטן כך ישראל מתלכלכין בעונות כל השנה בא יוכ"פ ומכפר עליהם. ואינו מובן המדרש דמתחיל בקטן ומסיים ביוכ"פ כי אם קטן מה צריך יוכ"פ הלא קטן אין מעלין עליו כלום ואם מצד יוכ"פ הלא יוכ"פ הוא מכפר גם על גדול. אך הענין כי פי' קטן הוא כי הנה כתי' אל דעות הוי' שיש ב' דעות ד"ע וד"ת כי ע"פ ד"ת למטה יש ולמעלה אין כי הבריאה נק' יש מאין אבל ע"פ ד"ע למעלה יש ולמטה אין וכמ"ש להנחיל אוהבי יש. וזהו עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה ואטו מקודם לא ידע אך הענין שמקודם ידע בבחי' ד"ע אבל עתה ידעתי גם בבחי' ד"ת. ושרש ב' דעות אלו הוא נמשך מבחי' מל'

כי . . לי: תהלים קיט, צט.

מבטן שאול שועתי: יונה ב, ג.

שהש"ר ת, ח

א"י במדרש: נעתק מכת"י 94 קמו, ב. 1007 מ, א. נוסח אחר מהניל נעתק מכת"י ירושלים 3522 קעא, ב.

אל דעות הוי': ש"א ב, ג.

להנחיל אוהבי יש: משלי ח, כא.

ומבחי' עתיקא כי ע"פ ד"ת דבחי' מל' הרי העולם תופס מקום הגם דקמי' כל"ח זהו קמי' אבל בבחי' מל' הרי נעשה העולם יש כו'. וכ"ז בבחי' מל' אבל בבחי' עתיקא הנה למעלה יש ולמטה אין. והנה ההבדל בין ד"ת לד"ע הוא כי ע"פ ד"ת תופס מקום מעה"ת ולכן ע"י מצוה ממשיך וע"י עבירה פוגם, אבל ע"פ ד"ע אין תופס מקום כלל מעה"ת. והנה ביוכ"פ מאיר ד"ע לכן מכפר אך מ"מ מכפר רק על ישראל והוא לפי כי ישראל הם בבחי' קטן וביטול ומקבלים מבחי' ד"ע איך שלמעלה יש ולמטה אין, משא"כ אוה"ע מחשיבים עצמם ליש ודבר הגם שמודים שהבריאה נעשה יש מאין מ"מ מקבלים רק מבחי' ד"ת. ולכן נק' עשו בנה הגדול. וז"ש ד"א הקטן מונה לקטן שהוא מה שישראל מונין ללבנה. והענין כי כמו סיהרא ללמג"כ כך ישראל מקבלים הכל מלמעלה וזהו דלפעמים אמרו בן י"ג למצות בן שבעים כו' בן מאה כאלו עבר כו' ולפעמים כתי' הנער בן מאה שנה כו' אך הענין כי בבחי' ז"א שם שייך בן שלש עשרה כו' בן מאה כאלו עבר כו' אבל בבחי' א"א שם הנה בחי' מאה שנה נק' נער ולכן דורות הראשונים היו מאריכים ימים הרבה כמו אלף שנים והוא לפי שקבלו מבחי' א"א כו' וזהו מה קטן כל מה שעושה אין אביו מעלה עליו למה מפני שהוא קטן כך ישראל בא יוכ"פ ומכפר עליהם וא"כ שהם בבחי' קטן מה צריך יוכ"פ. אך הענין כי מה שמכפר הוא רק יוכ"פ דוקא לפי שאז מאיר ד"ע ושם אין תופס מקום כלל מעה"ת כי בכל השנה מאיר רק ד"ת ושם תופס מקום מעה"ת משא"כ ביוכ"פ שמאיר בחי' ד"ע לכן אין תופס מקום כלל מעה"ת וע"כ מכפר אך מ"מ למי מכפר לישראל דוקא והוא כי מ"מ צ"ל כלי לזה והכלי לזה הוא רק ביטול וע"כ ישראל שהם בבחי' ביטול הם כלי לבחי' ד"ע ומאיר עליהם בחי' ד"ע לכן נמחל עונות שלהם ביוכ"פ משא"כ אוה"ע שמחזיקים עצמם ליש הרי מגיעים רק בבחי' ד"ת לכן הגם שביוכ"פ מאיר בחי' ד"ע אין מאיר עליהם. וזהו פי' המדרש דלע"ל באין שרי אוה"ע ומקטרגים על ישראל הללו כו' והללו כו' והוא משיב להם אחות לנו קטנה שמפני שהם בבחי' קטן שהוא ביטול ושפלות מצד בחי' דד"ע שלמעלה יש ולמטה אין ע"כ בא יוכ"פ שמאיר אז ד"ע ומכפר עליהם אבל רק עליהם דוקא משא"כ אוה"ע כנ"ל כו'.

נוסח אחר מהנ"ל

במדרש אחות לנו קטנה עתידים האומות לקטרג על ישראל הללו כו' הללו כו' ומשיב הקב"ה אחות לנו קטנה מה קטן זה כל מה שעושה אין מוחין בידו אף ישראל אף שמתלכלכים כל השנה בא יוה"כ ומכפר שנאמר כי ביום הזה כו'. ולהבין זה דממ"נ אם קטנים למה צריך

בנה הגדול: תולדות כו, מב.

סיהרא ל"ל מגרמיי' כלום: זח"א רמט, ב.

בן . . עבר: אבות ה, כב.

הנער . . שנה: ישעיה סה, כ.

יוהכ"פ ואם יוהכ"פ למה קטנים דוקא. אך הנה כתיב כי אל דעות הוי' ב' דעות דעת עליון ודעת תחתון דעת תחתון הוא ממטה למעלה איך שמתהווה מאין ליש וכל מה שלמעלה אין פי' כי אינו מושג והוא מל'. ודעת עליון הוא איך שהוא יש אמיתי וכל מה שלמטה מטה אין ואפס ובאברהם כתיב עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה שמתחלה הי' הידיעה בדי'ע ועתה בא הידיעה בדי'ת. וזהו בכלל שם והוי' ואלקים. והנה ישראל מאמינים בדעת עליון איך שהוא יש אמיתי וכל מה שלמטה אין אף שאין משיגים בזה ולכן ישראל מונין ללבנה סיהרא דלית לה מגרמה כלום וכן אמר יעקב קטונתי מכל החסדים וכדכתיב כי קטן יעקב אבל אוה"ע אינם מאמינים בדעת עליון אלא בדעת תחתון איך שהוא יש וכדכתיב עשו בנה הגדול. והנה ביוה"כ אומרים ז"פ הוי' הוא האלקים פי' ששם הוי' כאלקים יחשב לגבי בחי' ומדרגות יוהכ"פ שמשם נמשך סליחת עונות אם צדקת מה תתן לו ואם רבו פשעיו כו' אך צריך להיות מקודם כלי לאור לקבל זה לכן ישראל שהם מאמינים יכולים לקבל אור זה וזה הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים בחי' ילד דוקא וד"ל.

קה"ר א. לח

להבין בחי' הלב רואה ובחי' הרגשה בנפש מהדעת וציור דעתו שאחר המדות ופנימי' וחיצוני' היינו ישראל ומלאכי' שזהו ענין גילוי ההרגשה שבנפש המשכלת. דהנה מ"ש כולם בחכמה עשית היינו בחי' מל' דחכ' כי כח ההשכל היא עצמות החכמה וכח המשכיל נק' בשם כ"ח מ"ה הוא יסוד אבא הנק' ברק המבריק אשר הוא הממוצע בין המשפיע כניל להמקבל הוא הגילוי דהיינו גילוי ההשגה וגילוי זה נק' בשם הלבשה שנתלבש בו כח המשכיל כי השכל יכול להשכיל דברים רבים היום כך

עחה . . אחת: וירא כב, יב.

ישראל מונין ללבנה: סוכה כט, א.

קטונתי מכל החסדים: וישלח לב, י.

כי קטן: עמוס ז, ב. ה.

אם צדקה . . לו: איוב לה, ויז.

הבן . . שעשועים: ירמי' לא, יט.

קה"ר א, לח

להבין בחי' הלב: נעקב מכת"י 269 רפח, א. 396 סב, ב. 1064 נב, א.

כולם בחכ' עשית: תהלים קד, כד.

המשפיע כניל: ג"א: הנ"ל. וצ"ע.

ולמחר כך. והענין המובן ומושכל מכבר אז בלמודו הוא נתלבש בכלי בגילוי מכבר. והנה כתי' בדבר ה' שמים נעשו וברוי"פ כל צבאם זהו שהמלאכי' המה מדבר ה' ורוי"פ ד"מ כמו שהדבור אינו מגלה כ"א כח השכל ולית ל' מגרמי' כלום בחי' חכ' שבנוק' ולכן הם בטלים ועומדים בתנועה א' בביטול השגתם. וזהו עצי שטים עומדים משי"ב. והכל הוא בדרך עו"ע וירידה ממהותה ולא סילק מהות. ד"מ כמו כח העשי' הנתגלה ביד הנה בודאי היא באה מן המדה וכח זה הפרטי ה' בכח המדה הנ"ל אך לא בהתחלקות כי יוכל לחפוז כמה ענינים. וגם המדה נמשכת בודאי מחיצוני' הבינה רק שם הוא בהתכללות יותר ושם הוא חשבון הגדול. וזהו גדול אדונינו ורב כח הנכלל שם כל החשבונות. והמדות הוא ג"כ חשבון אך לא בהתכללות כ"כ כנ"ל. וזהו עיניך ברכות בחשבון. והתגלות הפרטי' ד"מ כמו דבר המנוי. והנה נראה בחוש שכח העשי' הנתגלה הוא ירידת המהות והוא התפשטות העצמיות ולא מהות אחר רק דלית ל' כו' כנ"ל. וד"מ מכח הצומח כמארז"ל מכה ומגדל ובחי' זו הוא יסוד הממוצע כי באמת כח הצומח הכללי יש בתנועה הזאת אך כרחוק מזרח ממערב כן ההרחק. וזהו ירידת מהות הכח כנ"ל. ובאמת הוא התפשטותו. ולהמשיל יותר בד"מ מגשמיות מתיקת התפוח המשתלשל מכח המתיקות אשר בהתכללות אין ערוך אליו אך התפשטותו כמו שמש בגבעון דום כי בשמש יש ג"כ בחי' כנ"ל יסוד המקבל והמשפיע להזיו הנגלה. וכן עד"מ כל העולמות ומלאכי' בבי"ע אין הדבר שמהיצירה נשתלשל העשי'. כי בודאי אף עשר ספי' דעשי' הוא מאלהות. אך ירידה גדולה הנ"ל כדכתי' ותתן טרף לביתה כמ"ש וכבודי לאחר לא אתן בחי' המשפילי לראות בשמים וכ' המגביה לשבת כו'. ולהבין יותר למה יש ב' הפכים מיכאל וגבריאל והענין הוא כי בע"מ נברא העולם כ"ב אותיות הם כללות המקורות ומהם הפרטי' דהיינו כנראה בחוש שבג' אותיות נתגלו כך ובי' או באופן אחר התגלות אחרת וזהו צירופי אותיות המתגלגלי' ברליא שערים. וזהו שכתב שפע אלהי השופע על כל פרטים נברא ונברא ובפרטיות ק"כ צירופי אלקי' ובכללות נקודא חדא וזהו מלכות ונק' אלקים סתם, ובינה נק' אלקים חיים כי זהו המקור וזהו בצלאל ידע לצרף כו'. אך ישראל נק' פנימיות העולמות ד"מ

בדבר . . צבאם: תהלים לג, ו.

עצי שטים עומדים משי"ב: ראה זחי"ב קסט, א. קע, א.

גדול . . כח: תהלים קמו, ה.

עיניך ברכות בחשבון: שה"ש ז, ה.

כמארז"ל מכה: ראה ב"ר ס"י, ו. זחי"א רנא, א.

שמש בגבעון דום: יהושע י, יב.

ותתן טרף לביתה: משלי לא, טו.

וכבודי . . אתן: ע"פ ישעי' מב, ח. שם מח, יא.

המשפילי . . בשמים: תהלים קיג, ו.

המגביה לשבת: תהלים קיג, ה.

בעשרה . . העולם: אבות ס"ה מ"א.

בצלאל ידע לצרף: ברכות נה, א. זחי"ב קנב, א. רלד, ב.

כמו בן ממוח האב והוא חלקו אך שנתגשם דרך חוט השדרה ומ"מ הוא חלקו. ונראה בחוש שהתינוק יכול לעשות היפך רק שכח המוליד בדומה ויכול להיות ביטול אמיתי וד"ל. והנה הגם שבודאי חב"ד גבוה למע' אין קץ מהמדות, אעפ"כ לא די בזה אף שיהי' ההתבוננו' גדולה כ"כ עד שיהי' בראי' חושית שיתאמת במוחו כ"כ הביטול בחללא דגולגלתא שיהי' בחי' החכ' כמהותו אעפ"כ כדקאי קאי ולא נגרע ממהותו כלום. כ"א ע"י הדעת ירגיש ההשכלה כנ"ל שיהי' בחי' וציוור בדעתו. האף שלפי הנראה הוא מגושם אעפ"כ אין הגבורו' נמתקים אלא בשרשו, דהיינו ע"י רשפי אש שצ"ל הרגשה בנפשו ע"י העמקת הדעת אשר יעבור במהותו ויתבטל ממהות למהות ויהי' בחי' הלב רואה דוקא מבריה מן הקצה אל הקצה ויתהפך מהות נפשו החיוני' כנ"ל וימתקו הגבורו' והמופת כשיהי' בתנועה הזאת היינו רשפי אש ויכול לצעוק כמה שעות כי באמת הוא כן מצד עצמות הוא ביטול אמיתי בבחי' המלאכי', אך ההפרש כנז"ל. וזהו לצייר בדעתו והדעת הוא המוליד חו"ג מחויב ונעשה ד' מוחין מבריה כנ"ל. זהו יסוד אבא גנוז ביסוד אימא ומסתיים בחזא דז"א. וכשהלב מבין בלא התבוננות זהו חסדי' דאימא מכוס' ביסוד דאימא. וע"פ הנ"ל יובן בחי' מלאכי' מזיוג נשיקין וישראל מזיוג גופני מעצמות כנ"ל בחי' נפש כי תחטא כי עצי שטים עומדים כו' זהו בחי' מרכיב חיגר כו' רק שבעצמות הנפש לא שייך כ"א ליכלוך וכאן בחי' נפש כי תחטא כו' וז"ש בזה"ק כי ימכור איש כו' לא תצא כו' לא תפיק מלכלוכא וד"ל.

תנחומא

**בגמ' איסי רמי תניא לא נתנו שבתות ויו"ט לישראל אלא לעסוק בתו'
ותניא לא נתנו אלא לאכילה ושתי' ומשני כאן בתיח (שעוסק בתורה**

האף שלפי' ראה הוספת הנחות הר"ס ע' קצא, שהר"ס הי' רגיל לכתוב, „האף במקום אף“.
וז"ש בזה"ק: ח"ב צו, א.
כי ימכור . . תצא: משפטים כא, ו.

תנחומא

בגמ' איסי רמי: נדפס במאה שרעיים ס"ל לה. ונמצא בכתי' 35 נג, ב. 94 (שממנו נדפס במ"ש) קעב, ב. 411 פג, א. 1007 ר, א. 1174 ק, א. וכת"י ירושלים 4088 סג, ב. נוסח אחר מהנ"ל נעתק מכת"י 415 כא, ב.
בגמ' איסי רמי: מאמר זה ליתא בגמ', רק בירושלמי שבת פט"ז הי' יש בזה מחלוקת בין רבי חגי בשם רבי שמואל בר נחמן ובין רבי ברכי' בשם רבי חייא בר בא. ובשבלי הלקט ס"י צו מסיים בה, „ובתנחומא מפרש לא פליגין . . הפועלים . . תלמידי חכמים, וכן מסיים בב"י אר"ח ס"י רפח בשם התנחומא. ובתנחומא שלפנינו ליתא (ראה מבוא להוצ' באבער ע' 100) רק בפסיקתא רבתי סוף פסקא כג. אבל גם שם אינו בלשו' המבוא כאן, רק התוכן, וגם לא נזכר שם „איסי“. ובאמת בכמה כת"י לא נזכר שם זה, רק „איתא רמיא בגמ'“, או „תניא חדא וכיו"ב. והשוה ד"ה מערב עד ערב (לעיל אמור כג, לב).

כל השבוע) לאכילה ושת' כאן לע'ה (שאינו עוסק בתו' כל השבוע) לעסוק בתו'. והוא פלא מפני מה בכל המצות לא יש חילוק בין ת'ח לע'ה וכאן יש חילוק. אך להבין זה, הנה כתי' ואל אצילי בניי לא שלח ידו ויחזו את האלקי' ויאכלו וישתו וכת' ואכלתם לפני ה' אלקיכם. ואי' בזה"ק איך יכול למיכל קמי' קוב"ה. אך הוא עד"מ מלך בוי"ד שאין שום אדם רואה אותו אך כשיש איזה שמחה ומשתה להמלך דהיינו יום גנוסיא שלו אז הוא מתראה לפני כולם והוא יום חדוה ושמחה שחפץ שהיהו הכל שמחים. והנה יש ג' כתות במשתה הנ"ל. כת א' אוכלים ושותים כאשר צוה המלך ובודאי יפה הם עושים לקיים צווי המלך ואינם עושים רק מפני המלך לשמוח ביום חדותו. אך יש כת ב' שהם יותר חכמים לא יש שמחה גדולה מזה שרואים את המלך ואינם אוכלים ושותים רק הם שמחים בראיית פני המלך ורצונם לראות פני המלך עוד שעה א'. והנה הכת שאינם עם המלך בתמידות הנה מחמת אימתו אינם יכולים לעשות שתייהם אף שהוא חדות המלך. אך הנה הכת הג' הם הכת היותר מקורבים אל המלך הם יכולים לקיים שתייהם וזהו ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו. והנמשל הנה בשבתות ויו"ט הוא עת רצון וחדוה למעלה ויכולים יותר בנקל להתקרב לעבודת הבורא. והנה יש ג"כ כמו ענין ג' כתות הנ"ל. דהנה בשעת מ"ת דכתי' ביום חתונתו זה מ"ת וכו' זה עד"מ יום גנוסיא שלו כביכול. וזמ"ש ואל אצילי בניי לא שלח ידו אצילי הוא לשון אצל וסמוך ר"ל המקורבי' אצלו לא שלח ידו לשון אימה שאין להם שום אימה ממנו מחמת חדותו הגדולה ויוכלו לקיים שתייהם ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו. והנה העוסקים בתורה בכל השבוע הם מקורבים יותר להשי"ת דהנה התו' כולה שמותיו של הקב"ה וממילא אם קורא לו הוא נקרא לו (רק לא ח"ו בפני' ושטות כו') להם נתנה שבתות ויו"ט לאכילה ושת' ג"כ שהם יכולים לקיימם שתייהם שאין להם שום מורא (רק צריך שהשולחן יהי' נק' כפרה להעלות כל הדי' דצח"ם לשרשם). אבל מי שאינו עוסק בתורה ואינו מקורב לו להם בודאי נתנה לעסוק תורה ולדבקה בו שאז הוא עת רצון יותר לדבקה בו ית' וד"ל.

כאן . . בתו': נ"א: דהא דקתני לעסוק בתורה מיירי בע'ה שאינו עוסק בתורה כל ימות השבוע והא דקתני לאכילה ושת' מיירי בת'ח שעוסק בתורה כל ימות השבוע.

ואל . . וישחזו: משפטים כד, יא.

ואכלתם . . אלקיכם: ראה יב, ז.

ורצונם לראות . . המלך: נ"א: עד שאין רוצים לטור עיניהם מראות אותו. אך עדיין הכת הזו לא הגיעה לשלימות האחרון והוא כי מפני שהם רחוקים מהמלך ואינם רואים פני המלך תמיד אינם יכולים לעשות שתייהם כי תפול עליהם אימתו כראות פניו עד שלא יערב להם לבם לגשת אל המאכל.

ביום חתונתו זו מ"ת: תענית כו, ב.

התורה . . הקב"ה: הקדמת הרמב"ן לפירושו על התורה. ובכ"מ.

השולחן . . כפרה: ראה חגיגה כו, א.

נוסח אחר מהנ"ל

תניא לא נתנו שבתות וי"ט לישראל אלא לעסוק בתורה ותניא לא ניתנו אלא לאכילה ושתייה וקשין אהדדי ומשנינו כאן בת"ח כאן בע"ה והוא פלא מ"ש בכל המצות דלא מחלק. אך הענין דכתיב ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו וכו' וכתיב שם ויחזו את האלקים ויאכלו ומדקדק בזהר והאיך יכול למיכל קמיה דקוב"ה. אך הענין משל למלך ב"ו שאין שום אדם רואה אותו אלא ביום גנוסיא שלו שהוא יום חדוה ושמחה ואז הוא בהתגלות לפני כולם ומצוה שיהי' הכל שמחים. והנה יש ג' כתות בציווי הנ"ל כת א' אוכלים ושותים ושמחים כאשר צוה המלך לשמוח ביום חדותו ואין עושים רק לקיים ציווי המלך בודאי יפה הם עושים וכת הב' שהם יותר חכמים אינם אוכלים ושותים רק מתענגים ושמחים מראות פני המלך לבד והיא הכת שאינם עם המלך תמיד הלכך אף שהאכילה חדוה אינם יכולים לעשות שתייהם מפני אימתו אך הכת המקורבים הם יכולים לעשות שתייהם. והנה הנמשל בשבתות וי"ט הם עת חדוה ורצון ויכולין יותר להתקרב לעבודתו ית' אז יש ג"כ ג' כתות הנ"ל והנה בשעת מ"ת ה' יום גנוסיא שלו ית' וזה ואל אצילי בניי אל המקורבים שלו לא שלח ידו לשון אימתו שלא ה' להם שום אימה מחמת חדוה הגדולה ויכולו לקיים שתייהם ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו והנה העוסקים בתורה כל ימי השבוע הם קרבים אליו ית' דהנה כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה וממילא קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת זו תורה שנק' אמת כנודע ולהם ניתנה לאכילה ולשתייה ג"כ שהם יכולים לקיים שתייהם שאין להם שום מורא ושולחנם נק' מזבח כפרה שמעלים הדצ"ח לשרשו אבל מי שאינו עוסק בתורה כל ימות השבוע ואינו מקורב אל ה' צריך הוא לעסוק בתורה ע"ד לדבקה בו ית' וד"ל.

יל"ש הושע רמז תקיט

בשכר האמונה יצאו ישראל מגלות. הענין כי אין רע יורד מלמעלה רק כל הרעות שנתהוו ח"ו מלמטה הוא ע"י שגם האדם נפל למטה ולכן צדיקים מהפכין מדה"ד למדה"ר כי ע"י שיצדיק עליו את הדין ואומר כי מן

יל"ש הושע רמז תקיט

בשכר האמונה: נדפס בכונה ירושלים ס"י ככב. ונמצא בכתי"י 139 [שממנו נדפס בכו"ף] קסג, א. 349 סד.

א. 1174 ככו, א.

אין רע יורד מלמעלה: ב"ר פנ"א, ה.

צדיקים . . למדה"ר: ב"ר פליג, ד.

השמים הוא ובאמת אין רע למעלה ונעשה הכל טוב. ולכן אמרו יפה שעה א' בתשובה וכו' וכן כל הכועס כו' כי הש"י נק' עולם שכולו טוב שאין לו תחלה ותכלה וכולו טוב כמ"ש טוב ה' לכל וכיון שהוא א"ס א"כ הוא כולו טוב גמור בלי שום תערובת רע כלל והוא אין לו קץ ותכלית לכן גם הטוב ההוא אינו מושג לנו כי הוא למעלה מן הזמן היה הוה ויהי' אבל אנחנו בזמן הזה לבד לכן א"א להשיג הטוב ההוא שכולו טוב וכשבא הטוב הנ"ל להשגת איזה עולמות אינו כולו טוב כי כיון שהוא מושג באיזה עולם א"כ יש לו גבול שמשם ואילך מסתיים הטוב וא"כ אינו בשלימות אפי' אם משיג עה"ב קדמו הגיהנם כי שלימות הטוב הוא מה שאינו מושג כו'. והנה אמרו כל הכועס וכו' והטעם שאין לכעוס על כל דבר אפי' אם הכהו חברו וטובל יסורין כי ישם אל לבו כי מן השמים הוא כמאמר ה' אמר לו קלל וכו' ואעפ"י שחבירו נענש ע"ז כמ"ש בשמע"י שנענש ע"ז וא"כ שלא כדין עשה חברו ואם ה"י מן השמים והוא ראוי לאותו דבר א"כ למה נענש חברו ע"ז אעפ"י יאמין בה' כי צדקו דבריו יחדיו ויצדיק את הדין עליו וגם ידע כי חברו ענש יענש מאתו ית' ודרכיו לא יבין כי לא מחשבותי כו' ואין חקר לתבונתו ואין שכל אנושי יכול לידע האיך אפשר שיתכנו שניהם כא' כי רחוק הוא משכל אנושי ויאמין בה' שהוא למעלה מן השכל ויעשה האדם א"ע כפתי שיאמין לכל דבר בבורא ית'. ולכן יפה שעה א' בתשובה ומע"ט שהוא עניני הנסיונות שבעה"ז שהוצרך להאמין בה', מכל חיי עה"ב שהוא דבר המושג בשכל כמאמר ונהנין מזיו השכינה אבל בתומ"ע צריך לאמונה בדבר שאינן מושג. ולכן בשכר האמונה שהאמינו ישראל בקושי השעבוד שהי' להם כי מאת ה' היתה זאת ולא היו בכעס כלל, וכיון שאין רע יורד מלמעלה נעשה הכל באמת כולו טוב גמור בלי שום תערובת רע כלל ויצאו מגלות מצרים.

י' . . בתשובה: אבות פ"ד מ"ז.

כל הכועס: זח"א כו, ב.

טוב ה' לכל: תהלים קמה, ט.

והטעם שאין לכעוס: ראה בכ"ז אגה"ק סי' כה.

ה' אמר לו קלל: ש"ב טז, י.

כי לא מחשבותי: ישעי' נה, ח.

אין חקר לתבונתו: שם מ, כה.

ונהנין מזיו השכינה: ברכות יז, א.

יצירה א, ה

איתא בס"י שיש עומק טוב ועומק רע. ולהבין שני העומקים אלו צ"ל כי הנה כתי' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים וגו' ונפש אויביך יקלענה בכף הקלע כו' כי יש ב' בחי' ברע בחי' א' נק' קליפת נוגה אשר היא ממוצעת בין הקדושה ובין הקליפ' הטמאה לגמרי וחציו טוב וחציו רע והוא הנק' עה"ז טו"ר וגם נק' מבחר שלישי וממנה נמשכים כל הדברים טהורים שבעולם וגם נקראת להט החרב המתהפכת לשמור כו' כי בקל יכולה היא להתהפך לטוב ולמוטב ח"ו ולכן כל המצות מעשיות הם מדברים טהורים שבק"ג כדי שתתעלה ע"י המצות מעשיות כי בעשיות האדם איזה מצוה מעשיות אשר ה' תחלה תחת ממשלתה נתהפך הדבר ועולה תחת הקדושה וזהו נפש אדוני צרורה וגו'. ובחי' ב' מהרע הוא ג' קליפות הטמאות לגמרי אשר אין בהם טוב כלל והוא נק' כתר שברע, כי זלעז' יש י' כתרין דמסאבותא וקליפה זו היא שורש הרע ומקורו ועל קליפה זו נאמר והתברך בלבכו לשון ברכה כמו בקדושה הוא ברוך לשון המשכה בזלעז' יש לשון ברכה שיוברך ויומשך עליו שורש ומקור הרע ד"מ אם אדם רעב ותאב לאכול יכול לרוות עצמו בכל דבר מאכל שיהי' כדי שלא יהי' עוד רעב. אך יש אדם שהולך אחר תאוותו ומתאוה תאוה ואינו מרוה עצמו רק בדברים טובים ומאכלים טובים וחושב מחשבות למלאות תאוותו עצה י"ט לאכול דברים טובים וישמח עצמו בתאוות האכילה ההיא אשר הוציא מכה אל הפועל ויש לו תענוג מזה ומאין נמשך לו לאדם ליגע כ"כ א"ע בשביל למלאות תאוותו הרע בתחבולותיו אלו ואיזה בחי' הוא זה. אך הנה בוודאי הוא נמשך על האדם משורש מקור הרע שמבריק וממשיך ע"ע רע גמור ר"ל כי זה גרוע שבלא מאכלים ותענוגים יכול לחיות אך מפני שהוא דבוק ברע גמור מבריק וממשיך עליו בחי' אלו וד"ל ורע גמור זה נק' בס"י עומק רע כתר הרע אשר ממנו נמשך כל הרעות בעולם. אך מאין ומחמת איזה סיבה נתהווה לאדם שיגיע במחשבתו או ח"ו במעשיו לעומק הרע הזה. אך הסיבה לזה הוא מחמת שפ"א הי' רצונו באיזה דבר מהרע גמור כו' לפי נמשך מזה הרצון שיהי' לו פ"א שיכול להיות אח"כ שיגיע מדו"מ בזה הרע להוצי' ח"ו מכה אל הפועל כנ"ל וע"ז נאמר ואת נפש אויביך יקלענה בכף הקלע. והנה תחלת בריאת עוה"ז הוא כדי לאתהפך חשוכא לנהורא ומרירא למיתקא, והנה במה מהפכין חשוכא לנהורא בתומ"צ מעשיות כי לכן כל המצות רובן

יצירה א, ה

איתא בס"י: נעתק מכת"י 260 נד, ב.

והיתה . . החיים: שמואל א כה, כט.

מבחר שלישי: בשלח טו, ד. [תיבה זו אינה ברורה בכתה"י].

להט . . לשמור: בראשית ג, כד.

והתברך בלבכו: נצבים כט, יט.

ככולן הם מדברים שהי' תחלת חיותן תחת ממשלת קלי"ג דווקא ולא מדברים האסורים לגמרי כ"א היו מג' קליפות הטמאות לגמרי לא הי' באפשרי שהי' להן עלי' בקדושה מחמת ששם שורש הרע וד"ל אבל אם הם מקי"נ יכולה הי' להתברר וכולם בחכ' אתברירו כי בעשיית האדם איזה מצוה אף בלא כוונה הראויה לה כי הכוונה אינה מעכבת כ"א לסלקא למקום קדם ה' כמאמר כל מצוה בלא דו"ר לא פרחת לעילא אבל באמת בעשות אדם איזה מצוה מעשיות מדבר שהי' מתחי' תחת ממשלת ק"נ והוא נוטל אותו הדבר ועושה ממנה איזה מצוה אפי' אין כוונתו בעשייתה רק לקיים מצות מלך ולא כוונה אחרת הרי נתעלת אותה דבר מקי"נ ועולה בכל פעם תחת הקדושה כו' וד"ל. אך כ"ז אם הולך אדם בדרך הישר תמיד ועושה ומקיים תמיד מצות המלך הוא מברר בירורים מנוגה כו' אך אם הפר תורה ועבר ברית ולא די שלא קיים התורה והמצות לבד בירורים כנ"ל אלא שהמשיך ע"ע ג' קליפות הטמאות לגמרי בהליכתו אחר שרירות לבו הרע כנ"ל ונתדבק ונתקשר במקור הרע גמור בכתר הרע ועומקו מחמת שהתאוה תאוה בהתברכו כנ"ל. הנה זה האדם אשר עשה כנ"ל כמה יכול לעלות משם כי מהם אין שום מצוה מעשיות בעולם וד"ל אך ע"ז אמרו יפה שעה א' בתשובה ומע"ט כו' דלכאורה תמוה נגד מה אמרו בתשובה הלא במע"ט לבד יכול האדם לברר בירורים מנוגה כנ"ל ולמה אמרו בתשובה אך באמת הענין הוא כנ"ל.

זח"א קכט, א

ואברהם זקן בא בימים ביומין עילאין כו'. הנה ארז"ל שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה דוקא דהנה כתיב השיב אחור ימינו מפני אויב, פי' כי מפני שהגדיל אויב (מוחין דגדלות בעניני עוה"ז) בבחי' גדלות הפרצופים בבי"ע כו' בסוד גלות השכינה אמלא' החרבה לא נתמלא צור כו' השיב אחור ימינו פי' השפלת בחי' דכר ו' יומין עילאין לברר בירורין פי' ענין בירורי' הוא דבר הגבוה שנופל במקום נמוך (כדי שהפסולת שלו יתברר ממנו אחר

כל מצוה . . לעילא: תקי"ז כה, ב.
יפה . . ומע"ט: אבות פי"ד מי"ז.

זח"א קכט, א

ואברהם זקן: נעתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי 1161 ג, א. ונעתק בכתי' 1148 ג, א. 1154 עה, ב.
אין . . בתשובה: ראה סנהדרין צז, ב.
השיב . . אויב: איכה ב, ג.
אמלאה החרבה: יחזקאל כו, ב.
לא נתמלא' צור: ראה פסחים מג, ב.

עלייתו משם כו') וזהו שהשיב ימינו שהוא אהבה עילאה בבחי' אחוריים שהיה' שם בבחי' גלות ויתברר ויתעלה משם כו' לכן ע"י תשובה דוקא שהיא בחילא סגיא שלא היה' בו שום כלי לא תורה ולא מע"ט ואדרבה היה' בבחי' אחוריים כו' ואהבה לה' שבנפשו האלקי' היה' בבחי' גלות והעלם והסתלקו' כי נער ישראל בבחי' קטנות שאהבת הקטן אל אביו הוא בהעלם שאינו מכיר מהות מעלות אביו המלך אך כשמשליכו ודוחפו מביתו הוא בוכה מאד ונתעורר אמיתת נקודת אהבתו הנה אהבה זו היא עולה ובאה מן ההיפך כו' כמ"כ בחי' תשובה שיתבונן שהוא בתכלית הריחוק כו' מתעורר מהות נקוד' אהבתם שלמעלה מן הכלי חביד' שלו כו' והיכן היתה בתחלה אצל הבע"ת (שבצדיק הוא לפי ערך כלי' שלו הלוך ונסו"ע כו') אלא שהיתה בבחי' גלות השיב אחר ימינו. וזהו שמה שאצל צדיק גמור הוא ברבו' הימי' יומין עילאין נעשה זק"ן בהם שקנה חכמה בחי' ביטול באמת. ע"י תשובה הוא ברגעא חדא מפני שהוא בחילא סגיא. ולכן כתיב ביציא' מצרים אני הוי' המוציא כו'. ובאברהם שמי הוי' לא נודעתי להם כיא באל שדי בחי' ממלא כ"ע לפי ערך הכלי שהכין כו'. וזהו אשר נשאתי את ידי הגבהתי ידי שנשפל בבחי' אחוריים כו' ויכול להגביה אפי' למעלה מראשו והוא יד הגדולה נוצר חסד כמ"ש במ"א.

רמט, ב

סיהרא לית לה מגרמה כלום. אין ר"ל שאינה מאירה מצד עצמותה כלל אם לא מאיר השמש בה והיא עצם חשוך כו', שהרי לפי' לא היה הארת הלבנה בכל הארץ והרי כשעושין ווידער שיין שאינו אלא כפי העמדת הכלי לאיזה מקום כו'. כמו"כ הארת השמש בהלבנה כו'. אך באמת הרי נק' מאור הקטן והרי יש לה אור של עצמותה אלא שאינה בחי' משפיע להאיר על הארץ וכל עצמותה בראשית אצילותה היה' שתהי' תמיד מהותה בבחי' מקבל.

חשובה . . בחילא סגיא: זח"א קכט, ב.
 כי נער ישראל: הושע יא, א.
 זקן . . חכמה: קידושין לב, ב.
 אני ה' המוציא: וארא ו, ז.
 שמי . . להם: שם ו, ג.
 אשר . . ידי: שם ו, ח.
 יד הגדולה: בשלח יד, לא.

רמט, ב

סיהרא: נפתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי 1161 עז, א. ונפתק בבחי' 570 ס, א. 1148 סג, א. 1201 מח, א. וכת"י ירושלים 2916 שנח, ב. 3454 קנה, א. 3547 רנב, ב. וראה ספר הערכים חביד' כרך ג' ע' רצז-חצר.

זח"כ צו, ב

אדכרו ל' יומא דתלגא דזרענא פולין לחמשין ותרין גוונים, הוא שם ב"ן. וענין אומרו בלשון גוונים, להיות כי למשכיל על דבר יובן ענין מלכות דלית ל' מגרמה כלום שאינה אלא בחי' התגלות לבד ולא עצם המהות כ"א הזיו וההארה מהעצם עד"מ כמו הגוונים שאין בהם מהות עצמי כחוש המישוש שאין יכולין למשש מהות השחרוריות או הלבנוניות כ"א הגילוי לעין הראות לבד שנראה מהות העצמי בגוון זה או בגוון זה וד"ל. והנה מל' נק' חשבון כמ"ש בזהר ע"פ עיניך ברכות בחשבון ע"ש. והענין יובן עד"מ משכל האדם שמהות השכל הוא כח המשכיל כל דבר שכלי תכונה או תשבורת לכל דבר אשר יטה כח השכלי אליו ישכיל בו מושכלות והתחכמות. והנה בדבר פרטי שהשים עין שכלו להתחכם בו אינו כ"א איזו הארה והתפשטות ממקור מהות עצם כח השכלי הנה זה יקרא בשם מל' שבחכמה ר"ל גילוי מהות כח השכל לבד. והנה מהות עצם השכל הוא בלתי מתחלק לגבול לומר כך וכך מיני שכליים יכול להשיג ולא יותר מאחר שהוא עצם כח שכלי להשכיל כל דבר מושכל (רק במה שאין ערך כח השגתו להשיגו מתחלת שורשו וכו' וד"ל). אבל בבחי' גילוי כח השכלי דהיינו ההשכלה והתחכמות בפרטיות עניני חכמה שם יתכן לומר שממהות מקור כח השכלי נתפשט כמה מיני גילויים בדרך חשבון בעשרה מיני שכליים יתגלה זיו ממהות חכמתו ולא יותר, ולכן ימצא א' חכם בתכונה לבד וא' חרש חכם לבד כו' אע"פ ששניהם במדרגה א' בבחי' כח השכלי שלהם וד"ל. והנה בנמשל יובן למשכיל שאין ערך דערך כלל משכל אנושי המתהווה שורשו ממדרגות התחתונות כו' כ"א שנעריך ענין ההשכלה בדרך משל גשמי ממש כו' כידוע. והנה שם ע"ב הוא מל' שבחכמה אותיות השכל, דהיינו שידוע ענין חכמה דאצי' שהוא מקור דמקור כל שם שכל שימצא מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין שיוכל להיות במציאות שם מהות עצם כח שכלי בזה העולם אפי' שכל האנושי כו' וד"ל. והנה מקור מהות חכמתו ית' הוא בחי' א"ס וכו' אלא שבבחי' גילוי השכל יוכל להיות בדרך חשבון שנתפשטו כמה מיני גילויים כמו עד"מ מענין גוונים הנ"ל מהם כחות שכליות מקוריות לכל שם שכל שימצא בעולמות עליונים ותחתונים ואע"פ שגם בחי' מל' שבחכמה דאצי' דאיהו וגרמוהי חד בבחי' א"ס כו' עכ"ז אף שכל כח גילוי

זח"כ צו, ב

אדכרו ל' יומא דתלגא: נעתק מכת"ב אדמו"ר האמצעי 1161 נב, א. ונעתק בכת"י 931 יד, א. ובכת"י ירושלים 3535 קטו, ב [בגליון כתיב הנ"ל נחתך סיום המאמר, וגם בהעתקות הנ"ל לא נעתק סיום זה]. נוסח אחר מהנ"ל [הוא נוסח מעובד מכת"ב הנ"ל: ונמצא בו גם סיום המאמר, שנעתק, כנראה, לפני שנחתך גליון כתיב הנ"ל] נעתק מכת"י 1148 א, א.

מלכות . . כלום: ראה זח"א רמט, ב.

כמ"ש בזהר: ח"ג רכ, ב.

עיניך . . בחשבון: שה"ש ז, ה.

איהו וגרמוהי חד: הקדמת תקריז ג, ב.

מהע"ב מיני גילויים הוא בחי' א"ס מ"מ יתכן לומר שממהות עצם כח השכלי נתפשטו במספר ע"ב כחות שכליות מקוריות וכולם בבחי' א"ס כו' וד"ל. ונקראים ע"ב גשרים, עדימ' שהגשר הוא שעל ידו יתחברו שני [רחוקים מובדלים] והגשר יעביר האדם ממקום למקום אחר ...

נוסח אחר מהנ"ל

אדכרו ל' יומא דתלגא דזרענא פולין לחמשין ותרין גוונין. ר"ל שם ב"ן, להבין ענין אומרו לשון גוונין במלכו'. דהנה ידוע דבחי' מלכו' הוא בחי' התגלות כל דבר ולית לה מגרמה כלום. ביאור הענין שאינה אלא בחי' התגלות מן עצם מהות הדבר הזיו וההארה ממנו בלבד, אבל לא מהות העצם כלל כלל עדימ' כמו הגוונין שחור ואדום ולבן שאין בהם מהות עצמי בחוש המישוש כלל שהרי אינן יכולין למשש ביד מהות השחרורי' או הלבנוני' ואין מהותם נתפס ליש כלל כ"א בגילוי לעין הראות מהות העצם שהוא מתגלה ונראה וניכר ע"י המראו' שיתראה לפעמים בגוון שחור או לבן וד"ל. והנה מל' נק' חשבון כמ"ש בזהר ע"פ עיניך ברכות בחשבון כפ' פנחס ע"ש. והענין יובן עדימ' משכל האדם שמהות השכל הוא כח המשכיל כל דבר שכלי תבונה או תשבורת לכל דבר אשר יטה כח השכלי אליו ישכיל בו מושכלות והתחכמות. והנה בדבר פרטי שהשים עין שכלו להתחכם בו אינו כ"א איזו הארה זיו והתפשטו' ממקור מהות עצם כח השכלי והנה זה יקרא בשם מלכות שבחכמה ר"ל גילוי מהות כח השכלי לבד. והנה מהות עצם השכל הוא בלתי מתחלק לגבול ומדה לומר כך וכך מיני שכליים יכול להשיג ולא יותר מאחר שהוא עצם כח שכלי להשכיל כל דבר מושכל (רק במה שאין מערר כח השגתו להשיג מתחלת שרש הויות כח השכלי כו') אבל בבחי' גילוי כח השכלי דהיינו ההשכלה וההתחכמות בפרטיות עיניי חכמה שם יתכן לומר שממהות מקור כח השכלי נתפשט כמה מיני גלויי' בדרך חשבון בעשרה מיני שכליי' יתגלה זיו והארה ממהות מקור כח השכלי ולא יותר וד"ל. ולכן ימצאו שני בני אדם שוין במדרגת כח השכלי שלהם ואע"פ זה חכם בתבונה לבד ובשאר החכמות הוא שוטה וזה חרש חכם לבד וכדומה וד"ל. והנה הנמשל מזה הוא ידוע למשכילי' שאין ערך המשל הזה להנמשל לא מיני' ולא מקצתי' כו' שכל אנושי שרש הויותו ממדרגות התחתונות כו' כ"א שנעריך ע"פ המשל הגשמי הזה ענין ההשכלה כו'. והנה כמו"כ ידוע לייח ענין שבחכמה עילאה חכים ולא כו' שהוא בחי' אותיות השכל התגלותו מאין ליש כו'. והנה ידוע ענין חכמה דאצילות שהוא מקור דמקור כל שם שכל וחכמה שימצא מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין שיוכל להיות במציאו' שם מהות עצם כח שכלו במדרגו' עליונות עד שכל אנושי שבזה העולם השפל מכולם כו'. והנה מקור מהות חכמתו ית' חכים ולא כו' הוא בחי' א"ס

כו' אלא שבבחי' גילוי השכל יתכן לומר שיהי' התפשטו' הגילוי מהמקור בדרך חשבון כמשל גשמי הנ"ל מענין הגוונים אלא שבבחי' עצמות אלקות דאיהו וגרמוהי חד בבחי' א"ס כו' הרי ודאי התפשטו' הגילוי ממקור חכמתו ית' אף שהם במספר וחשבון ע"ב מיני גילויים עכ"ז הם כל או"א בפ"ע בחי' א"ס והם כחות שכליות מקורות לכל שם שכל שימצא בעולמות עליונים ותחתונים ואעפ"כ יתבונן המשכיל שמ"מ יתכן לומר שהתפשטותם מן המקור כח השכלי נתשפטו במספר ע"ב כחות שכליות מקורו' וכולם בבחי' א"ס כו' וד"ל. והנה שם ע"ב נקראו' ע"ב גשרים עד"מ שהגשר הוא שעל ידו יתחברו שני רחוקי' מובדלים והגשר יעביר את האדם ממקום למקום אחר הרחוק ומובדל מהמקום הראשון כו' כמו"כ יתבונן המשכיל סוד הע"ב מיני גלויי' ממקור חכמתו ית' שהם שרשיות ומקורי' ראשית הגילוי להיות כ"ח דכ"ח התפשטו' חיות להחיות עולמות עליונים כו' לכן נקראים גשרים מפני שאין ערך חיות המתפשט להחיות כו' למקור חיי החיים כשאינו בבחי' גילוי והגילויי' הם הגשרים המעבירים ממקום למקום וד"ל.

קטז, ב

להבין מה שאמר ר"ש לר"מ בזהר משפטים ע"ש בעין השכל דבלבך את חזי כולא כו' משא"כ נביא בעייניו ממש במראה אליו אחידע כו' ע"ש. הנה ידוע שהשתלשלות העולמו' מרום המעלות עד התהו' מאין ליש גמור הכל הוא בבחי' יש מאין פי' שהתהו' התחתון מן העליון הוא ממדרגה התחתונה שבעליון המצומצמת מאד הארתה עד שיוכל להיות ולהתפשט ממנה עולם התחתון ממנה שאינו מערכו ומהותו כלל כו'. ולהשכיל זאת מבשרי הוא ענין התהוות התפשטות המדות מן השכל, שמהות האהבה היא מגושמת ואינה כלל מערך השכל ומ"מ עיקר מהותה בראשית התהוותה והתפשטותה היתה כלולה ומיוחדת בהשכל עד שנתפשטה בפ"ע ונעשית יש ודבר והשכל לגבה הוא בחי' אין כו' וכן גשמיות אותיות המחשבה המתפשטי' מן המדות הוא ג"כ בבחי' יש מאין וד"ל. ונמצא לפי"ז שעיקר העילוי של התחתון שנתהו' בבחי' יש הוא כאשר יצא מגדרי גבוליו המגושמים לגבי ערך העליון ויתפשט מבחי' מהותו ועצמותו למקור שורשו אשר נלקח משם ויתכלל שם. והנה מובן למשכיל שכיון שכל עיקר התהוותו

קטז, ב

להבין מה שאמר ר"ש: נעתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי 1161 מט. ב. ונעתק בכת"י 1148 מט. ב. וכת"י ירושלים 3535 קטו, ב.

הוא מאין ליש אי"כ כל עיקר עילוייו הוא כשכא לכלל דבר שלמעלה מכלי השגתו דהיינו שאינו יכול להשיג כלום בכלי השגתו שהם מגושמי' כו'. והעדר יכולת השגתו זוהי השגתו האמיתית אבל לא השגה באמת דהיינו שישגי חב"ד שלו מהות הדבר שלמעלה ממנו כי זהו אי"א מאחר שהשגתו הי' נברא' מאין ליש ואינו מערכו כלל כו'. ונמצא עדי' אהבת אברהם לדבקה בה' קודם שהי' נביא היתה רק בחי' ביטול השגתו והי' כלא הי' זוהי היתה אמיתית דביקותו בה' מאחר שנפשט מיש ודבר בתכלית כו' כי חב"ד ומדות שכנפש האלקי' בשעת התפלה אינן ממהות הנפש כ"א הארו' והתפשטו' בבחי' מאין ליש וכו' וכאשר תצאנה מגדרי גבוליהם זוהי עלייתן למקורן כי אין ביכולתן להשיג המהות מאחר שנתהוו מאין ליש כו' וד"ל והו' מדרגת חכם בעין השכל לבד כו'. אבל מדרגת נביא שמהות ועצמות אלקו' מתגלה בחב"ד ובפיו ולשונו כו' הנה הוא רואה ממש בכח הראי' הגשמי' ע"י מהות ועצמות אלקות כי באמת ידוע שכל התהוות מאין ליש אין נקרא דבר המתהוו' יש ודבר אלא מצדינו שאנו ג"כ בחי' ש' ודבר לא נוכל להעריך בשכלינו דבר הגבוה ממהותינו כ"א האין והאפס שאינו אפי' בגדר שכל והשגה כו' אבל באמת אצל המקור המהוו' מאין ליש אדרבה נהפוך הוא שהוא העיקר להמקור והמתהוו' ממנו היא רק הארה וזו ממנו ונק' אצל מהותו בשם אין ואפס והי' כלא הי' וכו' ולכן נקראי' בחי' עצמו' אלקו' בעולמו' עליונים בשם נהורין אור צח כו'.

קלד, א

איתא בזהר כרוזא נפיק מאן בעא לאסתכלא ביקרא דמלכא ולא יתיר מיד אתפרשת סטיא כמי' כי לא יחפוץ כסיל בתבונה. והטעם כי יש בחי' אהבה א' אהבת המבוקש שרוצה הדבר שיהי' אצלו כמו למשל אהבת הממון. ויש אהבת העצם אעפ"י שאינו אצלו כמו למשל שיתאווה לראות את המלך ומשתדל לראותו הגם שיודע שהמלך לא ידבר עמו כלל רק מחמת שהדבר הוא יקרה מאד יאהב לראותו הגם שאינו אתו. וכך למעל' יש ע' שרים שרוצים ג"כ לקבל מהקדושה רק שכל מגמתם לגרמי' וכשיוצא הכרוז רק לאסתכלא ביקרא דמלכא שהיא בחי' האה' העצמי' הגם שלא יהי' לו שום

קלה, א

איתא בזהר כרוזא: נעתק מכת"י 47 קלו, ב. 931 יג, א. 1235 צו, ב. וכת"י ירושלים 455 ג, א.

כי . . . בתבונה: משלי יח, ב.

שאינו אחו: ג"א: שאינו נוגע אותו.

טובה מזה מיד אתפרשת סט"א ולא יחפוץ כסיל בתבונה. והנה באדם יש ב' נפשות. נפש האלקי' ונפש הבהמית מקי"נ שרצונה רק לגרמה, וכדי להפריד שלא יהי' אחיזה לנהי"ב לאחוז בו לכן אמרו לעולם יסדר אדם שבחו של מקום כו' בחי' האהבה העצמי' לאסתכלא ביקרא דמלכא לבד ועי"ז אתפרשת נהי"ב שאינה רוצה בזה שאינה לגרמי', ואח"כ יוכל לבא לבחי' ואהבת בכל לבבך שיהי' קרבת אלקים לי טוב ואינו מתיירא שיומשכו מזה לאהבות אחרות בחי' לגרמי' שכבר אתפרשת סט"א הוא נפש הבהמי' לכך צריך מתחילה התבוננות מבחי' שמיעה ואח"כ יוכל לבא לבחי' הבטה שהוא בחי' חכ' שבו מיוחד אור א"ס ב"ה כמשי"כ בלקיא בהגיה וזהו בגין דישתמודעין ליי'. וזהו מ"ש בזהר אסתכלא בהאי מלה וכיוצא הוא הסתכלות בלב וד"ל.

קלה, א

כגוונא דאינון מתייחדין כו' למשרי עלי' רזא דאחד באחד כו'. בפסוק שמע ישראל כו' אית שית תיבין כו' יחודא עילאה ופסוק בשכמל"ו איהו יחודא תתאה נזכר כמה פ' בתקונים. להבין זה צריך לבאר ענין א' האמתי מה הכוונה בו באמרינו שמע ישראל וכו'. ידוע פי' מאמר כי שמש ומגן ה' אלקים, כי השמש ומגן שלו הוא משל להבין ענין הוי"ה אלקים, דהנה השמש נק' מאור כמאמ' שני המאורות הגדולי', והזיו של השמש המאיר לארץ נק' אור, ובלתי השמש אין זיו המאיר לעולם כי הזיו הוא כמו לבוש להשמש וממנו הוא התפשטותו, א"כ ממילא מוכרח שיבטל הזיו במקום השמש עצמו. כן הוא ענין הוי"ה אלקים כנודע שכל העולמות נבראו יש מאין ממדריגות העולמות לפי ערך דקותם, לכן כל העולמות הוא זיו לשלמעלה ממנו ומאור לשלמטה ממנו בערך איו, וכן משתלשלים העולמות

לעולם . . מקום: ברכות לב, א.
 ואהבת . . לבבך: ואתחנן ו, ה.
 קרבת . . טוב: תהלים עג, חה.
 בלקיא בהגיה: פליה.
 בגין דישתמודעין ליי': זח"כ מב, ב.

קלה, א

כגוונא: נדפס בכונה ירושלים ס' כא. ונמצא בכת"י 253 ו, א (הב'). 300 קיו, א. 349 סו, ב (חלק). 693 צ, א. 798 רצט, ב. 1174 סט, ב. וכת"י ירושלים 28 טז, ב. 1166 נו, ב.
 בתיקונים: ג"א: בזהר ובתיקונים [ראה זח"כ קסא, ב. זח"ג רסד, א].
 כי . . אלקים: תהלים פד, יב.
 שני המאורות הגדולים: בראשית א, טז.

עד עולם השפל הגשמי, וא"כ מוכרח הוא שכל עולם בטל הוא במקום המאור שבו ואותו המאור הוא זיו של המאור שלו וג"כ בטל ומבוטל בביטול גמור לא כביטול טפה מן הים שמ"מ בלי הטפה חסר הים טפה א' אבל כאן הוא בביטול גמור ודיל. וא"כ כל העולמות הם כהדין קמצא דלבוש"י מינ"י וכו'. וסרה קושית הפלסופים דכתיב אני ה' לא שניתי הלא יש שנוי קודם בריאת העולם לאחר הבריאה, ולפי הנ"ל שכל העולמות הם בטלים בביטול גמור מצד שהם כמו זיו כנ"ל אין שינוי כלל. ומה שנראה זה העולם הגשמי לדבר יש, דבר המח"י זה הוא בחי' אלקים שהוא הסתלקות ומתנהג בחסד וגבורה. וזהו לעולם ה' דברך נצב בשמים שתמיד עושה בראשית כנ"ל, וזהו אהבתי כי ישמע הוי' כו' פ"י שאף שלפני הוי' הכל כלא כו' מ"מ אהבתי כי ישמע ע"ד מסירת נפש. וזהו שמש ומגן הוי"ה אלקים העולמות הבטלים בביטול גמור לו ית' זהו בחי' הוי"ה וזהו יחודא עילאה ששם האין הגמור, וזה צריך לכוון באמירת אחד דכולא חד וכולא קמי' כלא חשיב והכל הוא כנ"ל ויחודא תתאה הוא בשכמל"ו אין מלך בלא עם, שבוה העולם הגשמי שייך לקרותו מלך שנראה יש מאין, אבל בעולמות העליונים הם בטלים כאין ואין שייך לומר מלך עליהם שהם עצמותו ית' וזה צריך לכוון בפסוק בשכמל"ו שכל העולם הגשמי וכל הדברי' הגשמיים שבו כולם הם אין ואפס ומה שנראה יש, היות אין מלך בלא עם, וכן הגוף הגשמי יגמור בלבו עליו כנ"ל. וזהו מודים אנחנו לך שאתה הוא ה' אלקינו כו', לפי שהאדם מורכב משניהם צריך לומר מודים אנחנו לך פ"י כאדם המודה לחבירו ע"ד שנתווכח עמו, כן יודה לה' שבאמת הגוף שלו שנראה גשמי ויש הוא אין ואפס אלא שאין מלך בלא עם כנ"ל וכן כל העולמות עליונים ושכל האדם הלקוח משם כולם בטלים כי כאין נגדך וממך הכל. וזהו הודו להוי"ה קראו בשמו שהאדם אומר לעליונים (נשמות קדושות שבכלל ישראל הנדחות כו') הודו לה' הודאה כנ"ל, וכן הודיעו בעמים כו' (הקליפות) הם כל העה"ז ועניני הגשמים, וזהו הבו לה' משפחות עמים (הבו עצמיכם לה') כו', וזהו עבודה האמתית לפשוט שכלו ולבו מכל גשם ויש רק לחשוב בכל מחשבתו ושכלו גדולת הבורא וגודל חכמתו ולא יהי' לו פנאי לחשוב בעניני עצמו איך ומה הוא כי הוא לגרמי' כו', וכן עבודת עסק התורה ביום ולילה ע"ד הנ"ל שלא

כהדין . . מינ"י: ביר סכ"א. ה.

אני . . שנית: מלאכי ג. ו.

לעולם . . בשמים: תהלים קיט, פט.

אהבתי . . הוי': שם קטז, א.

כולא קמי' כליח: זח"א יא, ב.

אין . . עם: בחיי וישב לה, ל. כד הקמח ערך ר"ה. עמק המלך ש' שעשועי המלך רפ"א. ס' החיים פ'

גאולה פ"ב. — ראה פד"א פ"ג.

(נשמות . . כו'): נ"א ליתא.

הודו . . הבו . . עמיט: דהיא טו, ח. כח.

(הקליפות): נ"א ליתא.

(הבו עצמיכם לה'): נ"א ליתא.

לגרמי' כלל רק לכוון כי זה תכלית כל אדם לדבק שכלו ומחשבתו במחשבת הקב"ה שהיא התורה חוכמתא דלי' ובאורייתא ברא קב"ה עלמא, וכתוב וראית את אחורי ופני לא יראו, פנים הוא מקום השכל ולב, ועיקר האדם הוא מלפניו ולא לאחוריו, והתורה נק' פני, וביקש משה להבין פנימיות התורה וסודותי'. ואמר כי לא כו'. ובזהר נקרא אורייתא היכלא דמלכא לפי שבלא הלבוש לית מחשבה תפיסא כו' והלבוש תופסו. ומהו הלבוש היא התורה שהיא היכלא דמלכא שהיכל אוחזו ובתוך ההיכל המלך עצמו, כן פשוטי התורה הם לבוש לפנימיותם שנק' פני כו'. ובהשים האדם כל מחשבתו וכל שכלו בעומק הענין כל חד לפי ערך שכלו בפשוטי התורה באמת הוא נכנס להיכל המלך. וזהו יחוד אמתי והיא עבודה אמיתית בחי' אין שלא לגרמי' כלל, כי הגוף אינו משיג ענינו הזה בחי' אין וד"ל.

קסא. ב

הוי"ה הוא האלהים רזא דכולא מהמנותא כללא דכולא אורייתא שבכתב ושבע"פ ע"ש עד ברזא דזכור ושמור כלולים וכו'. ביאור הענין דהנה התורה שבכתב הוא כלל ותורה שבע"פ הוא פרט פי' לא תגנוב שכתוב בתורה יש ע"ז כמה פרטיות דינים ובעיקר לאו זה ישנו ג"כ אצל האומות העולם שהשכל אנושי ג"כ מחייב להיות כך דווקא ומפני זה נקרא תורה שבעל פה שהיא למעלה משכל אנושי שאין דעת מחייב להיות כך דווקא ומפני זה נקרא תורה אך להבין שכולם הם עניני גשמיים ואיך יתכן לכנותם בשם חכמת השם שהוא חכים ולא בחכמה ידיעה כו' אך הענין למשל שערות שבאדם על המוח שידוע שחכ הצומח שבו הוא מהמוח מ"מ הם נפרדים מן הגוף שאם מחתכם לא יהי' כאב לאדם כלל כן ממש בענין הזה שתורה שבכתב הוא חכמתו ית' בפנימיותו והוא היודע וידוע ומדע וכולא חד כו'

באורייתא . . . עלמא: ראה זח"א רד, א. ח"ב קסא, ב. ובכ"מ.
וראית . . . יראו: תשא לג, כג.
כי לא כו': שם, לג, כ.
ובזהר: ח"ב ר, א.
כי . . . אין: נ"א: כי הגוף אינו ענינו זה כניל.

קסא, ב

הוי"ה הוא האלקים: נעתק מכת"י 109 קעג, א. 184 תפג, ב. 400 נה, א. 415 לה, ב. 633 סט, א. 1064 צב, ב. נוסח אחר מהניל נעתק מכת"י 208 קיא, א. 268 לג, א. 349 נא, א. 1240 פא, א.
חכים . . . ידיעא: הקדמת תקריז יו, א.
הוא היודע: רמב"ם הלי' יסוה"ת פ"ב ה"י.

כידוע וע"ז בקש משה רבינו ע"ה הראני נא את כבודך ואמר השיי אליו ושמתיך בנקרות הצור וגו' לפני לא יראו ונמשך מחכמה עילאה ונתלבש בעניני גופנים וכמ"ש אורייתא מחכמה נפקת וזהו תורה שבע"פ כל פרטי דינים לכן העוסק בתורה לשמה הוא שבתחלת עסקו יתבונן שבדיבורו אלו נתלבש בהם חכמה עילאה כו' וממנה עיקר חיות דברים כנ"ל ויכוין ללמוד בשביל פנימיותם שזה תכלית הבריאה להשיגם כל מחשבתו בה אבל בשביל פשט הפשוט ומובן בה לבד וכו' שזהו בחינת לגרמי' והקב"ה אינו שורה אלא באחד וצ"ל בתחילה ושמו אחד דהיינו שיסיר כל הנאת עצמו מלמודו הן הנאת הפשט שנהנה מזה שלא יהי' תכלית לימודו להנאה זה כלל ואפילו בערבוביא שזה אינו וא"א לדבקה באחד כי אם בהסיר תחילה כל הדברים שהם היפך אחד לפי השגתו ואז כתיב סלסלה ותרוממך פי' סלסול הוא מלשון המסלסל בשערו הוא לימוד בעיון שמתרץ דבר והיפוכו ומעמיד דבר על מכונו וכל אחד יבא על מקומו ולא להיות בערבוביא וזה ענין עיקר כוונת התורה ובחינה זאת נקראת זכור לזכור עיקר הדבר ושורשו ובחינה הב' פשט התורה נקרא שמור לשמור הדבר ולעשותה וזהו שאמת ה' הוא האלהים וד"ל וכן בעשיית המצות יש ג"כ השני בחינות אלו זכור ושמור היינו שיש מצות שעיקר כוונתם אינו עשייתן אלא רק כדי לזכור ע"י זה השי"ת ויחודו כמו קריאת פסוק ראשון של ק"ש שאם לא כיון חוזר וקורא ואין הדיבור עיקר כמו מואהבת ואילך רק כוונתו עיקר המצוה ליחד ה' ושמו כו' וזהו נקרא זכור ויש מצות שעיקרם העשיה בלבד בלא כוונה הן שעשייתם הוא דיבור לבד או מעשה בלא דיבור וזה נקרא שמור לשמור ולעשות וזהו שכתב ופקודי אורייתא בהאי כלא דהוי"ה אלהים כלולים ברזא דזכור ושמור וכולא חד וד"ל.

נוסח אחר מהנ"ל

בזוהר פ' תרומה ה' הוא האלהים רזא דכולא מהימנותא כללא דכל אורייתא שבכתב ושבע"פ כו' ע"ש עד ברזא דזכור ושמור כו'. ביאור הענין דהנה תורה שבכתב הוא כלל ושבע"פ הוא פרט פי' כמו לא תגזול שכתוב בתורה יש ע"ז מסכת בכא קמא ומס' בי"מ על פרטיות דבר זה ולכאורה בעיקר הענין לאו זה ישנו ג"כ אצל האומות שהשכל אנושי ג"כ מחייב שלא לגזול אך בפרטיות לאו זה שאם יהי' כך יהי' הדין כך כו' בזה רוב הדברים שהם למעלה משכל אנושי שאין דעת האדם מחייב להיות כך דווקא ומפני זה נק' תורה שהיא למעלה משכל אנושי אמנם מ"מ הם מדברים בענינים גשמיים ולא יתכן לכנותם בשם חכמות הקב"ה שהוא חכים ולא בחכמה דייע

ופני לא יראו: תשא לג, כג.

אורייתא מחכמה נפקת: זח"ב סב, א. זח"ג קפב, א.

סלסלה ותרוממך: משלי ד, ח.

שאם לא כיון חוזר: טושי"ע אריח סס"ג.

כו' אבל הענין כי דבר זה דומה ממש לשערות שבאדם על המוח שידוע שכן הצומח שיש בהם הוא בא מן המוח וממנו צומחים ויש בעיקר השער חלל ששם כח הצומח הנמשך מן המוח ומ"מ הם נפרדים מן הגוף שאם יגלחם או יחתכם לא יכאב לאדם כלל וכן ממש בענין זה שתורה שבכתב היא חכמתו דקב"ה בפנימיותו הוא כנודע כו' וכולא חד וגבוה מכל העולמות כו' כידוע ונמשך המשכה מחכמה עילאה המתלבש בעניני גופניים וזהו תורה שבע"פ כל פרטי דינים הן בין אדם לחברו הן בשאר פרטי המצות ולכן כל העוסק בתורה לשמה הוא שבתחלת עסקו יתבונן שבדברים אלו נתלבש חכמה עילאה כו' וממנו עיקר חיות הדברים אלו כנ"ל ויכוין שאינו לומד בלבוש התורה רק כדי שיהי' לו אחיזה בתורה ובפנימיותה כו' שזה עיקר תכלית הבריאה להשים בה כל מחשבתו אבל לא יחשוב שאינו כ"א לפי פשוטו לבד שזהו בחי' לגרמי' והקב"ה הוא אחד ושמו אחד דהיינו שיסיר האדם מעצמו כל הנאות עצמו מלימודו הן מחמת הפשט הפשוט שנהנה מזה שלא יהי' תחלת לימודו מזה ואפי' בערכוביא שזה אינו אחד כו' ולא יוכל להיות ה' אחד דהיינו פנימיות כו' כי אם בהסיר ממנו כל הדברים שהן היפוך אחד לפי השגתו וע"ז כתוב סלסלה ותרוממך פי' סלסולו הוא בשערות כמארז"ל לא הווי ידעי רבנן כו' והוא לימוד בעיון שמתרץ דבר והפוכו כמ"ש בגמ' לא קשיא כו' ומעמיד כל דבר על מכונו כו' ולכאורה דבר זה יכול להשפיל את האדם להביא לגסות הרוח כו' אך אם ילמוד באופן הנ"ל פשטי התורה תרומם אותו למעלה מעלה למשרי א' בא' והוא פנימיות כ"ע כלא חשיבי כו' וזהו עיקר כוונת עסק התורה ובחי' הנ"ל נק' זכור לזכור עיקר הדבר ושורשו ובחי' פשטות התורה נק' שמור לשמור הדברים לעשותם וז"ש ה' הוא אלהים כללא דתשב"כ ושבע"פ דהיינו ע"ד הנ"ל שיהי' בתחלה ושמו אחד ואח"כ יהי' ה' אחד וממילא מתיחדין ה' הוא אלקים כו' וד"ל וכן בעשיות המצות יש ג"כ בחי' אלו בחי' זכור ושמור דהיינו שיש מצות שעיקר כוונתם אינו עשייתם בלבד רק עיקר עשייתם אינו אלא כדי לזכור עי"ז השי"ת ביחודו כמו קריאת פסוק ראשון של ק"ש שאם לא כיון יחזור ויקרא שאין הדבור עיקר כמו מואהבת ואילך רק הכוונה עיקר המצוה ליחד ה' ושמו כו' וזה נק' זכות ויש מצות שעיקרן היא העשי' בלבד אף בלא כוונה שעשייתן הוא הדבור בלבד או מעשה בלבד וזה נק' שמור לשמור ולעשות וז"ש פקודי דאורייתא בהאי כללא דהוי' ואלהי' כלילן ברזא דזכור ושמור וכולא חד וד"ל.

כמארז"ל לא הווי ידעי: ר"ה כו, ב.

קטו, א

איתא בזהר משל איש אחד מדברי שבא לישוב שאל ותמה על מה שעושין מחטים כל מה דבעי והוא אינו אוכל כ"א חטה בעצמה. והנמשל שהעיקר הוא הפרט. דהנה אף שבדרך כלל כו' וענין שמן החטים אם אופין אותה הוא סועד הלב ואם מבשלים אותה הוא לא כלום ואינו נותן חיות באדם אבל על הלחם יחי' האדם וכן במזון הנפש ממש כמה מאכלים יש מאכל שאינו סועד הלב רק לפי שעה ויש שהוא כמו לחם והוא תורה שבע"פ שאין נחת ממנה שלומדים אבל הוא סועד לנפש כמו לחם, משא"כ תפלה ושאר סודות התורה כו' הוא רק לפי שעה שיש לו נח"ר מזה ואינו מתקיים וד"ל.

זח"ג ד, א

אכלו רעים ופרשו בזהר אכלו רעים לעילא כו' אז תתענג כו'. והענין הוא כי צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר כו'. כי ענין האכילה היא בחי' בירורים ממה שתחת יד ממשלת קליפת נוגה כו' להיות חיל בלע ויקיאו מבטנו יורישנו כו' וזהו בטן רשעים אלו החיצונים תחסר הבטן להיות מבטנו יורישנו כו' אך בשבת בירור אסור אלא האכילה הוא לשובע נפשו. וביאור זה הנה כתי' ונהר יוצא מעדן כו' עדן הוא חכמה שיש בה תענוג כמו שרואין בחוש בשעה שנופל לאדם דבר חכ' מתענג אלא שאח"כ מתיישן ואינו מרגיש אבל מ"מ התענוג בהעלם. והנה התענוג הוא מורכב בחכ' שנתלבש כו' אבל אין החכ' עצמיות התענוג רק שהתענוג נופל בדבר חכ' ע"י כמה צמצומי' מבוצינא דקרדוניתא כו'. והנה החכ' הוא ראשית

קטו, א

איחא בזהר משל: נעתק מכת"י 877 קו, ב.

זח"ג ד, א

אכלו רעים: נעתק מכת"י 392 נד, א. 396 יח, א. 406 סט, א.

בכת"י 406 הנ"ל מתחיל, "להבין שרשי הדברים הנ"ל בהרחבת הביאור הנה כתיב אכלו רעים", ובא

בהמשך לדיה ענין שבת (לקמן ערך שבת).

תוכן הענינים שבמאמר זה נתבארו בארוכה בדיה זה שבס' תקס"ה.

אז חתוננו: ישעי' נח, יד.

צדיק . . . חסור: משלי יג, כה.

חיל . . . יורישנו: איוב כ, טו.

ונהר יוצא מעדן: בראשית ב, י.

ההשתלשלות אבל לגבי א"ס ב"ה אין ערוך כו' ואפי' בחי' תענוג שלמעלה מחכ' שאינה מורכבת כו' כי הוא מקור החיים ומקור התענוגים כו' והכל הוא מבחי' מל' דא"ס בחי' מל' בלבד ואינה אלא התפשטות לזולתה ואינה עצמית שמבחי' עצמי' לא הי' יכול להיות המשכה כלל אלא ע"י כמה צמצומים להיות ל"ב נתיבות חכ' והם ל"ב אלקים דמעשה בראשית ובשבת ויכל אלקים שנעשה קץ ותכלה ועולה במקור בחי' התענוג כמ"ש ויכל שהוא מלשון ותכל נפש דוד וכן לכל תכלה כו' שהוא לשון תענוג, אך איכ' הי' מסתלק החיות למקורו לגמרי אלא שע"י ג' סעודות שמקיימים בשבת נמשך סעודתא דעתיקא ודו"א כו' כי ל"ב שבילין מתפתחין במוחא דלתתא ולעילא הם כלולים ואינם מתחלקין. וזהו אז תתענג על ה' שע"ז ונהר יוצא מעדן כו' וימשך בכל הי"ס שהם בחי' הוי"ו וזהו צדיק אוכל לשובע נפשו חכמה תתאה שנמשך מחכ' עילאה יסוד אבא יסד ברתא כו' והיינו כי ע"י אתדל"ת כו' ובזה שאוכל הנה החיך מקבל הטעם ונבלע בתוכו כי נראה בחוש שכאשר ילעוס היטב ואח"כ יקיאנו שוב לא יהי' לו טעם מאכל כשיטעמנו עוד וגוף המזון יורד למעיו כו'. ויש להבין הרי אין החיך מעכל המאכל ואיך יבלע בו טעם. אך הנה החיך הוא בחי' חכמה כ"ח מ"ה והנה הטעמים שבמאכל הוא מלפני מלוך מלך כו' וכמה טעמים מכמה מיני מדריגות כו' וטעמיהם הוא בחכ' וכשמגיע לחיך שם שרשו בחי' חכ' ולכן נבלע בו והנה אתדל"ע תלוי באתדל"ת כי אין ערוך אליו ית' וכמשל אדם חכם בשכליות הרבה יצמצם שכלו בציור עשי' גשמי' כי כן ויותר מכן לאין קץ כי כולם בחכ' עשית עשי' גשמי' כו' רק האדם הוא הממשיך כו' ולכן אמרו כל האומר ויכלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית ולכאורה אינו מובן כי ויכלו הוא שביתא וגם הקב"ה שבת ביום השביעי ואיך יהי' שותף במע"ב אלא הענין כמשל ג' שותפים באדם זה נותן כו' כך הוא ג"כ בכאן כי ע"י וישבות ביום השביעי וישבות הוא בחי' הסתלקות וצריך האדם להמשיך בחי' עונג וקראת לשבת עונג שיהא עונג עליון מתלבש בחכ' והעונג מבחי' ל"ב נתיבות החכ' כו' והיינו ע"י אכילת המאכל שהטעם שבמאכל הוא מבחי' חכ' וע"י אכילת האדם נכלל החכ' שבמאכל שהטעם שבמאכל הוא ממשיך בחי' הטעם והתענוג בחכ' כו' אך הטעם אינו משביע כ"א ע"י העצמיות שיורד למעיו כו' וזהו לשובע נפשו שמעצמי' שכבר נברר בחכ' נמשך ג"כ לנפש חיות כמ"כ למעלה נמשך אח"כ לנפש שהוא בחי' מל' דאצי' מכתר עליון וזהו אכלו

ויכל אלקים: בראשית שם, ב.

ותכל נפש דוד: ראה שי"א יג, לט.

לכל חכמה: תהלים קיט, צו.

כ"ח מ"ה: נ"א: חיך מה.

כולם בחכ' עשית: תהלים קד, כד.

כל . . . בראשית: שבת קיט, ב.

ג' . . . נותן: נדה לא, א.

וקראת לשבת עונג: ישעי' נח, יג.

רעים לעילא בבחי' אז תתענג על ה' שתו ושכרו דודים לתתא. והנה בייט ג"כ בורר אסור וההפרש שבין שבת ויו"ט שבי"ט ושמחת בחגך כו' אין שמחה אלא ביין משא"כ בשבת כי שמחה הוא מהתחדשות גילוי אור חדש בפסח במצות וכו' והיינו מטעם שהוא לתתא לכן הוא מתפעל ומשמח וכמשל רשפי אש בתפילה וכן בגשמיות שלהבת העולה למעלה מפני למטה כו' משא"כ למעלה אינה אלא בבחי' תענוג. והענין כי פי' יוצא מעדן שיש ב' מוחין מוח חכ' מוח בינה דינין מתערין מינה הוא בחי' רשפי אש וזהו ביו"ט יין המשמח ולכן שכרו הוא בבחי' רצוא ממטה למעלה אך צ"ל ג"כ ושוב כי למעלה מטי ולא מטי באתדלית רצוא ושוב וזהו שתו להיות מים מכבים אש אך צ"ל שתו מקודם לשכרו שלא יהיו הרשפי אש שממטה למעלה גם מיון גשמי וצריך להקדים שתו מלמעלה למטה מים העליונים שירדו ממקור גבוה כו' וזהו בחי' יין המשמח משא"כ שמן בחשאי כו' כי יש כסף שמעולה מזהב כסף מזוקק כו' וכמ"ש לי הכסף לי הזהב ובשבת צ"ל ג"כ רצוא ושוב וזהו ויכולו ויכל וישבות ויברך ב"פ רצוא ושוב עד שיוכל להיות ויברך וד"ל.

עה, א

להבין ענין מ"ש בזה"ק חדוא תקיעא בליכאי מסטרא דא כו'. וביאור הענין הוא כשמתכונן האדם איך הוא ממכ"ע וסוכ"ע וכולא קמי' כלא חשיב ממש וההתכוננות יהי' בפרטיות בביאור היטב כאשר מבואר במ"א מחמת גודל התקשרות החב"ד יהי' לו שמחה גדולה בהדר תפארת גאונו והתפעלות הלב מהשכלת גדולתו שבמוחו כמ"ש ישמח ישראל בעושיו ולמשל כשאדם לומד איזה חריפות אזי יש לו התפעלות הלב והשכלה שבמוחו וכל מה שהשכלה נתפסת במוחו יותר אזי הלב מתפעל יותר שמילא כך הנמשל שכל התפעלות הלב ורצונה יהי' רק להשכל שבמוחו

ושמחת בחגך: דברים טז, יד.

אין . . . ביי"ן: פסחים קט, א.

לי . . . הזהב: תגי ב, ת.

עה, א

להיע מ"ש בזה"ק חדוה: נתקט מכת"י 93 שטו, א. 147 יב, ב. 184 תכז, א. 239 קו, א. 296 מו, א. 349 פא, א. 361 פו, ב. 400 ז, א. 407 צז, ב. 411 לת, ב. 929 עב, א. 1174 צו, א. 1240 לד, א. וכת"י ירושלים 455 ז, א. 4088 קמ, א.

כאשר מבואר במ"א: נ"א: כמו שיתבאר לקמן.

ישמח ישראל בעושיו: תהלים קמט, ב.

ומחמת גודל התקשרות החב"ד שלו בגדולת הבורא אינו מרגיש הלב שהיא בוערת ולמשל כשאדם טוען בכעס אצל ב"ד מעות המגיע לו הוא אינו מרגיש שהלב בוער להמעות מחמת גודל ההתקשרות של המוח בממון כך הנמשל וד"ל. וזהו בחי' התכללות היכלא דיצי' בהיכלא דבריאה וד"ל. ותיכף אחר גודל השמחה והתפעלות הלב והתבוננות בגדולת א"ס ב"ה יתן עיניו למטה על גודל התלבשות הנשמה במשכא דחוי' הוא הגוף ונאסף בו וזהו בחי' גלות השכינה אזי מתמרמר לבו בו מאד על התרחקותו מחיי החיים וד"ל. וזהו נק' התכללות הגבורו' בחסדים שהמרירות אחר השמחה והתפעלות הלב מהתבוננות נק' גבורות קדושות כמבואר בתניא והשמחה נק' חסדים. וזה שמבואר בגמ' המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כו' וד"ל. והמרירות שלא בשעת התבוננות הוא בחי' ק"נ שגם הגוף רוצה להיות חסוד וזה אינו עבודה רק בחי' חרישא שמרפא ארעא וד"ל. ועם כל הנ"ל יובן היטב מ"ש בע"ח השבירה בשם ס"ג והתיקון בשם מ"ה כי מחמת גודל התפעלות ושמחת הלב מהתבוננות בלי מרירות כלל יוכל לבא לידי ג"ר דהיינו שהוא אוהב והוא שמח וזהו בחי' שבירת כלי' והתיקון בשם מ"ה שהוא גבורות קדושות שהוא המרירות איך הוא רחוק מחיי החיים כו' וד"ל. והמרירות שאחר התפעלות הלב והשמחה נק' יראה פנימי'. ובוה יובן מ"ש בזהר תבירא דרוחא תקיפא דנפשא. ובהקדים צריך לבאר מהו אור ומהו חושך כי הנה בהחושך אין שום מהות בפ"ע רק שהוא מניעת האור וכמו שנראה בחוש שתיכף שידליקו נר בבית אפל וחושך ממילא נדחה החושך מפני האור וכן הנמשל שהסכלות הוא מניעת החכ' וזהו בחי' ימין ושמאל כמו למשל כשאדם צריך להבין לבנו הקטן דבר עמוק ומושכל על בוריו אזי נותן לו האב משלים הרבה כדי שהתינוק יבין הנמשל על בוריו והרי כל המשלים והמכוון של הגדול אינו אלא בכדי שהתינוק יבין הדבר העומק על בוריו וכל המשלים אינם רק בחי' העברה והעברה נק' בחי' שמאל והמכוון נק' בחי' ימין והנמשל מובן. וזה נק' פנים ואחור פנימיות וחיצוני'. וזהו ענין ב' נפשות הם ב' רצונות וכוחות דהיינו רצון א' הוא מבחי' רצה"ע שכך עלה ברצונו ישראל עלו במחשבה ורצונו להכלל באחד למהוי אחד באחד. ורצונו הב' הוא להיפוך רצון האמיתי והאמיתי נק' אור וההיפוך הוא חושך וכששלוט רצון האמיתי דהיינו שהוא מתבונן בגדולת ה' במוחו עד שיאיר

ונאסף: נ"א: ונאסף.

כמבואר בתניא: פל"א.

המחפלה . . . ולבו: יבמות קה, ב.

מ"ש בע"ח: שער שבה"כ פ"ו.

תבירא . . . דנפשא: ראה זח"א קפ, ב.

נותן לו האב: נ"א: הגדול נותן לקטן.

משלים הרבה: נ"א: משלים מדברים גשמיים.

הנמשל: נ"א: הדבר העמוק והמושכל.

ישראל עלו במחשבה: ב"ר פ"א, ד.

למהוי אחד באחד: זח"ב קלה, סע"א.

ויולד בחי' תכונה במוחו וזהו בחי' לאה אם הבנים שמחה שממנה התגלות הלב וניכלל הלב בתכונה שבמוחו אזי ממילא נדחה החושך שהוא רצון ההיפוך והוא בחי' אחוריים וד"ל. וזהו תבירא דרוחא וחדוה תקיעא בליבאי כו' וד"ל.

צד, ב

להבין ענין מ"ש בזהר כשיו"ט חל כשבת ע"ש היטב דההפרש שבין יו"ט לשבת דבסעודתא דשבת אוכל הוא עם המלך בעצמו על שולחן אחד מה שהוא אוכל כמ"ש אכלו ריעים כו' וביו"ט יהבי ל' מסעודתי' דמלכא ואינו אוכל עם המלך בעצמו כו'. הנה כמור"כ ענין שעת מוחין דגדלות בשעת תפילה למעלה מעלה עד רום המעלות כתי' אכלו ריעים או"א כמבואר במ"א ענין עיני כל אליך ישברו כו' הארת מקור דמקור כל החיים בחי' יסוד דע"י הגנוז במצחא דא"א והיינו בעת"ו עת וי"ו כו' ועיני כל בחי' חכמתו ובינתו של הקב"ה ראשית גילוי התפשטות החיות כו' מצפי' ומייחלי' לקבל מוחין חדשים כו' וזהו אכלו ריעים כו', ואח"כ שתו דודים זוי"נ כו' והוא בחי' תפילה למעלה מעלה עד אין קץ כו' ואז כל נשמות הצדיקים שבג"ע יכולים לקבל המשכת אא"ס ב"ה בנפשותיהם כיוון שהיא שעת מוחין דגדלות כו'. אך יש הפרש ביניהם עד"מ שרים החשובים הקרובים אל המלך מאד ומכירים מהו"ע בכי טוב כו' וכל עיקר תשוקתם והתכללותם מפנימיו' המלך חכמתו כו' יכולים לקבל תענוג ממאכלי המלך ומעדניו בעת שהוא מתענג ואוכל מאכלי' יושבים סמוכים אצלו ומתענגים בתענוגיו ממש כו', משא"כ השרים הרחוקים קצת מאור פני מלך מבחי' פנימיותו אלא מחיצוניו' לבושיו או חסדיו בפועל כו' הנה הם אין ככלי השגתם לקבל תענוגי המלך בישיבה עם המלך בשעה שהוא אוכל, כ"א כשירחקו קצת דהיינו לאחר שיגמור המלך סעודתו ישלח להם ממיני מעדניו ויאכלו בשולחן שלהם שלא בפני המלך ולאחר שעת סעודת המלך, אף שגם

אם הבנים שמחה: תהלים קיג, ט.

צד, ב

לה"ע מ"ש בזהר כשיו"ט: נעתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי 1161 כח, א. ונדפס במאה שערים סי' לו. מגדל עז ע' שעה (ע"פ כתי' ירושלים 3707). ונמצא בכתי' 94 קעא, א. 1148 מא, א. מ"ש בזהר: ראה גם בהנסמן במגדל עז שם. אכלו רעים: שה"ש ה, א. עיני . . . ישברו: תהלים קמה, טו.

הם יאכלו אותן המעדנים בעצמם שאכל המלך כי ראויים הם לכך אך דווקא בריחוק מקום ובריחוק זמן כו'. כמו"כ יתבונן המשכיל שהאה"ר בתענוגים על הוי' בנפשות הצדיקים בהשכלתם והשגתם בגדולת הוי' והדר גאונו כו' בשעת תפילתם הנה זוהי ממעדני המלך בעצמו ית' כמ"ש אכלו ריעים כו' אך אותן ששרשו מבחי' אצי' ביותר דהיינו עצמות אלקות כח ומקור התפשטות החיות להחיות בי"ע הנה עליהם נא' נעשה אדם בצלמינו כדמותינו ממש בצלם עצמות אלקות המה, ולכן כפי העת הקבוע בתלמוד זמן התפילה כפי מה שהוא זמן התפילה למעלה מעלה עד רום המעלות בבחי' אצי' כי אורייתא מח"ע דלעילא נפקת כו' ונתלבשה בני"ע כנודע, כמו"כ לא ישונה אצלם למטה זמן תפילתם וכל עניני ההארות בסדר התפילה בפסוד"ז וק"ש וש"ע הכל כפי מה שהוא למעלה מעלה באותו העת כי עם המלך בשולחן א' אוכלין מיני מעדניו וד"ל. אבל אותן ששרש נשמותיהם בריחוק קצת מבחי' אצי' כ"א בבחי' נפרד קצת בבחי' יש ודבר בבני"ע כו' הנה הם אינן ממש בצלם אלקים וניזונין משארית האצי' דיהבי להו מבי מלכא אחר גמר סעודת המלך דהיינו אחר עבור זמן התפילה למעלה שהוא הזמן הקבוע בתלמוד, וגם ישונה אצלם סדר ההארות שמה שצ"ל בש"ע יהי להם בתחלה ולא בש"ע כו', מפני היות כי לא יוכלו לקבל השגת אא"ס כ"א אחר שכבר נכבשה הדרך לפנייהם ומאיר הארת אא"ס ע"י אכילת הריעים כו' וכמ"ש אחרי הוי' תלכו שאינו יכול לילך כ"א אחורי ה' כשה' הולך לפניו והאיר לו הדרך הליכתו אז יכול לילך באותו הדרך וכו' וד"ל. אבל אנשים פשוטים ע"ה שהם בבחי' עשי' הם למטה לא ישנו הזמן כמו שהוא למעלה כיוון שאינם מערך השגת מיני מעדני המלך בבחי' פנימיות כלל כ"א ברבות השתלשלות בבחי' עשי' גשמית אסור להם לעבור זמן הקבוע בתלמוד כו'. ועפ"י הנ"ל יתורץ מה שיכול להיות שצדיקים מופלגים הרואים מסוף העולם כו' יאחרו להתפלל ובוודאי הזמן הקבוע בתלמוד הוא שעת תפילה למעלה מעלה כו' וד"ל.

נעשה . . . כדמותנו: בראשית א, כו.

אורייתא . . . נפקת: זחיב קכא, א. ובכ"מ.

וגם ישונה . . . בש"ע כו': הוספה עה"ג בכתי"ק הנ"ל, ולא נפתק שם ושם.

אחרי הוי' תלכו: דברים יג, ה.

קסח, א

אעא דלא סליק נהורי' מבטשין ליי'. נר אלקים נשמת אדם בטבעה נמשכת אל הקדושה להעלות לדבקה לשורש נשמות כל ישראל הנק' כנ"י וכתוב ברה היא ליולדתה שכנ"י למעלה כשאינו מתלבש עדיין בגופים תשוקתה הנפלאה למעלה היא בלא תערובת זר ח"ו הוא בחי' הערב רב וכו' היא הנוגה כו' עד שבהתלבשות בגוף בלבושים צואים שהם לבושים ומדות דק"נ אהבות רעות כו' המלבישים אותה עד חכמה כנודע מוכרח שהתעוררות תשובה אמיתית תשוב ה' שבכל ישראל לדבקה בה היא ע"י לבושים צואים הנ"ל בכחי' הערב רב דלגרמייהו עבדין קרו ליי' כו' גם יהי איזה דבר ואם לאו למה זה אנכי כו' וא"כ מ"ש מהתבוננות פחיתותו היא נוגה הנ"ל ובתוכה מכוסה תשוקה אמיתית הנ"ל והוא ענין המבטשין שתתגלה כו'. ויוון מ"ש בר"מ שכינתא תתאה להט החרב המתהפכת מרחמא לדינא ושכינתא עילאה מדינא לרחמי כו' כי עלמא דאתכסיא בחי' סוכ"ע שאינו מתלבש תוך כ"ע כי הקליפות שהם הדינים ממותקים לטוב כענין הצדיק ורע לו כו' ובטלים מבוטלים שם הקליפות כאין ואפס ואין שם כלל בחי' פירוד ח"ו אני ואפסי כו' הבו לה' משפחות עמים השתחווואה בחי' ביטול כו' ואין שם בחי' ימין ושמאל כ"כ משא"כ בכחי' הצמצום וההתגלות בהתלבשות החיות תוך כ"ע ה' תתאה עלמא דאתגליא בחי' אדני כו'.

197, א

ענין ההוא ינוקא דבלק שהכיר בריח הבגדים שלא קראו ק"ש. דהנה ידוע שהלבושים הם בחי' ריח כמ"ש וירח את ריח בגדיו וכאמור על ענין

קסח, א

אעא דלא סליק: נעתק מכת"י 408 קמ, א. 415 לר, א.
 נר . . אדם: משלי כ, כו.
 ברה היא ליולדתה: שה"ש ה, ט.
 תשוב ה': זח"ג קכב, א.
 קרוי ליי' מנחות קי, א.
 מ"ש ברי"מ: ראה זח"כ כז, ב.
 הבו . . עמים: דה"א טו, כח.

קסו, א

ענין ההוא ינוקא: נדפס בבונה ירושלים סי' קיח. ונמצא בכת"י 93 רעו, ב. 94 קס, א. 139 [שממנו נדפס בביר"י קס, א. 381 נז, א. 403 קר, ב. 406 פא, ב. 750 מ, ב. 1007 רנה, ב. 1174 קא, ב. וכת"י ירושלים 28 א, א. 2825 פח, ב. 3496. 3547 שיד, ב.
 ידוע . . ריח: ראה אהלהך-לאוניא ע' רלג.
 וירח . . בגדיו: תולדות כו, כו.

יריחו והכיר בבחי' הלבוש שבהם שנעשה מתרי"ג מצות כל מצוה אבר מיוחד וראה שחסר בלבושיהן לבוש ק"ש וזה ג"כ ענין משיח דמורח ודאין וד"ל.

חקו"ז יז, א

פ"י על מאמר לבושין תקינת לון כו'. בתחלה אמר לאנהגא בהון עלמין סתימין כו' אינון בחי' לבושין דבי"ע מדו"מ כו' שהרי עדיין לא הזכיר גופא כו'. אלא הפי' הוא על כללות האצי' שהוא בד' בחי' או"כ לבושים והיכלות, כתפארת אדם לשבת בית, אדם הוא י"ס וכלים גופא כו' ולבושי' והיכלות תקינו לי' שמתפשטים בבי"ע כו' ומה שאמר עלמין סתימין היינו בחי' היכלות דאצי' שהם בחי' י"ס דעשי' כי כל הד' בחי' שלמעלה מתלבשים למטה כו' עד שהיכלות דאצי' בי"ס דעשי' כו' וד"ל. ובדרך פרט עלמין סתימין הן היכלות דאו"א ועלמין דאתגלין היכלות דז"א כו'.

יז, ב

ענין משפט דאיהו רחמים כו'. איך הדין של משפט הוא רחמים. אך הענין הוא להיות כי הנה הסכסוכים שבין איש לרעהו הוא ענין העיות והקלקול שמתקלקלים ונעשה ביניהם רוח רעה של גזל או של עושק ונדמה לכל אחד שהצדק והיושר אתו אמנם באמת שניהם קלקלו זה כמה שיעשוק לרעהו וזה במה שמפיל לידו כי האלהים אנה לידו בשביל תיקון חטאו ששייך לחבירו זו בזו והמשפט הוא התיקון לתקן שניהם בהיות המשפט הוא להצדיק את אחת ולהרשיע השני. הנה נבדל ונפרוש הרשע מן הצדיק ולא יתערבו כו', וגם יוצדק הרשע ע"י המשפט של חוב שיחייבוהו כמ"ש ונקלה

דמורח ודאין: סנהדרין צג, ב.

חקו"ז יז, א

פ"י על מאמר לבושין תקינת לון: נעתק מכת"י 105 פ, א.
כתפארת . . ביח: ישע"י מד יג.

יז, ב

ענין משפט דאיהו רחמים: נעתק מכת"י 105 פ, ב. 691 מב, ב. וכת"י ירושלים 2916 ש, ב.
ונקלה אחיך: תצא כה, ג.

אחיד כו'. וכמו שידוע המדרש ע"פ אשר ברא אלקים לעשות לתקן כו' שבראשית הבריאה לא נשלמה, ונשארה בקצת חסרון כדי שהאדם שהוא אחרון לבריאה יתקן החסרון כו'. ושרש טעם הדבר הוא לפי שהברואים שקדמו לאדם הן מבחינת ב"ן שנפלו בשבה"כ וצריכין תיקון ומתקנים ע"י שם מ"ה והיינו אדם בגימט' מ"ה וד"ל. וגם בענין המשפט הענין הוא להמתיק הגבורות בהנצל עשוק מיד עושקו ששניהם יתקנו אלא שהאחד יתתקן מן השני כו' וד"ל.

כה, ב

ענין אורייתא בלא דו"ר לא פרתא לעילא. יראה ואהבה נק' גדפין שהם מרימין דבר מה וצריך שיהי' בתחלה מה להרים לכן אין להיות במ"ש מה שלפעמים אין הלב עם הנפש כי יראה ואהבה הם גדפין להרים דבר מה ואי"כ אף שהוא בלא לב מ"מ כאשר לפעמים אדם זך בשכלו ויהי' לו אהבה ירים כל עבודתו לשמים כי לא פרחו לעילא ועכשיו הוא מתקיים רק כשעבודתו בגדלות או שום דבר רע אינו יכול לעלות כי לא יגורך רע כתיב. וזהו ענין כף הקלע שהוא קודם כניסת לגיהנם פי' שמנערים מן האדם כל עניני דברים וחיבור בעוה"ז אף שאינם של איסור והוא רק כאבק שנופל בבגד ומנער את הבגד אבל אם לא ינער לא יוכל לעלות וליהנות מזיו השכינה וד"ל.

אשר . . לחקן: ביר פי"א, ו.

כה, ב

ענין אורייתא בלא דו"ר: נעתק מכת"י 109 קעב, א [נעה"ג הגיה בכתי' מהראי ריבלין: ע' לק"א פי"מ].

877 קי"ב, ב.

לא יגורך רע: תהלים ה, ה.

עיינן בת"ז על פ' ותעל שועתם אל האלקי' מן העבודה ונשמתא בגלותא בתראה אתמר בה ותגל מרגלותו ותשכב שכיבת לעפרא ווי ל' לבר נש כד נשמתא נחיתת תחות רגלוי'. ולהבין זה מהו בחי' רגלים. דהנה כשחטא אדה"ר ערב טוב ורע דהיינו טוב של אדם הראשון ברע של ס"מ אדם בליעל וכן הטוב של חוה ברע של לילית וכמו נשמות של ישראל שהיו כלולים בנשמות של אדה"ר ברמ"ח אבריו כן ברמ"ח אבריו של אדם בליעל היו כלולים בו כל כל נשמות הרע ובחטא אדה"ר נתלכשו אותן הנשמות הטובי' הנאחזין באברי אדה"ר באותם שבאברי אדם בליעל כל אבר תוך אבר כמוהו בצד ראשיתך ראש וכו' וכן עז"ז בשאר אבריו וכמו שהשכינה נכנסה בגלות פי' שמתלבשת תוך עשר ספי' דס"א בסוד ומלכותו בכל משלה כן הנשמות של צדיקי' גלה ונתלבשה תוך הרע וכפי בחי' אברי השכינה המתלבשת שם כן יהי' בחי' הנשמות המתבררת ויוצאת משם בזמן ... פעמים באברי הראש ופעמים במקום אחר עד שנמצא כי בדור האחרון השכינה עומדת ברגלים וכל הנשמות היוצאת הם בחי' נשמות דרגלי אדה"ר שזו היא בחי' עולה רגלים וזהו פי' הפסוק ולא נתן למוט רגלינו כו'. וזהו פי' שמיני רגל בפ"ע בחי' רגל ולא בחי' רגליים כידוע שזו היא מלכות דקליפה הרוצה לינוק ממלכות דקדושה וד"ל. עוד שמעתי בענין כרת של אדם. יש בחי' נשמה פנימיות חזק גופו ועל ראשו נשמה בסוד מקיף וכשחוטא אז נשמה הפנימיות יורדת למטה תחת מרגליותיו ונשקעת בתוך הקליפה. ולעומת ירידתה של נשמה פנימית כנגדה יורדת בגופו מעט מעט נשמת המקיף שעל ראשו, וברבו העוונות יורדת נשמה הפנימית תחת מרגלותיו בקליפה ונכנס כל המקיף בגופו. וכשמשפיל ג"כ המקיף תחת מרגלותיו אז הוא כמת כי לא נשאר בו נפשות אלה פנימי ומקיף. וכל זמן שהי' המקיף על ראשו אז הי' שואב לו חיים מלמעלה ממקורו שהוא אחוז בו. וזהו דבהוא אתמר בי' מזלא כו' כי המקיף שעל ראשו הוא בסוד מזלא כי הוא מזל לו חיים מלמעלה מלשון תזל כטל אמרתי והוא סוד טלא דבדולחא. והוא סוד משיב הרוח ומוריד הטל, שהוא בחי' מ"ד וכשנפלות למטה בקליפה אז אינו יכול לקום כי כל זמן שהמקיף עובד בחזק הגוף יכול להיות לו תקומה אף לנשמה פנימיות שנפלו בתוך הקליפה ע"י מקיף שעומד

מט, ב

עיי' בת"ז: נעתק מכת"י ירושלים 4088 סד.

ומלכותו בכל משלה: תהלים קג, יט.

בזמן... תיבה א' אינה ברורה בכת"י.

ולא... רגלינו: שם סו, ט.

שמיני רגל בפ"ע: סוכה מז, א.

דבהוא... מזלא: בתקו"ז שם (נ, א): דבהוא זמנא אתמר במזלי' נפלה לא תוסיף לקום.

חזל כטל אמרתי: האוינו לב, ב.

בתוך הגוף ומתברר ע"י תורה ומע"ט שלו להוציאה הנשמה הפנימיות מתוך הקליפות ולכנוס תוך הגוף שלו ואז יעלה ג"כ לעמוד על ראשו וכו'. וזהו אשת חיל עטרת בעלה וכו' בסוד ונכרת הנפש שסוד כרת נאמר דווקא על הנפש וכו' ודוק היטב.

תיקוני זהר

איתא בתקונים שאפי' אם הי' צדיק א' חוזר בתשובה שלימה בדורו הי' בא משיח, דהנה כתיב ויקציפו על מי מריבה כו' כי המרו את רוחו ויבטא בשפתיו. פי' שהצדיק במעשיו הטובים מקושר הוא בישראל וישראל בו כמרע"ה שהקריב אליו כל ישראל והעלם למדריגתו כו' וכן בכל דור ודור הכל א' הוא אם נמצא שמץ פסול בצדיק מוכרח ממילא שבישראל כן הוא ולכן בחטא מי מריבה לא מצד משה הי' החטא כי מה ענין חטא אצל מרע"ה אבל ע"י התקשרות עם כלל ישראל הם המשיכו לו החטא. וזהו כי המרו את רוחו המרו לשון וימר שהחליפו רוחו ברוחם ויבטא בשפתיו אבל לא הי' אלא בשפתיו כו', ולכן אם הי' צדיק א' בשלימות ממילא יתנהגו ישראל על השלימות דאלי"כ לא היה הוא בשלימות, ומפני מה לא ימצא צדיק א' כל בדור בתיובת' שלימתא בלא רע כלל. הענין שענין משיח הוא בירור פי' בירור הטוב מן הרע שיפרד הרע מן הטוב לכן לא יבא כ"א בדור שכולו טוב או כו' וכל א' נראה לעצמו כמו סיג הכסף לאחר ברירתו ממנו יתראה הסיג בפ"ע והכסף נקי וצח. וכ"ז שלא בא משיח הוא תערובת טו"ר בכל העולמות דהיינו שאין שום דבר שיהי' טוב גמור ולא ימצא בו שום פסול רע ושמץ מנהו וכן ברע גמור יש נצוץ קצת טוב וטו"ר מעורבים זב"ז. ולכן אם יחזור צדיק א' בתשובה שלימה אז יהי' ענין משיח ולכן הירא דבר ה' יזהר מאד בראותו רע בחברו שאל ימהר להאשימו בדעתו אלא יתבונן הטוב הגנוז ברע ובודאי ישנו אפי' בקשב"ק אלא שצריך התבוננות היטב כו' ואף שמוחו הוא מקטנות שהוא מדות אכזריות ודינין שאינו מכיר בדעתו ב' הצדדים לרע ולטוב כו' מ"מ יראה בכל כחו להשתדל לראות להתבונן בהטוב בלבד.

אשח . . בעלה: משלי יב, ד.

תקוני זהר

איחא בחיקונים: ג'דסס בבונה ירושלים ס"י פד. ונמצא בכתי" 269 רפ, א. 349, ב. 411 צד, ב. 1174 קיה, ב. וכתי" ירושלים 4088 ט, א.
 בתיקונים: ראה ז"ח ס"פ נח (כג, ד).
 ויקציפו . . בשפתיו: תהלים קו, לב.

17109

להבין ענין פסוד"ז קודם ק"ש שהם הכנה לק"ש להתבונן בגדולת ה' וצריך להתבונן זמן רב ולכן מאריכים הרבה ואומרים הודו לה' קראו בשמו דהיינו שאומרים למלאכים ששם הוי' הוא שהי' הוה ויהי' ואני ה' ל"ש וכ"ק כלי"ח אלא שבחי' מלכותך מלכות כ"ע וכשמגיעים לבקשות רחמנות אתה ה' לא תכלא רחמיך מבקשים שלא ליפול מבחי' התבוננות הלזו וכן ביוצר אור אומרים איך שהמלאכים ברע"ג מתנשאים ומעריצים ומקדישים ואומרים קדוש ל' הבדלה אלא שהשם הוי' המהווה כל היות הוא ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו היינו ישראל גוי א' בארץ ולכן שואלים אי' מקום כבדו כו' ויש יותר להאריך בו, ולכן היו שוהים בפסוד"ז חצי שעה ומי שמוחו מגושם יותר צריך יותר ויותר להתבונן ולהעמיק בו זמן רב בהרגל גדול עד שיתקע מחשבתו בחוזק גדול בבחי' ראי' גשמי' וכאלו מצייר בכח המדמה.

שם

אתה עשית את השמים ושמי השמים כו' השמים הם עולמות עליונים ושמי השמים כו' ואתה מחי' את כולם בחי' סכ"ע אתה הוא אשר בחרת באברם כו'. להבין מה שייך זה לזה שהרי בכאן הוא סידור שבחים ומהו השבח בחירתו באברם וכריתות הברית עמו כו' עד השירה אין שייך לכאן. והענין מתחלה צריך לסדר שבחיו איך הוא שלמעלה למעלה כולא קמי' כלא חשיב כידוע ואח"כ השתלשלות העולמות שירד ממקומו ובחר באברהם כו' כדי לתת את ארץ הכנעני ר"ל נצוצות שנפלו שמה שיגביהם למעלה וליתנם

פסוד"ז

להבין ענין פסוד"ז קודם ק"ש: נדפס במאה שערים סי' יז. ונמצא בכתי' 94 (שממנו נדפס במ"ש) קנט, א. 109 קעד, ב. 111 נו, א. 239 לז, א. 265 י, א. 269 רפה, ב. 270 ז, ב. 284 נו, ב. 300 קג, ב. 401 מא, א. 412 קפו, ב. 413 סז, ב. 633 קסו, א. 798 קלו, ב. 877 סד, ב. 918 כד, א. 929 כ, א. 1229 רט, ב. וכתי' ירושלים 455 ה, ב. 3375 קב, א. 3542 טט, א. 3547 רט, ב. 4088 קח, א. בכמה מהם הוא מופיע בהמשך למאמרי יום ג' אחר שבת מברכין אלול תקנ"ז. וראה לקמן ד"ה לה"ע טמטום (ערך טמטום הלב והמוח), ובהערות שם. חצי שעה: נ"א לפחות שעה.

שם

אתה עשית את השמים: נדפס בבונה ירושלים סי' סז. ונמצא בכתי' 239 קט, ב. 337 סט, ב. 361 ג, ב. וכתי' ירושלים 4088 סה, ב. וליחנס: נ"א: ולתקנם.

לזרעו כו' שיבואו לשרשם כו' ותקם את דבריך הקים הדברים שנפלו שמה כו'. ונראה בחוש מן המון עם שהשתדלותם בעניני עולם כל היום במו"מ עם הגוים ותכלית שלימותם כשעושינ ג"כ חסד של אמת בעניניהם כי באלה חפצתי כו' בחסד ומשפט עולם יבנה וזהו רצונו כו' כידוע ובוה יוצאין י"ח בעסקיהם כראוי ועושיין רצון קונם כראוי באמת וד"ל. ולהבין רצון הקב"ה בזה הענין להתבונן בו אין זה כ"א ע"ד הנ"ל להקים דבריו שבז' עממין לתת לזרעו כו' שיתעלו למקורן כנ"ל וד"ל.

ברכות ק"ש (לפני')

ברכת יוצר אור כולה דברי יראת הרוממות איך לגדולתו אין חקר ואיך כל העולמות עליונים ותחתונים ומלאכים מתבטלין ומודים ומשתחווים באימה וביראה וכולם מקבלים כו' כשיתבונן האדם בפרט"י ענין הברכה זו יתלבש ביראת הרוממות ויראת ה' ג"כ תהא עליו ובודאי יתבטל ג"כ מגדול נגדו כו'. וברכה זו הכנה לפסוק שמע ישראל שהוא קיצור ברכה זו וד"ל. וברכת אה"ר שכולה דברי אה' שיקרבנו ה' לעבודתו ולתורתו שיתן לו לב להשכיל כו' ברכה זו הכנה לפ' ואהבת כו' וד"ל.

שם

המלך המרומם לבדו. בבחי' מלכות שהיא התגלות מאין ליש כו' יש ב' בחי' הא' התגלות עצמה לאחר שנתגלה היש מן האין המחיי אותו נקרא בחי' האין המלוּבש בהיש להחיותו מלכות. וגם החיות הנסתר והנעלם

באלה חפצתי: ירמ" ט, כג.

בחסד . . יבנה: ראה תהלים פט, ג.

ברכות ק"ש (לפני')

ברכת יוצר: נדפס במאה שפרים מה, א. ונמצא בכתי' 184 תלט, א. 424 רמב, א. וכתי' ירושלים 3542 פב, א.

שם

המלך המרומם: נעתק מכתבי 148 יב, א. 239 סז, א. 284 ת, א. ושם קכא, א. 296 מב, ב. 337 עב, כ. 361 קצד, ב. וכתי' ירושלים 414 סט, ב. 4088 י, א.

ברוב כתי"י בא מאמר זה בהמשך לדיה הודו לה: (לעיל דה"א טז, ח). וראה בהערות שם.

בהאין נקרא מלך בהיותו עומד למדה זו בחי' התגלות, אבל נקרא המלך המרומם שהוא נסתר ונעלם בבחי' אין. וזהו לבדו מאז כמו שהי' קודם בריאת העולם ממש. וע"ד האמור שית אלפי שנים הוה עלמא בגדר הזמן והבחי' המחי' את העולם בא לו החיות שית אלפי שנים כרגע א' ממש והוא משפיע החיות בגדר הזמן.

שס

והביאנו לשלום. מכאן ועד ק"ש בקשת הרפ"ח ניצוצין שנפלו בעומק הקליפות במקומות מפורין וע"י בקשה הנ"ל חלק הוי' עמו מתאספין הניצוצין ג"כ בק"ש להביאם ולאספם ולהעלותם בבחי' נוק' בבחי' העלאת מ"נ כו'. וזהו לשלום הוא בחי' יסוד דנוק' כו' ותולייכנו קוממיות ב' קומות כ"ז בבחי' נוק' ע"ד משארז"ל אין טיפה יורדת שאין טיפיים עולים כו', לארצנו בשרשם בבחי' העלאת מ"נ, פועל ישועות בחי' חסדו, ובנו בחרת מכל עם ולשון ע"ד לתת לזרעו שעיקר עבודת ה' להעלותם ולקבצם מן האומות ולקרבם ולהיותם נכללים ביחוד שמו הגדול והי' ה' אחד ושמו אחד וד"ל ולא יהי' כ"ז אלא בבחי' אה"ר.

שית . . . עלמא: ר"ה לא, א.

שס

והביאנו לשלום: נדפס במאה שערין מט, ב. ונמצא בכת"י 115 יג, ב. 184 תל, ב. 411 פח, א. 424 רמד, ב. וכת"י ירושלים 3542 מד, א. 3547 שה, ב.
 בקשה הנ"ל: נ"א: בקשת כי.
 חלק הוי' עמו: האיניו לב, ט.
 בק"ש: נ"א: ומבקשים.
 קוממיות ב' קומות: כ"ב עה, א.
 אין . . . עוליס: זח"ג רמו, ב. וראה תענית כה, ב.
 ה' . . . אחד: זכר"י יד, ט.

(קבלת מ"ש)

להבין ענין קבמ"ש בק"ש ודברת בם בשבתך בביתך וגו' שאיך יאמר כן מי שהוא בעל עסק ויודע שיבטל כל היום. והענין כי יש רצון וחפץ, חפץ הוא בהתגלות הלב שהלב חפץ בזה, ורצון הוא במוח שע"פ התבוננות השכל מסכים לזה ומקובל ומרוצה במוחו ולא בהתגלות לבו שהלב מעכב עליו מפני כמה מניעות וסיבות הטורדות. והנה החפץ שבלב אינו שוה לכל נפש, אך אמנם הרצון שבמוח כל אדם יכול להתבונן ולגמור ברצון שרוצה מאד בזה רק שאינו בהתגלות כ"כ כי יש כמה מניעות וסיבות הטורדות. וזהו פי' ואהבת כי לכאור' לא שייך ל' צווי באה' ה' כי אהמ"ס יש בכל נפ"א מישאל והתגלות האה' בלבו אינו ברשותו כ"כ אלא עיקר הצווי הוא על הרצון שיסכים ע"ז וירצה שיהי' ה' אלקינו פי' ע"ז אלקי אברהם דהיינו לפי שהאבות הן הן המרכבה ובטלים אליו ית' ולכן יקרא שמו עליהם אלקי אברהם כך ירצה כל אדם שיהי' רק ה' אלקיו והוא יהי' בטל אליו וזה יכול לקבל כל אדם באמת לאמתו בשעת ק"ש, ואף שיודע שיתבטל כל היום מ"מ הרצון שנגמר במוחו הוא אמת. ולכן נק' ק"ש קבמ"ש פי' ל' קבלה כאדם שמקבל מיד הנותן כך קבל עליו ברצונו כנ"ל וד"ל.

ברכות ק"ש (לאחר')

ענין ח' פעמים אמת שאנו אומרים באמת ויציב. דהנה כתיב וירא ויאמר מה גורא המקום הזה פי' כי הנה המס"נ האמיתי אין לו שיעור למעלה מעלה בלי גבול וא"א לבחי' נברא להגיע מצד עצמו לאמיתת האמת

(קבלת מ"ש)

להבין ענין קבמ"ש בק"ש: נדפס במאה שערים סי יח. אוה"ת ואתחנן שצב. ונמצא בכתי' 94 [שממנו נדפס במ"ש] קנט, א. 111 נז, א. 115 לב, א. ושם נו, ב. 167 ע' ריג. יח, ב. ושם לו, א. 265, א. 269 רפה, ב. 270 ת, א. 300 קכד, א. 401 מא, ב. 412 קפז, א. 413 יז, א. 415 לו, ב. 633 קסו, א. 798 קלו, א. 877 סה, ב. 929 כ, ב. 1064 קיד, א. 1229 רט, ב. וכתי' ירושלים 455, א. 3375 קב, א. 3542 פט, ב. 3547 רפא, א. 4088 קח, ב. בכמה מהם הוא מופיע בהמשך למאמרי יום ג' אחר שבת מברכין אלול תקניז. וראה לקמן ד"ה לה"ע טמטום (ערך טמטום הלב והמוח), ובהערות שם.

לכאור' . . ציווי: ראה אגרות-קודש בהוספות ע' תסא, ובהנמסר שם.

האבות . . המרכבה: ביר פמ"ז, ח.

ברכות ק"ש (לאחר')

ענין ח' פעמים אמת: נעתק מכת"י 239 קיג, א. וכתי' ירושלים 3417 פג, א. וירא . . הזה: ויצא כת, יז.

כפי שהוא למעלה מעלה עד רום המעלות בלתי סיוע מן השמים כמ"ש קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת פי' שבתחילה יהי' אתערותא דלתתא לדבקה בה' במס"ג אף שאינו באמת לאמיתו ומלמעלה יסייעוהו שיהי' אמת לאמיתו וזהו ויירא ויאמר פי' שיעשה לו בתחילה יראה אף שאינו אמת בתכלית ואח"כ יאמר באמת לאמיתו מה נורא כו'. וזהו פי' לשון קבלת עול מ"ש כי מלכות שמים הוא ענין ביטול במציאות באמת מחמת היראה והפחד אך מקודם צריך להיות הקבלה וההכנה לזה דהיינו שיקבל בלבו האימה והפחד אע"פ שאינו עדיין וד"ל.

שם

ברום עולם מושבך. אעפ"י שברום עולם דהיינו בחי' כסא הכבוד לפני כסאו היכל כו'. אעפ"י משפטיך עד אפסי ארץ אף במדריגות התחתונים מאוד בהתגלות וממשלתך ומלכותך על החוקים ומשפטים שלך. ולפ"ז נמצא כי המצות נעוץ סופן בתחלתן וכולא חד וד"ל. ולכן אשריו של איש שישים ויחקוק על לוח לבו ועומק מחשבתו וכו'. רק קודם עסקיו בתומ"צ ישים אל לבו כל הנ"ל וכיוצא בו והיתה נפשו צרורה בצרור החיים וחיי עולם תמיד ירום הוא מלך מרומם דהיינו ט' ספירות עילאין של בחי' מל' הממכ"ע וכמ"ש בזהר דהשכינה נק' נעלך מאחר שבי"ע לבושים אליה כו' וד"ל.

קרוב . . באמת: תהלים קמה, יח.

שם

ברום עולם מושבך: נעתק מכת"י 184 חלט, א. 424 רמד, ב.
 היכל: נ"א: הכל.
 וכמ"ש בזהר: ח"ג קפ, א.

שמו"ע

בתפלת שמו"ע איך לכוון. העיקר הוא להתפלל על הניצוץ שלו ולא על גופו כמו השיבנו אבינו לתורתך אל יתפלל על עצמו לבד רק על כללות כניי. ואותן ברכות שאינן באים על הניצוץ כמו ברכת השנים יכון ג"כ שיש למעלה שמים ותבואות שגדלים שם הנשמות וקאי ג"כ על הנשמה.

שם

ענין הברכות שמו"ע שהוא בבחי' אצי' בחי' השתחוו' וביטול כמש"ל בענין והשבות אל לבבך שכל ענין פסוד'ו הוא יציאת כחות הגבלות הנפש שעד שיתאמת היטב ענין אין עוד א"א כ"א בבחי' רצוא כו' שהוא בחי' רצוא והסתלקות מחמת התבוננ' דכולא קמי' כו'. אבל בשמו"ע הוא כשכבר נתאמת בעיני ראי' שאין עוד לכו' יכול להמשיך מבחי' אצי' בבי"ע וכשאומר ברוך בכריעה הכוונה שיומשך משרש כל הנאצלים שאינן בכלל ראש שהוא בחי' עיי וא"א ונק' הוא מלשון נסתר ונעלם מאחר שאינן בכלל ראשית אלא אפיק למעבד ראש שהוא חכ"ע דאצי' הנק' אתה לנוכח שהוא ראשית הגילוי. ובד"כ הבריאה שנתגלה מאין ליש הוא בחי' את"ה עלדאת"ג ובכריעה ובהשתחוו' בבחי' ביטול אמיתי ממשיך לבחי' את"ה זה מהארת עלדאתכ"ס הנק' הוא. וכשזוקף זוקף בשם הוי' הוי' העלאת הבריאה המוגבלת שתצא מחשך הגבלתה ותאיר בבחי' אצי' שלא יסתיר החושך ויהי' את"ה שבזמן ומקום בבחי' הוי' הוי' ויהי' שהוא בחי' סוכב דממכ"ע שהוא כת"ר דרחל לעולם דבר"ך נצב כו'.

שמו"ע

בחפלה שמו"ע: נעתק מכת"י 170 ככה, ב. 381 נד, א. 1007 רפג, א. וכת"י ירושלים 3477 מ, ב. 3547 קלד, א. ושם רסה, ב.

שם

ענין הברכות ש"ע: נעתק מכת"י אדמו"ר האמצעי 1161 קג, ב (בכותרת: "שבת חה"מ" (תקניט לערד)). נדפס במאה שערים נ, ב. ונמצא גם בכת"י 94 [שממנו נדפס במ"ש] סב, ב. 931 יג, א. 1148 פב, ב. 1234 קלג, ב. וכת"י ירושלים 3496. כמש"ל: בד"ה אם זכרתך, שבכת"י שם צו, א (נדפס ב. אתהלך-לאזניא' ע' קפט). לעולם . . נצב: תהלים קיט, פט.

סו

ענין השאלה בבקשת התפילה וברוך אתה ה' כי ידוע ק"ש דאורייתא ותפלה דרבנן ומקודם צריך לעיין בענין שני שמות הוי' אלקים ואלקים פי' הסתרת זיו כבודו לנבראים שלא ישיגו ואנו מבקשים ברוך הוא התגלות שיהי' אתה כי אתה והוא עלמא דאתכסי' ועד תיזו את שיהי' התגלות כמו שיהי' בביאת המשיח שיהי' התגלות אלקות כל א' ואחד כאשר ישיג לפי ערכו ובחינתו כי מה שהשיג מרע"ה לא ישיג שום צדיק בביאת המשיח. ופי' ברוך אתה הוי' פי' מהווה כל הוויות והעולמות שיהי' אתה לנוכח בהתגלות וכמו ברכת רפאינו ה' אין הבקשה רק בגשמיות על רפואה אלא הבקשה הוא ברוחניות מחמת שהעבירה עושה שיופסק החיות מהאדם ונעשה חולה ומבקש שיתגלה האלקות בעולם ויתרפא בזה. וכן שאר הברכות ובעיקר היא הכוונה הוא בחתימת הברכה. ורמז נאמר כי בהי"ט ברכות בחתימתן קי"ג תיבות כנגד קי"ג פעמים לב הנכתב בתורה וגם הדין כן. וזהו מודים מי טוען עמו שמודה לו. אלא הפי' שאנו מודים להשי"ת אף שאנו גשמיים אעפ"כ מודים שכולא קמי' כלא חשיבא ממש.

סו

ענין מוריד הגשם. הנה כנ"י נק' אילת השחר וארז"ל מה אילה רחמה צר כו' פי' שאינה יכולה לקבל השגת אלקות ואור א"ס ב"ה שהוא סובב כ"ע כ"א מה שהוא בבחי' ממכ"ע כמארז"ל מן הארץ לרקיע כו' רגלי החיות כו' קרסולי כו' שוקי כו' ואין זה השגת גדולתו כי לגדולתו אין חקר משא"כ בחי' ממכ"ע הוא בחי' זמן ומקום שייך לומר עליהם כנגד כולם. ואלו יחשוב אדם כל היום גדולת ה' בהתבוננות רב ועצום כפי כח שכלו, אין זה גדולת

שם

ענין השאלה: נעתק מכת"י 35 צד, א. אתה והוא . . את: כ"ה בכת"י.

שם

ענין מוריד הגשם: נדפס בבונה ירושלים ס" קג. ונמצא בכת"י 184 תיג, א. 300 קיט, א. 361 קיח, ב. 415 לח, ב. 798 צה, א. 1064 ל, א. וכת"י ירושלים 22 מו, ב. 4088 קמח, ב (לתאריך המאמר, ראה ד"ה להבין מ"ש הלל ברגלים, לקמן תפלה (הלל), ובהערות שם).
 מה . . צר: עירובין נד, ב. יומא כט, א.
 כמארז"ל: תגינה יג, א.
 גדולתו אין חקר: תהלים קמה, ג.

ה' לא מיני ולא מקצתי' כי לית מחשבה תפיסא בי' כלל וא"א להשיגו כ"א במסירות נפש וביטול במציאות ממש והתפשטות הגשמיות כמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ שמה שבארץ לא חפצתי (כבר אלא) [לשון עבר שכבר לא חפצתי אלא שגם] בשמים מי לי שאין אני רוצה שום דבר זולתך לא עה"ז ולא עה"ב ואיני רוצה בהנאת גופי ולא אפי' בהנאת נשמתי שזה עדיין בחי' יש ונברא [אלא חפצתי ותשוקתי ליכלל בא' שכ"ז שרוצה עדיין מה שהוא בחי' יש ונברא] א"א להשיג בחי' אמיתות ה' אחד. כי בהלל אנו אומרים ואמת ה' לעולם שאז אנו ממשיכים בחי' זו דהיינו בחי' ה' אמת לעולם משא"כ בשאר ימות השנה הם שני הפכים אמת ה' והעולם. הגה כתי' ואל אישך תשוקתך היינו מחמת שנשים דעתן קלות לכן התשוקה שלה גדלה ביותר וככה כשישים האדם אל לבו שדעתו קצרה מלהשיג אמתות ה' אחד מחמת שהוא בתוך העולם יתלהב נפשו בתשוקה ובכלות הנפש להיות בטל במציאות ממש וזה נח"ר לפניו ית'. וז"ש מפני שרחמה צר חביבה על בעלה. ועי"ז מוריד הגשם הוא בחי' מים בחי' חכמה עילאה מוריד למטה עד שנתגשם בתורה ובמצות שבוה היא מקבלת אור א"ס ב"ה ממש רק שצריך תחלה להשתוקק לה' בביטול במציאות כנ"ל. וזהו ויהיו דברי אלה אשר התחננתי כו' קרובים כו' יומם ולילה פי' ע"י דברי אשר התחננתי שהוא ענין הדביקות בה' בתפלה יהיו קרובים בחי' יום עם בחי' לילה דהיינו בבחי' אחד, ויהי' נמשך מזה לעשות משפט עבדו כו' דהיינו דיני התורה ומוריד הגשם כו' למען דעת כל עמי הארץ פי' כי בהתגלות בחי' אחד יוצאים נצוצי נשמות ישראל מכללות הקליפות לקרוא כולם בשם ה' אחד כמ"ש במ"א. וזהו כי ה' אלקים אין עוד כי פדה ה' את יעקב פי' שע"י בחי' יעקב יו"ד עקב כו' רחמה צר כו' מרחוק ה' נראה לי וכו' לשארית נחלתו כמ"ש במ"א באריכות.

לית . . כלל: הקדמת תקו"ז יז, א.

מי . . בארץ: תהלים עג, כה.

ואמת ה' לעולם: שם קיז, ב.

ואל אישך תשוקתך: בראשית ג, טז.

נשים דעתן קלות: שבת לג, ב. וש"נ.

ויהיו . . ולילה: מ"א ת, נט.

כי . . יעקב: ירמ"י לא, י.

יעקב יו"ד עקב: ראה ע"ח שער סדר אצילות ס"פ. קהלת יעקב ערך ישראל. וראה פרדס שה"כ בערכו.

מרחוק . . לי: ירמ"י לא, ג.

לשארית נחלתו: מיכה ז, ח.

סו

אמרינן בתפלה והחזירנו בתשובה שלמה לפניך. ולכאורה קשה מהו לשון שלמה וכי יש תשובה שאינה שלמה. ומתחלה נבין מהו לשון עבירה שהוא עובר מלפני המקום ב"ה ומלפפתו כמו שאומר עוונותי עברו ראשי ועוונותינו מבדילין וגו' שכל אחד נשמתו חלק אלוה ממעל כ"א לפי מדרגתו ודבוקה בו ית' וע"י עבירה נכרת נשמתו ממנו ית' וזהו נק' כרת שנכרת ממקומו וכשם שפגם [...].

סו

רפאנו ה' ונרפא. הנה ידוע שבחי' סוכ"ע לגבי א"ס ב"ה נחשב לעשיי' גשמיית ממש. עד"מ לרב שרוצה להסביר איזה שכל לתלמיד ומקודם מתיישב הרב אם יאמר לו כך לא יבין זה השכל ואם יאמר לו כך יהי' כך עד שיגמר בדעתו איך לצמצם לו את השכל, והנה כל אלו הסברות שעלו בדעתו איך להסביר לו הם בבחי' טובב למעלה מזה הצמצום שאמר לו ועכ"ז לגבי שכלו הרחב במה נחשב הוא כמ"כ אפילו בחי' סוכ"ע לגבי א"ס ב"ה בעצמו כלא נחשב הוא, ולכן בקשתינו רפאינו ה' שירפא את שם הוי' שיתגלה עצמותו ומהותו ואז ונרפא ג"כ. והעלה רפואה שלימה לכל מכותינו כי התנוצצות אור שבאצילות נק' בשם הכאה, והנה כל התנוצצות היא ההיפוך מהותו כידוע ולכן בקשתינו שיעלה רפואה שלימה שהוא התגלות מהותו ועצמותו לבדו, כי אל שהוא המשכה מלך ר"ל שהוא ממל' דא"ס רופא נאמן היכולת בידו לרפוא את הכל ובקשתינו ורחמן אתה להמשיך רחמנותך אל מקום ההתגלות אתה לנוכח שיהי' גם שבגילוי מהות כו', וכשיהי' ברוך אתה ר"ל כשיהי' המשכה כו' אז רופא חולי עמו ישראל כי בחי' ישראל שהוא בחי' גבוה מאוד נעלה אך שהם בבחי' עמו שהוא לשון ורוממות וכשיהיו התגלות מהותו ועצמותו ירפא חולי עצמו ישראל וד"ל.

שם

אמרינן בתפלה והחזירנו: נעתק מכת"י 877 קי, א.
מלפפתו: סוטה ג, ב.
עוונותי עברו ראשי: תהלים לת, ה.
עוונותינו מבדילים: ראה ישעי' נט, ב.
שפגם...: תיבה א' אינה ברורה בכת"י, ואפשר שחסר סיום המאמר.

שם

רפאנו: נעתק מכת"י 20 קח, א. 105 נ, ב. 284 מד, ב. קג, ב. 695 צו, א.

שם

עושה שלום במרמיו הוא יעשה שלום עלינו כו'. הענין דכתוב יתמו חטאים מן הארץ ואי' בגמ' חטאים ולא חוטאי'. הענין דהנה אי' בגמ' רשעים מלאים חרטות והנה לכאורה קשה שהרי אוה"ע שהם רשעים בודאי ואין להם חרטה. אמנם הנה ידוע שאין רע יורד מלמעלה, כ"א מלמטה נתהווה רע. ולהבין זה איך יתכן זה שהרי כ' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד ולית אתר פנוי מיני ומאין בא הרע לעולם. אך הנה אי' בסי' בכ"ב אותיות ברא הקב"ה את עולמו כו' דהיינו כל הב' בחי' עש"ן דהיינו זמן ומקום ונפש כולם נבראו בכ"ב אותיות. ויש ז' אותיות בג"ד כפ"ת כפולות שהם דגושים ורפויים ומזה נתהווה הדין שמדבר האות יותר בהרגש ואף שהאותי' הם הכל א' כי באותיות המח' לא ניכר שום דגש ורפה כלל אבל כשמדבר האותיות עם נקודות אז נרגש דגש ורפה שהוא דין ורחמי' טו"ר, ולכן בס"ת שאין שם נקודות שהוא רק אותיות אין שם דגש ורפה. ולפיכך האומות אין מתחרטים על עונותיהם לפי שהם מעולם הדגש אבל ישראל עלו במח' שהוא בחי' אותיות שאין שם דגש ורפה לכן אע"פ שלפעמי' יורדי' בבחי' הדבור הדגש שהוא הדין ורע עולים במח' ומתחרטים וממשיכים שמו ית' בכה"ע וזהו יתמו חטאים מן הארץ שהמדריגות יושלמו על ידם או ע"י איזה צדיק שמעלה אותם במח'. אבל החוטאים שאינם מתחרטי' אינם נישלמים והכרת תכרת וגו'. והנה מה שהאדם חוטא ומתחרט הוא מפני שיש לו ב' רצונות שאם לא הי' לו כ"א רצון א' להשי"ת לא הי' חוטא כלל, אך שרצון א' ממשיכו להקב"ה ולכן מתחרט ורצון האדם הוא כנגדו וממשיכו למדות' הגשמי' אה' ויראה ותפארת הגשמיים. ועצה היעוצה כתיב והשיב לב אבות על בנים שמתחלה ישכיל על מדותיו שיעשה כל מדותי' בחביד ואחי"כ ימשיך הבנים שהמה המדות אל אבותם שהם משכילים להתנהג הכל ע"פ השכל והשכל ימשיך לעבודת בוראו כי זהו רצון השכל בודאי, אמנם המדות המה המעכבים וכשיפנה המדות אל השכל יעשה

שם

- עושה שלום: נעתק מכתי' 109 קעד, א. 111 כד, ב. 268 לא, ב. 929 טז, א. 1174 עט, ב.
 יתמו . . הארץ: תהלים קד, לה.
 חטאים ולא חוטאים: ברכות י, א.
 רשעים מלאים חרטות: הובא בשבט מוסר פכ"ה.
 אין . . מלמעלה: ב"ר פנ"א, ה.
 בשמים . . עוד: ואתחנן ד, לט.
 לית . . מיני': תקו"ז תיקון נו (צא, ב).
 עש"ן: - עולם שנה נפש.
 המחשבה: בכתי' 109, הגהת מהרי"א ריבלין עה"ג: בכתי' א' מצאתי חסר תיבה זו.
 ישראל עלו במחשבה: ב"ר פ"א, ד.
 שהמדריגות . . או ע"י: נ"א: שהחסרונות יושלמו ע"י.
 והשיב . . בנים: מלאכי ג, כד.

השכל כרצונו לדבקה בו ית' רק מתחלה צריך שיקרב השכל אל המדות שהם האבות על הבנים, כי הבנים אין להם גדפין לעלות מאליהן ולכן צריך סיוע מלמעלה למטה ואח"כ יעלה מלמטה למע'. והנה מדת אהרן שהי' רודף שלום בין איש לאשתו ובין איש לאחיו והי' מקדים לפתחו של א' מהם ואמר לו ראיתי את חברך מצטער על שצערך ומתחרט וכן אמר לפני חברו עד שהי' עושה שלום ביניהם, אמנם מדת הקב"ה לא כמדת בו"ד שזהו השלום שהי' עושה אהרן הוא ע"י השקר, אבל הקב"ה עושה שלום במרומיו והוא שמיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש ואין מכבים זאי' והוא מפני שכ"א בטל נגדו ית' ואינו רואה את חברו ולכן מיכאל שהוא חסד שעבודתו בכך וגבריאל עבודתו בגבו' ואעפ"כ אין מכבים זאי' לדחות א' את דברי חברו כי כ"א בטל נגדו ית' ואינו רואה רק על עצמו שתהי' עבודתו לפניו ית' רצויה ואינו חושב בלבו כלל האיך עושה חברו כי מה לו לחבירו. וזהו עושה שלום במרומיו כך יעשה שלום עלינו והשיב לב אבות על בנים כו' כי זה שכל אדם רואה על חברו ונותן דעתו במדות חברו וחבירו עליו הוא על כי אין אלוה בקרבו שאין משים לפניו הבורא ית' תמיד לעבדו באמת אבל כשישים נגד פניו תמיד הבורא ית' ויחשוב תמיד איך לעשות נח"ר לפניו, בוודאי לא יסתכל על חברו כלל, כי מה לו ולחבירו, כי כ"א עובד ה' ולפי שכלו יהולל איש והיי' שלום ביניהם. וזהו ג"כ הבאים ישרש יעקב פי' ששורש א' להם רק שמתחלק לענפים רבים והשורש אחד להם לכן יציץ ופרח ישראל.

עלינו לשבח

עלינו לשבח לאדון הכל. כתב האריז"ל שזאת השבח גבוה מכל התפלה כולה שהוא ממשיך מקיפי' כו' שהמקיפים גבוהים שכל התפילה מלמעלה למטה כו' וענין שבח עלינו הוא שנותן הודאה על חלקו ושמו

מדת אהרן . . ביניהם: כלה רבתי פי"ג.
מיכאל . . זאי': ראה תנחומא ויגש ו.
זאי': גיא נוסף: פי' כיבוי לשון נפילה.
לפי . . איש: משלי יב, ח.
הבאים . . ישראל: ישעי' כז, ו.

עלינו לשבח

עלינו לשבח: נעתק מכת"י 94 עא, א. 147 יג, ב. 177 קנד, א. 415 יד, א. 424 רמח, א. 757 ד, א. 929 נב, א.

1144 נב, א.

כתב האריז"ל: פני"ח שער קריאת ס"ת פי"ז. שער הכונות במקומו.

בחלקו, פי' שמשבחין לאדון הכל כל העולמות עליונים ותחתונים כולא קמ"י כלא כו' לתת גדולה ליוצר בראשית שלא עשנו כגויי הארצות המשתחוין ומתבטליי א"ע להבל ולחוק, אבל אנחנו כורעי' לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה הנוטה שמי' וכו', גבוה מאד נשגב ונורא כו' ואני כורע ומתבטל עצמי נגדו ואומר שהוא מלכי ואלהי שאני עובד אותו ומקיים מצותיו וחוקיו והוא לית מחשבא תפיסא ב"י כי חיי כל העולמות כו' כולם ממנו כהדין קמצא כו'. על זאת יתלבש כל חסיד רינה ותפלה ושבח והודאה לאדון הכל אשר פדאו וגאלו מהיות לזה ומשתחוה להבל ולריק להיות לבו ומחשבתו להבל ולריק ולצוואה כו'. וירם קרנו למעלה להיות דבוק בה' אלקי' חיי החיים אין שמחה גדול מזה וראוי לשמוח מזה לבד כי שש ה' חלקו ויעקב חבל נחלתו, ולא מצדקת האדם ויושר לבבו הכריעו לזה לעבוד עבודת ה' אבל ה' חפץ חסד ומקרב לקוראיו באמת והם האבות שהם המרכבה חוס ורחם על בניהם לבלתי יעבדו את מצרים בפרך להיות עבדי' לפרעה מדריגה התחתונה כו' וגאלם והוציאם מעבדות לחירות והוציאם משם לעבודתו ולהיות לו לעם סגולה וממלכת כהנים וגוי קדוש. וזה הענין ישם האדם אל לבו תמיד שיוצר בראשית חס ורחם עלינו על בני ישראל לבלתי ידיחו בד' כנפות הארץ כשאר האומות עע"ז ולא יהי' משתחווים להבל ולריק וממשיכם בעבודת האהבה ומקרבם לעבודתו זו תורה למשה ניתנה בהר סיני וקיימו וקבלו היהודי' עליהם ועל זרעם אחריהם לבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל. וזהו ואנחנו כורעים ומשתחווים לפני מלך מלכי המלכים הקדב"ה כו' מלך המלכים כו' אשר משרתיו כו' ואומרי' א"י מקום כבודו ואומרי' ברוך כבוד ה' ממקומו ממקומו שהוא ואני כופף ראשך לעבודתו המקבל ע"ע אלקותו ואחדותו ומודה לו שהוא יחיד בעולמו כו' שהוא נוטה שמים ויוסד ארץ וכסא כבודו ומושב יקרו בשמי' ממעל כו' גבוה מעל גבוה כו' כמי' הארזי"ל, ואין לאדם לדאוג על שאר מניעת המדריגות בעבודת ה' כי די הוא לו אם גמר בלבו וכו' ויגיל וישמח בשם עושהו שרשו ובוראו ונראה בחוש סדר הסדרים שובביים ת"ת שהוא ענין העלאת ישראל מהמדריגה התחתונה שהיא מצרים להעלותה לשרשה כו', בתחילה שמות ענין היותם במצרים ועבודתם אשר עובד בהם והמכות כו' וארא ג"כ ענין הנ"ל וגבוה מהסדרה

כולא קמ"י כלא: זח"א יא, ב.

כהדיו קמצא: ב"ר פכ"א, ה.

וגאלו מהיות לזה: נ"א: מגיעולי ע"ז.

ה' . . נחלתו: האזינו לב, ט.

האבות שהם המרכבה: ב"ר פמ"ז, ח

קיימו . . זרעם: אסתר ט, כז.

לבלתי . . ושמאל: שופטים יז, כ.

ברוך . . ממקומו: יחזקאל ג, יב.

יחיד בעולמו: נ"א: יסוד העולמות

שובביים ת"ת: שמות וארא בא בשלח יתרו משפטים תרומה תצוה. וראה לקמן ד"ה זה (ערך שובביים)

ובהנסמן שם.

הנ"ל גבהם הרבה יותר ואח"כ סדר בא מדבר בגבוהים יותר כו' ואח"כ בשלח כו' יותר ויותר כו' ואח"כ יתרו קבלת התורה ואח"כ משפטים דינים וחוקי' עומדי' במעשה גדולה ואח"כ תרומה יותר גבוה מכולם ואח"כ תצוה על צוואת המשכן וזהו העלאת ישראל עמו כו'. וזהו בכל דור ודור חייב אדם לראות א"ע כאילו הוא יצא ממצרים שהוא גואלו ומוציאו ממצרים בכל עת ערב ובוקר בהתפללו במה שכורעי' ומשתחוים כו' ודי למשכיל מוצא דבר בזה העיקר העלאת שהוא מארז"ל במקום שבע"ת עומדי' שם אין צדיקי' גמורי' כו' שיודע מקומו וחזור לה'.

תפלת ערבית (ברכות ק"ש)

מלכותו ברצון קבלו עליהם כו' כי ידוע דעיקר פנימיות הרצון היא נקודה התחתונה שהיא בחי' המלכות, וזהו מלכותו ברצון וכאשר קבלו עליהם משה ובני ישראל שהוא חב"ד ומדות שיהי' מקושרים ברצון העליון לך ענו שירה שהוא הביטול כמ"ש כל בעלי השיר יוצאין בשיר יוצאין הוא הביטול להיות כלות אליו בתשובה לצאת מנרתקן ואמרו כולם מי כמוך וד"ל.

קבלת שבת

לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה. כתיב עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, רז"ל אמרו יש קונה עולמו בשעה א' כו'.

בכל . . . ממצרים: פסחים קטו, ב.
במקום . . . גמורים: ברכות לד, ב. ושי"ג.

תפלת ערבית (ברכות ק"ש)

מלכותו ברצון: נעתק מכת"י 284 מד, ב. ושם קג, ב. 396 קו, ב.
כל . . . בשיר: שבת נא, ב.

קבלת שבת

לכה דודי: נדפס בבונה ירושלים סי' ד. ונמצא בכתי"י 208 עח, ב. 411 סט, א. 415 כה, ב. 929 טו, א. 1174 עב, ב. וכת"י ירושלים 28 ב, א. 3477. 3542 ז, ב.
עיני . . . בעתו: תהלים קמה, טו.
יש . . . א': ע"ז י, ב. ושי"ג.

ולהבין זאת מבשרי אחזה אלוה כי באדם יש מחשבה ודבור והם אינם שוים, כי מחשבה היא למעלה ממקום וזמן משא"כ הדבור, כי במחשבה יכול לתפוס יום ולילה ושמים וארץ וכל הקצוות מזרח ומערב שהם רחוקים זה מזה מאד ברגע א', והמחשבה הוא מח' את הדבור כי דבור שהוא בלא מחשבה הוא בלא חיות וחשוב כמת. וכשנתן מחשבתו בהדבור יש ג'כ ב' בחי', הא' הוא כשהמחשבה הוא אינו כ"כ בחוץ ושלמות ואעפ"י שהוא מחשב יודע ושומע כל דבור ודבור שיוצא מפיו כו', אבל כשישים כל מחשבתו בשלימות אזי בודאי לא ישמע אעפ"י שהוא מדבר הוא מתבטל ממש נגד המחשבה המח' אותו וזהו חיותו בודאי. והנה הקב"ה ברא את כל העולמות בדבור כמ"ש בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם ומחשבתו הוא החיות ושפעו הטוב המאיר לעולם, ויש כמו כן ג' בחי', כי בהסתלקות המחשבה ח"ו כמו בגלות ונרגן מפריד אלוף אז שמים אלביש קדרות וחשך אפי' מקור הדבור ואצ"ל בירידת העולמות רגלי' יורדות מות וכו' ונמצא הדבור הוא דבר בפ"ע נבדל ונפרד ח"ו. וזהו בית שני אעפ"י שנקרא בית כמ"ש שהוא בתוכו כמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, הוא נק' בית שני מחמת שאינו משים כל מחשבתו בו. וזהו שנחסר בו ה' שהוא ה' עילאה המח' את הבית שהוא הדבור. והנה הדבור נק' כל, שהוא כולל הכל וחיותו נק' עיני כל, והוא הנק' יש מאין שהוא מחשבה, והמחשבה היא אחדות גמור משא"כ הדבור כנ"ל והוא בהעלם מאד ונקרא עלמא דאתכטיא כמ"ש שם הגדולה לאה כו' ועיני לאה רכות כו' וזהו יש שהוא הדבור קונה עולמות בשעה אחת בהארה אחת כנ"ל לשון שעשועי' ותענוגים. וזהו עיני כל שהוא הדבור אליך ישברו מצפים ומשתוקקים להשפעתו וחיותו מן ה' ואתה נותן להם את אכלם בחיותם בעתו בהארה א' ממלא את הכל. וזהו כי השביע נפש שוקקה ונפש רעבה מלא טוב, אבל לעתיד לבוא ישים כל מחשבותיו וכו' ויתבטל הדבור ויהי הכל א' ה' א' ושמו א'. וזהו ביום ההוא שהוא בחי' מחשבה ההוא שאינו מושג יהי ה' אחד ושמו א'. ויראו עין בעין כי לא מחשבותי מחשבותיכם וכנ"ל וזהו למשרי עלי' רזא דאחד. והנה יש אהבה שהיא למעלה מיראה, ויש ג"כ יראה

מבשרי אחזה אלוה: איוב יט, כו.

בדבר . . צבאם: תהלים לג, ה.

ונרגן מפריד אלוף: משלי טז, כה.

שמים אלביש קדרות: עפ"י ישעי' נ, ג.

רגלי' יורדות מות: משלי ה, ה.

ועשו . . בתוכם: תרומה כה, ח.

נחסר בו ה': יומא כא, ב.

ה' עילאה: זחיב ט, ב.

ושם . . רכות: ויצא כב, טז-יז.

כנ"ל: גיא: כו.

כי . . טוב: תהלים קז, ט.

ביום . . א': זכרי' יד, ט.

למשרי . . דאחד: זחיב קלה, ריש ע"ב.

למעלה ממנה שהוא ירא בשת הבושה הגדולה הבאה מלמעלה בהשפעתו ית' בושה ויראה ע"י ו' כנ"ל משא"כ האהבה שיכולה להיות קודם וזהו הגדל והנורא הגדל בלא ו' וכו' וברעותא דלכא אף שהוא בחשך מתאוה ומשתוקק לשורש שרשו. וזהו זה דודי וזה רעי. וזהו לכה דודי לקראת כלה, בתחילה ממלא כל עלמין, ואז פני שבת שהוא פנימיות שבת הגדול וכו' ה' עילאה בחי' סובב כ"ע נקבלה כו', ויהי' הכל א' וכ"ז נעשה מאהבה שהוא דודי הנק' מחשבה רעותא דלכא ובעובדא דלתתא אתער לעילא כו' כנ"ל מבשרי אחזה כו' והבן.

שם

לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה. דאיתא אלמלא שמרו בני ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלים שנאמר אשר ישמרו את שבתותי כו' ונתתי כו' דהנה כתי' ששת ימים תעבוד וביום השביעי שבת לה' אלקיך, להבין זה שבשבת אין עבודה ע"ד משביעין אותו אפי' אתה צדיק גמור היה בעיניך כרשע, להבין זה והא איתא אל ידן עצמו כרשע, וגם מה הוא מלת כרשע, אלא שזהו מדת בינוני שכל עבודת האדם הוא להוציא יקר מזולל לברר טוב מרע, שידע בעצמו שהגוף הוא זולל ורע בתכלית הרע וצריך להוציא היקר דהיינו החלק אלוה שבו כמ"ש ויפח באפיו ומאן דנפח מתוכיה כו' ממילא יש בו חלק ממש, וצריך להוציא אותו מהזולל דהיינו לחלק אלוה שבו דהיינו לדבק כל הדבורים בתורה ודברת במ ולא בדברים בטלים. ודבר ה' זו הלכה והמחשבה בתפילה ומעשה בגמ"ח והם הג' דברים כנודע, שיהי' דבוק אליו ית' פנים בפנים. וזהו ישקני מנשיקות פיהו שיהיה פיו ועיניו אל

ו' כנ"ל: נ"א: ו' כו'.

זה . . רעי: שה"ש ה, טז.

שם

לכה דודי: נדפס בבונה ירושלים ס"י יד. ונמצא בכתי' 268 לב, ב.
אלמלא . . שבתותי: שבת קית, ב.
ששת . . אלקיך: ואתחנן ה, יג, יד.
משביעין . . כרשע: נדה ל, ב.
אל . . כרשע: נ"א: אל תהי רשע בפני עצמך (אבות ס"ב מ"ג).
ויפח באפיו: בראשית ב, ז.
ומאן דנפח מתוכי: ראה לקוטי הגהות לתניא, פ"ב.
ודברת . . בטלים: ראה יומא יט, ב.
דבר . . הלכה: שבת קלח, ב.
ישקני מנשיקות פיהו: שה"ש א, ב.

עיניו וד"ל. וזה העבודה צריך לעבוד תמיד כזה, משא"כ בשבת א"צ לעבוד רק שממילא מתגלה עלינו בחי' שלמעלה מן הזמן שהוא אחדות פשוט כמו שקודם ששת י"ב במקום שהיום עולמות ה' שם אין ואפס רק אח"פ מתגלה כהיום ג"כ בלי שורש העבודה. ע"ד מקדש השבת וישראל דקדשו וקיימו בלתי שום עבודת ישראל רק שצריך שמירה ושמרו בני ישראל את השבת לדורותם שיבור לעולם ישמור ח"ו שלא יחלל. וע"ז נאמר ונכרתה שהוא נכרת משא"כ הדבר קיים בפ"ע רק שצריך לשמור. כללא מעבודה ע"ד הנ"ל הוא מלמטה למעלה ובשבת הם המשכות מעילא לתתא וזהו שאנו מבקשים בע"ש לכה דודי מלת לכה היא הליכה למרחוק, דלכאורה האיך אפשר לומר כשהאדם מדבק מחשבתו ודבורו שורה עליו עולם המחשבה והדבור ממנו ית' הלא לית מחשבה תפיסא ב'י כלל כי לא מחשבתי מחשבותיכם כו' אלא שהוא בבחי' הליכה למרחוק ויורד אהבה דוחקת כו' וד"ל. וזהו לכה דודי לקראת כלה, שכל עבודה ע"ד הנ"ל נק' כלה שכינה נק' כלה ועי"ז אח"כ נוכל לקבל פני שבת שהם שתי שבתות שבת תתא שבת עילאה שבת דמעלי שבתא ושבתא דיממא וד"ל.

תפלת שבת

וְטַהַר לבנו לעבדך באמת הענין את זה ישים האדם אל לבו בעת עסקו בתורה ותפילה שבוודאי בלי שום ספר כוונת הלב ודביקותו ותשוקתו שנדמה לו לפי דעתו שבכל עומק נקודת לבנו הוא חושק ומתאוה לא' מהדברים שהוא עובד ה' חושק להם שלא מחמת צדקתו ויושר לבנו פועל ועשה ההתעוררות הזה אף שבאמת הוא עובד בכל אמיתית לבנו מ"מ לא מחמתו שהוא עצמו בעבודתו לא יפעל לעולם ההתעוררות הלז בשכלו השקר שהלב והמוח שבה והשכל מלובשים בלבושים צואים מאוד מאוד כו'.

מקדש . . וקיימו: ביצה יז, א.

ושמרו . . לדורותם: תשא לא, טז.

שיבור: נ"א: שידור.

כללא מעבודה: נ"א: כללא דמילתא שהעבודה היא.

לית . . כלל: הקדמת תקי"ז יז, א.

כי . . מחשבתיכם: ישע"י נה, ח.

אהבה דוחקת: ב"מ פד, א.

תפלת שבת

וטהר לבנו: נעתק מכת"י 167 ע' קפא. 184 תיב, ב. 349 נב, ב. 424 רמה, ב. 1240 פ, ב [חלק].
בשכלו השקר: נ"א: כי כולו שקר.

כידוע שכל כוונתו וחפץ עבודתו אף בעבודת ה' אינו רק רע דהיינו לגרמי' וגדלות כו', כידוע עוד ברוב הפעמים הוא שכל א"ע כו' כידוע אך את זה יגמור בלבבו ונפשו באמת שזה שלפעמים בתפלתו ועבודתו יש לו התעוררות אהבה או יראה או שאר ענינים מעבודת ה' אינו רק מהשפעת אדם העליון שרוצה ובוחר בעבודתו ומקרב לקוראיו ומשפיע בו זאת ההתעוררות מתומצ' של אמת שבאמת הוא סוף חתימתו כמארז"ל חותמו של הקב"ה אמת כו' וכן הוא בזהר רשים רשימו מעתיק יומין כו' ומפני שאיך יתכן להתדבק בע"י דלית מח' תפיסא בי' כו' וכולא קמי' כלא כו'. ואיך אפשר ששיגנה האדם המלוכש בלבושים צואים הנ"ל ומה גם שיתבטל בביתול גמור מכח השגתו כו' אם לא שהקב"ה חפץ חסד הוא ורשים רשימו כו' ואף מלאכים ועולמות עליונים אין מגיעין לא"ס בלתי השפעתו עליהם מסוף חכמתו כו' והבן מזה צריך האדם שיגמור בנפשו תמיד שאין האמת מצד עצמו כו' והוא אדם כי יקריב מכם קרבן לה' פי' שאמר הקב"ה למשה דבר אל בני' והודיע אותם שהאדם העליון הוא המקריב מכם קרבן להוי' פי' כידוע שיש בכ"א מישראל נקודה א' חושקת לשרשה חלק אלוה ממעל כו' והוא מלוכש בלבושים צואים הנ"ל ובהסיר אותה מהלבושים צואים הנ"ל תדבק בשרשה בה' אלקים חיים באוצר החיים כו' ואמר שיודיע להם שלא מצידם יבוא התעוררות להם להדבק בשרשם כ"א מהשפעתו כו' כנ"ל אבל את זה שייך להם והוא עיקר עבודתם להסיר אותה מהלבושים הנ"ל אבל כיצד יבואו לזה להסירה מהלבושים הנ"ל ולהקריבה לפני ה' כו' לזה אמר מן הבהמה כו' תקריבו את קרבנכם פי' ע"ד מארז"ל כל המקיים ג' סעודות בשבת ניצול מג' פורעניות מחבלו של משיח פי' משיח הוא התגלות העבודה האמיתית ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כו' בלי שום סיג ותערובות רע כלל כו' וחבלי של משיח היינו לבושים צואים הנ"ל וכן ענין שעבוד מלכיות שהוא ממשלת כל עניני הגוף ותאוותו על צד חלק אלוה שבו כו' וכל המקיים ג' סעודות ניצול מהם פי' המקיים ג' סעודות שיתבונן האדם פחיתות ערכו שהוא אחר למע"ב שאפי' יתוש קדמך פי' יתוש קליפה גדולה

וחפץ עבודתו: נ"א: וחפץ תאוותו.

שכל אי"ע: נ"א: ישכיל א"ע.

שזה שלפעמים: נ"א: שמה שלפעמים.

חותמו . . . אמת: שבת נה, א. ושינ.

בוהר: ראה ח"ג קכת, ב.

וכולא קמי' כלא: זח"א יא, ב.

חפץ חסד הוא: מיכה ז, יח.

מגיעין לא"ס: נ"א: להאח"ס.

מסוף חכמתו: נ"א: חתימתו.

אדם כי יקריב: ויקרא א, ב.

כל המקיים . . . משיח: שבת קיח, א.

ונגלה . . . בשר יחדיו: ישעי' מ, ה.

שאפי' יתוש קדמך: סנהדרין לת, א.

כו' קדמך במעלה ומדרגה ומי"מ הוא גבוה ממנה שמעלה אותה לשרשה כו' ויתבונן בעת אכילתו שהמאכל גבוה ממנו והוא מקימם ואוחזם בידו מלמטה נמצא הוא למטה מהם כמו אדם האוחז כלי בידו שידו למטה הימנה וכשיתבונן שהוא שפל מכל הנבראים כולם עי"ז ינצל מחבלו של משיח ושיעבוד מלכיות הנ"ל וילבש אותה מחלצות דהיינו למסור נפשו ושכלו לה' עד כלותה וד"ל.

שחרית לשבת

אין ערוך לך ואין זולתך אפס בלתך ומי דומה לך. פי' אין ערוך לך שאין ערך ביטול עוה"ז הגשמי לגבי העולם שלמעלה ממנו וגבוה מעל גבוה כערך ביטול כל הנבראים ואפי' עולמות עליונים לגבי אוא"ס ב"ה בעצמו המחי' את כולם. כי הנה ענין ביטול עולם התחתון לגבי העליון לפי שחיותו נמשך ממנו. והנה החיות שמקבל ממנו אינו מעצמו כ"א ממה שמקבל ממה שלמעלה ממנו אבל הם שוים בערך שכולם הם מקבלים אבל לגבי אוא"ס ב"ה אשר ממנו הכל אין ערוך כלל וכולם בטלים בשוה. וזהו ואין זולתך פי' שאין ערוך לך מפני שאין זולתך שאפי' ג"ע העליון וכל העולמות העליונים אין להם קיום וחיות זולתך שאתה הוא חיותם ומהם וע"י נשפע לתחתונים וד"ל.

מוסף לשבת

ענין התשרי"ק שבתקנת שבת עליית המלכות עד הכתר שבקדושה הוא כו' כו' כו' ברכה בפ"ע יש לה כתר ובקדושה הוא ברכה שלישית נגמר עלייתה עד הכתר אבל בברכה רביעית צ"ל עליה אחרת בבחי' תשרי"ק שהוא

שחרית לשבת

אין ערוך: נעתק מכת"י 239 קיג, א.
גבוה מעל גבוה: קהלת ה', ז.

מוסף לשבת

ענין תשרי"ק שבתקנת שבת: נעתק מכת"י 20 קח, ב. 105 נ, ב. גוסס אחר מהניל נעתק מכת"י ירושלים 3542 קא, ב.

אויח בשתים יעופף וכמו עדימ כשנגמר השמחה במוח מתעלים גם הזרועות ג"כ ומכה כף אל כף ובעליות הזרועות צ"ל התחדשות או"ח כו' והמ"י.

נוסח אחר מהנ"ל

להבין תפלת ש"ע של מוסף שבת תקנת שבת שהוא בדרך תשר"ק. כי הנה נודע שתשר"ק הוא בחי' אור חוזר, וא"כ אחר קדושת כתר שהוא עלי' לבחי' כתר, ואיך שייך שם או"ח. אך הנה בכל ברכה היא עלי' מיוחדת כי גם במוסף שהוא עלי' לכתר יש בה ברכת רצה ומודים שהוא נצח והוד כו'. והנה אחר עליית כתר יש עלי' גבוה לזרועות אריך, והוא למשל מי ששמח מאד עד שאין יכול להיות כמותו מגודל השמחה מכה כפיו זע"ז. וזהו ענין תשר"ק שהוא עלי' לבחי' אריך כנ"ל וד"ל.

זמירות לשבת

ואלין מיליא יהון לרקיעא ותמן מאן שריא הלא ההוא שמשא. דהנה דהע"ה ביקש שיאמרו תילים בבה"כ ובהמ"ד ויקבלו שכר כאלו הם עוסקים בנגעים ואהלות, ולכאורה צ"ל למה פרט דייקא נו"א מכל המסכתות וכי יש חילוק במתן שכרן בין מסכתא למסכתא, אמנם הענין הוא דהלא התיבות שבספר תהלים לא כל אדם יכול לאומרם כמו דוד ואנשיו כי אם יאמר מה נמלצו לחכי כו' הלא שקר בימינו וכן מה אהבתי תורתך כו', ואין כל ס' תהלים שייכות לאדם לאמרו. לזה ביקש דהע"ה שאעפ"כ יאמרו כאלו מספרים שכך אמר דוד ואעפ"י שאין זה שייכות להאומר בעצמו, מ"מ יקבל שכר כאלו עוסק בנו"א שגם הלכותיהם אינם שייכים לכל אדם כ"א לכהנים ובפרט מקצת מרז"ל שאמרו בית המנוגע אינו בנמצא כלל ולא הי' בעולם

בשתים יעופף: ישע"י, ג. ב.

זמירות לשבת

ואלין מיליא: נדפס בכונה ירושלים ס"י פב. ונמצא בכתה"י 349 פט, ב. 1174 קית, א [בכתה"י הוא כשינויי לשון מרובים, ומועתקים העקריים שבהם].
 דוד . . . ואהלווח: מדרש תהלים א, ח.
 וכי יש . . . למסכתא: נ"א: וכי חולקין שכרן משאר מסכתות.
 מה נמלצו לחכי: תהלים קיט, קג.
 וכן . . . תורתך כו': נ"א: ומה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי גם הוא כמוהו.
 מה אהבתי תורתך: תהלים שם, צו.
 בית . . . בעולם: סנהדרין עא, א.

ואעפ"כ עסוקים בהם ומקבלים שכר. אמנם צ"ל הכל טעמא מאי ולמה לעסוק בנו"א כיון שאין לנו צורך בהלכותיהם. אך הנה ארוז"ל משחרב בהמ"ק אין להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד, והענין דכמו שיש באדם נשמה עיקר משכנה הוא במוח ומתפשטת בכל האברים להחיות את הגוף, דהרי כשיכאב לו הרגל מרגיש במוח, אבל עיקר המחשבה במוח ומשם נמשך חיות לכל הגוף אפי' לדברי' המותרות דהיינו השערות והצפרנים וכן כבי' הש"י בזמן שבהמ"ק הי' קיים הי' עיקר משכן קדושת שמו ית' בבית ק"ק ומשם מתפשט אלקותו ית' להחיות את כל העולמות. אך עכשיו בזמן החורבן אין להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה ששירה בהם, ומשם נמשך חיות ושפע לכל העולם, כי מכה"כ לחיות את כל העולמות אפי' אה"ע שהם המותרות וחיותיהם ממותרות שאם האדם אוכל למלאות תאוותו ונמשך אחר מותרות מזה נמשך חיות לאה"ע, משא"כ כשהצדיק אוכל לשובע נפשו דהיינו שישביע הנפש לבד שהיא השכינה כמ"ש וגם הנפש לא תמלא, ואז בטן רשעים תחסר שלא יהי' חיות לאה"ע כלל. והנה איוב אמר בראת צדיקים בראת רשעים אף שהבחירה חפשית ביד האדם, זה מה שנראה כן למטה אבל באמת למעלה הכל מהש"י אף שצריך תשובה על העבירות כו' משום שביד האדם להטות לבבו כו' מ"מ מאת ה' היתה זאת, ומעתה אין לחקור למה נתן לזה טוב ולזה רע כו' בהדי כבשי דרחמנא כו' שאילו הי' האדם עושה מעצמו דבר הי' מקום להתרעם כי כבד עליו העבודה ולמה הוא צריך לטרוח יותר כו' אבל מכיון שהש"י בעצמו משרה בו שכינתו לעבדו מאי איכפת לי'. וזהו ואילין מיליא יהון לרקיעא פי' כי הדבור שאדם מדבר בחול נתעלו בשבת למעלה, ויהון לרקיעא בחי' מקיפים נגד הדעת שבחול, ותמן מאז שריא בבחי' מקיף על שכלו של אדם הלא הוא שמשא, כי הירח וכוכבים מקבלים מאור השמש, ואין להם מגרמייהו כלום אבל השמש אורה עצמיית כך יש צדיקים משכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים הם ככוכבים וכולם מקבלים מאור השמש שהוא כ"י מא"ס ית'.

לנו צורך בהלכותיהם: נ"א: שייכות לאומרם בדברים האלה שאין לו שחר.

משחרב . . בלבד: ברכות ה, א.

הרגל: נ"א: ידו או רגלו.

ומשם . . הגוף: נ"א: והוא מחיה את כל הגוף.

צדיק . . נפשו: משלי יג, כה.

גם . . תמלא: קהלת ה, ז.

בטן רשעים תחסר: משלי שם.

בראת . . רשעים: כיב טז, א.

משום שביד . . לבבו: נ"א: ונראה כאלו בדיד' תלי' עובדא, הכל ביד ה'.

בהדי כבשי דרחמנא: ברכות י, א.

להתרעם . . יותר: נ"א: לשאל ולמה נתן לי העבודה ולא לאחר.

משכילים . . ככוכבים: דניאל יב, ג.

הלל

להבין מה שאומרים הלל ברגלים שהנביאים תקנוהו על הגאולה וזה שייך דוקא בפסח שבו יצאנו ממצרים כמ"ש הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה. גם צ"ל איך הם כל המועדים זכר ליציאת מצרים. והענין הוא כי יש בחי' גאולה בכל אדם ובכל זמן והוא מה שאנו אומרים וגואלו מיד חזק ממנו. וכתוב ויושעם מיד שונא ויגאלם מיד אויב. והנה כתי' ביום הולדת פרעה ישא את ראש כו' שביום שמחת לבו הוציא ממסגר אסיר וכן כתי' למעלה בהתגלות אורות עליוני' שהוא ענין הולדה מה שהי' סתום בבחי' עבור יוציא כל נצוצי נשמות ישראל ממאסר הקליפות וגאלם מיד חזק ממנו לקרוא לשבויים דרוך כו'. והנה ארז"ל פסח בזכות אברהם ר"ל שמתגלה בחי' אברהם שהוא מדת החסד דהיינו גדולתו ית', ובזה יוצאים מגלות הקליפות שכנגד זה דהיינו ע"ז וגסות הרוח שהוא ולע"ז בחי' יש ולגרמיייהו ונוטל גדולה לעצמו. וע"ז אמר דהע"ה כל גוים סבבוני שהוא בחי' ע"ז בחי' כל גוים ששקולה ע"ז כו', בשם ה' כי אמילם פי' בהתגלות כי אמלם הוא לשון מילה פי' שאמול ערלתם שלא יהיה בחי' ערלה דהיינו מותרות רק כפי שצריך להשתמש בהיתר ולכן אסור חמץ ושאר בפסח שהוא ענין הגבהות והתנשאות כי נגלה כבוד ה' בבחי' גדולה שיהי' לה' לבדו כמ"ש לך ה'

הלל

להבין מה שאומרים הלל ברגלים: נדפס בבונה ירושלים סי' קב. ונמצא בכתי' 94 קצג, א. 184 ח"ג, א. 300 קכו, א. 361 עה, א. 415 כט, א. 424 רנא, א. 1064 ל, ב. וכתי' ירושלים 22 מו, ב. 4088 קמו, ב. בכתי' 4088 מופיעה הכותרת. תורה של שמיני עצרת תקניו לפי'ק. בבונה ירושלים מופיע מאמר זה בין ששה מאמרים נוספים, שמתוכן כולם נראה שנאמרו בשמ"ע, ובכמה מהם מוכח שנאמרו בהמשך א', ואפשר שכולם נאמרו באותו שמ"ע, או בסמיכות לו. ואלו הם: (א) קול ה' על המים [לעיל תהלים כט, ג וראה בהערות שם]. (ב) קול ה' שובר ארוים [לעיל שם כט, ה. וראה בהערות הנ"ל, שבכ"מ נראה שבהמשך ההוא נאמרו גם (ג) קול ה' על המים הב'. (ד) קול ה' חוצב. (ה) קול ה' יחיל. (ו) קול ה' יחולל (נדפסו כולם לעיל שם). (ז) תתן אמת ליעקב האי' (לעיל מיכה ז, כ). (ח) אתהלך לפני ה' [נדפס באתהלך-לאזניא בתחלתו, ומסדר המאמרים שבאתהלך-לאזניא נראה שמאמר זה נאמר בשנת תקנ"ו. גם כאן נראה שנאמר כביאור להלל, בהמשך למאמר שלפניו המבאר ענין ההלל]. (ט) המאמר שלפניו. יו"ד) ענין מוריד הגשם [לעיל תפלה. שייכותו לשמ"ע, שבו מתחילים לומר גשם. וראה מ"ש לקמן בדיה' להבין מארז"ל]. (יא) להבין מארז"ל שמיני רגל בפ"ע [לעיל סוכה מז, א. מבורר בו ענין שמ"ע, ונוכרים בו כמה ענינים שנתבארו במאמר שלפניו וכדיה' ענין מוריד הגשם הנ"ל — בתוספת כנ"ל]. (יב) די'ה פתחו לי שערי צדק [לעיל תהלים קיח, יט. גם מאמר זה, כדיה' אתהלך הנ"ל, נאמר כביאור להלל, בהמשך למאמר שלפניו. וראה בהערות שם].

הללו עבדי ה': תהלים קיג, א.

וגואלו . . ממנו: ירמי' לא, י.

יושיעם . . אויב: תהלים קו, י.

ביום . . ראש: מקץ מ, כ.

לקרוא לשבויים דרוך: ישעי' סא, א.

פסח בזכות אברהם: ראה זח"א רס, סע"א. זח"ג רפב, ב. טור אוי"ב סי' תיו בשם אחיו הר"י.

כל גוים סבבוני: תהלים קיח, י.

לך ה' הגדולה: דה"א כט, יא.

הגדולה. שבועות בזכות יצחק פי' שמתגלה בחי' יצחק כמו שהי' בשעת מ'ת קול השופר בחי' אילו של יצחק וכתי' מפני אשר ירד עליו ה' באש, פי' שירד ה' ונתגלה למטה בבחי' הגבורה. והנה כתי' כי ה' אש אוכלה הוא פי' ע"ד אש אוכלה אש ששורף ומכלה כל האישים והחמימות אשר לא לה' המה. וע"ז אמר דהע"ה סבוני גם סכבוני גם הוא לשון רבוי דהיינו רבוי האש והחמימות שמצד הקליפה דהיינו החמימות לתאות נשים וכיוצא בו ואפי' בדבר המותר אפשר לו וצריך לכך שלא יהי' לבו בוער בו, וכמשארז"ל הרוצה שיחי' ימית א"ע פי' ע"ד מ"ש וחי בהם ופי' חי בל"א פריש שהוא ענין התלהבות והרוצה שיהי' עבודתו לה' בחיות והתלהבות אזי ימית א"ע בצרכי גופו שיעסוק בהם בקרירות ונחשב כמת שאין בו חיות, כי א"א להיות התלהבות לשני הפכים כמו שמסיים הרוצה שימות יחי' א"ע כמשרז"ל ע"פ אדם כי ימות באהל שאין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם דהיינו שבחי' עצמיות בצרכי גופו הוא ממית ומקרר כנ"ל. סכות בזכות יעקב פי' יעקב י' עקב שגם בעקב יש בחי' יו"ד שהוא בחי' חכמה עילאה בחי' אין. והנה למעלה בחי' יעקב הוא שבטל העקב לגבי היו"ד שאו ויבא יעקב שלם ובהתגלות בחי' זו יוצאים נשמות ישראל מגלות הקליפה שכנגד זה דהיינו התפארות מחכמת האומות ודברי' בטלי' שממשיכים לב האדם לפי שיש בהם תענוג ובכלל זה הוללות וליצנות. וע"ז אמר דהע"ה סבוני כדבורים מפני שדבורה נק' בשמה ע"ש שמדברת וגם מפני שדברים בטלים יש בהם בחי' דבורה שיש בה מתיקות ועריבות ועוקצת, ואמר דועכו כאש קוצים ר"ל שאישם כבה ונדעך מהרה שאין בה חמימות כ"כ כמו בבחי' שכנגד שבועות אך מפני שאעפ"כ הוא בבחי' קליפה לכן אמר בשם ה' כי אמילם, ואמר דחה דחיתני לנפול פי' שגם אח"ז יש בחי' נפילה אלא שה' עזרני. ולכן נק' המועדים בלשון רגלים שמתגלה בחי' עקבים כמ"ש ועמדו רגליו ביום ההוא בכדי שיצאו כללות נצוצי נשמות ישראל מבחינת רגלים שהם זלע"ז מחמת גילוי אלקות, ולכן אומרים הלל ברגלים שבו אומרים ואמת ה' לעולם דהיינו שממשיכים שיהיו בהתגלות בחי' הנ"ל בעולם. וזהו הללו את ה' כל גוים כו' כי גבר עלינו חסדו פי' עלינו קאי גם על הגוים והאומים שנו' למעלה כלומר עלינו ועליכם, ופי' כי חסד ה' המתגלה הוא גבור יותר משנינו

קול . . יצחק: פדריא פליא.

מפני . . כאש: יתרו יט, יח.

כי . . הוא: עקב ט, ג.

הרוצה . . א"ע: תמיד לב, א.

וחי בהם: אחרי יח, א.

כמשרז"ל ע"פ אדם: ברכות סג, ב. וש"נ.

יעקב י' עקב: ראה ע"ח שער סדר אצילות ספ"ב. פרדס שעה"כ בערכו. קה"י ערך ישראל.

ויבא יעקב שלם: וישלח לג, יח.

ועמדו . . ההוא: זכרי' יד, ד.

שבו אומרים: נ"א: וז"ש.

שמנצח כל האומות והקליפות שלא יהי' להם כח ושליטה, ואמת ה' לעולם פי' שממשיכים מלמעלה למטה בחי' אמת ה' שיהי' בהתגלות בחי' הנ"ל בעולם.

תפלת יו"ט

והשיאנו ה' אלהינו את ברכת מועדיך לחיים טובים ולשלום כו'. הנה
כתיב אנכי ה' אלהיך כו' אשר הוצאתיך מארץ מצרים והקשה
אבן עזרא למה הקביה משבח א"ע ביציאת מצרים יותר מבריאות עולם שהוא
יש מאין. אך להבין זה כי הנה אנו אומרים בג' רגלים זכר ליציאת מצרים
וגם הוא נק' מקרא קודש דהיינו התגלות קודש. וקשה האיך יכול להיות
התגלות קודש עלינו הלא ידענו פחיתות עצמינו ואעפ"י שישראל עלו במח'
באמת הוא כן אך שהוא מונח למטה במקום טמא הוא כל תאוות גופניות
ומחשבותיו אשר לא לה' המה. והתירוץ ע"ז אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך
מארץ מצרים אנכי מעצמי אני ולא מלאך ואני ולא שרף אלא הקדביה
בכבודו ובעצמו מפני שאין כל מלאך ושרף יכולים לכונוס במקום טומאה
רבה כמצרים שהוא מ"ט שערי טומאה ואעפ"י כ הקדביה נכנס בעצמו לשם
והוצאתי ממצרים כמ"ש מקימי מעפר דל יכול להיות לנו התגלות קודש
אעפ"י שאנו מונחים בתאוות, ע"כ אנו אומרים מקרא קדש שהוא התגלות
קודש כמ"ש קדש ישראל לה'. והנה אמרו בכל דור ודור חייב אדם לראות
א"ע כאילו הוא יצא ממצרים פי' דהנה כתיב למען תזכור את יום צאתך
מארץ מצרים כל ימי חיך פי' כל הימים צריך לזכור יציאת מצרים דהיינו
העצה הזאת מיציאת מצרים והוא חיך פי' חיותך דהיינו שיוכל לעבוד
בשמחה אעפ"י שאנו רואים פחיתות בעצמינו. וזהו בכדו"ד חייב אדם לראות
א"ע כאילו הוא יצא ממצרים. פי' א"ע ממש דהיינו שיתבונן בעצמו שידוע
לכל שאין אנו בעיר מצרים ממש כי הוציאנו ה' משם וזה מוכח שה' אתנו

תפלת יו"ט

והשיאנו: נעתק מכת"י 184 ח"ג, ב. 349 סג, א. 424 רמו, ב.

אנכי . . מצרים: יתרו כ, ב.

נקרא מקרא קודש: בא יד, טז.

ישראל עלו במחשבה: ב"ר פ"א, ד.

מקימי מעפר דל: תהלים קיג, ז.

קדש ישראל לה': ירמ"ב, ג.

בכל . . ממצרים: פסחים קטז, ב.

למען . . חיך: שופטים טז, ג.

אפי' בכ"מ שאנו ומזה יעבוד ה' בשמחה. ובמה יהי' התגלות קודש אצלינו ע"י כלים וכלים מכלים שונים דהיינו במקרא או במשנה או בהלכה או באגדה או בתהלים. וזהו והשיאנו ה' אלהינו את ברכת מועדיך והשיאנו ל' הטענה כמו משא ע"כ אנו מבקשים זאת בכל רגע והשיאנו כנ"ל את ברכת מועדיך ברכת הוא לשון השפעה שמבקשים שיהי' הוי' אלקינו דהיינו שישכון בתוך כלים שלנו דהיינו בתוך ד' אמות של הלכה או שאר כלים דהיינו צדקה שאר מצות שישכון בתוכם. וג' רגלים הוא מדת ג' אבות דהיינו פסח מדת אברהם ושבעות מדת יצחק וסוכות מדת יעקב תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת מימי קדם. ע"כ אנו מבקשים בכל רגל שיהי' ה' אלקינו כנ"ל ומרגל אחד ממשיך השפעה עד הרגל הב' וכן מרגל הב' עד הג'. וזהו לחיים טובים חיים זהו חיות שמחה טובים ב' טובים א' הוא להטות לבבינו אלי' דהיינו שיהי' לנו רצון לעבוד אותו, והטוב הב' הוא טוב ה' לכל דהיינו שישרה בתוכינו לכל אפי' להפחותים שלנו ולשלום פי' שלם שאי אפשר להיות שלום כ"א יהי' מתחילה תרי הפוכא ואח"כ נעשה שלום כך בנו יש ג"כ תרי הפוכא כנגדו וזה פי' שויתי ה' לנגדי תמיד פי' שישוה ה' לנגדי תמיד וזהו פי' ולשלום כנ"ל. וזה מזכירין גבורות גשמים בתחית המתים דהיינו שיחי' א"ע בעבודתו בגבורות גשמים פי' בדברים גשמי' דהיינו כמה שהקדב"ה שוכן אפי' בגשמי' וזהו מוריד הגשם שהוא מוריד א"ע ומשפיע אף בגשם וד"ל.

שם

והנחילנו ה' אלקינו בשמחה ובששון שבת ומועדי קדשך. הנחילנו לשון נחל שהמים שבתוכו מצומצם כך אין אנו יכולים לקבל השמחה והתענוג של המועדים רק ע"י צמצומים הרבה שנתמעטו אורם דרך כמה עולמות עד שאנו יכולים לקבל אורם של המועדים. וזהו בשמחה ובששון

רגע: כנראה צ"ל: רגל.

וג' . . יעקב: טור או"ח סתי"ז. וראה בהנסמך במאמר שלפניו.

תתן . . קדם: מיכה ז, כ.

טוב ה' לכל: תהלים קמה, ט.

שויתי . . תמיד: שם טז, ח.

מזכירין . . המתים: תענית ב, א.

שם

והנחילנו ה' אלקינו: נעתק מכת"י ירושלים 3542 פא, ב.
שבת: עפ"י צ"ל „באהבה וברצון“, אבל בהמשך המאמר לא נתבאר רק ענין המועדים.

שהשמחה הוא גדול מששון בעולמות עליונים הוא שמחה וכשנשתלשל דרך עולמות עליונים לעולם שלנו נעשה ששון ונתצמצם אורם ואפי' לאחר כמה צמצומים גודל אורם והשמחה רק ע"י יין יכול לקבל אורם. וזהו שארז"ל אין שמחה אלא ביין שהשורש שלו נמשך מעולם הבינה וזהו ביין מה שבתוך היין וכשישתה האדם מעט יין יכול לקבל אורם והשמחה של המועדים. וזהו דאיתא בזוה"ק אילה רחמה צר ואינה יכולה להוליד ובא נחש ונשך לה מעיקרא דם ולבסוף חלב ע"כ. אילה הם ישראל רחמה צר המוחין של ישראל שהמוחין של האדם הוא בית קיבול לכל דבר שבכל דבר שבא מעולם העליון הן אהבה או יראה או שמחה מתחלה בא על המוח והוא כמו רחם שהוא בית קיבול לולד והמוחין של אדם הם צר מאד לקבל אורם אפילו ע"י כמה צמצומים אתא נחש ופתח לה רחמה שהוא רמז על היין שבתחלה לא טוב הוא והוא בחינת דם ולבסוף נעשה חלב שהוא בחי' טוב שנמשך ממנו התרחבות המוחין לקבל אורם של המועדים וד"ל.

תפלת ר"ה

היום הרת עולם. ע"ד דאיתא בגמרא תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים וקודם הלידה צריך להיות הריון ובר"ה הוא ההריון, כמ"ש משפט לאלהי יעקב. כי עיקר המשפט הוא שדנין את כאו"א כמה יכול לקבל אלקותו ית'. וזהו משפט לאלהי יעקב כי כל ישראל נק' בשם יעקב כמאמ' יעקב חבל נחלתו. וזהו ג"כ שאנו מתפללים בר"ה זכרינו לחיים וכתבינו לחיים, מהו ענין זכירה וכתובה, הענין הוא כנ"ל כי זכירה הוא למעלה מן הכתיבה, וקאי על חיים נצחיים דהיינו אלקותו ית' כמאמ' ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולם היום, וכתבינו קאי על חיי הגוף. וזהו מה דאיתא בגמרא ואלו צדיק ורשע לא קאמר פ"י שאינו בא למטה באמירה כדי שישאר

אין . . . ביין: פסחים קט, א.

דאיתא בזוה"ק: ח"ג רמט, ב.

דס . . . חלב: זוהר שם, זמנא תנינא נסיק מיא. וראה בכורות ו, ב.

תפלת ר"ה

היום הרח עולם: נעתק מכת"י 111 כד, א. 929 טז, ב. 1235 צה, א. נוסח אחר מהג"ל נעתק מכת"י 184

תמא, ב. 1240 עא, ב.

איחא בגמרא: ראה פרשי ר"פ נח. פס"ז (לקח טוב) נח ו. ב"ר פ"ל, ו. וראה סוטה מו, טע"א.

משפט לאלהי יעקב: תהלים פא, ה.

יעקב חבל נחלתו: האינו לב, ט.

ואתם . . . היום: ואתחנן ד, ד.

ואלו . . . קאמר: נדה טז, ב.

הבחירה לביא אבל למעלה בזכירה הוא נשאר. וזהו היום הרת עולם, פי' היום בר"ה הרת עולם שנותן ככח לכאויא כפי המשפט אלקותו ית' והמשפט הוא לפי מעשה של שנה העבר וד"ל.

נוסח אחר מהנ"ל

היום הרת עולם. איתא בגמרא תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים ומסתמא קודם הלידה יש עיבור והעיבור הוא בר"ה כי בר"ה דנין את כאויא כי רואין לפי עבודתו את השי"ת בשנה שעברה פוסקין לו ליתן אלהות דהיינו אהבתו ויראתו ית' על להבא ונותנין לו כדי המשפט וזהו כי המשפט לאלהים הוא דהיינו עיקר ג"כ המשפט לאלקותו ית' כמה ליתן לכאויא וזהו ג"כ כי המשפט לאלהי יעקב כי כללות בני ישראל נק' בשם יעקב. וזהו המשפט כמה ליתן עבודתו ית' לכל אחד ואחד מבני ישראל. לכן כתיב היום הרת עולם שהוא לשון עיבור והמשכיל יבין וד"ל.

תפלת יוה"כ

להבין מארז"ל בתפלת כה"ג שהי' מתפלל שיהי' שנת שלום. וי"ל מה הי' צריך להתפלל על השלום לאחר שהתפלל על הפרנסה כו'. אך הענין הוא שעיקר התהוות המחלוקת בא מחמת רוח עושים עקלתון שנדמה לנפשו בחבירו שלבבו בל עמו כנ"ל והגם שיצוק חבירו במר נפשו לא יאמין לו ויחשוב עליו תמיד עד שחבירו ג"כ ידמה לו עליו שהוא שונאו והכל אינו אלא דמיונות שמעולם לא עלה בלב חבירו שום רע עליו כו' והאות ע"ז הנה כאשר יעבור זמן זמנים רבים יכלה כבר השנאה ומשים ללבו מה הי' לו בנדון אשר חשב עליו והנה שקר הי' מעיקרו כו' ומדוע לא כיון האמת בשעה ראשונה. אך מזה הוראה גמורה אשר רוח רעה של מחלוקת עברה בנפשו לדמות על חבירו כן עד שלא הועיל כל האמתלאות של חבירו ובוודאי התהוות רוח עקלתון זה שרש ומקור רוחני בעת מן העתים דוקא וזמן ותכלה כו'. והיינו להיות כי ידוע שיש למעלה ענין רוח סערה כמו רוח

כי המשפט לאלקים: דברים א, טו.

תפלת יוה"כ

להבין מארז"ל בתפלת כה"ג: נדפס במאה שערים סי' לה. ונמצא בכת"י 269 רלו, ב. שנת שלום: צ"ע הכוונה. רוח עושים: עפי' ישעי' יט, יד.

סערה גשמי' שמזעף הים והרי כל גלי הים נרדפים זה רודף אח"ז ומבלבלו כו' כי כל מי הים מתבלבלים כו', ויש רוח של שלום דהיינו רוח שמנהיג כל הגלים כ"א כפי הליכתו ביושר ובנחת ולא יבלבלו האחד את חברו כו' וכמ"ש בזהר כד סליק ימא גלגלוהי כו' עד דאתא ההוא דברא כו' פי' כי השלום הוא בריח התיכון הקו האמצעי שהוא עולה במישור וע"כ יש בכחו להשוות ב' צדדי הקוין חו"ג אעפ"י שהמה ב' הפכים שיהי' כ"א על מקומו יבוא בשלום דהיינו למצוא מקום לכ"א ולא יתבלבלו כ"א מפני חברו כו' וזהו ההוא דברא הוא השלום בחי' יסוד כו' וד"ל. ועתה יובן שבכני האדם ג"כ ימצא רוח סערה שצר עיניו בחבירו ומתקנא ולא יספיק לו בשלו או ידמה בחבירו רע כנ"ל שזהו מסיבת ב' דברים, הא' כאשר מצור ומצוק מפני הרעב וכדומה שאז מפני קוטן הדעת יבלבלו זא"ז ואיש בשר זרועו יאכלו כו', והב' מהיפוכו כאשר יהי' רוב שובע בעולם שישמן ויבעט מפני הגסות כו' וד"ל. וע"ז הי' מתפלל כה"ג שיהי' שנת שלום בעולם כלומר לאחר שהתפלל שיהי' רוב ברכה בפרנסה אח"כ ביקש שתלך השפעה זו ברוח מנוחה והשקט בבחי' קו האמצעי המנהל השפע לכאו"א כפי מדריגתו ולא יתבלבלו לא מפני קוצר הרוח של מיעוט השפע ולא מפני גסה"ר ברבוי השפע יותר מדאי כנ"ל כו' וד"ל.

וכמ"ש בזהר: חיב מח, ב.

השלום בחי' יסוד: מאו"א ש, מג.

אי ש . . יאכלו: ישעי' ט, יט.

מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים

— ענינים —

או"א (זיווג תמידי)

להבין ענין מהו שאו"א הם זיווג תמידי והם תרין ריעין דלא מתפרשין משא"כ בז"א. הענין דהנה או"א הם חו"ב משכיל בשכל מאין ליש פשוט בלי שום תמונת אותיות ואין שם שום התחלקות המדות ואין שום דינין מתערין מנהון. אעפ"י שאמא דינין מתערין ממנה מ"מ הן רחמים גמורים והם צריכים זיווג תמידי להחיות העולמות לעשות מאין ליש כנ"ל כמה פעמים שבלא זה יהיו הכל בטלים ועם מי יפעלו המדות כשלא יהי' שום עולם ולכן צריכין זיווג תמידי רק להחיות העולמות שיהי' עולם ולא המוחין חדשים נעשו מהם, משא"כ בז"א ו"ק הם המדות שפועלים בעולם ולכן אין זיווג תמידי אלא לפי מעשה התחתונים כמו שהם ממשיכים המוחין במעשיהם אם פבי"פ אז באור פני מלך חיים כנ"ל אם פבי"א או אבי"פ או אבי"א וד"ל.

או"א (זיווג תמידי)

להיע מהו שאו"א: נדפס בבונה ירושלים סי' קמה. ונמצא בכתי"י 139 [שממנו נדפס כנ"ל] קפו. ב. 208 קיא, א. 239 קיו, א. 381 נח, א. 411 ג. ב. 424 רלה, א. 1201 מה, א. 1234 קלו, א. 1240 לג, ב. וכתי"י ירושלים 2916 שסג, א. 3547 רפב, א.

ממ"ש בהמשך המאמר: כנ"ל כמה פעמים, שבלא זה [זיווג תמידי באו"א] יהיו הכל בטלים נראה שנאמר מאמר זה בהמשך לסדרת מאמרים בעניני סדר השתלשלות. כנ"ל מופיע מאמר זה באמצע סדרה כזו, שבין הסימנים קלוי-קמו [ועכ"פ בסי' קמ"קמב מוכח שנאמרו בהמשך אחד, כדלקמן ד"ה להבין החילוק (ערך תיקון) ובהערות שם]: אך בהם לא נתבאר ענין זיווג או"א הנ"ל, וא"כ עדיין אינו מוכן על מה קאי. כנ"ל כמה פעמים. גם (כמעט) בכל כתי"י הנ"ל נמצא קטע זה. כנ"ל כמה פעמים, ומ"מ, במאמר שלפניו שם, לא נתבאר ענין זיווג או"א הנ"ל.

ועכ"פ פעם אחת נזכר ענין זה בא' מהמאמרים שבסדרה הנ"ל שבכ"י, הוא ד"ה להבין מהו החיות של כל העולם, הנדפס שם סי' קלט. אבל שם נדפס רק חלק מהמאמר, והמאמר בשלימותו נמצא בכמה כתי"י [ביניהם: 411 לה, א. 1064 סא, ב], ובהמשך המאמר שם: והנה או"א נקראו תרין ריעין דלא מתפרשין שיש להם זיווג תמידי לחיות העולמות שבלתי זה הי' חזור למקורו, ואולי קאי (גם) ע"ז. כנ"ל כמה פעמים. וצ"ע.

שאו"א . . משא"כ בז"א: ע"ח שער או"א פי"ז.
שאמא . . חמנה: זח"ג סה, א. רצב, א. ובכ"מ.

בענין הנ"ל

להבין מ"ש בע"ח זיווג או"א תדירי חיצוניות להחיות העולמות תדירי זווג ז'ו"נ אינו תדירי. הנה שכל הרצונות נמשכים מהמקור הנפש החיונית הנק' רצון וראשית הגילוי כמוח ואח"כ מתפשט ללב ואח"כ מתלבשת בכח העשי' באברים פרטיים העין לראות והרגל מתלבשת בה כח ההליכה. והנה ידוע שהגוף נק' בחי' דומם ואין שום חיות בו רק מהנפש המחי'. והנה כל האברים שנק' כלי המעשה יש חיות בתוכם אף שאינו רוצה להלוך בשום מקום יש חיות בהרגל ובודאי נמשך מהמוח וזהו נק' חיצוניות להחיות העולמות תדירי אף שאינו רוצה לעשות בכלי המעשה שום דבר אעפ"כ נמשך להם חיות מן הזיווג או"א בבחי' חיצוניות וזיווג פנימי נק' כשרוצה להלוך לאיזה מקום. והנה מאין בא להרגל שכל להלוך לאותו מקום הצריך לו דוקא בודאי נמשך זה לה מהמקור פי' כאשר עלה ברצונו לעשות איזה ענין באותו מקום והוא בריחוק מאיזה מקום נתהוה בשכלו שכל ההליכה ובהיותו בשכל נק' בחי' כח להיות אח"כ מתפשט בהרגל השכל. וזהו נק' איהו וגרמוהי חד בהון פי' שאף קודם ירידתו בהרגל בודאי הוא הי' בהשכל שכל פרטי על ההליכה לכד השכל רק בהיותו במקור אינו רוצה לגמור הרצון רק אחרי התפשטותו בהרגל יש בהרגל שכל לילך באותו מקום הצריך לו כידוע לגמור שסוף מעשה במחשבה תחלה וזה נק' בחי' פנימיות. ויש בחי' אחוריים דקדושה פי' כשרוצה לילך לאותו מקום לגמור עסקיו ורצונו ואם הוצרך לסבב הדרך ולילך מקודם למקום אחר ומשם לילך למקום הצריך לו נמצא זה ההילוך אינו מעיקר הרצון רק בבחי' אחוריים ונמשך ג"כ מזיווג פנימי רק מבחי' אחוריים וזהו ותהיו לאחור ולא לפנים. ומה שנאמר ולא לפנים מיותר והפי' דהנה ממשל הנזכר נראה שבגמר הענין והרצון שרוצה לעשות באותו מקום אומרים שהאדם עשה אותו עסק ולא אומרים שהרגל הלכה ועשתה אותו העסק רק עשייתה נכללת בגמר הרצון וד"ל וגם האחוריים נכלל ברצון פי' בפנים. וזהו כשאין הרגל עושה העסק כרצונו ואינה נכללת ע"ז נאמר ותהי' לאחור ולא לפנים פי' שצריך שתהי' מאחוריים ג"כ פנים פי' שתהי' נכללת כנ"ל. והנמשל בעבודת ה' מובן מאליו וד"ל כל הנשמה תהלל יה כו' וארז"ל על כל נשימה ונשימה כו' בחי' העלאה תהלל יה כו' ממשיך מוחין חדשים וד"ל.

בענין הנ"ל

להבין מ"ש בע"ח: נעתק מכת"י 654 ח. ב.

איהו וגרמוהי חד: הקדמת תקו"ז ג. ב.

ותהיו . . לפנים: ירמ"ז ז. כד.

כ . . יה: תהלים קנ. ו.

וארז"ל: ביר פי"ד, יא.

(אהבה (אה"ע אה"ר ואהב"ח)

הנה אהבת עולם היא בחי' מלכות דאצילות שיורדת בכי"ע לברר בו כו' וענין הברור מן העולמות דווקא כשיורדת ותתן טרף לביתה כו' ומשל מי שנתפעל מגשמיות מטובה או מופת כו' הרי זו אהבת עולם שמגשמיות מתפעל כו' וענין מלכות בכל עולמות עקודים נקודים הכל בחי' מל' של אותו עולם כו' וכן למעלה מעולמות נברר להיות אלקות כו' היכלות ומלאכים שהם נבראים ואלף טורין המגדלין בכל יומא ושתי לון בגמיעא חדא בהמות בהררי אלף יוצר משרתים כו' ולכן נק' אהבת עולם שמעולמות מתהפך כו' מבחי' יש כו'. ואהבה רבה הוא למעלה בחי' שם מ"ה כי אהבת עולם הוא שם ב"ן המתברר אבל אהבה רבה הוא המכרר שם ב"ן שיש ברור אחר ברור באלקות ממש כו' אך אינו מתלבש בכי"ע כמו נר"ן שיש להם כלים משא"כ חי' יחידה כו' כך בחי' אהבה רבה אין לה כלי ואינה בזלע"ז ולכן גברה כח האהבה אף בעת שעוסק בדברים אחרים משא"כ אהבת עולם לפי שזה עולם וזה עולם כו'. אך מ"מ אהבה רבה מתלבשת באהבת עולם לברר כו'. אבל אהבה בתענוגים הוא למעלה מעלה כו' שם ע"ב כו' ונעשה ע"י יחוד מ"ה וב"ן כי הקב"ה לא שרי באתר פגום כו' זכר ונקבה בראם ויברך שם ע"ב חכמה ברוך הוא חכמה כו' וזהו חכלילי לי לי ב"פ ב' עליות לאהבה רבה ואהבת עולם לבחי' עתיק וא"א כו' מיינן שטועם יין יינה של תורה נכנס יין יצא סוד התלבשות אהבה רבה באהבת עולם ועולה למעלה והוא בחי' שבת אך מי שטרח בע"ש כו' עינים הוא בחי' לאסתכלא כו' עיני תמיד כו' ולכך עין ה' כו' וכד אסתכלות במצחא ש"ע נהורין ק"ן נהורין קן ציפור כו' ודא א"א כ"א ע"י עינים בחי' רא"י מבחוץ שאינו נכנס בפנים כו' ובחי' רא"י עיני"י בהתלהבות מוקדין בשלה וביתא הסבי עיניך כו' ולבן שיניים הנה השינים הם הטוחנים ומבררים כו' והוא בחי' עיבור בבטן אמא כמשל מדות שבשכל לראות בעין השכל מהות המדות ולדקדק ולפשפש בהן היש בהן תערובות כו' ומהו בבנין אמא כו' ולמעלה בז"א תלת כלולין גו

אהבה (אה"ע אה"ר ואהב"ח)

הנה אהבת עולם: נעקט מכת"י 396 ב, א. לכללות המבואר כאן ראה תו"א ד"ה חכלילי מ, ז. וביאורו. ואפשר שמאמר זה הוא יסוד המאמר שבתו"א.
 ותתן טרף לביתה: משלי ל, טו.
 אלף טורין כו': ראה זח"א יח, ב. רכג, סע"א.
 זכר . . . ויברך: בראשית ה, ב.
 חכלילי לי לי ב"פ: כתובות ק"א, ב.
 נכנס . . . סוד: עירובין סה, א.
 מי שטרח בע"ש: ע"ז ג, א.
 עיני תמיד: תהלים כה, טו.
 עין ה': שם לג, יח.
 ש"ע נהורין וכו': ראה המצויין במ"מ לתו"א מח, ג.
 ולבן שינים: ויחי מט, יב.

תלת כו' ומה שנתברר נעשה אצילות ואלקות והפסולת דוחה לחוץ כו' וכן עד רום המעלות כו' ואח"כ נעשה הגדלה בחלב שאחר הלידה והגדלה זו שנמשך אור וחיות שיהי' המדות מאירים וברורים כו' וזהו ולבן שינים שהשנים עצמן נעשו לבנים מכח החלב שבשעת הבירור עדיין אינם לבנים מאחר שעוסק לראות ולפשפש כו' והוא בחי' קטנות משא"כ לבן שינים שנעשו לבנים ומאירים כו' שיש בירור אחר בירור כו' והכל הוא ע"י פותח את ידך הוא תיקוני' דיקנא שהם יודיין וייזן שערות וגומות כו' שאבא יונק ממזל הח' נוצר אותיות רצון כו' ועייזו נעשה רצון גם לכל חי כו' והוא ע"י התורה אבא שממשיך אור אבא על נפשו כו' ואבא יונק כו' ומתגלה בתוכו רצון שלמעלה מעלה כו' ומשל יודיין וייזן כי היוד הוא צמצום האור בעור הפני' והמכסה כו' ואינו יוצא אלא דרך גומא וייזן הוא המשכות השערות כו' וד"ל.

(כרשפי אש)

להבין ענין אהבה בהתלהבות כרשפי אש שהם בלב והם גבורות דמים מרתיחים והוא בחינת צמצום הסתלקות המוחין כידוע ואיך יקרא אהבה חסד ומים כו'. והענין שקו ימין חח"ן וקו שמאל בג"ה. פי' כי אף שחכמה ובינה תרין ריעין דלא מתפרשין ופי' כי אהבה בהתלהבות צמאה לך נפשי בחינת רצוא להסתלק מלמטה מכל וכל לדבק באחד הנה היא בחינת גבורה וצמצום כו' ובאים מיסוד התבוננות כו' אבל אם רץ לבך מיד שוב לאחד ואין להאריך ברצוא כי עיקר העבודה היא בבחינת שוב בהתגלות אלקות ואת אימתי אשלח לפניך שיהי' בחינת יראה ומלכות בהתגלות ה' ונגלה כבוד ה' וכו' ובחינת שוב היא באה מחכמה כיח מ"ה ומתפשטת בחלל הימיני שבלב שתוכו רצוף אהבה והיא בלא רתיחת דמים רק בהשקט כי חכמה היא קר ולח וכן חסד ומים וזהו נקרא קו ימין והוא בחינת כהן

(כרשפי אש)

להבין ענין אהבה בהתלהבות: נעקט מכת"י 115 לט, א. 147 לב, א. 411 נת, א. 1064 צה, ב. 1174 צה, א. וכת"י ירושלים 3547 רנד, א. 4088 קפח, א.
 חח"ן . . בג"ה: = חכ' חסד נצח . . בינה גבוי הוד.
 תרין ריעין דלא מתפרשין: ראה זחיג ד, א.
 צמאה לך נפשי: תהלים סג, ב.
 אס . . לאחד: הקדמת ת"ז (ז, א). וראה הערת כ"ק אדמורי שליט"א כסה"מ תרנ"ט ע' ריא.
 אח . . לפונד: משפטים כג, כו.
 ונגלה כבוד ה': ישעי' מ, ה.
 כהן . . בחשאי: ראה זחיג לט, א.

רעותא דלבא והוא בחינת שמן כחשאי משא"כ שיר הלויים ה' על היין כמ"ש
בוהר ואהבה שבא מחכמה פ"י שכל עיקר תולדתה והתחלתה רק מחכמה
והוא ענין שהשכל מנהיג את המדות משא"כ בינה דינין רשפי אש הנ"ל
מתערין מינה פ"י מינה ולא עצמותה כ"א בסופה נתבקע והמשכיל יבין ודוק.

אהבה (כברא דאשחדל כו')

להבין ענין מ"ש בתניא שאהבת כברא דאשחדל בתר אבוי כו' יש לכל אדם
להרגיל כו' כי מעט מזעיר חפץ כו' אבל יחוד נפשו והתכללותה
כזה חפץ כל אדם מישראל באמת לאמיתו דהנה יחוד נפשו הוא ד"מ טבע
הגוף להיות בחי' דומם כאבן רק החיות מחייהו וע"י החיות הוא עושה ורוצה
את הכל ורוצה תמיד אל החיות שהחיות מתפשט בו והוא יתכלל בו ואף אם
יבטל ממהותו מ"מ רוצה בטבעו להכלל בתוך החיות והוא כמו כלי אל נפש
החיונית ונפש החיונית אל נפש האלקית ונפש האלקית ג"כ רוצה בטבעו
להתכלל במקורו ולעשות נ"ר לפניו יתברך אבל מ"מ יש בזה עדיין בחי'
לגרמי' שהוא הרוצה לעשות לפניו ולהבטל במקורו ואף שהוא בלי שום ע"מ
לקבל פרס בחי' בן מ"מ רצונה שע"י דוקא ומחמתה יעשה נ"ר לפניו. אבל
בחי' אהבת כברא דאשחדל הוא ענין בחי' נ"ר שלמעלה מבחי' נ"ר הנ"ל
והוא יתיר מגרמי' ורוחי' כו' והוא בחי' בשם כל ישראל שרוצה שיעשה נ"ר
לפניו ית' יהי' מי שיהי' הכל לאחדים לא בדרך פרטיות כמו שהוא עתה רק
להכלל כמו שהוא שם אבל בחי' נ"ר הנ"ל הוא רק מדרך פרטיות בחי' נפשו
רק אבל לא בשם כל ישראל. ולהבין יותר הנה הבן רוצה לעשות נ"ר לאביו
יהי' מי שיהי' וזהו יש לאדם להרגיל א"ע בחי' זו כי מעט מזעיר חפץ בו ע"י
הארה שמאיר לנפשו מאור ה' ואור ה' הוא להבטל ולהכלל אבל בחי' יחוד
נפשו בזה חפץ כל אדם מישראל וד"ל.

להבין מ"ש בתני' סדר העבודה בעסק התורה והמצות הנמשכת מבחי'
אהבה זו היא בכחי' שוב. דהנה אהבה זו היא בחי' חסד ואינה

כמ"ש בוהר: ש.ם.

בינה . . מינה: ראה זח"א קנא, א. זח"ב ככג, ב. זח"ג י, סע"ב, יא. רע"א. ובכ"מ.

אהבה (כברא דאשחדל כו')

לה"ע מ"ש בתניא: נעקף מכת"י ירושלים 455 ז, ב.

מ"ש בתניא: פמ"א (נז, סע"ב ואילך).

בשם כל ישראל: נוסח לשם יחוד.

תניא כ"ל
(ז, י)

כרשפי אש כמ"ש זכור אב הנמשך אחריו כמים אבל בחי' אהבה עזה הבאה מבחי' גבורות דבינה עילאה היא כרשפי אש הוא בחי' ואם רץ לבך הוא ביטול נפשו והתכללותה באמת שאינו מרגיש א"ע כלל וכלל, ואם רץ לבך שאין לו עוד לב כלל אזי הוא עסק התומצ' ע"י בחי' שוב לבד כמארז"ל ע"כ אתה חי כו' וד"ל. והנה בחי' רצוא זו היא למעלה מבחי' אחד כי לשון אחד מורה לומר שיש איזה דבר רק שהיא מיוחדת במאצילה ומקורה והכל אחד אבל בבחי' רצוא הנ"ל התכללות נפשו במקורה באמת ועל המקור עצמו לא שייך לשון אחד אלא אז הוא בחי' שוב לאחד דירה בתחתונים אבל כל אהב' שאינה בחי' רצוא הנ"ל רק שרוצה לדבקה בו הנה גם עסק התומצ' הוא ע"י בחי' רצוא לדבק' בו מתתא לעילא ואף שבאמת לפניו ית' הכל הוא בבחי' שוב דירה בתחתונים אך אצל האדם הוא בבחי' רצוא לדבקה בו מאחר שרוצה עדיין לדבקה בו ולהתכלל נפשו במקורו ולרוות נפשו הצמאה ועסק התורה זו הוא בבחי' הוי כל צמא לכו למים כי לא יוכל ליחד ולהתכלל נפשו כ"א ע"י התומצ' וד"ל. ענין רצוא הוא בחי' אהבה רבה אהבה בתענוגי' התכללות נפשו בחי' ביטול וענין שוב הוא בחי' יראה עילאה בחי' יראת בושת וד"ל.

אהוי"ר

כלל גדול בעבודת הבורא ית"ש. כי הנה יש ב' בחי' מושלים באדם והוא המוח והלב. והנה בלב משכן הרוח חיים והוא רוח הבהמה ממש ובמוח שורה הנשמה והיא חלק אלוה ממעל. והנה יש שני מיני אהוי"ר הא' הוא בלב שירגיש בלבו אהבת הטוב ושנאת הרע ולא כל אדם זוכה לזה כ"א דהע"ה אמר באהבת הטוב מה אהבתי תורתך וכן מה נמלצו לחכי אמרתך מדבש לפי וכן אמר ומתוקים מדבש ונופת צופים וגו' ולהיפוך בשנאת הרע

זכור . . . כמים: תפלת גשם.
ע"כ אחה חי: אבות ס"ד מכ"ב.
הוי . . . למים: ישעי' נה, א.

אהוי"ר

כלל גדול: נדפס במאה שערים סי' ד. ונמצא בכתי' 35 לא, א. 94 [שממנו נדפס במ"ש] קו, א. 111 כו, א. 208 י, ב. 239 סח, ב. 270 יא, א. 361 ב, א. 400 פג, ב. 929 א, א. 1007 רג, א. 1250 צח, ב. וכת"י ירושלים 28 כד, א. 3547 שמג, א. 3549 קג, א.
מה אהבתי תורתך: תהלים קיט, כו.
מה . . . לפי: שם קיט, קג.
ומתוקים . . . צופים: שם יט, יא.

אמר תכלית שנאה שנאתים וכן משנאיך ה' אשנא. וזהו לפי שהוא במדריגת חסיד כמשיא על נפשו שמרה נפשי כי חסיד אני וכן אמר ולבי חלל בקרבי אבל איז שוה לכל נפש כי אין כולם כדוד שהפך לבו רוח הבהמית המוטבע בטבע אנושית לשנות טעמה ותאהוב ותחפץ את האה' אל השי"ת לבדו וזהו מן הנמנע וכל הרוצה לבוא בפתח שער הזה מחכו עלי' בשמיא ואין זה כיא פני' גדולה שרוצה שיהי' טוב לב תמיד שתערב לנפשו מיני עבודה שתענוג יהי' באה' הטוב ושנאת הרע בטבע. אבל עיקר העבודה בדעת השורה במוח שיכבוש את לבו רוח הבהמית וללחום מלחמת ה' כל ימיו ע"פ התורה ואז יכול להיות שתבוא בלבו גי' אה' מבלי שירגיש בה. וזהו עבודת מתנה אתן את כהונתכם דאי' ברע"מ כהנא ברעו"ד. וזהו שכ"מ בהאי עלמא ליכא. וזהו נק' בחי' עבד שעושה ע"פ ציוי המלך. ויתבונן בגדולת אי"ס ביה ע"פ תוכחת ישעי' הנביא ע"ה בעבור עמו עמי לא התבונן בגדולת אלקים. ובפרט כשלומדין הע"ח ורואין השתל' העולמות מאתו ית' כמאמר בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם שהכל נעשו כדבור א' כל צבא השמים וכל הברואים והדבור הוא כאין נגד בעל הדבור כי כמה דבורים יכול בעל הדבור לדבר וכמה מיני דבור יש, יש דבורי חכמה שמחשב הלב, ויש דיבורים כמו דקדוק התיבה והמלה שמדברים, ויש דבור על מעשה ומעשה ממעשה שונים כי יכולים לדבר אפי' במעשה שטות, וכל הברואים וכל צבא השמים כולם נבראים בבחי' זו האחרון מן הדבור כו'. וזהו נק' זיו השכינה וכל צבא השמים משתחווים שה"ע ביטול במציאות מפני השגתם זו הבחי' המח' לכי'א כדי להשיג מדריגתו שאין כח במלאך להשיג יותר מזו הבחי' המח'. וכשיתבונן האדם זה בדעתו ויכוון וישכיל זאת הרי שכלו מחייב לאה' את הוי' וליראה מפניו בעוה"ז כי אם מפני זיו השכינה תפול אימת המלאכים וחיות הקודש וכל הצדיקים שבג"ע נהנין גי' מזיו השכינה עאכ"כ שיש לאהוב וליראה את בעל הדבור השורה בתוכו בעוה"ז והרי הוא אוהב וירא אעפ"י שעדיין לא הפך לבו לשנוא הרע ולאהוב הטוב. אמנם זהו מן הנמנע לבשר סוסים דעת וסוס אין הכן כיא במתג ורסן [עדין] לבלום [כך איא

תכלית שנאה שנאתים: שם קלט, כב.

משנאיך ה' אשנא: שם קלט, כא.

שמרה . . . אני: שם פו, ב.

ולבי חלל בקרבי: שם קט, כב.

מיני עבודה שתענוג יהי': נ"א: מדי העבודה כהתענוג אל ה'.

עבודת . . . כהונתכם: קרח ית, ז.

ברע"מ: הערת המו"ל במאה שערים שם: אולי צ"ל בזהר ע"י זחיג לט, א.

שכר . . . ליכא: קידושין לט, ב.

עמי לא התבונן: ישעי' א, ג.

בדבר . . . צבאם: תהלים לג, ו.

וכל . . . משתחווים: ע"פ נחמי ט, ו.

אימת המלאכים: נ"א: אימתה ופחד על המלאכים.

אין . . . לבלום: ע"פ תהלים לב, ט.

להפך הרע לטוב] ע"פ התורה והשכל רק השרידים אשר ה' קורא עליהם [נאמר בזהר] כשבא ר"ח אצל רשב"י כרוזא נפיק ואמר מאן דלא מהפך חשלינ ומרירו למיתקא לית לי' חולקא בעוה"ב ולא כל האדם זוכה כי זהו מדריגת בן ולא כל אדם צריכים לזה שאינם מחויבים להיות כרשב"י וחבריו, רק ישוב בדעת וירגיל להתבוננות הדבר, ועז"נ כי קרוב אליך הדבר מאד בפוך ובלבבך לעשותו. משא"כ כשרוצה להפך את לבבו רוח הבהמית להטביע בטבעו אה' הטוב ושנאת הרע רחוק הוא מאד עמוק עמוק מי ימצאנו. וזהו ואהבת את ה' כי הדבר שאין לו וחושק ומתאוה לזה נק' אה' משא"כ אם אוהבת דבר שבידו אינו נק' אה' רק תענוג. וזהו בכל נפשך שהוא רצונו. רק איא להגיעה. לכן עצה היעוצה ושננתם לבניך ודברת בם שע"י עסק התו' שהיא חכמתו ית' ואורייתא מחכ"נ בודאי גם היא א"ס ויכול לדבק עצמו בהשית"ש וד"ל.

אומות העולם

עוד ענין התחלקות המדות של האומות, דהנה ישמעאל הוא פסולת של אברהם שהוא חסד, ולכן הם חסדנים גדולים אך רוצים תמיד להיות גומלי חסדים וכשרואים איזה אדם שאין צריך לחסדם אזי שונאים אותו

השרידים . . קורא: ע"פ יואל ג, ה.
נאמר בזהר: ראה זח"א ד, א.
בעוה"ב: נ"א: הכא.
כי . . לעשותו: נצבים ל, יד.
רחוק . . ימצאנו: ע"פ קהלת ז, כד.
ואהבת את ה': ואתחנן ו, ה.
ושננתם . . בס: שם, ז.

אומות העולם

עוד ענין התחלקות המדות: נדפס במגדל עז' ע' תנד. ונמצא בכת"י 35 נו, א. 94 קטז, א. 208 קט, ב. 349 סט, ב. 798 קמ, ב. 1007 קצה, א. 1201 ג, ב.
במגדל עז' הקדים לפני מאמר זה: המאמר הבא הנעתק מכת"י 8°4088 (ששם כותרתו: מכתב אדמו"ר הזקן נבג"מ), מופיע גם בכת"י 8°3542 תחת הכותרת: זה אשר דיבר אדמו"ר (הזקן) שי' בשיחת חולין עם בע"ב, אולם בשני כתה"י האחרונים מסתיים המאמר בתיבות, אשר לא ידע את יוסף' שקודם הקטע הפותח, וכל א"י (ע"כ במג"ע שם).
גם בכל כתה"י הנ"ל מסתיים המאמר בתיבות, אשר לא ידע את יוסף'. גם מהתוכן נראה שהם שלשה מאמרים נפרדים, שהמעתיק (כת"י ירושלים 4088 עג, ב) חיברם.
המאמר השני נמצא (הנחה אחרת) בעוד כת"י, ונדפס לעיל (מטות לא, ב). והשלישי נדפס לעיל (שם לא, יד).
ההערות דלקמן נעתקו ממגדל עז' שם.
ישמעאל . . אברהם: ספרי האזינו שי"ב. וראה זח"א קית, ב.

שנאה גמורה. ויון הם בחי' יסוד התקשרות ולכן הם מקושרים בתכלית הקישור במלכם במלחמה שאעפ"י שרואים שנהרגו שלל גדול במלחמה מ"מ הולך ומתאמץ מחמת קישור, וגם כל המלוכה שלה ע"י יסוד גדול וכל ההנהגות הכל ביסוד, ומפני זה יש בהם בחי' גבורה שאכזרים הם, וגם יש בהם פגם הכרית יותר מכל האומות מחמת שהם מבחי' הנ"ל. ולכן יש חילוק בניגונים שלהם, שאצל ישמעאל הנגינה היא בעצבות וביון הנגינה היא בחדוה ולכאורה הי' צריך להיפך, אך הענין שהניגונים הוא נלקח מעולם התענוג ותענוג הוא מה שאיננו תמידי לכן [ישמעאל שהם מבחי' חסד מתענגים מעצבות] משא"כ יון בחי' גבורה, התענוג ג"כ להיפך [ע"כ הם מתענגים מחדוה]. ופולין הוא עשוי הוא אדום פסולת של יצחק שיצא ממנו עשוי והוא בחי' גבורה מאד, וגם רואים שמקוים אצלם ועל חרבך תחי' שממש החרב חיות שלהם שהם נושקים ומחבקים אותה שהוא חיות שלהם, וגם שהם בחי' גבורה מאד שהם אכזרים גדולים ולכן היה בדיניהם הרבה חייבי מיתות ב"ד ע"כ פשוט חיוב מיתה ועל כל עלילות שקר, [וע"כ יש בהם עלילות שקרים מבלי דרישה וחקירה], ומפני כך הם [וכעת הם] בתכלית השפלות היום מחמת שכהיום ישראל תחת ידיהם, ועיקר גלות ישראל הכוונה לבירור הניצוצין שיש בין האומות והיא החיות שלהם וכשהם מטיבין לישראל מוכרחין לעכב ת"י וממשלתם עד שיכלו כל הניצוצות, והם מפני שהיו הורגים כמה נפשות אלפים ורבבות מישראל ע"י יותר יכולים לברר ולהעלות ניצוצות ע"י קידוש השם, ואעפ"י שבכל ק"ש ונפילת אפים מחויבים למסור עצמן במחשבתן אפי' נוטל את נפשך וכוזא מעלה ניצוצות אך אינו דומה מחשבה למעשה, שבמחשבה יכול להיות בפסול וכח המדמה שדומה לו שחושק באמת אבל מ"מ אינו כן, אך ע"י מעשה בודאי יכול להיות יותר מעלין כמו בעשרה הרוגי מלכות הכוונה הי' כנ"ל כידוע ולכן מחמת כמה דמים שנשפתכו ע"י נתבררו והעלו כל ניצוצות ולקחו מאתם כל החיות. משא"כ היון אצלם אין שום דין מיתה נוהג, והכוונה הכל אע"ג דאיהו לא חזי מזלי' חזי דהיינו השר שלהם רואה שישראל חשובין מאד למעלה ומתקנא בהם, ובכיוון מראים אותו זה ורוצה שיאריך ממשלתו

בניגונים שלהם: ראה מאמר אדמו"ר ב"הלאור" ע' שע"ד: שהיה ח"ב טו, ד ואילך: אוה"ח בראשית ע' תשצג. וראה מ"ש ר"מ ד"לונזאנו ב"שתי ידות" (סה, ב): .. לחן הישמעאלים .. לחן נשבר ונדכה. וראה גם תרי"ח בראשית ח"ב ה, ב.

ותענוג .. תמיד: ראה אר"ת להה"מ (קה"ת תשליג) פד, ד. "הלאור" שם.

עשו הוא אדום: בראשית לו, א.

פסולת של יצחק: ספרי שם. וראה תרי"ח כ, ב.

ועל חרבך תחי': בראשית כו, מ.

הניצוצין .. האומות: ראה תרי"ח כו, ד. תרי"ח שמות נב, א ואילך. ובכ"מ.

ק"ש .. במחשבתן: שער הכוונות ופיע"ח על אתר.

אפי' .. נפשך: ברכות נד, א.

בעשרה .. כידוע: ראה ע"ח שער מ"ז ומ"ד דרוש א'.

אע"ג .. חזי: ראה מגילה ג, א.

עליהם ולכן מטיב עמהם, וגם השר הנ"ל נתקנא בהם ועשה בהם כמה נקמות גדולות עד שירד ממדריגתו כו'. ולכן במצרים השר שלהם נפל במחשבתו כך מחמת שהטעו אותו למעלה כך שיתקנא בהם, וזהו אשר לא ידע את יוסף וד"ל.

אור אין סוף

אור א"ס ב"ה נק' מה שמאיר מא"ס ב"ה עצמו, ומאור נקרא עצם האור בעצמו, עד"מ כמו אור השמש כי האור שמאיר ממנו בכל העולם אינו השמש בעצמו רק זהרורית יוצא ממנו בכל העולם, כן כבי' א"ס ב"ה אין אנו מדברי' בו כלל רק הזהרורית הא"ס ב"ה בלי גבול ותכלית כן האור היוצא ממנו כבי' הי' יכול לברוא בו עולמות עד אין קץ ועד אין תכלית, וכשעלה ברצונו הפשוט לברוא העולמות הוצרך להיות בדרך צמצומים, כי אם הי' בלי צמצומים לא הי' העולם יכול לסובלו, כי הא"ס ב"ה בלי גבול ממילא הזהרורית היוצא ממנו הוא ג"כ בלי גבול ותכלית וא"א להיות העולם בעל גבול. גם טעם אחר כי הוא יתב' למעלה מהזמן ואין שם דבר בפ"ע רק הכל קשור ביחד כמאמר זכור ושמור בדבור א' נאמרו כי שם אחדות גמור, ד"מ ספירת חכמה הוא כולל כל העשר ספירות ביחד ואם הי' בורא בחכמה היו יוצאים כל העשר ספירות כי שם אחדות א' מה שאין הפה יכול לדבר, לכן הוצרך כבי' לצמצם א"ע צמצום אחר צמצום, כי מנקודה אחרונה שבאור א"ס ב"ה התחיל לגלות דהיינו בחי' דבור, והנקודה הראשונה שהתחיל לגלות היא הנק' בשם חכמה, והנקודה היו בה ב' צמצומים, צמצום א' הוא שאור א"ס ב"ה צמצם כל אורותיו והאציל מבחי' התחתונה שבה כמ"ש כולם בחכמה עשית כי גם חכמה הוא עשי' אצלו ית' הבב"ת, וצמצום השני כי באור א"ס ב"ה הכל קשור וכלול ביחד ואחר הצמצום כאשר האציל,

אשר . . יוסף: שמות א, ת.

אור אין סוף

אוא"ס ב"ה: נדפס בבונה ירושלים סי' קלג, שנעתק מכת"י 139 קעט, א. ונמצא גם בכת"י 115 ז, א. 184 רצא, ב. 239 כא, א. 391 נא, א. 415 נה, ב. 424 רנה, ב. 499 לז, א. 735 קמא, א. 929 כט, א. 1240 כז, א. וכת"י ירושלים 577 סב, ב. 3461 קמד, ב. 4088 צו, א. נוסח אחר מהנ"ל נעתק מכת"י 270 כא, ב. וכת"י ירושלים 3439 קמח, ב.

זהרורית: נ"א: זיו (וכן בכ"מ שנדפס, זהרורית, נכתב שם, ז"ר או אור").

הא"ס ב"ה: נ"א: וכמו שא"ס ב"ה.

זכור . . נאמרו: ר"ה כז, א.

כולם בחכמה עשית: תהלים קד, כד.

האציל חכמה לכד אך גם אחר הצמצום הי' בכח חכמה להאציל עד אין תכלית כי עדין לא הי' בחי' כלים כי כלים מגבילים את האור ודיל, ובאור עצמו דהיינו הזהרורית הנ"ל הי' יכול לברוא בו כמה עולמות עד אין קץ ואין מספר.

נוסח אחר מהנ"ל

ארא"ס ביה נקי' מה שמאיר מא"ס ביה ואינו א"ס ביה עצמו כי אור הזו לשון זהרורית היוצא מן המאור שהוא עצם עד"מ השמש מתפשט אורו בכל גבול העולם והאור אין השמש בעצמו רק הזהרורית כן כביכול א"ס ביה אין אנו מדברים בו כלל כי אינו מושג כלל וכל העולמות עליונים ותחתונים אשר עד אין קץ ואין חקר הכל הוא מאורו בלבד וכמו שהא"ס ביה בעצמו הוא בלי גבול ותכלית כן אור היוצא ממנו הוא בלי גבול ותכלית והי' יכול לברא בו עולמות עד אין קץ לכן כשעלה ברצונו הפשוט להתגלות אלקות ושיבראו העולמות הוצרך להאיר בדרך צמצום כי מחמת שהאור הוא בלי גבול ותכלית לא יכולין באפשרי שום כלי לסובלו כי הכלי בעי' והי' חוזר הדבר לקדמותו. גם טעם אחר כי א"ס ביה הוא למעלה מהזמן. וא"א לומר עליו ית' שמו שיהי' שם איהו מדה שיכול לננותה בשם מדה בפ"ע דהיינו שיהי' חכמ' ולא מדה אחרת וכן ש"ע רק בחכמה יש כל המדות וכל המדות עקודים וקשור' יחד כמאמר שמור וזכור בדבור א' נאמרו כי שם הכל אחדות אחד ובאחדות א"א לחלק לחלקים ולמדות מה שאין הפה יכול לדבר ואלו הי' בורא עולמות בלי צמצומים לא הי' נז' ראש וסוף ולא שום מדה לכן הוצרך להיות צמצום אחר צמצום הראשון שהאציל מנקודה התחתונה שבו ית' דהיינו בחי' דבור והתחלות התגלות היתה מהחכ' כמאמר כולם בחכמה עשית כי גם חכמה הוא בחי' עשי' אצלו ית' וצמצום השני כי קודם הצמצום הי' כל המדות ביחד. ואחר הצמצום האציל כל מדה ומדה בפ"ע והי' ניכר כל מדה ומדה זה הי' הצמצום לטעמי' הנ"ל. אך אפי' לאחר הצמצום הי' בלי גבול דהיינו שהי' בכח חכמ' להאציל עד א"ס ואין תכלית כי עדיין לא הי' בחי' כלים המגבילים את האור כי הכלים מגבילים את האור למשל כמו השמש שמתפשט אורו וזהרוריתו בכל בשוה למקום שאין נראה שם התפשטותו אינן מחמת חסרון השמש בעצמו כי הוא מתפשט בשוה אך יש מקום שמוקף בכותל ומחמת זה א"א לאורו השמש לכנס משם וגם כמו שהנשמה מתפשטת בכל הגוף בשוה ואנו רואים שאין בכל האברים התפשטות בשוה כי עין יש בה כח לראות מחמת התפשטות הנשמה על ידו כדומה אין שם החוש הזה וכן אין חוש דומה לחבירו אין מחמת חסרון הנשמה אך כי ביד אין כח לקבל כח הראות וכן שאר אברים הכל לפי מה שהוא יכול לקבל כן אור ית' התפשטותו לכל העולמות בשוה אך השינוי הוא מפני המקבלים כפי שיכול לקבל בתוכו האור כן הוא מקבל.

אוי"ו ואו"ח

להבין ענין מהו שבאור ישר מאור איס ב"ה מקיף לא"א עליו ועד סוף כל האצילות וכן אח"כ מפנימיות אי"א. לאבא נחלק לב' חלקים מסוף פנימיות נעשה פנימיות להם והמותר נעשה מקיף לאבא ועד סוף כל האצילות כו' וכן מאבא לאמא ג"כ כנ"ל ומאמא לז"א נחלק לב' מסוף פנימיותה נעשה א"פ לכל הז' והמותר נעשה או"מ לכל הז' לבד ומיסוד ז"א נחלק לב' כנ"ל, ואח"כ באור חוזר מחמת שאין האור יכול לסבלו הוא חוזר מפנימיות ונעשה ג"כ מקיף רק לאותה בחי' לבדה, דהיינו אור החוזר מא"א נעשה מקיף לא"א לבדו וכן באו"א. ולכאורה תמי' כיון שמקיף בחינה היותר עליונה כ"ש שהוא מקיף לבחי' התחתונה ממנה, ומהו בז"ת אין שום אור חוזר. והענין הוא דכתי' כי על כל מוצא פי ה' יחי' האדם ולכאורה תמי' והלא באדם יש ג"כ פי ה' ומפני מה מקבל הוא חיות משאר מוצא פי ה' ולא עוד אלא שהוא מקבל אפי' מדברים היותר תחתונים ממנו, דהנה האדם יותר מעולה מכולם ומקבל חיות מדצ"ח וכן הבי"ח מקבל חיות מדצ"ח ולכאורה הוא פליאה. אבל הענין הוא שכל דבר מקבל חיות מדבר שלמעלה ממנו ע"ד אכלו רעים שתו ושכרו דודים הם זוי"נ שאוכלים ושותי' מחיצוניות התבונה דהיינו מקבלים תענוג שזה חיותם. והענין הוא שבאמת כל דבר היותר גבוה ואינו מושג יוכל לצמצם א"ע להתפשט ולהתלבש להחיות אפי' דברי' תחתונים מאד מפני שהוא דבר שאינו מושג כלל ואפי' שיתפשט למטה לא יהי' מושג ויכולים העולמות לקבל התענוג שלו משא"כ דבר שאינו גדול כ"כ והוא מושג יותר ואם יתפשט כ"כ בהשגתו למטה לא יוכלו העולמות לקבלו ע"ד שאי' בזהר אורייתא בלא דו"ר לא פרחת לעילא משמע שדו"ר הו' יותר למעלה מהתורה ומצות וזה בודאי אי"א שאי"ר הם מדות והמצות הם תר"ך בחי' כתר שהוא יותר גבוה מהמדות וגם הלשון משמע שדו"ר נק' גדפין והגוף העיקרי הוא התורה. אבל הענין הוא כנ"ל מפני שהתורה שכל יותר גבוה בלתי בעל תכלית לכן יכולה להתצמצם בכמה צמצומים בכדי שיכולים העולמות לסובלו ואעפ"י שמתפשטים בעולם מ"מ לא ישיגו כלום ויכולים לסובלו משא"כ הדו"ר כו' מפני היותם בחי' למטה ממנה אינה יכולה להתצמצם בכדי שיסבלו למטה ואם יתפשטו למטה כמו שהם לא הי' יכולת

אוי"ו ואו"ח

להיע' מהו שבאו"י: נדפס בכונה ירושלים סקמ"ד. ונמצא בכתי' 139 [שממנו נדפס בכונה ירושלים] ספה, ב. 391 נד, א [החלק הא', וחלקו הב' — שם נז, ב]. 411 מה, א [החלק הא', וחלקו הב' — שם מח, א]. 1064 קנו, א [רק החלק הא']. 1240 עז, א [חלקו הא', וחלקו הב' שם עז, ב]. וכתי' ירושלים 2916 ספה, א.
 לב' כנ"ל: נ"א: לב' כנ"ל ולמלכות.
 כי . . . האדם: עקב ח, ג.
 אכלו . . . דודים: שה"ש ה, א.
 שאי' בזהר: תקו"ז תקו"ז ירד (כה, ב).
 לא ישיגו כלום: נ"א: לא יושגו כלל.

לסבלם שהם בחינת תענוג עוה"ב שכל מצוה בהאי עלמא ליכא אלא לעת"ל יהיו משיגים זה בשלימות ע"י נקבה תסובב גבר שתתעלה המל' וד"ל מפני שאינם יכולים לסבלם כשהוא בגוף משא"כ התורה והמצוות מפני שהם גבוהים מאד נתצמצם כ"כ שאעפ"י שיתצמצם למטה אינם משיגים אותה. ולכן נק' גדפין מפני שמ"מ יש מעט מהם התפשטות ג"כ למטה מפני כך הם מעלים התורה והמצוות מפני שדו"ר הכל למעלה רק מעט נתפשט למטה משא"כ התורה יכולה להתצמצם למטה, וע"כ בנדון הנ"ל ג"כ שאפי' שלכאורה האדם הוא יותר מעולה אבל באמת שרשם יותר גבוה, ומפני שהם יותר גבוהים לכן נתצמצמו בדברים תחתונים כ"כ ולכן נראה כחוש שבכשר בהמה ועוף יש בה טעם יותר מבשר אדם והטעם הוא כנ"ל מפני ששורש האדם לא היתה יכולה להתצמצם ואם היתה מתפשטת כמו שהיא לא היו יכולים לסבלו ודוק.

והנה להבין מהו מקיף אור ישר ומהו אור חוזר הענין הוא עד"מ הרב שלומד עם תלמידו אם רוצה להבינו שכל גדול עד מאד אינו מבין בשום אופן אפי' לומד עמו כמה פעמים מפני ששכלו קטן מהכיל השכל הגדול הנ"ל משא"כ אם רוצה להבינו שכל קטן מזה הוא מקבלו לפי שעה אבל תיכף הוא שוכחו מפני שהוא גדול ממוח שלו, אבל מ"מ אינו גדול כ"כ ולכן יכול לקבלו לפי שעה בעת אמירת הרב ותיכף פורח ממנו ואם מבינו שכל קטן לפי המוח שלו זוכר אותו לעולם מחמת שמוחו מקבל את השכל וזהו א"פ ומקיף ישר ומקיף חוזר. ולכן מקיף ישר מפני שהוא דבר גבוה מאד יכול להתפשט למטה ג"כ ולהקיף ממנו ועד סוף האצילות, משא"כ מקיף חוזר שאינו שכל גבוה כ"כ כנ"ל מאחר שהי' יכול לקבלו לפי שעה במוחו אינו יכול להתפשט להקיף למטה. והפעולה והחילוק שבין מקיף זה לזה, מאחר שבין מקיף זה שמקיף אינם משיגים למטה וגם מקיף חוזר מא"א אינם יכולים להשיגו למטה דהיינו או"א ומכ"ש זי"ן ומהו הפעולה שהמקיף ישר מקיף אותם. אבל הענין הוא הפעולה מכל המקיפין הוא עד"מ לבוש שמגין עליו מקור וחום כן אעפ"י שאינו משיג אותו מ"מ מגין עליו מחמת התדבקותו ע"ד שאיתא שהפנימי מאיר בעובי הכלי מבפנים עד חציו וא"מ מאיר מבחוץ עד חציו כדי להגן מהקליפות וזהו החלוק שמקיף החוזר אינו מקיף לכולם להגן עליהם מפני שהוא קטן אינו יכול להתפשט משא"כ מקיף ישר יכול להתפשט עד סוף להגן מחמת שהוא שכל גדול מאד וכל דבר הגבוה יכול להתפשט למטה כנ"ל והבן.

שכר מצוה . . ליכא: קידושין לט. ב.

נקבה תסובב גבר: ירמ" לא, כא.

ע"ד שאיתא: ראה ע"ח שער העקודים רפ"ב.

אורות בכלים

להבין בחי' אורות בכלים היינו שהכלי הוא מעין ודוגמת האור והוא כמו למשל שכל שבדיבור כי השכל ניכר גם כן בדיבור אך שאין ערוך לשכל שבמוח קודם התפשטות בדיבור. ויש העלם יותר גבוה היינו בחי' משל שאין בו מבואר השכל והוא מעשה אחרת אעפ"כ יש בו ג"כ שייכות דהנה מזה המשל יובן זה השכל ולא אחר. והנה יש עוד בחי' חידה שאין ניכר בו השכל רק לחכם גדול. והנה יש ג"כ בחי' רמז ששכל גדול עד שאין לו כלי ואינו יכול להשתלשל רק בדרך רמז וזהו לחכימא ברמיזא סגי כו' וד"ל.

אמונה

ענין האמונה. הנה תיבת אמונה לא נמצא בשום מקרא ולא בדברי התנאים ואמוראים כ"א על דברי' פרטי' אבל לא בענין אחדות הוי' כמו והאמין בהוי' דאברהם ה"ז בענין פרטי' וכן על שאר ענין אמונה שבמקרא כמו ויאמינו בהוי' כו' וגם כך יאמינו כו' והיינו על ענין הבטחון הוא אומר ולא שישתמשו בתיבה זו בענין כללי' האחדות שמפני שכל דבר שאין לו מנגד לא יתכן לומר ל' אמונה כמו חיות הנפש בתוך הגוף הגם שלא ראה מעולם מהותה לא יתכן לומר שמאמין שהוא חי מחמת הנפש שהרי רואה הוא תנועת אבריו כו' וזהו נק' בל' המקובלים אחוריים דחכ' שהוא ראיית השכל לבד שמאומת בשכלו בלתי מנגד כלל שחי הוא כו' ולא שרואה ממש. וזהו הנק' בל' תרגום חזי' כמ"ש איוב מבשרי אחזה אלוה וכמו מחזה שדי יחזה כו' שתרגום ל' ראי' ממש הוא חזי' ולפי שהחכ' בבחי' ראי' ממש

אורות בכלים

להבין בחי' אורות בכלים: נדפס בקוני' להשכילך בינה ע' 20. ונמצא בכתי' 665 קסב, א. 928, ב. 1144 רמז, א.

לחכימא ברמיזא סגי: ראה זח"א כו, ב. זח"ג רס, ב.

אמונה

ענין האמונה: נדפס במאה שערים ס"ב. ונמצא בכתי' 94 [שממנו נדפס במאה שערים] קעה, ב. והאמין בה': לך טו, ו.
ויאמינו בה': בשלח יד, לא.
וגם כך יאמינו: יתרו יט, ט.
מבשרי אחזה אלוה: איוב יט, כו.
מחזה שדי יחזה: בלק כד, ד. שם טו.

תרגומו אחזה שהוא בחי' אחוריים דחכ' וד"ל. וביאוה"ד הלא אחדות הוי' נראה בראית השכל אלא שאין מהותו נראה כ"א לעיל דכתי' וראו כי"ב שהרי כמו שגופו א"א בלתי נשמה כך א"א לגוף הכללי דעולם ומילואו בלא נשמה והי' כאלו רואה ממש כ"ז (אך מחמת חכ' הפילוסופי' שמצטרפים למופת אלקות ויש מנגדים על חידוש העולם וכדומה אזי מצאו שם זה להקרא האחדות בשם אמונה והיינו להאמין באחדותו אעפ"י שלא ימצאנו בדרך מופת כו'. משא"כ הדורות הראשונים שגם באומות לא הי' שום דעה מנגדת לענין חידוש העולם כידוע) אמנם לא יתכן ע"ד דקדוק לומר באחדות הוי' כ"א הדעת והשכחה לבד ולא חסרון אמונה ח"ו כו' השמר לך פן תשכח את הוי' אלקיך כו' וכתי' וידעת היום והשבות אל לבבך כו' והוא עדי"מ בחיי נפשו לגופו ויוכל להיות בספק על גופו מסיבת השכחה שישכח שחיי תלויים בזה וכדומה ומיד שיוכזר לא יחתוך גופו בסכין ואדרבה ישמרנו מאד מכל נזק כו' כמ"כ עדי"מ באחדות שתמיד הוא נזכר אשר הוא ית' חיי החיים והוא נשמה בכל הנבראים בכלל ופרט כו'. וזה וידעת כו' השמר לך פן תשכח כו' פ"י כי ענין השכחה יכולה להיות שבעסקי גופו ישכח על הוי' ח"ו חי העולמים ויוכל לעשות דבר המנגד לחיי החיים כו' ומסיבת השכחה לבד ולא מחמת חסרון אמונה ח"ו וכעין מארז"ל אין אדם עובר עבירה א"כ נכנס בו רוח שטות דהיינו שנמשלה כבהמה ממש לבלתי תת לבבו לחיים החיים כו' וד"ל.

אפילה (במצרים)

ענין האפילה והחושך שהי' במצרים הוא לברר הרשעים כידוע. וביאור הדבר הנה גם בכל דור ובכל זמן יש ענין זה בהיות כי עדי"מ שמרי היין כל שמתאספין ומתגברין יותר ויותר יהי' היין זך וצלול וקרוב לעמידת היין על צללו אז נפלט ויוצא ממנו כל סיגי השמרים אפי' הדק שבדקות

וראו כל בשר: ישעי' מ, ה.
 השמר . . אלקיך: עקב ח, יא.
 וידעת . . לבבך: ואתחנן ד, לט.
 לגופו ויוכל: אוצ"ל: וגופו שיוכל.
 אין . . שטות: סוטה ג, א.

אפילה (במצרים)

ענין האפילה: נדפס במגדל עז ע' תו בשוה"ג (מכת"י ירושלים 2802). ונמצא גם בכתי' 270 כה, ב.

744 ר, א.

יותר: נ"א: יותר.

וכמו"כ בענין הגו סיגים מכסף כידוע. עדמ"ז יובן שבהיות התגלות האור האלקי בכללות נש"י לזכך נפשם האלקי באור תו' ועבודה זכה וברורה וצלולה כו' אזי הפסולת שבכנ"י נופלים מטה מטה וגם הדק שבדקים עד שהגסות של השמרים המה הרשעים הגמורים מתגברים לאסוף ולקבץ אליהם השייך אליהם מכל סיג ושמרים דקים שביין וכסף ולכך יצלל הנשאר במאוד כו' וד"ל. וזהו כל עיקר ענין כור הברזל של הגליות עד שבעקבי משיחא הפסולת הגס מכולם נופל למטה מאד כו' אזי מתאספים במאוד כל השייך לזה ולכך אנו מוציאים שבהתעוררות איזה איש במקום זה כנגדו יפול שמרים במקום אחר וילכוד איש אחר בעבירות חמורים ויפול בכאר שחת גו', וזהו הבירור בכל זמן עד שלא ישאר רק הנקי והמובחר בכללות נש"י והרשעים כים נגרש רפש וטיט פ"י יפרדו לעצמם בריבוי הפסולת כו' ואז יבוער הרע בימות המשיח בפעם אחת כדוגמת ימי אפילה שנתבררו כולם כאחד כו' וד"ל.

אצילות

מ"ש בע"ח דאצילות איהו וגרמוהי חד משא"כ בכי"ע איהו ע"י מסך. אף שבאצ"י ג"כ נאמר כולם בחכמה עשית חכמה דאבא מ"מ בח" חכמה אינו נק' מסך כלל שאינו מסתרת ומעלמת איס ב"ה מפני שהוא בחי' אין והחכמה מאין תמצא כ"ח מ"ה. ולכן נצוץ האלקות שבכל או"א מישראל הוא בחי' חכמה שבו כי לית מחשבה תפיסא ב"י כלל ולכן אינו יכול להתלבש אלא בבחי' חכמה.

הגו סיגים מכסף: משלי כה, ד.
והרשעים . . וטיט: ישעי' נו, ב.
בריבוי הפסולת: נ"א: בהיכר הפסולת.

אצילות

מ"ש בע"ח דאצילות: נדפס בבונה ירושלים ס"ז. ונמצא בכתי" 147 טו, א. ושם רו, ב. 184 כב, ב. 208 קה, ב. ושם קו, א. 239 סח, ב. 381 נו, א. 411 מד, ב. 918 יח, א. וכת"י ירושלים 414 סט, א. 1055 קצח, ב. 3107 כח, ב. 3417 פג, ב. 3477 טז, ב.

בע"ח: ראה שער הכללים בתחלתו.
כולם בחכמה עשית: תהלים קד, כד.
והחכמה מאין תמצא: איוב כה, יב.
ולכן . . חכמה: ראה תניא פ"ח.

בחינה

להבין לשון בחי' שנוצר תמיד בדברי הקבלה בחי' כתר בחי' חכמה כו'. ולכאורה אינו מובן למה לא אמר בשמותם כתולדותם כתר חכמה ומה זה שמוסיף עוד תיבת בחי'. אך הענין לפי שהתחלקות שברוחני' אינו כמו התחלקות שבדברי' גשמיים, כמו היד שיש בו ה' אצבעות כל אחד מובדל וחלוק לעצמו מזולתו כי המקום מפריד ביניהם ויכולים ליקרא בשמותם ראשון שני שלישי, משא"כ ברוחני' כמו ספי' החכמה שהיא כלולה מע"ס חכ' שבחכ' בינה שבחכ' כו' עד מל' שבחכ' אינן עשרה דברים נפרדים זמ"ז ממש האדוקים במ"א כקשרי אצבעות ביד, כי למעלה אין מקום גשמי כו'. ומאחר שכולם בבחי' חכ' כולם מציאות אחד בלי שום שינוי כלל מראשו לסופו עדימ' מאחר שמושלל מגדר מקום, וא"כ התחלקות שבו כתר שבחכ' עד מל' שבחכ' אינו התחלקות גלוי לעשרה דברים רק שהוא בבחי' התחלקות בכוחות שיש בו יו"ד כוחות כח החכמה כח הבינה כח החסד כו', וכולם בנושא אחד, כלומר שאינו אלא מציאות אחד לפי ראות עין הוא בחי' החכ' עצם הספי' ורק שיש בה כמה כוחות משונים שונים זמ"ז כח להתחכם כח להתחסד כח להתגבר והמה כוחות משונים ממש ושייך להבדילן זמ"ז כנ"ל. אבל אין כהבדלה הגשמי' שהרי אעפ"כ כולם בנושא א' ולכן לא מצאו משל בגשמי' לקרותו שם במדריגתו רוחני' כבגשמי' אלא בשם בחי' כתר בחי' חכ' כו' ששם בחי' מורה על אופן ההתחלקות כו' שכולם בנושא אחד רק שנושא זה יש בו כמה כוחות אלו כמספר. וכמו ענין בחי' הכסף אנו אומרים שמחזיק עדימ' ח' בחי' כסף וח' בחי' סיגים, והנה מ"מ אין הכוונה שהם מחולקים זמ"ז ח' בחי' כסף לעצמו וח' בחי' סיגים לעצמו, שהרי כולם כלולים ונתערבו כ"כ עד שהם לגוש אחד עד שאין שום חילוק משהו מהגוש שאינו מכלל כסף וסיגים יחד ורק שיש בו בכללות ב' ענינים שונים כסף וסיגים ופי' שבאמת הוא מציאות אחד מראשו לסופו, רק שעצם המציאות כלול מב' דברים גשמיים שונים שנתערבו והי' לאחדים, ואין בהם הפרש במקום גשמי' לומר שחלק זה כסף וחלק זה סיגים, כי כולו אחד הוא, אלא שבכל חלק פרטי' ונקודה פרטי' כלולה מב' דברים האלה. והו' הנק' בחי' שיש בה כך בחי' כסף וכך בחי' סיגים, דהיינו שהכסף והמעורב עם הסיג הוא כך וכך עדימ' נגד הסיג כו'. וכך הוא הנמשל ממש ברוחני', שבחי' חכ' כלולה מייס' עדימ' והם עשרה דברים שונים זמ"ז כנ"ל, אבל אין הבדל ביניהם בהתחלקות ממש זמ"ז כי כולם בנושא אחד אלא שנושא זה כלול ויש בו יו"ד כחות אלו כו'. וזה שאמר בחי' חכ' בחי' בינה, שהרי החכ' אינה בהתחלקות ממש לעצמו מן הבינה, כי כולם כאחד כנ"ל, רק שבחי' כח החכ' הכלול באותה הספי' זהו נק' בחי' החכ' שיש בחסד עדימ' כו' וכיוצא בו ודל'.

בחינה

להבין לשון בחינה: נדעס במגדל עז ע' קצו ואילך בהערה, ונמצא בבתי 94 קעה, א. 268 קרוב לסופו. 712 שלו, ב. ובתי' ירושלים 3496 קו, ב. וראה גם מגדל עז שם ובהנסמן שם. סה"מ תקס"ב ריש ע' רפה. המשך תעריב ח"ב פסליו.

בינה

בכתבי האריז"ל בינה עד הוד אתפשטת. להבין זה הנה יש אדם שמתפלל בהתבוננות גדולה ובביטול גדול ונורא ואעפ"כ לא יוכל להשפיע לחברו צדקה וגמ"ח ודומיהם כי בינה עד הוד אתפשטת עד בחי' הודאה אבל יסוד ומלכות שהם כלי השפעה בחי' הצדקה אינו יכול להתפשט אבל החכמה היא בחי' ביטול כח מה וע"י הביטול יכול להגיע גם למדת יסוד ומל' היינו הצדקה וגמ"ח להשפיע לחברו כו'.

בניה

כל מי שאינו בוכה בימים נוראים אין נשמתו שלימה. בזהר איתא על ר"ע כשהגיע ר"א הגדול לפרש לו פסוק סמכוני באשישות לא יכול ר"ע למסבל וזלגו עיניו דמעות ולכן הרחיק מאד הבעש"ט ז"ל את השחורים, מפני שמקורם ממקום גבוה ונפלו כו', קשה להגביהם. להבין ענין בכי' זו מה הוא הנה בקליפות אנו רואים שבחי' הדמעות באה מאיזה דבר שהוא מאד נגד רצונו ונקודת לבבו עד שאין יכול לסבול הדבר בשכלו, והוא דוחק בשכלו מפני שאין לו מקום ויוצא פסולת השכל שהם הדמעות, כי הלב יש בו ב' בחי' פנימי' וחיצוני', ופנימי' הלב הנק' נקודת הלב הוא הרצון הגמור,

בינה

בכתבי האריז"ל: נעתק מכתבי ירושלים 3496.

בכתבי האריז"ל: צ"ע, וראה זחיג רכג, ב. תקרוי בהקדמה (ז, א). וראה גם ע"ח שער הנסירה פ"ז.

בכי

כל מי: נעתק מכתבי 109 ק"א, ב [שם נעתק דרוש זה בכתבי מהרא"י ריבלין, ועי"ג — הגהות בגוכתי, המועתקות לקמן]. וכתבי ירושלים 4088 א, א.
 בשהי"ג שם הגהת מהרא"י: „(וע' בזה בלקית סדיה וסוף דרוש כי תצא וביאורו ובהמסומנים מת"א ד"ה וקבל קס"א ב' וסדיה ויקח מן הבא בידו). וע' ד"ה כי המצוה אות ב' מ"ה ע"ד (וע' ד"ה ראה מענין עומקא דכולא ודבירא וסדיה ממעמקים).
 [מכ"י ביכעל ישן. ביאור שי"ס ע"ס שאלת חלום מהני תרי בדיחי שהיו מייחדים כל עניני גשמי' לקשר ברוחני וזלח מי שהי' בעצבות לא הי' אפשר לייחדו כ"א שהי' מבדיחו תחלה. ודפח"ח].
 הקטע האחרון (שהעתיק מהרא"י, מכ"י ביכעל ישן) נדפס בכתר שם טוב טניח (בשינויים קלים).
 כל מי שאינו בוכה כו': ראה הנסמן בלקיש ח"ט ע' 206 הע' 17. וראה גם שם הע' 18: 19: ע' 208 ובהערות.

בוהר איתא: ח"א צח, ב.

סמכוני באשישות: שה"ש ב, ה.

השחורים: כנראה הכוונה לבעלי מרה שחורה.

הוא למעלה מבחי' השכל שבמוח, וחיצוני' הלב למטה מן השכל כמבואר במאמר ארוך וכאשר איזה דבר צר מאד בשכל לסובלו עד שהוא מקיף אל השכל מבחוץ, שהוא היות הדבר מאד מאד נגד נקודת לבבו הנ"ל. וזהו בקליפו', וכן הענין בעבודת הוי" בריע שלא יכול לסבול מפני שגילו לו סתרי תורה בפסוק זה עד שהגיעו בחי' אלקו' שלמעלה משכלו, ולא הי' שכלו יכול למסבל הדבר להיות נתפס בשכל רק דחק השכל והקיפו מבחוץ מפני שבא הדבר אל נקודת לבבו שהוא למעלה מן הדעת ולכן זלגו עיניו דמעות וד"ל. והנה כל ענין עבודת הוי" צ"ל ע"ד כביה זו כמ"ש בבכי יבאו הלך ילך ובכה כו' כמשיית. דהנה ידוע היות נשמת האדם אינו כולה בתוך הגוף (שא"כ הי' חי לעולם כי הנשמה נצחיית) אלא קצת הארה והתפשטות ממנה במוח ולב האדם. ועיקרה למעלה חלק אלו' ממעל כו', וכתוב אם יהי' נדחק בקצה השמים משם יקבצך, נאמר על כ"א מישראל שנשמתו מפוזר ומפורד בכמה דברים. וזהו מקבץ נדחי ישראל אל מקום אחד, דהיינו אל חלק הנשמה העיקרית הדבוקה בו ית', וזהו ענין תשובה שלימה שהתשובה היא תשוב ה', שתהי' הנשמה שלימה, ולא כרותה ומפורדת כמ"ש לקמן. ובעשיית כל א' מישראל רוצה לשוב בתשובה, וכל שאינו בוכה אין נשמתו שלימה, פי' ע"ד הנ"ל בריע כאוי"א כפי ערכו, דהיינו ככת השגתו, מה שלמעלה משכלו דלית מח' תפיסא וגבוה מעל גבוה עד אין קץ, כולם בטלים אצלו ית', והוא רחוק מאד מאד ממנו ית' ע"י העונות המבדילי' כו', בהתבוננו' זה בא לידי בכיה כי באה אל נקודת לבבו הנ"ל שלמעלה מן הדעת, וכל שאינו בוכה, שאינו שב בתשובה שלימה שאין נוגע הענין אל נקודת לבבו הנ"ל, סימן הוא שאין נשמתו שלימה שחלק הנשמה שבתוך הגוף כרותה ממקורה שלמעלה מפני שאין מקבץ נדחי חלק זה אל מקום א', וזהו הלך ילך ובכה פי' הליכת אדם בעבודת הוי" ממדריגה למדריגה, הוא ע"י בכיה הנ"ל כמשיית לקמן, שע"י השפלות עצמו ביותר הוא יותר מתקרב אל הוי", ובשבת נקל יותר לילך ע"י בכיה זו כו', וכ"ז רצוא עכשיו ולעתיד יהי' בחי' שוב בבחי' רנה וזהו בא יבא ברנה נושא אלומותיו כו'. וזהו ג"כ ענין בבכי יבואו עיקר הגבחתם בעבודת ה' ע"י בכי' הנ"ל. וזהו לך לך

במאמר ארוך: רק בכתי' 109 הנ"ל, וע"הג הגיה מהרא"י: נכון שצ"ל במ"א.

עד שהגיעו: נ"א: עד שהשיגו.

להיות נתפס בשכל: נ"א ליתא.

בבכי יבואו: ירמי' לא, ת.

הלך ילך ובכה: תהלים קכ"ו, ו.

אם . . יקבצך: נצבים ל, יד.

מקבץ נדחי ישראל: ישעי' נו, ח.

תשובה . . תשוב ה': זח"ג קכב, א.

לית מחשבה תפיסא: תקו"ז י, א.

גבוה מעל גבוה: קהלת ה, ז.

ובשבת: הגהת מהרא"י ע"הג: הנכון שצ"ל בעשיית.

לך לך מארצך: לך לך יב, א.

מארצך לך לעצמך דהיינו קיבוץ נדחי נשמה שבתוך הגוף אל חלק הנשמה שלמעלה שהוא ענין תשו' שלימה הנ"ל. ובוה יגיע לבחי' מארצך ע"י שיהי' בחי' ארץ בכיה הנ"ל, ויצא אף מבחי' בית אביך הוא השכל אל הארץ אשר אראך כמבואר עפמ"ש בפע"ח שהדמעות הם נצח ויסוד דחכ' וד"ל.

גיהנום

ענין גיהנום. הנה להיות ידוע שהנשמה מלובשת בנפש הבהמית שבגוף וכאשר נכאב להגוף מפני אש הנה כאב הוא להנשמה ולא להגוף הגשם כאבן רק מפני שהאש הגשמי לא יתכוון שמתחבר ברוחניות הנשמה להיות אצלה כמו שורפה. אך על הנפש הבהמית הממוצע ביניהם המתלבשת בגוף הגשמי אשר על הגשם יכול לאחוז האור ועי"כ מרגיש כח החיונית הרוחני שבגוף הנק' נפש הבהמית וכל עיקר הכאב הגדול שמרגיש אדם בשריפה אינו אלא מצר גדול שבא להנפש החיוני בשריפת האש הגוף הגשמי ומפני שהוא לבוש להנשמה עצמה לכן גם לה יגיע הכאב ע"י נפשו הבהמית הממוצע ביניהם. וזהו יוסיף דעת יוסיף מכאוב שריבוי הכאב אינו אלא מריבוי הדעת כמו שאנו רואים בחוש מן הבהמות שמהכאה להם מכות גדולים תמיד לא יחולו כלל רק הם בריאות כמו קודם אך לפי שעה הכאב להם והאדם אינו כן כי במעט הכאות גדולות לא יסבול ומחלה רוב גופו והוא מפני שיש לו נפש השכלית מתבוננת ומבין יותר הכאה כו'. והנה ארז"ל עבירה מלפפתו ומוליכתו כו' דהיינו שהעבירות שהם רוחני' נעשות לבוש להנשמה שתלבש כולה בהם אשר עי"ז יכול אש הגופני הדקה ג"כ קצת לרוחניות לאחוז בעבירות לעשותם כלה ועי"ז תכאב מאד להנשמה מצד דביקותה בהם כאמרם מלפפתו כו'. נמצא לאחר פטירת האדם בעוה"ז מלבישים להנשמה לבוש רוחני מהלבושים שדבקה בהם בזה העולם דהיינו לבושים צואים מהבע"ח ואש הגהנום מאד בוער בה עד צירוף אותה ותהי' ברה כו'. והמתבונן בענין זה ומאמין הטוב כו' בודאי יהי' הדבר הזה נמצא מטבע האדם שיגיע לו מזה יראה ופחד כמו שאנו רואים בטבע כ"א במו"מ שלהם שמאד יעמול גופו בעבודה רבה ומסירת נפשו ולבו על פרנסה בהיות מתבונן שלא יהי' לו למחי' לאכול ושאר היצטרכויותיו מפני יראה זו נתן

גיהנום

ענין גיהנום: נעתק מכת"י 258 צד, ב. הכתב קשה לקריאה, וכנראה יש בו כמה טעויות.

יוסיף . . . מכאוב: קהלת א, יח.

עבירה מלפפתו ומוליכתו: סוטה ג, ב.

לבו ונפשו עליו ולכן יתכן ג"כ להאמין באמת בעונש הגהנום להשתדל בעשיית הטוב בכל לב ונפש להנצל מן העונש הרב. ולכן יתכן שהתחלת עוצם התמדת הלימוד אצל שאר התלמידים אשר בימי התנאים רק מיראת עונש ואחי"כ מתוך שלא לשמה כו' וכן ראוי ונכון יותר מכהיום כנ"ל וד"ל.

בענין הנ"ל

ענין הגיהנום, כמו עד"מ חום מוציא חום וקרירות מוציא קרירות כן יש גיהנום של אש, וגיהנום של שלג כי חמימות התאוה משס"ה ל"ת גיהנום של אש מוציאם וקרירות העצלות ממניעות מצות מעשיות גיהנום של שלג מוציאם. ועיקר ענין הגיהנום אינו ענין נקמה לנקום מן האדם על אשר הלך אחר תועבת ה' ומרד בו כי אינו תופס מקום כלל כי אם צדקת מה תתן לו כו'. אלא הוא חסד ה' לזכך נפשו מהרע ושיתבררו ויצרפו ויהיו נקיים מזוהמת הרע כו'. וענין הצירוף הוא גבורה שבחסד כמו שירחץ האדם צואת בנו כו' כמ"ש במ"א. ומשפט רשעים בגיהנום י"ב חדש ששה חדשים באש וששה חדשים בשלג כו' כי כן יסד המלך על כל נשמה ונשמה כו'. והנה נפש הבהמיו' היא אשר תידון בגיהנום להיותה מאש חמימו' התאוה גשמי' דד' יסודות הגשמי' והגיהנום הוא אש רוחני מקור החמימות הגשמי כידוע ע"כ תוציא חמימות התאוה ותשרפנו כמו עד"מ שיוציא האבן המלוכלך הרב מן הבגד כו', וכמו שאש התנור יוציא הכויה מן היד וכן בהיפוך קרירות השלג יוציא המתקרר כו'. והלא ידוע דכל מעש' הנפש הבהמיו' במעשה הרע בעוה"ז הן לבושא מסאבותא לנפשי' בג"ע והגיהנום הוא המתקן ומברר הלבושים צואים כו' ובהיפוך מעשה הטוב הן לבושי' דכיא לנפש האלקי' ובהן מתלבשת באוירא דגנתא וכמ"ש ותלבש אסתר מלכות כמ"ש בזהר. וביאור הדברים הוא עד"מ הידוע שכל דבר שעולה לקבל מהעליון הימנו צריך בתחלה שיושפל אליו לבוש גשמיות מהעליון שיוסתר בו התחתון וע"י יקבל השפע ובלעדו לא יוכל לקבל כמשל המביט בשמש ע"י מסך וכדומה

מתוך שלא לשמה: פסחים נ, ב. ושי"נ.

בענין הנ"ל

ענין הגיהנום: נעתק מכת"י 269 רטו, א [העתק מהרא"י ריבלין, בכותרת: "מגכת"יק"; ומסתמא הכוונה לגכת"יק אדהאי"מ או הצ"צ].
 אם צדקת . . . לו: איוב לה, ז.
 כמו שירחץ . . . במ"א: ראה אגה"ק סכ"ב (קלד, ב).
 ותלבש אסתר מלכות: אסתר ה, א.
 כמ"ש בזהר: ח"ג קסט, ב.

כו' וזה ענין ויבא משה בתוך הענן כו' וכמ"ש במ"א שזהו ענין החשמל כו' כמ"כ בחי' לבוש גשמי מתגשם מעדן העליון הלבביש הנשמות אשר ע"י יוכלו לקבל כל שפע כו' וכמבואר בס' הבהיר. והנה במצות מעשיות נעשה לבוש זה הגשמי להיות כי הושפלו במעש' גשמי בד' יסודות הגשמי' וכו' וכמ"ש במ"א בענין האי חופאה דאתקין דוד כו' וד"ל. וזהו ותלבש אסתר כו' והיינו דוקא ע"י בירור הרע מהלבושים דנוגה דנפשה"ב בזה העולם בגיהנם בתחלה שאז נעש' לבושי' דכ"א כו' מפני שהוטמאה בהרע דשס"ה ל"ת. וגם אשר לא הוטמאה הנה גם הטוב שבעוה"ז הוא בגשמי' הד' יסודות המעורבים טו"ר והנפש הבהמיו' בעשיית המצות מעורבת היא בטו"ר וכו' אשר ע"כ הוא הגיהנם לתקן הלבושי' הטובים ולהסיר הלבושים צואים כנ"ל וד"ל.

גלות (אריכות)

להבין ענין גלות הזה שנתארך מאד כמשארז"ל ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קיצם כו' כי בימי בית ראשון כשהיו הנביאים מוכיחים לא היו כופרים בחטאייהם והי' הרע שלהם בהתגלות אלא היו אומרים בפ"י שרוצים בע"ז וכדומה וכמשי"ת שאז הי' חיות רב להע"ז לעמוד כו' עד שבטלוהו אנכה"ג כו' לכן הי' בנקל להם לחזור בתשובה כי א"צ לשהות זמן רב או זה יצליח או זה כו'. אבל גלות הזה הוא בחי' לבן הארמי שדר יעקב אצלו עשרים שנה עד שהכניעו מפני כי הוא גניבת דעת ורמאות דהיינו באם שהי' יודע כאו"א מישראל שבעבירה אחת מעבירות הוא נפרד מכל ישראל ואין לו חלק באלקי ישראל בוודאי לא הי' עושה זה (כי חלשוהו אנכה"ג ליצה"ר) רק הוא מוצא לו היתר לומר אעפ"כ אני ישראל ונמצא הרע אצלו

ויבא . . הענן: משפטים כד, יח.

וכמ"ש במ"א . . החשמל: ראה גם סה"מ תקס"ב ע' רנה.

גלות (אריכות)

לה"ע גלות הזה: נעתק מכת"י 94 קטז, ב. 123 כא, ב. 269 רצד, א. 349 כב, א. 361 קצה, ב. 604 ר"ז, א. 978 ר"ב, ב. 1007 רמט, ב. 1250 קה, א. וכת"י ירושלים 3522 קעב, ב. 3547 רנה, א. 4088 א, ב. נוסח אחר מהנ"ל נדפס בעבודת הלוי ח"ג קה, ב. ונמצא בכת"י 184 תכה, ב. 1064 פז, א [מוגה בכת"י הציצ]. וראה גם שיחת ש"פ רצא התש"ם סמיט (בהנחת ה"ת בלתי מוגה).

כמשארז"ל: יומא ט, ב.

להע"ז: נ"א: להיצה"ר.

שבטלוהו אנכה"ג: שם סט, ב.

או זה יצליח: נ"א: כי אז ינצח או זה.

בהסתר וברמאות שהיצה"ר גונב דעתו שאינו יודע כי ברע הוא כו' ולכן יכול לשהות זמן רב עד שיפטור ממנו וזהו עם לבן גרתי כו' הי' וצריך לדור אצלו זמן רב אבל אח"כ כשיצא עשו לקראתו שהוא מלחמת גוג ומגוג שהיצה"ר עומד בפרהסיא ובהתגלות במהרה ינצחו.

נוסח אחר מהנ"ל

ענין אריכות הגלות הזה מגלו' הקדמוני' צריך להבין מלחמות יעקב עם עשו שהי' בזמן קצר שנלחם עמו ונצחו ובלבן נשתהה כ"ב שנים זמן מלחמתו עד שנאמר ויבא יעקב שלם לפי שעשו הי' מה שלבו חפץ כן ימהר לעשותו שהלך בשרירות לבו רק רע כל היום והכל בגלוי אומר מה שרוצה ואינו ברמאות ונקל להלחם עמו שלא לעשות כרצונו בכל הדברים אשר הוא חושק ומתאוה דרך משל בעבירות ג"ע וע"ז יפ"ד וכן בדורות הראשונים היו בגלוי מי שהיה רשע לא הי' בוש מלעשות רע ונמשך מזה הצדיק הרוצה לעשות באמת הטוב בעיני ה' הי' ג"כ באמת בלי שום תערובות כלל ולפיכך ארז"ל דורות הראשונים שנתגלה עונם נתגלה קצם אבל דורות האחרוני' שלא נתגלה עונם כו' לא נתגלה פי' שמכסים עונם ואינו ניכר הגניבת דעת הבריות שהוא יכול לעשות עבירה כמו ג"ע אך בסתר ויבוש מלעבור בגלוי מ"מ יכול להיות כשר וישר בעצמו כמו שאר כל ישראל נמצא הרע בהסתר וברמאות ונמשך מזה כי גם בעבירה קשה ביותר ואח"כ מתקר' אל ה' כי כ"ש הרע נסתר ונטמן ומכסה עצמו בעבודת ה' כמו עסק התורה שלא לשמה לעצמו ולגרמי' ולאיזה פני' וזה הי' מלחמת יעקב עם לבן שהיה רמאי ביותר והי' קשה ביותר כי הי' צריך ג"כ להתנהג עמו ברמאות כי אי"א בלאו הכי ולכן נמשך זמן רב משך מלחמתם וזהו אריכות הגלות הזה שהוא בחי' לבן וד"ל.

עם לבן גרתי: וישלח לב, ד.

כ"ב שנים: כ"ה גם בכתה"י, אבל ראה בנוסח הראשון „עשרים שנה“.

ויבא יעקב שלם: וישלח לג, יח.

וישר: נ"א: וירא שמים.

ונמשך מזה כי גם: בדפוס וכן בכתה"י הי' כתוב „ונמשך גם“, ותוקן בכתי"ק הצ"צ (1064) כלפנינו.

בעבירה . . מתקרב: נ"א: בעבודת ה' קשה יותר להתקרב.

דבש

דבש הוא גבורות ממותקות והוא דין דמוחין דגדלות להיות כי אף שהדבש מתוק הוא עכ"ז יש בו חמימות ששורף הלב כו' ובר"ה נמתק בשרשו בשופר דבינה דיניו מתערין מינה ובהתאדמות פני התוקע אז התגלות הארת פנים מבחי' עתיק כו' וע"ג המזבח פסול בין דין דגדלות ובין דין דקטנות דהיינו כל שאור וכל דבש כו' אך שאור מחמיץ ומעמיד לא בטיל אלא לע"ל.

בענין הנ"ל

להבין ענין אכילת הדבש עם המוציא מר"ה עד אחר הו"ר. כי הנה ידוע ענין השופר הו"ע גבו' ממותקות כנודע שיש ש"כ דינים כידוע בענין פרה אדומה והש"כ המה ממותקים לכן נתחברים בתיבת שופר כי ש"ו עם י"ד פרקין הם ש"כ וממתיקים לתיבת פר הנק' ה"ג מנצפ"ך דינא קשיא והש"כ המה דינא רפיא כידוע בענין לאה ורחל הנק' ב' יו"ט של ר"ה ודבש הוא ג"כ בגימט' ש"ו משופר ובוה ג"כ נמתקים הדינים ש"ו הנ"ל כידוע שהדבש הוא דבר מתוק בעצמו ובאכילתו אותו הרבה יתמרמר וימאן לאוכלו נמצא ה"ז דבר והיפוכו וממילא מובן שנק' גבו' שבחסד וידוע ענין גבו' שבחסד וחסד שבגבו' הם ב' הפכים שההפרש שבהן באופן הגילוי כידוע ונמצא שהמתיקות הוא ממתיק המרירות אשר בו בהעלם והן נק' גבו' ממותקות. ועוד זאת שישנו בדבש להחזיק כל דבר שלא יתקלקל כמו פירות אשר יטמינם בדבש לא יתקלקלו עולמית נמצא מובן שהם גבו' ממותקות. ומר"ה ויוהכ"פ עד הו"ר עבודתם בכמה אופנים מיתוק הגבו' הן בעבודה זו תפלה והן בתענית וסיגופים לכן אוכלים דבש ג"כ עם המוציא כידוע בענין המוציא לחם מן כו' זהו"ע לברר וד"ל וצריכים עם הבירור מיתוק הגבו'.

דבש

דבש הוא גבורות: נעתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי 1161 מה. ב. ונעתק גם בכת"י 407 עט, ב. 606 עא, א.
 דבש הוא גבורות ממותקות: בהבא לקמן ראה פ"ח שער השופר פ"א.
 כל שאור וכל דבש: ויקרא ב, יא.
 שאור . . לא בטיל: ראה רמב"ם רפס"ז מהל' מאכלות אסורות.

בענין הנ"ל

להבין ענין אכילת הדבש: נדפס במאה שערים סי' כט. ונמצא בכת"י 94 [שממנו נדפס במ"ש] עט, ב. 1007 עו, א.
 מר"ה עד אחר הו"ר: וצ"ע אם הכוונה רק לטעודות שווי"ט (ראה שו"ע אדה"ז ר"ס תקיג) וסעודות עירוב
 ומוצאי יוהכ"פ, או גם דימות השבועי' — לק"ש ח"יד ע' 372 הערה 27.
 ידוע ענין השופר: ראה פ"ח שם.

דגים

ענין דגים. שאין הפרש ביניהם בטומאה וטהרה שלהם ואין ניכר כמו בחיות שניכר היכר גמור בין איל וצבי להיפוכו. והענין הוא שהצדיקים נמשלו לדגים מה דגים שבים כו' וארוז'ל סימן טהרה של דגים סנפיר וקשקשת וסנפיר אינו אלא להגדיל תורה שאינו סימן טהרה גמור כמו קשקשת שהוא עיקר הסימן וכן בצדיקים יש סנפיר וקשקשת סנפיר הוא הפורח בהם והוא המדריגות שעולה בכל יום למעלה מעלה שעושה מצות ועוסק בתורה בכל יום וכל מה שלומד יותר כן יתעלה למעלה יותר וזה יש אפי' בבינונים והקשקשת הוא לבוש הקליפה והוא עיקר סימן טהרה דהיינו מה שהיותר צדיק גמור ואמיתי הוא שלבוש ביותר ומכוסה שאין יכולים לראות עבודתו כלל שהוא מכוסה בלב ויש קליפה והוא קשקשת שהוא סימן טהרה וד'ל ולפיכך נמשלו צדיקים לדגים שהם באתכסיא עולי עין עלמא דאתכסיא וד'ל.

דורות ראשונים (א"צ הכנה)

הנה דורות ראשונים שלא פסקו פומי' מגירסא כמעשה דרבה בר נחמני שלא הי' יכול לשלוט מה"מ מחמת שלא פסק פומא מגירסא וכמעשה הדעה ג"כ כך, וגם בודאי הי' צדיקים גמורים, ולכאורה הוא תמוה היכן

דגים

ענין דגים: נעתק מכת"י 111 ל, ב. 177 קה, א. 239 קלז, ב. 693 מז, א. 929 ט, ב. וכת"י ירושלים 2825 ז, ב.

הצדיקים נמשלו לדגים: ראה זחאי רנב, ב.
וארוז'ל: ראה חולין טו, ב.

דורות ראשונים (א"צ הכנה)

הנה דורות ראשונים: נעתק מכת"י 35 מח, ב. 109 קעב, ב. 147 צט, א. 268 טז, א (הב'). 349 סג, ב. 877 עה, א. 1064 ככד, א. וכת"י ירושלים 1166 רכג, א. 2916 רצד, ב. 4088 פד, א [בכת"י 109, הוא העתק מהרא"י ריבלין, עם הגהה בנכותי' עה"ג, המועתקת לקמן].

כרוב כתה"י בא מאמר זה בהמשך לדי' חכלילי עינים מיון (לעיל ויחי מט, יב), וראה בהערות שם.
הנה דורות הראשונים: נ"א: הנה לכאורה איתא אצל דורות הראשונים.

כמעשה דרבינו: בי"מ פו, א.

וכמעשה דהע"ה: שבת ל, ב.

היכן הכנה שלהם: נ"א: כשהי' עוסקים כל ימיהם כעסק התורה היכן הי' הכנה שלהם להיות מופשטים כ"כ מהגוף.

הכנה שלהם שכ"ד שצריך לעשות צריך הכנה והזמנה וישוב הדעת והיכן ה' הכנה שלהם. אך הענין הוא כך מחמת שלא היו רוצים לעצמם ע"י עבודתם להשיג שום תענוג לעצמם שבאמת הוא כך מחמת התורה ע"י גודל עמקות אינו יכולים להשיג שום תענוג ממנה בעולם הגשמי הזה. וזהו טעמי תורה לא נתגלו רק לעתיד יתגלה. וזהו שכר מצוה מצוה, דהיינו שהמצוה גופא יהי' שכרו שיתגלה לו הטעם והתענוג של המצוה. וזהו עין לא ראתה אלקים כו' משאי"כ בעוה"ז אינם יכולים להשיג תענוג מהתורה רק כשיתאמת אצלם באמת גמור דאורייתא וקוב"ה כולא חד ממש בלתי שום פירוד תורה מחכ' נפק' אע"פ שאין מבינים כלום מ"מ מאחר שהאמת שכולא חד ואני איני רוצה לי שום תענוג לכן לא היו צריכים שום השגות מאחר שנתאמת אצלם פ"א. משאי"כ אנחנו שאנו רוצים להשיג לעצמינו תענוג ע"כ צריכין אנו הכנות ע"י תפלה שבתפלה הוא מושג אלקות בדחילו ורחימו ושם יש לו תענוג יותר מאחר שמשיג אלקות שע"י מה ששכלו מבין באיזו התבוננות ע"י שכלו משאי"כ התורה שהיא למע' מהשכל אין לנו שום תענוג מזה רק ע"י הכנות ע"י תפלה. אבל באמת מי שאינו רוצה לעצמו כלום בזה התורה יותר במעלה מן התפלה, ולכן כשהי' תורתן אומנתן הם פטורים מתפלה. משאי"כ לנו התפלה באופן זה יותר מעולה. וזהו פי' ר"מ למד תורה מאחר תוכו אכל קליפתו זרק דהנה המדות באים ע"י נפה"ב וזהו נק' קליפה משאי"כ ר"מ לא ראה רק על תוכו כו' שכולא חד. והוא בא ע"י נפש השכלית ולקח התו' והמדות זרק, והתפלה אפשר ג"כ לבא ע"י נפה"ב כו' וד"ל.

צריך הכנה: הגהת מהרא"י ריבלין עה"ג: (וע' בס' פנים יפות ר"מ תוריע). ע' תחלת פי' תשא ד"ה איתא בתדביא ע"ש (וע' לק"ת ד"ה אדם כי יקריב וד"ה שוש תשיש כו' וסד"ה והי' מספר וסד"ה שימני כחותם עיי"ש).

שכר מצוה מצוה: אבות פ"ד מ"ב.

ע"י . . אלקים: ישע"י סד, ג.

אורייתא וקוב"ה כולא חד: ראה זח"א כד, א.

מחכ' נפקח: זח"ב סב, א. זח"ג קסב, א. ובכ"מ.

השגות: נ"א: הכנה.

ר"מ . . זרק: חגיגה טו, ב.

דיבור

להבין ענין כח הדיבור בה' מוצאות הפה דטלנית מהלשון בומ"ף מהשפתים אם הוא כחכמת המוסיקא פי' כי הקולות מהכלי זמר נעשים ע"י צירופי מאשין כמו"כ אותיות דטלנית דוקא מהלשון כי הלשון עושה כך והשפתיים עושים כך אותיות בומ"ף שנמצא עצמיות הכלי עוזרות לעשות האותיות כמו כנור גשמי מסייעות סיוע שיש בו ממש להיות קולות כלי זמר, לא כמו העינים שבחי' ראי' שלהם אינו אלא שכח הראי' בנשמה יכולה להתלבש בהם לפעול פעולתה אבל העין הגשמי אינו בבחי' ראי' אלא כמו האצבע ממש נמצא שהעין אינו מסייע כלום בבחי' ראי' רק התלבשות מכח הראי' יכול להתלבש בהן והוא היפך ממש מהקולות של כנור שהם מסייעות עצמיות הכלי להקול. וכמו"כ בבחי' ה' מוצאות הפה כמו בבחי' הכנור הנ"ל. קשה מאד למה לא יפעלו ג"כ בחי' אותיות בכנור שאין נשמע רק קולות פשוטים ולא בחי' אותיות. ועוד קשה למה הבהמה אינה מדברת מאחר שיש לה לשון ושפתיים והם עצמיות הכלים המסייעות כמו בחי' כנור. אלא ודאי מוכרח להיות שבה' מוצאות הפה הוא כמו בחי' ראי' שהלשון אינו מסייע כלום ואיך יבוא לסייע ללמד דוקא רק האותיות יכולים להתלבש בו אבל אין בו שייכות כלל רק כמו העין הנ"ל. אי"כ נמצא שכמו שיש אותיות רוחניים בבחי' הראי' הנ"ל כמ"כ יש אותיות רוחניים בנפש בכח הדיבור, וכמ"ש האריז"ל שהנשמה היא מלאה אותיות פי' כ"ב אותיות רוחניים הם עצמיות הנשמה רק שהיא בבחי' מלבוש שבה יתלבשו גם אותיות גשמיים על ידי הלשון שהוא כלי לאותיות דטלנית. והשתא אתי שפיר שאינם בבהמה ושאין הכנור עושה אותיות יתורץ כמה שכתוב בע"ח שאותיות המחשבה עיקר ואפ"ה נכנסת תוך בחי' אותיות הנפש הנ"ל כי באמת אינם מרוחקים זה מזה. עוד לתרץ קושיא, שבתניא כתוב שהמחשבה דיבור ומעשה הם לבושים והרי דיבור הוא מלבוש מהנשמה עצמה. והתירוץ שאותיות המחשבה מהמחשבות העולם מעת אשר נברא חושב ענינים גשמיים מהעולם המה לבושים לכד אבל מחשבות הנשמה עצמה קודם בואה לעולם הוא בינה כו' ודיבור הוא מלכות וד"ל.

דיבור

-
- לה"ע כח הדיבור: עתק מכת"י 411 צו, א [בכותרת: תורת אדמ"ר מריה שניאור זלמן יצ"ז]. 1174 צו, א. 1213 לפ, א. וכת"י ירושלים 28 ז, ב.
- בענין המבואר כאן ראה גם אגה"ק ה (קו, א). ולעיל (ברכות יג, ב) ד"ה כל המאריך.
- ענין כח: נ"א: אודות כחות.
- יתלבשו גם: נ"א: שיתלבשו שיהי.
- יתורץ כמה שכתוב: נ"א: ומתורץ בזה מ"ש.
- נכנסת תוך בחי' אותיות הנפש הנ"ל: נ"א: נכנסים בכח אותיות הפה הנ"ל.
- כי באמת: נ"א: ובאמת.
- שבתניא: פ"ד.
- מהנשמה: נ"א: להנשמה.

דעת

יצחק בירך את יעקב בלי דעת כדי ליתן ברכה במקום שאין בו דעת. ותבין שזהו שכר מלמד תינוקות שנותן דעת במקום שאין בו דעת. וזהו דעת המתפשט והבן.

הבל

ענין ב' מיני הבלים הבל הפנימי שבשעת השינה הוא בחי' מל' של הנפש והבל היוצא לחוץ הוא בחי' מל' שבמל' פי' חיות הרוחני המתפשט בכשר הגוף הוא האדם והמשכת כחות הנפש בחי' מל' שבהם והבל היוצא מכלי הגוף הוא הארת והתגשמות הבל הפנימי כו' כמו"כ בחי' אצי' התפשטות חיות אלקות כלול מבייע ומבחי' עשי' שבו הוא מקור לנבראים והם הבלים החיצונים העוברים דרך כלי הגוף דאצי' והוא בחי' שינה דאדם דלעילא כו' ולא יגרום שינוי כלל בחיות נפשו הפנימי משא"כ הדיבור יש בו הארת כחות הנפש לכן לא ידבר בשינה כו' ודיל.

הוא המדע והוא היודע

להבין ענין הוא המדע והוא היודע כו' כי באדם אם הוא יודע דבר מה ומתבונן בו יש ג' דברים א' היודע דהיינו האדם והשני המדע דהיינו במה שהוא יודע הדבר דהיינו השכל והשלישי היודע דהיינו הדבר הנ"ל. וקושיית הפילוסופים שאין מאמינים בהשגחה מפני שלפי זה אין אחדות

דעת

יצחק בירך: נעתק מכת"י 111 ח, ב.

הבל

ענין ב' מיני הבלים: נעתק מכת"י 396 סה, ב.

הוא המדע והוא היודע

להבין ענין הוא המדע: נעתק מכת"י 412 קנא, א. וכת"י ירושלים 4088 עא, א.

חיו ותירץ הרמב"ם ז"ל דהקדב"ה הוא המדע והוא היודע וכידיעת עצמו הוא יודע פי' כי הכל ממנו ואין לך דבר שחוץ ממנו ואין נפרד ממנו כהדין קמצא וא"כ לכאורה הוא קשה איך שייך בכל הבריות וזה כתובה בע"ח דהיינו בהשתלשלות כו' ולפי זה כשלומד אדם גמרא דהיינו שור שנגח כו' יהי' באצלו שוה כעומק הסוד דהיינו האידרא של הזהר כו' שהוא המדע למשל ממספר אלף שייך לומר מאה עדיף מעשרה לפי שמאה עשירית הוא מאלף ועשרה הוא חלק מאה מאלף אבל בדבר שהוא אין א"ס ואין מספר אין שייך לומר הרבה יותר טוב ממעט שכנגד הסך הכל שווה כיוון שאין מספר כמו שיש כמה פעמים אלף כך כמה פעמים מאות ועשרה ואחד הכל שווין. וזהו ענין שאמר הלל אם אני כאן הכל כאן ואם אני אין כאן מי כאן ולכאורה הוא תמוה שהלל עניו גדול ואמר על עצמו כך אבל באמת הוא כנ"ל ופי' אם אני כאן שהי' בשמחת בית השואבה דוקא אנשי מעשה וחסידים והיו מגיעים מעלות רוח הקודש ע"י שמחתם וזה אמר הלל בעת שמחתו שהי' עניו גדול אם אני יכול להעלות ע"י שמחתי גם הכל יכולים לעלות כן ואם אני אין כאן דהיינו שאין אני השפל יכול לבוא לידי מעלה זו מי כאן פי' מי יש חשובים והלא הכל שווים כו' מספר קטון ומספר גדול שווין נגד ה' א"ס ב"ה וא"כ אין חלוק ביני ובין הגדולים כמו מיכאל כי השוה ומשוה קטן וגדול. ונחזור לעניננו כיוון שהוא המדע כו' צריך ללמוד גם שור שנגח כו' כי שהוא א"ס ב"ה ושם אין חילוק והבן ודוק. אך א"כ כשאנו מדברים דברים בטלים נימא הכי אה"נ אם מתכוון לש"ש רק נק' בתר כתפוי אם שלא לש"ש כיון שהכל ממנו וזהו ענין יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים פי' כי אליעזר ע"א רצה ליקח נשמת רבקה אמן של ישראל מקליפות שהוא לבן לפיכך הוכפלה בתורה אף כשהם סיפור דברים כיוון שהמה בירור גדול וגם עובדא גדולה כנ"ל ולכן אם אדם מדבר דברים של מצוה או שארי דברים לש"ש הוא רק כתורתן של בנים כיוון שאינה עובדא גדולה. ודו"ק קצרת.

ותירץ הרמב"ם: הלי' יסוה"ת פיב הי'. מוינ' היא פסית.

כהדין קמצא: ראה ביר פכ"א, ה.

בע"ח: ניא: בו ית'.

שאמר הלל: סוכה נג, א.

יפה . . . בניס: ביר פ"ס, יא. פס"ו חיי שרה כד, לב. רשי' שם כד, מב.

(סגולה)

סגולה לבנים שיהי' הולדה. דהנה בעבודתו ית'ש נק' הולדה בן ובת יראה ואה'. והנה יש מי שעובד ואין לו יראה ואה' בפועל אך שיש לו בכח וצריך לזה עצה. דהנה אי' במדרש מעשה באיש א' שבא לפני רשביי שלא הי' לו בנים ואיל בזה"ל כשם שהלקוחין שלך הי' בשמחה כמ"כ עכשיו גם ההיפוך יהי' בשמחה ובמשתה ועשה כן. ובשעת השמחה אמר לה קח לך חפץ היותר חביב לך ולך לבינתך לשלום מה עשתה הביאה יין והשקתו מאד עד שישן על מטתו והביאתו לביתה וכשהקיץ משנתו ראה שאינו בכיתו, ואמר לה מה עשית לי זה ואמרה לו הלא אתה אמרת שאקח חפץ היותר חביב ואין לי חפץ היותר חביב לי יותר ממך שאתה חפץ היותר חביב לי מכל דבר שבעולם. ואח"כ עלה שבשביל זה היו לה בנים. והנמשל הוא ג"כ בעבודת ה' שישראל ע"י מעשיהם מעשה הצדקה והמצות בשמחה נתעורר אצלו ית' שמחה גדולה מאד וזהו אשקך מיין הרקח מעסים רימונים דהיינו שכ"א מישראל מלאים מצות כרימון והפנימי' הוא טוב מאד שהוא נק' עסיס רימונים המשקה שבתוכם כו' ובזה אנחנו ממשיכים אותו למטה שהוא החפץ היותר חביב באומרו מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כו'. דהנה ברא הקביה בשביל ישראל געה"ע הנק' ג"ע השמים וגעה"ת הנק' ג"ע הארץ ואעפ"כ אין לנו חפץ ורצון אחר זולתו לא בשביל עוה"ז ולא בשביל עוה"ב. ועמך מה שהוא עמך שאינו אחד לא חפצתי רק שאתה הוא חפץ היותר חביב. והוא באמת מתנה גדולה לנו מאתו ית' כמו ותתן לנו ה' אלקיניו במתנה שהוי' יהי' אלקיניו כו'. ועמך לא חפצתי בארץ שכשאני ארץ מה שייך לחפוף. וכשהאדם הוא עדיז בעבודתו ית' ואינו רוצה שום ד"א בלעדו אזי ממילא יכול להפך כו' מעלדאתכ"ס כו' שיהי' לו בנים הן בנפש דהיינו בעבודתו ית' יראה ואה' בן ובת וממילא בא גם בגשמי' בגוף שיהי' לו בנים ע"י שלא יחפוף שום דבר בעולם הן בנפש הן בגוף כו' רק רצונו ית' יהי' רצונו והכל א' וד"ל.

נוסח שני מהנ"ל

כלל לעבודת הבורא להיות הולדה בן ובת דהיינו דחילו ורחימו דהיינו שיש בכח כל א' מישראל רק שאינו בפועל כמו דבר הצומח ולא צמח

(סגולה)

סגולה לבנים: נדפס במאה שערים סמ"ה. גנזי נסתרות אור רב ע' סא. ונמצא בכתי' 94 (שממנו נדפס במ"ש) קנד, א. 424 רנב, ב. 693 פו, א. 929 ט, א. 1235 צו, א. נוסח שני מהנ"ל נעתק מכת"י 105 קטז, ב. 170 שטו, א. 1064 עד, ב. 1174 קו, ב. נוסח שלישי מהנ"ל נעתק מכת"י 115 נה, ב. 361 סט, א. במדרש: שהשיר פ"א, לא. אשקך . . רימונים: ראה שה"ש ח, ב. מלאים מצות כרימון: עירובין יט, א. מי . . בארץ: תהלים עג, כה.

כל צרכו, והעצה איך יבא לידי הולדה זו, ע"ד דאיתא במדרש מעשה באיש ואשה שלא הי' להם בנים ובקש לגרשה ונתן להם רשב"י עצה שיעשו סעודה בכדי שיתפרשו זה מזו מתוך סעודה ושמחה כמו שהי' הקירוב בנושואין ע"י סעודה וכן עשו ובתוך הסעודה אמר לה בעלה אני נתן לך רשות ליקח מביתי כל חפץ היותר טוב וישר בעיניך ותלך לבית אביך מה עשתה השקתו יין ונשתכר ונרדם וישן במטתו וצותה לעבדיה ולקחו המטה כשהוא ישן והולכתו לבית אביה וכשהקיץ הי' מתמי' האיך באתי לכאן והשיבה הלא אמרת לי שאבחר לי חפץ היותר טוב בעיני ליקח לי ולקחתי אותך לי שאתה ישר בעיני מכל שארי החפצים והלכו וספרו זאת לרשב"י והתפלל וילדו בנים. בנמשל ג"כ אי"א להוליד אהבה ויראה אלא ע"י שיקיים מאמר דוד המלך ע"ה מי לי בשמים וכו' פירש לאחר שיכיר את מקומו שהוא שפל מאוד בבחינת ארץ ולא יחפוץ בשום דבר בעולם לא עוה"ז ולא עוה"ב אלא כל חפצו ותשקתו לאחד האמת ולדבקה בו וזהו ועמך לא חפצתי וגו' וכדאיתא בווהר הק' למהוי אחד באחד ומחמת זה תהי' ההולדה של דחילו ורחימו ויבא גם הולדה בפשוטה כמשמעה ממש וזהו אשקך מיין הרקח מעסיס רימוני פי' מתיקות רימונים ע"ד אפילו פושעי ישראל מלאים מצות כרמון וכמאמר כפלח הרימון רקתך כו' או אפשר מיין הרקח כמו יין שבתחילה הוא סתום ומכוסה בתוך הזגין ואח"כ נתגלה ע"י דריכת היין כך בתחילה האהבה מסותרת בלב ישראל ואח"כ משנכנס יין יצא סוד פי' שנתגלה האהבה שלא יחפוץ בשום דבר ומחמת זה נעשה הולדה יראה ואהבה.

נוסח שלישי מהנ"ל

סגולה לבנים ענין הולדת בן ובת. דהנה בן ובת היינו אהבה ויראה. דאיתא במדרש מעשה באשה ישראלית ששהתה עם בעלה כמה שנים ולא הולידה לו ועלה בהסכמתו שיגרשנה והלך אצלו רשב"י ע"ה ואמר לו רשב"י ע"ה שכמו שהי' הקשר ביניהם בשמחה בעת חופה וקדושין וחתונה כה יהי' הפירוד ביניהם בשמחה ועשה האיש ההוא משהו גדול עד שמרוב שמחתו קרא לאשתו ואמר לה בגודל שמחתו שתברור לה חפץ טוב בעיניו ולא ימנע טוב ממנה מה עשתה האשה השקתו יין עד למאוד עד שנשתכר וירדם על מיטתו וציותה למשרתה ולקחו אותו במיטתו להשיאיהו לחדר משכבה והי ממחרת בהקיצו משנתו והנה הוא בית אשתו ושאל אותה מי הביא עד הלום הלא הוא רוצה לגרשה והשיבה לו אתה אמרת שאקח לעצמי חפץ היותר טוב בעיני אין חפצי לא בזהב ולא בכסף ולא באבנים טובות ולא במרגליות כ"א אותך לבדך אתה לבדך חפץ הטוב והישר בעיני. ויהי כאשר שמע את

בווהר הק': ח"ב קלה. א.

משנכנס . . . סוד: עירוביו סה. א.

הדברים נשאת חן וחסד לפניו וחזרה כבראשונה ובזכות זה נתן לה השי"ת ותיבנה הימנה זוכה לבנים ממנה. כך הוא בנמשל במאמר אשקך מיין הרקח מעסיס רמונים מעשים המצות שישראל מלאים כרימון בכדי להמשיך ית' בתוכנו כי מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ היינו שאין לי חפץ בשום טובה ותענוג לא בגי'ע העליון ולא בגי'ע התחתון כי אם אותך לכדך אני חפץ ובזכות זה יוליד תולדות בנפש בן או בת היינו אהבה ויראה כנ"ל. וגם בגלל יראה זרע יאריך ימים וד"ל.

היכל ק"ק

היכל ק"ק הוא בחי' ששם היחוד של המשפיע והמקבל [וז"ל הוהר פקודי דרנ"ט ע"א היכלא דא אקרי ארון הברית כו' והאי ארון הברית נקיש מצדיק, ופי' המק"מ ארון הברית היא המ' דאצילות שהיא בהיכל קד"ק דבריאה, נקיש כולא מצדיק מיסוד ז"א וע' מענין ארון הברית בזוהר ויקהל דף רי"ד ע"ב ור"פ נח דני"ט ע"ב מאן תיבה דא ארון הברית, ובפ' בראשית דלי"ג ע"ב בפסוק יהי מאורות. הנה ארון דא אספקלריא דלא נהרא, הברית אספקלריאה דנהרא, הנה ארון דא איהו מארת כו' הברית דא איהו שמשא דנהיר לה, והיינו תשכ"כ כו' והארון י"ל תשב"ע"פ, ובפרדס ערך ארון היא השכינה ונקראת ארון לפי שהיא ארונו של תפארת וכו' עכ"ל והאריך. ואי' במד"ד פ' תרומה פל"ד ע"פ ועשו ארון ובפ' ויקהל פ"ו ע"פ ויעש בצלאל את הארון] **המשפיע יורד ממקומו והמקבל עולה למעלה** למעלה והממוצע **ביניהם המהברם נק' היכל ק"ק כנוכר בזוהר פ' פקודי** [דף רנ"ח סע"ב ודף רנ"ט. עיי' כה"ג שיחוד משפיע ומקבל צ"ל ע"י שזה יורד וזה עולה כו' בלקי"ת בדי"ה תקעו בחודש דרוש השני, פרק ג ועמ"ש מענין היכל קדוה"ק בת"א בסופו סד"ה ובוה הנערה באה ובביאור ע"פ ואני נתתי לך שכס אחד. וענין מקום הממוצע המהברם יש להעיר ממ"ש במ"א שגי'ע החחחון הוא ממוצע בין רוחניות לגשמיות. בדי"ה ביום השמע"צ כנישין יהא לכוך, הרי אף שרוחניות וגשמיות רחוקים זמ"ז עכ"ז יש בחינה ממוצע ביניהן וכן יש ממוצע בין דומם לצומח והם הקרעלין וכן בין צומח לחי כו' ועד"ז יובן ענין ממוצע בין אצילות לבריאה ועד"ז אפ"ל ג"כ ענין הכתר

היכל ק"ק

היכל ק"ק: נעתק מכת"י 147 ריד, א. 170 רסג, א. 296 יז, א. 693 סט, א. 1174 סט, א. וכת"י ירושלים 28 יב, א. 4088 עא, ב. בכתי"ק 861 (שצ, ב) — הגהות הצי' למאמר זה, ומועתקות בזה, בין חצאי רבוע — באותיות איטלקיות. באוה"ת מג"א ע' ברצב מעתיק הצי' מאמר זה בתוספת הגהות אחרות, ומקדים: מה שמצאתי כתוב דברי רבינו ז"ל הקדמה א"ו ומסיים: עכ"ל המ"כ והגהתי מעט.

דאצילות הממוצע בין המאציל לנאצלים נק' ג"כ קדה"ק דאצילות ועמ"ש מזה בלק"ת בד"ה שבת שבתון בהביאור] כמו שידוע היות בחי' מיכאל וכל נשמותיהן של הצדיקים הוא עולם היצירה והחיות שלהם המחיה אותם בהיות צריך להיות איזה זיווג לאיזה השפעה או לאיזה אהבה חדשה או למוחין חביד חדשים צריך שיתעלה כל עיקר חיותם להיות נכלל חיותם ומוחין חביד שלהן במוחין של המשפיע ונק' החיות העולה מהם בחי' רחל [היינו בחי' ה' קטנה רחל, סד"ה בכ"ה בכסלו וע' בלק"ת פ' צו בד"ה משמח חתן מענין רחל, ומענין יעקב בחי"א סד"ה וישב יעקב, ובסידור שער חג הסוכות ע"פ הזהר אמור דקיג יעקב אמר אז יבקע, וגם יעקב גימ' ז"פ הוי' ובלק"ת פ' אמור ענין והכשבים הפריד יעקב בד"ה והניף הכהן אותם, וע"פ לא הביט און ביעקב וע"פ מה טובו אוהליך יעקב, ור"פ ויצא בחי"א] המקבל והמשפיע יורד ממדריגתו דהיינו מעולם הבריאה בחי' אלקות ונק' בחי' יעקב וצריך להיות קודם הזיווג נשיקין [ענין נשיקין פ"י בסש"ב פמ"ה שזהו ענין עסק התורה וע' בזח"ב פקודי דף רנ"ו ע"ב ועמ"ש בלק"ת בשה"ש ע"פ ישקני מנשיקות פיהו, וממש"כ לעורר כו' שיוורד אח"כ וכו' אפ"ל שזהו שהתורה מביא לידי מעשה שזהו השפעת הטפה כו', אי"כ השפעת הטפה הוא ח"י שמו"ע ח"י ברכאן דצלזתא נגד ח"י חוליות, וע"י עסק התורה נמשך הכח בתפלה, ומש"כ לעורר וכו' כן מתבאר בזח"ב פקודי דרנ"ו ע"ב שם כדין שארין נשיקין לאתחברא ומתערין שאר שייפין בתיאובתא וכו' וכדין שייפין כולהו מתערין אלין באלין וכו'] אתדבקות רוחא ברוחא לעורר מוחין דאבא בהתכללם יחד עד שיוורד אח"כ דרך חוט השדרה ונעשי' בחי' טיפה גשמי' [ע' לק"ת בשה"ש בד"ה שחורה אני ונאווה דרוש השני דר"ל ע"ד השפעת חכמה עילאה, בחורה שלפנינו זהו כמשל המשכת טפה גשמיות מהמוח כו'] דהיינו איזה השפעה והוא בחי' יסוד או איזה אהבה פנימי' כלי הנק' חסד או לכלי חסד והכל הוא בחי' כלים שנעשים לזיווג ע"י התדבקות חביד שלהם כו' ולפעמים נעשים מהזיווג הולדת מוחין חדשים כו' [מזה י"ל מ"ש בכהאריז"ל שלפעמים נמשך ביסוד מז"ת ולפעמים מג"ר, והיינו כשהזיווג השפעת אהבה ויראה זהו נמשך מז"ת, וכשהזיווג להוליד מוחין חדשים נמשך מג"ר כו'] וכל זה בהיכל ק"ק להיות יכולין להתחבר בחי' משפיע שלמעלה הרחוק מאד מבחי' המקבל שלמטה כו' והוא ענין השתחוואות יעקב שבע פעמים עד גשתו עד עשו אחיו בהיות יעקב למעלה מרכבה לקדושה ובעשו ה' ניצוץ קדושה ולהאסיף הניצוצות שבעשו בראותו יעקב אחיו ה' צריך יעקב לירד מדריגות הרבה עד גשתו אליו בקרוב ובהיות יעקב קרוב אליו בראות עשו אותו רץ לקראתו להעלות הניצוצות לשרשם כי כל דבר חושק

הוא עולם היצירה: הציצ שם הגי': נ' שצ"ל . . הוא עולם הבריאה.

מעולם הבריאה בחי' אלקות: הציצ שם הגי': נ' שצ"ל דהיינו מעולם האצ"י לבחי' אלקות.

כלי הנק' חסד או לכלי חסד: באוה"ת שם: ר"ל האהבה הוא פנימיות כלי החסד וחסד הוא חיצוניות

הכלי.

וכיו' בהיכל ק"ק: באוה"ת שם האריך כזה.

והוא . . עד אחיו: באוה"ת שם: ר"ל מענין זה יובן ענין ירידת יעקב בהיכל הרצון כו' וענין הנשיקין כו'.

לשרשו כמו נר קטן בהתקרב למדורה גדולה יאסף אליו וכן בתפילת ישראל נתגבר הקדושה עד שהניצוצות המפוזרים בגוים מתאספים ומתדבקים לשרשם והם הגרים שאפי' בלא דעת חפץ מאד לדת יהודית אף שהוא רחוק מאד מיהדות אך הוא כמשל נר אצל המדורה כו' ולכן וישקוה נקוד על וישקוה שהניצוצות שרשם מעולם הנקודים שמשם נפלו בשבה"כ והם נתעלו בדרך זיווג שהוא בבחי' נשיקין בתחילה. אך א"כ הי' עשו כלה לגמרי והי' כלא הי' בהעלות הניצוצות ממנו ביעקב כו' אבל מפני שלא הי' הזיווג רק למעלה בשרשו של עשו וע"כ נשקו אבל למטה ממש אצל עשו לא בכל לבו הי' לכן נשארו ניצוצות כו'. ואבות סימן לבנים כיון שהם השורש מה שעתידי להיות עבודת הבנים הי' בקיצור במעשי' כך כמו נקודים עקודים מה שבאצילות הי' בהם והבן.

המשכה (השגה בעולם)

מורי זלה"ה הי' נוהג כשנפלה לו איזה השגה במוחו הי' אומרה בפה אף שלא יבינו השומעים כ"כ שהי' מדברה רק כמו בפ"ע כו'. והטעם לזה הוא בכדי להמשיך את ההשגה שנפלה לו בזה העולם בבחי' יציאת הדיבור כשמדברה בפיו ע"ז שמדברה בצירופי אותיות הדיבור ממשיכה לעוה"ז ואזי כשימשיכנה לעוה"ז יוכל אחר אף שהוא בסוף העולם להשיגה ע"י יגיעתו בתו"ע שיוכל ליפול במוחו זו ההשגה מאחר שישנה בעוה"ז ע"י שהמשיכה בדברו אותה ביציאות הדיבור כנ"ל לכך יכולה ליפול במוח אחר ע"י יגיעתו כנ"ל. אבל אם לא הי' ממשיכה לעוה"ז ע"י הדיבור כו' אף שייגע אחר הרבה לא ישיגנה במוחו שאינה נמצאת בזה העולם שהיא בשמים כו' וד"ל. וזה הי' כוונתו שהי' מדברה בפ"ע שלא לצורך השומעים רק בכדי שימשיכנה לעוה"ז כו' ויוכל ליפול במוח אחר כשייגע בתורה ותפלה כנ"ל וד"ל.

והם הגרים . . מיהדות: באוה"ת שם: לא גלו ישראל אלא כו'.

המשכה (השגה בעולם)

מורי זלה"ה הי' נוהג: נדפס במאה שפ"ט. גני נסתרות אור רב ע' כה. ונמצא בכת"י 94 [שממנו נדפס במ"ש] פ"ב, ב. 111 סה. ב [ככותרת: ביום ד' ע"ט"ב בסעודה]. 1007 רפ"ב, ב [ככותרת: ע"ט"ב בסעודה]. וכת"י ירושלים 3496 עב, א. לכללות הענין ראה לקו"ש ח"ג ע' 209 בהערה.

העלאה ובירור

להבין ענין העלאות ובירורין וההפרש ביניהם כי העלאות היינו שאינו מעורב טוב ברע כלל רק כ"א עומד בפ"ע אך שהרע מלביש לטוב ואינו יכול לעלות ולאחוז בשרשו מחמת שהוא אסור בידי החיצונים וזהו נק' חולת אהבה ומחמת שמבקשת לדבק בשרשה ואינו יכול מחמת שהוא אסור בידי החיצונים ק"נ. ובירורין היינו שנתערב הטוב ברע בבחי' הסתר פנים ע"י צימצומים רבים יתדמה לו שהוא יש ודבר כו' ואני לו כו'. ובאמת כל מה שאנו עושים העלאות ובירורין הן בקליפות נוגה שיש בה חלק טוב שפעמים נכללת בקדושה והיא עולה ע"י תו"מ כו' וכיחוד בשעת תפילתנו ולכן יש בכל עולם ועולם היכל ק"ק וקדשי קדשים פ"י כי עולם היצירה נגד עולם הבריאה אינה ערך ודמיון כלל ועד"מ כאשר הרב מלמד לתלמידו הקטון שצריך לצמצם את שכלו בצימצומים רבים עד שיוכל גם הקטון להשיג את הדבר והקטון מעלה עצמו שיוכל ליחד שכלו בשכל הרב וזה נק' ק"ק ובירורין שאנו עושים הן בקליפות נוגה שגם הרע שלו נברר ניצוצין טוב המעורב אבל ג' קליפות הטמאות לגמרי אין להם בחי' העלאה כלל ואפי' להתברר לא יוכלו עד ביאת המשיח שיהי' בלע המות לנצח וזהו מחי' מתי' שמת נק' בחי' ג' קליפות הטמאות לגמרי ורופא חולים שהוא חולת אהבה היא העלאה שבנוגה וזהו וכרות עמו הברית לתת את ארץ הכנעני וגו' שהם שורש רפ"ח ניצוצין ותקם את דבריהם וזהו המתנה נתן הקב"ה לאברהם אע"ה ולזרעו להעלות ולברר הרפ"ח ניצוצין הנ"ל כי הם ממקום גבוה יותר מצד הקדושה הנק' מכ"ע כמאמר הכתוב לפני מלוך מלך בישראל כמבואר בע"ה היכל א"ק שער א' ולכן הנשמה אינה צריכה להתברר כי היא כולה טוב ואין בה רע כלל רק היא מלובשת בנפש הבהמיות ק"נ המסתירה ומלביש' מכל צד וצריכה היא להעלות בירורין אין שייך בה כלל. ובאמת שכל מה שאנו עושים בירורין בזמן הזה עדיין הם מכוסים רק שהם נגלי' ומיוחד' בתכלית היחוד והחיות מהרע נברר לצד הקדושה רק שהיא בבחי' העלם והסתר וזה שאין נראה לעיני' רק שהיא נגלית בעולם האצילו' ולע"ל יראה כל בשר בעיני השכל אנושי וכמאמר הכתוב כי עין בעין נראה וכו' אבל הקליפות הטמאות לגמרי אפי' לע"ל לא יתעלה מהותן ועצמותן כלל מחמת שאין להם שום קדושה מצד עצמן רק הארה שבא בבחי' אחוריים דקליפת נוגה ואותו העלאה יסתלק לשרשה בהעלאת קליפת נוגה ורוח הטומאה אעכ"ר מן הארץ כי יתבטל מציאותו לגמרי וד"ל.

העלאה ובירור

להיע העלאות: נעתק מכת"י 396 צו. ב.

ואני לו כו': אצ"ל: לי יאורי ואני כו'.

זהו נק' ק"ק: ראה לעיל ד"ה היכל ק"ק.

וכרות . . הכנעני: נחמ" ט, ח.

לפני . . בישראל: וישלח לו, לא. דה"א, א, מג.

כי עין בעין נראה: ע"פ ישעי' נב, ח.

ורוח . . הארץ: ע"פ זכרי' יג, ב.

התבוננות

להבין ענין מצות לא תעשה ומצות עשה ויראה תתאה ואהבה רבה ואהבת עולם וענין ק"ש ותפלה ותורה. דהנה ענין מלכות הוא התנשאות והגדלה ואינו מערך העם כך כביכול מדת מלכותו הוא התנשאות והבדלה כנ"ל ואינו מערך העולם נמצא זאת הבחינה מלכות חייבה מציות ההתפשטות ושיהי' מי שיבטל נגדו וצימצום והסתר הזה הוא בעצמו חיות הנבראים והנמצאים מהתפשטותו וזהו שני תנועות המקור והתפשטות כי אין מלך בלא עם אף כי וישב ה' מלך לעולם שהיא בחינת ישיבה והרכנה לפניו אך הנה ה' בחכמה יסד ארץ, ואבא יסד ברתא, וישראל עלו במחשבה וקודש ישראל לה' אך ההתהוות המקור הוא בודאי כ"ח מ"ה בחינת והחכמה מאין תמצא אשר בחכמה יש ג"כ שני תנועות בחינת משפיע להתהוות המקור ובחינת מקבל וזהו יראה עילאה בחינת ביטול אמת אך צריך להתעורר יראה בקדמיתא דהיינו יראה תתאה שהיא ג"כ אותיות ראה הנתפס במוחו רק שיראה תתאה הוא שהוא רואה שהוא אין מהות כלל אבל יראה עילאה הוא שרואה שכל זה אין ואפס ממש כמו קודם בריאת עולם כו' כי בידיעת עצמו יודע כו'. אך כל זה אינו נתפס כ"א במוחו כנ"ל ולא נגע מהותו כלל לזה צריך להעמיק דעתו דהיינו שיפול מזה פחד בלבו ממש כמו שמפחד מאדם גדול שיעבור במהותו ממש ואז ההרגשה לפי ערך התנועה כי בלב שייך פחד ורשפי אש. וזהו בזאת יבא אהרן בזאת דייקא אהרן בחינת אהבה ותשוקה וזה השער לה' תרעה לעלאה ב' והמשכה ובחינת סוכב כל עלמין. אך קודם התפילה צ"ל נמיכת הרוח פשוט להשפיל גופו וגם כל היום כולו כמאמר לשארית נחלתו כי אין וכו' אלא למי שמשים עצמו כשיריים כמי שאינו גם יהי' כל תנועותיו כמו שעומד המלך עליו ורואה במעשיו כו' וזהו

התבוננות

להבין ענין מצות: נעתק מכת"י 269 רפס, ב. 396 פא, ב. 1064 נד, א [ובכותרת שבראש הדף שם (נד, ב) „דרוש התבוננות“].

מצות . . ותורה: ג"א: מלכות וענין תפלה ותורה.

אין . . עס: בחיי וישב לח, ל. כד הקמח ערך ר"ה. עמק המלך שער שעשועי המלך רפ"א. ס' החיים פ'

גאולה פ"ב — ראה פדריא פ"ג.

וישב . . לעולם: תהלים כט, י.

ה' . . ארץ: משלי ג, יט.

אבא יסד ברתא: תקו"ז תקון סט (קה, ב).

ישראל עלו במחשבה: ביר פ"א, ד.

קודש ישראל לה': ירמ' ב, ג.

והחכמה מאין תמצא: איוב כה, כ.

בידיעת עצמו יודע: רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"י.

בזאת יבא אהרן: אחרי טז, ג. וראה זח"א יא, ב. אגרות-קודש אדה"ז ע' קעב.

זה השער לה': תהלים קיח, כ.

לשארית . . כשיריים: מיכה ז, יח. ר"ה יז, ב.

תבירא דרוחא. וק"ש קטנה הוא קבלת מלכות שמים כנ"ל. ואח"ז הודו לה' והללויה ואהבת עולם הוא לצאת מהצימצומים והסתרים וכל אחד ואחד לפי ערך כי אף נפש דמלכות דמלכות דעשיה יש בכחה לפי ערך כנ"ל הראי' והביטול דרך משל מהתפשטות רב מאוד מתנועת עשי' כמה ואיך ומה ותנועות החכמה מזה כנ"ל וכן בכל עולם ועולם כפי השגת נשמתו ושרשו למעלה יוכל לראות במוחו הביטול והעיקר שיעבור במהותו כנ"ל ויתגלה נקודת לבו להיות בחינת כלה שארי ולבבי כו' ועמך לא חפצתי כו' ואהבה ויראה הם גדפין להעלות נקודת הלב אשר קרי תדיר ולא שכיך אלקים אל דמי לך וזהו ימינא ושמאלא ובינייהו כלה כנ"ל וזהו אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי כלי פי' בחינת אשה יראת ה' אלא למי כו' כלי כו' דהיינו כאמיתית הכלי ולא להיות כלי כנ"ל אז הוא כלי לאיס אשר באמת תנועת הכלי להגביל וכאן אין שייך הגבלה כנ"ל אדרבה כו' וכשעושה כלי כנ"ל אזי הבחינה שוה בכל נפש כי לעולם דברך נצב בשמים בחינת אריך וד"ל. רק שבדורות הראשונים ה' מופשטים מאוד מצמצומים ולא היו צריכין כ"א לק"ש דאורייתא דהיינו היחוד למהוי אחד באחד אך אנחנו המצומצמים צריכין לתפלה דהיינו לחפור ולצאת מהצימצומים והסתרים כנ"ל ושיהי' כלי וזהו העלאת מ"ן ובאתערותא דלתתא כו' ואז מגיע לק"ש שמע ישראל קודש ישראל לה' כו' בראשית ברא קוב"ה עלמא ותורה נקראת ראשית ישראל עלו במחשבה כשלהבת הקשורה בגחלת כו' הוי"ה אלהינו מהוה להיות אלהינו הוי"ה אחד, ובשכמל"ו כי ועד בחילופי אתוון ג"כ אחד דהיינו אח"ד באחד בחינת ואהבת את הוי"ה אלהיך בכל לבבך בשני יצריך לאהפכא חשובא ומלכות הרשעה מהרה תעקר כו' כי זה לעומת זה עשה וכו' בכל נפשך אפילו הוא נוטל החיות ממך ובכל מאדך דהיינו שלמעלה מן הטעם ודעת אהבה רבה ואז והיו הדברים האלה על לבבך התורה הוא עצמיות רצונו ככיכול רק שצריך המשכות התפילה שהיא חנינה אתה חונן רפאינו כו' כי אם צדקת מה תפעל לו לזאת צריך לעורר רחמים ולבקש חנינה להיות כלי מוכן כנ"ל וכמשל הבן המעורר אהבת אביו אליו כי ממקורו נחצב וממילא מתעורר אף שבלא התעוררות לא ה' כו' כן אנחנו עם כל

שיעבור במהותו כנ"ל: נ"א: שיכנוס בתוך מהותו.

כלה שארי ולבבי: תהלים עג, כו.

אהבה . . גדפין: תקו"ז ת"י (כה, ב).

קרי . . שכיך: ראה זח"א קצח, ב.

אלקים . . לך: תהלים פג, ב.

ימינא . . כלה: פיוט אומר בשבתיו.

כנ"ל: אוציל: כו.

אין . . כלי: סנהדרין כב, ב.

אשה יראת ה': משלי לא, ל.

לעולם . . בשמים: תהלים קיט, פט. וראה סה"מ תקס"ז ע' רט (בשם הה"מ).

זה . . עשה: קהלת ז, יד.

אס . . לו: ע"פ איוב לה, ז.

מעשינו כנ"ל נצרך לעורר כו' ואחר שנעשה כלי אם לא ימלאנה מים היא ריקה ולזאת צריך למלאותה במי התורה שהוא עצמי כנ"ל כידוע וד"ל.

בענין הנ"ל

ראשית הידיעה כי תכלית האדם בידיעת ההשתלשלות מעילה ועלול כו' הוא רק לתועלת אהבת ה' שתקבע בקרב איש ולב עמוק ע"י ידיעת גדולתו ית' בהשתלשלו' העולמו' ברכויו מדרגו' בכמה צמצומי' כו' שאין ידיעה בא"ס ב"ה בכבודו ובעצמו דלמחתב"כ אלא מצד פעולותיו והתפשטו' אא"ס ב"ה מריש כל דרגין כו' וידיעת גדולתו והתפשטו' אא"ס ב"ה לכל חד וחד לפוש"ד היא הגורמת לעורר את האהבה בנפש האדם עד שתחפץ לאהבה את ה' ולדבקה בו. ולזאת חובה על כל אדם להעמיק שכלו ותבונתו בזה. הגם שעדיין לא יצא י"ח להבחין מהות עצמו' האורו' העליוני' המשתלשלות בכל מדרג' ומדרג' ורוחניותן ודקותן להפשיטן מגשמיות שאין חשש כ"כ גם אם לא יוכל להפשיטן שהרי אינן אלקות ואינו עובדן ח"ו רק שכוונתם בהשגתם ליוצר הכל והוא א"ס ב"ה דלמת"ב ואם הי' שייך איזה תפיסא בי' ממש כבי' הי' צ"ל השגה זו על בור"י שלא יגשם ח"ו אבל מאחר דלמחתב"כ ואינו משיג רק פעולותיו וכוונתו רק שכדי שיתפעל הלב לאהב' ה' מה דלית מחתב"כ אי"כ השג' זו בפעולותי' להפשיטן מגשמיות אינה חובה כ"כ מאחר שאעפ"כ יש לו התפעלות וכמו ענין מרכבת יחזקאל פני אר"י פני שור כו' וארבע כנפים לא' כו' כאשר יהי' האופן כו' וגביהם שהכל עד"מ וחידה בלשון גשמי וכן בלשון רז"ל קרסולי החיות כו' שוקי החיות קרני החיות כו' והדבר ידוע שא"ז אלא דרך משל וחידה שאין חיות הקודש שבמרכבה מלובשי' בגוף גשמי כלל ואעפ"כ דברו חכמי' בלשון זה כדי לשבר את האוזן גשמי לפי מה שהיא יכולה לשמוע ובכדי שיתפעל לב איש בקרבו לאהב' ה' מצד רבויין וגדלן שכל מה שלמעלה מעלה הוא כנגד כולם

נצרך לעורר: נ"א: וצריך להתעורר.

עצמי: נ"א: נצחיות.

בענין הנ"ל

ראשית הידיעה: נעתק מכת"י 931 י, א. וראה סה"מ תקס"ה ע' ד.

לעורר את האהבה: . . עד שתחפץ: ע"ס שה"ש ב, ז, יח, ד.

לאהבה: . . ע"ס עקב יא, כב.

פני אר"י: . . וארבעה כנפים: . . האופן: . . וגביהם: יחזקאל א, י, ה. סז, יח.

בלשון רז"ל: חגיגה יג, א.

כדי לשבר את האוזן: . . לשמוע: ע"ס מכילתא ופרשי' יתרו יט, טז, יח.

נגד מה דלמט' מטה כו' הגם שאינו מבין מהותם ואיכותן של חיות הקודש ומהות ענין קרסול'י ושוק'י ברוחניותן ודקותן לא חששו חכמי' מאחר שעכ"ז יתפעל לב האדם. וכן הוא הענין בדברי' הנאמרי' בזהר וע"כ מכמה מיני רבוי ההשתל' בכמה מיני רבוי צמצומים שאף מי שאינו יודע הדברים על אמיתתן ועל בוריין במהותן ועצמותן מ"מ איש איש הנלכב ילכב וילהיב לבבו ונפשו לה' כאשר יעמיק שכלו ותבונתו איך הם רבוי המדרגו' דרגין על דרגין ודא מוחא לבא כו' כל מה שלמטה מטה הוא כאין ואפס לגבי מה שלמעלה מעלה. ולזאת מוטל על האדם חובה להעמיק בהן ולייגע שכלו כפי יכלתו כאויא' לפושד' לפי שכלו יהולל איש שכפי עומק דעתו בגדולתו ית' כך תגדל אהבתו אליו ית' ובפרט שמחמת שהאדם בטבעו מנעוריו מורגל בהשגו' גשמי' בראותו לפניו תמיד מעשה שמי' וארץ גשמי' ואי לזאת תכבד עליו העבודה לאהבה את ה' שהוא למעלה מגדר השגה ולמתכ"כ כו' אשר ע"כ צריך האדם להרגיל שכלו ותבונתו להשכיל במושכלות העליונו' המופשטו' מהגשמיות והרגל זה עושה טבע שני וכדאית' באד"ק שאפי' טפה א' בכל יום עושה נקב אפי' כאבן כו'. וע"י האמונה לבדה לא יתפעל בנפשו מקרב איש ולב עמוק כ"כ כי האמונה היא בחי' מל' דאצי' נק' בספרי' בשם עטרה כלומר שהוא עדימ' בחי' עטרה הסובבת ומקפת ע"ג הראש ומוחין מלמעלה בבחי' מקיף אבל אינה נכנסת בפנימי' הלב להיות הלב מתפעל כו' כ"א ע"י ידיעה וכמ"ש דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם כו' וד"ל.

התחלקות (ח"ג)

להבין מפני מה כל הבחינות וכל הטעמים וגם החיות אינם שוין בעולם העשיה הלא לכולם שורש אחד מאלהותו ית'. הענין הוא מפני שיש למעלה ג"כ בחינות בזה דהיינו בחינת חסד שבחסד חסד שבגבורה גבורה

וע"כ: אוציל: וע"ה.

לפי . . איש: משלי יב, ת.

והרגל . . שני: שבילי אמונה נ"ד ש"ב.

וכדאיחא באד"ק: ציל: באדרינ. והוא שם פ"ה, ב.

נק' בספרים בשם עטרה: ראה הקדמת פ"ה הראב"ד לספר יצירה. וראה זחיג רל, א, רעג, ב. ת"ז בהקדמה

(א, ב). פרדס שער ערה"כ ע' עטרה. ובכ"מ.

דע . . שלם: דה"א כת, ט.

התחלקות (ח"ג)

להבין מפני מה: נעתק מכת"י 147 כט, ב. 184 תיב, א. 349 פז, א. 424 רמב, סע"א. 1064 פו, ב. 1174 קד, ב

[בכמה מהם בא בהמשך לדיה הללו את ה' מן השמים (הנדפס לעיל תהלים קמח, א הג'), ומתחיל: עוד אמר מפני מה כו'. וזהו מה שמסיים: וזהו השמים כו'].

שבחסד וכו' מזה נעשה התחלקות בחינות למטה ג"כ בעולם העשיה. והנה למשל כמו שלוקחים כמה עיסות מתוק ומר וממוצע ומערבים יחד ואח"כ חולקים אותה לכמה חלקים אלפים ורבבות בכך נופל ומגיע לאיזה חלק יותר המתוק ולאיזה חלק יותר המר מזה נעשה כל התחלקות הבחינות. והנה להבין מהו חסד וגבורה דהנה חסד הוא להשפיע בלי גבול והוא חסד אצל למטה אבל הוא ירידה אצל למעלה שירד להשפיע ע"י צמצומים למטה והגבורה הוא להיפך שמונעת השפעתה למטה והוא גבורה אצל למטה מ"מ הוא חסד לשל מעלה וגם אצל למטה הוא חסד שאם לא הי' מניעה מלהשפיע את החסד כמו שהוא רוצה להשפיע בלי גבול לא היו יכולים לסובלו והוא כמו משקה ששופכין מכלי לכלי שצריכה משפך לצמצם את המשקה בתוך הכלי השני שבלתי המשפך הוא נשפך לחוץ ג"כ הרבה והוא שאינא אצל אברהם לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל מהו שיצא דהנה אברהם הוא חסד גדול ואמר לו ישמעאל יחיה לפניך שבקש אפילו עבור ישמעאל מחמת מדתו כך נשפע ג"כ להחיות אפי' בשביל ישמעאל, ולא כיצחק שיצא ממנו עשו שיצחק בחינת דין אצל למעלה ונשפך ויצא ממנו בעצמו בחינת עשו בחינת גבורה אלא כיעקב שהיתה מטתו שלימה מחמת שהיה ממוצע ולכן נקרא בחיר האבות. והנה כל העולמות אינם רק שמרי שמרים של אותו אין ואפס ויש לראות שאם בשמרים כך ק"ו למעלה כמה מדריגות. וזהו שכתוב בזהר שדוד היה עוסק אחר חצות בתושבחי דאורייתא ולהבין מהו תושבחי דאורייתא דהנה מה שאדם יכול לשבח בשכלו לפי מה שהוא רואה אלהות בעולמות מברואיו אינו מהלל אותו רק באות אחד משא"כ כשלומד תורה הוא רואה השכל של הדין הן בדיני איסור והיתר או דיני תם ומועד ודיני מציאה הם שכל גדול ואורייתא מחכמה נפקת והוא יותר שבח והלל לו ית' והוא נקרא תושבחי דאורייתא אבל מ"מ טעמי המצות לא נתגלו להבין מפני מה הדיו כך לכאורה נראה שיש כמה דינין שהם נראים סותרין שזה מחייב וזה פטור אך זהו נקרא פנימיות התורה שאין יכולים להשיגו בזה העולם בגוף שכר מצוה בהאי עלמא ליכא כ"א לעתיד לבא א"י. והנה כשעושין איזה מצוה אין לעשות בשביל עוה"ב וזהו עוסק בתורה לשמה דהיינו לטובה והוא רק לקיים עלמין וזהו השמים ושמי השמים והמים אשר מעל השמים הם שכליים העליונים כולם יהללו את שם ה' אבל השם בעצמו כי נשגב שמו לבדו אי אפשר להשיגו וד"ל.

לא . . . ישמעאל: ראה פסחים נו, א.

לו . . . לפניד: לך י, ית.

בחיר האבות: ב"ר פצ"ו, א.

שכתוב בזהר: ח"ג רס, א.

אורייתא מחכ' נפקת: זחיב סב, א. פה, א. ככא, א. זחיג קפב, א.

שכר . . . לינא: קידושין לט, ב.

השמים . . . שמו לבדו: ע"פ תהלים קמח, ד"ה. יג.

התלהבות

להבין ענין התלהבות הלב. הנה ענין מס'נ ידוע שהוא מסירת הרצון בלבד דהיינו שלא יחפוץ ויחשוק לשום דבר מעניני העולם מפני רבוי התשוקה שבלבו למעלה לדבקה בו ית' וכל התשוקות זולתו כלא הם בעיניו לחשוק להם. וזהו ועמד לא חפצתי בארץ כו' שהרצון כולו לה' ומפני תגבורת הרצון והתשוקה אינו יכול לחפוץ שום דבר זולתו כנ"ל. ותשוקה כזאת אינה באה לאדם כי אם מבחי' דעת דהיינו התקשרות. והנה ידוע היות לכאו"א מישראל בחי' אהבה מסותרת נר אלקים נשמת אדם חושק לשרשו כו'. והנה אף מי ספר מרע ועושה טוב באמת בהתבוננות גדולת הבורא ויכול לכא לידי אהוי"ר אמיתית מהתבוננותו אעפ"כ נק' לא עבדו. כמ"ש ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו. דהיינו אם הוא סור מרע מפני שידוע לו שנפשו חלק אלוה ממעל ולא יגורך רע כתיב ומפני זה אינו רוצה ליכנסו בקליפות ולהפריד מהשיי' או שעושה טוב מפני שלאחר התבוננותו תפול עליו איזה תשוקה לדבקה בו כנ"ל כ"ז נק' לא עבדו כי פי' עובד בלה"ק הוא תיקון הדבר עד שנעשה הדבר חדש כתיקונו כמו עורות עבודין שהעור לאחר עבודו נתתקן עד שכמעט הוא חדש ואינו כמעט מהמהות שהי' בתחילה וכו'. ואין פי' עובד לשון עושה כמו שסוברים העולם כו' וא"כ פי' עובד אלקים הוא המתקן דבר בעבודתו זו היא לשון העבודה. ומהו העבודה ידוע מאמר הזהר כל מאן דלא מהפך חשוכא לנהורא ומרירו למיתקו כו' לית לי' חולקא כו' והוא ענין הפיכת הרצון שהוא מס'נ דהיינו כשיבא לו איזה תאוה היפכנה כולה שיהי' לה' לבדו הרצון והתשוקה כמ"ש ועמד לא חפצתי בארץ כו' וכענין וע"כ אתה חי כו' שיהי' החיות שהוא חי בזה העולם בעל כרחו. מפני שאין רצונו מיושבת ומתקבלת בשום דבר מעניני העולם רק תשוקת לבו תתלהב להיות נפשו יוצאת מגופו להדבק באור החיים האמתיים. ויבא לו זה מהתבוננותו היות עה"ז הגשמי כלא ואין ממש נגד החיות שמחיה אותו. ומה שנראה לעינינו זה העולם ליש הוא מפני הסתרת החיות ממנו כדי שיוכל זה העולם להיות בכחי' יש וכן עדי"ז בכל עולם ועולם דהיינו שלהמחי' זה העולם בא ג"כ חיות מעולם שלמעלה ממנו להחיות אותו. רק ההפרש הוא שלהמחי' בא החיות של ו' אלפים שנה ברגע

התלהבות

- לה"ע התלהבות: נדפס בבונה ירושלים ס"ז. ונמצא בכתי" 94 קנח, א. 109 קכו, ב. 167 קנד, ב. 184 תלו
 א. 239 סב, א. 270 י. א. 349 סט, א. 411 נד, ב. 415 כה, ב. 424 רלח, א. 757 סז, ב. (רק חלק) 1007 רנ ג, א.
 1174 צה, ב. 1240 רכ, ב. וכת"י ירושלים 5150 רמ, א.
 ועמד לא חפצתי: תהלים עג, כה.
 נר . . אדם: ע"פ משלי כ, כו (וראה פסחים ז, ס"ב).
 ושבתם . . עבדו: מלאכי ג, יח. וראה תגיגה ט, ב.
 לא יגורך רע: תהלים ה, ה.
 מאמר הזהר: ח"א ד, א.

א' וזה החיות מתי' את העה"ז שהוא בבחי' זמן משך ו' אלפים נמצא תמיד עושה יש מאין כנ"ל. שבחי' הגשמי בטל לגמרי אל בחי' הרוחניות ולפי ערך זה הוא למעלה עד א"ס ביה. לזאת יצמא נפש האדם להדבק נפשו באור פני מלך ה' החיים האמיתים המחי' את הכל ולמאוס בבחי' אחרים. דהנה מבחי' נוק' דז"א יוצא הצואים כידוע הנאמר ע"פ ונשב בגיא מול בית פעור כו' שהם עושר וכבוד וכל השפעת טוב העה"ז וכעד"ז למעלה למעלה כו'. והפנים דז"א הוא עיקר החיים האמיתים המחי' את הכל לכן יצמא נפש האדם להדבק נפשו בפני ה' ותשאר שם וימאס בהולכו בעה"ז בבחי' כו' וזה כל בקשתינו ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך כו'. יאר ה' פניו כו' וזה כל עיקר הגלות כו' המתבונן בכל זה ותתלהב נפשו למעלה מפניו זה נק' עובד אלקים אבל לא עובד הוי"ה עדיין וד"ל.

התפעלות

להבין ענין התפעלות הלב. דהנה ידוע שענין ההתבוננות פי' הכנת הדבר באורך ורוחב כו' דהיינו שיהי' השכל באר אצלו היטב בבחי' תפיסא כמוחו ממש. אך לפי צ"ל ענין בינה ליבא איך שייך בחי' בינה בלב. אך הענין שצריך שהלב תתפעל ג"כ מהתבוננות שבמוחו דהיינו שאחר שענין ההתבוננות יהי' באורים אצלו בהרחבה כמוחו ממילא תתפעל הלב ג"כ כמו שאנו רואים בגשמיות שכשהוא מבין בשכלו דבר הנוגע אליו מתפעל הלב ממילא כרשפי אש כו' כמ"כ צ"ל בעבודה שבלב זו תפלה שיעמיק דעתו ושכלו בקשר אמיץ וחזק בענין ההתבוננות שהוא מתבונן כאלו רואה ממש אזי ממילא תתפעל הלב ברשפי אש שלהבת העולה מאליה דוקא ולא שיהי' זה עיקר מכוונו בעמלו להתפעלות דוקא כמ"ש במ"א כ"א לעמול א"ע בגוף ונפש ביגיעה רבה ועצומה להעמיק דעתו ורוח בינתו ולתקנם בהכנעה יפה שיהי' שכלו ודעתו מקושר כמו בדבר גשמי ממש שרואהו בעיניו הגשמי' כמ"ש בלק"א ואם תתפעל הלב דהיינו שתכנס התשוקה שמבין כמוחו שכך יאתה כו' נכנס בתוכיות הלב ממש בבחי' רשפי אש התשוקה וכו' הרי טוב,

ע"פ ונשב בגיא: ראה ד"ה זה לעיל (ואתחנן ג, כט) ובהנסמן שם.

ברכנו . . פניך: נוסח התפלה.

יאר ה' פניו: נשא ו, כה.

הגלות: ג"א: הגדלות.

התפעלות

ה"ע התפעלות: נעתק מכת"י 94 קנו, א. 1007 רנא, ב. מאמר זה נמצא בלשונו גם בכת"י 80 ז, א. 932

עב, ב. 749 כד, א. אלא ששם נוספו בו הגהות קצרות — בין חצאי עיגול — לא נודע למי. ומעתקים בזה.

ואף אם לא יתפעל מ"מ הדבר הוא אמת מצד ההבנה וההסכם במוח שכך הוא רק ענין בינה ליבא שצריך להעמיק דעתו במאד מאד בהתפעלות השכל עד שהתפעלות השכל יכנסו בלב ותתפעל הלב ג"כ ברצון התשוקה וכניל שזהו ראי' ובחינה על התבררות השכל שכאשר אין הלב מתפעלת ממילא אין השכל ברור כידוע מעניני עוה"ז כניל כו' דהיינו שהוא הסימן שאינו מגיע עדיין לעצמותו וד"ל. כמ"ש במ"א. והנה ענין בינה הוא שידוע שיש כמה בחי' בנינה דהיינו מקודם צריך להתבונן בעוצם הפלגת הדבר והתפשטותו מגשמי' דהיינו שזו הבחי' אין ערוך כו' שכל בחי' ומדריגה התחתונה כלא ממש לגבי בחי' ומעלת מדריגה שלמע' הימנה כידוע שמל' דאצי' נעשה עתיק לבריאה כו'. וזה המדה יושג בכל פרטי ההשתל' למע' עד אין קץ כו' כמאמר אין ערוך לך שמהו"ע כביכול כו' כמ"ש במ"א. ואח"כ צריך להתבונן שייכות שיש לו עם הדבר שכיון שהאמת הוא שאין ערוך כו' מה השייכות שלו כו' שהו"ע בחי' ישראל עבמ"ח ישראל עם קרובו של מהו"ע ממש כביכול כו'. ואח"כ צריך להתבונן עוצם ריחוקו מאור פני מלך חיים וכו'. ואח"כ יתבונן איך ובמה יש באפשרי להשיג הדבר לקרב א"ע להתקשר אליו כו' אזי כשיהי' פרטיות ההתבוננות באורים אצלו היטב כל פרטיות בחי' הנ"ל אזי ממילא תתפעל בבחי' בינה ליבא והו"ע הארת בינה אם הבנים. והנה עיקר התפעלות הלב הוא צ"ל בבחי' ביטול דהיינו שהביטול שבמוחו יגיע ללבו ולא די במה שהמוח לבד מסכים לזה להבטל כו' כ"א יאיר ויגיע ללב דוקא בבחי' עצמי' כו' והו"ע הלב רואה כו' שזו הארת בחי' חכ' שבנפש בהמדות כידוע שבחי' חכמה הוא בחי' כח מ"ה בחי' ביטול והוא בא ג"כ ע"י פרטיות התבוננות בביאור היטב כניל וכמ"ש במ"א. וזמ"ש בע"ח יסוד אבא ארוך ויסוד אימא קצר. ויסו"ב נכנס ויוצא דרך יסוד אימא ובוקע בחזה דז"א, דהיינו שבתחלה צ"ל בבחי' בינה להתבונן באה' וכו' רק שהוא בחי' יסוד אימא קצר כו' שאין זה עיקר המכוון שתתפעל הלב כי מה פשפשת כו'. רק שממילא כיון שהענין הוא כך באמת יולד אצלו בחי' ביטול בחי' חכ' כח מה ונעשה בחי' הלב רואה דוקא וד"ל. וזהו יס"א ארוך הוא בחי' ביטול כניל ובוקע בחזה דז"א שתכנוס בתוכיות פנימי' הלב בבחי' ראי' ממש וד"ל.

לקרב א"ע להתקשר אליו כו' בכתה"י הנ"ל הגיה: כנודע שיש ד' בחי' בכינה.

תתפעל בבחי' בינה ליבא: שם הגיה: והוא ענין הארת בינה אם הבנים.

בעו"ח: שער הכללים פ"י. שער פרצופי ז' ו"ג פ"ג. ובכ"מ.

מה פשפשת כו': שם הגיה: והוא בחי' יש שהתפעלות הוא מחמת ההבנה כמ"ש במ"א.

בענין הנ"ל

להבין היטב ענין התפעלות שהוא בחי' הביטול והזוה ממעמדו וממצבו הראשונה ולא כמו שהעולם קורין לבחי' התפעלו' שהוא בחי' רשפי אש הצמאון שבא מיסוד האש שבלב כידוע שזה הבחי' מיד חולפת ועוברת ואדרכא מלבד שתהי' בבחי' נפילה שלא יהי' לה קיום אדרכא שיפול בתאוות נכריות כידוע שהחיצוני' יונקי' מקו השמאל ועוד מחמת בחי' ההרגש שמרגיש הדבר בהרגש יכול להרגיש א"ע בהרגשה פסולה וד"ל אבל בחי' הביטול זהו מצד הטוב ענין ההכרה במוח בבחי' חוי"ב בפנימי' ולא יש מזה שרש יניקה להרע מצד שאינו בהרגש כ"כ והן גם כן מקו הימין שאין להרע יניקה ממנו עד רום המעלות וזהו שאנו אומרי' זכור אב נמשך אחריו כמים זו הבחי' מלבד שאינה בבחי' נפל ולא יש מזה שרש יניקה להרע אדרכא יצמח מזה כל היום תענוג גדול באלקות וכל מיני מדות טובות שזו הבחי' מכונה בשם מים שמצמיחים כל טוב וד"ל ולזה צריך האדם החפץ בקרבת אלקים שיהי' מוחו שליט על לבו כידוע שטבעי' הלב הוא מבחי' הגבו' והרגשה וטבע גסות המוח שהוא מיסוד המים הוא קר ולח ולכן גם בעבודת ה' בחי' החכמה הוא טוב ענין הביטול במציאות כלה שארי ולבני מי לי בשמים אבל טבע הלב שהוא מחיצוני' הבקשה לזכות וד"ל.

זהב וכסף

זהב וכסף. ומ"מ זהב נכבד במעלה מהכסף שבאמת בגבורות נראה האהבה שלה יותר מאהבה שבחסד ולמשל אב המכה את בנו על מעשה רע שחרה אפו עליו וכועס עליו אף שמכה אותו בהכאותיו נראה גודל האהבה כי לתינוק אחר שאינו שלו לא איכפת לו במעשיו ואינו רוגז עליו כלל ועל בנו מגודל האהבה אליו ורוצה בטובתו מאד ומכה אותו בשביל זה מזה נראה

בענין הנ"ל

להבין היטב ענין התפעלות: נעתק מכת"י ירושלים 2825 כ, א.
זכור . . כמים: תפלת גשם.
כלה . . בשמים: תהלים עג, כה"ו.

זהב וכסף

זהב וכסף: נעתק מכת"י 208 עה, א. 400 צג, ב [מלשון התחלתו, זהב וכסף ומ"מ זהב נכבד במעלה מהכסף נראה קצת שקטע זה הוא חלק אמצעי של דרוש. בכת"י 400 בסופו: שייך להלהביו משל ומליצה בענין עשר ספירות (אגה"ק סט"ו). וצ"ע].
ומ"מ הזהב נכבד: ר"ל אף שהכסף הוא חסד והזהב הוא גבורה מ"מ כר.

גודל אהבתו משאיכ בהטיבו עמו תמיד אין נראה כיכ אהבתו ודיל. וכן הענין הקב"ה עם ישראל שמצינו מכותיו ורוגזיו על ישראל כשאין עושים רצונו אומר אני מכה אתכם מכות משונות לא נראות בעולם כמוהו כמ"ש בפ' בחוקותי ואם לא תשמעו לי וגו' ולכאורה תמוה מה איכפת לו כיכ שצריך להכות ואם לא ישמעו מוסיף להכות וכו' הוא נצרך לאדם ואם לא שמעו לו מה איכפת לי' הלא הקב"ה איצ לטובת האדם עמו כו' רק מגודל אהבתו לישראל רוצה להכותם בשביל טובתם שילכו למעלה מעלה בעבודת ה' ויכנעו האומות מפניהם כו' ומגודל האהבה נהים נהימו סגיא ואומר אם לא תשמעו לי ועשיתי כך וכך כו'. ואדרבא מזה נראה רשפי אש אהבתו אליהם כמשל הנ"ל. וזהו ענין הזהב אף שהוא גבורות נכבד מהכסף שהאהבה שבגבורות נק' רשפי אש והאהבה שבגבורות יותר גבוה שהוא רשפי אש שלהבת. ולכן כל הקללות מהם נראה האהבה העצומה והקורא אותם יכוין באהבה אשר שם והקללות נהפכו לברכה והמ"י. וני' בזהר שהקללות הם רק כמשל אב שרוצה מאד להחזיר בנו למוטב מתפאר עליו להכותו מכות משונות כדי שיפחד וירא מפניו ותמיד אומר שיעשה לו כל הרעות ואחיכ אינו עושה כלום ואם לפעמים מכהו אזי המכה היא קטנה כן הקב"ה נהים נהימו סגיא וכו' ודיל.

זיווג נשיקין בפה

ענין זיווג נשיקין בפה. הנה יש פה דאימא פה תכונה כו' שהדיבור הוא בחי' התגלות כל דבר שבא לידי התגלות ליש יוצא דרך ה' מוצאות הפה כו'. והנה הבל הפה יש בו כמה בחי' א' הבל קר כמו הבל הדיבור שמדבר דבר שכלי שאין בו מדות רשפי אש כלל דהיינו בחי' אבא יסד ברתא כו' כידוע ויש הבל חם ונק' פה כשמדבר ברשפי אש המדות אהבה או יראה כשהם בהתגלות דהיינו כשמתגלי' הרבה בחומריות בשר הלב מתחלקי' אהבה בפ"ע והתפשטותה בבחי' גשמיות כו' אבל בפנימיות הלב מדות עדיין אחוים ומתאחדי' במקורן באימא והם במהותן ועצמותן בבחי' דקות מאד

אומר אני . . . נצרך להאדם: ג"א: כמ"ש בפ' בחוקותי. ולכאורה הוא תמוה וכי הוא נצרך לאדם. והקורא אותם יכוין באהבה אשר שם: השוה היום יום יז אלול. וני' בזהר: מכאן ואילך רק בכת"י 208, וראה זחיג קיד, ב.

זיווג נשיקין בפה

ענין זיווג: נעתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי 1161 נא, א. ונעתק בכת"י 931 ז, ב. אבא יסד ברתא: תקויז תקוז סט (קה, ב).

(כענין עובר ירך אמו) אעפ"י שהם ג"כ בחי' אותן רשפי אש ממש היוצאי' אח"כ בגילוי הליב אורו' לאחר בקיע' יסוד אימא כו' אלא שנשרשין ומתאחדי' ממש בבניה ולכן הוא עיקר אמיתית בחי' לב (ובא מיד לכלל נקודת הלב שהוא הרצון כו') ונק' בזהר קלא פנימאה דלא משתמע שהוא בחי' ז"ת דאימא שהם מקוריו' לוי"ק בחי' ז"א היוצא אח"כ בגילוי ממש הנק' קלא דאשתמע ובינה נק' אז אימא רובצת על האפרוחי' שהבינה בפ"ע והבנים בפ"ע והם בהתחלקות גמור אבל קלא פנימאה הנ"ל אינו עדיין בהתחלקות חו"ג כ"א כבחי' דעת כולל חו"ג שהחוי"ג הם בהעלם וכמבואר בענין תפילין שיר. ולהבין זה בבחי' מבשרי אחזה כו' הוא הנק' בל"א (די הארץ גילייעט) והנשיקין כפה הוא בא מחיצוניות בחי' זו כמו שנראה באהבת האב אל הבן כשתקפה אהבתו אליו מוכרח שינשקנו. והנה באהבה זו אין בה רשפי אש ממש בגילוי כ"א מפני פנימיות לבו אליו יומשך מחיצוניות של פנימיות זו הבל הנשיקין שהוא נמשך מן הלב. ולכן יוכן למשכיל שזהו הנק' פה דאימא ממנו נבראי' המלאכים כמ"ש וברוח פיו כל צבאם (ובזה הם גבוהים מנשמות הצדיקים) אבל באמת מאחר דאבא יסד ברתא הנה הדיבור הוא מהות החכמה עצמה והוא התו' שהוא חכמתו ית' הניתנה לנשמות הצדיקים שהם בחי' ברתא ולכן על כל דיבור פרוחה נשמתן וכו' אבל הבל הדיבור שהוא פה אימא הוא בחי' מלאכי' לא ניתנה תורה להם כמו שנראה שאין בערך הבל הדיבור של אדם להבין השכל המושכל בדיבוריו משא"כ נשמות הצדיקים וד"ל. וא"כ בהתקשרות חבי"ד של אדם בתורתו וחכמתו ית' הנה הבל דיבוריו נעשים אור מקיף כנו' בלקי"א וכו'.

ח"ג

עצה כללית אודות ח"ג הוא שלא לעצב כלל בשעת הרהורי תשובה ועזיבת החטאים אלא ישבר לבו לראות פחיתות ערכו ותיכף לשמוח יותר ויותר על כי הוא חפץ בתשובתן של רשעים ושולח להם הרהורי תשובה

עובר ירך אמו: חולין נח, א. ושי"ג.

בוהר: ח"א נ, ב.

וברוח . . . צבאם: תהלים לג, ו.

על . . . נשמתן: שבת פח, ב.

בלקי"א: ראה שם ספ"ה.

ח"ד

עצה כללית אודות ח"ג: נדפס במאה שערים ס"ג. ונמצא בכתי" 94 [שממנו נדפס כמ"ש] קה, ב. 411 קב,

א. וכת"י ירושלים 3547 קמו, א.

וחרטות ובודאי אם ירגיש השב בעצמו עצבות על איזה זמן מה ידע בנפשו שכ"ז הוא מצד הגאווה שאין כבודו שיהי' רשע ומזה נעצב למה אינו צדיק וישמרוהו מלמעלה. ואדרבה יתבונן מארז"ל שיש ג' בחי' צ"ג ובינוני ורשע אם הוא צ"ג אשר הרע כפוף לו אזי ישמרוהו מלמעלה ואם הוא בינוני אזי ע"פ דרך הטבע אל כל אשר יחפוץ ויבחר יטנו. ולכתחילה אין לו שמירה מלמעלה אלא סיוע יש לו אם בא לטהר. ובכל אדם יש ב' כחות, כח המעצר וכח הדוחה, ואם יעצב אזי יחלש יותר כח המעצר ויוצא ז"ל ח"ו ר"ל ע"פ רוב כחלום ואפשר גם בהקיץ הגם שאנוס הוא בדבר וכמו השתן יחשב לו ואין בו אלא טומאה כמו זב ותיקונו בטבילה אעפ"כ הוא גרם לדבר שמחמת עצבות שלו מתגברים התאוות והרהורים רעים עליו ונחלש כח המעצר ע"כ קצת תהי' עבירה בידו מחמת זה. אך אם הוא יבקש רחמים הוא מרבה לסלוח הרבה פעמים ואם אינו בבחי' אחטא ואשוב אזי בודאי ימחול לו כנאמר מחיתי כעב פשעיך וכתי' כרוב רחמיך מחה פשעי כו' הגם שהי' הדבר מחמת הרהור מפני שהרהורים שאינם מן הרצון רק כמוץ יעוף אין הקב"ה מצרפם למעשה ואין מזה עצבות כלל. ואם יעצב ע"ז אזי הוא הדבר אשר אנו אומרים בוידוים אשר הקלת החמרת ואת אשר החמרת הקלתי. אלא שצריך על ח"נ תשו"ע טובה ולשוב אל המקום אשר עמד שם בתחלה לפני ה' ולהוסיף על שקידת התמדת לימודו ועל תשוקת תפלתו. והגם שבודאי נמחל לו בהרהורי תשובה אמיתי', אעפ"כ צריך הוא תמיד לדפוק בפתחי תשו"ע כנ"ל ולבוא לעמוד לפני המלך כבראשונה כמו למשל בן מלך שחטא ואח"כ מחל לו אביו שבודאי מחוייב הוא לעמוד ולבקש לפני המלך בתמידות מחמת ב' טעמים, הא' שבהעדר ראות פני המלך יבוא שנית לידי אותו החטא ומרד, והב' אם הוא עומד תמיד לפני המלך אזי ניכר בקשת מחילתו בלוי"נ תמיד, וגם המלך שרואה שמשתוקק תמיד לעמוד לפניו אזי אמת נכון הוא תשובתו ושהוא אינו רוצה עוד במרד ובמעל אפי' מעט רק רצונו למלאות רצון אביו. והנמשל מובן שכמו"כ צריך השב ללמוד ולהתפלל כדי לקשר ג' לבושי הנפש שהם מחדו"מ שלו שנדחו מאו"פ מלך חיים וכעת צריך להשיבם. וזהו תשובה תשוב ה' אחרונה שבשם הוי' ב"ה ובפרט באורייתא שאורייתא וקוב"ה כולא חד כמו הב"ק על מחלוקת בעלי התלמוד אלו ואלו דברי אלקים חיים ממש שהם דבורו ורצונו ממש שהדבור מגלה

ובודאי: נ"א: ואדרבא.

שכ"ז הוא מצד הגאווה: ראה תניא פכ"ז.

מארז"ל: ברכות סא, ב.

סיוע . . . לטהר: ראה שבת קד, א. ושי"נ.

מחיתי כעב פשעיך: ישעי' מד, כב.

כרוב . . . פשעי: ע"פ תהלים נא, ג.

אשר אנו אומרים בוידוים: ידיו של רבנו נסים.

תשובה תשוב ה': זחיג קכב, א.

אורייתא . . . חד: ראה זח"א כד, א.

הב"ק . . . חיים: עירובין יג, ב. יבמות יג, ב. גיטין ו, ב. ובכ"מ.

רצון של המדבר ע"כ מה לו להעצב ולגרום לו הפסד על עבר ועל להבא כנ"ל. ובפרט שתשובה היא עבודת ה' וצ"ל בשמחה ובטוב לבב כמ"ש תחת אשר לא עבדת כו' כנ"ל. אלא העצה כך הוא שימעט בעת הצטרכות להכיר את מקומו ובעת זכרו את חטאיו ישבור לבו ויכיר את מקומו מחמת חטאיו ותיכף אח"ז ישמח לבו ויגל כבודו כנ"ל. ואם תזדמן לו איזה מר"ש ועצבות ממילי דעלמא אזי יקשור בזה גם חטאיו כי הם גרמו לו העצבות ממילי דעלמא והן היסורים הנגזרים מה' על חטאיו ע"כ כשיזדמן לו איזה יסורים ועצבות ממילי דעלמא אזי יתלה בחטאיו וישמח בהם כשהוא ממרקם ביסורים ומחמת העצבות יהי' ניכר שלא התחיל עדיין להיות יהודי ולא למד ולא התפלל בשום פעם מיום הוולדו אפי' פ"א באמת ע"כ מאד מאד יהי' זהיר בזה וד"ל.

חטה (צמיחה)

להבין ענין חטה שמו הנמנע שתצמח עד שמתחלה תרקב והי' כלא הי' כו'. היות ידוע שבארץ יש בה כח הצומח והוא רוחני שאינו אלא כח רוחני כו' בהשתלשלות העולמות וכו', ובלתי אפשר שיזדווגו בחי' אין עם בחי' יש דהיינו שבחי' הרוחני צריך להלביש גשמי שתתפעל פעולתה וא"א להיות שיתחברו שני הפכים יחד כ"א שבתחלה תהי' בחי' אין ותשוב לשרשה שבאתה מבחי' כח הצומח ואז יכול להתלבש בה ולהצמיחה כי א"א להיות יש כ"א מבחי' אין כידוע. ולהבין מפני מה מוכרח שתגיע לשרשה בתחלה ואם לאו לא תצמיח היות ידוע ע"ד הקבלה שהעלאת מ"ן מעורר הזיווג דהיינו התענוג והשמחה ומן התענוג יהי' הולדה כו' ופי' העלאת מ"ן הוא ביטול במציאות והגבהת הדבר שלמטה לשלמעלה ממנו וכו', ובזה יתעורר התענוג לשלמעלה ממנו ומן התענוג ההוא תהי' הולדה וכו' כנ"ל ולזה בהתקרבות החטה וביטולה מגשמיותה אל בחי' אין תתעלה לשרשה שהצמיחה הכח הרוחני כו' ותתעורר התענוג כו' ויבא מזה התלבשות כח הצומח בהחטה ותהי' הולדה כו' דהיינו צמיחתה מן הארץ הרבה כו' וד"ל. וכ"ז משל להבין כענין זה ממש בישראל יעקב חבל נחלתו כנ"ל וכו' שלא ישובו לשרשה ויהי'

תחת . . . עבדה: תבא כח, מז.

חטה (צמיחה)

לה"ע חטה: נדפס בבונה ירושלים ס"י קכה. ונמצא בכת"י 269 רצא, ב. 337 ע, א. 877 צח, א. וכת"י ירושלים 4088 סו, א.
יעקב . . . נחלתו: האזינו לב, ט.
כנ"ל: בבונה ירושלים נדפס לפני ד"ה בשבת ויר"ט (לקמן ערך שבת ויר"ט), ושם: וכן ישראל חבל נחלתו.

הולדה כ"א כאשר מבטשין ל"י כההוא אעא כ"ו דהיינו שבירות והכנעת הלב
מאד מאד והתבוננות רב פחיתותו וד"ל.

חיות כללי ופרטי

חיות כללי וחיות פרטי בדרך קצרה. למשל תיבה אחת שלימה היא חיות
כללי שנתפשט מהמוח לצרף התיבה ביחד וחיות פרטי כשהוא כמוח
כל אות ואות קודם שנצטרף. אבל גם בזה הוא החיות בצירוף האות גופא
דהיינו כמו ב יש בו ב' וויין ווי"ד וד"ל.

חכמה

חכמה ראשית הגילוי וסוף רד"א ונעוץ סופן בתחלתן אבל כשתחלתן
נעוץ בסופן נמשך יותר למטה ומה שלא יכול הסוף דהיינו החכמה
לקבל נמשך ומתפשט בידיים גשמי"י אע"פ שהם למטה מן השכל. והחוש יעיד
שברוב התענוג והשמחה שאין ביכולת מוחו לקבל אזי מספק בידיו זו לזו
ובזה מרווה גודל עוצם התענוג כ"ו ולכן הידים גבוהים למעלה הרבה מן
הראש המורי' על שורשן הגבה מאד למע' שאין מעלה הימנו בכל פרצוף
ופרצוף כענין נשיאת כפים דז"א ממשיך תוספת הארת מוחין דידי' מן מקור
שורש התהוות ז"א, כי רד"א שלו נמשך מבחי' דמלכו' של מקורו וכן עולם
לעולם וד"ל. ולכן באמת החסד גשמי' שלמטה שורש מבחי' נוצר חסד ועוד
הגבה למעלה עד שורש מקור החסדים בחי' ראשי הידים וד"ל. וזהו הנו'
בוהר ויחדו פרישו' דידין בהא כל קדושא דלעילא לארמא ימי' כ"ו וד"ל.

כההוא אעא: זחיג קסת, א.

חיות כללי ופרטי

חיות כללי: נעתק מכת"י 337 סג, ב.

חכמה

חכ' ראשית הגילוי: נעתק מכת"יק אדמו"ר האמצעי 1161 כג, ב. ונעתק בכת"י 606 עא, א. 1148 לה, א
(שוה"מ כ"ו שיוכל).
בוהר: ראה זחי"ב סז, א.

חכמה חיצונית

ענין התרבות חכ' חיצונית אצל אה"ע ומיעוט מתיקות התו' אצל ישראל לפי שזהו הגלות כ"ז שישראל יותר בגלות יותר מתמעט חכמת התו' פנימיותה, ובאומות מתרבה חכמתם. וזהו שבימי התנאים שהיו חכמים מופלגים בפנימיות התורה לא הי' חכ' באומות כ"כ כמו עכשיו וד"ל.

בענין הנ"ל

ענין חכמות הגויים כי רבים המה בזה הזמן בעניני המלחמות ותכונה ענינים נפלאים מרוב החריצות והוספת החכמה על הקודמים להם עד שהם אומרים על הראשונים שלפניהם שסכלים היו, אך מעט מעט נתחכם העולם, ומזה נמשך להם אפיקורסות באמרם שחכמה נוסף לעולם ע"י קיום העולם בהוספת הזמן כו'. אבל באמת טועים הם ובחשכה יתהלכו שבודאי דבריהם אמת בענין החכמה שנתוסף להם הרבה על הקדמונים מהם, אבל באמרם שהקדמונים שסכלים בחכמה היו זו שקר ונהפוך הוא שהראשונים היו גדולים בחכמה יותר מהם, אבל לא בענינים אשר הם מתגדלים ומתחכמים בהם כי כל חכמתם ובינתם הוא בגשמיות הדברים כמו בניצוח המלחמה בעשותם דבר הפלא אש מתלקחת וספינה פורחת באויר וכיוצא בזה, ובתכונה שהיא אינה כ"כ בגשמיות נתמעטה מהם כהיום מהקדמונים שלהם. אבל חכמי הקדמונים עיקר חכמתם הי' ברוחניות הענינים כמ"ש בחרטומי מצרים שהן חכמי מצרים שהי' גדולי החכמים שבכל העולם כנודע והי' תוכן חכמתם בהפיכת המטה לתנין וכיוצא בזה הנזכר בתורה וזה לא יעשה אף גדול החכמים שבזה הזמן, כי דבר זה תלוי ברבות החכמה בענינים רוחניים כמו בלעם בקסמים ובלחשים, וכן בדניאל נאמר וכל חכמה ובינה

חכמה חיצונית

ענין התרבות: נדפס במגדל עז' ע' תמו, מכת"י ירושלים 3707. ונמצא גם בכת"י 208 עג, ב. 693 נב, א. 798 קמ, א.

בענין הנ"ל

ענין חכמות: נדפס במגדל עז' ע' תמו, מכת"י ירושלים 4088. ונמצא גם בכת"י 94 קסה, ב. 208 קי, א. 349 כב, ב.
 שסכלים . . נחכס: נ"א: ששכלם הי' מעט מעט ונתחכם.
 שסכלים בחכ' היו: נ"א: ששכלם הי' מעט.
 הנזכר בתורה: וארא ז, יא.
 וכל . . ידות: ראה דניאל א, כ.

אשר ביקש מצאם עשר ידות ומה שאל בחכמתם שיאמרו לו חלומו ופתרונו ומאין ידעו, מחכמתם לא מנבואתם. אבל זה אמת שלא הי' בהם ריבוי חכמה בגשמיות הענין כמו בזה הזמן, וטעם ענין דבר זה הוא מפני שידוע שכל חכמת הקליפות הן מנפילת ניצוצי קדושה כידוע לייח ובתחלה הי' השתל' ברוחניות הענינים ואחר המשך הגלות יותר השתלשל החכמה בגשמיות ואין להם ידיעה ברוחניות כלל ואדרכה בהמשך הזמן נתמעט החכמה מהן מהרוחניות ונשתלשלו בגשמיות יותר.

חכ' ישראל וחכ' האומות

ענין מה שחכמי האומות כולם הי' מבחי' מרה שחורה שהוא העצבות ומכח זה היו יכולים לצמצם עומק מחשבתם ושכלם בחכמתם אבל הלבנים שבאומות לא היו חכמים כלל שלא היו יכולים להשים עיונם בחכמתם. מפני כי ידוע שחכמות האומות הוא נובלות חכמה שלמעלה (כמו העצמות שנפלו מעל שלחן המלך שלוקחים הכלבים) ואיכ מוכרח שכל יניקתם בחכ' הוא מבחי' ומדרגה התחתונה דהיינו העצבות ומרא שחורה שהוא בחי' יסוד עפר אבל בבחי' מרה לבנה אינם יכולים לקבל החכ', אבל ישראל שחכמתם הוא עיקר החכ' כיח מיה דכתיב ה' יתן חכ' מפיו דעת כו' עיקר השגתם בחכ' עילאה עיי השמחה שהוא בחי' יסוד מים מרה לבנה כמ"ש הוי כל צמא לכו למים.

חכ' ישראל וחכ' האומות

ענין מה שחכמי האומות: נעתק מכתי' 269 רצד, א.
 כמו . . הכלבים: ראה זחיב קנב, ב. סדור רצג, סעי' ואילך. לקיש חט"ו ע' 47 הערה 38.
 ה' . . דעת: משלי ב, ו.
 הוי . . למים: ישעי' נה, א.

חלומות

להבין ענין החלומות שהם מעין הרהורים דלכא. דהיינו כשהנפש יוצאת מהגוף בעת שינה ונשאר רק קיסטא דחיותא כידוע אז כל המחשבות שלה שהם חיצוני' הנפש ולבושה מלבישים את מהות הנפש. וכשהאדם ער הוא מחשב באותיות מחשבתו בסדר נכון כל דבר שהוא חפץ או רואה כו' אבל כשישן שנכנס מהות הנפש בלבושי אותיות המח' אינו בערך עצמיות כו'. לכן יש מלאך ממונה להמשיך הנפש באותיות הדמיון של המח' ומלאך טוב לא ישנה הצירופים של האותיות מחשבתו שחשב כל היום ויהיו מילין דקשוט. ומלאך רע יהפוך סדר המחשבה וצירופם ויצטרף אותיות סוס לאותיות מאכל וכדומה יהי' מילין דכדיבין וד"ל. ועל הכל במשפט יבא איך לנהוג הנשמה באותיות המחשבה שחשבה כל היום ולילה א' תשתנה מחברתה ולפעמים מה שכבר זמן רב שחשב יצטרף קצת מן האותיות לאות ב' ממה שחשב ביום ויש בזה דבר עמוק כו'. וזהו מעין הרהורא לכא ולא מה שלא הרהר כלל דהא לא חלים אינש דעייל פילא בקופא דמחטא זה שלא חשב כלל כו' וד"ל.

טמטום הלב והמוח

להבין ענין טמטום הלב וטמטום המוח. שטמטום הלב הוא שנעשה לב האבן והוא נפילה מן השמים. ואף שהכל בידי שמים חוץ מיראת

חלומות

לה"ע החלומות: נעתק מכת"י 936 קיב, ב. וכת"י ירושלים 2916 שנט, א. עוד בענין החלומות נדפסו בס' תקס"ב ע' צד. לא חלים . . דמחטא: ברכות נה, ב.

טמטום הלב והמוח

לה"ע טמטום: נדפס במאה שערים סי' יט. ונמצא בכת"י 94 [שממנו נדפסו במ"ש] קנט, ב. 115 לא, א. 170 רצה, ב. 190 צב, ב. 238 לו, א. 265 ט, ב. 268 מג, ב. 269 רסד, ב. 270 ז, א. 284 נו, ב. 300 קכב, א. 355 עח, ב. 401 מ, א. 412 קפה, ב. 413 טו, א. 416 קצו, ב. 448 רצו, א. 633 קסו, ב. (בכותרת: את זו דרש אדמו"ר ביום ג' אחר שבת הניל [שי"מ אלול שנת תקנ"ז]). 798 צד, ב. 877 סג, ב. 918 כד, ב. 929 כג, א. 1216 צה, א. 1229 רט, א. וכת"י ירושלים 455 ה, א. 2916 שפד, א. 3375 קב, ב. (בכותרת: יום ג' אחר שבת הניל [שי"מ אלול תקנ"ז]). 3417 עה, ב.

בד"ה ולא תטמאו שבאוה"ת (ויקרא כ"ב ע' תעח) ובד"ה כל הולך שכתורת שמואל (תרכ"ז ע' ט) מועתק מאמר זה בתוספות הגהות.

כרוב כהתי' הניל, באים בהמשך למאמר זה: א) ד"ה להבין תכלית בריאת אדם בעוה"ז (לקמן ערך לבושים). ב) להבין ענין פסודי"ז קודם קיש' (לעיל תפלה, פסודי"ז). ג) להבין ענין קבלת מ"ש בקיש' (לעיל תפלה, קיש'). ד) להבין עצה היעוצה שלא יסול (לקמן ערך שמחה). וכנראה שתאריך הניל נמשך גם עליהם. הכל . . שמים: ברכות לג, ב.

שמים היינו שעכ"פ יש לזה עצה היעוצה והבחירה ביד האדם ע"י שמבטשין ל"י. ואף אם לבו כלב האבן המס ימס. ומה שלפעמים אינו מועיל העצה זו כי אינו מטמטום הלב כ"א מטמטום המוח שנתגשם מחמת עסקו בענינים גשמי' ואפי' דהיתר וממילא נעשה גם לבו קשה כאבן כי הדעת שבמוח הוא מפתחא דכליל שית כו'. וזה"ע כף הקלע לנשמה מחמת שיש לו כח הזוכר מעניני עוה"ז ואפי' דהיתר הנה הוא כאבק הנופל על הבגד וצריך לנערה ואציל אם הרהר בעבירה שלזה אינו מועיל כה"ק אלא שצריך לבוא בגיהנם לטהר נשמתו שהוא כמשל הכתם הנופל על הבגד שצריך לנקות ביותר בכדי שתוכל ליהנות מזיו השכינה. ומזה יתבונן כל משכיל כי גם בעסקו בעניני מעין עוה"ב בעוה"ז דהיינו בעיון תפלה וכיוצא בו שא"א להגיע לזה בלתי אם ינער אבק עניני עוה"ז מהמוח. ועצה היעוצה לזה לטהר א"ע במקוה וללמוד ספר הזהר כי זהר הוא מלשון הארה שמאיר במקום החשך וגם בנתינת צדקה כמ"ש בגמ' ר"א יהיב פרוטה לעני והדר מצלי שנאמר אני בצדק אחזה פניך.

ידיעה ואמונה

והנה על מו"מ או שארי ענינים אמר דהנה כתי' לא ידע האדם את אשר עשה אלקים מראש ועד סוף, דהנה העולם כ"כ בהסתרה שלא ידע האדם מה יעסק, דהנה ר"ש ה"י דורש טעמי דקרא ואפשר אם ה"י ר"ש היום היה אומר טעם על כל דבר מפני מה זה פרנסתו כך וזה כך שזה ג"כ תורה שהכל בידי שמים. אך באמת הש"י עשה זאת שלא ידע האדם כלום. דהנה

מפתחא דכליל שית: זחיב קעו, א.

ועצה היעוצה: בכתי' 1229: וכמ"ש מזה בדיה ויהי מקץ, ועצה היעוצה לזה ג' דברים שזוכר ד"ה תחת

אשר לא עבדת.

כמ"ש בגמ': בי"י, א.

אני . . . פניד: תהלים יז, טו.

ידיעה ואמונה

והנה על מו"מ: נדפס בכונה ירושלים סי' עד. ונמצא בכתי' 109 קיב, ב. 337 עא, ב. והשוה לעיל ד"ה כל המעשה (קהלת ג, יא).

מלשון ההתחלה, והנה . . . אמר' נראה שקטע זה נעתק ממכתב שא' כתב, ובאמצעו העתיק דברי אדה"ז [השוה עדין לעיל ד"ה ולא זכר (וישב מ, כג) ובהערות שם].

על מו"מ: בכונה ירושלים שם נדפס. ע"י מו"מ, והוא טה"ד דמוכח. אמנם בכתי' 109 הנ"ל, שהוא כתיבת יד מהרא"י ריבלין, נעתק. על מו"מ.

לא ידע . . . סוף: ראה קהלת ג, יא.

ר"ש . . . דקרא: יומא מב, ב. יבמות כג, א.

כל א' מאמין שהכל בידי שמים ואם הי' יודע חפץ ה' וכוונתו ממנו הי' רודף רק אח"ז מה שכוונת הבורא ממנו והי' זה הכל תכלית כוונתו לעצמו משא"כ היום שאינו יודע ומאמין שהכל בידי שמים ופעמים נדמה לו כך כוונתו ית' ממנו פעמים כך ואינו יכול ליחד בשכלו לדעת עד שמניח שכלו ועושה הכל כפי הנהגת השי' ומאמין שהכל בידי שמים ואינו מברר כלום בשכלו רק מה שיקרה יעשה מאחר שאין לו שום שכל לידע וזה לא ידע האדם מראש ועד סוף, ופעמים יכול לדמות בעצמו שהוא צדיק גמור וימצא ראיות לזה כשיצטרך ותיכף יכול לדמות בעצמו שהוא רשע גמור וימצא ג"כ ראיות ברורות והכל עשה אלקים בחכמה נפלאה כדי שלא ידע האדם מטעם הנ"ל.

יום טוב (של גליות)

ענין ב' יו"ט של גליות ע"ד חד מינייהו כתרי מינן שכל הדברים שבא שם כפ"א בסעודה א' דא"י הוא נגד ב' סעודות בחו"ל. ומשו"ה התם תבואה ביוקר כי ליטרא בשר דהתם הוי כמו ב' ליט' דכאן. וזהו"ע הנסיון שתלוי באמונה להאמין כי נכלל בזה ברוחני. רק בימי משה לא הי' גלות ותיכף כשהאמין בזה הרגיש והשכיל זה כמ"ש במן שהטובים לא הוצרכו לבשל ולאפות רק הרגישו כל הטעמים שהיו חפצים ושאר העם דכו במדוכה ובשלו וגו' וזה הי' מחמת חיזוק האמונה שהי' להם במן שהוא לחם מן השמים וכלול בו כל הלחמים וכל הסעודות ומטעמים שבעולם ותיכף הרגישו בו כל המטעמים שהיו חפצים מפני שלא הי' אז גלות. אבל עתה בגלותינו הנסיון עומד אעפ"י שהוא מאמין איננו מרגיש וצריך להאמין ע"ד וצדיק באמונתו יחי' פי' שיהי' לו חיות באמונה לבד בלי שום הרגש כי אין רוצה כלום בשבילו ולמה לו להרגיש הטעם. וזהו הבא לטהר מסייעין אותו ולכאור' קשה דמשמע לטהר את אחרים והול"ל ליטהר כי באמת מי שרוצה לטהר א"ע אין מסייעין לו כלום אבל כל כונתו לא יהי' בשבילו ובאמת האדם לא יכול לטהר א"ע כי א"א לו לידע א"ע כי אין הדעת יודע את דעת דעתו וזהו בחי' יחידה שמשם נלקחה דעתו ואעפ"י שיש בו תורה ומע"ט לא

יום טוב (של גליות)

ענין ב' יו"ט ש"ג: נדפס במאה שערים סי' מ. ונמצא בכתי' 35 נה, א. 94 [שממנו נדפס במ"ש] רצג, א. 109 קסה, ב. 147 קטו, א. 208 יא, ב. 411 קט, ב. 929 קפו, ב. וכתי' ירושלים 4088 עב, ב. חד מינייהו כתרי מינן: כתובות עה, א. כמיש במן: שבת עה, א. וצדיק באמונתו יחיה: חבקוק ב, ד. הבא . . . אוחו: שבת קד, א. וש"נ.

ידע עצמי' יחידתו. וז"ש ריב"ז אין אני יודע לאיזה דרך מוליכין אותי אעפ"י שהי' יודע בעצמו שלמד תורה ועשה מע"ט אעפ"כ לא נודע עצמיותו.

יחז"ע ויחז"ת

להבין ענין יחודא עילאה ויחודא תתאה האיך הוא מרום המעלות שיש רוחניות וגשמיות, שבגשמיות מלמטה למעלה כל מה שהוא יותר מטה ומגושם נק' יש דהיינו ד' יסודות ארמ"ע, עפר נק' יש לגבי מים ומים נק' יש לגבי רוח ורוח לגבי אש ואש נק' רוחני כנגד רוח ושלמטה מרוח ג"כ וכו' וד"ל. וכן הוא נראה מלמטה בנפש האדם שנמשך השכל במוח מהנפש ומקודם הי' השכל הנ"ל בנפש רק שהוא בדקות יותר ובהעלם וכשמתגלה בשכל נק' השכל הגלוי יש מאין לגבי משכיל שבנפש ומהשכל יורד למדות נק' המדה יש לגבי השכל מחמת הרגשה יותר וממדה למח' וממח' לדיבור כו'. ומלמעלה למטה הוא להיפך מה שלמעלה דהיינו משכל שבנפש לגבי השכל הנמשך הוא נק' יש שבעצם יכול להוריד כמה שכליות פרטיים והשכל הנגלה שנמשך הוא אין ממש. וכן למטה מדות ומח' ודיבור הכל כאין ממש לגבי למעלה הימנו וכל כחות הנמשך מעצם הנפש הכל הארה בעלמא מהנפש. כמו"כ למעלה שקודם שנברא הי' הוא ושמך לבדו וכל העולמות עלמין סתימין ועלמין דאתגליין הוא רק הארה בעלמא שאינו שייך כלל לעצם כמו זיו השמש. ולכן קראו חכמי המקובלים בשם אורות דהיינו הארה בעלמא ולא השפעה כמו שקוראים הפילוסופים בל' השפעה כמו השופע מחבית לחבית שעצם הדבר נתנער מכלי לכלי אחר וכאמת אינו כן שאני הוי' לא שניתי אפי' בבחי' הוי' כו' לא שניתי מפני שהכל כו' הארה בעלמא כמשל זיו השמש שאינו השמש עצמו לכן אין בו מיעוט כשנכנס בחלונות רבים או רבוי כשמשותף איזה חלון בעצם רק כשיש איזה פתח אזי ההארה והזיו מתפשט. ואי אפשר לדמות להארת הנפש שמתפשט בגוף שהארה שהוא מתלבש ממש בגוף לפי אופניו לכן ההארה מתפעל ממאורעי הגוף שלא יוכל להמשיך שמה ומרגיש כו' רק שהארה דהארה שנמשך בפרטיות מהכלל אני

וז"ש ריב"ז: ברכות כח, ב.

אעפ"כ לא נודע עצמיותו: נ"א: מ"מ בחי' עצמיותו והיא יחידתו א"א לו לידע כלל כמ"ש וד"ל.

יחז"ע ויחז"ת

לה"ע יחז"ע ויחז"ת: נעתק מכת"י 260 צא, ב.

כ"מ בדרוש זה, כשמזכיר ענין המלך, מוסיף ע"ז, כנ"ל. ואפשר נאמר דרוש זה בהמשך לדרוש המבאר ענין המלוכה.

אני הוי' לא שניתי: מלאכי ג, ו.

הוי' הוא באא"ס עצמו כמבואר בתניא שאין דבורו כו' שאין דבר חוץ ממנו רק שאל דעות הוי' הב' דעות הנ"ל והוא או"י ואו"ח וד"ל. והוא הארה ג"כ מהכלל שיהי' הארה וכח מהכלל באופן דיעה הב' כמו שהוא רק למטה כנ"ל בבחי' אין מלך בלא עם בבחי' יש וכנ"ל. ויהי' התעלמות בעצמותו באא"ס. ויובן עי"ז מה שכתוב אא"ס למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית וד"ל. ובהשתלשלות באצ"י איהו וחיהי וגרמוהי חד הוא ג"כ בבחי' הוי"ה לא שניתי וכמשל הזוי השמש שהוא הארה בעלמא מהשמש ובטל ואין לעצם השמש והביטול והאין שמהזוי בעצם הוא העצם ממש וד"ל. ומשם יפרד דהיינו מיכאל שבבריאה הוא יש ונכרא ומשתחוה ובטל, עד העשיה שהסתרה גדולה מאד גדלה מחמת עולמות חיצונים מסתירים הכח בבחי' מל' מאא"ס שהוא כמשל נשמה שמגלגל בבהמה שהשכל והדבור בהעלם כך הוא בבחי' העלם. וכן אנו מבקשים ברוך שיומשך בתוס' ריבוי מעלמין סתימין לעלמין דאתגליין אתה הוי"ה מלך העולם שיהי' נגלי' בחי' מלך כנ"ל שהוא שרש ומקור בעולם ולא יהי' מסתיר ונגלה כבוד הוי' בחי' אין עוד אפי' בגוף גשמי שלא יסתיר ושכר מצוה מצוה רמ"ח פיקודין רמ"ח איברין שהיד והרגל כלים לחיצוניות שכל ויתגלה הארת הנפש על ידם כך ע"י רמ"ח פקודין איברים דמלכא יהי' גילוי כנ"ל וד"ל.

ד"ס

בחי' יסוד הוא עדי"מ התקשרות שמקשר האב שכלו בשכל בנו בשעת לימודו עמו באהבה וברצון שרוצה שיבין בנו, ובלעדי זה אם הי' הבן שומע אלו דיבורים עצמן מפי אביו בעצמו הלומד בעצמו לא הי' מבין כ"כ כמו עכשיו שמקשר אביו שכלו אליו ומדבר עמו פא"פ באהבה וחשק שחושק מאד שיבין בנו, וכל מה שהחשק ותענוג גדול כך ההשפעה והלימוד שהבן יכול לקבל יותר והאב משיפע יותר כי ע"י החשק ותענוג מתרבה ומתגדל שכלו בהרחבת הדעת להשפיע וללמוד לבנו, כמו עדי"מ בגשמיות ממש ריבוי הזרע הוא מרוב החשק והתענוג שע"ז ממשיך הרבה מהמוח ולכן המשילו

כמבואר בתניא: רפכ"א.

אא"ס . . תכלית: הובא ונתבאר באריכות בהמשך תרסי' ד"ה ויולך ה' את היס. סה"מ תשי" ע' 132.

איהו . . חד: הקדמת תקו"ז (ג, ב).

שכר מצוה מצוה: אבות פ"ד מ"ב.

יסוד

בחי' יסוד: נעתק מכת"י 1240 פב, ב.

חכמי האומות לזיווג גשמי כמו שית' ודיל. והנה מדות אלו הם חיצוניות שבנפש ובתוכן מלוכשות פנימיות שהן בחי' אהו"ר כו' דהיינו עדימ קאב המשפיע לבנו מחמת אהבתו ומונע השפעתו מפחדו ויראתו שלא יבא מכשול כו'. ומקור ושרש מדות אלו הפנימיות והחיצוניות הם מחב"ד שבנפשו כי לפי שכל האדם כך הם מדותיו כנראה בחוש מהקטן שחב"ד שלו בבחי' קטנות כך כל מדותיו הם בדברים קטני הערך וגם בגדולים לפי שכלו יהולל איש כי לפי רוב חכמתו כך הוא רוב אהבתו וחסדו וכך שאר כל המדות פנימיות וחיצוניות מקורן הוא חב"ד שלו, והעיקר הוא הדעת שלו הנמשך מבחי' חו"ב כנראה בחוש כי לפי שנוי דעות באיזה מדה כך הוא שינוי מדותיהם. והנה כ"ז הוא רק עדימ לבד כי כ"ז הוא בנפש השכליות התחתונה שבאדם מק"ג אך באמת לאמיתו בנפש העליונה האלקית שהיא חלק אלוה ממעל כל המדות פנימיות וחיצוניות הן לה' לבדו כי מאהבת ה' ומרוב חפצו לדבקה בו כי חפץ חסד הוא כדי לדבק במדותיו כמארז"ל ע"פ ולדבקה בו הדבק במדותיו וכן במדות הגבורה לפרוע מן הרשעים ולענוש בעונשי התורה וכן להתגבר על יצרו לקדש במותר ופחד ה' ויראתו פן יבא לידי חטא וכן לפאר את ה' ותורתו בכל מיני פאר ולדבקה בשבחיו בכל בחי' נפשו דהיינו בהתבוננות שכלו ומחשבתו וגם בדיבוריו וכן לעמוד בנצחון נגד מונע עבודת ה' ולדבקה בו ונגד מונע להיות מכה"כ כמלחמת ה' אשר נלחם דהע"ה וכן להשתחוות ולהודות לה' אשר מחי' ומהוה את הכל והכל בטל אצלו במציאות וכולא קמי' כלא חשיב וכאין וכאפס ממש. ואף שאין אנו משיגים איך הוא הכל אין ואפס ממש קמי' אעפ"כ מודים אנחנו בהודאה אמיתית שכן הוא באמת לאמיתו ולא להיות כפוי טובה ח"ו ובכלל זה להודות על כל שבחיו ומדותיו ופעולותיו באצילת ובריאת עולמות עליונים ותחתונים שהם משובחים עד אין תכלית ונאים וראוים אליו ית' וית' והוא מלשון הוד והדר.

יציאת מצרים

יצי"מ הוא התהפכות הלב שנוטה להבלי העולם והוא מפנהו להשימו כולו עם המח' ועיון השכל בתושב"כ ושבע"פ בלי תערובות זר באמצע עסק נמצא יצא ממקום עומק הקליפה למקום הקדושה שורה שם בתוכו

לפי . . איש: משלי יב, ה.

כי . . הוא: מיכה ז, יח.

כמארז"ל . . במדותיו: ראה יג, ה. וראה פרשיי שם. סוטה יד, א.

יציאת מצרים

יצי"מ: נעתק מכת"י 94 קפ, ב. 115 פא, א.

כידוע דהיות תושבע"פ לבוש דלבוש לחכ"ע. לכן כל ירא וחרד להתקרב לבו לה' יהי' זהיר לאמץ לבבו להיות יוצא תמיד ממצרים שהם ג"ע וש"ד פי' עומק הקליפה משכא דחויא הוא הגוף כו' וחייב להודות ולהלל ברוב עוז חדות ה' לשמוח בחלקו בחיים על עזרת ה' וישועתו עליו להוציאו מן הרע הגמור שלא ה' יכול לו אם לא בסיוע ה' עלי' ובכ"י בקומו משתנית כחותיה בכחי' נשמתו כידוע ולכן משתנה בחי' יצימ"צ וידוע היות בחי' ישראל בשרש נשמת כאו"א מישראל חפץ להדבק בה' באהמ"ס מאד וכנ"ל ואם ה' נז' תמיד בכל עת בכירור שכלו שהוא באמת בבחי' מצרים ושיכול בהתגברות הלב בקל לברוח ממצרים ולהכנס תמיד תחת כנפי השכינה בוודאי לא יהי' לו מעצור משום צד מפני היות אמיתית לבב ישראל שלם עם אלקיו רק מפני חשך הגלות נסתרה כו'. ולכן עצה היעוצה להתבונן בענין הזאת שהוא יכול לצאת תמיד ממצרים בנטי' קלה מאד דהיינו נטיית הלב מענין לענין ובעצה זו ישוב מעט מעט ושב ורפא לו וד"ל.

יצ"ט ויצה"ד

הנה' כל בריאות העולמות יצ"ט ויצה"ר לעשות מלחמת כנגדו ואז כשרוצה באמת לעשות מלחמה הקב"ה מסייעו לגבור המלחמה. ומתחילה אינו יכול לנצח הוא רק כשחוק עשה אלהים שמסתיר א"ע ועי"ז הוא נעשה קיום העולמות ובלא זה לא ה' יכול לברוא העולמות וג"כ קיום העולמות לא ה' יכול בלתי זה. ולעתיד נאמר ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו וזהו כהיום רק כשחוק שמסתיר א"ע. וזה סוד לויתן זה יצרתה לשחק בו ולעתיד מה שנאמר ונגלה כו' זה סעודת לויתן לצדיקים וד"ל.

להתקרב לבו: נ"א: להתקרב לבוא.

הוא הגוף כו': נ"א: ט"ט היוו כו'.

יצ"ט ויצה"ר

הנה כל בריאות: נעתק מכת"י 147 צה, א. 349 פג, ב (שוה"מ נעשה). 400 כג, ב. 877 לב, ב. 1064 ככג, ב. וכת"י ירושלים 1166 ס, א (שוה"מ לחם). 2916 רצד, א. 4088 פג, ב (שוה"מ למים). ברוב כתיבי בא מאמר זה בהמשך לדיה חכלילי עינים מיון (לעיל ויחי מט, יב), וראה בהערות שם. וראה גם לעיל ד"ה לויתן (תהלים קד, כו), לקמן ד"ה ענין שכל העולמות (ערך שחוק). ונגלה . . . יחדיו: ישעי' מ, ה. לויתן . . . בו: תהלים קד, כו.

יראה

האדם שמראין לו גדולת א"ס ב"ה בשכלו הוא נקרא התגלות השכינה ומזה נמשך היראה. וזהו אין לגבי משה מלתא זוטרתא היא דייקא לגבי משה פי' התגלות השכינתא שהי' למשה לכן היתה לו היראה מילתא זוטרתא.

יראת העונש

העולם טועין בענין שיראת עונש קטן בעיניהם אצלם. הרב נ"י אמר אם הם אינם מתייראים מהגהינם ומכל דבר פחד הנאה וכדומה אזי שייך לומר שאין שייך אצלם יראת העונש גהינם, אבל אנו רואים שמתייראים לנפשם מאד וא"כ שפל הוא במעלה מן הגהינם ולמה אין מתייראים ממנו והבן. וכן הענין במה שטועין בכחי' לגרמייהו אם הי' במדריגה שכל תאות העולם נחשב אצלו לכלום ולא יהי' אוהב שום דבר מעוה"ז אז אין שייך לומר שיעבד במדריגת לגרמי', אבל אנו חזינן שהוא בעוה"ז ואוהב כל הדברים הגשמי', ומבקש שכר כפנחס להיות במדריגה. וכן כל הענינים רוצה לעצמו ולא לאחר.

נוסח אחר מהנ"ל

מה שטועים העולם בענין יראת העונש גיהנם שטות וגדלות לומר כן אין לירא מגיהנם אך ירא את הגיהנם. כי הלא חזינן שהאדם ירא מהכאה ומכל יסורין כמו פרנסה וכדומה א"כ למה לא ירא מגיהנם שהוא יותר טוב. ואין זה אלא שטות וגאווה מפני שאין לו מדה כו' אומר שהוא דבר קטן, ואדרבה שהוא קטן במעלה שאינו ירא רק מגשמי' הכאה וכדומה ולא מגבוה ממנה, ויראה זו מילתא זוטרתא לגבי אנשי מעלה שהמה מופשטים מגשמי'. ואין לומר זה אלא במעשה טוב שאינה בשלימות אכן לסור מרע כל שחוזר

יראה

האדם שמראין לו: נעתק מכת"י ירושלים 3547 ש, א.
אין לגבי משה כו': ברכות לג, ב.

יראת העונש

העולם טועין: נעתק מכת"י 109 קעב, א. 877 קח, ב. נוסח אחר מהנ"ל נעתק מכת"י ירושלים 3496. וראה לעיל סד"ה ענין גיהנום הא' (ערך גיהנום).

מרשעתו מוטב, וראי' שאמר ריב"ז לתלמידיו כו' אמרו לו ע"כ אמר להם הלוואי אדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם. כי הם סברו על עשית הטוב והשיב להם אדם עובר כו' כניל ודיל.

יראת הרוממות

להבין מ"ש בתניא נולדה ונתעוררה מדת יראת הרוממות ושוב יתלהב לבו הלא מדת יראת הרוממות היא למעלה מבחי' אה' כי אם אין חכ' בין יראה. אך הנה באמת יראת הרוממות היא למעלה מבחי' אה' והיא באה אחר כל ההתבוננות. אך בכואה נולדה ונתעוררה מדת יראת הרוממות. כי ינה ענין יראה הוא ביטול ממהותו כשמשיג איזה דבר הגבוה וגדולה ממנו א"י מהותו הוא בבחי' ביטול לפי שעה ואח"כ הוא בבחי' אה' שרוצה להתדבק וליכלל עם דבר הגבוה. והנה ענין בחי' כל היראות נתהוות ונמשכות מבחי' יר"ע ותיכף כשמתבונן איזה דבר בחב"ד שלו אזי נתעורר מדת יראת הרוממות וההשתל' מבחי' יראה זו אזי יתלהב לבו מפחד הוי' בלבו כפי בחי' הדעת המולידים פעם יראה תחלה ופעם אה'. אבל ההתעוררות בחי' יר"ע הנ"ל מוכרח להיות תחלה כי בשעה שמשיג איזה דבר גבוה ממנו אזי הוא באותה שעה בבחי' ביטול וכן כשרואה עוד דבר גבוה ביותר ממנו אז הוא יותר בביטול לפי שעה והכל הוא מבחי' התעוררות יראת הרוממות הנ"ל כו' ודיל.

שאמר ריב"ז . . אדם: ברכות כח, ב.

יראת הרוממות

להבין מ"ש בתניא: נדפס במאה שערים סט"ו. ונמצא בבתי 94 [שממנו נדפס במ"ש] קנח, ב. 1007 נו, ב. וכתבי ירושלים 455 ז, ב. 3547 רעט, ב.
 מ"ש בתניא: ס"ג.
 אס . . יראה: אבות ס"ג מ"ז.
 וליכלל: נ"א: וליכלל עמו ולהיות.

יש מאין

להבין ענין התגלות מאין ליש כמשל זיו שבטל במקור אין הכונה שאין השמים יש כלל אלא שנראה לעין ליש כו' אלא הענין כך דבאמת הוא כמשל זיו השמש אלא שבמשל הנ"ל הרי הוא עשיית יש מיש ולא יש מאין אבל שיתהווה רקיע עגול ממאמר יהי רקיע א"א לתפוס להיות מושכל בשכל אנושי אלא הן הן גבורותיו, פי' כמו שמדת חסדו ית' א"א לשכל אנושי להשיג כמ"כ מדת גבורותיו שהוא בחי' א"ס דאיהו וגרמוהי חד אלא שהוא כח המסתיר ומצמצם ומפליא לעשות להתהוות דבר ויש שאינו ערך דערך כו', נמצא שבאמת קמי' כלא ממש חשיב כמשל זיו הנ"ל כלא ולא לא ממש כו' להיות כי באמת הרי נתגלה מאין ליש גמור במדת גבורתו ית' שהוא כח המצמצם מאין ליש גמור אבל אצל עצמותו ית' וזהו קמי' קודם שבא למדת גבורתו ית' הרי העולם ומלואו כאין ואפס ממש כזיו השמש במקורו ולמעלה הימנו כו'. ודבר זה א"א לשכל אנושי להשיג איך שכל יכול יהי' אצלו ב' הפכים אני הוי' לא שניתי כלל הוא ושמו בלבד כמו קודם ברה"ע ממש כו' ובמדת גבורותיו יתהווה באמת מאין ליש גמור. וענין שכר ועונש להיות כי הוא עצמו ית' יודע מדת גבורתו כי הוא ומדותיו א' בתכלית ובמדת גבורותיו ית' יש נברא ונפרד ובחירה כו' לכן ג"כ יתכן אף אצל עצמותו ית' לענוש לרשעי' כו' מפני מדת גבורתו וד"ל.

כתר (דרחל)

להבין כתר דרחל מתחלת מחזה דז"א ולמטה וכן כתר דז"א כו' פי' כי כתר בכל מקום הוא ענין כח עצמות הדבר כמ"ש בע"ח, א"א שרש

יש מאין

לה"ע התגלות: נעתק מכת"ק אדמ"ר האמצעי 1161 נא, א. ונעתק בכת"י 113 רכד, ב. 177 קנו, ב. 391 ד, א. 606 עא, ב. 636 סו, א. 1208 פג, ב. וכת"י ירושלים 3454 סד, א. מאין . . . במקור: שער היחוד והאמונה פ"ג. תניא פ"ג.
הן . . . גבורותיו: יליש נחמי רמו תתרע"א. וראה יומא סט, ב.
אני . . . שנית: מלאכי ג, ו.
הוא ושמו בלבד: ראה פדרי"א פ"ג.

כתר (דרחל)

להבין כתר דרחל: נדפס בקוני' להשכילך בינה ע' 54. ונמצא בכת"י 80 עד, ב. 139 קצא, ב. 396 יג, א. 406 עז, א. 749 א, א. 928 כט, א. 1064 קנה, ב. 1144 רנו, ב.
כתר דרחל: נ"א: מ"ש בע"ח כתר דרחל. והוא בע"ח שער לאה ורחל פ"ג.

כל האצ"י, והחב"ד והמדות אינו אלא הארה מתפשטת ממקור העצמות והוא ממש עדי"מ כשמושכין מים בחפירה מנהר ומאותה חפירה מושכין בהמשכה לחפירה אחרת עד יו"ד חפירות מלאות מים, הנה בנהר אין נראה שום התחלקות אלא בהתפשטות ההמשכה כשנבדל מהמקור שם נראה התחלקות לחלקי' וגם לאחר ההבדל מהמקור אין מהותם נבדל שהרי אין להם מצד עצמם כלום כ"א מה שנמשך להם מים מהמקור וגם לא יתכן למנות הנהר במספר המשכות החפירות שהנהר הוא הראשון והם שניים כו' כי הוא מקור הכוללם באמת וחכמה נק' מזלא דא"א כמ"ש יזל מים מדליו שאבא יונק ממנו פי' שע"י המשכה מתהווה שרש מהות החכמה וכן עדי"מ המדות מחכמה וא"כ לאחר שנשלמה הרצון בעש"י אף שהעש"י נראה מובדלת בהשתלשלות רבות עכ"ז הרצון כולל כולם והם כולם מהות הרצון והוא ענין ט' היכלות הנו' בזהר דלאו אינון נהורין ולא אינון רעותין כי כולם הארות מזלא דא"א לבד כי או"א מלבישין לחו"ג שבו וכל אינון נהורין אינם מהות בפ"ע לחשוב בבחי' שני ושלישי לגבי א"א אלא אינו כלום בלעדו. והנמשל מובן שבאדם הרצון המקיף הוא העיקר. והנה כתר דרחל פי' עצמות כח המדבר שבנפש המלאה אותיות כמבואר במ"א שהוא פרצוף ע"ס חב"ד שבדיבור פי' כח ההשכלה שבאותיות הדיבור כשמדבר דברי חכמה והחכמה עצמה אינו עצמות כח המדבר שבנפש כ"א כח הארה שבאותיות להוציא החכמה שבדיבור שיוכלו להבין החכמה מתוך הדיבורים הרי השכלה זו היא חב"ד שבדיבור ומדות שבדיבור כשמדבר דברים ברשפי אש האהבה או שנאה וכעס הרי חיות שבדיבורו שיוכל להרחיב כ"כ בהרחבה הוא מפני תגבורת המדות ויש דיבור קר בלא מדות אך עיקר עצמות כח המדבר שהוא הרצון שבדיבור עיקר משכנו בהבל הלב דז"א מהחזה ולמטה פי' במקום גילוי חיצוניות הלב שם הוא השראת והתחלת כח המדבר שבנפש שיושלם רצון הדיבור בהתהוות קול גשמי ע"י קנה הריאה. אך עקבי לאה נכנסין תוך ראש רחל תמיד פי' לאה עולם המחשבה שרשה ממל' דתבונה כמ"ש במ"א מסתיימת במקום יסוד דאמא כו' נק' עלמא דאתכסי' נגד חסדים המכוסים כלומר כי בעוד המדות כלולים בהתבוננות השגה הרי אותיות המחשבה מקושרת מאד בהשכלה עצמה ואינה עדיין בבחי' לבוש הנפרד כ"כ שיהי' נכרים בפ"ע עד סיום יסוד דאמא פי' במקום שמסתיימת התקשרות התבוננות המושכל ובא לכלל גילוי המדות בחזה הלב אזי ניכרים גילוי אותיות המחשבה ועקבי לאה נכנסין כי לאחר גילוי והתפשטות המדות בחיצוני' הלב שהוא הבל הלב מתעורר כח המדבר שבנפש ואותיות המחשבה מנהיג הדבור בבחי' הגבלה וצמצום. כי אין יכול לדבר שום דיבור אם לא שחושב מקודם. וכל זה שאמרנו בכאן אינו אלא כח התגלות שגלוי בהבל הלב, אבל עצמות כח המדבר אין אותיות המחשבה שרש ומקור לו ולא חזה הלב ולא חכמה

ע"ד אבא יסד ברתא לבד אלא ממזלא דא"א (כמ"ש בדנ"ח על פ' ויעש אלקי את שני המאורות הגדולי' שהם זו"ן בשרשם שוים במזלא מחויג דמזלא דא"א והם יונקי' ונשפעים מאלו הב' בחי' פאות שמשם נמשכו י"ג ת"ד שהם י"ג מכילין דרחמי') והנה אנו רואים כחוש שרשפי אש האהבה בהתגלות או שנאה וכעס אינם באים בלא טעם ודעת כלל בשום אופן מאחר שהמדות בהתגלות הן בחי' מיוחדש במהות הנפש ברגע זו מוכרח שימשכו ממקורן חב"ד, אבל הדיבור יכול להיות אף בלא דעת כלל כמו המדבר לשון שאינו מכיר להיות כי יסוד אבא פי' הארת השפעתן מקור החכמה נמשך מאד למטה יותר מיסוד אמא שאין נמשך אלא עד גילוי המדות אבל הארת מקור השכל מתפשט אף בדיבור שנמשך מחזה הלב להיות יכול לצרף אותיות ולחברם אף שאינו מבין אותם בהחזה (בחי' יסוד דאמא), וד"ל.

כתר (וחכמה)

בחי' כתר הוא גולגלתא המקיף המוח שבראש שהוא עצמות הראש והחכמה שבמוח באמצע ההיקף כו'. והנה החכמה הוא בחי' עשי' לגבי הקב"ה כמ"ש כולם בחכמה עשית הוא בחי' כלי שבהעדרה לא יהי' שינוי בעצמותו ית' רק הסתלקות זיו הארתו למקומו כמש"ל מענין הנ"ל. ואבא שבאצילות נק' עדן העליון שלא זכו לו כל הצדיקים המופלגים שהיו, כי ג"ע העליון הוא מבחי' מל' שבאצילות מקור חיות עולם הבריאה וג"ע התחתון הוא עולם היצירה כו'. וזהו עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו. בתחית המתים יתגלה כו' והיא אצלו רק בחי' עשי' ודוק.

אבא יסד ברתא: תקי"ז חט"ט (קה, ב).
 כמ"ש בדנ"ח: נ"א: כמ"ש דף נה. וצ"ע.
 דמזלא דא"א: נ"א: דמוחין דא"א.
 מבין אותם בהחזה: נ"א: מבין בהרגשה.

כתר (וחכמה)

בחי' כתר: נדפס בבונה ירושלים ע"פ (בהמשך לדי"ה הללו את ה' מן השמים). ונמצא בכתי' (כדורש בס"ע) 184 חלט, א. 239 יא, א (בהמשך להנ"ל). 403 עת, ב (רק חלק). 408 מג, ב (בהמשך להנ"ל). 424 רמ, ב. 1174 קה, א. 1240 פג, א.
 כולם בחכמה עשית: תהלים קד, כד.
 כמש"ל מענין הנ"ל: נ"א: כמש"ל הענין הנ"ל. ונ"א ליתא.
 עין . . למחכה לו: יעשי' סה, ג.

(כתר (פנימי' וחיצוני')

להבין ענין החילוק בין פנימיות כתר לחיצוניות כתר שמלוּבש בכחי' קוים. הפנימיות כתר הוא בחי' יחידה שבנפש שהוא דבוק לעצמות הנפש ולא נשתנה ממהותה הראשון רק שממקום קדושתה מנהג' ומצוה כרוכב על סוס שיושב עליו ומנהיגו כרצונו ומכריח רצון הסוס לרוץ שגם רהיטת הסוס שהוא נגד רצונו של הסוס אעפ"כ יש לו רצון לרהוט כי לפעמים לא ירוץ הגם שמכה אותו נמצא נראה בחוש שמה שלפעמים ירוץ ע"י הכאה הוא מבחי' רצון הסוס ונראה בחוש שאינו רוצה ה"ז נראה שהאדם שרוכב עליו מכריח רצון הסוס לרוץ משא"כ הרצון הסוס שילך מעצמו הוא רצונו המלוּבש בו שלא בהכרח. וכמ"כ שיש כח לאדם לפשוט ידו או רגלו באש לשרוף הגם שפשיטות היד תלוי ברצונו ונראה בחוש שאינו רוצה בשריפה ואעפ"כ הוא פושט והפשיטות א"א כ"א מצד הרצון ה"ז הארה מפנימי' יחידה שבנפש שאין לה שייכות בגוף כמו הרצון המלוּבש בגוף ה"ז מכריח הרצון שבגוף לעשות דבר שהוא נגד מהותו והוא בחי' למעלה מן הכלי בכחי' מקיף האמיתי שהגם שהרצון המלוּבש בגוף הוא ג"כ בכחי' מקיף אבל הוא ג"כ בכחי' פנימי' דהיינו שהשכל והמדות נעשי' עם הרצון כן יהי' השכל והמדה והוא המהווה התפשטות השכל והמדה דהיינו כי כפי הרצון כן יהי' השכל והמדה בפנימיותה ועצמותה עד שירגיש ויעשה ברצון הטוב ה"ז נראה בחוש שג"כ הרצון מלוּבש הגם שהוא בחי' מקיף אבל פנימיות הכתר מבחי' יחידה הוא רק שמנהיג ומצוה ונעשה כרצונו הגם שהשכל והמדות עומדים במקומם שלא לעשות ברצון הטוב ואעפ"כ עושים כבחי' מרכבת הסוס ממש והיא בחי' המשכה מלמעלמ"ט שהוא למעלה מבחי' בטול כי בחי' ביטול הוא בחי' נקודה ראשונה שמאיר הנפש לגוף והיא נקראת נקודת הלב כמב' במ"א והוא בחי' בכל נפשך אבל המשכת בחי' יחידה אין זה בחי' נפשך רק בחי' מאודך שהיא למעלה מן הכלי ממש וד"ל.

(כתר (פנימי' וחיצוני')

לה"ע החילוק: נעתק מכת"י ירושלים 3375 קיא, א.

לבושי אדה"ר

ענין לבושי אדם הראשון שהיו צפרנים מבחי' מוח תבונה. והנה ידוע שיש ארבעה מוחין ואחד מהם הוא מוח תבונה שממנה נשתלשלו השתלשלות העולמות בעילה ועלול עד שירדה לסתר המדרגה כבחי' צפרנים והם היו לבושי אדם הראשון מבחי' מוח תבונה כי כמו באדם התהוות הצפרנים ממוח כמו שאמרו לובן שממנו מוח כו' וצפרנים כו' ככה למעלה נמשך ממוח בחי' צפרנים. וכדי שתקבל על הלב הענין הוא זה דהנה תכלית החיות הוא אהבה ויראה שהם מצות עשה ול"ת כמאמר ויניחו את האדם בגי'ע לעבדה ולשמרה לעבדה זו מצות עשה ולשמרה זו מצות ל"ת שהם תרי"ג עיטין איך להתדבק בו ית'. והענין כי בעשות האדם איזה מצוה מתקשר בקובי"ה ע"י האהבה ויראה וזהו אור פנימי שבקיום המצוה מוסיף אור ה' בחלק אשר בקרבו. אך יש בחי' אור מקיף שהוא כבחי' שריון שמקיף את הגבור שלא יכהו שום חץ וחרב ככה לפעמים אדם באהבה ויראה אך אפשר שינקו החיצונים ממנה דהיינו או שיכא איזה אדם ויפארוהו ומזה יבא לידי צביעות ופניות או אפי' אם הוא בחדר לבדו תפול עליו עצלות והתרשלות או יחלש לבו לאכילה, והוא חץ פתאום מהבעל דבר כדי לבטלו מהעבדות. העצה לזה הוא התבוננות שיתבונן בדעתו היטב בגדולת הבורא איך הוא ממכ"ע וסובב כ"ע ומלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיני' ושמים ושמי השמים לא יכלכלוהו והוא חפץ להיות דירתו בתחתונים שהוא האדם להתלבש בהבל פיו וכדיבורו היוצאים מפיו בתורה שהם ארבע אמות של הלכה ובמעשים שהם עשיית המצות אשר כל זה הוא מקדש מעט ודירה נאה למלך גדול ונורא להתלבש באותיות הדבור, אז ממילא יתפרדו כל פועלי און ידותו ולא יוכלו קום. וזהו בחי' צפרנים שמקיפים את האצבעות ככה ההתבוננות זה מקפת את האדם ומצויה אצלו בכל עת שיצטרך. וזהו מוח תבונה שהיא התבוננות הנ"ל והם היו לבושי אדם הראשון כי המלבושים הם אור מקיף והמוזן הוא אור פנימי וד"ל.

לבושי אדה"ר

ענין לבושי אדה"ר: נעקט מכת"י 115 ל, א. ונראה שהוא נוסח אחר מקטע ממאמר רבינו הנדפס במגדל עז' ע"י תיב ואל"ך (קטע זה — שם ע' טו). וראה גם בהערה לעיל ד"ה ענין מחשבה טובה (קדושין מ, א). לבושי . . תבונה: ע"ח שער החשמל פ"א. וראה תניא פ"ב. ארבעה מוחין: זחי"ג רסב, א"ב. וראה לקרית נשא כו, ב. כמו שאמרו: גדה לא, א. וראה תניא שם. ויניחו . . ולשמרה: בראשית ב, טו. לעבדה . . ל"ת: זחי"א כו, א. תרי"ג עיטין: ראה זחי"ב פכ, ב.

לבושים

להבין ענין תכלית בריאת האדם בעוה"ז הוא לדבקה בו וליהנות מזיו השכינה ע"י הלבושים שהם בחי' ימים כמ"ש בזהר ע"פ ואברהם זקן בא בימים וגו' ואם חסר יום א' הוה לבושא חסרה כו'. ולהבין ענין הלבושים הנ"ל ולמה צריך ללבוש. צ"ל ענין הנשמה שהיא כלולה מעשר דהיינו חב"ד כו', אלא שבזה גובר יותר בחי' זו ולכן יש ס'ר נשמות שאין דומות זל"ז וכל אדם יכול להבחין מן הרע שלו על הטוב איזה מדה גובר בו יותר. אך אמנם עשר בחי' הנשמה הם בחי' נברא ואיך תוכל לדבקה בו וליהנות מזיו השכינה ולזה צריך ללבוש תומ"צ ואף שהם גשמי' כמו ציצית של צמר ותפילין של עור מ"מ הרי הם מבחי' גבוה יותר כמ"ש במן שהוא טל אורות ונתגשם עד שדכו במדוכה וכן תפילין פ' ראשונה קדש הוא חכ"ע כו' אלא שנתגשם כ"כ כו' וכן ענין מ"ש ויבוא משה בתוך הענן שהענן הוא לבוש גשמי ולא יכול משה לבוא אל ה"ס כ"א בתוך הענן כך הנשמה אינה יכולה ליהנות מזיו השכינה כ"א ע"י לבושין ויש לבושין של מעשה ויש לבושין של דבור ומחשבה ולכן צריך ללמוד עניני המצות שאם לא יקיים כל התומ"צ במחדו"מ צריך לבוא בגלגול מפני שא"א ליהנות מזיו השכינה אם לא יהי' לו כל הלבושין שלמים. וענין התפלה הוא בחי' הנשמה עצמה שהיא בחי' נברא. ולכן התפלה נק' בשם נפש כמ"ש ואשפוך את נפשי לפני הוי' וגו'. אלא שבלעדה אין עלי' לתומ"צ שהם המשכות מלמעלמ"ט והתפלה היא ממטלמ"ע וכמ"ש בזהר דאיהו סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים אלו כחות הנשמה עולים ויורדים בו ע"י אהו"יר שהם מדות הנשמה. אלא שהקורא ק"ש בלא תפילין כו' שבחי' יראה ואה' צ"ל דוקא בתפילין שאם אין מצות אין מה להעלות. ולכן ארוז"ל הלואי שיתפלל אדם כל היום כו' ובמ"א אמרו ת"ת כנגד כולם ושניהם אמת ע"פ הנ"ל וד"ל.

לבושים

לה"ע חכ"ל"ח בריאח האדם: נדפס במאה שערים סי' כ. ונמצא בכתי"י 94 [שממנו נדפס במ"ש] קנט, ב. 115 לא, א. 167 ע' ר"ג. 177 צד, א. 239 לו, ב. 265 ט, ב. 269 רפה, א. 270 ז, א. 300 קכב, ב. 355 עח, ב. 401 מ, א. 411 קג, ב. [מתחיל: ענין הלבושים]. 412 קפו, א. 413 ט"ב, ב. 416 קצז, ב. 448 רצו, ב. 633 קסו, ב. 877 סג, ב. 929 יט, ב. 1216 צה, א. 1229 רט, א. 1234 קכו, א. וכת"י ירושלים 455 ה, א. 1166 רכז, א. (רק קטע). 2916 שפד, א. 3417 עו, א. 3547 קמח, א. 4088 קח, א. בכמה מהם הוא מופיע בהמשך למאמרי יום ג' אחר שבת מברכין אלול תקנ"ז. וראה לעיל (ערך טמטום הלב והמוח), ובהערות שם.

המאמר הובא ונתבאר בשיחת ש"ס תשא תשי"ז (הנחה בלתי מוגה).

כמ"ש בזהר: ח"א רכד, א.

במן שהוא טל אורות: ראה זחי"ב סד, ב.

ויבא . . הענן: משמטים כד, יח.

של חטטה: ג"א: שלמעלה.

שאם . . בגלגול: ראה אגה"ק סי' כט.

ואשפוך . . הוי': שי"א א, טו.

וכמ"ש בזהר: ח"א רסו, ב.

אמרז"ל: ברכות כא, א. ירושלמי ברכות פ"א ה"א.

ח"ח כנגד כולם: טאה פ"א מ"א.

א, 150, 151

לשון הרע

להבין ענין לשון הרע שחמורה מגיע ושיד כו', הנה ה' אוהב משפט שבמדת מלכותו ית' מעמיד ומקיים הארץ וכל הברואים והוא בחי' דבורו ורוח פיו ית' כידוע, וע"כ עיקר הווידוי בפה כשאומר חטאתי ניתקן פגם עונו כי לא פגם אלא בבחי' דיבור ובדיבור נתקן. וכן כשאין מקטרג התובע בדיבור עוונות פלוני אין משגיחי' על חטאתיו כי אינם פוגמי' ואינם תופסים מקום כו' עד אשר יתגלו בדיבור במלאך שהוא נמשך ונברא בשביל זה להזכיר הרע כו', ואזי ה' אוהב משפט לדון אותו האיש וכו'. אך א"כ לא הי' כ"כ חמורה עוון לה"ר שאומר אמת על חבירו אף שיגרום שידונו אותו מה בכך הלא ה' אוהב משפט ולכך ברא ה' מלאכי' המקטרגי' שתמיד מבקשי' זאת כו'. והענין שישראל נשמותיהם הגבה למעל' ממדריגת המלאכי' וקטרוגם עושה רושם כמו הדין העליון שפוסק וכורת נפשו של פלוני ממקורו כו' להיות הביד' שלמעלה קרובי' אל בחי' אלקים ממש מדת מלכותו ית', ולכן גדלה מאד עוון לה"ר שהורג נפשו ממש ברוחניות כשמזכיר האמת בדיבור מצד שרש נשמת ישראל שאומר ג"כ זאת למעל' מעלה כו', ואף שאינו תובע ממש ואינו מתכוון כלל באמרו רע על חבירו שידיוהו בשביל זה וכדומה לו שאינו מדבר לפני המלך, אך אעפ"י שנדמה לו שהוא דבר בפ"ע ומדבר בפ"ע אבל אין האמת כן אלא שהוא מדבר ממש לפני המלך מלכו של עולם כמו תביעת המלאך שעומד לפני ה' לשטן את הבריות, רק זה גופא שנדמה להאדם שהוא יש ודבר בפ"ע הוא בחי' בריא' מן ה' שהמשיך רוח הגסות דנוגה כו' ע"כ לא מצד המשפט שידונו אחר ע"י אמרו הלה"ר חמורה וגודל חומר עון לה"ר רק מצד עצם המאמר שפוסק וכורת נפש פלוני מאלקי' חיים במאמרו ויעקב חבל נחלתו הרי הוא כאלו מדבר תועה על ה' ח"ו וד"ל. וזהו שלא א' ה' רשעת עכן ליהושע כמרז"ל וכי דילטורא אני כו'. מלבד ענין הנ"ל הקביה שונא את המקטרג אעפ"י שהוא אוהב משפט לאחר התביעה אבל התביעה והגבו' קשות של המלאך הזה הוא שונא כי רב חסד הוא בעצם ורק כדי להעמיד ארץ במשפט בראם מאין ליש כו' לכן גדלה עון לה"ר על ג"כ ושיד וכו' וד"ל.

לשון הרע

- לה"ע לשון הרע: נדפס במגדל עז' רמ. ונמצא בכתי' 189 סט, א. 1201 נב, א.
 שחמורה מגיע ושיד: ערכיו טו, ב.
 ה' אוהב משפט: תהלים לו, כח.
 יעקב חבל נחלתו: האזינו לב, ט.
 כמרז"ל וכי דלטורא אני: סנהדרין יא, א.

מדות (י"ג מדה"ר)

שלש עשרה מדות נרמזים בתורה כמו אצל אברהם אבינו נאמר והנה שלשה אנשים נצבים עליו וביעקב נאמר והנה שלשה עדרי צאן רובצים כו' ונעשה י"ג מדות הרחמים היינו שמשלשה שעליו מתעוררים רחמים על עשרה תחתונים. וזהו בצבור היינו על עשרה אבל כשנאמרים ביחוד א"א לומר כמו שהם הולכים כסדרן היינו שמהדין איסתיתא לבני יצחק אלא נצרך לומר בתשר"ק היינו כמו שהוא ביחודא של עולם שנתהפך מא' פלא העליון עד ת' סיפא דכל דרגין בלי שום שינוי והתכסות ודיל.

מח"ז

יזהר כשיפול לו מחשבה זרה בתורה או בתפלה הן ביום הן כלילה עד"מ אם יפול לו ענין יראה יעלה אותה היראה לשמים וירא ויפחד מפני פחד ה' ומהדר גאונו ויחשוב שאין לירא באמת כ"א מהש"י ועי"ז יעלה היראה גשמית להש"י. וכן כשיבא לו אהבה המבלבלת אותו יעלה האהבה ויחשוב שאין לאהוב רק הש"י ויהי עי"ז עלי' למחשבה הקודמת להיכל אהבה. וכן בנצוח לעולם הנצחון והכבוד למלך הכבוד. והגיאות יחשוב ה' מלך גאות לבש. אם חכמה יחשוב הש"י יהיב חכמה לחכימין ויעלה החכ' לעולם החכמה. וכן הדין בתבונה לעולם התבונה והוא דבר עמוק וגדול.

מדות (י"ג מדה"ר)

שלש עשרה: נעתק מכת"י 750 לה, ב (הב'), בכותרת: גג. זה מד[ברי] ק[דש] אדמו"ר נ"ע הנ"ל [אדה"ז] בדבר שביחוד השלש [עשרה] מ[דו]ת] בא"ת ב"ש [מאמר זה נעתק שם בהמשך לדיה דוד מלך ישראל (הנדפס לעיל ר"ה כה, א), וגם שם מיירי בעשרה תחתונים דעש"י].

והנה . . . עליו: וירא יח, ב.

והנה . . . רובצים: ויצא כט, ב.

ביחוד א"א לומר: טושי"ע אריח סתקס"ה ס"ה.

שמהדין . . . יצחק: כ"ה בכתה"י וצ"ע.

אלא . . . בתשר"ק: ראה פ"ע"ח שער הסליחות ספ"ח. מ"ח מס' שארית האצילות ס"ח מ"ב.

מח"ז

יזהר כשיפול לו מח"ז: נעתק מכת"י ירושלים 3477. וראה גם כתר ש"ט סרכ"ז. צוואת הריב"ש ספ"ז. לקריא להה"מ סרי"ג. ובהנסמן שם.
ה' . . . לבש: תהלים צג, א.
יהיב חכמה לחכימין: ע"פ דניאל ב, כא.

מלאכים (שם א"ל בכל אחד)

ענין המלאכים שיש אל בכל אחד שמו של אחד מיכאל וגבריאל כו'. כי שם העצם שמו מורה על איכות מהותו למה שהוא נמשך ממדת ת"ת דאצילו' כידוע, וכן כל מלאך שהוא כלי ההשפעה אלקי' כידוע לפי אופן ההשפעה שמקבל בתוכו כן נקרא צירופי אותיו' שמו העצמי' כו' ואל"ף למ"ד שבסוף שמו הוא נהירו דח"ע כולם בחכ' עשית דאנהיר עליהו תדיר ואם לא הנהירו עילאה זו הי' כלא הי'. וכידוע והוא ענין בטלים במציאות שאו' שירה וכמ"ש במ"א וד"ל. וכמו"כ ישראל הוא מלאך וכולו ההשפעה נש"י מאוא"ס ב"ה ונק' בשם שר על כל המלאכים שמבחי' חיצוני' להיות כי בני בכורי ישראל טיפה במוח האב כו' שבכל ההשפעות, השפעות עצמיות המוחין גבוה מכולם כו'. והיו"ד מורה על הפעולה שתמיד נמשכין המוחין עליוני' של מדותיו ית' לתוך נש"י והמלאך הנושא את ההשפעות המוחין נק' ישראל וד"ל.

מלאכים (קדוש וברוך)

ענין קדוש וברוך שאומרים המלאכים כי קדוש הוא מובדל וברוך הוא המשכה כי באמת כן הוא שהוא בהמשכה ובהסתרה אך כו' והנה איך אפשר לעשות ע"מ לקבל פרס כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול ובאלף שנים אינו כ"א ע' שנים בעוה"ז והמותר הוא בעוה"ב ואעפ"כ אינו אלא כאשמורה בלילה הוא אשמורה ראשונה שהוא חושך גמור כי באשמורה השני' אינו חושך גמור.

מלאכים (שם א"ל בכל אחד)

ענין המלאכים: נעתק מכת"י ירושלים 2916 שנה, ב.
כולם בחכ' עשית: תהלים קד, כד.
בני בכורי ישראל: שמות ד, כב.

מלאכים (קדוש וברוך)

ענין קדוש וברוך: נעתק מכת"י 268 יו, א (הב'). ושם לג, ב. וכת"י 1064 קכו, ב [ראה הערות לעיל ד"ה והי מדי חודש (ישעי' סו, כג)].
אלף . . אתמול: תהלים צ, ד.

(ע"ג השלחן)

להבין פשט הענין הנז' בכהאריז"ל דצריך ליוהר מאד במלח ע"ג השולחן בשעת אכילה. אין הענין שיביא מלח דוקא ויטבלו בו את הפת אלא עיקר הכוונה שיהי' טעם מלח בפת ואז יכוון הכוונה בענין מלח בגימט' ע"ח כו'. דהא מ"ש בגמ' הביאו מליח כו' וכן מ"ש המקובלים להביא מלח כו' היינו בפת שלהם שהי' בלא מלח כדמוכח בהדיא בככר דעירוב כו' וגם בכמה דוכתי מוכח הכי. ולכך נאמר לית דין צריך בושש לפי שהפת נקי וטוב הי' אומר לית דין צריך להמתיק טעמו כו' אבל פת אחר צ"ל מלח שלא היו מערבים כלל בפת כ"א שאור בלבד. אבל עכשיו שמערבין מלח בפת שלנו במדינתינו אלו הוה כאלו המלח מונח על השולחן ממש ויוצא י"ח הכוונה הנז' כסה"ק בפת מלוח כמו במלח ממש כי הטבילה לאו דוקא ודו"ק ודוגמא מצינו בגמ' דלעיל במה שלא הצריך מלח כלל משום דלית דין צריך כו' ודו"ק.

מלך (אימת מ.)

להבין ענין אימת מל' שנופלת על האדם אף כי אינו רואה את המלך שעומד אחורי כותל ואין שם יראת עונש. כי הוא ענין גלות השכינה שהוא בחי' מל' שיש לקליפה יניקה ממנו. דהיינו שנתלבשה וירדה אח"כ כ"כ עד יו"ד ספירות דקליפה עד מל' דעשי' דקליפה. ובכל שר דקליפה יש ניצוץ דקדושה וממנו השפעת חיותו וניצוץ מן השר נתלבש במלך ומזה באה היראה העצומה שנופלת על האדם בלא טעם ודעת רק מחמת גדלותו ורוממות המלך והוא יראת הרוממות כו' וד"ל.

מלח (ע"ג השלחן)

להבין פשט הענין: נדפס במאה שערים סי' ל. ונמצא בכת"י 94 [שממנו נדפס כמ"ש] עט, כ. 200 סא, ב. 1007 רעג, א. 1208 ג, ב. בכטהאריז"ל: נגיד ומצוה בשם הכוונות. מלח בגימט' ע"ח: קה"י ע' מלח. מ"ש בגמ': ברכות מ, א. בככר דעירוב: כנראה הכוונה לשם שהוא בהמשך לענין ריפתא דעירובא. לית דין צריך בושש: שם.

מלך (אימת מ.)

לה"ע אימת מלך: נעתק מכת"י 1201 ג, א. 1235 צד, א. וכת"י ירושלים 3542 סב, א. 3547 קנו, ב. וראה לעיל ד"ה חללה של רשות (שבת יא, א).

מלך (אין מ. בלא עם)

אין מלך בלא עם. פי' משום דאנו אומרים אשר מלך בטרם כל יצור נברא והוא תמוה על מי מלך בלא עם. רק קודם שברא העולם הי' בחי' אין מלך בלא עם ועכשיו אין אנו יכולים להשיג דבר זה וזה פי' אין היה בחי' מלך בלא עם קודם שברא העולם.

נוסח אחר מהנ"ל

כתיב אדון עולם אשר מלך בטרם כל יצור נברא. ולכאורה הוא תמוה הלא כתיב אין מלך בלא עם שאין מלך אלא זולת ודבר נפרד כמו מלך על מדינתו, הלא ממך הכל ואין דבר נפרד ממנו ית' גם אחר הבריאה כמו קודם הבריאה ועל מי ימלוך. אך התירוץ הוא אין, שיכול להיות מלך בלא עם, והוא מלכותו ית' לעולם ועד.

מלכות (ללמג"כ)

להבין מ"ש בע"ח מלכות לית לי' מגרמי' כלום. הענין הוא מבשרי אחזה אלוה כו'. דהנה הע"ס חב"ד ומדות וכל הכחות שבאדם אינם אלא הארה מהנפש ואפי' החכמה כ"ח מ"ה היא הארה מהנפש והמוצע ביניהם הוא הרצון, פי' הנפש בעצמה הוא בחי' א"ס לגבי בחי' המתפשטו' ממנה וראשית הגילוי הוא חכ' והוא רק הארה ואינו אפי' ערך ומהות הרצון. והנה ברצון עצמו יש בו ג"כ כל הבחי' חב"ד כו' אלא ששם הוא בהעלם גדול, והנה החכ' שברצון נק' מוחא סתימאה דאריך מפני מה רוצה שיהי' כך והחכ' שהיא הארה היא רק איך שיבוא הרצון בפועל, ואינו עיקר מערך ומהות הרצון ונק' אחריים דרצה"ע. והנה אח"כ כשמתבונן בשכלו בהרחבת הביאור איך שיגמור הרצון ונק' בינה רחובות הנהר ויש בה בחי' אותיות

מלך (אין מ. בלא עם)

אין מלך: נעתק מכת"י 170 שא, א. 424 רלו, ב. 877 ו, ב. 1064 סד, ב. 1174 עה, ב. וכת"י ירושלים 4088
כה, א. נוסח אחר מהניל נעתק מכת"י 35 צב, ב. 1315
אין . . . עם: בחי' וישב לה, ל. ובכ"מ.

מלכות (ללמג"כ)

להבין מ"ש בע"ח: נעתק מכת"י 355 סד, ב. 603 קכו, א. וכת"י ירושלים 2916 שפג, א.
בע"ח: שער מיעוט הירח פ"א. וראה זח"א רמט, ב.

דהיינו מה שמצמצם שכלו להתבונן רק בדבר זה ולא בדבר אחר ונק' בשם אותיות כי אותיות מגבילין כי כל מה שהוא מגביל נק' בשם אותיות. והנה חויב נק' בשם או"א שמהם נולדו המדות ע"י הדעת. והנה החכ' שבנפש האדם אינו אלא הארה מהרצון אבל הבינה אף היא כאין לגבי החכ' מ"מ מערך ומהות החכ' הוא אלא שהוא בבחי' צמצום. והנה יש בינה ותבונה שהיא מל' דבינה ונהי' דתבונה נעשה מוחין לז"א דהיינו שהמדות נמשכין מהתבונה ולהיפוך נק' דו"ר שכלים כי המדות והתבונה הם לאחדים כו' וד"ל.

מלכות (ע' שמות)

ענין ע' שמות שיש למל' הוא לפי האופן שהיא מקבלת מז' מדות עליונות (כי היא היתה א' מצלעותיו) וכל מדה כלולה מיו"ד ספירות הרי ע' מיני המשכות שונות והם ע' ענפין דאילנא רברבא וכו' ומאחר שהיא כמו חקיקת החותם שמצטיירי' בה כל המשכות העצמות כידוע לכן לפי אופן ההמשכה העצמיות שהיא מקבלת נק' אז באותו השם כמו אם מקבלת מבחי' דומם שבז"א דאצי' נק' אבן וכו' וכשמקבלת מבחי' חסד נק' באר מ"ח וכשמקבלת מבחי' גבורה נק' אשא תכלא כו' וכן לכל פרטי הרכבת מזיגות שבהמדות עליונות הכלול' כ"א מ"ס כמו ת"ת שבחסד ומל' שבחסד כו' או חסד שבת"ת ומל' שבת"ת וכדומה וד"ל.

מלכות (ע' שמות)

ענין ע' שמות: נעתק מכת"י 189 עג, א. 1201 נב, ב. וכת"י ירושלים 3496.

ע' שמות שיש למל': ראה זחיב קס, ב ובהמציין בנצוצי זהר שם. לכללות מאמר זה ראה ביאורו (להצ"צ) ע' תקמד.

נק' אבן . . במ"ח . . אשא תכלא: ראה במא"א ובהי' בערכם.

מלכי בית דוד (שפלות והתנשאות)

ענין מל' בית דוד הי' בטבע נפשם ב' הפכים לפעמים בשפלות גדולה שאין כמוה והי' ג"כ ההיפוך לפעמי' ההתנשאות שאין למע' הימנה כמו שארו"ל על דוד ע"ה בשעת עסקו בתו' הי' כתולעת כו' ולמלחמה הי' קשה כו'. להיותו מרכבה לספי' מל' דאצי' כעשישתה דמקבל כל נהורין ומגרמה לית לה כלום ולמשל הים שנתמלא מן הנחלים או שכולם בו והוא גדול מכולם או אם ילכו ממנו לא יהי' בו כלום כי אין לו מים מצ"ע כלל וכן הדיבור מצד עצמו אינו כלום וכל כחות הנפש מתגלים בו השכל והמדות. נמצא שבהמקבל כל ההשפעות יש בו ב' הפכים הביטול מצד עצמותו שהרי הוא מקבל כו' וההתנשאות מצד ההשפעה לאחר שקבל כו'. וכמו"כ בעבודת ה' מצד כחות נפשו המקבלי' אלקות בהם יהי' התכלית השפלות והעדר תפיסת מקום לגמרי כו', ומצד אלקות יהי' בהם ההתנשאות מבחי' הארת מלכותו ית' וד"ל.

ממשלת האדם

ענין ממשלת האדם שבריאותו כך שר"ל מושל בעולם כדכתיב נעשה אדם בצלמינו וירדו בדגת הים כו' והנה עינינו רואות שגם תינוק קטן רוצה להכות ולרדות במקל ושכבט איזה סוס ושאר דברים והוא בלתי שום שכל רק מחמת טבע הבריאה וכשיגדל אזי מכסה עליו הבושה לעשות כן ורוצה להיות מושל בענין אחר וטעם לזה שהוא נלקח מעולם העליון ששם

מלכי בית דוד (שפלות והתנשאות)

ענין מל' בית דוד: נעתק מכת"י 207 קב, ב. 1201 נג, א. כמו שארו"ל: מויק טז, ב.
מרכבה לספי' מל': ראה מא"א בערכו.
כעשישתה . . נהורין: ראה זח"ב קפו, ב.
ומגרמא . . כלום: ראה זח"א רמט, ב.
ולמשל הים: ראה קהלת א, ז.

ממשלת האדם

ענין ממשלת האדם: נעתק מכת"י 147 זח, א (שוה"מ לצדיקים). 239 סה, א. 269 רצה, ב. 337 פו, א. 349 פג, ב (שוה"מ בו). 1064 קכד, א. וכת"י ירושלים 2916 רצד, א. 4088 פד, א. נוסח אחר מהניל נעתק מכת"י 35 ז, א.
ברוב כתה"י בא מאמר זה בהמשך לדיה חכלילי עינים מיין (לעיל ויחי מט, יב), וראה בהערות שם.
נעשה . . הים: בראשית א, כו.

ג"כ אדם העליון מושל במה שלמטה ממנו וכתוב כולם בחכמה עשית ר"ל חכמה היא דבר כ"ח מ"ה שהוא רוחנית בלתי חומר דבר הנולד כך בלתי שום דמות. והנה בעולם העליון הוא רוחניות שמושל בשכלו מחמת ששכלו יותר גדול ומקיף את מה שלמטה ממנו והוא נק' דבר שבלתי צורה ולמטה נתהווה ג"כ כך אך למטה נתלבש בדברים גשמיים לרדות במקל ועכ"פ זהו מחמת טבע הבריאה כו'. והנה כמה מדות יש שבאים מחמת ד' יסודות שהם ארמ"ע כמו הגאווה והכעס מיסוד האש ועצלות ועצבות מיסוד העפר וכמה מדות יש מחמת יסודות הנ"ל אך במדות הנ"ל יש מעורב משוב ורע יש בהם שנצרך לטוב ויכולים ג"כ להתהפך ולעשות עמהם רע. והנה אינו מחויב רק לעשות מחומר צורה ולברור בעין שכלו ג"כ רע. למשל כשיברור מדות הגדלות הבאה מיסוד האש אעפ"כ ישאר אצלו מדת התנשאות ובאחר אינו אפי' מעט זהו מחמת המזיגה שיש אצלו יסוד המזיגה שהוא אש יותר מהאחר כן יברור בעין שכלו כמה הוא מהטבע והיותר ירחיק ויהי' שפל רוח בעיניו באמת ולא יהי' שום דבר מדבריו נחשב בעיניו לכלום נגד מה שהוא מחויב ואל יראה בשום אדם אחר ולדאג ע"ז מה שאינו יכול להיות ג"כ כמוהו כי אינו מחויב בדבר כלל. וזהו פ"י הפסוק וראיתי אני את כל עמל ואת כל כשרון המעשה כי הוא קנאת איש מרעהו גם זה הבל ורעות רוח וקשה ממ"ז אם הוא לשם שמים באמת הוא טוב כמאמר אל תקנא בעושי וגו' כ"א ביראת ה' ואם הוא עושה רק לחניפות ב"א מהו זה הבל. אלא כנ"ל שעושה לשם שמים רק שאינו מחויב בדבר כנ"ל והוא רק מחמת קנאת איש ואע"פ שלפעמים מנצח ג"כ וגובר המדות מ"מ גם זה הבל מחמת שאינו מחויב בדבר וד"ל.

נוסח אחר מהנ"ל

ענין ממשלת האדם שבראותו כך שרוצה להיות מושל כדכתיב נעשה אדם בצלמינו כדמותנו וירדו הים ובעוף השמים. ואנו רואים בחוש שגם תינוק קטן רוצה להכות ולרדות במקל או בשבט איזה דבר שרואה והוא בלתי השכלה ודעת רק מחמת טבע הבריאה. וכשיגדל אז הוא הממשלה באופן אחר מפני שמכסה עליו הבושה מלעשות כן ורוצה אז בענין ובאופן אחר להיות מושל כפי השכלתו ודעתו ומהותו באיזה אופן. ודבר זה נלקח מהעולם העליון ששם ג"כ האדם העליון הוא המושל במה שלמטה ממנו וכתוב כולם בחכ' עשית ר"ל חכמה הוא דבר מה שהוא רוחניות בלתי חומר וצורה רק בדבר היולי בלי שום דמות. והנה בעולם העליון הוא ברוחניות

כולם בחכ' עשית: תהלים קד, כד.

חכמה . . . כ"ח מ"ה: זחיג כח, א.

מדות . . . יסודות: ראה תניא ספ"א.

וראיתי . . . רוח: קהלת ד, ד.

אל תקנא . . . ביראת ה': ראה תהלים לו, א. משלי כג, יז.

שמושל בשכלו מחמת ששכלו יותר גדול ומקיף את זה שלמטה ממנו והוא נק' דבר שבלתי צורה וחומר, ולמטה נתהווה ג"כ כך, אך למטה הוא נתלבש בדברים גשמיים לרדות במקל וכה"ג זהו מחמת הטבע הכריאה. והנה מחמת ד' היסודות שהם ארמ"ע כמו הגאווה והכעס והעצלות והעצבות ועוד כמה מדות מחמת היסודות הנל. אך במדות יש תערובות טוב ורע יש מהן שנצרך לטוב, ויכול ג"כ להפוך אותם לרע והוא מחוייב לעשות רק מחומר צורה ולברר בעין שכלו מכל המדות שלו ולעשות מהן טוב. שאע"פ שטוב שלו הוא ג"כ רע למשל אצלו הוא טוב ואצל אדם אחר הוא רע גמור, זהו מחמת המזיגה שלו דהיינו בעניני הרגשה שלפי עבודתו ויגיעתו מנפש עד בשר לגרש מאתו ההרגשה או כח המתאוה. אך מחמת רוע מזגו מיסוד האש שזה הוא בחי' ההתנשאות ובאדם אחר בלי העבודה והיגיעה לגרש ההרגשה הוא יותר דק ודק מחבירו רק עלי' הוא מוטל בעבודה תמה לברר בשכלו הרע שלו שמד' יסודות ולראות כמה הוא ההרגשה מטבע מולדתו וכמה הוא בעצמו משך עליו והמותר אשר אין ביכולתו לברר ולעשות מהם בשלימות והמותר יהי' שפל רוח בעיניו באמת רק את זה אל ידאג מאומה לראות באדם אחר שאינו יכול להיות כמוהו, כי אינו מחוייב דבר בדבר על זה. וזהו פי' הפסוק וראיתי אני את כל עמל ואת כל כשרון המעשה כי קנאת איש מרעהו גם את זה הכל ורעות רוח. וממ"נ אם הוא עושה לשם שמים באמת מה לו להתקנא בחבירו כי לא עליך המלאכה לגמור ואם הוא עושה רק לחניפות בני אדם והוא מתקנא רק בשביל הכבוד ומה זה הבל, אם הוא עושה לשי"ש ומתקנא בחבירו שהוא רוצה להיות במעלות יראת ה' כחבירו הלא זה הוא טוב כמאמר אל תקנא בעושי עולה כ"א ביראת אלקי' ובאם שזה כנ"ל הרי הוא רשע גמור, אלא ההפרש הוא שעושה לשם שמים רק שאינו מחוייב בדבר רק שזה מחמת קנאת איש מרעהו ואע"פ שלפעמים הוא מנצח המדות שלו בזה גם זה הוא הבל ורעות רוח שאינו מחוייב בדבר זה.

מנוח ואברהם

הטעם מפני מה אברהם שהיו אצלו המלאכים אכלו ממה שנתן להם ובמנוח לא אכל המלאך. כי מנוח נק' מ"ן נ"ח. פי' שהכוונת שכוון אז הוא נח דהיינו תיבת זן עם הכולל ומ"ן הוא שם הוי' וכוונות אלו הם נמוכים במדריגה ולא הי' המלאך יכול לאכול מזה. אבל אאע"ה הי' יודע

מנוח ואברהם

הטעם מפני מה: נעתק מכת"י 94 קסח, ב. 355 סה, ב. 1007 סב, ב. וכת"י ירושלים 2916 שסב, ב.

לכוון כוונות הראוים ע"כ אכלו ממה שנתן להם. וזשארז"ל מנוח ע"ה הי' כי לא ידע לכוון כראוי עד שיוכל המלאך לאכול ודוק.

מסירות נפש

פ"י מס"נ הוא אינו מס"נ ליהרג דוקא עקדה"ש שגם אם מהפך רצון לרצון דהיינו הרצון והתשוקה שיש לו לד"א מעניני עוה"ז יהפכו להיות רצון זה להוי' והוא מס"נ ל' רצון כמו חשקה נפשי כלתה נפשי וזו היא בחי' ישראל ללחום מלחמת הוי' כל ימיהם לעמוד על נפשם כו' משא"כ העכו"מ"ז הולכים אחר שרירות לבם אל מקום שלכם מתאוה מיד כו' וד"ל. ומדת גדולי הצדיקים אפי' לדבר קטן שכנגד כבוד בוראו יוכל למסו"נ כמעשה דרב אדא בכרבלתא כו' וכמעשה תלמידי ר"י החסיד שהלכו במקומות חיות רעות ונהרגו וקבלו ע"ע זה מפני שעברו בתחלה על דאשתמש בתגא חלף כו' וד"ל.

מסעות

ענין מ"ב מסעות ממצרים לא"י כו' מ"ב גימט' ג"פ י"ד כמ"ש בתקונים יד הגדולה יד הרמה כו' ימין מקרבת שמאל דוחה. כי ג' באים ע"י

וושארז"ל: ברכות סא, א.

מסירות נפש

פ"י מס"נ: נדפס במאה שערים סמ"ג. בונה ירושלים סע"א. ונמצא בכתי' 94 [שממנו נדפס במ"ש] קסד, ב. 177 י, א. 239 עג, א. 269 רצא, ב. 337 ע, א. 877 צג, א. וכתי' ירושלים 3547 שסח, א.
חשקה נפשי: וישלח לד, ת.
כלתה נפשי: תהלים פד, ג.
כמעשה דרב אדא: ברכות כ, א.
וכמעשה תלמידי ר"י החסיד: הובא בשו"ת יכין ובוועז (להרצבי"ש) סי' קלה (נד, סע"ג). וראה גם כנפי יונה ח"א אות קי. מקור חסד על ספר חסידים סריה אות ה'.

מסעות

ענין מ"ב מסעות: נדפס בבונה ירושלים סצ"א. ונמצא בכתי' 200 סב, א. וכתי' ירושלים 2916 שנט, א.
כמ"ש בתקונים: בהקדמה ט, א.
ג' באים ע"י יסורים: ראה ברכות ה, א.

יסורים וא' מהם הוא א"י. ולכן במ"ב מסעות ה' כמה נסיעות שהיו נסוגים לאחור כו' שהם בחי' שמאל דוחה.

מקוה

מ' סאה של מקוה הם נגד מ' יום שמר"ח אלול עד יוהכ"פ. ונגד מ' יום שעלה משה להר ונגד מ' יום דמבול אלא שוהו מתוהו וזהו מתיקון. ולהבין איך ע"י המקוה מתכפר על ח"נ ושאר חטאים בשלמא נדה ושאר חטאים כמו זב כתי' בתורה כן. ולהבין זה איתא בגמרא המתענה ת"ח בשבת קורעין לו גז"ד של ע' שנה. והקשה בזה הלוא בשבת צ"ל תענוג וקראת לשבת עונג אז תתענג על ה' ואיך ע"י שעושה בהיפוך ומתענה קורעים לו גז"ד של ע' שנה. ותירץ שם בזה הלוא משל למלך שבשעה שהוא בתענוג כגון כשעה שעושין אותו למלך או כיום הולדת כמו ויהי ביום הולדת את פרעה אז מוציא את הכל מבית האסורין ומי שהוא מוכה שחין ג"כ אזי מצווה לרופא לרפאותו מפני שתענוג אינו יכול לסבול העדר התענוג. כן העונג מי שמתענה ת"ח הוא מפני שהאדם אסור וקשור בידי החיצונים כמ"ש ג' משמרות הוי הלילה משמורות הוא לשון בית אסורים (וענין ג' משמרות הוא ג"כ הטמאות) שאסור כמו בחבלי ברזל ועי"ז חלם לו חלום רע וממילא הוא במרירות ועצבות שירא פן יתקיים החלום לכן מתענה, ושבת הוא תענוג כמ"ש לתענוג אינו יכול לקבל העדר התענוג ועי"ז קורעין לו גז"ד, כמ"כ הוא בענין המקוה בקומו בבוקר ומתבונן איך שהוא אסור בידי החיצונים וגם אירע לו ד"א (פ"י מז"ל ר"ל) והרי הוא מוכה שחין ג"כ כנ"ל במשל ובא במרירות גדולה ועצומה כו' (בל"א און עס אחצעצעך און קרעצעך מעצמו) והולך למקוה וענין המקוה הוא כי במקוה יש דפנות הוא נק' בלשון קבלה בינה ומה שיש ד' דפנות הוא כי שם אהי' בריבוע בינה (פ"י כי אהי' הוא עתיק ועתיק הוא תענוג והתגלות עתיק בבינה) ומים הם חכמה (והתגלות עתיק בבינה הוא ע"י החכ') והו"ע התגלות התענוג ותענוג אינו יכול לקבל

כמה נסיעות . . . לאחור: ראה ירושלמי יומא פ"א ה"א. במדב"ר פ"ט ס"א.

מקוה

מ' סאה: נעתק מכת"י ירושלים 3496. וראה ד"ה ארי"ע אשריכם הנדפס באוה"ת יוהכ"פ ע' איתקעו ואילך.

ונגד . . . דמבול: ראה תרי"ח נח ת, ד. אוה"ת נח ע' תרכד ואילך.

ע"י המקוה . . . ח"נ: ראה ר"ח שער האהבה רפ"א.

המתענה ת"ח . . . של ע' שנה: ברכות לא, ב.

הקשה בזה הלוא: ח"ג קה, א.

וקראת . . . על ה': ישע"י נח, יג"ד.

ויהי . . . פרעה: ע"פ וישב מ, כ.

העדר התענוג ממילא נתכפר לו. ועתה יובן ענין המ' יום שמר"ח אלול עד יוה"כפ כי הם ימי תשובה והאדם מתבונן על חטאיו ור"ה ע"י השופר נמשך התגלות התענוג. וביוה"כפ מתגלה התענוג והוא אז במרירות והתענוג אינו יכול לסבול זה ממילא נמחלין לו עונותיו. וכן במ' יום ששה משה בהר נתרפא מקודם כל חיגר וסומא כי בהר ה' השופר ושופר הוא התגלו' התענוג ממילא נתרפאו הכל. וכן במבול הוא ג"כ ענין המקוה לפי שהמבול טיהר הארץ, אלא מפני שהי' צריך לטהר כל האבן ה' ההכרח להמשיך מעולם התוהו שהוא נעלה כו', ה' יטהרינו מכל חטא ועון אמן.

משה (רמב"ם)

מצינו להרמב"ם שכי' לבנו אודות שהיו מדברים עליו היו אומרים לפניו לא ה' איכפת לי כלל שאיך יפגום נפשו היקרה במדה גרועה בשביל ניצוח הכסילים ההולכים אחרי שרירות לבם ובדבר קטון הציל את נפשו. אשר אם יקרה כזה עכשיו ה' צריך לחכמה גדולה ועבודה רבה מאד מכמה ספרים. והטעם שהדורות הולכים ומתמעטים ומתגשמי' יותר שהוא עיקבא דמשיחא מל' עקב וצריך שכל וחכמה יותר להפך חשוכא לנהורא משא"כ בדורות הנ"ל לא ה' להם באמת חכמה גדולה אך מחמת שגופם ה' זך והי' גובר כח ה' שכלי ושולט שבדבר שכלי מועט ה' מהפך כל הגוף לכן לא ה' צריכין לאור הזוהר שלא נתגלה בימיהם, ועכשיו אינו מספיק זה כ"א סודות עליונים ואעפ"כ יש ב"א שאין מספיק להם מגודל חומריות גופם אף שיש לו נחת מזה ומבין הרבה, מ"מ אינו מעשה עבודת ה' לפי שכלו המחייבו. וזהו כל שמעשיו מרובין מחכמתו דהיינו מיעוט חכמה פועל מע"ט רבים סימן הוא שחכמתו מתקיימת פי' שחכמתו יש לו קיום חזק ושולט בו שיש לו נשמה גבוה שכל השכלי שלו המעט שולט בגופו אבל שחכמתו מרובה ממעשיו כנ"ל אף שהי' מבין הרבה אין מהפך מחשוכא לנהורא לקיום המעשה עבודת ה' אין חכמתו כו' וד"ל.

משה (רמב"ם)

מצינו להרמב"ם: נעתק מכתב 177 קה, א.

מצינו . . לבנו: כנראה כוונתו למכתב המתחיל, כבר העיד, הנדפס בכ"מ כמכתב. לחלמידו רבי יוסף רבי יהודה אבן עקנין זל"י (ראה תשובת הרמב"ם ואגרותיו, לפסאי תרי"ט ח"ג ל, ג ואילך), אבל בדפוסים אחרים (ראה כתבי קודש, ברלין תקכ"ד, ב, ואילך), נדפס כמכתב לבנו.
כל . . מחכמתו: אבות ס"ג מיט.

משה ואהרן

משה שושבינא דמלכא להמשיך בחינת סוכב כל עלמין שהוא יחוד קביה ושכנתו' כמו בלבישת טלית שהוא בחינת מקיף כמיש עוטה אור כשלמה וכל אותיות התורה שמותיו של הקביה וכל השכליים שבתלמוד ובמשנה ג"כ שמותיו של הקביה שהם למעלה משכלים הגם שהכל ירוממוך סלה שאין לו השגה כי מן הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה וכן בין כל רקיע ורקיע והוא דבר גשמי שיש בו הילוך וגבול וחומר וצורה אבל רגלי החיות כנגד כולן שהוא מדריגה תחתונה ברוחניות ולכן הוא כנגד כולם שהכל בטל אצלו וקרסולי החיות כו' שוקי החיות כו' וכיש אצלו ית' שכל הגשמיים בטלים וכלא ממש אצלו ונמצא שהוא קרוב למטה כמו למעלה וזהו מחשבה בחינת משה כנ"ל. ושושבינא דמטרוניתא הוא בחינת אהרן היינו בתפילה שצריך לעורר אהבה ותשוקה אליו ית' בהתבוננות מקודם ענין פסוקי דזמרה ברוך שאמר גדולתו ית' ולדבק חלק אלוה שבו לאחדותו ית' ולמהוי אחד באחד ולקדש עצמו במותר לו כמיש והייתם קדושים כי קדוש אני רק לזה צריך אשר לא נשא לשוא נפשו כתיב ונפשי קרי שאם רוצה ליחד נפשו ביחוד קוביה ושכנתו' לא יהי' בשוא ושקר ח"ו ואז גם שהגוף הוא מזוהם בתאוות ושאר דברים על זה נאמר גלו שכינה עמהם וזהו אלה מסעי בני ישראל אלה לשון גשמיות כמו חטא העגל שנקרא אלה כו' והעצה לצאת ממצרים שבכל אחד ואחד מישראל ע"י בחינת משה ואהרן שושבינא דמלכא ושושבינא דמטרוניתא כו'.

משה ואהרן

משה שושבינא: נעתק מכת"י 1064 ג, א. ובגוכתיק אדמו"ר מוהרש"ב עה"ג שם: .גרי' דשייך לדיה הוא אהרן ומשה' (ראה די"ה זה בתריח שמות קו, א).
 משה שושבינא דמלכא: זחיג נג, ב.
 עוטה אור כשלמה: תהלים קד, ב.
 אותיות . . הקביה: ראה הקדמת הרמב"ן בס"י עה"ת. ובכ"מ.
 מן הארץ . . ורקיע: חגיגה יג, א. פסחים צד, ב. ירושלמי ברכות ט, א.
 שושבינא דמטרוניתא . . אהרן: זחיג כ, א. קעז, ב. קפ, ב. ערה, ב.
 והייתם . . אני: ע"פ קדושים כ, כו.
 אשר . . נפשו: תהלים כד, ד.
 גלו . . עמהם: מגילה כט, א. במדבר פ"ז, י. ספרי מסעי לה, לד.

נטילת ידים

ענין נט"י מהו ל' נטילת ידים הוליל רחיצת ידים. והענין הוא דאי' בזה"ק דאורייתא בלא דו"ר לא פרחא לעילא. ולכא' מדבר זה יתמוטטו ח"ו רגליהן של שונאי ישראל. אך באמת גם בהמוני עם לגמרי שאין בו דעת כלל מהו דו"ר ומהו תורה ומהו ישראל אעפ"כ יש בעשיית מצותיו דו"ר כמו שאינו רוצה לאכול בלא נט"י ומאיזה דבר יפרוד א"ע שמונעהו מלאכול בלי נט"י ואיזה דבר מכריחו ליטול ידיו כיון שאין בו דעת כלל ועכצ"ל מחמת שאינו רוצה להיות גוי ע"כ נוטל ידיו (כי יראת עונש אינו עולה בדעתו אז כלל) ומחמת שרוצה להיות ישראל והוא ג"כ ירא למרוד בקונו ואוהב להיות רק ישראל. אך הדו"ר הוא קטן מאד ומלוכש ומכוסה מאד. וגם הדו"ר זאת הוא משים כל היום בדברים אחרים גשמי'. וזהו"ע נט"י שלכא' ק' שנוטל הוא ל' מקבל שמקבל מניסוך המים ונוטל פי ג"כ ל' גבהות כמו וינטלם וינשאם שסמכו רז"ל ע"ז הפ' שהנוטל צריך להגביה ידיו. והענין הוא לפי שהאדם צריך להעלות הדו"ר שלו כנ"ל ולא כל שעה הוא בדו"ר זאת ולכן נוטל ידיו תחלה פ"י ששופך המים שאין להם גוונים אלא לפי הכלי שמונחין בו שהוא דבר אין כו' על ידיו יד ימין ויד שמאל שהוא דו"ר כנ"ל וממשיך בזה בחי' יש וזהו נוטל ומקבל כו' ואח"כ מגביה ידיו שהוא וינשאם שנושא את האדם בדו"ר שיוכל להעלות אכילתו למעלה מעלה ע"י דו"ר שלו כן הוא בהמוני עם וכן בתופשי התו' שלומדים פנימי' התו' בלי כוונה לטוב רק שהמצוה ללמוד כנ"ל בענין המוני עם יש בזה ג"כ דו"ר אך שהוא קטן מאד ומכוסה ומרומם אותו כנ"ל.

נטילת ידים

ענין נט"י: נדפס במאה שערים מד, ב [ובהערות כ"ק אדמו"ר שליט"א שם: ראה בס' תקס"ב ד"ה להבין ענין נט"י (ע' קד) ובמקומות שנסמנו בהערה שם. ויש להוסיף: אוה"ת ויקרא ד"ה קדושים (ע' קיד ואילך). ד"ה ענין נט"י (ע' קכד ואילך). ד"ה והתקדשתם, תרכ"ו. ס' הקונטרסים ע' 596 ואילך. התמים ח" א' ע' כט]. ונמצא בכח"י 94 [שממנו נדפס במ"ש] קפ, א. 147 ריב, ב. 929 עא, א. 1234 ככה, ב. 1242 ח, ב. 1244 טז, א. וכח"י ירושלים 3417 פ, א. 3496. 3547 קנט, א.

דאיחא בוה"ק: תקי"ז תיקון ירד (כה, ב).

וינטלם וינשאם: ישע"י סג, ט.

שסמכו רז"ל ע"ז הפ': ראה טור אריח ר"ס קסב.

לפי הכלי שמונחין בו שהוא דבר אין: נ"א: כפי הגיון של הכלי שהמים נתונים בה מחמת שהוא בחי' אין.

ניגון

ענין הניגון והחיות ישוררו. שעיקר הניגון הוא פשוט בלי הפסק רק טאבייל טויר כו, שיש כח להחיות לשורר כזה שבוה העולם איא כיא בהפסק כו ודיל.

נפ

להבין ענין ב' נפשות. נפש הוא מהות שאינו מתחלק לחלקים כו' ולא שייך לומר בו שבעצמותו שורה כמוח או בלב כיא ההארה המתפשטת ממנה. עד"מ כח הראי' כי הוא הארה מכח הנפש ובמהות הנפש עצמה אינה תופסת מקום כלל ובטלה במציאות כזיו השמש בשמש אך בהתפשטותה בכלים גשמי' לפעול פעולות ראיתה אז מתחשב לשם כח הראי' בפ"ע. ומוכרח הי' שתסתלק כל מהות נפשו בכמה צמצומי' והסתלקו' עד שלא יש כיא כח הראי' בעין כי אם לא הי' הסתלקו' מהות הנפש הי' כח הראי' כלולה במהות הנפש ולא הי' אפשר להתפשט להיות כאלו הוא דבר בפ"ע. וכמו"כ בכל חיות רוחני שבאברים אזנים וידיים ורגלים כח השמיעה וכח העשי' מעיקר גילוי הנפש אחר כמה הסתלקות וצמצומים דהיינו מחכ' שבנפש שהוא ראשית גילוי הנפש להיות נתפסת ליש ודבר בפ"ע. משאי"כ רצון הנפש הוא מהות הנפש עצמה והיא בחי' אין, וחכ' כי"ח מה הארה מעצמות הנפש ובמהות הנפש עצמה היא מתבטלת לגמרי כי אינה מערך הנפש כלל אך כשמתפשטת כח הנפש בכלים גשמי' גו חללי גלגלתא אזי נראית החכ' ליש ודבר ובתוכה כח מה הארה מעצמו' הנפש. ומהות הנפש היא הרצון הטמור ונעלם מאוד ואינה מערך ומהות החכ' כלל. עד"מ כשאדם רוצה לראות חבירו שבעיר אחרת הנה הרצון הוא בהעלם גדול מהחכ' להמציא דבר איך יוכל להביא רצונו לידי מעשה נמצא שהחכ' אינו מערך

ניגון

ענין הניגון: נעתק מכת"י 349 נ, ב.

והחיות ישוררו: פיוט.

טאבייל טויר: אפשר מקורו מלשון צרפת: דובלע טור, שפירושו: סיבוב כפול (חזור).

נפש

להיע ב' נפשות: נעתק מכת"י 93 רס, ב (רק חלק). וכתי' ירושלים 2916 שנו, ב. וראה לקמן (ערך רצון)

די' ולהבין כח הרצון.

מהות: ניא: מהות רוחני פשוט.

הרצון כלל שהרצון אינו אלא לראותו והדבר הרצון שיעשה כך וכך עד שיוכל ליסע לשם עד"מ אינו מענין רצון כלל כ"א אור שעי"ז יוכל לגמור רצונו והקיום והמעשה לשם הוא תכלית רצונו אף שהיא עשי' גשמי' וזהו נתב"ס כו'. אבל עיקר גילוי רצונו שרוצה לראותו הוא בחכ' להמציא דבר איך יפול רצונו וראשית הגילוי הנק' חכ' הכלי משכן לה הוא גשמי' שגשמי' המוח הרכבתו קר ולח הוא כלי שתוכל להאיר כח השכל שם ומן המוח מתפשטים שאר כחות הנפש הכלולים בהשכל בהתכללות עד שמתפשטים לכליהם וד"ל.

נה"י

נה"י נצח הוא שמעיין בשכלו זה הדבר לעשות או לדבר ומנצח מהם שלא לדבר ומסלק הדבר כאלו אינו זהו בחי' נצח. והדבר שהוא עושה או מדבר זהו בחי' הוד (ע"ש שהודה לדבר שצריך להמשיכו ולהשפיעו). ויסוד הוא המשכה מה שמשפיע לחבירו. לכן קורא בזוהר נצח ענף החסד ופעמים ענף הגבורה כי מצד שאינו מדבר ומשפיע כל הדבורים זהו בחי' גבורה. אך עכ"פ הוא חסד כי אם ה' מדבר כל שכלו כמו הרב תלמיד א"א תלמיד להשיג שכל הרחב וזהו חסד גדול כי הוצרך לצמצם שכלו ולהסתיר כמה דברים כדי שהתלמיד יוכל להשיג (מזה יצא תוכחת מוסר להדורש ומגיד דברים כבושים לעם שיתנהג בבחי' זו לעיין מה שידבר שיהי' מזה תועלת להשומעים וצריך להסתיר כמה דברים שלא לאומרם כמארז"ל ע"פ ולמכסה עתיק כו'), כך בעולמות עליונים אם ה' משפיע עליון לתחתון ממנו כל שכלו ה' בטל וא"א להשיגו דהיינו לקבלו לכן הוצרך הנצחון להסתיר כולו ולגלות לו בחי' התחתונה.

נה"י

נה"י: נעתק מכת"י 94 קלו, א.
נצח ענף החסד: ראה זח"א כו, ב. ח"ג קנג, ב. ובכ"מ.
ופעמים ענף הגבורה: ראה זח"א כא, ב ובמק"מ שם.
כמארז"ל ע"פ ולמכסה עתק: ישעי' כג, יח. פסחים קט, א.

נקודות וטעמים

בענין נקודות וטעמים הם הלכה למשה מסיני באיזה נקודות יאמרו התיבות ואם שינה בהם שחילף קמ"ץ במקום פת"ח וכדומה נמצא הקמ"ץ שאמר אינו תורה כלל וחסר לו במקום זה הפתח ולא קיים מצות ידיעת התורה כו'. אבל טעמים בדיעבד יצא אם שינה בהם מפני שלא נשתנה הפשט אף בלעדס משא"כ באותיות וכו'. ואף שמדריגות הטעמים למעלה מבחי' הנקודות כנודע אין זה מעכב מצות ידיעת התורה.

נשמות (עצמות יוסף ומשה)

כשיקום קוב"ה להביא משיח ולהוציא אורו הגדול לגלותו לישראל אזי אותן הנשמות שעבדו כראוי ב' אלפי שני דהאי עלמא יהי יכולים לקבל האור הנפלא הזה ואותן הנשמות שלא עבדו את ה' לא יהי יכולת וסיפוק בידם לקבל האור הזה ויסוגו אחור (והטעם כי המצות הם לבושים לנפש שבהם ועל ידם תוכל הנפש לקבל האור איס משום ששרש המצות הם רצון העליון איס ב"ה שלמעלה משרש הנפש ששרש' מח"ע אדם קדמאה) ותתחלק לניצוצו' דהיינו שתופסד מהותה הראשון ואז הצדיקי' שעבדו בעוה"ז יקבלו כל אריא מניצוצות השייכין לו ויחזירו אותם כלפי מעלה. וזהו נוטל חלקו וחלק חבירו. והנה כתיב גבי יוסף והעליתם את עצמותי מזה כו' כי יש ב' בחי' נשמו' א' אותן שירדו למטה ועבודתם בבחי' עלי' והסתלקו' למעלה מעלה ליכלל באי"ס ב"ה. וז"ס יוסף שירד למצרים ואותן הנשמות נק' עצמות יוסף כלומר עצמיו' דיוסף ועליהם נאמר והעליתם

נקודות וטעמים

בענין נקודות: נעתק מכת"י 693 צב, ב. 757 פח, ב.

הם הלכה: נ"א: נקודות הם הלכה.

הלכה למשה מסיני: ראה וח"ב רה, ב. פרדס ריש שער כח. וראה שדיח כרך ט' אהתקטז, ב ואל"ך.

לקריש חט"ז ע' 572-573.

ואם שינה בהם . . אינו תורה כלל: ראה גם מגן אברהם אריח ר"ס קמב.

אבל טעמים בדיעבד יצא: ראה גם שו"ע אריח שם בהגהיה.

כנודע: ראה תקו"ז תסי"ס (קד, ב). ובכ"מ.

נשמות (עצמות יוסף ומשה)

כשיקום קוב"ה: נעתק מכת"י 1148 יט, א.

נוטל חלקו וחלק חבירו: חגיגה טו, א.

והעליתם . . מזה: ויחי נ, כה.

את עצמותי מזה להעלותם מבחי' המצרי' וגבולי' דבי"ע ממטה למעלה ליכלל בא"ס ב"ה ולכן הי' זה פעולה למ"ב מסעות שנסעו עמו מרעמסס לסוכות ויחנו באוכות כו' שהן הכל העלאות נוגה. והב' בחי' הנשמות שעבודתם בגילוי אלקות א"ס ב"ה ממעלה למטה והוא בחי' עצמות משה שהן בחי' עצמיות דמשה שהי' מדתו להאיר ההארה ממעלה למטה (כי הרי משה נתן מ"ת פא"פ דבר ה' כי כך הי' יכולת נשמתו ולכן לא מצינו שהעלו עצמותיו כדרך שהעלו עצמות יוסף. הענין אפשר לומר כי משכן הנפש לאחר מיתת האדם היא בהעצמו' ולא בבשר כמ"ש די מדרהון עם בשרא לא אתוהי עם בשרא דייקא משא"כ בעצמו' שאדרבה יש בהן הארת נפש דנפש ולפעמי' גם הנפש והרוח כו' כמ"ש בווה"ק וכהאריז"ל וכפי בחי' עבודת האדם בעוה"ז כך צריך להתנהג עם עצמותיו שבהן נתונה חלק מנפשו אותן שהם מבחי' עצמיו' דיוסף שעבודתם בעלי' ממטה למעלה צריכים להעלות בעליי' המדריגו' להקבר במקום ששם האור מוזכר יותר בעליי' העולמות ששם יקבלו הארה יתירה יותר משא"כ נשמו' שהן מעצמיות דמשה שעבודתם מלמעלה למטה להמשיך אלקות באיזו מקום שיהי' לא מצטרך להעלות עצמותו כי באיזה מקום שיהי' תהי שם גלוי הארת א"ס ב"ה שהמשיכו למטה ולכן נקבר משה בח"ל בהר נבו וד"ל.

סדר הלימוד (זהר וע"ח)

בענין לימוד בכתבים יכול ללמוד בע"ח בהיכל ז' רק שיראה שיקח משם איזה עבודה לו ית'. ובזהר ילמוד כסדר. ובענין שיפול פניות בעת לימוד אל יחוש לזה מחמת שאינו ברצונו רק יסיח דעתו מהם וד"ל.

פא"פ דבר ה': ע"ס ואתחנן ה. ד.

די . . איתוהי: דניאל ב. יא.

כמ"ש בווה"ק: ח"ב קמב. א.

וכתהאריז"ל: שער הגבוהה — הובא ברמ"ז לזח"ב שם.

סדר הלימוד (זהר וע"ח)

בענין לימוד: נדמס במגדל עז ע' תכד. ונמצא בכת"י 381 נד, א. 1007 רפד, א. וכת"י ירושלים 3547 קסז,

א. ושם רסו, ב.

בע"ח בהיכל ז': ראה בשוה"ג למגדל עז שם.

מחמת שאינו ברצונו: ראה גם תניא מכ"ח.

סוכה

ענין סוכה הוא בחי' המקיפים, כי המקיף גדול מהפנימי, ונוכר בע"ח שהמקיף הוא השומר את הפנימי שלא יאחזו בו הקליפות ח"ו. וענין זה נראה באדם שיש לו אהבה רבה לחבירו נק' אור פנימי שמתלבש כח הנשמה באהבה ההיא שבאה מאיזה טעם ודעת, וכשמתעורר בעומק לבו אהבה עזה ויתירה מעומק הלב עד שהוא למעלה מדעתו שאינו יכול להציע טעם האהבה במחשבת שכלו ודבוריו כו', זהו בחי' מקיף שעולה על המוח ומקיף האהבה הפנימי שלא תשתנה לעולם כי אם לא הי' המקיף תשתנה מפני אהבות אחרות כו', וכן בענין זה בסכות חיבה יתירה של הקב"ה נודעת לעמו ישראל אהבה רבה בחי' מקיף כמ"ש וימינו תחבקני ועיקר המקיף להנשמה כמ"ש בזהר, אלא שגם הגוף צריך שיהא בו ג"כ בחי' מקיף, ולזה מצוה לישב תחת הסכך דוקא כו'. וזה היתה שמחת בית השואבה לחסידי' המופלגים כי כמים הפנים וכו' וד"ל.

ספירה

ענין ספירה. וספרתם לכם ממחרת השבת וכו', שצריך לבחון ולברור בכחון את הכסף את עצמו בכל מדה ומדה שהם ז' מדות ז' שבועות בכל שבוע מדה הראויה לה בשבוע א' שהוא חסד לבטל התאוות רעות וכן בשבוע ב' לבטל הכעס וכן התפארת ונצחון והודיות והתקשרות וגדלות. אך

סוכה

ענין סוכה: נדפס בבונה ירושלים סקכ"ג. ונמצא בכתי' 268 מא, ב (הב'). 355 סד, ב. 400 נז, א. 407 מג, א. 1234 קטז, ב. ובתי' ירושלים 2916 שפג, א.
 בע"ח: ראה גם סידור רסה, ב.
 כמ"ש: נ"א: כנ"ל.
 וימינו תחבקני: שה"ש ב, ו.
 בזהר: ראה וחי'ג ריד, ב.
 לחסידי' המופלגים: ראה סוכה נט, סע"א.
 כמים הפנים: משלי כז, יט.

ספירה

ענין ספירה: נעתק מכתי' 111 כו, א. 269 רצב, ב. 693 פח, א. 798 עב, א. 929 סה, ב.
 וספרתם . . השבת: אמור כג, טו.
 שצריך: נ"א: שבאמת על צד היותר טוב צריך.
 בכחון את הכסף: נ"א: כצירוף הכסף.

זה אין בכ"א באפשרי וכו' עכ"פ צריך כ"א לספור בענין זה היום יום א' לעומר יומם יצוה ה' חסדו כו', לעומר על עומר, שאינו יכול להיות בתוכו אלא להמשיך עליו כמו אכל ב' עשרה שכינתא שריא כו' ובשבועות יום מ'ת אז ישראל עולים וכל מי שירצה לעלות באמת שהוא רעו"ד לעשות מכל המדות טו"ר שהם מ"ט עד החמשים שהוא שבועות מ'ת כי התו' ג"כ למע' מהם וכו' ואז גם החמץ וכו' וזהו תקריבו את העומר חמץ תאפינה אבל בפסח אינו כן אלא דוקא מצה אף שהוא חסד מדת אברהם ושיי מהם אז וספרתם וד"ל.

ספירות

כתב הרמ"ק בענין הספירות שיש להם מספר הוא בהיות השתלשלות העולמות מעילה לעלול פי' היות זה העולם הגשמי עולם הפירוד נבראים הרבה האיד יתהוו מאחדות הפשוט שאין בו שום [בחינת] הרכבה. והתירוץ שבא זה העולם מהשתלשלות רבות מאד ולכן יתכן גם מספר כו'. והנה לא השגיה שזאת הסברא אף שהיא אמיתית הנה היא באה מפילסופי האומות המינים ימ"ש שעיקר אפיקורסות שלהם בנוי על הסברא באמרם מחמת זה שהעולם קדמון כלומר מחויב המציאות הואיל ופעם א' נשתלשל מא"ס ב"ה לשלמטה ממנו למטה למטה עד מדרגות הרבה עד שמוכרח התהוות זה העולם השפל משלמעלה ממנו, והנהגת זה העולם וחיות הברואים בא הכל מהגלגלים שבהם הדי' יסודות ולפי הרכבת היסודות כן ישתנה חיות הברואים להיות זה ארי וזה שור כו' עד אשר כופרים בעיקר השגחה פרטית כו'. והנה הרמב"ם ז"ל דחה זאת הסברא בראיות רבות וא'

יומם . . חסדו: תהלים מב, ט.

אכל . . שריא: סנהדרין לט, א. וראה אגה"ק סכ"ג (קלו, א).

חמץ תאפינה: אמור כג, יז.

בפסח . . חסד . . אברהם: ראה זח"ג רנו, ב.

מצה: נ"א: מצה ולא חמץ.

ושיי מהם: כ"ה בכל כתה"י.

ספירות

כתב הרמ"ק בענין הספירות: נדפס בבונה ירושלים סע"ה. ונמצא בכתי' 94 קמג, א. 115 קו, א. 147 קטו, א. 349 ס, ב (רק חלק). 400 צא, ב. 411 עו, א. 929 לו, א. 1007 רסז, א. 1064 קלא, א. 1174 סו, ב. 1240 פג, ב. ובתי' ירושלים 2916 שסז, א. 3461 קלג, ב. 4088 צא, א.

כתב הרמ"ק: ראה פרדס שער ב' פי"ז. אילמה עין כל תמר ב'.

על הסברא: נ"א: מזאת הסברא.

הרמב"ם ז"ל . . בראיות רבות: ראה מורה נבוכים ח"ב ט"ז ואילך.

מהם היא בהיות שאנו רואים שבגלגל היומי הסובב את כולם אין בו שום כוכב להנהגה ובגלגל שלמטה ממנו הוא גלגל המזלות יש בו כוכבים הרבה משונים ובמקום א' בגלגל ישנם ובמקום א' פנוי לגמרי כו'. אלא סובר שהכל ברצונו נברא וכל חיות והשפעת נבראים אף שבוה העולם ממנו ית', ואף שרחוק מאד ערר זה העולם למדרגת א"ס להיות מתהוה זה העולם ממנו, לזה מתרץ שאין קושיותם כלום שהנה אנתנו בחי' נבראים אף השכל שלנו, וא"כ איך ישיגו דבר הגבוה מהשכל וא"כ מה שאנו משיגים בחי' רצון ושאר מדות אינו אלא לפי השגתינו, אבל מדותיו ית' אינם כלל ממהות מדותינו לא מיני' ולא מקצתי' [ולא שמץ מנהו]. והנה אמיתית הדברים הוא זה בהיות ידוע המשל מאור השמש שההארה וזיו שבבית מהמאור אינו מהות המאור עצמו כלל כ"א זיו בעלמא אבל המאור עצמו הוא דבר אחר לגמרי, ואם תעמיד מחיצה להפסיק האור הנ"ל הנה לא יהי' שינוי כלל במאור עצמו כו'. והנה פי' א"ס אין הדבר כמו שסוברי' שעל השי' נזכר זה כ"א על ההארה וזיו [שממנו ית' שהוא עצמו לית מחשבה תפיסא בי' כלל רק התפשטות הארה וזיו] שממנו ית' אין סוף ואין קץ. כי הארה זו אף אם תשתלשל מעילה לעלול ממדרגה למדרגה עד אין קץ ותכלית לא תבא לעולם להתהוות ממנו אפי' בחי' שכל נברא הואיל והוא בחי' א"ס ובחי' שכל נברא רחוק מאד ומאד מבחי' הארה הנק' א"ס וכו'. וכל מה שישתלשל יקרא הכל בחי' א"ס וכו' וכשעלה ברצונו לברוא בחי' יש מאין נסתלק זיו הארה שלו ממקום א' לגמרי ואח"כ יוכל להתהוות בחי' תחתונה מבחי' א"ס. ויובן זה עפי' הקדמה שבכל הדברים חיות ונשמת הדבר גדול הרבה מאד מהדבר עצמו כמו נשמת האדם, וא"כ הי' הדבר מתבטל לגמרי כשיתלבש כל עצמות רוח החיים כו', לזה מוכרח שיהי' ברוח החיים הסתלקות הרבה מאד עד שמקצת מן המקצת מתחתית מדרגתו יתלבש בהדבר שמחי' ואז יתקיים הדבר ולא יתבטל. ולכן אנו אומרים שזהו יש מאין שאצל הנבראים שייך לומר כן בהיות אצלינו הסתלקות החיות לכל יראה אצלינו בכדי שיוכל להתקיים הגשם הנראה לנו לזה אנו קורים להמחי' בחי' אין, אבל למעלה אצל המחי' הוא בהיפוך שהנברא אצלו בחי' אין שאם יתפשט המחי' אצלו היה כלא הי' כי יוכלל הנברא בו כו'. וזהו הנז' בע"ח שלעיגול החכמה נסתלק א"ס לצדדים ובא חיות להעיגול דרך קו בלבד כו' כדי שיהי' בחי' מעלה ומטה כנ"ל (ויתבאר זה לקמן). והנה מבשרי אחזה אלוה בהיות אנו רואים נשמת אדם וכחותי' ראי' שמיעה דבור כלולות מהנשמה ואינם חלק

בראיות רבות: נ"א: בראיות ברורות.

ואחת מהם היא: ראה שם ס"ט.

השמש: נ"א: הנר.

כי הארה: נ"א: והנה הארה.

הנזכר בע"ח: ראה שער א' ענף ב'.

כנ"ל: בכתה"י שראיתי: כו'.

ויחבאר זה לקמן: בכמה כתי' ליתא. וצ"ע להיכן כוונתו.

מהנשמה עצמה כ"א כחות" המתפשטות אור ממנה וכוללים בה ומעורבים
 בנשמה, וא"כ למה העין תראה ולא האזן ולא בהיפוך כו', אלא שהעין כלי
 מוכן לבחי' הראיה תתלבש בה כח הראות ולא האזן כו', וא"כ כאשר
 תתקלקל העין ולא תוכל לראות אין השינוי בכח הראות שבנשמה עצמה כ"א
 בהכלי שבה שלא תוכל להתפשט שם כמו שלא תוכל להתפשט באזן, והנמשל
 ברוחניות הוא להבין כמו שאין התפשטות זיו והארה שמהמאור דומה כלל
 לא מיני' ולא מקצתי' להמאור עצמו וכאשר ישתנה בהזיו דהיינו שיהי' בו
 הפסקת חשך וענן לא יהי' בו שינוי כלל בהמאור עצמו והשינוי שבהזיו
 וההתפשטות ההארה אינו אלא מצד המקבל פי' הדבר שאליו תגיע התפשטות
 ההארה לא יוכל לקבל ההארה עליו מפני איזו דבר המחשך וגורם שלא
 יתפשט ההארה כלל אלא לאסוף למקומו כמשל הענין הנ"ל וכן הענין
 בהתפשטות חיים העליונים הנק' בחי' א"ס כנז' וכאשר יהיו שינוים
 בצמצומים רבים אינו אלא שההתפשטות יאסף למקומו, אבל אין שום שינוי
 כלל בהש"י כמ"ש אני ה' לא שניתי כמו קודם בריאת עולם כן עכשיו כולא
 חד אחדות גמור ואמיתי.

עבודת ה' (בין אדם לחבירו)

**לבד ממילי דשמיא יזהר האדם בעצמו במילי דעלמא שיעשה את דרכו
 כאילו אינו ישר נגד חבריו המכחיש נגדו כו' ותמיד יבטל דעתו
 ויכניע את עצמו בספק אולי האמת עם חברו ולא יחליט לומר בודאי האמת
 אתי ודרכי ישר כי זהו מרמות רוחא וכו' וד"ל.**

אני ה' לא שניתתי מלאכי ג, ו.

עבודת ה' (בין אדם לחבירו)

לבד ממילי דשמיא: נעתק מכת"י 265 ז, ב (הב'). 349 ג, ב. 1064 פח, א. וכת"י ירושלים 2916 שסא, ב.
 3551 מח, ב [בכמה מהם מוסיף קטע זה בהמשך לדיה כלל ישים שלאח"ז.

עבודת ה' (ישים עצמו לשנים)

כלל ישים אדם את עצמו לשנים פי' שיש בו שני דברים וב' דעות ומה
שאחד רוצה אין השני מסכים עמו וכל אשר ידבר או יעשה או ירגז
או ישמח כו' יתבונן ממי הוא זה אם מצד השכל והתורה כו' אם מצד הגוף
לבו רק רע כל היום כו' ובזאת ההתבוננות ינצל מפגעים רעים וכו' וד"ל.

עבודת ה' (מיעוט דברים)

עבודת ה' כל היום אחר קבלת מ"ש בק"ש ותפילה זו היא, להיות הדיבור
מעט מפני היות שכלו ומחשבתו טרוד בענין אחדות ה' ומלכותו
בכל משלה ע"ד השתלשלות העולמות כידוע ולהיות כל הענין תמיד לפניו
בהילוכו ובדיבורו להיות התבוננות הוי"ה אלקות נגדו וממילא יגיע מעט
ללבו מרגילות ההתבוננות אף בלא לב בתחילה כ"א במחשבה וכאשר יהי'
בכל יום תמיד בהתבוננות כאלו או בדברי תורה ותפילה וק"ש לא יפנה
מחשבתו לד"א אף מעט מזעיר נמצא זה עובד ה' כל היום מיראה מפני שאין
בחי' יראה דווקא פחד הגדול וביטל במציאות כי הלא אנו רואים בעומד
לפני המלך ב"ו אין היראה כ"כ כ"א שביטל מכל וכל מחשבתו ועניניו ואין
הרחבת פיו בדברים כבינו לבין עצמו מפני ראותו דבר הגבוה ממנו בטל
אליו ורואה עליו ובוש מלעסוק בעניניו או לדבר רק עומד ביראה אף שאין
הפחד בלבו כלל רק שמצמצם מוחו ומחשבתו ודיבורו בענינים מפני טרדת
היראה כו' וא"כ המונע מחשבתו ודיבורו בעניניו מפני טרדת מחשבתו
ודבורו בענין אלקות דלית מחשבה כו' זהו יראה כו' ולכן אין במרבה דברים
יראת שמים כמ"ש הר' יונה כי הוא היפך היראה ונק' קלות ראש כמובן
בש"ע ס"א באריכות.

עבודת ה' (ישים עצמו לשנים)

כלל ישים: נעתק מכת"י 239 פח, ב. 265 יז, ב (הב'), ב. 349 ג, ב. 1064 סז, ב. וכתי' ירושלים 2916 שסא, ב.
3417 פ, ב. 3551 מח, ב. 4088 ג, ב.
ממי הוא: נ"א: מפני מה הוא.
לבו . . . היום: בראשית ה, ה.

עבודת ה' (מיעוט דברים)

עבודת ה': נעתק מכת"י 349 ג, ב. וכתי' ירושלים 4088 ד, ב.
ה"ר יונה: ראה גם ראשית חכמה שער הקדושה סוף פ"א.

(עקשות יראה ואהבה)

עצה לעבודת ה' הן לסוימ הן הוא עיי עקשות שהוא למעלה מן השכל כמ"ש כי עם קשה עורף הוא כי א"א להיות סוימ ועיט עיי יראה כי אין לנו יראה כ"כ לכן א"א לזכר הרצונות כי אם בעקשות. והיראה יש לה ג' בחי' דהיינו במוח יש יראה בושט ובלב הוא בהתגלות והוא פחד ובתעלומות לב שלא בא עדיין לידי מעשה היינו לידי אותיות המחשבה. ואהבה יש לה ג"כ הג' בחי' הנ"ל היינו במוח יראה ובושט ובלב בהתגלו' הוא פחד ובתעלומות לב היינו שלא באה עדיין לידי אותיות מח'. וזהו ישראל עלו במח' תחלה עלה היינו למעלה מן המח' בלא בחי' אותיות כמו בחי' תעלומות לב.

עבודת ה' (פחיתות)

כלל הפחיתות הוא ג' דברים השכחה והעצלו' ומה שאינו מועיל. הנה העצבות מ"ש הוא מחמת ב' דברים מחמת חסרון עיני עוה"ז או מחמת חסרון עבודה שרוצה ביותר ומחמת זה נעשה לו לב האבן שאינו מתנענע וצריך להיות לב הבשר שיתנענע לכל צד שירצה. העצה מבואר בגמ' שיהי' כל ימיו בתשובה ומע"ט. וכמאמר הזוה"ק דאמר רב מתיבתא בג"ע כו' עיין בסי' כט והיינו כשרו' שיהי' לו רוח נשברה צ"ל מקודם לב

עבודת ה' (עקשות יראה ואהבה)

עצה לעבודת ה': נעתק מכת"י 253 לא, ב (הב'). 406 קכה, א.

הן הוא: כ"ה בשני כתה"י, ואצ"ל: הן לעשה טוב הוא.

כי . . הוא: תשא לג, ג.

לזכר הרצונות: כ"ה בשני כתה"י, ואצ"ל: לזכר הרצונות.

ואהבה . . יראה ובושט . . פחד: כ"ה בשני כתה"י, ואולי הכוונה כמו יראה ובושט וכמו פחד.

ישראל . . תחלה: ראה ב"ר פ"א, ד.

עבודת ה' (פחיתות)

כלל הפחיתות: נעתק מכת"י 750 נב, ב (הב') [וראה עדין בהערה לדיה תורת ה' תמימה, לעיל תהלים יט, ח]. נוסח שני מהנ"ל נעתק מכת"י 265 ה, ב (הב'). נוסח שלישי מהנ"ל נעתק מכת"י 111 עה, א (רק חלק). 349 לג, ב. 798 קמא, ב. 929 ב, ב. וכת"י ירושלים 3549 קעד, ב.

בכת"י 750 הנ"ל מופיע התאריך [צ'ום] ג[דלי'] תקנ"ג (צילום — לקמן ע' תקצה).

מבואר בגמ': שבת קנג, א.

וכמאמר הזוה"ק: ח"ג קסח, א.

בסי' כט: שבתניא.

נשבר וזהו שיהי' כל ימיו בתשובה. התשובה היא כי הנה ארז"ל הרשעי' מלאים חרטה מחמת אהבה רבה שהיא אהבה מסותר' כאב על בן רק מחמת כח התאוה נסתר כי האור נסתר בחושך אבל אחר החטא החרטה באמת ולשבח וכמאמר רז"ל אין אדם עובר כו' כמשיכ לעיל בת"ק מה שהרוח שטות שנחשב בעיניו בשארי עבירות עכ"פ ליהודי ולו חכמו ישכילו זאת. כי האומות עבדו והשתחוו לשמש ולירח מחמת שאין להם חפץ בעבודה לשמה רק בעוה"ז והשמש והירח הם משפיעי' כדכתיב ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים ומשתחוי' להם כדי שירבה השפע אבל לא כן האמת כי מאתו ית"ש הכל והם רק שלוחים וכמאמר רז"ל ישראל שבחו"ל עובדים ע"ז בטהרה דהיינו כשאדם מחשב כל היום איך יתנהג בפרנסתו או שארי עניני עוה"ז ואינו עובד הש"י באותו העת בתורה ותפילה זאת העבודה גרוע יותר מעבודת האמוריים אשר שם ה' השתחוי' והעבודה בגשמיות כי לפעמים כורע בראש בלא השכל, מה גם כי באמת הם משפיעים וכאן אי אפשר שלא יתקיים מחשבתו כי רבות מחשבות כו', ב' הגם שתתקיים מחשבתו עכ"פ ממש כעע"ז באותה העת שמכניע השכל להגשמיות ואם אמרו לו להשתחוות לצלם ה' מוסר נפשו ליהרג והיא היא ממש כנ"ל רק שהרוח שטות מחלק. ולפי האמת מה מועיל במחשבתו כי ארז"ל אדם נדון בריה וביויכ ואדם נידון בכל יום, כי בוודאי בריה ויוה"כ אין דנין למעלה רק באלו ג' בחי' בחן ובחסד וברחמים לכל אדם ואלו הג' תיבות נקראי' ספר, וזהו בחן ובחסד וברחמים הוא נותן לחם כו', ומוזה בכל יום מה שיבחר לו האדם מג' בחי' שנכתבו לו בריה אם בעוה"ז או לעבודת הבורא נותני' לו לפי בחי' הג' הנ"ל שניתן לו בריה. ומה שנאמר וברכך בכל אשר תעשה הוא רק שיהי' כנגד שיכול להלבישו ולהפשיטו בכל עת ולא שיתבלבל מ"ז בשעת תורה ותפלה.

העצה הוא מה שנאמר בגמ' שיהי' בתשובה כל ימיו דתשובה הוא תשוב ה' ג' קווים מחשבה דיבור ומעשה וכמו שמבואר לעיל בת"ק באריכות. והנה אחר כל הנ"ל צריך להיות התשובה בשמחה ככתוב עבדו את ה' בשמחה כו' והשמחה יהי' מחמת ב' בחי' א' כי בודאי נמחל לו רק שאעפ"כ

רשעים מלאים חרטה: נסמן לקמן בדיה רשעים.

אין אדם עובר: סוטה ג, א.

בחי'ק: = בתיא קטן [אגהית מהדריק, וראה גם תניא פי"ד].

לו חכמו ישכילו זאת: האוינו לב, כט.

ממגד . . ירחים: ברכה לג, יד.

ישראל . . בטהרה: ע"ז ח, א.

רבות מחשבות כו': משלי יט, כא.

אדם . . בכל יום: ר"ה טז, א. וראה לקרית ס"פ קרח. קונט' ומעין מיז ואילך. לקו"ש ח"ט ע' 375 ואילך.

וברכך . . תעשה: ע"ס ראה טו, יח.

תשוב ה': זחיג קכב, א.

עבדו . . בשמחה: תהלים ק, ב.

הלכלוך במקומו עומד וכאותו מעשה דר"מ שלא רצה שימחלו לאחר כי אף עפ"כ הלכלוך במקומו. יעמוד ויראה בכל להשיב ולקשר א"ע בג' בחי' מחשבה דיבור ומעשה בעבודת הבורא וכנ"ל בת"ק. הב' שלא לעשות כל הנ"ל בשביל עצמו כי זהו חלק הסט"א דלגרמייהו עבדין רק יעשה הכל בשביל יעקב חבל נחלתו שנפסקה בעונותיו וכנ"ל בת"ק. כי כשיעשה בשבילו שיהי' צדיק ות"ח אז דנין אותו מלמעלה אם ראוי לכך ומזכירים לו עונותיו ודוחין אותו למחשבת חוץ. והנה להקל הדבר ירגיל עצמו כשיקום בשחר תיכף יחשוב כי מלוא כה"כ של הקב"ה ומחיה הכל ומה נצרך לזה הלא באפשרי למעלה למעלה כי השמים ושמי השמי' כו' והכל בדבר ה' נעשו, אך ירידה זו וצמצום זה צורך עליה כדכתיב אשר בחר בנו מכל העמים דהיינו שאף בנו מעשי בחי' כל העמים אעפ"כ כדי שהחלק אלוה שיש בנו שיעלה ולהתקשר כנ"ל. וצריך לחשוב כ"ז תמיד כדי שלא יהי' כחורבה המלאה מויקין כמארז"ל אין העריות מתגברין אלא בלב שפנוי מן החכמה ולקיים תמיד וחטאתי נגדי תמיד שלא לבא לידי גדלות מחמת איזה עובדא לטוב כמשל בן המלך שהיה בכית האסורים ובחפשו אז השמחה להמלך ולבנו ולא להתפוסה, כ"כ כאן השמחה להקב"ה שאמר ונעשה רצונו ולהנשמה חלק אלוה ולא להגוף, ולהאמין כי בודאי יש בכל א' בחי' יראה ואהבה רק הכל מחמת עצלות והרוח שטות כנ"ל. וזהו הכל מבואר בק"ש שחרית וערבית שקורים שתיים לפניה ולאחרי' בגדולת א"ס ב"ה והאופנים כו'. אח"ז אומרים שמע ישראל, זהו הנשמה הנקראת בשם ישראל, שמע לשון הבנה, כי ה' המהוה הכל הוא אלקינו וחפץ בנו ה' אחד כנ"ל. ואהבת את ה' בכל לבבך ובכל נפשך לזכור מסירת נפש שיש בכאוי"א מישראל ואליך ה' נפשי אשא בכל הג' בחי' הנ"ל. והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך מלשון צוותא לשון התקשרות, היום על לבבך כחדשים ככתוב המחודש בטובו בכל יום תמיד מ"ב, כי השי"ת למעלה מהזמן ובכל עת ורגע מחי' ומחדש, ודברת לשון ידבר הוא הנגהגה לנהוג בכל הנ"ל בשבתך בביתך ובלכתך בדרך לחשוב תמיד כי מלוא כה"כ כי רצונו להדבק בו בכל ג' הבחי' כנ"ל.

נוסח שני מהנ"ל

כלל על מה שאינו מתפעל מהפחיתות הוא מחמת ג' דברים, הא' הוא השכחה הב' היא העצלות הג' הוא שנדמה בעיניו שאינו מועיל הגם

מעשה . . . לאחר: חגיגה טו, ב.

יעקב חבל נחלתו: האוינו לב, ט.

מלוא . . . כבודו: ישעי' ו, ג.

בדבר ה' נעשו: ע"פ תהלים לג, ו.

כחורבה . . . מויקין: ברכות ג, סע"א.

אין . . . החכמה: ראה רמב"ם סוף הלכות איסורי ביאה.

וחטאתי נגדי תמיד: תהלים נא, ה.

אליך . . . אשא: שם כה, א.

כחדשים: ספרי ופרש"י ואתחנו ו, ו.

שהוא מתבונן בה. והנה העצה מבואר בגמ' שיהי' כל ימיו בתשובה ומעשים טובים. והתשובה המבוארת שרשעים מלאים חרטות אינה לגנאי הוא כי החרטה היא באמת ומועיל והחרטה באה מחמת אהבה רבה שהיא אהבה מסותרת כאב על הבן רק מחמת תאות הגשמיות נסותרת אבל אחר החטא היא באמת כמאמר רז"ל אין אדם עובר אאי"כ כו'. ולהבין ענין הרוח שטות הוא כך היות ידוע שכל אחד מאנשי בני ישראל נהרג ואל יעבור עבירות החמורות כגון ע"ז וג"ע ושי"ד והוא מחמת האהבה שא"א להכרית א"ע מהאחד מכל וכל אבל בשארי תאות גשמיות נחשב בעיניו עכ"פ לישראל. והנה האומות עובדים לשמש ולירח מחמת שאין להם חלק בעוה"ב רק בעוה"ז והשמש או הירח משפיעים הן כמאמר הכתוב ממגד תבאת שמש וממגד גרש ירחים ומשתחיים להם כדי שירבה השפע ולא כן האמת כי באמת הכל מאיתו ית"ש והמה רק כשלוחים לעבודת הבורא ואינם יכולים לפעול שום דבר זולת הבורא ית' רק הוא עושה. והנה ישראל שבח"ל עובדי ע"ז בטהרה הן והנה הענין הוא שלפעמים אדם מחשב איך יתנהג בפרנסתו ומחשב כל היום ומחמת זה אינו יכול ללמוד ולהתפלל. והמדה זאת ממדת האומות כי שם העבודה בגשמיות שמשתחיים ולפעמים בלא שכל ומה גם שהשפעה באה על ידם באמת וכאן במחשב פרנסתו הוא דבר ריק והבל לפעמים שאינו מתקיים מחשבתו כלל כי רבות מחשבות בלב כו' ואף גם שמועיל הלא זה ממש כמשתחוה לחמה ולירח מחמת שמכניע השכל להגשמיות והנה יאמרו לו להשתחוות לצלם בוודאי יהרג ואל יעבור והיא היא, רק שמחלק בין זה לזה וזהו הרוח שטות. ולפי האמת מה מועיל מחשבתו הלא האדם נידון בר"ה ויהי"כ והאדם נידון בכל יום. והנה בוודאי בר"ה ויהי"כ אינו נידון מגשמיות רק בחזן ובחסד וברחמים הוא נותן כו'. ובזה בכל יום מה שיבחר לו האדם אם בעבודת הבורא אם לעוה"ז ע"ז נידון כל יום מאותו החסד שנקצב לו ביה"כ וזה שנאמר וברכך בכל אשר תעשה הוא שיהיה המחשבה והמעשה אצלו כמו מלכוש הכבוד אשר בכל עת שירצה הוא פושט אותו מכל וכל ואיננו עליו כמו כן יהיה המחשבה והמעשה בדבר המושך מהחסד לאיזה צד שיהיה אצלו כך שיפשוט מאצלו ולא שיבלבל אותו בעת תורה ותפלה.

העצה שיהיה בתשובה כל ימיו תשובה תשוב ה' דהיינו ג' קווין מחשבה דבור ומעשה, דבור ומחשבה כאחת נחשבים ונכתבים ומעשה הוא קו הנפסק והיינו כשיתבודד לפחות פעם אחת בשבוע על העבר אשר עבר כמה עבירות במחשבה ובדבור ובמעשה ומהם היו הכאלו ע"ז ג"ע ושפי"ד כמאמר רז"ל כל הכועס וכו' וכיוצא בזה ונכרת ממש מהאחד אשר היה ראוי ליהרג ויתמרמר לבו באמת וזהו החרטה באמת ויקרא ק"ש לקבל עליו ד' מיתות בי"ד מחמת זה ויצעקו אל ה' בצר להם ובוודאי ימחול לו הקב"ה כי עיקר

הסליחה למען תורא. ואח"ז התשובה צריכה להיות בשמחה כמאמר הכתוב עבדו את ה' בשמחה, ויקח השמחה מזה שבוודאי נמחול לו רק שאעפ"י שנמחל לו הלכלוך במקומו עומד וכאותו מעשה דר"מ שלא רצה שיומחל לאחר רק שידונו כי הנה אעפ"כ מלוכלך בצואה, ויראה בכל יום להשיב ה' דהיינו מחשבה דבור מעשה בעבודת הבורא בגמ' ומשניות ותהלים ולא בשבילו רק בשביל שיעקב חבל נחלתו שנפסק החבל בעונותיו כי כשיעשה בשבילו אזי נידון למעלה אם הוא הגון להיות צדיק וזוכרין לו עונותיו ויבא לידי הרהורים רק שיראה תמיד להשיג הג' דברים הנ"ל כו' בשביל חלק ה' עמו. והנה תיכף בבוקר יחשוב כי מלא כל הארץ כבודו ומחיה הכל ומה יצרך להקב"ה זה כי באפשרי למעלה למעלה כי השמים ושמי השמים הכל בדבר ה' נעשו אך הירידה זו צורך עלייה אשר בחר בנו מכל העמים דהיינו שיש בנו מעשה העמים כמאמר בשבילי נברא העולם אך הירידה צורך עלייה ויחשוב זה תמיד כדי שלא יהא כחורבה מלאה מזיקין כי בעשרה מאמרות נברא העולם ואין העריות מתגבר אלא בלב הפנוי מחכמה אבל כשיחשוב תמיד הנזכר אז וחטאתי נגדי תמיד ממש ולא בי רק כדי שיראה לתקן הג' דברים הנ"ל. וזהו מבואר הכל בק"ש שחרית וערבית קורין שתים לפניה שם מבואר גדולות הבורא עד א"ס אח"ז תיבת אחד מורה על שמו יתב' בכל מקום שבעה ריקעים ומכהא"כ. ואהבת את ה' בכל לבבך ובכל נפשך וזהו אליך ה' נפשי אשא כנ"ל. והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך מלשון התקשרות, היום שיהיו בעיניך כחדשים וכמאמר המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית כי השי"ת למעלה מן הזמן ואין אצלו זמן ובכל יום מחדש ונותן חיות, אח"ז פסוק ודברת בם מלשון ידבר עמים ר"ל הנהגה בשכתך בכיתך ובלכתך בדרך זהו תמיד בדביקות הבורא.

נוסח שלישי מהנ"ל

כלל הפחיתות מחמת ג' דברים השכחה והעצלות ומה שאינו מועיל. העצה מבואר בגמ' שיהי' כל ימיו בתשובה ומע"ט התשובה מחמת אה"ר שהיא מוסתרת כאב על בן רק מחמת תאוות הגשמי' נסתרת אבל אחר החטא החרטה באמת ולשבח כמארז"ל אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות וזהו הרוח שטות. כי הנה ידוע שכ"א מאחב"י יהרג ולא יעבור ח"ו לעבוד ע"ז מחמת האהבה וא"א להכרית א"ע מאחד אבל בשאר תאוות נחשב בעיניו עכ"פ לישראל. והנה אמוריים עבדו והשתחוו לשמש או לירח מחמת שאין להם חפץ עוה"ב רק בעוה"ז והשמש והירח משפיעים הם כמאמר הכתוב ממגד תבואות שמש וממגד גרש כו' ומשתחווים להם כדי שיברו השפע ולא כן האמת כי באמת הכל מאתו ית' רק שהוא על ידיהם

בשבילי נברא העולם: סנהדרין לו, א.

בעשרה . . העולם: אבות רפ"ה.

ידבר עמים: תהלים מז, ד.

והרי הם שלוחים לעבודת הבורא, וישראל שבחז"ל עובדי ע"ז בטהרה דהיינו שלפעמים אדם מחשב כל היום איך יתנהג בפרנסתו ומחמת זה אינו יכול ללמוד ולהתפלל והמדה הזאת גרוע ממדות האמוריים אשר הם משתחווים בגין חיות ולפעמים בלא שכל ומה גם שהם באמת משפיעים וכאן אפשרי שלא יתקיים מחשבתו כלל כי רבים מחשבות כו' ועוד הגם שתועיל ותתקיים הלא זהו ממש כמשתחווה לחמה ולירח שמכניס השכל והגשמי'. והנה אם הי' אומרים להשתחוות לצלם בודאי יהרג ולא יעבור והיא היא רק שמחלק בין זה לזה והוא רוח שטות ולפי האמת מה מועיל במחשבתו הלא אדם נידון בר"ה וביוכ"פ ואדם נידון בכל יום ובודאי בר"ה ויוכ"פ אינו בגין חיות רק בחן ובחסד וברחמים ומה בכל מה שיבחור האדם אם בעבודת הבורא ית' אם לעוה"ז ע"ז נידון בכל יום מאותו החסד שנכתב לו ביוכ"פ ומ"ש וברכתך בכל אשר תעשה היינו שיהי' המחשבה והמעשה רק ככלי וכבוד אשר בכל שירצה יכול להתפשט מזה כלל ולא שיוכל לבלבל אותו בשעת התורה או התפלה.

והעצה לזה שיהי' בתשובה כל ימיו תשובה היא תשוב ה' ב' קוין מחז"ד כאחת נכתבין ומעשה הוא קו המפסיק והיינו כשיתבודד לפחות פ"א בשבוע על העבר שעבר כמה וכמה עבירות במחז"מ ומהם הי' ע"ז ג"ע ושי"ד כמארז"ל כל הכועס כאילו עובד ע"ז ונכרת ממש מהאחד אשר ראוי הי' ליהרג ויתמרמר לבו באמת וזהו החרטה באמת ויקרא ק"ש ויקבל עליו דימ ב"ד ומחמת זה ויצעקו אל ה' בצר להם ובודאי ימחל לו כי עמך הסליחה למען תורא ואחר זאת צ"ל בשמחה כמאמר הכתוב עבדו את ה' בשמחה ויקח השמחה שבודאי נמחל אבל הלכלוך במקומו עומד וכאותה מעשה דר"מ שלא רצה לימחול לאחר כי אעפ"כ הוא מלוכלך בצואה. ויראה בכל יום ויום להשיב ה' דהיינו מחז"מ בעבודת הבורא בגמ' ומשניות ותהלים ולא בשבילו רק בשביל יעקב חבל נחלתו שנפסק בעוונותיו כי כשיעשה בשבילו אז נידון למעלה אם ראוי הגוף זה להיות צדיק ומחמת זה מזכירין לו עוונותיו ויביא לידי הרהורים רק שיראה תמיד להשיב הג' קוין הנ"ל בשביל יעקב חבל נחלתו. והנה בבוקר תיכף יחשוב כי מכה"כ ומחי' הכל ומה נצרך זה להקב"ה כי הי' באפשרי למעלה מעלה כי השמים ושמי השמים והכל בדבר ה' נעשו אך ירידה צורך עליי' הוא אשר בחר בנו מכל העמים דהיינו שיש בנו מעשה כל העמים אך כדי שהירידה יעלה ויחשוב תמיד כדי שלא כחורבה המלאה מזיקין כי אין עריות מתגבר אלא בלב שפנוי מן החכמה ומחמת זה שיהי' תמיד כנ"ל אזי וחטאתי נגדי תמיד נגדי ממש וכנ"ל שיהי' רק לתקן הג' דברים הנ"ל וזהו הכל מבואר בק"ש שחרית וערבית קורין שתים לפניה שם מבואר גדולת הבורא עד א"ס ואח"ז תיבת אחד מורה על שמו ית' בו' רקיעים ממלא כל הארץ ואהבת את הוי' אלקיך

ככל לבבך ובכל נפשך זהו אליך ה' נפשי אשא ככל הנ"ל והי' הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום מלשון התקשרות הימים שיהי' בעיניך כחדשים כמאמר המחודש בטובו בכל יום תמיד מע"ב כי השי"ת הוא למעלה מהזמן ובכל יום מחדש ונותן חיותו אח"ז פסוק ודברת בם מלשון הנהגה ידבר עמים בשבתך בביתך ובלכתך בדרך זהו תמיד בדביקות הבורא.

עבודת ה' (הרואה בחבירו דבר מגונה)

עצה היעוזה לכל אדם הרואה בחבירו דבר מגונה. יאמר בעצמו הלא כתיב כי גר יהי' זרעך בארץ פי' האדם שהוא מופשט מעט מהאי עלמא דשקרא הוא כגר בהאי עלמא והאדם שאינו מופשט מעוה"ז הוא כב"ב. וידוע שעני שבא לבע"ה לאכול אינו הגון שיאמר לו דעתו בעניניו עם השרים וכדומה שאין ענינו של עני. אי"כ אדם בחבירו שעושה רע איך יאמר שאינו מענינו שהוא כגר בעלמא וד"ל.

עבודת ה' (שלא להתייגע בעניני גופו)

להשים לב ולהתייגע ולהשתדל יותר מדאי בעניני גופו אף הנצרכים כו' מגונה, בהיות שקטן עבודתו בתורה ותפלה למעלה כי שואלים מאחר שאף על דברי שטות מלין דהדיוטא יוכל לייגע גופו ולהשים מחשבתו ולכו כו' מה הרעש שמייגע קצת בעבודת ה' לכן אין מהראוי לייגע עצמו ולהשים לב לפעול פעולות אף הנצרכים לקיום המין אם אפשר לו או ימנע מהם וכו'. למשל המוציא אבנים טובות שראויים לכתר יצניעם מ"מ ביותר כו' פן ישמע ויבין שאינו ראוי לו כו' וד"ל.

עבודת ה' (הרואה בחברו דבר מגונה)

עצה היעוזה: נעתק מכת"י 239 סה, א.

כי גר . . . בארץ: לך טו, יג.

עבודת ה' (שלא להתייגע בעניני גופו)

להשים לב: נעתק מכת"י 239 נח, ב.

כ"כ אדמו"ר שליט"א חזר על מאמר זה וביארו, בשבת בראשית ה'תשי"ז (התעודות ב), הנחה בלתי מוגה

ס"כ.

עיגולים ויושר

להבין ענין העיגולים והיושר. דהנה ידוע שהקב"ה למעלה מן החכמה כי חכמה נק' אצלו עשי' כמ"ש כולם בחכמה עשית, עד"מ כשאדם עושה כלי בודאי עשה אותו בשכלו ואעפ"כ אינה ממהות השכל כלל, ככה ממש נחשב בחי' חכמה לגבי א"ס ב"ה, רק שבחי' חכמה נק' ראשית הגילוי. אך בודאי שרש החכמה הוא ג"כ בבחי' א"ס דאליכ איך נתהווה ממנו בחי' חכמה אלא שבא"ס ב"ה היתה בטילה במציאות ולא הי' ניכר שם בחי' החכמה ולא שום התחלקות כלל מחמת שכולם בטלים אצלו בשוה. ובכדי להתהוות בחי' חכמה צריך לצמצם א"ע להמשיך הארה וזיו ממנו והארתו נתהוה וניכר בחי' חכמה ושאר כל המדות כלולין בו ג"כ ומחמת גודל אור החכמה אין ניכר שם כו', ובכדי להיות בחי' בינה צריך לצמצם בחי' החכמה ולהמשיך רק איזו הארה ממנו בכדי שיוכל להתגלות ולהתהוות ולצאת מכח אל הפועל בחי' בינה וכן כולם עד מלכות, שכל א' נמשך רק ממה שלמעלה, וזהו בחי' עילה ועלול שהעילה מקיף עלולה מכל צד והעלול בטל במציאות נגד העילה מאחר שכל התהוותה הוא רק מתחתית מדרגתו ולא מעצמותו רק הארה מזיו שאינו וזו היא בחי' עגולים שהעליון מקיף התחתון מכל צד. אך עד"ז לא הי' יכול להתהוות שום עולם נברא ודבר בפ"ע כמ"ש במ"א. ולכן לא נזכר זוגם והתלבשותם בבחי' העגולים כי אינם יכולים לקבל תוס' אורות חדשים מאחר שכל עצמו אינו כ"א הארת העליון ואלו הי' לו תוספת אורות הי' בטל במציאות ומחמת זה הי' שבירת הכלים שלא היו יכולים לקבל האורות ונתבטלו במציאות מחמת שלא הי' להם רק קו א' עומד תמיד במקום א', אבל בחי' יושר כמראה אדם ג' קוין יכול להתלבש עצמות העליון בתחתון ולא הארתו בלבד ולכן יש להם זיווגים והתלבשות שיכולין לקבל אורות חדשים ויכולים לסבול שלא יבטלו במציאות וד"ל והוא מ"ש בע"ח שמתחלה לא הי' אהבה בספירות רק יראה וד"ל.

עיגולים ויושר

לה"ע העיגולים והיושר: נדפס בכונה ירושלים סקט"ז. ונמצא בבתי"י 139 [שממנו נדפס בכונה ירושלים] קס, א. 147 כה, א. 208 קח, א. 239 כד, א. 400 מא, ב. 403 קו, א. 411 נא, א. 424 רלד, ב. 750 מ, ב. 1174 צד, ב. 1240 לב, א. וכת"י ירושלים 22, 28, נ. א. 2916 שגד, א.

כולם בבחי' עשית: תהלים קד, כד.

רק חמה שלמעלה: נ"א: רק הארה ממנה שלמעלה ממנו.

מזיו שאינו: נ"א: אינו.

עילה ועלול

כל עילה ועלול, העלול נק' כמו כלי שמקבל מעילתו, ועוד נק' כלי מה שיש לו גבול נק' כלי. וז"ש שמתבונה ה' אחרונה נתחלק לג' ההי"ן כמה הי' הי' הנ"ל מה' הנ"ל הוא נעשה מוחין לז"א. והענין שהבחינה היותר אחרונה למקום גבוה והוא נעשה מוחין לשלמטה הימנו. ומה שנאמר שם שהאות הנשאר למעלה נעשה במספר כך הוא הענין כי יש כמה מיני מדרגות זו למעלה מזו דבור ומחשבה ושכל ויותר גבוה מהשכל. והנה מה שאצל למעלה הימנו הוא רק בחי' אות אחד הוא נגד למטה מדרגה היותר גבוה דהיינו יותר מהשכל בחי' עתיק שהוא נעתק ממקומו ונעשה מספר גדול וכו' וד"ל.

ענג (אוחיות נגע)

ענג אותיות נגע. הרי הדבר נראה לעין השכל שאותיות אחד להם עיי"ן נו"ן ג' וזה תכלית החיים והטוב וזה תכלית הרע והמות. הרי אין סיבת הדבר מצד עצמו' האותיו' שהרי אותיות א' להן, אלא עיקר הדבר בשינוי המקום שאם האות אינו עומד במקומו הראוי לו מתהפך מן הקצה אל הקצה וכו'. וכמו"כ יובן למשכיל שאין רע יורד מלמעלה ואין השינוי אלא מצד המקבלים ומשנים ממקום למקום כו'.

עילה ועלול

כל עילה ועלול: נעתק מכת"י 184 תיב, א. 349 פו, א. 424 רמב, א. 1174 קה, א. — שם הוא מתחיל. עוד אמר שכל עילה ועלול, ובא בהמשך לדיה הללו שלפני" שם (נדפס לעיל תהלים קמח, א הג').

ענג (אוחיות נגע)

ענג אוחיות נגע: נעתק מכת"י אדמו"ר האמצעי 1161 מח, ב. ונעתק גם בכת"י 361 פו, ב. 606 עא, א. ענג אוחיות נגע: הקדמת תקי"ז יב, א. אין רע יורד מלמעלה: ב"ר פנ"א, ד.

עצבות

בענין העצבות בשעה שחושב לעבוד ביראה לא יהי' לו שם עצבות כלל מחמת שהוא רוצה לדבוק בו ית' ובודאי הוא נחת שרצונו ית' משפיל לדבר כמו האדם וזה יהי' דבוק לו ובוודאי אין שמחה כזאת.

פרצופים

להבין הפרצופים. הנה מבשרי אחזה אלוה, כי מדות שיש אצל האדם דהיינו אהבה ויראה והתפארות ונצחון והודי' והתקשרות זה נק' בשם ז"א. והדבור הוא רחל, אך הפנימיות נק' ז"א וחיזוניות הוא נק' חסד כי מחמת שיש לו אהבה הוא מדבר מחסד וכן כל המדות וד"ל. והמחשבה נק' לאה עלמא דאתכסיא והוא באחור ז"א שהוא נותן לה דרך אחור כמאן דשדי בתר כתפוי ולא העיקר עצמו כמו כן במחשבה למעלה והדבור הוא רחל עלמא דאתגליא וד"ל. ודבור נמשך מחכמה ולאה הוא מחשבה מבינה, חכמה הוא מה שנופל לו על השכל, ד"מ כשאדם מחשב איזו דבר גמרא או דבר א' ונופל לו על הגמ' איזה שכל ומקודם זה לא הי' זה השכל ומוכרח להיות איזה מקום שנופל ממנו לו זה השכל זה נק' חכמה ולכן נק' אין כי אינו מושג, והשכל עצמו נק' בינה כי מבין זה השכל כי השכל קודם שנתגלה אצלו הי' אצלו קודם ג"כ אך שהי' בהעלם ונק' משכיל שהוא מקור השכל, וכשמבין זה השכל נק' בשם בינה, ודעת הוא התבוננות, וכשמחשב בשכל שצריך לו ליקח ממנו אהו"ר זה נק' תבונה, לכן מוחיו דז"א הם בתבונה והוא עד"ז וחכמה נק' משכיל וד"ל. והנה יש ב' דעות דעת עליון שבגלגלתא ודעת שבין ב' כתפין, כי דעת כשהוא מתבונן בהשכל נמשך ממנו אהו"ר, ודעת עליון הוא חיבור חכמה ובינה כי א"א שיבא לו השכל בלי דעת לכן דעת נחשב לחו"ב. והנה עוד יש בו כאדם בחי' רצון דהיינו שהוא רוצה

עצבות

בענין העצבות: נעתק מכת"י 381 נד, א. 1007 רפג, ב. וכת"י ירושלים 3477 מא, א. 3547 קסו, ב. ושם רסו, א.

פרצופים

להבין הפרצופים: נדפס בבונה ירושלים סקל"ד. ונמצא בכת"י 115 ז, א. 139 [שממנו נדפס בבונה ירושלים] קעט, א. 239 כא, ב. 253 יא, ב (הב'). 391 נא, ב. 415 נה, ב. 499 לו, ב. 735 קמא, ב. 929 כט, ב. 1234 כו, ב. וכת"י ירושלים 841 קלג, ב. 3439 קמט, א. 3461 קמג, א. מבשרי אחזה אלוה: איוב יט, כו. נחשב לחו"ב: נ"א: מחבר חו"ב.

בדבר הזה בלי טעם ודעת כ"א בדרך עקשנות אף שהשכל אינו מחשב בדבר הזה וזה נק' א"א וזה למעלה מן השכל. והנה אנו רואים כשנופל לאדם איזה שכל יש לו תענוג מזה ומאין בא ונלקח זה התענוג כי הוא למעלה מן השכל. אך יש בחי' עתיק והוא למעלה מן השכל וא"א להשיגו וזהו בחי' ראש גולגלתא וכולא מוקף בשערות, רומז שא"א להשיגו רק המצח נתגלה והוא הרצון ובאמת ברצון יש ג"כ תענוג אך שא"א להשיגו, ד"מ אם אומר דין אין לו תענוג מהדין פשוט בלי שכל רק אם נתגלה הטעם ושכל מהדין אזי יש לו תענוג ובאמת יש בדין פשוט תענוג בלי שכל יותר מאחר שנתגלה השכליות מזה כי הוא בחי' רצון ורצון הוא תענוג אך א"א להשיגו כ"א ע"י שכל ואחר שנתגלה השכל אזי יש תענוג כי השכל בא ממושכל והוא למעלה מהשכל והוא בא מהתענוג והתענוג הוא בחי' עתיק אך הרצון בלי תענוג הוא א"א וזה הוא ת' עלמין דכסופין הנו' באידרא ע"פ ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר, כי סוחר הוא מלשון סחור סחור שהוא מקיף וא"א לכנוס בשכל, וכסף הוא לשון תענוג דהיינו עתיק ובתענוג יש ג"כ מדות דהיינו אהוי"ר והתפארות וכן שארי מדות אך שאינו מושג וזה נק' הרי חושך שהרים היינו אבות אך שהם חשך כי כל דבר שאינו מושג נק' חשך.

צדיקים (משיגים כמה נצרך לפרנסה)

יש צדיקים שמשגיגים בחכמתם לכמה הוא נצרך ולוה ופורע ע"ז כו'. ואינו אלא לגדולי הצדיקים כו'. ויש שאינם כו' ומוסיף על המדה שקצב לו מר"ה כו', כי אין נותנים אלא על הכרח דווקא כו' ודוד התפלל יראו אומות כו' שיהיו בישראל קצינים אף על המותר כו'. והם מועטים כו' וד"ל.

נוסח אחר מהנ"ל

יש שמשגיגים בחכמתם מה שהוא צריך ולוה ופורע ע"ז כו' אבל חכמה והשגה גדולה היא ואינו אלא אצל גדולים הצדיקים כמו כו'. ויש שאינם

אינו מחשב: ג"א: אינו מחייבו.

הנוכר באידרא: זח"ג קכח, ב. וראה שם רפח, א.

ארבע מאות . . . לסוחר: ח"י שרה כג, טז.

צדיקים (משיגים כמה נצרך לפרנסה)

יש צדיקים: נדפס בבונה ירושלים ס"י ז. ונמצא בכתי" 1174 קב, ב. נוסח אחר מהנ"ל נעתק מכת"י 208

עג, ב.

תופסים המדה שמדדו לו ומוסיף על המדה כו' מפני בטחוננו כו' וד"ל והוא כמארז"ל מזונותיו של אדם קצובין כו' כי אין נותנים אלא על ההכרח ואינו רשאי להוסיף על ההכרח ולבקש מותר וצריך לשער בנפשו מהו ההכרח לפי המדה הקצובה חוץ משבת ויו"ט כו' שאינו שלו. לבד קציני עם שיש להם על המותר. באמת זו היא תפלת דהע"ה.

צדיקים (ר' וואלף קיצעס והבעש"ט)

ענין המעשה דר' וואלף קיצעס תלמיד הבעש"ט ז"ל שלא אכל מבשר שלו שלא הוכשר בעיניו המליחה עצהיו"ט והי' מחמיר ע"ע. ולכאו' יתמה מאד שיוכל להרהר אחר רבו ח"ו כו'. אך הטעם בזה שמגדולים בהנהגתם אין למדין אלינו בדינים הנגלות לנו באו"ה כשר ופסול. כי נודע מה שהעיד הה"מ דמעזריטש ז"ל עליו שאם הי' בימי התנאים הי' פלאי ממיוחדים שבתנאים כי רוב תנאים בכריאה כי משנה ביצי' והתנא בעל משנה מבריאה ולו הי' נשמה מאצי' כמו המיוחדים שבתנאים, וכמשיא בעצמו שמי שאין לו נשמה מאצי' אינו יכול להשיג רק עד בחי' חכ' בלבד כי בכל הנפשות יתואר ד"מ התפיסה והשגה בבחי' חכ' שבנפש לבד שזו בהרגשה ולא ביותר כי החכ' מאין תמצא ולא נמצא בו פרצוף אדם שלמטה בהארת גילוי יותר. אך מי שנשמתו שלימה מבחי' אצי' יוכל להשיג השגות שלמעלה מן החכ' פי' שיכול לשער בנפשו ד"מ במדריגות שלמעלה מן החכ' פי' יש לו בהן הרגשה וזהו המופת כי נשמתו שלימה וד"ל. וי"א שיש לו שייכות בשרש דרשב"י שאמר ברירנא לי דוכתאי בדוכתי' דאחי' השילוני כו'. ולזאת לא למד ממנו בהוראה לעצמו והחמיר ביותר ע"ע. והיינו כי כללות התורה הנגלות לנו באיסור והיתר כשר ופסול ולהבדיל בין הטמא כו' הכוונה בזה

מזונותיו של אדם קצובים: ביצה טז, ב.

צדיקים (ר' וואלף קיצעס והבעש"ט)

ענין המעשה: נדפס במאה שערים סמ"ח. הוספות לכשי"ט (קהית תש"ג) סי' רלו. ונמצא בכת"י 94 [שממנו נדפס במ"ש] קלח, א. 570 קד, א. 695 צו, ב. 1007 ריו, א. והי' מחמיר ע"ע: : ראה הנסמן במגדל עז ע' שעה הערה 34. רוב תנאים בכריאה: ראה גם הנסמן שם, ע' שסז-שסח. משנה ביצירה: תקיז בהקדמה (יד, א). ע"ח שער ק"ג פ"ה. שער המצות וטעה"צ פ' ואתחנן. פעיח שער הנהגת הלימוד.

החכ' מאין תמצא: איוב כח, יב.

שאמר ברירנא . . השילוני: ראה זחיג שט, א. ז"ח יט, א — הובא בנצו"א לוח"ג רפז, ב.

ולהבדיל בין הטמא: שמיני יא, מז.

הוא בירורים לברר האוכל מפסולת הטוב מהרע שהכשר והטהור והמותר יש להן תקנה ועלי' בקדושה משא"כ הטמא והפסול והאסור כידוע. אך ענין ס' הבירורים משתנה לפי העולם והמדרגה ההוא כי אינם דומים הבירורים דבריא ליצי' ודיצי' לעשי' בב' אופנים הן בסדר הדרגתן מלמעלמ"ט והן מלמטלמ"ע כמבו' במ"א ע"פ בני אמי נחרו בי פי' מלמעלמ"ט בהשפעה היורד מאצי' לבריא מתברר המוכחר שבה להתפשט בבריא בכלים דבריא המוכשרים לקבלה והפסולת שבה [מחנה דבריא ליצי' כי ביצירה אפשר לה להיות נחשב לטוב ומוכחר עד סוף העשי', והפסולת הגסה] נדחית חוץ למחנה דקדושה בקליפה דעשי' ואין לה תקנה עד שיבולע המות כו'. ומלמטלמ"ע הוא בהיפוך בהעלאת המ"ן דמתבררים אזי המוכחר דעשי' כשעולה ליצי' נחשב לפסולת ומתברר ממנה המוכחר דמוכחר וכן בבריא בירור אחר בירור כו'. ולפי שזה בב' בחי' אופנים אלו יש שינוי באופן הבירור במעלתו ומדריגתו בכל עולם לפ"ע בדקות המעלה ובסגנון אחר. לכן נק' בשם הלכה הליכות עולם לו שהוא הילוך והמשכה מלמעלמ"ט מעולם ועד עולם וכן מלמטלמ"ע הליכות עולם לו המתבררים ילכו מחיל אל חיל כו'. ולכך מי ששרש נשמתו מעולם עליון אופני הבירורים שלו באופן אחר אם להקל או להחמיר. ובד"כ המיקל שבתנאים שרשו מעולם העליון ששם אין הפסד והיזק מיניקת החיצונים כ"כ כמו למטה שמצטרפים לגדור ביותר וכנראה מניקב הריאה משהו טרפה וגם הסירכא טריפה לגבינו דבעקביים אנחנו כו' ורש"א עד שתינקב לבית הסמפונות דבמקומו ושרשו אין הריאה נטרפה בנקיבה עד שתינקב לבית הסמפונות, ולכן אמר כן כפי מקומו, ומ"מ אין הלכה כמותו כי אחרי רבים להטות כתי' כי רוב הדור מעולם שלמטה ושם הלכה דבירורים באופן אחר. וע"פ רוב הנשמות הגבוהות דמאד נעלה שבתנאים אין הלכה כמותן כמו ר"מ ור"א ורשב"י חוץ ממוקצה דהלכה כמותו כו' כמבואר במ"א. ובזה יתורץ מה שר' וואלף החמיר ע"ע במליחה ולא רצה לאכול מסעודתו אף שהי' תלמידו כו' וד"ל.

בני אמי נחרו ב"י: שה"ש א, ו.

הליכות עולם לו: חבקות ג, ו.

ילכו מחיל אל חיל: תהלים פד, ת.

ניקב הריאה כו': חולין מב, א.

אחרי רבים להטות: משפטים כג, ב.

חוץ ממוקצה . . בא"א: ראה שבת קנו, ב.

צדקה

להבין מ"ש באג' זורע צדקות שהצדקה הוא גורם גילוי אלקות בשעת תפלה עכ"פ ומדוע אינו כן בשאר המצות. הענין הוא שאעפ"י שהקורא ק"ש בלא תפילין מעיד עדות שקר בעצמו כו' ובודאי הקדושה שורה עליו בשעת הנחת תפילין כו', אך אינו בבחי' התגלות להיות כי משכא דחויא מסתיר, ואף שבצדופי אותיות קדש והי' כי יביאך הם למעלה אורות עליונים בחי' מוחין חכמה כו', ובאמת שורש נפשו של אדם למעלה ג"כ מניח תפילין עליונים שהם אורות עליונים ונעשה היחוד האמתי כו', כמ"ש ה' צלך, כידוע שכמו שהאדם עושה מצוה או עוסק בת"ת כע"ז גם נפשו בכי"ע עושה ג"כ המצוה ההיא והקבי"ה יושב ושונה כנגדו כו'. והגם שהאדם למטה הוא מגושם במשכא דחויא ועושה המצוה ג"כ בבחי' גשמי כו', אבל למעלה הוא מוסיף אורות עליונים בשעת עסקו במצוה וכמ"ש בכארי' ז"ל שכל מעי"ט של צדיקים וכל ישראל הם מוסיפים אורות באצילות כו' רק שהם נשארים שם בבחי' העלם ואינם יוצאים בהתגלות למטה לעה"ז, אלא לעיל יתגלו כל האורות של מעי"ט, אבל מצות הצדקה שהוא להשפיל עצמו להשפיע למאן דלית לי' מגרמי' כו', גורם התגלות אלקות שכל היותר גבוה במדרגה הוא יותר בהסתר והעלם שאינו מושג וכל נהורין עילאין נק' סתימין כו', והוא ית' נק' סתימו דכל סתימין כו', והתגלות אלקות הוא שכל נהורין סתימין עליונים יתגלו ויהי' בבחינת גילוי. אך הקושי' הוא שהי' ראוי שבמעשה צדקה וחסד שהוא ההתגלות והירידה להחיות לזולתו השפל ממנו יגרום התגלות אלקות ג"כ בבחי' נכרא דהיינו חיי עה"ב נהנין מזיו כו' שהוא בחינת נכרא כי ג"ע העליון הוא בעולם הבריאה אבל איך יגרום התגלות אלקות בחי' עצמו' בחי' א"ס וכו'. אך הענין שמקור נשמת ישראל הנק' כנ"י הוא עצמות אלקות מדרגה התחתונה הנק' מל' והוא כח הדבור שבנפש והוא מעצמות הנפש כמו שארי כחות הנפש כי ה' מוצאות הפה אחה"ע מהגרון הוא שכח המדבר שבנפש מתלבש בהם ואותיות אחה"ע הם בנפש עצמה (כמ"ש בכאריז"ל שהנפש מלאה אותיות כו') והגרון והלשון הם רק כלים, ולא ככלי זמר שהכ"ז עצמה הוא הגורם את הקול והקול מתהווה מעצמות הכ"ז ולא יכלו להתהוות ממנה אותיות כ"א קולות פשוטי' כו' אבל בומי"ף מהשפתים אין השפתים גורמים לעשות האותיות שא"כ היתה גם הבהמה

צדקה

להבין מ"ש באג': [אנה"ק ס"ח. וראה אגרות-קודש סליג (במקורות והערות) שהאגרת היא מחורף תקנ"ז. ואפשר שגם הביאור נאמר אז]. נדפס בבונה ירושלים סקלי"א. ונמצא בכתי' 12 צב, ב (חלק). 139 [שממנו נדפס בברי' קסו, ב. 147 קצג, א. 1034 יג, א. ובכתי' ירושלים 4088 קפה, א.

הקורא . . בעצמו: ברכות יד, ב.

ה' צלך: תהלים קכא, ה.

הקבי"ה . . כנגדו: תדאר רפי"ח.

נהנין מזיו: ברכות יז, א.

מדברת שהרי יש לה ג"כ שפתים ולשון כו'. אלא שהאותיות בומ"ף הוא מעצמות הנפש רק שמתלבש בשפתים כו'. וכמו כן עדי"מ כל נפש מישראל שהוא בחי' נברא אבל מ"מ מקור שורשה הוא חלק אלוה ממש בחי' אלקות תכלית ההיפך מבחי' נברא, והוא כמשל ערך אותיות שבה' מוצאות הפה לגבי אותיות שבנפש עצמה שהוא כח המדבר שהוא ממש כחות עצמות הנפש כו'. ומיכאל שר החסד מקריב נשמותיהם של צדיקים הוא למעלה ממדרגות עה"ב, להיות פ"י מקריב שמתכללים בשורש מקורם בבחי' כח הדבור שבאלקות ונעשים בחי' אלקות ממש, והוא העלאת מ"ן של נשמות הצדיקים במל' דאצי" שהיא אם הבנים הנק' אימא תתאה כו'. והוא נק' עיבור ויש עיבור של ז' חדשים ויש של ט' חדשים ויש מ' יום לבד כו' ויש שא"צ עבור כלל רק בדרך אחר כו' והוא כתוב בע"ח כו', פ"י עיבור לאחר שמתכללים כו' והיו כלא היו כמו רקבון הגרעין בארץ מוציא כח הצומח שיפעול פעולתו בגילוי מה שהי' בו בהעלם דהיינו פירות האילן היו בו בחי' מתיקת הפרי ולא גשם הפרי אח"כ כשיוצא מן ההעלם אל הגלוי נעשה גשם הפרי שהוא כלי שמקבל המתיקות שהי' בהעלם בכח הצומח כו', וכמו כן עדי"מ לאחר בחי' עבור של נשמות הצדיקים מאיר גילוי עצמות אלקות גילוי עצום ורב כו'. וזהו בידך אפקיד רוחי שהוא התכללות נפשו במקור שורשה כו', אך העונות מבדילין וכפרט פגם הברית לזה אמר פדית אותי אות שלי לפדות מהקליפות כו'. ולע"ל אמרו עתידה אשה שתלד בכל יום פ"י שהוריעה והצמיחה בגילוי רב יהי' בכל יום שלא יצטרך להתעכב כ"כ ט"ח כו', וזהו שר' אלעזר הגדול שהי' חסיד גדול יהיב פרוטא לעני והדר מצלי דבצדק אחזה פניך התגלות כנ"ל ואפי' קטני הערך כשנותנין צדקה הוא בבחי' זריעה שיאיר אור ה' בשעת תפלה בבחי' עלוי שמתאמת אצלו ההתבוננות במוחו כנ"ל, ומה גם רשפי אש התשוקה המתהווה מהתבוננות כו'. והגם שלפעמים אינו מועיל נתינת הצדקה הוא מפני שעונות מפסיקין וכשעושה מצוה שכר מצוה מצוה שיאיר לו אור ה' אך העון שעשה נרגן מפריד כו' וכשחוזר ועושה מצוה חוזר וניעור המצוה הא' ובוקע המסך המבדיל וכו', ולכן י"ל שבנתינת הצדקה לא יוכל להתפלל מיד כ"א אחר חדש או שנה כפי שדנין אותו מלמעלה לפי מעשיו כו'. ואחר כל הנ"ל יובן שבמעשה הצדקה וחסד גורם גלוי עצמות אלקות דוקא שהוא התגלות כל נהורין שהוא' בחי' ירידה אצלו ושבח מכה"כ אינו שבח למעלה ולגדולתו, כי אם צדקת מה תתן לו כו' הלא כולא קמי כלא חשיבא אלא שבהתגלות

מיכאל . . צדיקים: ראה תוס' סוף מנחות. ובכ"מ.

עחידה . . יום: שבת ל, ב.

יהיב . . מצלי: כ"ב י, א.

בצדק אחזה פניך: תהלים יז, טו.

שכר מצוה מצוה: אבות פ"ד מ"ב.

נרגן מפריד: משלי טז, כח.

אם . . לו: איוב לה, ז.

להחיות עולמות הנפרדים אינו אלא חסד ה' שגם הנפרדים יכירו אותו כמ"ש והוכן בחסד כסאו, בתו של אברהם אבינו בכל שמה, שהוא בחי' התגלות מאין ליש הוא בחי' נוק' וחסד ה' מאיר בה כו', וע"י הצדקה והחסד באתערותא דלתתא זורע צדקות בחי' העלאת מ"ן לאם הבנים ועי"ז מאיר בה חסד ה' שהוא עצמות אלקות, וזהו של אבא אומנא שהי' איש חסיד וחסד הוא מג' עמודים שהעולם כו' הי' מעורר ג"כ גלוי עצמות אלקות כו', [וזה שהי' לו שלמא ממתיבתא דרקיע שהיא גילוי עצמות אלקות כו'], משא"כ לאביי ורבא שלא עסקו בגי' כ"כ כי תהיו ארץ חפץ פי' ארץ חפץ כי הארץ הדום רגליו להיות כי הוא בחי' התגלות והוא ירידה להתלבש תוך כ"ע נפרדים להחיותם ולקיים תמיד לכן נק' בשם הדום רגליו כו', ולע"ל שיתעלו נשמותיהם של ישראל למקור חוצכם שהוא ארץ העליונה אם הבנים הנ"ל אוי יהיו הם ארץ חפץ. פי' שרצון וחפץ ה' יהי' בארץ העליונה כמארז"ל יותר משהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק שהרצון יהי' שיהי' התגלות רב כו' וד"ל.

צדקה (לצדיקים)

ענין הצדקה שאנו דבוקים בזה אל הצדיקים. כי א"א בלית יראה ואהבה כי איך ידבק רגל עם ראש. אך הפעולה היא כי דו"ר שלנו מגושמת ולזה אנו מתדבקים בצדיקים שאהבתם ויראתם למעלה מעלה וממשיכים ג"כ אותנו אבל בלא זה א"א כי גם במדריגות התחתונים יש יראה ואהבה שהוא כסף וזהב אבל בלא זה א"א וד"ל.

והוכן בחסד כסאו: ע"פ ישעי' טז, ה.
 בתו . . שמה: כיב טו, ב.
 אבא אומנא . . דרקיע: תענית כא, ב.
 כי . . חפץ: ע"פ מלאכי ג, יב.
 הארץ הדום רגליו: ע"פ ישעי' טו, א.
 יותר . . להניק: פסחים קיב, א.

צדקה (לצדיקים)

ענין הצדקה: נעתק מכת"י 349 כב, ב. וכת"י ירושלים 4088 ד, א.
 מגושמת: נ"א: מעשי'.

צמאון

להבין ענין הצמאון הנז' בלקי"א שבא מזה לחולת אהבה עד כלות הנפש ממש כו'. הנה עיקר אמית' הצמאון הוא עוצם תגבורת יסוד האש בפנימית נקודת הלב, כנראה בחוש כאשר יצא האדם למים הוא מפני עוצם תגבורת יסוד האש כאשר יתאחו בנקודת הלב לא יוכל כלי בשר הלב לסבול החמימות הגדולה כו' ובאמת בחי' צמאון כדוגמא זו בעבודת ה' היא מדריגה גדולה בבחי' מס'נ ממש, והוא בחי' דחיקו דרחימו הנז' בזהר, שמפני גודל עוצם תשוקתו הנפלא להתדבק ולהתכלל במקור החיים לא יוכל כלי השגתו ולבו לסבול גדרי גופו המוגבלי' בעניני עוה"ז וכו', לכן יבא מיד לחולת אהבה שיוכל ליחלות בחושי גופו מפני שלא נשלם תשוקתו הנפלאה להיותו אחוז בעניני עוה"ז המוגבלי' כו' וכמשל חולת אהבה שבטבעיות כנו' בגמ' מעשה בא' שהעלה בלבו טינא כו' תעמוד לפני ערומה כו' ואמיתית הצמאון וחולת אהבה כמעט במדרגה א' הן שהוא השיעור הקרוב מאוד לצאת חיי נפשו מחושי גופו מפני תגבורת התשוקה לכן מיד יוכל לבוא לכלות הנפש ממש כנזכר בזהר דזכאי' קשוט כאלו מסתלקי' ממש כו' אבל יש צמאון שהוא חיצוניות הלב בלבד כמ"ש כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג בחי' צעקה ברשפי אש הלב בחיצוניותו לבד ולא בנקודתו כו' והוא כמשל כח המתאוה וכל תאוה גשמית שרתחת הדמים אפי' בתגבורת אינו אלא רשפי אש התלהבות חיצוניות הלב לבד אפי' תגדל ההתלהבות מאד לא יגיע עדיין לנקודת הלב, שנקודת הלב הוא דוקא כאשר יצא האור מהכלי מחמת תגבורת התשוקה והוא ענין דחיקו דרחימו כו' ולכן יובן למשכיל שאף המלאכי' השרפים בעלי השיר יוצאי' בשירים וזמרים אף בגודל רשפי אש תשוקתם אינו אלא בחי' חיצוניות פי' שאין להם כח הביטול לגמרי מכלי הגבלתם להיותם מבחי' חיצוניות כלים משא"כ הנשמות שהן מפנימי' הכלים דאצי' ודיל. אך מובן למשכיל שגם נקודת הלב דחיקו דרחימו הוא בחי' קטנות שאין פרצופה שלם דאידי דטרידא למבלע לא פליט כלל ולית חוורו כו' כמ"ש במ"א, ואינה אלא בחי' נקודת הרצון דנוק' לבד ויכול להיות שתהי' בבחי' תחת המטה דהיינו תחת יסוד לבד. שאע"פ שאצלה הוא בחי'

צמאון

- להבין ענין הצמאון: נעתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי 1161 סו, ב. ונמצא גם בכת"י 177 קמב, א. 931 ב, ב. 1148 סח, ב. 1208 עו, ב. 1234 קל, א.
 בלקוטי אמרי: פרק ז.
 בזהר: חי' קצא, א.
 כנו' בגמ': סנהדרין עה, א.
 כנו' בזהר: הובא גם בתוי"א לא, א.
 כאיל . . תערוג: תהלים מב, ב.
 בעלי השיר יוצאים בשירים: ראה שבת רפ"ה.
 אידי . . פליט: ראה חולין קח, ב.

תכלית פנימיותה כשבאה לכלל נקוד' לבד אבל כשאינה מקבלת פנים דז"א עדיין אינו נק' פנ"פ ואינו אלא בחי' קטנות וד"ל. משא"כ כשלאחר מס"נ תקבל מוחי' אז המוחי' מופשטי' בתכלית מהגבלה ואז נק' פנ"פ שוין בקומתן שהוא תכלית מוחי' דגדלות דנוק' וכו'. ובעבודת ה' כאשר ישיג האדם גדולת ה' אחר שיש לו מס"נ היא השגה אמיתי' בתכלית מבחי' אצי' וד"ל.

צמצום

זאת צריך לידע שרש ענין הצמצום הנזכר בע"ח להיות מבואר במ"א שעצמיות אא"ס מושלל מכל תואר התפעלות ושינוי גם בעצם וא"כ מה שיכול להיות בחי' האצי' בעונג ורצון וחוי"ב וחוי"ג זה א"א כ"א ע"י צמצום העצמי' דא"ס שמצמצם ומסתיר את העצמי' לגמרי והוא הנק' מקיף וחלל ריקן הנזכר בע"ח. ומבחי' הרשימו הנשאר אחר הצמצום הזה הוא שיכול לבוא לשינוי מהות אורו הנאצלים בבחי' התפעלות עונג ורצון וחוי"ב וחוי"ג לפעמים כך ולפעמים כך כאדם שינחם וישתנה מחסד לדין ומדין לחסד וכמו שמבקשים יר"מ שיכבשו רחמיך את כעסך הרי יש התפעלות הרחמים ונשתנה מהתפעלות הכעס וכן מהתפעלות השמחה ישמח ה' במעשיו שהוכשרו בעיניו ולהיפוך כשלא הוכשרו יעצב ויחרה אפו וכה"ג כו' הוא אחר הצמצום של העצמי' דוקא כי בעצמותו לא שייך לומר גדר התפעלות שמחה להיותו אחדות פשוט בתכלית כנ"ל. וראי' לזה ממ"ש בכרכה אחרונה דברכת חתנים אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה כו' וכמו שברא השמחה יש מאין כך האציל השמחה ונק' שמחה הוי' כאדם דאצי'. וצמצום זה שנתצמצם בעצמות הסיבה הוא שיכול להאציל אור השמחה ולברוא אותה וכך הוא בכל תואר האדם ברצון ושכל ומדות אבל מצד עצמות כי לא אדם הוא להנחם ולהשתנות ולהתפעל כלל כו'. ובמ"א מבואר בענין ע"ס הגנוזות בעצמות ממש דחסד שבע"ס הוא בבחי' א"ס ממש וזהו לגדולתו אין חקר וכן לתבונתו אין כו' גם זה אחר הצמצום בעצמי' אור הפשוט שנק' סה"ע. ועכ"ז סרה תלונת הפילוסופים בקושי' הנ"ל בבי' ענינים אל התפשטות הפ"ע בדבר שחוץ מן המאציל לאבי"ע ועל עצם התפעלות דשניהם אחר הצמצום דוקא כנ"ל וד"ל.

צמצום

זאת צריך לידע: נעתק מכת"י 416 לב, א. הכתב שם הוא קשה לקריאה, וכנראה יש בו כמה טעויות העתקה.

בקושי' הנ"ל: כנראה נמשך לתורה נוספת — שלא נעתקה בבוך הנ"ל.

קול

קול מעורר הכוונה היינו קול החיצון מהרכבה גשמית דאש מים רוח שבהבל הלב הבשרי הגשמי כו' וירתיוח הדמים בזאת יתעורר פנימיות קול הפנימי שבלב וכמ"ש לבי ובשרי ירננו כו' שניהם יחדיו לב הפנימי עם בשר הלב כו' וד"ל.

קידוש והבדלה

להבין ענין קידוש והבדלה שיש מחלוקת איזה מהן קודם. הנה מבואר כשעלה ברצונו לברוא את העולם נמלך בנשמותיהן של צדיקים, ולכאורה י"ל שזה ההעלאה הי' קודם בריאת העולמות ואיך שייך לשון עלה ברצון שהוא בחי' העלא' מ"נ ועדיין לא הי' שום דבר שיעלה בחי' מ"נ. אך להבין כ"ז צריך להקדים שיש תענוג ורצון ואחד נק' ראשון ואינו ידוע הי מינייהו קודם אם רצון קודם שמחמת שיש לו איזה רצון לאיזה דבר אזי יתענג ממנו ואם אינו חפץ כלל אזי לא יבא לו מזה שום תענוג נמצא שרצון קודמו, או תענוג קודם שמדברי' שמתענג יש לו רצון ואם לא הי' לו שום תענוג ממנו אזי לא ירצה נמצא שאינו ידוע מקומו. אך כ"ז הוא תענוג הנגלה והוא נק' בשם רצון פשוט מח' הקדומה השכל. ועפ"ז יובן מה ששאלוהו זו תורה וזו שכרה והשיב שתוק כך עלה במח' היינו מח' הקדומה. דהנה נודע כשיתגלה איזה רצון הוא גילוי רצון הנעלם הנק' רצון קודם רצון פשוט והוא למעלה מבחי' רצון רק שממנו נלקח הרצון הגלוי אזי ממילא נק' גם הוא רצון נמצא מפני מה נק' רצון שרוצה איזה דבר ובלא איזה דבר לא יתגלה לו שום רצון נמצא ית' כנ"ל כשרוצה איזה דבר ממילא מוכרח שיהי' בזה איזה תענוג. והנה למשל מבשרי אחזה כשעולה ברצונו לעשות כך וכך

קול

קול מעורר הכוונה: נעתק מכת"י 200 פד, א. 1208 עו, א.
קול מעורר: ראה שליה שער האותיות אות ק (פב, ב). ובכי"מ.
לבי ובשרי ירננו: תהלים פד, ג.

קידוש והבדלה

ה"ע קידוש והבדלה: נעתק מכת"י 123 קפו, א. 1250 רטו, א.
שיש מחלוקת: פסחים קד, סעיב ואילך.
נמלך . . צדיקים: ראה ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.
ו . . במח: מנחות כט, ב.

הנה עדיין הוא רק ברצונו אך כשמכיר כאשר ישלים עשייתו זאת אזי יתענג מחמת זה התענוג יהי' לו רצון לעשות המלאכה וכמו"כ למעלה עלה ברצה"פ בבחי' מ"ן התענוג שיבוא לו מבריאת העולמות שנמלך בנשמותיהן ש"צ התענוג שיגיע מהם אחרי אלף הז' נק' העלא' מ"ן מיני' ובי'. והנה ידוע מפני תענוג מחמת שהי' גילוי רצון, אך למה הי' גילוי רצון זה מתענוג זה שאם הי' לו גילוי רצון אחר הי' לו תענוג אחר, אך הנה ידוע שהשכל יבא מלמעלה מן השכל הנק' משכיל שבכחו להשכיל כל ההשכלות אך כשיבא לו איזה שכל וסברא שיש פני' לכאן ולכאן ובמחוץ בורר אחד מהם אזי ממילא מוכן שממקום שבא לו השכל וסברא משם ג"כ הברירה שבורר בזה דוקא. והנה כמו"כ למעלה ממקום שנלקח הגילוי הרצון שמשם נלקח ג"כ הברירה דוקא לזה ולא לרצון אחר והיינו שישראל עבמח"ת קודם בה"ע במח' קדומה וברצון הקדום שמשם נגלה הרצון משם נגלה הרצון הגלוי דוקא לזה ולא רצון אחר. וזהו נמלך בנשמתן ש"צ דוקא שבחר בתורה ובישראל עמו דוקא וע"כ השיב להם שתוק כך עבמ"ח כו' כי"א הי' מברר רק ברצון הגלוי אזי ממילא לפ"ע המ"ן הי' ירידת המ"ד שכפי העלאת מ"נ כך יהי' הרצון וכאשר יהי' הרצון ממילא כך ישתלשל ממנה והשיב להם שתוק כך עבמ"ח שלא לפ"ע העלא' מ"נ רק שבחר בתורה ודוקא בישראל עמו מזה נלקח הרצון הגלוי לבריאת העולמות. והנה עפ"י מבואר שקידוש והכדלה ממקום א' וד"ל.

קז

טעם שנסתלקה השכינה מיעקב כשביקש לגלות את הקץ כי משיח בא בהיסח הדעת כמ"ש ר"ז לרבנן במטותא מנייכו לא כו' לפי שהוא התגלות ההארה שלמעלה מהדעת לכן א"א להגיע שם ע"י הדעת, ויכול הקץ להתאחר מזמן לזמן (כי סיבת איחור הגלות מחמת שעדיין לא נשלמו הברוריי' והנה בהמשך הזמן הם חוטאים עוד ע"כ הוא מעכב וחוזר ומתעכב

שישראל עבמח"ת: ב"ר פ"א, ד.

קז

טעם שנסתלקה השכינה: נדפס במגדל עז' ע' תקט, מכת"י ירושלים 3417 (עז, ב), 3551. ומכת"י הריי גינזבורג. ונמצא גם בכת"י 94 פ"א, ב. 448 רצו, ב. 1007 רעט, ב. וראה גם שיחות עשרה בטבת ושי"פ ויחי תשמ"א.

עוד כענין הקץ ראה בהנלקט במגדל עז' ע' תפג-תקיא. ושם ע' תרמ"ג.
שנסתלקה. . . הקץ: פרשי' ויחי מט, א. מז, מח מבי"ר פצ"ו, א. ססחים נו, א.
כמ"ש ר"ז: סנהדרין צו, א.

כו'. ולכן יש רמז להרבה זמנים על הקץ שאז בזמן יעקב הי' הקץ כך מחמת שלא חטאו כ"כ, ואח"כ בימי דניאל נתאחר לפי שחטאו, וכן אח"כ בימי רשבי' (כו') אך אלו הי' יעקב מגלה להם הקץ בדיבור פי' כפי שהי' אז לפי אותו הזמן אזי גם אח"כ לא הי' יכול להשתנות שלכן צדיק ורשע לא קאמר הגם שבמח' יודע אבל עדיין יוכל האדם לשנות, אבל משיצא בדיבור כת' הוא אמר ויהי כו' שלא יוכל להשתנות.

בענין הנ"ל

להבין ענין הקץ דכתיב אלפים ושלש מאות ערב ובוקר דוקא. עפי' הזוהר חשבון הקץ הוא בכל שתין שנין יש עלי' לנוק' כו' עד שיהי' ס"ר נשי' בכח' וי"ו כו'. וענין הוי"ו הוא שיהי' נתפס בעמקי הלב ענין יחוד שלמעלה מזמן ומקום ואעפי' שכל המה כמה פעמים ס"ר א"צ אלא פ"א ס"ר שיהי' בהם הארת הוי"ו כו'. אך האבות הי' בחי' מרכבה בכל מעשיהם אפי' בשינתם לכן כתיב בהם ימי אברהם שאף הלילה הי' בכח' היום וחשבון ימי חייהם הוא הקץ כנז' בזוהר. אבל ימי בניהם בכל דורו שאין כל היום לה' בתפילה ותו' אלא מעט כו' לכן כתיב ערב ובוקר בבנים וד"ל.

צדיק . . קאמר: ראה חדושי אגדות מהרש"א ב"ב טז, א ד"ה על דעתך. תניא פ"א.
הוא אמר ויהי: תהלים לג, ט.

בענין הנ"ל

להבין ענין הקץ: נדפס במגדל עז' תקנ. ונמצא בכתי' 200 סא, ב. וכת' ירושלים 2916 שנת, ב.
אלפים ושלש מאות ערב ובוקר: ראה דניאל ה, יד.
ע"פ הזוהר: ראה זח"א קטז, ב. קיט, א.
שכל המה: אוצ"ל: שכל הנשמות המה.
אפי' בשינתם: ראה שיחות פורים ורא ניסן תשי"א.
ימי אברהם: ראה חיי שרה כה, ז.

קרשים ואדנים

ענין הקרשים והאדנים שזה הוא לכאורה קשה איך יעשו הקרשים של עץ ובית קיבול שלהם מכסף שהוא יקר הרבה מן העץ היפוך מנהג העולם. אך הענין הוא דמלאכי' דבריאה נק' עצי שטים עומדי' כמי'ש בזהר. והענין הוא שבחי' המדות יש בהן בחי' הצמיחה מקטנות לגדלות כמו צמיחת הארז אשר בלבנון כך כתי' כי האדם הוא עץ השדה והוא ע"פ חכ' דוקא כמי'ש לפי שכלו יהולל איש וכמי'ש במ"א וכדי להיות המשכה מבחי' המדות ולמטה הוא ע"י בחי' חסדי' יורדי' מגבוה לנמוך כידוע וה"ע האדנים שתחת הקרשי' שהי' של כסף דוקא מבחי' החסדי' שהוא בחי' ממוצע להוריד אור המדות למטה והוא להיות המשכה לחיות ואופנים ביצי' ועשי' מבחי' השרפי' שבבריא' הוא ע"י האדנים של כסף דוקא. ולמעלה יותר הוא בחי' מדות דאצי' ונק' עצי שטים עומדי' והן הקרשים ובחי' בית קיבול שלהם במדות והאדנים של כסף הוא בחי' שילובים דהוי' בשם אד' ומאה אדנים לנגד יוד ספי' שכ"א כלול מיו"ד כנודע ומפני שבחסדי' דוקא עיקר בנין המל' כמי'ש כי אמרתי עולם חסד יבנה וכן והוכן בחסד כסאך כו' ע"כ היו אדנים של כסף וז"ש מלפני אדון חולי ארץ הוא בחי' המשכו' החסדי' שממתקין לגבו' דשם אלקי' ונק' אדון בחי' דכר ומשפיע למטה ובחי' מקבל לגבי בחי' מדות דאצי' שנק' עצי שטי' עומדי'. והיינו ענין האדני' בכלל וזהו דוקא בקרשי המשכן אבל בחצר המשכן שלא הי' שם קרשים כלל רק קלעים ע"כ לא הי' שם אדנים של כסף רק אדני נחושת לבד מטעם הנ"ל שא"צ כסף רק לבחי' המשכה למטה מגבוה לנמוך שהיא מבחי' אדני הקרשים דוקא משא"כ בחצר כו' וד"ל.

קרשים ואדנים

ענין הקרשים והאדנים: נעתק מכת"י 38 קה, ב. 177 קנה, א. 200 לב, ב. 407 צו, ב. וכת"י ירושלים 2916 שסו, ב [רק חלק]. ונראה שהוא היסוד לדיה ועשית את הקרשים הנדפס באוה"ת תרומה ע' איתקח ואילך. עצי שטים עומדים: תרומה כו, טו. ויקהל טו, כ. כמי'ש בזהר: חי"ב קסט, א. א. קע, א. כי . . השדה: ע"פ שופטים כ, יט. לפי . . איש: משלי יב, ת. כי . . יבנה: תהלים פט, ג. והוכן בחסד כסאך: ע"פ ישעי' טז, ה. מלפני . . ארץ: תהלים קיד, ז. אבל בחצר . . וד"ל: ראה אוה"ת שם (ע' איתקיא) בשוה"ג. ואולי אפשר להשלים את החסר שם מכאן.

רצון

להבין כח הרצון שאינו מאיר רק הארה שהוא בחי' החכ' ומהחכ' מתפשטת לכל המדות. וגם להבין איך שבעשי' גשמית תכלית הרצון וגם היא כלולה בהרצון, והחכ' והמדות הם רק בחי' מעביר, והמשל מזה שהשמש היא מתפשטת ומחממת על הארץ דוקא ובגובה יש טורי שלג. וגם להבין ענין חיות כללי וחיות פרטי, ומה שנק' בחי' חכ' דלכאורה הוא כ"ח מ"ה, והתירוץ לזה שמבחי' רצון מאיר בה רק הארה כדי שיוכל להתלבש בגוף גשמי, וזהו בחי' פרטי נקו' בחי' הרצון שהוא כח השכל וד"ל. רק שבחי' חכ' אצל המדות הוא בחי' כללי שבו נכלל כל כחות הגוף וגם בבחי' כללי ופרטי, ובחי' בינה נק' דעה שכל דבר מצומצם מעט שמשיגים שמהות יש כאן נק' בינה ונק' כח פרטי ודיבור נק' פרטי פרטיות. וגם להבין ענין תמורת אותיות. והמשל לזה איך שהאדם מחשב איזה דבר וחושב עד שמהפך האותיות לעולם דברך ניצב בשמים, פי' דיבור אינו מהות ודברך ניצב בשמים כו' כמו למשל באדם שמחשב איזה דבר אזי במח' שלו יש צמצום שאפשר לו לחשוב דברים עד אין קץ והוא מחשב רק דבר פרטי ובדיבור יש ג"כ צמצום כמו"כ אצלו כבי' הוא מצמצם א"ע מכל האורות מאור א"ס עד שנעשה רקיע ומחי' אותם תמיד כמו למשל באדם באם שלא ידבר אזי אינם יודעים מחשבתו והדיבור מגלה מחשבתו כן ממש אצלו שאין שום דבר רק הוא באם שלא יסתיר א"ע אזי אי"א להיות עולם והוא צמצום והסתלקות כל האורות מאא"ס ב"ה עד שנעשה הרקיע, כמו למשל אם איזה בי"ח האוכל אותם אזי יש השגחה פרטית דהיינו שהוא מצמצם א"ע מכל עד שנעשה זבוב וכן בכ"ד יש השגחה כו' שכן באם כו' וכמו שמבואר בתניא וזהו מה שיש שי[.].ה.

רצון

להבין כח הרצון: נעתק מכת"י 1262 ו, ב [רק חלק]. וכת"י ירושלים 2916 שנו, א [בכת"י ירושלים בא בהמשך לד"ה לה"ע ב' נפשות (לעיל ערך נפש), שגם בו מבואר ענין הרצון, ומתחיל ולהבין כח הרצון].

נקו': נ"א: שהוא נגד.

כחות הגוף: נ"א: חיות הגוף.

נק' דעה: נ"א: נק' בריאה.

לעולם . . . בשמים: תהלים קיט, פט.

רצון (שמו)

שמ"ן גימט' רצון כי האדם רוצה מפני שחסר לו ורצונו הדבר שממלא חסרונו משא"כ למעלה כלום חסר וכו' ואת הוא שלימותא דכולא אי"כ הרצון למעלה לא מפני שהוא ית' צריך להדבר כ"א הרצון בחי' שם כמו שם האדם שאין צריך לו בפני עצמו כלל רק בשביל זולתו ועוד כי רצוה"ע שמשביע לכל חי רצון, וזהו פ"י רצון שהוא תמיד ברצון בלי כעס וכענין עת רצון. ועיין בשלה"ק בשער האותיות אות ר' מעלת הרצון לכן אור א"ס ב"ה שהוא מקור חיים נק' רצון. וזהו באור פניך כי רציתם ודיל.

רשעים מלאים חרטות

רשעים מלאים חרטות פ"י החרטה הוא האמת יעקב חבל נחלתו ומשתוקק מטבעו לשרשו אך חטאיו מחמת רוח שטות, פ"י שמה שמחלק בין חטא לחטא, שלכפור בה' אפי' להרגו הי' מוסר א"ע אפי' בכל היסורין אפי' קל שבקלים כידוע וא"כ מדוע תגבורת התאוה עליו לעשות חטאים אינו אלא מצד שמקיל לעצמו בחטא זה לומר שאינו בכפירה ח"ו, וזהו השטות שהרי העונות הם מבדילין ומה לי חטא זה או זה הכל מסך מבדיל ובחייהם קרוין מתים. וצריך שידע ענינים ואח"כ יאמין שנתכפר לו סלח לנו ואח"כ שמח מזה אבל חטאתי נגדי תמיד בהתבוננות אבל לא לעצב מהם.

רצון (שמו)

שמו גימטרי' רצון: נעתק מכת"י 448 שלו, א.
שמו . . רצון: ראה מאורי אור מ, נה.
כלום חסר כו': שבת קנג, א.
אנת . . דכולא: הקדמת התקו"ז (פתח אליהו).
באור . . רציתם: תהלים מד, ד.

רשעים מלאים חרטות

רשעים מלאים חרטות: נעתק מכת"י 349 כב, ב.
רשעים מלאים חרטות: ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בהמשך מים רבים תרל"ז ע' ה. ובהמוכא בתניא עם מ"מ וכו' ע' רכה"ו.
יעקב חבל נחלתו: האזינו לב, ט.
מחמת רוח שטות: ראה סוטה ג, א.
בחייהן קרוין מתים: ברכות יח, ב.
חטאתי נגדי תמיד: תהלים נא, ה.

שבועות

הנה בשבועות נעשה ונגמר כתר דנוקבה מת"ת דאימא וכל ימי הספירה הם המשכות ימים ז"ת דכתר עד חג השבועות שנעשה ג"ר דכתר. והנה כתר זה הוא כתר עליון שהוא מפרצוף אחר שאינו מעזבה לפי שיש כתר מפרצופה ממש והוא לפי ערכה ומהותה (דהיינו הסובב בערך הממלא כו') וכן עד רום המעלות ת"ת דא"א נעשה כתר לאבא כו'. והנה נשמות ישראל אף שהם מבי"ע עכ"ז הם כלי הספירות והספירות הן אלקות כו' והוא בחי' מזל א' כענין כרת מזלי ושרשי מנוק' בעון קרי שהוציא שלא ע"י והתיקון הוא בק"ש בכוונה בהמשכות בחי' אחד והוא מלשון יזל מים מדליו כי א"א מפסיק פרסא כו' והוא כמשל המים הנוטף מתחת הדלי ועקרו ושרשו בתוכו כו' ובחי' א"א מאיר בשבועות ע"י קבלת התורה שהוא בבחי' ונודעתי כו' דרך לבושין ומקיפים כמ"ש במ"א ע"פ גל עיני ואביטה נפלאות כו' והתורה היא עצמותו ומהותו ית' ואהרן הוא חסד דאריך המורידה ממקום גבוה כו' דהאומר אין לי אלא תורה כו' וד"ל.

שבה"כ

ענין השבירה בשם ס"ג והתיקון הוא שם מ"ה כו'. להבין זה דהנה ענין השבירה ידוע שהוא מפני רוב גילוי אור יותר מדאי עד שאין כח בכלי לסבול כ"כ אור ועיקר הדבר הוא היותו נראה בבחי' יש הלא א"ס

שבועות

הנה בשבועות: נעתק מכת"י 396 כב, א.
מעזבה: תיבה זו אינה ברורה בכת"י.
יזל מים מדליו: בלק כד, ז.
גל . . נפלאות: תהלים קט, יח.
האומר . . חוררה: יבמות קט, ב.

שבה"כ

ענין השבירה: נעתק מכת"י 94 קס, ב. 147 רטו, א. 167 קמד, ב. 239 כד, ב. 270 י, ב. 337 עג, ב. 349 יט, ב. 406 צד, ב. 415 טז, א. 918 טו, א. 1007 רנו, א. 1144 רכ, ב. 1174 צט, א. 1240 נ, א. וכת"י ירושלים 2916 שלו, א. 3477 לג, א.
בכת"י 337 מופיע לפניו המאמר טוב לחסות, בכותרת: דרוש לשמיני עצרת תקניז', ולאחריו המאמר אני לדודי, בכותרת: דרוש לס' ראה מברכין אלול דשנת הנילי'; וכיון שהמאמר שלפנינו בא ביניהם, איכ אפשר שגם הוא נאמר בשנת תקניז' [דבלא"ה לא הי' נמשך הנילי' (רק) אלפני פניו].
הלא א"ס במדוח דקדושה: נ"א: הלא דבר הוא אף במדות דקדושה.

במדות דקדושה אה"ר רשפי אש כשהוא בבחי' קו אחד דהיינו אהבה או חסד לבדו בלי שיוכלל בה הפכה אזי ההתגלות יותר מדאי והוא בבחי' יש היפך עיקר הקדושה בחי' האין כו' והוא בחי' ס"ג כולו סג יחדיו גסות הרוח כו' ולכן נק' מלכ' וימלוך יובב כו' כל אחד אומר אנא אמלוך כו' כי ידוע ענין המלוכה הוא ההתגלות ליש ודבר כידוע. וענין התיקון הוא להיות הקטן והגדול שווים ממש בהיותם צריכים זה לזה מאד ותמידי ישכינו במקום אחד אף כי הפכים ממש כמו האהוי"ר חו"ג דהיינו בחי' רגל לגבי בחי' הראש שיצטרך הראש להרגל בבחי' הרגל שחסר ממנו ובלעדו אינו בשלימות ומפני זה נעשה הוא ממש בחי' רגל והרגל הוא הראש ממש וכן בהיפך נמצא שניהם מבחי' אין מבטיול זה לזה והוא ענין התיקון בשם מ"ה הוא בחי' אין שאין לכאוי"א שלימות בלבד חבירו וכן חבירו בלעדו נמצא המחברם הוא בחי' אין כו' ולפיכך נתהפך סדום שלא רצו לקבל מזולתם וזולתם לא יקבלו מהם היפך בריאות העולם בשני קווין כידוע ולכן הוכרח שיתהפכו וזהו ענין פרצופים שכל אחד יהי' כלול מכולם וד"ל.

בענין הנ"ל

להבין ענין שבירת הכלים שהוא בשם ס"ג והתיקון הוא בשם מ"ה. כי דבר הנופל כל מה שנופל ממקום יותר גבוה כמו כן גורם שיפול במקום נמוך למטה מטה. ולקרב אל השכל ענין השבירה אנו רואים שאין דעתו צלולה כ"א אחר שישתה יין כמו שאמר ר"נ עד דשתינא חמרא כו' אינו יכול לכוון ההלכה לאמיתתה וכן אמרינן חמרא וריחא פקחין כו' הרי מה שלא הי' שכלו יכול להשיג הדבר מושכל העמוק כשישתה היין ישיגנו וא"כ מוכרח שיש בתוך היין והבשר אותו השכל בעולם... של דומם והוא גבוה משכלו שהרי לא השיג מקודם והוא ענין השבירה... אך לא כל אדם.

כולו סג יחדיו: תהלים נג, ד.
וימלוך יובב: ראה וישלח לו, לג.

בענין הנ"ל

לה"ע שביה"כ: נעתק מכת"י אדמו"ר האמצעי 1161 כח, ב. ונעתק בכת"י 105 קעט, א. 1154 נח, א. וכת"י ירושלים 3496. בכ"מ מטושטש בכת"י, וגם בכת"י המעתיקים לא נעתק, ונסמן בכמה נקודות. חמרא וריחא פקחין: יומא ע, ב.
אך לא כל אדם: ע"כ נמצא בכת"י.

שבת

ענין שבת כי הנה הש"י ב"ה ברא את העולם וכל העולמות בדבור א' לבד והי' כמה צמצומים לאין ערך והכל הוא בשביל שיהי' לו תענוג כבי' כי מחמת שנעשה חפצו ורצונו יש לו כבי' תענוג אף שהוא ג"כ למעלה מהתענוג אעפ"כ נמשך בזה תענוג לו אעפ"י שכל העולמות בדבור א' נבראו והדבור בודאי נגדו כלא חשיב כי דבור א' נגד הדבורים שיכול לדבר הא"ס ית' שהוא בלי גבול הוא בודאי כלא חשיב ופשיטא כנגד המחשבה והשכל ואעפ"כ חפץ בזה ונמשך מזה תענוג. והנה כתי' ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ כו' וכיום השביעי שבת וינפש כי ששת ימי החול צריכין אנו לעבוד אותו ית' בבחי' עובד וכיום השביעי הוא שבת מחמת שנעשה ונשלם חפצו ורצונו כבי' יש לו תענוג מזה וזהו בא שבת באה מנוחה כי לע"ע הוא מנוחה כי מחמת עבודה שעבדו בימי החול נעשה תענוג והוא למעלה מהזמן וזהו נחלה בלי מצרים כי בחי' תענוג הוא בלי גבול ומצר. והנה סעודה של לילה נק' חקל תפוחין קדישין כי צריכין אנחנו לדבק תענוג הגשמי בתענוג ה' הרוחני כי התענוג שיש אצלו באכילה צריך לחשוב שהתענוג נמשך מתענוג העליון וצריכין אנו לדבק א"ע מחמת זה התענוג לתענוג עליון, וזהו חקל תפוחין קדישין כי חקל הוא נה"י כי צריכין להעלות המלכות דהיינו כל דבר שיש מזה העולם להעלותו עד התענוג העליון ויהי' תענוג לו ית' וצריך להעלות כל דבר לנה"י והוא חקל אח"כ לתפוחין הוא באהבה רבה ואח"כ לקדישין הוא חכמה בינה דעת כי צריך להדבק בשכל ודעת, ואח"כ הוא עתיקא קדישא כי מביא הכל לעתיק בחי' תענוג ומחמתו נעשה תענוג עליון ית' [ולכן נק' סעודתא דמלכתא כי זה הסעודה של המלכות וכל העבודה להעלות המלכות לתענוג העליון ית'] ובבקר נק' סעודתא דעתיקא כי עתיק מקבל תענוג מאתו ית' אח"כ ממשיך התענוג לעולמות התחתונים לכן צריך לכוון באכילה לידבק מחמת התענוג שהוא מקבל תענוג ממנו ית', דהיינו עתי' מקבל תענוג ממנו ית' וממשיך תענוג לעולמות התחתונים והכל הוא להמשיך תענוג לבחי' מלכות. ובסעודה ג' נק' סעודא דז"א כי האדם שהוא ז"א מקבל תענוג ממנו ית' דהיינו שהתענוג נמשך במדות אבל עיקר הכוונה לידבק בתענוג העליון שהוא למעלה מהשכל

שבת

ענין שבת: נדפס בבונה ירושלים ס"י קלו. ונמצא בכתי"י 115 יג, א. 139 [שממנו נדפס בכו"ף] קפב, א. 239 כו, ב. 270 יב, א. 300 ז, א. 337 סב, א. 406 סח, ב. 413 כב, א. 415 כא, א. 499 לט, ב. 929 סה, א. 1234 לט, א. 1240 לא, א. וכתי"י ירושלים 3477 כד, א. 3513 ב, ב [הקטע הראשון]. 3547 קמט, א. 4088 קא, א. בכתי"י 406, באים לאחר מאמר זה: א) להבין שרש הדברים הנ"ל, הנה כתיב יגלה לו טעמי (הנדפס בתו"א טו, ג). ב) להבין שרשי הדברים הנ"ל בהרחבת הביאור הנה כתי' אכלו רעים (הנדפס לעיל זח"ג ד, א).

ששח . . וינפש: תשא לא, יז.

בא . . מנוחה: פרשי בראשית ב, ב. מגילה ט, א דיה ויכל. תודיה חצבה — סנהדרין לה, א.

נחלה בלי מצרים: שבת קיח, א.

כי לע"ע הוא מנוחה. ובחול האכילה הוא כי תחלה צריך לבטל במציאות נגדו ית' ואח"כ כשיכול לכוין בשעת אכילה עצמה דהיינו לכוין על החיות שבו הנה נעשה עלי' מזה בשעת אכילה כי החיות שבתוך האכילה נתדבק אל החיות שבתוכו והוא בטל אליו ית' נמצא מעלה ג"כ רוחנית שבתוך האכילה והיא העלאת המ"ן כי בבוא עם דברים תחתונים אליו ית' מעלה מ"ן אך כשאינו יכול לכוין אל הנ"ל צריך הוא עכ"פ להבטל במציאות נגדו ית' קודם האכילה ואחר האכילה נעשה מזאת האכילה דבור ומחשבה ושכל ומקשר בה אליו ית' ומעלה את האכילה.

שבת ויו"ט

בשבת ויו"ט עליות העולמות דהיינו עליות הנשמה לשרשה גבוה גבוה מאד נעלה ולכן עשיות מלאכה בשבת בסקילה מפני שמופשטים מבחי' עשיית עולם השפל, וכולם מקדש השבת, וכן ישראל חבל נחלתו וד"ל.

שבת תשובה

ענין שבת תשובה. דכתיב וראית את אחורי ופני לא יראו, להבין ענין פנים ואחור. דהנה א"י בזהר אפי' מי שאינו יודע לכוון שום דבר בתפילה רק שאומר כל התפילה מלה במלה מראשה ועד סופה אעפ"כ נעשה על ידו

מנוחה: ג"א נוסף כאן: השם יראנו נפלאות א"ס.

שבת ויו"ט

בשבת ויו"ט: נדפס בכונה ירושלים ס"י קכד. ונמצא בכתי' 139 [שממנו נדפס ברו"י] קסב, ב. 239 עב, ב. 337 סט, ב. ישראל חבל נחלתו: ע"פ האיזונו לב, ט.

שבת תשובה

ענין שבת תשובה: נדפס בכונה ירושלים ס"י יג. וראית . . יראו: תשא לג, כג. א"י בזהר: ח"ג קכד, א.

כל ההמשכות שצריך להיות ע"י התפילה וכל הבקשות של ח"י ברכות נעשים ואף שאינו יורד למטה מ"מ נעשה למעלה כך, ומקשה א"כ מהו ההפרש בין מי שיודע לכוון ובין מי שאינו יודע, ומשני מי שאינו יודע רק שאומר הדבורים אי"כ הדבורי' בלי חיות בלא לב ונפש והוא בחי' אחוריים אליו ית', ממילא כל המשכות שנעשו מעילא לתתא גם המה בחי' אחוריים כמאן דשדי בתר כתפא שאין רצונו לראות פניו משא"כ מי שיודע לכוון בלב ונפש הוא בחי' פנים אל פנים כלל דמילתא מי שהוא בלב ונפש הוא בחי' פנים ואם לאו הוא בחי' אחוריים. ולכן יש כמה מדריגות עד אין סוף בישראל שאינם שווים זה לזה שמה שהוא בחי' פנים לזה שאצלו הוא בלב ונפש מ"מ אצל מי ששכלו גדול ממנו הוא בחי' אחוריים לו, וכמוהו כמה מדריגות פנים לזה ואחוריים לזה וד"ל. וע"כ כתיב פנים ואחוריים לשון רבים. וגם אצל אדם א' יש כמוהו ג"כ שנויים שהעבודה שלו בחול אף שהוא בלב היא בחי' אחוריים נגד העבודה שבשבת. דהנה בשבת נקרא עליית העולמות שכל העבודה מששת ימי החול עולים למעלה בשבת מפני שמתגלה שכל יותר גדול בלב ותבער בו אהבתו ית' יותר מחול ונק' בחי' פנים נגד ימות החול. וז"ש מים עמוקים בלב איש ואיש תבונה ידלנה, דהנה הלב הוא עמוק כנ"ל כל ימי חייו יכול לעבוד מה שיהי' לו יותר שכל יבין שמה שהי' עד הנה הוא בחי' אחוריים, ולכן צריך לדלות תמיד. וזהו שובה ישראל עד ה' אלקיך, עד הוא לשון עדי עד שצריך כ"כ להשיב בחי' אחוריים שלו לבחי' פכ"פ והוא א"ס כנ"ל עד שיהי' הוי"ה אלקיך שיגיע עד כסא הכבוד כנודע, וזהו שבת תשובה שמשלב כל התורה והעבודה משבתות כל השנה שהם בחי' אחוריים נגד שבת הנ"ל, כנודע שכל עשיית בכל יום ויום מתקן בו כל הימים של כל השנה, עשיית הם ג' שכלים וז' מדות להשיב אותם כנ"ל ע"ד דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, בעשיית אפי' ליחיד שהוא אז כמו צבור של ס"ר, שאין שכינה שורה על פחות מס"ר והן אל כביר לא ימאס ואז יכול לשרות אפי' על יחיד וד"ל.

מים . . ידלנה: ראה משלי כ, ה.

שובה . . אלקיך: הושע יד, ב.

כנודע . . כל השנה: שעה"כ דרושי ר"ה (לפני דרוש הא). סידור האריזל במקומו. מ"ח מס' ימי תשובה

ס"א מ"ג.

דרשו . . קרוב: ישע"י נה, ו.

אפי' ליחיד: ר"ה יח, א.

שאין . . מס"ר: מדרש הגדול ר"ס וישלח.

הן . . ימאס: איוב לו, ה. ברכות ח, א.

שוככיים (תיקון לפגם ברית)

ענין שוככיים תיקון לפגם ברית. ולהבין מה שהשיב השי"ת למשה כששאלו ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם כו' אהי' שלחני אליכם שאינה תשובה על שאלתם ששאלו סימן לאמרו ה' נראה אלי שיאמינו בדבריו כו' וגם למה לא אמר להם שם הוי"ה כו'. והענין והעצה היעוצה לכל אשר נגע יראת ה' בלבבו להתהלך לפני ה' באמת ובתם זה הדרך ישכון אור ה' שישים בלבו שבוודאי בלי ספק הוא תמיד שכלו ולבו ככל תאוותיו רק רע כל היום שהוא בחי' מצרי' כידוע אבל לאחר שיגמור בלבו כן לא יעצב ללבו מפני זה כלל וכלל רק שיאמר בלבו אמת שכן הוא ולמה לא תהי' כן מצד הגוף כו' אך יעקב חבל נחלתו חלק אלקה ממש אליו אשא נפשי ובו אם חפץ במצותיו וחוקיו להדבק בתורתו אף שאינו יודע שום שכל והשגה להבינו כלל וכלל מ"מ אינו יודע טעם לרעותא דליבא שיש לו כי אינה שלו לא מחכמתו ולא מצדקתו אך מפני חלק אלקות כל שעה חושק לשרשו אשר לוקח משם וכאשר ישים ללבו כל אלה באתעדלית אתעדלי' כה"ג יתעורר ג"כ למעלה שהקב"ה יתעורר אהבתו לישראל אף שלא ימצא טעם ודעת מפני מה יאהב אותם מ"מ יאהב אותם להטיב להם בכל מילי דמטיב כמ"ש לא מרובכם מכל העמים וגו' ולא בצדקתך ויושר לבבך כ"א אשר חשק ה' כו' שאם הי' אהבת ישראל מאיזה טעם היה ג"כ אהבת הקב"ה כן כי כמים הפנים כו' וזאת הבחי' נק' אלקי אברהם פי' שזאת העבודה ע"ד הנ"ל אינה מכח הדעת כי לית מחשבה כו' רק בלי טעם כלל רק מבחי' אברהם מבחי' החסד אהבה עזה כו' והוא נק' פקד פקדתי וכמו וה' פקד את שרה שהיא למעלה ממחשבה ומבחי' זכור שהוא בחי' דעת אבל זה אינו רק רצונו וחשק בלי טעם כו'. וזה הכלל הי' בישראל במצרים מיוסף שאין נגאלין אלא מבחי' פקד פקדתי וזהו שלא האמינו למשה באמרו ה' נראה אלי אף שאמר להם ראי' מדעת והשגה כו' רק במה שאמר אלקי אברהם האמינו לו שהוא בחי' פקוד כו' וזהו שהשיב הקב"ה אהי' כו' שבחי' הוי"ה הוא שמהווה כל העולמות מחמת שמשגיגים

שוככיים (תיקון לפגם ברית)

ענין שוככיים: נחלק מכת"י 47 קלו, ב. 109 קעג, ב. 396 קב, א. 407 עה, א. 929 עה, א. 1144 רל, א. וכת"י ירושלים 4088 ג, א.

שוככיים . . ברית: ראה באר היטב אר"ח סתרפ"ה סוף ס"ק ב. מ"ח מס' טבת ושבת פ"א מ"ב ואילך.

ואמרו . . אליהם: שמות ג, יג.

אהי' . . אליכם: שם יד.

יעקב חבל נחלתו: האזינו לב, ט.

לא . . חשק ה': ראה ואתחנן ז, ז, ט, ה.

כמים הפנים: משלי כו, יט.

פקד פקדתי: שמות ג, טו.

וה' . . שרה: וירא כא, א.

זכור: בכת"י 109, שהוא כת"י מהרא"י ריבלין, נכתב „שכר“, ותיקן על הגליון: ני' שצ"ל שכל.

רצונו וחשק: נ"א: רצון וחסד.

שרשם ומתבטלים נגדו. כו' אבל בחי' אהי' הוא למעלה מן בחי' זו כו'.
 וכשתנהג אדם ע"ד הנ"ל הוא תיקון לפגם ברית לפי שענין תשובה הוא
 הפלות האדם משרשו בפגם ברית וכיוצא בו ותשובה הוא שמשיב נשמתו
 לשרשה אבל ע"ד הנ"ל לא יפול הנופל כלל כי אינה מחמת טעם ודעת רק
 אחר כל הפחיתות שיתבונן בעצמו מ"מ יש לו רעותא דליבא שאינו שלו
 וד"ל.

שחוק (העולם כשחוק)

ענין שכל העולמות הוא כשחוק שמסתיר עצמו וכדומה שהכל צריך
 להיות כך קור וחום כו'. אך באמת הכל ע"י השגחה פרטיות כדאית'
 במס' פסחים שנחלקו חכמי ישראל עם האומות העולם ע"ש ואע"פ שאיתא
 ברמב"ם שחזרו והודו חכמי ישראל לאוה"ע מחמת קושי' המבוארת שם. אך
 הענין הוא שב' פעמים כתיב השבעתי אתכם בשם ה', שהשיע הקב"ה לכל
 אחד מן הנביאים שלא לגלות את הקץ מהגלות ואיתא עוד שלא יגלו סוד
 העיבור לאו"ה, ונראה שיש סוד העיבור שהי' להם בקבלה איש מפי איש עד
 משה רבינו ע"ה ולא הי' מוסרים לכל רק למי שראוי לכך, כמו מעשי
 מרכבה שאין מוסרין רק למי שלבו דואג בקרבו כמו כן סוד העיבור,
 וכדאיתא בגמרא שמואל ירחינאי חכם אחקרי ורבי לא אתקרי' ואסי' דר' הוה
 ממילא היה חכם וגדול וכן אמר בעצמו נהירין לי שבילין דרקיע כו', ומ"מ
 במס' ר"ה איתא ששאלו אצלו יודע מר הא דתנא בסוד העיבור נולד קודם
 חצות או לאחר חצות א"ל לא והשיב מדהא לא ידע איכא מלתא אחריתא

לפי . . . בפגם הברית: נ"א: שפגם הברית מפיל את האדם משורשו.
 ותשובה הוא: נ"א: ומי שיוכל הוא.

שחוק (העולם כשחוק)

ענין שכל העולמות: נעתק מכת"י 35 כו', ב. וכת"י ירושלים 4088 עה, א [שם בא בין כמה מאמרים,
 בהתחלת עמוד ענין].

במס' פסחים: צד, ב.

שאינא ברמב"ם: ראה פסחים שם. מו"נ חיב פ"ח. חות יאיר סרי"ט.

שב"פ כתיב השבעתי אתכם: שה"ש ב, ז, ח, ד.

שלא לגלות את הקץ: כתובות ק"א, א.

שלא יגלו סוד העיבור: כתובות שם ובפרש"י ותוס' ד"ה ושלא יגלו. וראה בכ"ז תורה שלמה מבוא לכרך
 יג: לקו"ש ח"ד ע' 454 הערה ד"ה עיבור.

מעשי . . . בקרבו: תגיגה יג, ב.

וכדאיתא בגמרא: ב"מ פה, סעיב ואילך.

נהירין . . . דרקיע: ברכות נח, ב.

במס' ר"ה: ב, ב.

שאינו יודע ולא אומר מהו מלתא אחריתא שאינו יודע וגם שלא מצינו בשום מקום שנזכר זו אצלם. וגם אצל ר"מ מצינו שסמכו אותו להיות דיין לכל דבר מ"מ אח"כ אמר כי אתא ה"י בסוד העיבור ממילא ה"י חכם גדול קודם ואעפ"כ לא זכה לסוד העיבור וגם הלשון דתניא בסוד העיבור משמע שיש בזה סוד גדול. אלא בוודאי כנזכר שהוא סוד גדול והקב"ה השביע שלא לגלות אותו הסוד וגם שמואל אמר באמת שע"פ הכוונה הנגלית ה"י נהירין לו שבילין כנ"ל אך זה שאל בסוד העיבור שזה הוא בסוד והשיב שאינו יודע והשיב לו סתם איכא מלתא דלא ידע שלא ה"י רשאין לגלות לו הסוד. וזהו ג"כ כאן שחכמי אוה"ע הקשו קושי' גדולה ע"פ התכונה ולא ה"י יכולים להשיב להם על דרך הנגלה כ"א רק לגלות להם סוד העיבור, וזה אינם רשאים לכן הוצרכו להודות להם. ונחזור לענינינו כל העולם כהיום הוא כשחוק והסתר וגם התורה הוא בהסתר גדול כו' אבל לעתיד כתיב יהי' התורה כמעין הנובע אך כהיום נתצמצמה בכ"ד ספרים דאורייתא, וכמו כד ששואבין מן הים הגדול, ולכן נק' כ"ד ספרים, מ"מ אם חסר אות אחת מהתורה או אפי' קוץ א' הספר פסול. אך דהנה התורה מחכמה נפקת ונק' חכמה שלמעלה תורה והנה כך שיערה חכמתו יתברך שבכ"ד ספרים דאורייתא יהי' נכלל בהם כל הים, אע"פ שזה כ"ד מהים, מ"מ כולל בו כל הים ברמז. והנה כך שיערה חכמתו יתברך כשיהי' כ"ד ספרים דאורייתא ויהי' כל כך צדיקים בעולם מזמן מ"ת עד ימות המשיח, שיקימו התורה ומע"ט שימשיכו אלקות בעולמות מעט מעט ע"י כ"ד ספרים הנ"ל ובו נכללים הים עד שיכלה השחוק הנ"ל ואז ונגלה כבוד ה' ויהי' כמעין המתגבר ולכן אפי' כעת צריך להיות שלא יהי' נחסר מהתורה אפי' אות אחת מפני שצריך שיוכלל בהכ"ד ספרים כל הים, ובאם שיחסר אות אז חסר מלכלל כל הים כי כך שיערה חכמתו העליונה וד"ל.

אצל ר"מ מצינו: ראה גם כתובות קיב, א: כי סמכוהו כו' כי אותבוהו בסוד העיבור כו'.

שיש בזה סוד גדול: נ"א: שהי' לימוד אצלם רק בסוד.

בכ"ד . . . כד: ראה גם תקי"ז בהקדמה (יד, א).

התורה מחכ' נפקת: זחי"ב פה, א. קבא, א. ובכ"מ.

ונגלה כבוד ה': ישע"י מ, ה.

שית ספירן מקננין ביצירה

שית ספירן מקננין ביצירה. פי' בעולם היצירה הם המלאכים הנקראים חיות מפני שעיקר עבודתם בבחי' מדות אהוי"ר וכו' שהמדות מתגברים בהם מאוד הרבה יותר מהשגות שכלם באלקות ולכן נק' חיות שהתלהבות רשפי אש תשוקתם ואהבתם רבה מאוד כי חיות הנה. ולכן עיקר מדור ומקום הו' מדות בעולם היצירה והמוחין חביד שם מעט לפי ערך מדותיהם אבל בעולם הנריאה הוא כהיפוך שהמוחין חביד מתגברים שם מאוד ועיקר מקור חביד שם הוא והמדות שלהם מעט לפי ערך השגות שכלם שבכריאה שם מקום הנשמות כענין ההפרש שבין אדם לבהמה שהאדם מדותיו באו לו ע"י התכוננות דעת משא"כ הבהמה שפעולות מדותיה בלא דעת וכן הענין בענין עבודת ה' שהאדם שיש לו בחי' נשמה יכול לפעול אהבה מהתכוננות דעתו בגדולת הבורא הנק' אה"ע לבד אהבה מוסתרת שבכל או"א מישראל כידוע משא"כ המלאכים שביצירה אהבתם ויראתם במעט דעת שנבראו כך כענין אהבה מוסתרת שבכאו"א מישראל ולכן נקראים חיות פני האר"י פני השור כו' נשמות החיות ובהמות גשמי' כו' וד"ל.

שכל

הנה שכלו של אדם אינו מלוכב כולו בנפש החיונית כ"א עד הטבור דהיינו בחי' נהי' שליש תחתון של השכל עד חצי ת"ת, כידוע היות בחי' ת"ת הוא ההכרעה בין חו"ג. והנה בההכרעה גופא יש בה מוחין חביד שכל של ההכרעה מפני מה יהי' ההכרעה בין ההו והלאו. והנה השכל של ההכרעה גיכ הוא למעלה מן נפש החיונית ואינה מלבשת אותו כלל, ולזה יהיו שינויים באדם שלפעמים יטה שכלו אל נפש הבהמית המתאוה ולפעמים לא יחייבהו

שית ספירן מקננין ביצירה

שית ספירן: נעתק מכת"י 109 קיא, ב. 170 רסד, א. 208 עו, ב. 396 קא, א. 1174 צב, ב. וכת"י ירושלים 4088 קפח, א.

שית . . . ביצירה: ראה תקריז ת"י. ע"ח שער סדר אבי"ע פ"ג.
ספירן: בכמה כת"י: סטרין. וראה זח"כ צד, א. ובתקריז תכ"ה (ע, ב): שית סטרין איננו שית ספירן.

שכל

הנה שכלו של אדם: נדפס בבונה ירושלים סי' פח. ונמצא בכתי' 109 קיב, ב. 757 פז, א [בכתי' 109, הוסיף המעתיק — מהרא"י ריבלין]. בכיכל ישן א' מצאתי כ' אחר ד"ה התלהבות הלב, וגם בבונה ירושלים נדפס אחר ד"ה הנ"ל.

השכל להתאוות כ"א רצון הנפש בלבד, כמו שמצינו בגמ' על ענין שוחד שהמקבל שוחד בודאי יהפך שכלו לזכות את הנותן לו ופסול לדונו עפ"י הדין וכמעשה ר"י דאמר אי בעי הכי טעין כו' ויש בענין שוחד שכשר לדון עפ"י הדין כ"א ממדות חסידות בעלמא והוא עפ"י הנ"ל שלפעמים יפתה הנפש המתאוה להשכל אם הדבר הוא במקום שהשכל מלובש ודבוק בהנפש. ויש דברים שנוגעים בשכל במקום שהוא למעלה מהנפש ואינו מלובש ודבוק בהתחברו אליו כלל בהדבר ההוא נקל להשכיל לצאת מתאוות הנפש ולא יפיתה כלל, ולכן ימצאו ב"א שכשטרוד שכלם באיזה עיון הם כולם בדבר העיון לא ירגישו בקראם אותם ולא יוכלו להביט בשכלם בשעת העיון זה גופא שהם טרודים בעיון מאחר שכל שכלם דבוק בהדבר שמתכוונן בעיון, והוא מפני שהשכל שלהם דבוק ומלובש מאד בחווק בנפש החיונית ואותו שאין שכלו כ"כ מלובש ודבוק בהנפש שכלם פנוי קצת אף בעת עיונם עמוק מאד וד"ל.

שמחה

שמחה היא שפלות הנפש כי כל דבר ודבר הן צומח הן חי הן מדבר השמחה מוטבע ומה היא השמחה לעלות לשרשה ויודעת מאוד האמת ועוז וחדוה במקומו ולכן כל חיות ובהמות הם תמיד בשמחה כי אין הגוף מסתיר להחיות רק כפי שנברא החיות כך הוא אצל כל בהמה בלי שום הוספה וגירעון אכן באדם שנאמר בו מי יודע רוח האדם העולה למעלה ורוח הבהמה יורד למטה שאפשר שיהי' בחינת מדבר שלו בתוך מאסר הגוף, ובאמת בבוקר הוא עת שמחה כדכתיב חדשים לבקרים שיורד החיות מחודש אך במי וואש דער איך נעמט ארום אזי הוא יותר בעצבות כי כל מה שהוא יותר גדול אונ ער ליגט נידעריק הדבר גדול יותר בעצבות רק למען השם ניט צו נעמין השמחה מיט דעם איך בדארף האבין השמחה רק לקבל השמחה מחמת האמת שאין ההסתרה מהות כלל באמת וממילא נופל השמחה כשאין מסתיר היש.

שמצינו בגמ': כתובות קה, ב.

שמחה

שמחה: נעתק מכת"י 1064 פו, א.

עוז וחדוה במקומו: דה"א טו, כו.

מי . . למטה: קהלת ג, כא.

חדשים לבקרים: איכה ג, כג.

בענין הנ"ל

בענין השמחה בעת שישחוק עם אנשים או ביו"ט בעת משתה איזה משקה המשמחים יכוון זה שתהי' שמחה לגופו ואח"כ ישרה בו שמחת השכל, כי בודאי אין הגוף נהנה כלל משמחת הנפש רק מחמת ששחוק עם אנשים או ביו"ט או יעשה הגוף כלי לקבל שמחת הנפש. וכל שמחה אינה אלא ביין דוקא כמ"ש תירוש ינובב מלשון נבוב שנעשה כמו חלל לקבל שמחת הנפש.

בענין הנ"ל

להבין עצה היעוצה שלא יפול לב האדם עליו בראותו שאחר עסקו בתורה ותפלה לא נהפך לאיש אחר. והענין כי באמת גוף האדם הוא בשיקוצו כמקדם והוא כמו למשל בית חשך ואפל שא"א להפריד החשך ממנו ולגרשו כ"א ע"י שמדליקין בו נר כך ע"י התומ"צ מאיר בו בשעת מעשה כמארז"ל שאפי' א' שיושב ועוסק בתורה שכינה עמו הגם כי תועבת ה' כל גבה לב כו' הנה גבהו דרכיו ית' מדרכי בנ"א שאהבה ושנאה הם דברים נפרדים זה מזה ובמקום שיש שנאה אין אהבה אבל הקב"ה יכול להיות אה'

בענין הנ"ל

בענין השמחה: נעתק מכת"י 381 נד, א. 1007 רפג, ב. 1201 לו, א. וכת"י ירושלים 3477 מא, א. 3547 קסו, ב. ושם רסו, ב.

הנפש: נ"א: השכל.

שמחה . . . ביין: פסחים קט, א.

תירוש ינובב: זכרי' ט, יז.

נבוב: תרומה כז, ח.

בענין הנ"ל

להבין עצה היעוצה: נדפס במאה שערס ס"ד. ונמצא בכת"י 12 קיב, ב. 94 (שממנו נדפס במ"ש) קו, ב. 111 נו, ב. 115 לב, א. 148 קנא, ב. 167 ע' ריד. 239 לו, ב. 265 י, ב. 268 א, א (הג'). 269 קסו, א. 270 ח, א. 300 קכד, ב. 355 סא, ב. 413 יז, ב. 633 קסז, ב. 798 קלו, ב. 877 סה, ב. 918 טז, א. 1229 רי, א. וכת"י ירושלים 2916 שם, א. 3417 עז, ב. 3496. 3547 קסז, א. ושם חכג, א. 4088 קח, ב.

ככמה מהם הוא מופיע בהמשך למאמרי יום ג' אחר ש"מ אלול תקנ"ז. ראה לעיל ד"ה לה"ע טמטום (ערך טמטום הלב והמוח), ובהערות שם.

כמארז"ל: ברכות ו, א.

תועבת . . . לב: משלי טז, ה.

אבל הקב"ה . . . א': ראה גם ספרי ואתחננו ו, ה.

ושנאה בדבר א' כידוע לכל מבין מהו דבר רוחני שאינו בו גדר כו'. והנה כשיתבונן היטב שהתורה מאירה בו אור בשעת עסקו בה הנה אדרבה יהי' לו מזה שמחה אמית' בהשי' איך שבמקום חשך כמוהו האיר בו אור ה'. וזהו השמחה הבאה מתכלית השפלות דוקא משא"כ העצבות היא מגדלות שהוא יקר בעיניו מאד ורוצה שיהי' הוא יש ודבר לכן כשרואה בעצמו השפלות שלו יפול לבו בקרבו ויתקצף על התורה ועבודה שלו שעבד משא"כ כשהתומצ' הם יקרים בעיניו מאד מאד כל מה שהוא נבזה בעיניו יותר יהי' השמחה ביותר וזה יהי' כוונת עיקר עסק התורה שנק' אורה ושמחה. ומוזה יתבונן המשכיל שלא יפול לבו עליו לומר שאינו נגמר אצלו עסק התורה ועבודה כי או לומר מי אני ומכש"כ כשיש לו איזה ספיקות על אמונה חיו. זאת ישים אל לבו מה לך בכך האתה תבחר ואם אינך מסכים ע"ז מ"מ האמת הוא כן מצ'ע והתורה ועבודה מצ'ע הם יקרים מאד ומאירים בו בשעת עסק התורה ומעהמ"צ. וזהו"ע היסח הדעת ר"ל שמסיח דעתו ממקום שהוא שם לדעת תורת ועבודת ה' כו' וד"ל.

שמיעה וראי'

אינו דומה שמיעה לראי'. יראה עילאה עיקרה בא מן חכמה עילאה כי יראה עילאה הוא ביטול במציאות לגמרי. וכן החכמה מאין תמצא שהחכמה הוא השגה גדולה בחכמה עד שהוא כולו בחכמה וכאלו רואה בעיניו מחמת עיון השכל איזהו חכם הרואה את הנולד, ונמצא כשבא בגודל התבוננות לבחי' ראיית עיון השכל ממילא תוכל ליפול עליו יראה אמיתית ביטול מעצמותו לגמרי (כמבואר במ"א על מעמד הר סיני) אבל בינה היא בחי' שמיעה בחי' און לפי שאינה אלא הכנת הדבר בהשגה ואינו כולו בו כמי שרואהו אלא כמו ששומע הדבר שלא ראה עדיין כו'. ומהבינה נמשך האהבה עילאה תשוקה גדולה רשפי אש התלהבות להתענג על ה' אבל מ"מ יש מי שיתענג ואינו בטל לגמרי והנה יראת חטא הנק' יראה תתאה לשמור

שנק' אורה ושמחה: ראה מגילה טו, ב.

שמיעה וראי'

אינו דומה שמיעה לראי': נדפס בבונה ירושלים ס"ו. ונמצא בכת"י 115 סב, ב. 147 לא, ב. 167 ע' רנו. 269 רצו, ב. 337 עט, א. 349 צ, א. 501. 693 צב, א. 929 נח, א. 1064 פא, ב. וכת"י ירושלים 4088 צה, א.

אינו . . . לראי': ראה מכילתא יתרו יט, ט.

החכמה מאין תמצא: איוב כח, יב.

איזהו . . . הנולד: תמיד לב, א.

בטל לגמרי: נ"א: כלה לגמרי כיכ.

מן החטא מחמת פחד למרוד בקונו לא תוכל להיות בקל אצל הלבנים פי' שאין להם מרה שחורה עצבות בטבע רק שמחים תמיד מחמת קלות שאינו יכול להמשיך עליו דאגה של כלום בטבע. לזה קשה לו למצוא בעצמו יראה תתאה לפחד מעשות רע ואף אהבה מסותרת הנק' אהבה תתאה נר אלקי' העולה מאליו למעלה קשה לו כי לא תמצא בו מחמת זכות הדעת כו'. רק יראה עילאה מעוצם השגתו בחכמה עילאה וזה א"א לכן אותם השחוריים בנקל להם להתקרב לה' כי יראה תתאה תוכל למצוא בהם בעירוב העצבות שלהם יוכלו להגיע לאמתתה וכן לאהבה תתאה אהבה מסותרת בלא לגרמי' כו' וד"ל.

בענין הנ"ל

מאמר רו"ל אינו דומה שמיעה לראי'. הנה מאמר זה הוא סיבת התחלת חטא בני ישראל וסורם מאחר ה' במעשה העגל ואף בזמן בהמ"ק ראשון וב' בהיות בחי' ראי' היא בחי' חכמה איזהו חכם הרואה את הנולד כמו אדם המבין בחכמתו ורואה שיבא עליו איזה דבר רע וטוב אעפ"י שרחוק הזמן שיבא עליו הדבר הנה מפני הסתכלות שכלו הוא כאלו רואה בעיניו מיד הדבר וכאלו הובא אליו ומתיירא מאד אם רע הוא או שמח אם טוב הוא. אבל בחי' שמיעה דהינו בחי' התבוננות לבד במחשבה עמוקה כמו אם שומע מאחרים שיבא הדבר לא יפול עליו היראה או השמחה כ"כ מהדבר מפני שאינו עדיין בהתגלות גמור. ואעפ"י שמתבונן בו אינו כאלו רואה בעיניו ממש. וכן הענין באמונת אחדות ה' איך שכולא חד וכל העולמות בטליו ומבוטליו כאין נגדו ושהכל בהשפעת חיותו ית' ובו אין שינוי כלל כידוע כל ענין אחדות ה' ואעפ"י שמתבונן בו הדק היטב וכל עומק מחשבתו טרוד בה והרי נקבע בלבו האמונה מאד מ"מ אין הענין בהתגלות גמור לפניו כאלו רואה בעיניו ולפיכך כשיסיר מחשבתו אף רגע יפנה לדרכי תאוותיו כנ"ל, משאי"כ כשענין האחדות בהסתכלות חכמה שהוא מקור הבינה קודם שיבא הענין להתבוננות והרחבה כו' הוא ממש כמו ראיית העינים וא"א

בעירוב העצבות: נ"א: ברוב עצבות.

בענין הנ"ל

מארו"ל אינו דומה: נדפס בבונה ירושלים סי' קי. אה"ת שה"ש ע' רכ"א רכ"ב. ונמצא בכת"י 111 נד, א. 115 עו, א. 147 י, א. 208 עו, ב. 265 ז, א. 337 פ, א (רק חלק). 501. 929 נח, ב. 1174 צט, ב. וכת"י ירושלים 3477 מד, א. 4088 קעג, א [בבותרת, שייך לתנוד פ' י"ב]. ומתחיל: כמארו"ל אינו דומה. איזהו . . . הנולד: תמיד לב, א.

לו בשום אופן לסור מחשבתו וכל המדות מן ענין האחדות ובכל עשיותיו ועניניו דבוק בו ית' דביקות הפלא מפני היותו רואה המלך בעיניו. וזה הי' בזמן קבלת התורה שנאמר וכל העם רואים את הקולות ולאחר שחטאו הורידם מבחי' זו לבחי' שמיעה שהוא בחי' בינה ויוכלו לחטוא כנ"ל. והנה בחי' הממוצעת המחבר ומזווג חכמה ובינה הוא הדעת דעת הוא לשון התקשרות כמ"ש והאדם ידע כו'. דהיינו שיהי' מקושר בעומק נקודת הלב במחשבת הבינה שמתבונן משא"כ בינה לבדה הוא היות הענין במחשבה לבד ואין נודע לעצמותו דהיינו ללבו כלל. אבל שיהי' רעותא דלבא התלהבות לבו ודביקותו בהענין שמחשב ומתבונן עד שיהי' כולו בהענין דבוק מאד בכל חושי גופו זה נק' דעת והוא גורם שיתחבר בחי' חכמה לכינה דהיינו שיגרום ברוב חוזה ההתבוננות עד שיהי' בהכינה בחי' ראי' ראיית החכמה כו' וד"ל. ולכן כל עיקר אמיתות ה' המוטלת על האדם הוא הדעת דהיינו להשים כל עומק מחשבתו בהתבוננות רב עד שיהי' תמיד דבוק בה. וממילא יבא לבחי' ראי' שיהי' יראת ה' על פניו לבלתי יוכל לחטוא וכל אדם שאין בו דעה דהיינו בחי' ההתקשרות בחכמה אסור לרחם וכו' (כי הרחמנות נמשך מבחי' הדעת כנודע) וזה וודאי שאם יהי' בבחי' זו יגיע הענין לנקודת לבבו ויפול עליו יראה ואהבה רבה בהתלהבות רב מאד עד כלות הנפש ממש דהיינו שלא יהי' לו רצון לשום דבר כ"א לדבקה בו ית'. וזה העבודה יכול כל אדם להגיע לעשות כל חד לפום שיעורין דילי' כמ"ש נודע בשערים בעלה כל חד לפום מה דמשער בלבי'. ואינו יכול לפטור עצמו ממנה. מפני היות שא"צ להשגיח על לבו איך הוא רק לשמור דעתו יפה כנ"ל וממילא יבוא ואם לא תתעורר הלב אל יפול מדביקות מחשבתו כלל כי מה לו לעשות יותר כיון שעשה מה שיכול (ויובן עפ"י הנ"ל פסוק דע את אלקי אביך ואח"כ ועבדהו בלב כו' וכן פסוק והיו הדברים האלה על לבבך למעלה מלבך הוא בחי' דעת אשר [הוי"ק] כלולין בו וידעת היום והשבות אל לבבך. ובוה יובן מה שנו' בע"פ שיש ג' מיני זיווגים אף בחזה דז"א עדיין והם דעת תחתון ודעת עליון וממוצע ביניהם והוא הנ"ל והבן).

וכל . . . הקולות: יתרו כ, ית.

והאדם ידע כו': בראשית ד, א.

וכל . . . לרחם: ראה כרכות לג, א.

נודע בשערים בעלה . . . בלבי': משלי לא, כג. זח"א קג, א-ב.

דע . . . בלב: דה"א כח, ט.

והיו . . . לבבך: ואתחנן ו, ו.

דעת . . . בו: ראה זח"ב קעז, רע"א.

וידעת . . . לבבך: ואתחנן ד, ט.

מה שנו' בע"פ: ראה שער מיעוט הירח פ"ד.

שנאת חנם

ענין שנאת חנם שגרמו בזה השנאה והסתלקות אלקות כמו בכל העבירות החמורות מפני שמקור שניח בא מצד גסה"ר, שאם הי' באמיתית בנפשו כמו שמתודה ביוהכ"פ תעבנו תעינו כו' שפירושו מתועב מאד בתכלית השפלות לא הי' מרגיש בלבו את דברי חבירו ומעשיו שהרע לו, ולכן בעון שניח שהי' להם בזמן בית שני הראה להם שאף שהיו עוסקים בתו' וגמ"ח אינו כלום מאחר שעיקר יוכ"פ הוא השפלות בוידוי כו' שבזה מעורר רחמנות מבחי' סוכ"ע כו' שבחי' טובב נוגע אף אל שלמט' מאד, וזה לא הי' להם ושקר אמרם תעבנו כו' וכיון שאין להם יוכ"פ לא נמחלו עוונותיהם וד"ל.

תולדות (מלא וחסר)

להבין ענין מה שבכל התורה כתיב תולדות חסר וא"ו בר מן ב' שכתוב מלא וא"ו היינו אלה תולדות השמים, ואלה תולדות פרץ כי יש וא"ו רבתי ויש וא"ו זעירא וא"ו רבתי קאי על יחודא עילאה וא"ו זעירא קאי על יחודא תתאה ושמע ישראל הוא יחוד"ע וברשכמל"ו הוא יחוד"ת לכך יש בשמע ישראל ששה תיבן ובבשכמל"ו גם ששה תיבן. ובשעה שנברא שמים וארץ או הי' מאירים היחודים למעלה לכך כתיב תולדות מלא וא"ו ואח"כ על ידי חטא עה"ד לא הי' מאירים היחודים למעלה עד ביאת הגואל בב"א שכתוב ואת רוח הטומאה כו' ויחזור להאיר היחודים למעלה כבראשונה לכך כתוב ואלה תולדות פרץ מלא וא"ו שקאי על משיח שהוא בן דוד. ועל דרך זה תבין מה שכתוב במגילת אסתר בתחלה אחשוורש מלא ב' ויין ואח"כ כתיב אחשוורש מלא וא"ו אחד ובסוף המגילה כתיב אחשרש חסר וא"ו כי זה ידוע שזה לעומת זה עשה אלקים כמו שיש יחודים בקדושה כמו כן יש

שנאת חנם

ענין שנאת חנם: נעתק מכת"י 177 קמא, ב. 269 רצב, א. 349 נה, א. 929 מא, ב. וכת"י ירושלים 4088 ב, ב. השנאה והסתלקות: נ"א: לבד התחלקות.
בעון . . שני: ע' יומא ב' ס' ע"ב [הגיה עה"ג בכת"י].

תולדות (מלא וחסר)

לה"ע מה שבכל התורה: נעתק מכת"י 184 רעו, א.
שבכל התורה . . בר מן ב': ראה ב"ר פ"ב, ו. שמיר ס"ל, ג.
ואת רוח הטומאה: זכר"י יג, ב.
זה . . אלקים: קהלת ז, יד.

יחודים בלעמ"ז והנה בתחלת המגילה כתיב מלא וא"ו כי חז"ל דרשו בגמ' מגילה ע"פ אמלאה החרבה כשזה קם זה נופל לכך כתיב בתחלה מלא וא"ו ואח"כ כשהי' להם מס"נ נסתלק וא"ו אחד ואח"כ בסוף שקימו וקבלו עליהם ועל זרעם נסתלקו הב' ואו"י"ן שמור' על יחוד שבלעומ"ז.

חורה (אותיות ופשט)

להבין מה שלפעמים נאמר שהאותיות שבתורה גבוהים ונכבדים במדרגה מן הפשט הפשוט בספורי המעשיות וכדומה, ולפעמים נאמר בהיפוך שהפשט הפשוט שהוא ההבנה בחכמה ודעת גבוה מאותיות שהמה כלים. והענין הוא ששניהם אמת. ויובן עפ"י מ"ש בע"ח שלכאורה יקשה הלא ידוע שקרקפתא שעל המוח והוא העצם המכסה את המוח הוא בחי' כתר, והלא העצם הוא דומם גשמי והמוח שבחללי גולגלתא יש בו חיות רוחני וכידוע שניקב המוח בכ"ש ונשבר העצם צריך חסרון כסלע דווקא ואיך יהי' העצם יותר במעלה ומדרגה מהמוח. אך הענין שהעצם שרשו מבחי' כתר שלמעלה מן החכמה, אך שהוא בחי' אחוריים דעשי' שבכתר והוא המדרגה היותר תחתונה מכולם. ומפני שבחי' כתר יותר במעלה מהחכמה לכן לא יוכל להשתלשל להיות נעשה כלי לפנימיות הכתר רק נשאר בבחי' אור מקיף על המוח (שהוא בחי' מזל) ולא נתהווה כלי אלא לעשי' שבכתר והכלי הוא העצם. משא"כ חכמה שאין מעלתה גבוה כ"כ תוכל להתלבש גם פנימיותה בכלי. ולכן תתלבש כמוח שבראש (במוח הזכרון ובמוח העיון כמ"ש במ"א). ונמצא שאף שהעצם הוא דומם גשמי והמוח הוא רוחני מ"מ מעלתו גבוה ממנו מפני היות שרשו ממקום הגבוה מן החכמה והוא בחי' כתר. וכמו כן ממש הענין באותיות והפשט המובן שבתורה שבכתב (ושבע"פ התיבות) שהאותיות הם כלים לאחוריים של כתר. דהיינו שמרומן בתמונתן וצורתן ובתגין וכן הטעמים ונקודת דבר שלמעלה מהחכמה שבאצי', ובאחוריים דכתר יש ג"כ פנימיות המחיהו אך לא יוכל להתפשט ולהתלבש בכלים כי

בגמ' מגילה: ה, א.

אמלאה החרבה: יחזקאל כו, ב.

חורה (אותיות ופשט)

להבין מה שלפעמים: נדפס בבונה ירושלים סס"ג. ונמצא בכת"י 115 קט, א. 170 רסב, ב. 208 עז, א. 239

נז, ב. 296 יח, א. 411 מט, ב. 499 מ, א. 1144 רל, ב. 1174 צז, ב. 1234 לט, ב. וכת"י ירושלים 2916 שסט, ב.

עפמ"ש בע"ח: ראה שער מוחין דצלם פ"א.

ניקב . . . בטלע: טושי"ע יו"ד רסיל ורסלי"א.

מפני גודל מדרגתו אין כלי יכול לסובלו ולא יוכל להיות ממנו דינים והלכות שלמטה נק' פנימיות רק להאחוריים יש בחי' כלים והם טנת"א כו'. משא"כ חכמה שבאצי' שאין מדרגתה כ"כ גבוה יוכל להיות כלים אפי' לבחי' פנימיות שבה והם פשטי הלכות והדינים שבתשבע"פ וסיפורי מעשיות שבתש"כ. ונמצא אי"כ שהעוסק בתורה בפשטי' ומכוון לדבק שכלו בהם הוא בהתקשרות בחכמה שבאצי' הנק' חכמה עילאה כי אורייתא מחכמה נפקת ובחכמה עילאה שורה א"ס ב"ה (כי גם בכל הבחי' יש בחי' א"ס כי הוא שלימו דכולהו רק שהוא בהשתלשלו' יותר) והוא מדבר בביאור היטב ענין ההשתלשלות עולמות עליונים והתגלות אורות עליונים וסתריהן הנק' סתרי תורה (שבזהר ובע"ח). אבל בהאותיות אינו רק ברמז בקיצור בקוצו של יוד ושינוי צורותיהם שמהם יוכל להבין המשכת אורות עליונים וסתריהן אבל אין זה בא בדבור בפרט וד"ל.

תורה (המשך הת.)

להבין המשך התורה שידוע שמרע"ה כתב כל התורה ואיך שייך זה שכתב לידתו ויחוס משפחתו. וגם ענין המצות שצוה ה' אל משה לאמר לישראל יש כמה מצות בתורה שהי' מאריך הדבור למשה וכשאמר משה לישראל קצר הדבור. וגם יש כמה מצות בתורה שאמר מרע"ה בשם עצמו כגון פ' נדרים ופ' תנאי ב"ג ובי"ר ויש כמה ענינים בתורה שסותרין זא"ז ואין להאריך. וגם יש לתמו' מה שנא' בזהר תיפח רוחי' מאן דאמר ספורי אורייתא הוא אורייתא ממש אלא שהוא רק לבושי התורה שנתלבש בעולם השפל. והנה בודאי בתרי"ג מצות שייך לומר כן שודאי פנימיות המצות ושרשן אין לה ערך וסוף אבל כשבא ונשתלשל המצוה לעולם העשי' ונתגשמה בטלית של צמר ותפילין של עור וכן בכל תרי"ג מצות שייך זה. אבל איך שייך זה בספורי מעשיות שבתורה שיתלבש פנימיות התורה בתוך קליפות כמו מעשה בלעם ולבן וכיוצא בזה. אבל הענין הוא כן שכל הכ"ד ספרים שבתנ"ך עם חסירות ויתירות וטנת"א ועם כל הדקדוקים שבהם כולם הם המשכת חכמה עילאה. והנה נראה שאפי' המצות שבתורה לא נאמרו

אורייתא מחכי' נפקת: זחי"ב פה, א. קבא, א. ובכ"מ.

תורה (המשך הת.)

להבין המשך התורה: נדפס בבנינה ירושלים סי' נא. ונמצא בכתי' 411 מב, ב (רק חלק). 929 יז, א. וכת"י ירושלים 4088 סא, ב (רק חלק).

בזהר: חי"ג קמט, ב.

המשכת חכמה עילאה: נ"א: רק כבד מן הים מהחכמה עילאה.

בלשון צווי שתעשה המצות אלא נאמר בלשון ספור ועשו להם ציצית ולא נאמר תעשו. והאמת הוא כך דודאי המצוה שצוה ה' אל משה לאמר לישראל ודאי אמר עם כל פרטי' בלשון צווי. אבל כשצוה ה' לכתוב התורה למרע"ה לא נתן רשות לכתוב אלא מה שמרומז בו חכמה עילאה לכן יש אותיות גדולים וקטנים בכ"ד ספרים שהאותיות גדולים נלקחים מעולם אחר ואותיות קטנ' נלקחים מעולם אחר. וכן הוא בכל ספורי התורה דלכאורה תמי' דיש כמה עניני' שכתוב באריכות כמו ספורי עבד אברהם שבא הספור בתורה כפול באריכות ויותר מזה שסותרין זא"ז, ורשי' הרגיש בזה וכתב יפה שיחתן כו' והוא תמו' מפני מה הוא כך אי' כמו שאמרנו ומפני זה הוא בא באריכות שמלובש ומרומז בו חכמה עילאה מפני זה יפה שיחתן כו' מתורתן של בנים כגון תפילין שלא נתפרש בתורה רק מרומז טטפת ט"ט בכתפי שמים פ"ח באפריקי שמים מפני שאינו יכול להתלבש בה חכמה עילאה מפני כן לא בא לכלל אלא בתיבה א'. והענין הוא כן בכל ספורי התורה כמו בספורי לבן עם יעקב דלענינו הוא זר איך נתלבשה ח"ע בקליפה גדולה שהוא לבן. והענין הוא דהנה כל המעשים שבתנ"ך ה' מנהיג המעשה ההא וגזר שיהי' כך ומרומז בה חכמה עילאה הנ"ל אף שנראה דבר זר וקליפות. ולהבין זה הנה מה שהוא גבוה יותר במדרגה יכול להתלבש יותר ומה שאינו כ"כ במדרגה אינו יכול להתלבש כך. והרא"י מן המרכבה שפני ארי' אל הימין ופני שור מהשמאל ובהשתלשל למטה השור הוא בהמה טהורה וארי' ח'י' טמאה מזה תראה שמקום היותר גבוה יכול להתלבש יותר במדרגה פחותה כך בלבן אע"פ שהוא למטה קליפה גדולה אבל בשורש הוא יותר גבוה מיעקב כמ"ש וללבן שתי בנות. ולהבינך ד"מ מדרך האב להכות בנו בשבט כשאינו ציית לו אבל בנו של אחר אינו ד"א להכותו בשבט שאינו איכפת לו מפני שאינו מחויב להדריכו. נמצא שהשבט נלקח משורש יותר גבוה מחמת שהוא אוהב את בנו רוצה ליסר אותו והנה גם בענין לבן נוכל לומר כן מחמת שהקב"ה אוהב את יעקב שלח את לבן למטה שהוא כמו שבט ליסר את יעקב שיעקב אע"ה לא הי' יכול לבא למדרגה גדולה כ"א ע"י לבן שציער אותו והחליף את משכורתו עשרת מונים. וגם האומות שמצער' את ישראל כן הוא דהנה נבוכדנצר הרשע לפי ענינו הוא עשה רעה גדולה אבל לפי האמת היא טובה גדולה שישראל עברו באותו זמן על ג"ע וע"ז וש"ד וכלה חמתו בעצים

ועשו להם ציצית: שלח טו, לח.

ועשו להם. . . תעשו: נ"א: כדומה ב' ציצית כתיב ועשו להם ציצית אבל לא נאמר ועשו לכם ציצית. לכן יש אותיות: נ"א: וכן ספרי נביאים כשצוה ה' לכתוב ענין הנבואה לא בא לכלל כתיבה אלא מה

שמרומז בו חכמה עילאה לכן יש אותיות.

ורשי' הרגיש בזה וכתב: חיי שרה כד, מב.

טטפת . . . שמים: בא יג, טז. סנהדרין ד, ב.

וללבן שתי בנות: ויצא כט, טז.

והחליף . . . מונים: ויצא לא, ז.

עברו . . . וש"ד: יומא ט, ב.

כלה . . . ואבני: איכ"ז פ"ד, טו. פרשי' ד"ה אסתייעא — קדושין לא, ב.

ואבנים. והנה כל הרשעי' והקליפות נלקחים משרש יותר גבוה כנ"ל אבל הם בעצמם אבדו ואין בהם שום שכר והנאה כמו השבט אחר שהכה את בנו משליכו לארץ כך האומות שמצערין את ישראל שנשתלשלו למטה לאיזה צורך שרוצה ה' לייסר בניו להדריכם בדרך טובה וכשעושים הפעולה הם כלים כמאמר חצי כלים והם אינם כלים. ומפני שהשי' אינו רוצה ליסר בנו בעצמו עד"מ מלך ב"ו מחמת גודל רחמנותו אינו יכול לראות כשמייסרים את בנו צוה עבדיו להוציאו לחוץ והנמשל מובן שגם החיצוניות צ"ל בעולם לטובתן של ישראל כנ"ל. אבל אין רע יורד ח"ו למטה מלמעלה כמאמר יוצר אור ובורא רע. וכינו לומר ובורא חשך אלא הכל טוב באמת רק שאין אנו משיגים הטוב שהוא מחמת שנתלבש הטוב במדריגה תחתונה וד"ל.

תורה (ותפלה)

ענין הלימוד גדולה מן התפלה שתורה מחכמה עילאה ותפלה היא מז' מדות שהיא אהבה ויראה כו' שהם רק גדפין לפרחא בהו לעילא. וזהו הטעם שהי' רשב"י פטור מן התפלה שהי' מדרגתו גדולה מאד ואמר בחד קטירא אתקטרנא כו' ולא הי' בכחי' שהי' צריך לעורר את האהבה והי' יכול לקשר את עצמו תיכף ומיד בכל עת ורגע בחכ' עליונה שהוא א"ס ב"ה כמ"ש ותורה אור, משא"כ שאר אנשים שאינו במדריגה זו צריכין בתחלה להתפלל כדי לקשר את נר"ן שלהם באהבה של הבורא ויראתו והם גדפין לפרחא לעילא, פי' מחמת זה יכול אח"כ לדבק א"ע במדריגה שלמע' מזו דאורייתא מחכ' נפקת והוא וחכמתו חד אינון. וזה דאמר אבא בנימין כל ימי הייתי מצטער על שתהא תפלתי סמוך למטתי פי' שהי' מתאמץ עצמו תמיד

חצי . . כלים: סוטה ט, א.

אין רע . . מלמעלה: ב"ר פנ"א, ה.

יוצר . . חושך: ראה ברכות יא, ב.

תורה (ותפלה)

ענין הלימוד: נעתק מכת"י 105 ק"ו, א. 361 קצו, ב (חלק). 1174 פב, ב.

ויראה כו': נ"א: ויראה כנ"ל.

גדפין . . לעילא: תקי"ז תיקון יו"ד (כה, ב).

רשב"י . . התפלה: שבת יא, א.

בחד קטירא אתקטרנא: זחי"ג רפח, א.

ותורה אור: משלי ו, כג.

אורייתא מחכ' נפקת: זחי"ב פה, א. קכא, א.

דאמר . . למטתי: ברכות ה, ב.

על זאת המדריגה, לא שתהא התורה הכנה לתפלה שהיא מדריגה קטנה אלא שתהא התפלה הכנה לתורה שילמוד אחר תפלה שהיא במדריגה הנ"ל שהיא למע' מן התפלה ומ"מ מעלת רשב"י גדולה עד למאד כי ג' מדרגות הן כו' וד"ל.

בענין הנ"ל

ענין עסק הלימוד בתושבע"פ. צריך לשים שכלו בטוב בכל מה דאפשר ולא לדבר רק אותיות וכו'. כי טעם הדבר קרוב יותר אל אלקות אשר מכוסה בהענין מהאותיות עצמן הגשמי ובאמת האותיות טעמים וסודן גבוה מן השכל כו' מ"מ בלימוד הראוי' כנ"ל. אבל בתפלה שהיא המשכה כו' ראוי להשים לב אל האותיות כו' כי עיקר תכלית הלימוד לשים חלק אלוה באורייתא דחכמה וקוב"ה כולא חד ולכן היותר מעמיק בפשוטו יותר מתקרב אל הוי' אבל בתפלה שהיא מלמעלה למטה כולא עלמא כלא חשיב היותר גבוה יותר טוב וד"ל.

תורה (חיות העולמות)

כלל אורייתא וקוב"ה כולא חד. כי התורה היא חיותו של עולם ולמשל בעולם העשי' פשוטי התורה היינו עניני המצות הם חיותה של המצות ותורה שבע"פ היינו הלכות הוא קרוב לעשי' יותר כי תורה שבע"פ היא בגילוי יותר מתורה שבכתב האיך לעשות. נמצא כשאדם עושה למשל מצות ציצית שהיא נעשית ע"י ההלכות שמגלים את התושב"כ. והנה ידוע שהמלאכים רצו לקבל התורה ומסתמא היינו פנימיותי' ולא פשוטה שאין

בענין הנ"ל

ענין עסק הלימוד: נעתק מכת"י 396 קמב, ב.
אורייתא . . חד: ראה זח"א כד, א.

תורה (חיות העולמות)

כלל אורייתא וקוב"ה: נעתק מכת"י 1174 קיא, ב.
אורייתא . . חד: ראה זח"א כד, א.
שהמלאכים . . התורה: שבת פט, ב ואילך.

שייך לומר כלל למלאכי מעלה וזה הפנימיות השייך להם באמת הם חיות של המלאכים. נמצא בעשות האדם אחת ממצות ה' הוא מושך חיות לכל העולמות ע"י אותה פרשה שהמצוה כתובה בה וגם בעשית המצוה ממש הוא מושך באותו העשי' דהיינו למשל באותו הצמר של ציצית בחי' אלהות כו' והבן מאד.

תורה (חשק ללמוד)

איך להתפלל ויהי' לו חשק ללמוד. הענין הוא כך בודאי התפלה אינה מדרגה כיכ כמו התורה אך מכח התפלה יראה שיהי' לו חשק ללמוד. אך אם אז בחצי היום אין לו חשק אזי יקרא ק"ש כדיבור דוקא ויהי' לו חשק ללמוד כמבואר בגמ' וא"ל יזכור יום המיתה דהיינו יראת העונש או יראת הרוממות ויהי' לו חשק.

תורה (יראה ואהבה בשעת הלימוד)

בענין היראה והאה' בשעת הלימוד. העצה הוא שצריך להתבונן שעה א' אעפ"י שאינו נכנס בלבו אך כמוח צריך להתבונן ברוממות האל ית' כי המוח הוא בידו לחשוב כפי רצונו אבל הלב אינו בידו כי הוא מתנה ממנו ית'. ויכריח א"ע להתבונן ברוממות האל ית' וכולי האי ואולי כו'. אעפ"י שנופלים לו מח"ז בעת ההיא אל יחוש לזה וילמוד בעת ההיא ר"ח או זהר בענין היראה ואה' כי הלב אינו אלא ממנו ית' למי שזוכה לכך. ויתבונן

תורה (חשק ללמוד)

איך להתפלל: נעתק מכת"י 170 ככה, ב. 381 נד, א. 1007 רפג, א. וכת"י ירושלים 3477 מ, ב. 3457 קלד, א. ושם רסה, ב.
 כדיבור . . . בגמ': נ"א ליתא.
 יזכור יום המיתה: ראה ברכות ה, א.

תורה (יראה ואהבה בשעת הלימוד)

בענין היראה: נדפס במאה שערים ס"ח מב. ונמצא בכת"י 94 [שממנו נדפס במ"ש] קסד, א. 381 נג, ב. וכת"י ירושלים 3477 מ, א. 3547 רסד, ב.
 וכולי האי ואולי: ע"פ חגיגה ד, ב.

קודם התפלה או אח"כ בענין סופן בתחלתן ותחלתן בסופן היינו שקודם לימודו נק' סובת"ח היינו מלמטלמ"ע שהניצוץ יהי' דבוק ע"י האותי' אליו ית'. ובשעת לימודו צריך להמשיך אליו יראה מחמת שד"א של הלכה הוא ק"ק ששם הוא השראת השכינה כמ"ש גבי יעקב אבינו ע"ה ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה דהיינו תחלה המשיך אליו היראה וזהו יירא ואח"כ ויאמר מה נורא כו' איז כו' וכמ"ש לאדם מערכי לב וגו' וד"ל.

תורה (כוונת הלימוד)

אורייתא וקוב"ה כולא חד. יכוון האדם בשעת לימודו בתושבע"פ קרינן לה שהוא מלכות אחד מספירות מדות השם שהוא וגרמוהי כו' שבעת התקרבותו והתקשרותו כל מחשבתו ושכלו בחכמת ה' שהוא התורה נעשה יחוד קוב"ה ושכינת' השוכן אתם בתוך טומאותם שיש באדם נפש הבהמית השורה על הדם שברמ"ח איברים ובתוכה שורה הנפש השכלי הרע בחי' חי מדבר שיש ג"כ לעכו"ם ולאיש הישראלי יש ג"כ חלק אלוה ממעל יעקב חבל נחלתו השורה בשכל הנ"ל. ותכלית בריאת האדם להוציאנו מגלות הרע להפך חשיכא לנהורא ולכן בהתדבק שכלו בתורה נעשה יחוד גמור זהו כוונת העסק בתורה לשמה לשם יחוד קוב"ה וכו'. אבל מי שמכוון פני' בעצמו בלימודו באמרו שלימודו יביא לידי מע"ט זהו אינו לשמה אלא ע"מ לקבל פרס כמ"ש הרמב"ם שלימוד מפני הסודות שזה ג"כ פני'. והיותר מעיין ומעמיק במחשבתו בתורה הוא יותר קרוב לה' שנפש השכלית הוא יותר קרוב לה' למשל כשאומר בתורה בראשית ברא מי שאינו מכוון אלא

שד"א . . ק"ק: ראה ברכות ח, א.

ויירא . . הזה: ויצא כת, יז.

לאדם מערכי לב: משלי טז, א.

תורה (כוונת הלימוד)

אורייתא וקוב"ה: נעתק מכת"י 349 נה, ב. וכת"י ירושלים 3547 רסז, א.

אורייתא . . חד: ראה זח"א כד, א.

קרינן לה: הקדמת הוהר (פתח אליהו).

השוכן . . טומאותם: אחרי טז, טז.

חלק אלוה ממעל: ע"פ איוב לא, ב.

יעקב חבל נחלתו: האוינו לב, ט.

הרע: נ"א: הרי.

שלימודו יביא לידי מע"ט: נ"א: שילמוד ויבא למע"ט.

כמ"ש הרמב"ם: ראה פיה"מ סנהדרין פ' חלק ד"ה וכת חמישית.

האותיות והניר והדיו נמצא אינו דבוק אלא להאותיות וניר הגשמי ומ"מ קדושת ס"ת יש בהם אבל מי שמכוון פי' וטעם הדבר הוא יותר גבוה שהוא דבוק בחכמת דבר זה. ומה שאומרים שפי' הדבר שפל מן הדבר עצמו זה אינו אלא בצדיקים מופלגים שלפי מדרגתם ירידה להם הפי' ודוק. וזהו מנעו בניכם מן ההגיון פי' רש"י ז"ל אל תרגילם במקרא יותר מדאי דהיינו שתרגילם בדיבור בלא עיון המחשבה. ופי' הדבר כנ"ל ובזה נעשה יחוד כנ"ל. ואל יסמיך אדם כוונתו בתורה על שתהא מצלת אותו מעבירות שבידו שאין שייך זה לזה שאחר לימודן חוזר בכתחלה אלא יכוון בעת עסקו בתורה כנ"ל שיעשה יחוד וקישור כו' ואם לא הי' לומד הי' מחשבתו דבוק בקליפות עוה"ז וכשיהי' זה לעיניו לא יתן לעיניו שינה ולא ישקוט ולא ינוח שלא תצא כצאת העבדים משוקץ בקליפות ח"ו ויהי' דבר ה' יקר בעיניו ואפי' רגע א' להתקרב אל ה' בכל נפשו נפש השכלי ממש וד"ל.

תורה (כוונתה)

כוונת עסק התורה נק' נשמה שבנריאה ועסק עצמו בחי' רוח שבנריאה וכ"ז בתלמוד אבל במשנה שהיא יצירה אינה אלא רוח שברוח ועשיית המצות אינו [אלא] נפש דעשי' כו'. ובמקומות רבים בזהר וע"ח נז' היחודים הנעשים באצילות ולמעלה מן עסק התורה ומעשה המצות. ובהיכל ק"נ אומר שמתקני' מלבושי נוגה דעשי' ע"י המצות ומלבושי נוגה דבריאה ע"י עסק התלמוד כו' ומלבושי נוגה הם המדריגות התחתונים כו' וסתרי אהדדי. אמנם בהיכל צלם דאימא נז' שהלבושים דעשי' ודבריאה הם ממדריגה עליונה מאד מן נה"י דאימא שהם מדריגות התחתונים שבעלמא דאתי' חיי עוה"ב שנק' בינה, שכל דבר מטה שרוצה להתעלות במקום שלמעלה ממנו לא יוכל להתעלות לקבל אור שלמעלה ממנו אא"כ יתלבש בלבוש יותר רוחני משלו דהיינו בלבוש מקום שלמעלה ממנו ואז יוכל להיות שם לקבל האור אשר שם, וכן בהיפוך העליונים שרוצים לירד למטה מוכרחים להתלבש בלבוש מטה כו' ונז' שם איך יהי' היחוד באצ"י מעסק האדם בתורה שנפשו מעשי' ע"י שיתעלה ליצירה ושם הצדיקים הנצרכים ג"כ להעלות עוסקים עסק זה ונתעלו לבריאה כו'. והנה ידוע היות נפילת

מנעו . . . ההגיון: ברכות כח, ב.
לא . . . העבדים: משפטים כא, ז.

תורה (כוונתה)

כוונת עסק התורה: נעתק מכת"י 396 קב, ב. לכללות הענין ראה ע"ח שער ק"נ פ"ה.

רפ"ח ניצוצין מתעלים ע"י תפילות ישראל ומתקבצים הניצוצות נשמות קדושות מן הקליפות שמפוזרים שם ונצרכים שיבואו לתוך גופים לעוה"ז ויתקנו כו' וכשנמשכים בעוה"ז נותנים להם לבושים מלמעלה מהם כנ"ל ע"י היחוד מ"ן ומ"ד ע"י היחוד נמשכים כו' ונמצא שנשמת כאו"א מישראל שהרוב הם גילגולים מתוקנת הרי נפרדה מן הקליפה ונתעלית כבר קודם בואה לגוף ע"י התפלות אבל הלבושים לא ניתנה עדיין כו' ולכן היחודים שלמעלה באצ"י נמשכים לבושים טהורים וברורים מקליפה ונתתקנו לבושי נוגה דבי"ע ע"י עסק התורה והמצות. ושניהם אמת ולא סתרי אהדדי כו' וד"ל.

בענין הנ"ל

מ"ש בפע"ח עיקר כוונת התורה להמשיך הארה היוצא מיסוד אבא להמתיק דיני לאה. דהנה בחי' לאה היא מל' דתבונה תחתית המדרגה דתבונה והתגלותה בחי' אותיות המגלים כל דבר. ולכן נק' דינין וגבורות מפני שהמה מגבילים השכל לבל יתפשט בלי גבול וגם המה לבדם אין בהם שום שכל, והראי' שיוכל לחשוב אותיות מבלי שידוע השכל שבהם. והנה ידוע כי מוחין שבעולם התחתון הוא בחי' אותיות לגבי עולם העליון, וכשלומד תורה אף שהוא מבין אם הוא בלא עיון הוא נק' בחי' אותיות ואין בו התגלות כ"כ. וכדי להמתיק דיני לאה להביא מוחין בתוך האותיות צריך להמשיך הארה מיסוד אבא. הענין ידוע שמוח העליון ומוח הזכרון הם כלי חכמה שלמעלה מבינה ונק' משכיל שמשם בא השכל מקור הבינה וצריך ללמוד בעיון עד שימשיך שכל מבחי' חכמה שהוא מה שהי' תחלה צפון ונעלם ונעשו מוחין להאותיות ונמתקו דיני לאה ונעשה כן בכל העולמות מוחין באותיות.

בענין הנ"ל

מ"ש בפע"ח עיקר כוונת התורה: נדפס בבונה ירושלים סצ"ו. ונמצא בכת"י 147 טו, ב. 208 ק, א. 239 קלט, ב. 361 לו, ב. 381 נג, ב. 1064 קלג, א. 1174 ק, ב. בפע"ח: שער הנהגת הלימוד.

תורה (לשמה)

להבין ענין עסק התורה לשמה אף שבאמת בעיון הדק היטב בלימוד בפשטי התורה אי"א לכוון לשמה מ"מ ענין כוונת הלב אינו פי' על המחשבה כמו שארז"ל צריך לכוין לבו וכן משארז"ל אחד בפה ואחד בלב ובודאי כשמדבר במחשבה מדבר אך שאין כוונת ורצון בתחילת דיבוריו לאותו דבר שמדבר אלא לדבר אחר כוונתו לכן אף בשעה שלמד כל מחשבתו ודיבוריו באותו ענין שלמד מ"מ עיקר כוונת התחלת הלימוד הוא לשמה ליחד הקב"ה ושכינתו כו' ומכוסה בלב הוא בשעת שמחשבתו טרודה בענין אחר וכמשל מי שלומד איזה מסכת ואחי"כ לומד מסכת אחרת אף בשעה שלומד האחרת אין במחשבתו מסכת שלמד כבר מ"מ כשישאלהו יזכר מיד וזאת המדה מסותרת מאוד בלב ולכן אמרו הכוונה בלב ולא בראש לפי שכוונת הלב למעלה מן המחשבה והבן. ובזה מובן דברי הרא"ש בהל' ס"ת שכ' לישיב הקושי' מגט דשאני גט שצריך ליכתב כל תורף הגט לשמה ולכאורה תמוה דודאי בגט אי"צ לכווין אלא קודם כתיבתו לומר לשמה ולשם גירושין ובשעת כתיבתו כשהוא כותב אין זה במחשבתו כלל רק לכתוב האותיות שלא נזכר בפוסקי' שצריך לכוון גם בעת הכתיבה ולפי' הנ"ל אי"ש שא"צ לכוון בלב אלא בתחילת כתיבתו וכשהוא כותב אף שאין מכווין בעת הכתיבה על עיקר כוונתו הוא כותב ודו"ק. ואין זה אלא בישראל וזה לא יעשה הנכרי שאין לו כוונה כו' והבן.

תורה (לשמה)

לה"ע עסק התורה לשמה: נעתק מכת"י 208 פו, א. א. 408 קפט, א.

צריך לכוין לבו: ברכות לא, א.

אחד בפה ואחד בלב: פסחים ק"ג, ב.

דברי הרא"ש בהל' ס"ת: הלכות קטנות ס"ג. וראה גם תניא ספמ"א.

תורה (לשמה ושלא לשמה)

בענין עסק התו' שלא לשמה דסתרי אהדי דר"י אמר רב דמקשה התוס' בפסחים על לעולם יעסוק אדם בתורה אף שלא לשמה כו' ובברכות אמר כל העוסק בתו' שלא לשמה נעשה לו סם המות. ותרצו התוס' כאן לקנטר כו'. וזה אינו מספיק דמה לנו לחלק כוונת הבריות הרי הכל נק' שלא לשמה. והנראה ע"פ האמת דבחי' שלא לשמה דפסחים הוא עצמו השלא לשמה דברכות שהוא סם המות ונוח לו שלא נברא דהא סתמא נקיט ר"י הכא והתם. ואפ"ה קאמר לעולם יעסוק וכו' שמתוך הרגל לימודו יבוא לבחי' לשמה כי המאור שבה מחזירו למוטב כי הגם שנק' סם המות מ"מ כך הוא ויכול להתהפך לסם חיים במאור שבה. אבל אם הי' מונע לגמרי בשביל זה מעסק התורה הי' הולך בשרירות לבו לעשות כל רע בעיני ה'. כי עיקר שלא לשמה כ' הרא"ש ע"פ הירושלמי הלומד ע"מ שלא לעשות וא"כ מה איכפת אם הוא קורא ושונה תמיד היפוך רצונותיו הטבעי' הרעים עד"מ אם הוא עובר על גזל וג"ע וש"ד והוא לומד תמיד ושונה בכל ענינים בפרטי דיניהם וסכרותיהם וכל נדנדוד עבירות ד"ס. ואף שהוא עובר עליהם מ"מ ע"י חזרתו תמיד על האזהרות אולי המאור שבה תחזירהו למוטב להפוך שרירות לבו הרע ואולי היפוך הסם המות לסם חיים לטוב ורפואה לו. ועכשיו יתורצו ב' המאמרים כי באמת נוח לו שלא נברא וסם הוא אוכל ואעפ"כ עצת ר"י נכונה שיעסוק אף שלא לשמה אולי יבוא לבחי' לשמה ע"ד הנ"ל וכ"ז ע"פ תשו' הרא"ש בשם הירושלמי דעיקר שלא לשמה הוא הלומד ואינו מקיים אבל אם הוא מקיים אף שיש לו איזה פני' רעה אי"ז נק' שלא לשמה. וזהו כוונת הרמב"ם שכ' לפי שת"ת שקול כנגד כולם לעולם יעסוק אדם כו' וכוונתו לאפוקי פי' הרא"ש דהיינו אף שאינו מקיים כלל שעובר על כל

תורה (לשמה ושלא לשמה)

בענין עסק החורה: נדפס במאה שערים ס"ה מא. יגדיל תורה (ג'י.) חוב' לג ס"ה כא (בתוספת הערות כשוה"ג). ונמצא בכת"י 94 [שממנו נדפס במ"ש] קסג, ב. 381 נג, א. 411 צה, א. 1064 עח, ב. וכת"י ירושלים 4088 ד, א.

בענין עסק כו': נ"א (כת"י 411 וכת"י ירושלים 4088): בענין קושית התוס' בהא דסתרי דברי ר' יהודה אמר רב אהדי בעוסק שלא לשמה, דפסחים אמר לעולם יעסוק כו' ובברכות אמר כל העוסק כו' ותרצו כאן לקנטר כו'. ואין זה אמת.

בפסחים: ג, ב.
ובברכות: יז, א.

דמה לנו לחלק כוונת הבריות: התוס' בפסחים מחלקים בין לומד ע"מ לעשות ולומד שלא ע"מ לעשות. ולפי הנוסח השני הנ"ל אפשר דמיירי בדעת התוס' בניזיר כג, ב (ראה מ"ש ביגדיל תורה שם הערה 5).

והנראה ע"פ האמת: השהו שו"ע אדה"ז הל' ת"ת פ"ד הי"ג ובקורא שם.
המאור . . . למוטב: פתיחתא לאיכה רבתי.

מ"מ כך הוא: נ"א: מ"מ עם הוא.
הרא"ש: פ"ד דפסחים ס"ב ע"פ הירושלמי פ"ק דברכות ה"ד.
תשו' הרא"ש: נ"א: תו' הרא"ש, ונראה שהוא עיקר.

המצות אעפ"כ ראוי לו שיעסוק בתו' מפני שבחי' התורה למעלה מכל המצות ולא אצטרך לאשמעין מצות אעפ"י שגם הם נזכרים בדברי ר"י הנ"ל כי מצות איצ' כוונה אלא אפי' ע"פ הירושלמי קמ"ל. ושרש הדברים כי אעפ"י שלא ניחא לקוב"ה בעסק הרשע בתו' כמ"ש ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי שהוא לומד ועובר תמיד כו' אעפ"כ אם בא להימלך אם לעסוק בתו' אם לאו אזי עצת ר"י נכונה לומר שיעסוק וכ"ה הדין באמת. וכ"ה ע"ד הקבלה. ובזה יובן מארז"ל שיותר הקב"ה על עון הגזל ועריות וש"ד ולא יותר על ביטול תורה והוא מאד תמוה אם יש בהם גזל למה להם תורה. וע"ד הנ"ל יובן היטב כו' וד"ל.

בענין הנ"ל

עוד בענין לשמה ושלא לשמה בוודאי יש כמה בחי' לשמה ושלא לשמה אבל לפנינו העיקר לשמה היינו שיתעלה הניצוץ שלו ויהי' דבוק ע"י אותי' התו' לו ית' והוא בחי' תשו"ע כמ"ש בר"א שאמר מעיקרא אדעתא דנפשאי עבידנא נפשאי דוקא להעלות הניצוץ כו' וד"ל.

מכל המצות: מכל המצות ות"ת כנגד כולם.
אפי': נ"א: אפי' תורה.
ולרשע . . חוקי: תהלים ג, טו.
שיותר . . תורה: ירושלמי תגיגה פ"א ה"ז.

בענין הנ"ל

עוד בענין לשמה: נדפס במאה שערין סוף סי' מא. ונמצא בכת"י 94 [שממנו נדפס כמ"ש] קסד, א. 381 נג, ב. וכת"י ירושלים 3477 מ, א. 3547 רסה, ב.
כמ"ש בר"א: פסחים סח, ב.

תורה (סדר הלימוד)

יתנהג האדם בזה האופן. תיכף אחר התפלה ילמוד משניות ושו"ע שהוא הלכה פסוקה וילמוד ביום ובלילה. ובנידון שאר הלימוד יהי' בזה האופן מי שהוא בעל עסק גדול יהי' רוב לימודו בזה"ק אף שאינו מבין כי מה איכפת לי' שאינו מבין אפ"ה היא סגולה וגם ילמוד עין יעקב וס' מנורת המאור וספרי יראים. ומי שהוא אינו עוסק גדול ילמוד גמ' עם פוסקים כחוי"ח לפום מדרגתו ויכולתו וכפי הפנאי אשר ירחיב לו ה' ואזי טהור ידים יוסיף אומץ.

תורה (עיון וליגמר)

להבין ענין ההפרש שבין מעלת עיון בתורה לבחי' ליגמר דהיינו הדיבור בת"ת בלבד, דהנה ידוע ענין דיבורו של מקום דהיינו כידוע ענין קורא בשמותיו שהקדב"ה יושב ושונה כנגדו. שהדיבור הוא לשון הנהגה ג"כ, כמו ידבר עמים, והוא ג"כ מענין התגלו' ממהות למהות אחר. והנה דבר ה' זו הלכה היא בחי' התגלות חכמתו ית' חכים ולא בחכ' כו' וכשהאדם מדבר בפיו דיבוריו של מקום הוא ממשיך מלמעלה למטה ממקור חכמתו ית' להיות כי אבא יסד ברתא והיא התגלות כל נהורין ובכח הדיבור של נפש האלקי למטה מדבר וממשיך ג"כ שרש נפשו שבבי"ע כו' ממקור ח"ע בדבר ה' זו

תורה (סדר הלימוד)

יחנהג: נדפס במאה שערים כה, ב. מגדל עז' ע' ח"ט. ונמצא כקטע בפ"ע בכת"י 94 [שממנו נדפס במ"ש] ק"ג, א. 177 קנב, ב. 381 סו, א. 473 רכו, ב. 1007 רמו, א. ושם שא, א. וכת"י ירושלים 2825 ג, ב. ובכמה כת"י בא כהגיה בסוף ד"ה סור מרע ועשה טוב — הנדפס במאה שערים כא, א. יחנהג האדם: נ"א: ההנהגה בלימוד יהי, ושורע: נ"א: ושורע אר"ח. אף שאינו מבין . . . הוא סגולה: ראה הנסמן במגדל עז' ע' תלה. ומי שהוא אינו עוסק: נ"א: ומי שאינו בעל עסק. טהור ידים יוסיף אומץ: ע"פ איוב יו, ט.

תורה (עיון וליגמר)

לה"ע ההפרש: נעתק מכת"ק אדמו"ר האמצעי 1161 נא, ב. ונעתק בכת"י 931 יב, ב. וכת"י ירושלים 3454 קנח, א. קורא בשמותיו: הקדמת הרמב"ן לפירושו עה"ת. יונח אלם פכ"ט. ובכ"מ. הקדב"ה . . . כנגדו: ראה תדא"ר רפ"ח. דבר . . . הלכה: סנהדרין פו, א.

הלכה פשוטה שנתלבשה בבי"ע כו'. אבל עיון הוא התקשרות חב"ד של אדם להעמיק ולהתכלל בחכ' ושכל שבתו' ויהי' לאחדים הו"ע העלאת מ"ן מלמטה למעלה שאזי גם חכ' שבנפש החיוני' דהיינו שכל אנושי ג"כ מתקשר ומתדבק מבחי' עצמו'. והוא אינו מעמיק דעתו הרי באותו שעה בבחי' ליגמר כשמדבר בדבר הלכה שיש בדעתו להעמיק בה יותר ולהסביר בה סברות חדשות הרי אין כל שכלו מלוּבש בה וא"כ לא נתעלה כל בחי' חכ' שבנפש החיוני' אלא מקצתה בלבד וד"ל. אבל יש יתרון למעלת הדיבור והקריאה על עיון בהרהור לבד מצד ההמשכה מלמעלמ"ט כמשנ"ל וד"ל, (ואף שגם כח הדבור שבנפש החיוני' מתעלה כהלבישה לכח הדיבור שבנה"א כו' אבל אינה כ"כ ממהותה ועצמותה של הנפש דנוגה כו' חב"ד שלה כו').

תורה (פסוקים שנדרשו בזהר בשינוי')

ענין מה שמצינו בזהר כמה פעמים סודות הרבה על פסוקים והפסוק לא נכתב כפי הדרש כו'. במגיד מישרים בסופו שהדבר נשתלשל בשכל האדם והוא אינו זוכרו שמעלימים ממנו כו' אבל הדבר אמת כו' והבן וד"ל.

תומ"צ (מוסיף אורות באצי')

להבין ענין מוסיף אורות באצילות ונכללות (גבורות בחסדים). דהנה לכאורה אינו מובן הוא ע"י עסק התורה והמצות אנו ממשיכים אלקות מ"מ אין התפעלות להיות לבו בוער לאהבת ה' כשמניח תפילין או כשמתעטף בטלית. אך באמת אין התגלות אלקות עכשיו רק בעולם האצילות אך לעתיד יהי' בכל העולמות ענין עין בעין יראו. והנה להבין את זה למשל

תורה (פסוקים שנדרשו בזהר בשינוי')

ענין מה שמצינו: נדפס במגדל עז ע' תלו. ונמצא ככת"י 170 רסד, א. 208 פה, א. 403 קו, א. 798 קלט, ב. 1174 צב, ב. ושם קב, ב. במגיד מישרים: פי' נצבים.

תומ"צ (מוסיף אורות באצי')

לה"ע מוסיף אורות באצילות: נעתק מכת"י 239 קמה, א. עין בעין יראו: ישע"י נב, ת.

אדם רוצה שיעשה בנו רצונו והבן אינו יכול לתפוס רצונו אזי מצמצם הרצון שלו והנה כשהבן עושה רצונו יש לו תענוג מזה ומחשב איך עוד לצמצם רצון אחר, נמצא כשהקטן עושה הרצון אזי יש לאביו תענוג וגם ניתוסף שכלו בשכל של אביו איך עוד לצמצם לו שכל אחר הנה זה הוספת השכל והתענוג לאביו אין הקטן תופס אתו כלל שהוא אינו יכול רק אחר הצמצומים. והנה כשנעשה המצוה אזי נעשה היחוד ותענוג בעולם האצילות דהיינו כל ישראל מניחין תפילין אזי נעשה שם תענוג שהוא א"ס, עוד ניתוסף שם שכלו שהוא א"ס איך עוד לצמצם רצון הנה בה התענוג והוספת השכל הנעשה בכל המצות כל העולמות בי"ע אינם בהתגלות רק לעתיד יהי' עין בעין יראו שאז יתגלה התענוג והוספת השכל ויראה כל אחד עין בעין השכל הנ"ל רק שעכשיו צריך לעשות כלי להמשיך הסוכ"ע בבחי' זריעה דהיינו מה שלומד עכשיו הוא ממשיך הטעמי' מצות שיש בכל מצוה טעמי המצות הוא רצונו ית' בלי לבוש שהמצות עכשיו הם בצמצומים ולבושים אעפ"כ יש שם עיקר הרצון שלו רק שאין נגלה עכשיו רק שלעתיד יהי' עין בעין יראו. וז"ש שלע"ל יהיו הז"א ונוק' שוין בקומתם בפ"ב דהיינו שיהי' עין בעין ולא כמו עכשיו שהנוק' המקבלת מנהי' דז"א שהמצות הם רמז מהסוכ"ע דהיינו כמו אדם בעל שכל שאינו יכול להסביר אעפ"כ אינו רק רמז והוא רמז מאותו שכל עוד משל כשאומר דבר שכל אזי עושה באצבעו כך וכך הנה באצבע אינו השכל רק רמז מהשכל כן כל העולמות הם מהסוכ"ע.

תושבע"פ

ענין תורה שבע"פ. היותר עמוק בדקדוקים ואבעיות הוא יותר יקר בעיני ה' שענין תורה מלכות קרינן לה שהוא עולם היראה עולם הכבוד כו' כמלך שאומר דבר אחד ועבדי' הסרין למשמעתו מתבוננים בדבר המלך ומתחכמים בו האיך הוא רצון המלך זה אומר ככה וזה אומר ככה ואם יארע דבר כזה האם דבר בו המלך או לא והוא ענין התעוררות הבעיות שבגמ' בעי רבא עד"מ בקדושת בכור כרכו בסיב מהו אם אויר רחם קדוש או דופן

ו"ש . . . בקומתן: ראה אהיה בראשית מ, ב.
בפ"ב: צ"ל: פב"פ.

תושבע"פ

ענין תורה שבע"פ: נעתק מכת"י 349 נה, א.
מלכות קרינן לה: ראה הקדמת התקריז (פתח אליהו).
בעי רבא: חולין ע, א.

קדוש ואף דהא מלתא לא יתרמי כלל מ"מ הוא החפץ ומתאוה לידע רצון המלך איך הי' אם הרחם מקדש הבכור וכו' ולגודל תשוקתם לעמוד על רצון המלך מתעורר לשאול כל דברי חפץ וענין זה אינו בא כ"א מגודל היראה לעבור על רצון המלך או בלי לקיים רצונו ומשתוקק לידע אמיתיות רצון איך הוא ולדקדק בו דקדוק הרבה הכל מכח היראה וזהו כבוד ותפארת להמלך שהוא אמר רק דיבור א' ועבדיו מדקדקין בו כ"כ דהיינו ע"פ לא תבשל גדי בחלב אמו יש בו פרטי דינים יותר מג' מאות בגמ' וראשונים ואחרונים אם יהי' כן האיך אם יחול בו דין בשר בחלב או לא כו' וכיוצא בזה בכל פרטי המצות לכן מקום שאין בו גמ' כ"א האחרונים יותר כבודו. ואו"י"ר שני גדפין וניטל אגפיה כו' וצריך בתחילה לב וראי' וכל הגוף ואח"כ גדפין ושהשיב ריב"ח לסכא דבי אטינא הבוקע עצים ביער הרבה שאין יכול לנושאם למה הוא בוקע עוד כדי שאחר יבוא וישאנו, הוא ענין וסדר מאחר דאורייתא בלא דו"ר כו' והשיב ע"י אחרונים ודו"ק.

תחיית המתים

ענין תחיה"מ הוא שהגופים יהיו כמו הגופים שלנו עכשיו, רק מה שעכשיו אף הצדיקים המופלגים כמו האבות ומשרע"ה לא היו יכולים לבא לבחי' השראת הקדושה כ"כ עד שלא ירעב כלל. כמו שהי' משה בהר ארבעים יום וכו', וזה יהי' לע"ל. וזהו מאן דלא כרע במודים אינו קם בתחיה"מ, שההודאה שבמוח תפשט לעתיד בכל הגוף, וד"ל.

לא . . . אמו: משפטים כג, יט. תשא לד, כו. ראה יד, כא.

ואו"י"ר שני גדפין: תקי"ז תי' (כה, ב).

וניטל אגפיה: ראה תניא פ"מ (נה, ב), ובהערות ותיקונים מביא אדמו"ר שליט"א שם.

וראי': אצ"ל: וראש.

ושהשיב ריב"ח: בכורות ח, ב.

אורייתא בלא דו"ר: תקי"ז שם.

תחיית המתים

ענין תחיה"מ: נעתק מכת"י 200 סב, א. 349 עב, א. 1201 מח, א. 1234 קטז, א. וכת"י ירושלים 414 לז, א.

1166 קפח, ב. 2916 שסא, ב. 3547 קלג, ב.

מאן . . . בתחיה"מ: ראה זחי"ב ק, א. ועוד.

תיקון

להבין החילוק שבין קודם התיקון לאחר התיקון. כי בודאי קודם התיקון הי' גי'כ ע"י צמצומים כי המשפיע אינו משפיע רק בתחתית מדרגתו והעלול אינו משיג אלא מעט מעילתו. אלא שהחילוק הוא שקודם התיקון היו הכלים קטנים דהיינו הדבר שמגביל את השכל הי' קטן ואעפ"י ששם אינו שייך גבולים כי למטה נשתלשל הכל בגבולים משא"כ שם מ"מ הוא דבר גבול נגד מה שלמעלה ממנו כי מבלתי גבול ותכלית אינו יכול להתהוות עולם בגבול ובעל תכלית ולא היו יכולים לסבול השכל והתענוג כמש"ל ועד"מ תנוק קטן אינו יכול לסבול שום דבר במוחו דהיינו אם אוהב איזה דבר אינו יכול לסבול מחמת שהמוח והגוף שלו קטן מאד ואין לו התחלקות המדות וזה נק' מוחין דקטנות שכן הי' כנ"ל שלא הי' שום התחלקות הפרצופין רק נקודה א' הי' מפני שקרוב לשרשן אח"פ ושם אין שום התחלקות ואעפ"י שיש שם כל המדות בשרשן כנודע. ולכן נקרא עולם התהו מפני שלא הי' שום התחלקות אלא נקודה א' דהיינו שכל א' משפיע ביסוד בנקודת יסוד שלו בבחי' יסוד שלמטה ולכן הי' שבירת כלים שלא יכול לסבול כמשל התינוק הנ"ל שממש כשרוצה איזו דבר יכול לבכות עד שתצא נפשו וכ"ז הי' מפני שלא נתגלה עדיין שם מ"ה. דהנה בחכמה שהוא כח מ"ה אתברירו שכל א' נחשב בעיניו למה ויכול להשפיע לתחתון ממנו ברצון הטוב וגם התחתון הופך פנים לעילתו לקבל ברצון הטוב משא"כ קודם התיקון היה פירוד מחמת שכל א' נחשב בעיניו ליש ולא רצה להשפיע לתחתון ממנו וגם התחתון הי' ירא מאד להפוך פניו למעלה ממנו. והכוונה מהשבירה הי' כנ"ל שבלתי זה לא הי' יכול לבא לידי גבול שמבלתי גבול א"א לבא לידי גבול וגם הם צריכים לעולמות תחתונים שיהי' שכר ועונש כי מחמת השבירה מסתלק האור למעלה והכלים עם הנצוצות שנשארו הם הרפ"ח נצוצין ירדו למטה שבלי זה לא הי' יכול לחלק מעט חיות מהקדושה להחיות הקליפות ומפני זה נשאר. והנה כל החיות מעליונים ותחתונים הוא מרפ"ח מבירורי ב"ן וממה שנשאר נעשה זה ואעפ"י שבאמת אין שם קליפות אבל מ"מ איך יכולים הקליפו' להתהוות מהקדושה אם לא ע"י השתלשלות מעולם לעולם עש"י הנ"ל נתהוו הקליפות מבירורי דבירורים וד"ל.

תיקון

להבין החילוק: נדפס בבונה ירושלים ס"י קמב. ונמצא בכתי" 105 קיא, א. 139 [שממנו נדפס בבוי"י קפה, א. 381 ג. ב. 391 נה, א. 411 מו, א. 424 רלג, א. 929 מז, ב. 1064 נט, א. 1240 עח, א. וכתי" ירושלים 2916 שלו, א. 3461 קמד, א. 3549 קמט, א.

כחש"ל: נ"א: כמשל הנ"ל, וקאי על משל התינוק, המבואר כ"דה להיע מה שמתחלה (הנדפס בבונה ירושלים לפניו שם), וד"ה להיע מה שלאחר (הנדפס לקמן). ונראה שנאמרו שלשתם בהמשך אחד [ראה גם לעיל בהערות ל"דה להיע מהו שאראי (ערך אור"א)].

שכן הי' כנ"ל: נ"א: וכן הי' הנ"ל.

בחי' . . . אתברירו: ראה זחי"ב רנד, ב.

ומפני זה נשאר: נ"א: אך מפני זה נשבר כנ"ל.

וממה שנשאר נעשה זה: נ"א: שמחמת השם ב"ן נעשה מ"ה.

בענין הנ"ל

להבין ענין מה שלאחר התיקון הי' עתיק דכר ונוקבי' אלא שהוא בפרצוף א' וג"כ מעורב וא"א הי' ג"כ דו"נ אבל אינו מעורב רק זה ימין וזה שמאל ואו"א הוא ב' פרצופין וכן זו"ן. הענין הוא כנ"ל שמה שהוא יותר קרוב לא"ס לא הי' ניכר שום התחלקות המדות חו"ג כמשל קטן הנ"ל שאין לו שום התחלקות המדות מחמת שהאור הי' רב והכלים היו קטנים מהכיל אלא שאח"כ אחר התיקון נתצמצם האור וזהו שם מ"ה. ואעפ"י ששם הנ"ל הוא רחמים ואיך שייך שע"י יהי' צמצומים אעפ"כ זהו יותר רחמים מה שמצמצם וזהו שם ב"ן קודם לשם מ"ה שזהו יותר רחמים וגם אח"כ בא ע"י מסכים והתלבשות זה בזה ויכול לבא יותר להתגלות וזה שבא יותר להתגלות בא יותר להתחלקות מפני שמתרחק יותר מא"ס לכן בעתיק שהי' מעט התגלות ע"כ הי' מעט התחלקות חו"ג כנ"ל ואח"כ בא"א הוא יותר התגלות מחמת צמצום והלבשה והרחקה יותר מא"ס לכן ניכר חו"ג יותר ובאו"א יותר ובז"א ונוקבי' יותר וד"ל.

תיקון חצות

ענין תיקון חצות, הנה להיו' כי נקוד' ציון היא בחי' כתר דרחל דרישא שכיב לעפרא וזנבא הם הט"ס שלה הם מחי ושליט כו' ובחצות משפלת בכי"ע הנקוד' ציון ואז העת לשתף בצערה פי' כי מ' דאצי' היא בגלו' כי הלא אנו רואי' שהאהבה והצמאון ישנה בקל בכל הרוצה להתקרב לה' ואם אינה באמת לאמתו דהיינו מס"ג ממש שהיא אהבה בחי' אצילו' הרי בחי' אהבה שבכריא' היא ממש מעין ודוגמת האהבה שבאצי' ומשם היא נמשכת מאין ליש, להיות כי ז"א דאצי' אינו בבחי' גלות וד"ל. אבל היראה

בענין הנ"ל

לה"ע מה שלאחר התיקון: נדפס בבונה ירושלים סי' קמ. ונמצא בכתי' 139 [שממנו נדפס בכו"ף] קסג, ב. 381 נח, א. 411 מז, א. 929 לט, ב. 1064 נט, ב. 1240 עז, ב. וכתי' ירושלים 2916 שלו, ב. 3461 קמד, ב. כמשל קטן הנ"ל: בדיה להבין החילוק שלפניו, וראה בהערות שם.

תיקון חצות

ענין תיקון חצות: נעתק מכת"ק אדמ"ר האמצעי 1161 לה, א. ונעתק בכתי' 105 קס, ב. 931 יב, ב. 1148 מב, ב. 1154 נח, ב. וכתי' ירושלים 1055 סה, א. רישא שכיב . . מחי ושליט: חז"ק קיט, ב. וראה מקי"מ שם. ע"ח שער מיעוט הירח ספי"ב. שער הקליפות ס"ג. וראה אוה"ת במדבר (הוספות) ע' אהבה ואילך. וש"נ.

שצריך להיות לפי ערך האהבה שבכל חד לפום שיעורא דילי' היא בכחי' גלות, ואינה כלל מערך הירא' בחי' אצי' שהיא מלכו' דאצי' שהוא הפחד והאימה הגדולה עד שכל עצמותיו דא לדא נקשן וקצת מזה היא יראת מלך ב"ו (כי יראה זו נפלה בבחי' גלות מיראה שלמעלה כמבואר במ"א) והרי אף מי שגדלה אצלו האהבה כרשפי אש ממש בשעת התפלה לצאת מגדרי גבוליו הנפרדי' וכו' באותו רגע אין הפחד והאימ' אצלו מסני גדולת ה' כלל לא מינה ולא מקצתה מהירא' בחי' אצילו' אלא רק ירא למרוד אינו רוצה להיות ההיפך וכו' והוא מסני שהענפין נתפרדו ה' מו' ויראה היא בגלוי' ולכן אין מלך לישראל ודיל' וירא' זו של מעלה היא מדת מלכותו ית' מקור כל התהוו' מאין ליש ומסני היות כי כני' נשמו' ישראל כאשר הם אחווי' ומקושרי' בקליפו' ר"ל אזי זנבא שליט סי' הטיס שלה מחי' אותם ומשפיע להן ויש להן בחי' מלכו' בגשמי' כו' והוא ענין שבירת חומת בת ציון חומית חותם יסוד דנוק' חתום גן נעול כמבואר במ"א שהוא ענין הקליטה לבל יעבור חיות הפנימי הנמשך ממקור כל החיי' כו' לורים חיו רק דרך שער' דנוק' כו' אך בשבירת החותם ינקו מט"ס שלה כו' וזהו ערו עד היסוד בה שהיא בחי' פולט' ודיל' וזהו שירו לנו משיר ציון, סי' כי הם אומרי' מאחר שמקבלי' מבחי' פנימי' כו' ישירו להם משיר ציון סי' גם מהנקוד' ציון בחי' הרצון שהוא מזמר תמיד לנהורא עילא' ולא שכיך כלל למען יזמרך כבוד ולא ידום כמבואר במ"א ונקוד' זו מושרשת היא בנשמו' ישראל לעולם יעקב חבל נחלתו ולעולם דברך נצב בשמים כנו' בע"ח. ומשיכי' להם איך נשיר שיר הוי' ביטול האמתי למקור כל החיים כמו שיר ציון על אדמת נכר כשהט' כוחו' נפשותינו מקושרי' בקליפו' ר"ל ודיל' ובאמת המצטער ע"ז בתיקון חצות בזה מתעלה בחי' מלכו' כי מעלה עליו הכתוב כאילו עשא' בכל המצטערי' ואונסי' כו'.

על ראש שמחתי אשת חיל עטרת.

ערו . . בה: תהלים קלו, ז.

ישירו . . ציון: תהלים קלו, ג.

חמיד . . ולא שכיך: ראה וחיב קמ, א. וחיא קעת, ב. עז, ב. סו, ב.

למען יזמרך: תהלים ל, יג.

יעקב חבל נחלתו: ואזינו לב, ט.

לעולם דברך נצב בשמים: תהלים קיט, סט.

כנו' בע"ח: ראה שער מוחין דצלם סיה. שער הירח ס"א.

איך נשיר: תהלים קלו, ד.

על . . עטרת: בגזכתיק ע"ג, ולא נתברר אמאי קאי.

תעלומות לב

להבין ענין תעלומות לב והתגלות ועשר בחי' הנפש דהיינו חב"ד והמידות כי המידות הם מהות האדם וגוף. נקרא בשר האדם והשכל הוא המנהיג ולפעמים המידות אין נרגשין רק נחבאים ונכללים בשכל מחמת שמבין כי זה הוא טוב לו מכריח עצמו במוסכם להוציא אל הפועל ולפעמים נרגשים המידות כמו מי שרעב ומתאוה לאכול שאז להב התאוה בווערת בו וזש"ל בפרק ט"ז שהלב מבין ברוח בינתו ודעתו שבמוחו מסני היותו נכלל ונחבוא בשכלו וכינתו ומבין שלך יאתה שתכלה וכו' אף שאין מורגש והדעת אינו לא מהות המידות ולא ממהות השכל רק שעל ידו בא לידי הרגש המידות ע"י התקשרות בתקיעת המחשבה בחווק.

בענין הנ"ל

ענין תעלומות לבו, כמו אדם שהוא עצלן בטבעו ונצריך להשתכר מעות אזי הולך לשוק ועושה כל עבודות רק שאינם בחמימות רק בקרירות מסני שהוא עצלן בטבעו. רק מחמת שהי' במוח הסכם חזק שצריך למעות עד שהלב מבין מחמת זה עושה כל עבודות. וזהו הלב מבין הנזכר בתניא ובחי' עיבור אינו בהסכם רק בחי' הודאה שהוא בחי' עיבור וזהו שבעובר אינו רק תלת דכליל גו תלת.

תעלומות לב

לה"ע תעלומות לב: נעתק מכת"י ירושלים 414 סה, א. וזש"ל בפרק ט"ז: שבתניא [בכת"י. ט"ר, והוא טעות דמוכח]. וממ"ש וזש"ל נראה שנכתב מאמר זה [ע"י כותב ההנחה] בהמשך לס' התניא.

בענין הנ"ל

ענין תעלומות לבו: נעתק מכת"י 239 קמה, ב (שויה כן), וכת"י ירושלים 3547. וזהו . . . חלח: ניא: שבמעי אמו כר. חלח . . . חלח: זחיב נ, א.

תערוכות טו"ר

ענין תערוכות טו"ר. אין תערוכות אאיכ האיטור אינו ניכר כמכו' בהלכות תערוכות ולכן המחליף פרה בחמור הוא תערוכות טו"ר מקינ, והפסק הלכה רצוה"ע הוא הבורר מנוגה. וכעד"ז כל פרטי דיני התו' ודו"ק היטב, משא"כ כשהטוב ניכר וד"ל. וז"ש בתניא בירורי' מנוגה כל אבנא דקירטא ע"י הלבושין דוקא תתעלה הנשמה בצרור החיים, משא"כ קודם ביאתה לזה העולם וד"ל.

תפארת

ת"ת עולה עד הכתר. להבין זה הנה באדם יש בעצם הנפש מדת התפארת היינו להראות לחבירו בחי' השכל או באומן המראה לחבירו כלי שעשה שכוונתו שידע שהוא אומן טוב ויודע לעשות אלף פעמים כמו זה, לכן כשרוצים לפעול מאדם איוה דבר הוא ע"י שמשמבחים אותו שהוא אדם טוב וחכם ויוכל להשכיל השכלות עמוקות ע"י מתעשר מדת הת"ת ומגיע עד הכתר שהוא בחי' רצון ומיד מתרצה בדבר שמבקשים ממנו. כן הוא למעלה בכלל יש ג' מיני עולמות, עולמות א"ס עולמות הספי' ועולמות ב"ע דכתי' על כל שבח מעשי ידיך כי העשי' אינו נחשב למאומה לגבי מה שיכול לברוא עולמות גשמיים כמוהם עד א"ס באופן אחר מכמו שהם כעת וג"כ גשמיים ואעפ"כ לא נקראו אלא עולמות אלו שזהו כמו אומן שמראה כלי אחד לחבירו בכדי שידע חבירו שיכול לעשות יותר טוב מזו הכלי ויותר מעולה עד א"ס כמ"כ למעלה ברא הקב"ה עולמות אלו בכדי שידעו שהוא יכול לעשות יותר ויותר עד א"ס למעלה וכמ"ש בעולמות הספי' שהם עשר ולא תשע ולא אחד עשר והם באופן כמו שהם עתה הם כלא לגבי מה שיכול להאציל ספי' עד א"ס כו'.

תערוכות טו"ר

ענין תערוכות: נעתק מכת"י 94 קס, ב. 1007 רנד, ב. וכת"י ירושלים 414 לו, א. 4088 קפו, א.

בתניא: ס"ו.

אבנא דקירטא: זח"א כד, א.

תפארת

ח"ח: נעתק מכת"י ירושלים 3496.

מתעשר: תיבה זו אינה ברורה בכתה"י.

על . . ידיך: נוסח ברכות ק"ש.

עשר ולא . . אחד עשר: ספר יצירה ס"א מ"ד.

תפלה

התפלה שאנו מתפללים בימים נוראים אם היא בתכלית יכולה לפעול שתתחלף הרוח והנשמה ע"י שמדבקים האותיות והדבורים שמדבר בלב ובהתלהבות ע"י מה שמתפלל על דבריו הנצרכים. אף שלכאורה מובן מהזהר דאינון צווחין ככלבא. אמנם מחמת הצטרכותם מדברים בהתלהבות ומשימין א"ע בדבורם ובהאותיות והם חלק אלוה ממעל באמת ומחמת שמדבק האותיות נתעטף בהם הש"י והרי הוא מדבק החלק עם הכל שהוא הש"י ונעשה יחוד. וזה נק' חופה היינו האותיות וע"י נדבקות השכינה עם דודה הש"י כי הוא משים א"ע באותיות וגם הש"י בהם יתעטף וזהו יחוד גמור כנ"ל.

בענין הנ"ל

אף אם אין בתפלתו רק כ"ב אותיות בלי שום מחיז ופניות יתעלה כל תפלתו ע"י שמקושר בצדיק שאומר ג"כ כ"ב אותיות אלו וזהו שכתוב אולי ימצאו שם עשרה צדיקים שהוא אפי' עשר תיבות ונשאתי לכל המקום בעבורם.

תפלה

התפלה: נדפס בבונה ירושלים ס"י מג. ונמצא בכת"י ירושלים 3496.
 מובן מהזהר: תקוני זהר ת"ז (כא, ב). וראה ארית להה"מ ר"ס ויגש.
 צוודין ככלבא אמנט: נ"א: מבלבלין אף.
 והרי הוא מדבק החלק עם הכל: נ"א: ומדביק עצמו שהוא חלק אלוה ממעל.

בענין הנ"ל

אף אם אין בתפלתו: נעתק מכת"י 349 נ, ב. 798 ריב, ב.
 מחיז ופניות: נ"א: מחשבה ושום פני.
 ע"י שמקושר: נ"א: על ידו אם הוא מקושר.
 אולי . . בעבור: ראה וירא יח, לב, כו.

תפלה (מח"ז בתפלה)

אם בא לאדם איזה בלבול במחשבתו בתפילתו הוא מהלב והוא כמו אדם אחר שמדבר עמו בעת תפילתו כך הלב הוא כמו אדם אחר ממש רוח הבהמיות כי האדם הוא מורכב ומבלבל מחשבתו שבמוחו. אמנם אעפ"י שאמר קצת דברים שלא במחשבת הלב לא יחזור לראש אם לא במקום שאחזיל בפסוק ראשון דק"ש ובאבות אבל לא במקומות אחרים. והטעם שמעתי כי איצ' לאדם כיא שידבר כיב אותיות במחשבה והיא הנשמה שמחי' את כל אותיות תפילתו כמשל אדם גדול כמו עוג מלך הבשן מחייהו נשמה קטנה של תנוק קטן בן יומו כך המחשבה מחי' את הדבור.

תפלה (נוסח)

בענין נוסח התפילות י"ב שערים יש, וכל שבט ושבט יש לו נוסח שלו בתפילה וע"י נעשה עליי' נשמותינו והשער הי"ג כולל כל הי"ב ש' אשר כל שבט ושבט יוכל להעלות בו שכן נא' לעתיד יבואו הי"ב שבטי' דרך י"ב שערי' בירושלים כיא בשער שלו, וכאשר לעתיד בגשמי' כן בזמן הגלות בעבוד' והוא נוסח בתפילות אשר ע"י התפילות מתעלי' נשמותיהן של ישראל, ובהיות כל ישראל ערבים ומורכבי' מכמה שבטי' ואין אדם יודע מאיזה שבט הוא תיקן האריז"ל נוסח התפילה מלוקט מאשכנז ומספרד ומשאר נוסחות בענין שכפי תיקון נוסחתו הוא משער הי"ג שכל ישראל יכולי' לעלות בו וד"ל. וע"י הכוונות גימט' נוכל להבין תיקון נוסחתו איזה תיקון יוכשר בעיניו כמ"ש במ"א ממי כמוך עד גאל ישראל מ"א תיבות וא"א

תפלה (מח"ז בתפלה)

אם בא לאדם: נדפס בכונה ירושלים סי' י"ד. ונמצא בכת"י צ. א. 42 קסו, ב. 115 סב, ב. 141 צד, א. 148 קנא, ב. 184 תלט, א. 270 יב, א. 355 סה, ב. 381 סא, ב (שוה"מ שהא). 400 כג, ב. 1007 ערב, ב. 1201 מח, ב. וכת"י ירושלים 2916 שטב, א. 3547 קלט, ב. ושם רצט, א.

בפסוק ראשון דק"ש: ש"ע אריח סי' ס"ה.

ובאבות: שם ר"ס קא.

שמעתי: נ"א: יש. נ"א ליתא.

כמו עוג . . . בן יומו: ראה יומא פ. ב.

תפלה (נוסח)

בענין נוסח התפלות: נעתק מכת"י 109 קעב, א. 877 קו, א. נוסח אחר מהגיל נעתק מכת"י 424 רנב, ב. לכללות הענין ראה לקוטי אמרים להה"מ סקליג, ובהגסמן בודסטות שם ע' 170.

כמ"ש במ"א: ראה בנוסח השני'. כמ"ש במשנת חסידים'. וראה מ"ח מסכת תפלת הבריאה פ"ז מ"ט.

אלא בענין שאין בנוסחתו צור ישראל עד ונאמר גואלינו, לפי שצור ישראל הוא בקשה ובכל שלפני ש"ע אינם רק סידור שבחי' וכדארז"ל דצלותא גואל ישראל ודסדורא גאל ישראל לשון הוה ועבר כמו גואלינו כו' וכן בערבית ונאמר כי פדה. ואין לומר בשחרית והתקין מאורות ולא אור חדש. תיקון האריז"ל צ"ל והביאנו לשלום. אף לפי נוסחת האריז"ל לומר מקודם ורחמיך כו'. מהרה אצ"ל שאמר כבר מהרה וד"ל.

נוסח אחר מהנ"ל

בענין נוסח התפילות יש י"ב שערים לכל שבט יש לו נוסח שלו בתפילה ועל ידו נעשית עליות נשמתינו והשער הי"ג הוא כולל הי"ב שערים אשר כל שבט יכול לעלות בו שכן נאמר לעתיד לבא יבואו הי"ב שבטים דרך הי"ב שערים שבירושלים כל אחד ואחד בשער שלו וכאשר לעתיד בגשמיות כן בזמן הגלות בעבודת ה' והוא נוסחאות התפילות אשר ע"י התפילות מתעלים נשמותיהן של ישראל והיות כל ישראל הם ערבים ומעורבים מן כמה שבטים ואין אדם יודע מאיזה שבט הוא לכן תיקון האריז"ל נוסח התפילה שלקט מנוסחאות אשכנזים ספרדים ושאר נוסחאות בענין שכפי התיקון הוא נוסח משער הי"ג שכל ישראל יכולים לעלות בו ודו"ק. וע"י הכוונות נוכל להבין תיקון נוסחו איזה נוסח יוכשר בעיניו וכו' ודו"ק כמ"ש במשנת חסידים דהיינו ממי כמוך עד גאל ישראל הם מ"א תיבות ואי אפשר אלא בענין שאין בנוסח צור ישראל עד ונאמר גואלינו לפי שצור ישראל הוא לשון בקשה ובכל מה שלפני שמונה עשרה אינם רק סידור שבחיו וכמאמר רז"ל דצלותא גואל ישראל ודסדורא גאל ישראל לשון הוה ועבר כמו גואלינו ה' צבאות וכו' וכן בערבית ונאמר כי פדה וכו' וכן צ"ל. בשחרית אין לומר והתקין מאורות ולא אור חדש. תקן האריז"ל והביאנו לשלום. אפי' לפי נוסח האריז"ל צריך לומר מקודם ורחמיך ה' אלהינו וחסדיך הרבים וכו'. מהרה אין צריך לומר לפי שאמר כבר בסוף מהר וכו' ודו"ק וד"ל.

לפי שצור: ראה גם שער הכולל ספ"ו. וראה שרית מנחת אלעזר (מונקאטש) ח"א סי"א, וקונטרס שיירי מנחה לשם, ושי"נ.

וכדארז"ל: ראה פסחים ק"ו, ב.

והביאנו לשלום: דלא כבסידור רש"י: מהר והבא עלינו ברכה ושלוש מהרה מארבע כנסות הארץ. ובסידור קול יעקב: מהר והבא עלינו ברכה ושלוש מארבע כנסות הארץ (והשמיט תיבת, מהרה, כדלקמן בפנים). רק כבסידור השליה: והביאנו לשלום מארבע כנסות הארץ.

אף . . ורחמיך כו': ולא כבשלשת הסידורים הנ"ל שהשמיטו זה.

מהרה . . מהרה: בנוסח השני: מהרה . . מהר, ר"ל כיון שכבר אמר מהר . . ושלוש. ודלא כבסידור רש"י המועתק לעיל.

תפלה (שחרית)

ענין תפילת שחרית הוא שצריך לגלות האהבה המסותרת שבלב פי עיי התבוננות שכולא קמי' כלא חשיב והוא ממכ"ע ואין דבר חוץ ממנו והוא מחי' את כולם כו' באריכות ומה שנראה עולם ומלואו הוא מחמת צמצומים רבים שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים והמחי' הוא העיקר כי בלא החיות כאפס ותוהו נחשבה וצריך שיהי' כל רצונו בעבודתו ית' שהוא העיקר כמו שאנו רואים בחוש שהחיות הוא העיקר שאם יחסר דבר לחיותו אזי יש לו צער להגוף ג"כ וא"כ שהוא ית' עיקר חיותו צריך שיהי' רצונו בעבודתו ית'. וז"ש נפשי אויטיך כמ"ש בתניא אבל צרכי הגוף צריך שיהי' הכל שוה אצלו וזהו ענין ביטול פי' כמו שכלו של קטן בגדול שבטל הוא אצלו אף שיכול להתבונן ג"כ בזה השכל אעפ"כ בטל אצלו כך צריך להיות בטל אצלו אף צרכי הגוף ולראות רק המחי' אותו שהוא העיקר ואף שאין יכול לראות שהמחי' לית מחשבה תפיסא בי' שזהו כטבע כל נפשות ישראל שיכול להתבונן אפי' מה שלמעלה מן הדעת כי חלק ה' עמו ואם הוא עושה להיפך ח"ו אזי נפרד מאחדותו ית'. ועיי' תקנו תפלת שחרית לראות שהמחי' הוא העיקר כנ"ל ובתורה ובמצות נעשה מרכבה לרצון העליון אבל כשרואה רק צרכי גופו אזי עושה מן הטפל עיקר שבאמת בלא החי' כאפס נחשב הגוף הוא רק לבוש להחיות ובזה הוא נפרד מאחדותו אף שהוא דבר מותר שלשון מותר הוא שאינו קשור ויכול אח"כ להעלותו אבל בשעת עשית צרכי הגוף שלא לשמה יהי' עיי' ממש כמו הג' קליפות הטמאות שאין עוברים רצונו ג"כ וד"ל.

תפלה (שחרית)

ענין תפלת שחרית: נעתק מכת"י 239 קיב, ב. וכת"י ירושלים 3417 סב, ב.
נפשי אויטיך: ישעי' כו, ט.
בתניא: פמ"ד.
כאפס נחשב: ג"א: כאפס ותוהו.

תשובה

להבין ענין התשובה. הנה אי' בזה"ק תשובה תשוב ה' ויש בזה ב' בחי' בחי' ה' עילאה ובחי' ה' תתאה. והענין דהנה העולם טועים לומר שהתשובה צריכה דוקא לאנשים פחותי הערך ובעלי עבירות וכאמת אינו כן כי מי שהוא מגושם ביותר הוא רחוק מאוד מבחי' ה' עילאה ותתאה רק דוקא על אנשים לומדי תורה ויושבי אוהל עליהם אמרו תשובה תשוב ה'. והנה דרך כלל תו' שבכתב הוא בחי' ה' עילאה ותושבע"פ הוא בחי' ה' תתאה וכשמפסיק מלימודו ועוסק בהבלי עולם צריך לחזור ולהשיב ההי"ן אלו למקורם, ודרך פרט התבוננות בגדולת ה' ועיון תפילה וכוונתה הוא בחי' ה' עילאה וכשמוציאין בפה עסק התו' והתפילה הוא בחי' ה' תתאה וד"ל.

נוסח אחר מהנ"ל

בזהר תשובה תשוב ה', ה' עילאה ה' תתאה, ה' עילאה בחי' תורה שבכתב ה' תתאה בחי' תורה שבע"פ. וזהו דרך כלל, ודרך פרט התבוננות בגדולת ה' ועיון תפלה במח' הוא בחי' ה' עילאה והדבור בעסק התורה והתפלה היא בחי' ה' תתאה. והתשובה הוא להשיב ההי"ן אלו למקורן, ולא כטעות העולם שסוברים שהתשובה הוא לבעלי עבירות כו' כי רחוקים הם מאד מבחי' ה' תתאה ועילאה וד"ל.

תשובה

להבין ענין התשובה: נעתק מכת"י 115 מה, ב. 147 קמב, ב. 167 ע' רמט. 170 רצו, ב. 184 תז, ב. 265 יז, ב (הב'). 268 לה, א (הב'). 349 לא, א. 400 מו, א. ושם צד, ב. 415 ג, א. 714 א, א. 929 יז, א. 1174 קטו, א. וכתיי ירושלים 1166 קמה, ב. נוסח אחר מהנ"ל נעתק מכת"י 200 נו, ב.
בכמה מכתה"י הנ"ל בא מאמר זה בין מאמרי תחלת תקניו. ובכת"י ירושלים הנ"ל מופיעה הכותרת: תורה משבת תשובה שנת תקנאר"ו לפ"ק. מאדמו"ר מ"ו שניאור זלמן שבק"ק לאו[נ]י".
ברוב כתה"י הנ"ל באים בהמשך למאמר זה א (ענין [בכ"מ: והנה להבין משארז"ל] תשובה קדמה לעולם [לעיל פסחים נד, א. ב] להבין [בכ"מ: ולהבין] מ"ש לב נשבר ונדכה [לעיל תהלים נא, יט. ג] להבין [בכ"מ: ולהבין] מ"ש יועש דוד שם [לעיל שיב ח, יג. ד] להבין [בכ"מ: ולהבין] פ"י הפסוק מי אל כמוך [לעיל מיכה ז, יח].
ד"ה להבין ענין הפסוק מי אל כמוך שבלקרי"ת (דברים פ, ד) הוא הנחה אחרת מהנ"ל, ונכללו בו כל המאמרים הנ"ל.
בזה"ק: ח"ג קכב, א.
וחתאה: נ"א ליתא.

בענין הנ"ל

עיקר תשובה לפרוט חטאיו כי העושה עבירה נעשה לו קטיגור ואותו קטיגור קורין אותו בשם העבירה שעבר דהיינו אם [אכל] חזיר קורין אותו אכלת חזיר וחיותו ע"י צירוף אותיות אכילת חזיר. שהביאו לאדם כל חי' ובהמה לידע מה יקרא לו שם וכי לא ידע האיך נקרא להם אלא ע"י צירוף אותיות ממה יחי' דהיינו סוס ע"י סו"ס כנ"ל. וכי פרט ואמר אין אני רוצה ואין אותיות ממה יחיו נופל המקטרג וד"ל.

(תשובה כוונה)

בענין התשו' יכוון שיהי' לו קיום שלא יעשה לתקון נמשו שיהי' צדיק רק יעשה הכל שישכבו הניצוץ שהוא חלק אלוה ממעל, וירצה לתקון גופו שיהי' דבוק להשיית ויתקן זה ע"י אותיות התורה ובדאי יהי' לו קיום מחמת שאינו עושה זאת לגרמי' כלום.

(תשובה מעלתה)

להבין מפני מה תגדל מעלת התשובה הפיכת הרצון למשל אבנים שהם יקרים ביותר מפני שהם מאירים ביותר והלא אור הנר מאירה יותר אלא זהו מעלתה מפני שהוא אבן ואעפ"כ הוא מאיר זהו דבר חידוש שהאבן

בענין הנ"ל

עיקר תשובה: נעתק מכת"י 109 קע"א, א. 877 כג, ב.
העושה עבירה . . קטיגור: אבות פ"ד מ"א.
שהביאו . . שם: בראשית ב, יט.

(תשובה כוונה)

בענין התשובה: נעתק מכת"י 381 נד, א. 1007 רסג, ב. וכת"י ירושלים 347 מ, ב. 3547 קסז, ב. שם רסו, א.

(תשובה מעלתה)

להבין מפני מה: נעתק מכת"י 877 נו, א. המאמר בא שם בהמשך לדיה על משכבי [לעיל שה"ש ג, א], שכסופו: „שבתשובה דהיינו בהפיכת הרצון“.

מאיר לכן יקר הוא. וכן הענין שלב האדם נק' לב אבן וכשמהפך רצון הלב לה' הוא מאיר והוא דבר חידוש ויקר הוא מאוד בעיני ה'. וכשמאיר נקרא אבנים טובות והם תכשיטין לשכינה ויש כמה מיני תכשיטין שיש יקרים ביותר כו' יש מאנין כו' ואחרי שתתקשט בהאבנים טובות הניל יחבק לה בעלה, כידוע שרגלי נה"י דאריך מקיף בתחתית תשלום כל הפרצופין דהיינו עד מתחת נה"י דעשי"י כו' שהוא בחינת סובב כל עלמין כניל ודיל'.

חשונה ומע"ט

תשובה ומע"ט א' הוא כאשר יבואר בסמוך. כתי' עבדו את הוי' בשמחה וכתתי' וחטאתי נגדי תמיד הרי עצבות. ע"כ ראוי לעשות כן שיברור יום א' בשבוע לעשות חשבון על עונותיו וילמוד בתחלה ר"ח שעה"ת ושעה"ק פ"ז ויראה שעבר על כמה עבירות ומחוייב כמה מיתות וכמה יסורים קשים כמו התענית על כל עבירה ועבירה, ולבר ישראל יש שתי נשמות נשמה א' קדושה חלק אלוה ממעל והנשמה השנית היא מן הקליפות ומן התאוות כמו נשמת עכו"ם, וכשאדם עובר עבירה מוריד הנשמה הקדושה ממנו כי הוא נדמה למפוח ע"ש ואתה נפחת בי והעבירו' דומות למחיצה של ברזל כמ"ש כי עונותיכם מבדילים כו' ונשאר הגוף רק בנשמה השנית הקליפה והטמאה ועושה כל הרעות שבעולם ואינו מרגיש בדבר ונק' מת וזהו רשעים בחייהם קרוים מתים ועז"נ לא המתים יהללו י"ה כי איא להלל לה' בנשמה הטמאה מן הקליפות וגם להתפלל או ללמוד או לעשות איזה מצוה איא בשום פני' והיא רעה גדולה עד מאד. בכך יעשה תשובה אמיתי' ויקרא ק"ש הכתובה בשערי ציון ויקבל עליו הד' מיתות ויאמין באמונה שלימה שהש"ת יקבל תשובתו ויחשוב בלבו שמן הדין אין לו כפרה כלל רק יבקש מאתו ית' שירחם עליו ברחמנות כי לו מדה"ר כי עז"נ מחי' מתים בר"ר. ולמחר יעמוד בזריזות וכשמחה רבה ויאמין באמונה שלימה שהש"ת מחל לו על כל עונותיו ונמצא מקיים עבדו את ה' בשמחה

חשונה ומע"ט

חשונה ומע"ט: נדפס במאה שערים סי' ה. ונמצא בכתי' 94 [שממנו נדפס במ"ש] קט, א. 1007 סא, א.

עבדו . . בשמחה: תהלים ק, ב.

וחטאתי נגדי תמיד: תהלים נא, ה.

כי עונותיכם מבדילים: ע"ס ישע"י נט, ב.

רשעים . . מחים: ברכות יח, ב.

לא . . י"ה: תהלים קטז, יז.

שערי ציון: הוא ספר תפלות וכוונות.

והשמחה תהי' כשמחת מחרת יוהכ"פ ולא כשמחת תורה כי באמת הוא חטא כאשר נתברר לו בחשבון הנ"ל רק שה' עובר על מדותיו ומוחל לו ונמצא מקיים וחטאתי נגדי תמיד. והתשובה הוא על ב' אופנים, הא' היא תשו"ת דהיינו סו"מ ועזיבת החטא להתחרט על מה שעשה ומפני שיש עבירות שאין תשו"ת מועיל להם כמו מו"ל וכיוצא בהם רק תשו"ע דהיינו תשוב ה' עילאה לשוב הנשמה שנבראת בה"א ובמה הוא זה ע"י מע"ט דהיינו תורה ותפלה דהיינו שיחשוב קודם התפלה שתקנוה אנשי כנה"ג ע"י רוה"ק והיא ממש דבורו של מקום והדבר ידוע כי המדבר חד עם הדבור ממש ונמצא שהקב"ה עם התפלה חד וכשהוא מתפלל הוא חד עם התפלה ונמצא מתקשר בהקב"ה ע"י התפלה ומע"ט ועי"ז תשובה ה' דהיינו הנשמה למקומה. וכן בתורה קודם הלימוד יכוון לקשר עצמו בהקב"ה כי מצינו בזהר אורייתא וקוב"ה כולא חד וכנ"ל. וכן כל ספר וספר שלומד כי אין ספר שאין בו רוה"ק או שנלקט מספר שנאמר ברוה"ק וכשהוא לומד איזה ספר מתקשר עצמו בהקב"ה כנ"ל. ונמצא תשו"ע ומע"ט א' הוא. ואף שא"א לכוון כנ"ל בכל הלימוד די שיחשוב קודם הלימוד כמו שמצינו שהסופר אומר קודם כתיבת ס"ת הריני כותב לשמה אף שהוא כותב שנה תמימה וכן בגט ה"נ כן. וגם אם יבוא מח"ז בתפלה יתגבר לדחות אותה ולא ישמע לה ואל יתעצב למה באה לו המח' כי הוא אינו צדיק דבשלמא הצדיק מהפך הרע לטוב אבל אינש דעלמא יש לו שתי נשמות כנ"ל והנשמה שהיא מן הקליפה מפסקת אותו מלהתפלל כמו שהעכו"ם מפסיק והוא אינו מחוייב בדבר רק שלא ישמע לו ה"נ כן. והמתעצב למה באה לו המח' הוא גדלות ואדרכה ישמח שהוא אינו חפץ בה. ולמע"ה שיקבל באה' וקיים וחטאתי נגדי תמיד שיזכור על חשבונו שיהי' לו עם עצמו שחטא כמה חטאים ומחוייב לסכול יסורים וסיגופים ותעניות עד אין מספר בכך יקבל באה' וישמח ששלח לו הקב"ה יסורים קלים כאלו עבור סיגופים רבים וחמורים שמחוייב לעשות כי כמה סיגופים מחוייב לסכול עבור חטא א' וכמ"ס עבר על עבירה א' וכמה וכמה עבירות היו בידו נמצא שאין כל ימיו מספיקין לסיגופים בכך יקבל כל יסורים שבעולם באה' גמורה כי מועטים הם נגד חטאיו. ודע כי אפי' עבירה קלה שעבר עליה כמה פעמים היא יותר קשה מעבירה גדולה כי ההרגל נעשה טבע וכמשל חבל של משי כנגד חוט של פשתן אע"ג שחוט א' של משי אינו חזק כו'.

מצינו בזהר: ראה זח"א כד, א.

ואף שא"א כו': ראה גם לעיל ערך תורה (לשמה). תניא ספמ"א.

ודע כי אפי' כו': ראה גם אגה"ת ס"ז.

ההרגל נעשה טבע: שבילי אמונה נ"ד ש"ב. ובכ"מ.

סקירה כללית

ע"ד המאמרים הקצרים

א. „לפני פטרבורג” ו„לאחרי פטרבורג”

כ”ק אדמו”ר מוהריי”צ נ”ע כותב בא’ ממכתביו (קוני’ לימוד החסידות ע” 9): „בבוא הוד כ”ק רבינו הזקן מפטרסבורג בפעם השני’ בשנת תקס”א והתיישב בליאדי, סדר חדש נהי’ בענין אמירת מאמרי חסידות, מכמו שהי’ לפני זה. עד אז, על הרוב, היו מאמרים קצרים, והביאורים היו ג”כ בתכלית הקיצור. ובהתיישבו בליאדי התחיל לדבר מאמרים ארוכים’ עם ביאורים ותוספות ביאורים, עד כי רבות פעמים הגיד מאמר אחד עם שלשה ארבעה ביאורים וכל ביאור הוא עומק שכלי מיוחד”.

סדר חדש זה לא התחיל בבת אחת, כי אנו מוצאים שינוי באמירת המאמרים, ע”י אדה”ז, כמעט מדי שנה בשנה:

א) בתורת שלום (ע’ 26) מסופר ע”ד החילוק בין אמירת המאמרים שלפני ושל אחרי ביאתו מפטרבורג בפעם הראשונה בשנת תקנ”ט, ומסיים „והעיקר מביאתו בפעם הב’ מפ”ב”.

ב) כ”ק אדמו”ר ה„צמח-צדק” כותב באחת מאגרותיו (אגרות-קודש שלו סי’ ח) אודות הסי’ תורה אור², שהדרושים שבו הם „משנת תקנוא”ו עד סוף תקע”ב”. מדוע דוקא אלו של שנת תקנ”ו ואילך? שמה כבר אז התחיל אדה”ז לבאר המאמרים בביאור יותר – לפי ערך, ולכן בחר בהם הצ”צ.

ג) המאמר בעל תאריך הכי מוקדם שראיתי בכתה”י הוא מתחלת שנת תקנ”ג. מאז ואילך, הגיעו לידינו מאמרים בעלי תאריך, מכל אחת מהשנים תקנ”ג-תקע”ב.

ד) ב„היום יום” (ע’ 4): „תקנ”א – כתביו בנגלה ובנסתר מתפשטים במרחב גדול”.

ה) בס’ השיחות תש”ג (ע’ 154): „המאמר הלזה [שובה ישראל, ערב שבת תשובה תקנ”ג] הי’ מן המאמרים הארוכים הראשונים שאמר כ”ק

(1) להעיר מתורת שלום ע’ 114, שהשינוי בכמות הוא, בעיקר, ברשימת המאמרים ע”י אדה”מ.

(2) לכאורה כאי גם על הסי’ לקוית, שהוצרך להיות נדפס אז, ונמנעה הדפסתו (כשל סגירת הדפוסים) עד שנת תרי”ח. אך בעת הדפסת הקלית הוסיף בה הצ”צ גם כמה מאמרים משנת תקנ”ה (כדלקמן ברשימת המאמרים ע”ס השנים הערה 23 ואילך).

אמור"ר [= אדה"ז] ברבים. מאמר הראשון הי' המאמר משביעין אותו תהי צדיק שאמר בר"ה תק"ן ברבים, והמאמר שובה הי' השני מהמאמרים הארוכים".

(ו) בבית רבי (טו, ב): „נמצא בכתבים דרושי רבינו ד"ח שדרש בשנת תק"מ".

(ז) בשיחות ורשימות כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע מוסר לנו ע"ד מאמרים שונים שאמר אדה"ז מתחיל משנת תקכ"ח.

(ח) ב„היום יום“ (ע' 20): „בתחילה הי' רבינו הגדול אומר דרושים קצרים במאד, מרעישי הלב ומלהיבים מאד, ונקראו בשם „דרכים“, אח"כ נקראו „אגרות“ והם ארוכים יותר. אח"כ השתלשל שנקראו „תורות“ והם שרשי הדרושים שבתורה אור ולקו"ת, אח"כ ארוכים מעט יותר ונקראו „כתבים“, והם בביאור בהשגה רחבה לפי ערך“.

(ט) גם במאמרי אדה"ז ש„לאחרי פטרבורג“ אנו רואים שינוי משנה לשנה, ואם נקח לדוגמה את ספרי מאמרי אדה"ז תקס"ב ותקס"ח, ששניהם הנחות אדמו"ר האמצעי, הרי מאמרי תקס"ב הם, בממוצע, בני שני עמודים, ומאמרי תקס"ח הם, בממוצע, בני שמונה עמודים. ועד"ז בשאר השנים, שמשנה לשנה באים המאמרים באריכות ובביאור יותר.

ב. „דרושים דלאזניא“ ו„דרושים דלאדי“

בשנת תשי"ח נדפס ס' מאמרי אדה"ז „אתהלך – לאזניא“. ובפתח דבר מכ"ק אדמו"ר שליט"א שם: „המאמרים שבספר זה הועתקו מביכל הנודע בשם „אתהלך – לאזניא“. היינו „דרושים דלאזניא“ (שנאמרו או נכתבו בהתקופה בה דר רבנו הזקן בלאזניא – עד שנת תקס"א), והראשון שבביכל זה מתחיל – אתהלך. ביכל זה שהי' באוסף הכת"י של כ"ק מו"ח אדמו"ר אינו תח"י. ונעתקו הדרושים מביכל שהי' נמצא בירושלים ת"ו“.

ובהוספות שם (ע' רסג): „בתחלת המפתח שבביכל זה רשום: דרושים דלאזניא כ"י מו"ח והוגהו מר' ליב מאהאליווער; ונראה שזוהי (העתקה מ)רשימת כ"ק אדמו"ר הצ"צ“.

(3) כבר בתקנות דלאזניא (אגרות-קודש ס"י מב) נקראים המאמרים (שככת"י), כ"כ פעמים בשם „כתבים“.

(4) ומסומו עתה, בספריית כ"ק אדמו"ר שליט"א, במס. 386. כולו כת"י מעתיק אחד. גדלו 18 - 11 ס"מ. (2), רצג, (3) דף. בתחלתו – מפתח המאמרים ע"ס הבוך. ובסופו – ע"ס הפרשיות. בראש המפתח שבתחלתו: „דרושים דלאזני כ"י מו"ח והוגהו מר' ליב מאהאליווער“. ובדף המגן הקדמי (שם הבעלים, או המעתיק): „אלכסנדר זיסקינד [...] על גב הכריכה חרות: „דרושי ליאזנע ח"א“. מהכתב ונייר וכו' נראה שנכתב בתקופה שלאחר שנת ת"ר לערך.

י"ז

אמרו אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

בביתא דאורייתא הוא

יבנה האולם בשרי ויעטן שנתא חתן וכלה שבאר הנשיות לעלה הו יבוקים ונמתינו זה ענה כשארו בקופים וחזרו ונמתינו :

לעולם ימטע אבס בתורה אלא אסיה . הכל תינוקת א בית רבן . עטן תפלה הברק .

עוטר ושמא בתפילה . הו ב' ע

סמכו תלמידי קל וקל אלא שמו כל לרמ

הנפאים והכפובים מעינים והבטל .

קל ה הכר . הו יב יעל .

ולבן גרב יאתר .

הו יב ק

הבית אה ויהי הו יב... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

ופלגו וסנה היו סנה... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

האונים בעטן עולם הו... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

זאסה כי צביר... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

האש צרכו אכבוש... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

קמי . עטן אה הו ברת... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

אסוספי . אסין טינקן ופוכין יונת עולם ויהי עולם... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

הפסח אכן תורה אמרה... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

והאיהו על הנש . יבא חילק והתן... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

איהא ערו חיינו . פ' ישינו דם עמ . אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

איהא קס הסבות . תפוח יחנן אבנא הו... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

יה ב' פלג יצא עיה חבורה איה ונציה . נערה פת יסור ונח... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

נעמית פירצו אלה . אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

עטן הילויש עב סג הו בן... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

אלו אלא אומותיו . שטה ותיגר . אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי... אבנא ביתא דאורייתא ואתארוהי...

סקירה כללית ע"ד המאמרים הקצרים

תקצב

<p>הסל היה נאכט יאגא . . . תַּכְּבֵּר וּתְשַׁבַּח אֶלֶּן רַחֲמֵי . . . נִסְן תַּלְבֵּה . . . וְאַחַר גַּן תַּלְבֵּה בַּעֲטֵרָה אַעֲטֶהּ אִל אִינוּ .</p>	<p>ה' ע"ב ה' ע"ג</p>
<p>עַם בְּתַנַּח פִּסְחָא אִתְּהוּת כּוּנְפָה גו אִתְּהוּת : הוּוּ . . . וְכִי וְאֵל אַחֲוָה נַעֲמַן הַצֵּמָה בְּלִבָּה .</p>	<p>ה' ע"ד ה' ע"ה</p>
<p>נִעְמַת בַּעֲטִייה תְּלוּב בְּתַמְרָה : קִי יִיט תַּלְבֵּשֵׁי הַא' כַּתִּיבַת הַסֵּל בְּאַצְרָע הַבֵּל תַּלְבֵּשׁוּת הַסֵּל קִיבּוּת (וּמַקְטִינַשׁ מוֹחֵי אֲרִיזָה יַעֲמֵי יַחֲוּ אֵל קִימּוּק יִלְיָן אִוְגוּת)</p>	<p>ה' ע"ו ה' ע"ז</p>
<p>יַחֲוּוּ סוּסוּק</p>	<p>ה' ע"ח</p>
<p>נַח יִאֲרִיט נַסִּית אִוְבָא . . . יַחֲוּת הַעֲוֹנָה אֵל זִהוּא אֲרִיזָה טוֹב אֲרִיזָה וְהַגְּבֵהָ עֵינֵי וְסִלְמַת אֵת וְאַכִּילוּ בַס נִקְוֵי הַרְבֵּה אַעֲבֵי יָן אֲרִיזָה</p>	<p>ה' ע"ט ה' ע"י</p>
<p>אֵל קִימּוּק : תַּחֲלֹבְתֵי תַלְמֵי אִוְרֵי הַסֵּס אִינוּ נַעֲמֻקָּה כִּי הַנְּחִילֵי</p>	<p>ה' ע"י ה' ע"י</p>
<p>יֵה רַב טוֹבָךְ בְּרַחֲמֵי אִהֲבֵי</p>	<p>ה' ע"י ה' ע"י</p>

אֲבַחְוּ אִי יוֹסֵא בְּלַע .
בְּרַחֲמֵי : יִסֵּט ב'

צילום גוכתיק אדמור'ר הציצ — מסתח בוך, אתהלך-לאזניא

ולכאורה הי' מקום לזהות את ה„דרושים דלאזניא“ הנ"ל, עם דרושי „לפני פטרבורג“ שבפרק הקודם, שהרי בבוא אדה"ז בפעם הב' מפ"ב, ב"א מנ"א תקס"א, נסע מפ"ב ישר ללאדי" (היום יום ע' 4. וראה גם רשימת הצ"צ, הוספות לפס"ד שלו (קג[תמב]): „תקס"ב שנה ראשונה דלאדי" – אבל:

(א) לאחר שנדפס ס' תקס"ב, נמצא, ששמונת המאמרים האחרונים שבס', אתהלך – לאזניא" הם משנת תקס"ב. ומדוע נקראו בשם „דרושים דלאזניא"?

(ב) הס', אתהלך – לאזניא" הנדפס נעתק מכת"י שעי"ג כריכתו חרות: „דרושי ליאזנע ח"א". עתה נמצא בספרית כ"ק אדמו"ר שליט"א גם הביכל' שעליו כתוב כ"ק אדמו"ר שליט"א שם, ביכל זה שחי באוסף הכת"י של כ"ק מו"ח אדמו"ר". כת"י זה כולל גם חלק השני של דרושי לאזניא הנ"ל, והם דרושי (סיום) תקס"ב (ותחלת) תקס"ג. ושוב יוקשה מדוע נקראו „דרושי לאזניא"?

(ג) באוה"ת (דברים ע' איתקמו): „ובד"ה כי תבא אל הארץ דתקס"ב חילק . . . ועיין מזה בד"ה כי תבאו הנ"ל דלאזניא", הרי מפורש מכנה הצ"צ גם את דרושי תקס"ב בשם דרושי „לאזניא". ואיך יתאים זה עם הנ"ל שאדה"ז התיישב בלאדי בקיץ תקס"א.

ואפשר מכ"ז מוכח, שאדה"ז לא העביר דירתו מלאזניא ללאדי בפעם אחת, והי' חוזר לפרקים לביתו ללאזניא עד אמצע תקס"ג. ועפי"ז יש לפרש את דברי הצ"צ כפשוטם, שכל מה שנעתק בס', אתהלך-לאזניא" הם „דרושים דלאזניא".

לפי"ז יוצא איפוא, שהגדרה זו „דרושים דלאזניא" או „מאמר

(5) מסומן במס. 1144. כולו כת"י מעתיק אחד. גדלו: 19.5x26 ס"מ. (5) ערב דף, בתחלתו מפתח המאמרים: וע"ס מפתח זה היו בו יותר מרעט דף, וחסר בסופו כמה דפים. בדף המגו האחורי נרשם פעמיים: „זה הנוך שי"ד להר"ש [אדמו"ר מוהר"ש נ"ע] באדמו"ר [הצ"צ] שליט"א [נ"ע] מק"ק לויבאוויטש". ועד"ז ברוסית. מהכתב וניר וכו' נראה שנכתב כתקופה שלפני שנת ת"ר לערך.

(6) מאמרים אלו בכתב-ידו של ר' ליב מאהליזוער לא הגיעו אלינו, אך חלק מהמאמרים שבו הגיעו אלינו בנכת"ק אדמו"ר האמצעי, בשני כת"י: (א) כת"י 1161, הכולל מאמרים משנת תקנ"ז-תקס"א לערך. (ב) כת"י 1195, הכולל מאמרים משנת תקס"ב-תקס"ג. בכת"י (ובדפוס). אתהלך-לאזניא" מופיעים מאמרים אלו בשני ימים קלים, בעיקר – תיקוני לשון, וכנראה שאלו הם התיקונים שהגיה, ר' ליב מאהליזוער.

בספרית כ"ק אדמו"ר שליט"א נמצא דף אחד בנכת"ק אדמו"ר הצ"צ (צילום בדף שלפניו), מפתח של כרך מסוים (שלא הגיע אלינו) שכלל את דרושי „אתהלך-לאזניא" (הדפים שבו אינם מתאימים לדפים שבכת"י 386, 1144 הנ"ל). מפתח זה אינו אלא על ליב דפים הראשונים של אותו כרך (הכולל את 34 מאמרים הראשונים שבו, הנדפסים בילג הע' הראשונים של „אתהלך-לאזניא" הנדפס: אך יש לשים לב לשינויים הקלים שבין רשימה זו להנדפס), ואילו דף המפתח עצמו מסומן „שנדי", וא"כ אי"א לדעת ממנו דבר ברור איזה מאמרים נכללו באותו כרך. ומ"מ, אם נשער שאותו כרך כלל שנג דפים (שלא נדף המפתח מסומן: שנדי), יש מקום לומר שהוא כלל את כל המאמרים שבכת"י 1144 הנ"ל: ואולי מה„שער" שבו נעתקו הדברים שבראש כת"י 386 הנ"ל: „דרושים דלאזני" כ"י מו"ח והוגהו מר' ליב מאהליזוער".

דלאזניא", הנמצאת בכ"מ בכתבי הצ"צ, אינה תואמת את ההגדרה שבפרק הקודם, "לפני פטרבורג"; ש, לפני פטרבורג" היינו המאמרים שנאמרו לפני המאסר הראשון – בשנת תקנ"ט, או השני – בשנת תקס"א, ו"לאזניא" כולל גם את המאמרים שנאמרו בשנת תקס"ב ותחלת תקס"ג.

ג. תאריך אמירת המאמרים

מכל הנ"ל אנו רואים חשיבותו של בירור תאריך אמירת כל מאמר, שמזה גם אפשר ללמוד, לפעמים, לאיזה סוג מאמרים שייך מאמר זה: דרך, תורה או כתב; לפני או אחרי פטרבורג; לאזניא או לאדי וכיו"ב. וזאת מלבד העובדה, שלפעמים קיצר אדה"ז בענין מסויים, וסמך על מה שכבר ביארו במאמר קודם, ורושם המאמר הי' כותב ע"ז, "כנ"ל" (אם נאמר המאמר הקודם – בסמיכות זמן לפני"ז) או, "כמשנ"ת במ"א", וע"י בירור זמן אמירתם, יובהר יותר למה מכוונים הדברים.

גם אפשר ללמוד מזה לפעמים פרקים בתולדות אדה"ז. שלפעמים נתפרש בכותרת המאמר – מקום אמירתו, ולומדים מזה על סדר נסיעותיו. ולפעמים נתפרש שנאמר על חתונת בנו או נכדו פלוני, חנוכת בית פלוני וכיו"ב.

* * *

הכתבי קודש של כ"ק רבינו הגדול שהם על הסדר שנים, מתחיל משנת תקס"ב, והכתבים שקודם לזמן ההוא אין כתוב בהם הזמן דהעת שנאמרו, רק ספר (בוך) אחד ישנו שכתוב על גבו (אויפ'ן רוקן) שנת תקנ"ה, והם דרושים קצרים ביותר" (תורת שלום ע' 87).

הבוך הנ"ל לא הגיע לידינו, אך לאידך הגיעו אלינו כמה ספרים, בכת"י ובדפוס, שאפשר ללמוד מהם על שנת אמירת המאמרים שבהם; ואם שלא בדיוק, אבל עכ"פ בערך:

א) אהתהלך-לאזניא" אין בו שום תאריך, אבל מאמרים רבים שבו, ידוע תאריך אמירתם ממקורות אחרים, ואם נשפוט לפיהם, נכתב ס' זה על סדר השנים תקנ"ו-תקס"ג. מכל שנה בחר הכותב מספר מאמרים, מטעם הידוע לו. המאמר הראשון שבו הוא משנת תקנ"ו. המאמרים שנדפסו שם ע' ט"א הם משנת תקנ"ז. ע' מד-קיד הם משנת תקנ"ח. ע' קטו-קלה הם משנת תקנ"ט לערך. ע' קעח הוא משנת תק"ס. ע' רכט ואילך נדפסו בס' תקס"ב. ח"ב שלא נדפס הוא סיום שנת תקס"ב ותחלת שנת תקס"ג.

ב) „בונה ירושלים“ – אם נשפוט לפי המאמרים שמפורש בהם התאריך, או שידוע לנו ממקור אחר, הרי הם מהשנים תקנ"ג-תקנ"ז. אך ס' זה לא נכתב על סדר השנים⁷; ואפשר שנכתב בשנת תקנ"ז, ולכן לא נכנסו בו מאמרים שלאח"ז.

ג) „שני המאורות“ אין בו תאריכים. אך אם נשפוט לפי המאמרים שידוע לנו תאריך אמירתם ממקורות אחרים, נאמרו מאמרים אלו בין השנים תקנ"ח-תקס"ב.

ד) כתי"י 1161 הוא גוכתי"ק אדמו"ר האמצעי⁸ מאמרי „לפני פטרבורג“, נכתבו מתחלה על גליונות בודדים ונכרך לאח"ז – שלא על סדר אמירתם וכתיבתם. חלק שבו כולל מאמרי תשרי תקנ"ט לערך, ונכרך על הסדר. גם שאר המאמרים, אם נשפוט לפי מאמרים אלו, שידוע לנו ממקורות אחרים זמן אמירתם, ולפי מאמרים רבים בו, שזוכר בהם ס' התניא (לפעמים עם ציון הדף בדפוס), נראה שנכתב בין השנים תקנ"ז-תקנ"ט⁹.

7) ירושלים תרפ"ז. והוא העתקת כתי"י, שחלקו הגיע לספרית כי"ק אדמו"ר שליט"א ונסמן במס. 139. כולו כתי"י מעתיק אחד. גדלו 22 - 17 ס"מ. החלק הנ"ל כולל: דף עט. קנ"קצח. ממנו נדפס שם עד דף קצא. ב. דפים קצ"ח הם גליון בסי"ע, שנכתב בתקופה מאוחרת יותר, ונכרך עם כתי"י הנ"ל. נכתב בחיי אדה"ו, הנוכר בו בהוספת „שי" וממ"ש (המעתיק) ברכ"י כד: „מה ששמעתי מאדמ"ץ שי" בק"ק לאדי בהעלותך תקנ"ה אפטר שנכתב זמן לא רב לאחר תקנ"ה.

7*) חוץ מהסימנים כד"ל, שרובם ניתן (כאן, או במקור אחר) התאריך, והם על סדר השנים (תקנ"ה-תקנ"ז).

8) לבוב תרמ"ב. בפרטיות ע"ד ספר זה ראה: י. מונדשיין, יגדיל תורה (נ"י). חוב"ב כח ס' לט. גדלו 18 - 11 ס"מ. (1), קג דף. על דף המגן הקדמי (כתי"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע): „נומר 3 [כמס. זה נסמן באוסף כתי"י שבספריית] להבין ההגיה בלקי"א [בשם זה נקרא – ע"ש התחלתו], צילום א' הדפים שבו – בדף שלאח"ו.

כי"ק אדמו"ר מוהר"ש"ב נ"ע כותב (עדה ע' 42): „מצאתי כתוב בכתב אמת (וספק אצלי אם הוא כי"ק כי"ק אדמו"ר האמצעי וצוקלה"ה (זוה קרוב יותר) או כי"ק כי"ק אאזמ"ר וצוקלה"ה) בזה"ל אמרות ה' צרופה מגן הוא לכל החוסים בהם מוצאיהם מצא חיים אמיתיים וחי לעולם עולמו יראה בחייו להתענג על ה' בעבודה שבלב זו תפלה וגי"ח של אמת עכ"ל. ובמכתב שלאח"ו כותב (מגדל ע' קמג): „וזהו הרשום על הביכל קטן אדכרו לי יומא דתילגא (הובא בקונט" ע"ה, ושמה כתבתי שקרוב יותר שזה כי"ק כי"ק אדמו"ר האמצעי וצוקלה"ה וי"ע, אח"כ התבוננתי וניל שזה כי"ק כי"ק אאזמ"ר וצוקלה"ה נ"ע) מוצאיהם מצא חיים אמיתיים וחי לעולם עולמו יראה בחייו להתענג על ה' בעבודה שבלב כ"י“.

והנה בדף המגן הקדמי של כתי"י (1161) הנ"ל רשום „אדכרו לי יומא“, והוא ד"ה של מאמר שבכתי"י זה (נב, א). אך המועתק לעיל „אמרות... אמת“ לא נמצא בכתי"י זה. והעיריני ירד"י הרי"ש שי" ציריקינו, שכנראה זהו לשון השורש של ה"ביכל קטן" דידו, שהגיע אלינו – בלי דף השער [גם כפנים הביכל חסרים כמה דפים]. רוב המאמרים שבביכל זה נעתקו בכמה כתי"י (בנוסף להנעתק ב„אתה"לך-לאזנאי"): א) 606 סא"ע. ב) 931 א"כ. ג) 1148 א"פ. ד) 1154 נ"ד. ובארבעתם נעתקו – שלא באותו סדר שבביכל זה: מכאן שנעתקו לפני שנכרך.

מהכתב הנ"ר וכ"י נראה שארבעתם נכתבו בתקופה שלפני ת"ר בערך, ועדיין לא נכרך או בוך זה. ועפ"י הנ"ל שהלשון המובא לעיל „אמרות... אמת“ הוא לשון השער, הנכתב ע"י אדמו"ר האמצעי או הצי"צ, אי"כ מסתבר שכבר אז נכרך הביכל.

9*) מכת"י זה נדפסו כאן 25 מאמרים. השאר – ארוכים או שכבר נדפסו ב„אתה"לך-לאזנאי“.

ה) כת"י 1174 ס"מ הוא היחידי שהגיע לידינו, ובו מאמרי שנה שלמה על הסדר - תקנ"ז. אך לא כל המאמרים שמשנת תקנ"ז נכנסו אליו. הוא מתחיל מאלול תקנ"ו ומסיים בתשרי תקנ"ח. והוא רק חלקו הראשון של כתה"ל. בחלקו השני באים מאמרים קצרים בלי תאריכים. (ו) כת"י 1750 - לאחר העתקת התניא, שהיחוח"א ואגה"ת מהדו"ק, באים שם (נב, ב - נה, א) מאמרי תשרי-כסלו תקנ"ג על הסדר. בהם מציין כמ"פ, "כנ"ל" לס' התניא ואגה"ת. ונראה שנכתבו (התניא כו' והמאמרים) באותה שנה - תקנ"ג.

ז) כת"י 265 - לאחר העתקת שהיחוח"א והתניא מהדו"ק, באים שם (באותו כתב, ומתחיל באותו גליון) מאמרי אדה"ז, חלקם מתוארך, חלקם ידוע תאריך אמירתם ממקורות אחרים, והמאוחר שבהם הוא „דרוש לפורים תקנ"ז לפ"ק". מסתבר שהתניא (מהדו"ק) נכתב לפני הדפסתו (מהדוב"ת) בכסלו תקנ"ז. וא"כ נכתבו מאמרים אלו במשך חורף תקנ"ז, וכולל מאמרים מהשנים תקנ"ג-תקנ"ז.

ח) כת"י 633 - ע"פ השער שבו נכתב בשנת תקצ"ד ע"י „זלמן ליב בהרי"ד מליבאוויטץ ריסקין", וכולל מאמרי אדה"ז מסודרים ע"ס פרשיות השנה. אך מ"מ יש בו ענין מיוחד לעניינינו, שהמעתיק השתדל ביותר לברר את תאריך אמירת המאמרים, וברובם באה כותרת: „את זו דרש אדמו"ר...", וכולל מאמרים משנת תקנ"ד ואילך.

* * *

כיון שרובם המכריע של המאמרים שלפני פטרבורג, לא ידוע זמן אמירתם, אי אפשר הי' לסדר את המאמרים שבספר זה על סדר השנים (כפי שסודרו המאמרים שלאחר פטרבורג). וסודרו כאן המאמרים על סדר תנ"ך, מאמרי רז"ל (ש"ס, מדרשים זהר ותפלה) ועניינים (ע"ס א"ב של הערכים - מתוכן המאמר, או התחלתו). ומ"מ, מחמת החשיבות המיוחדת שבידיעת תאריכי אמירת

10) כולו כת"י מעתיק אחד. גדלו 11×19 ס"מ. (1), קצה, דף. דפים איז חלק. זילד מאמרי תקנ"ז. לה"סב חלק. סג-כח מאמרים קצרים. קכט - חלק. קל-קלב (בכת"י מאוחר) פירוש למג"א. קלג-קעה חלק. נכתב בחיי אדה"ז, הנוכר בו בהוספת ש"י.

בשער (בכת"י מאוחר): „ספר ליקוטי תורה... יום א' פ' ראה אנכי נותן לפניכם ברכה אך טוב מנחם אב שנת והדרת (תרט"ז) פני זקן פה קלעצק דברי צבי הירש בליא המנוח יעקב מעסטרא...".

על גב הכריכה, כתי"ק אדמו"ר מוהרי"ש נ"ע: „ויקרא כו' המסות לאזניא תקנ"ז. וכדף המגן הקדמי מבפנים, כתי"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע: „נומר ו. ויקרא תקנ"ז. וראה לקמן ברשימת המאמרים ע"ס השנים הערה 70. צילום ע' הראשון שבו - לקמן ע' שלאח"ו.

11) תיאורו בהוספת לתניא (נ"י. תשי"מ ואילך) רב, א כת"י ז. וראה בהערות לד"ה תורת ה' תמימה (לעיל תהלים יט, ח). צילום א' הע' שבו (וכו תאריך הכי מוקדם שהגיע לידינו) - לעיל ע' תקצה.

12) תיאורו שם כת"י ג. צילום א' הע' שבו - לקמן ע' תרא.

13) כולו כת"י מעתיק אחד. גדלו: 17.5×22 ס"מ. ריד דף. המפתח בדף רו.

הטעם ה"ב הוא למעשה גרול אפסן יית כחוח עושר כחוח מעיקרל וזוט קרבת
 אליהם או טובה בהחלטה שיג' לזכר עמ ע'לנו וז' אכן אפסן כלסין אעז קנה
 הלסין * אין דבר הנה אנוש' אומ'ך ואלט פ'ר שטיין אונג'ט אט' אעבן סוד
 אין א'ך כ'ין אעבן ט'ט פ'ט'לה ה'ה ל' א'ל' כל המרה אנוה והיסודות *
 ע'פ'ער א'ך פ'אר שטיי'א ט'ט: ופ'ט'ט פ'ה אינ'ט נ'כ'ן א'ם היי'ט ר'נה חיי'ג
 נ'כ'ן א'ת ל'א'ת ויהי'ה ל' טוב פ'אנ'ר ע'כ' נ'ה'א'ט נ'כ'ה י'ט'ט' אעב'ו כ'ה
 כ'ד'ב'י'ם נ'ד'א'י'ם ה'ל'ו כ'פ'ת'ה ו'ל'כ' טוב פ'ונ'ג כ'ל'א'ס'ן ס'ה

למטע

ו'ע'פ'ר'ך כ'ט י'ח'א'ל א'ת ה'כ'ת' א'ד'ו'ר'ת' : א'ה'כ'ן ה'פ'ס'וק'ו'ם א'י'ך
 'א'ז'ו'ר'א'ת ה'כ'ת' א'ד'ו'ר'ת' ב'ה'ת' ה'ל' ר'נ'ס' אעב'ו'ר' ה'א'ל'ת'

א'ך ה'ט'ע'ה ה'וא א'ע'ת'ר' ב'ע'ב'ד'ן א'ר'ע'י'ת'ו'ן ש'י'ג'ו' ע'ו'ב'ד'י'ם א'ל' ה'ט'נ'ן
 ה'וא ר'ך אעב'ר ש'הי'ה ע'ה נ'ח'ת' ר'נ'ה א'י'נ'ו' : ב'ה'ת' כ'ל' א'מ'ר' י'ם כ'
 כ'א'ס' י'ת'ב'א'ר ו'א'ל'י'ה א'ם י'ע'א'ה ח'י'ב'ן ע'ם ע'ל'ט'ו' ה' א'מ'ו'ט'ש'ת' א'ה י'ע'ז'
 כ'ל' א'ב'ר ע'ל'ט'ו' ב'ה'ת' א'י'ת' כ'א' ח'ק'ו'ק' ו'ה'ע'פ'ו'ר'ן ע'ל' א'ח'ת' נ'כ'ו' ו'כ'פ'ד'ו'
 א'ה'כ'ן ז'א'ת' י'כ'ו'א'ר ב'ה'ת' י'ם א'ת' ו'י'ת' א'ח'ד א'ח'ד ה'וא א'ס'ן ז'כ'ר א'ה'ת' ה'וא א'ס'ן
 ט'י'ב'ק' א'ח'ד ה'וא ש'ע'ה'ו'ה כ'ה ה'יה ה'וא ו'יהו'ה ה'ל' א'ו'ה א'י'ו' ו'כ'ט'ו' א'נ'ד'ו'
 כ'ר'י'ע'ת'ה ע'ו'ל'ק ה'יה ה'וא א'ב'ד'ו' ו'נ'ק' א'ח'ר ל'י'ו'ת' ה'ע'ל'ק ה'יה ה'וא א'ב'ד'ו' ו'
 ו'כ'פ'ד'ו' א'ה'כ'ן נ'י'א'ה ז'כ'א'ת'ר'ה ש'י' ע'ו'ל'ק: כ'י' א'ס'ס ו'פ'ת'ן ה'ו'י'ה : ה'ה'א'ס' כ'ל'
 א'ה א'מ'ח'ר ח'י'נ'ה ע'מ'ק ע'ל'ל' ה'ע'ו'ל'ק ה'וא ר'ך ג'י'ו'ו ש'ע'ת'פ'ש'ט ע'מ'ק א'ל'
 כ'ה'פ'ש'ט נ'פ'ש'ט ו'כ'פ'נ'ד'ן ה'ל' כ'ט'ל' : ו'ה'ת' נ'י'א'ה כ'ח'ו'ס א'ל' ס'נ'ט'ה ה'
 ה'ח'ל'ן ו'א'י'ק ע'ע'ק' ה'א'נ'ר א'ב'ו'ת כ'ו'וד'א'י' ס'פ'ט'ר'ה א'ה י'נ'ק'ש' א'ת' ח'ס'ר'ו'ן
 א'ה'פ'ש'ט א'ך ה'ט'ע'ה ה'וא א'נ'ט'ה ט'נ'ד'ו' כ'ן ה'י'ו'ת ל'פ'ת'ה א'מ'ח'ר כ'ה'
 ה'ע'ו'ל'ק ה'א'י'ק ו'ל' ז'כ'א'ס' א'ח'ל'ץ ו'ל' א'מ'ר ע'ל'ו'ה ה'י'ש'ק ו'ל' א'ס'ר כ'ה'ק'
 ז'ה'ו' ר'ך ע'כ'ו'ץ ו'י'ו'ן ה'ע'ת'פ'ש'ט ע'מ'ק י'ת' א'ל'ן ט'נ'ד' ע'ל'ט'ם כ'כ'ו'ד'ו' ה'ל'
 כ'ט'ו'ל'ק כ'ר'ז'ח'ו'ת ט'נ'ד'ו' ו'א'י'ו'י' נ'י'א'ה כ'ל' א'ס'ס ע'ו'ל'ק ר'ך ה'וא א'ב'ד'ו'
 א'מ'ח'ר א'ת' ה'ו'י'ה א'ה א'ע'ט' : ו'ה'ת' א'ל' א'ה'א'ר'ט נ'ו'ל' ח'ו'כ'כ'ר'ו'ת

אחרי

יהולך

המאמרים, תבוא לקמן (ע' תריא ואילך), רשימת המאמרים – על סדר השנים". ויכנסו בה רק מאמרים אלו שידוע, או שיש השערה, לתאריך אמירתם – עד לשנת תקס"ב, שממנה ואילך הולכים ונדפסים המאמרים לפי סדר השנים.

ד. מאמרים הקצרים

כבר נזכר לעיל, שהמאמרים שלאחר פט"ב, היינו המאמרים שנאמרו משנת תקס"ב ואילך, מסודרים על סדר השנים בכמה כתיי. מ"מ ישנם עוד מאמרים רבים מאותן שנים שלא נתברר לע"ע תאריך אמירתם.

המעתיקים שהעתיקו מאמרי אדה"ז לא הבדילו בד"כ בין אלו שנאמרו לפני פט"ב לאלו שנאמרו לאחר פט"ב. ומי יוכל לשער לפי התוכן, אם הוא מהמאמרים ש"לפני פטרבורג" או "לאחר פטרבורג"? מטעם זה נכללו בספר זה רק מאמרים אלו שהם קצרים בכמות, היינו שהם פחות מבי' עמודים לערך בדפוס. וכנ"ל בפרק הראשון, שבד"כ המאמרים שלפני פ"ב הם קצרים יותר מאלו שלאחר פ"ב.

* * *

בזה הרווחנו גם, שלא יכנסו כאן מאמרי אדמו"ר האמצעי; כי בכת"י אלו שנעתקו כבר בתקופתו של אדמו"ר האמצעי ושלאח"ז, לפעמים קשה לדעת אם הוא מאמר שאמר אדה"ז ורשמו אדמו"ר האמצעי, או שהוא מאמר שכתבו אדמו"ר האמצעי מפי עצמו¹.

אחד מסימני ההיכר הוא אורכו של המאמר, שמאמרי אדמו"ר האמצעי הם בד"כ ארוכים יותר; וכאן שנדפסים רק המאמרים הקצרים, במילא לא יודפסו מאמרי אדמו"ר האמצעי.

* * *

14) ס' תורת חיים – שמות' הנדפס, הוא צילום כתיי 7812 בכת"י הרי"ש סופר, שעליו כותב כיק אדמו"ר שליט"א (ראה פתח דבר להוצאה שני'): דרושי אדמו"ר האמצעי ונעתקו מביכל כתבים של הרצ"ה ר' הירש דער שוחט (כ"ק מריח אדיש). הביכל של הרצ"ה נמצא עתה בספריית כיק אדמו"ר שליט"א (מסומן 1085. כתיי כמה מעתיקים. גדלו: 24 × 19 ס"מ. תרפז דף). ורשום בו כמה פעמים. שייך לרי"צ שויב דליבאוויטש' [ע"ד רי"צ זה ראה אגרות-יקודש אדה"ז סי' נו ובהערות שם]. כך גם נמצא כרך נוסף מהגיל לס' דברים (ננסו 1078. תפא דף), ומסתבר שהכינו כך גם לס' בראשית (חוץ מהמאמרים שנדפסו בתו"ח בראשית, הנדפס בחיי אדה"א), ויקרא ובמדבר.

ומ"מ, לאחר השוואה אנו רואים, שמאמרים רבים מהם נמצאים, בלשונם, בס' מאמרי אדה"ז, ואפי' בס' אתהלך-לאזניא" (ראה לקמן ברשימת המאמרים ע"ס השנה הערה 116). ובדפים תקכה-תקלה נדפסו כמה מאמרים בכותרת תקס"ו, ונמצאים בלשונם בנוכתי"ק (1025) אדמו"ר האמצעי ממאמרי תקס"ז. ולכאורה הי' נראה לומר, שהמעתיקים, בסוף ימי אדמו"ר האמצעי, העתיקו את כל המאמרים שהגיעו לידם, וסידרום על סדר פרשיות השבוע, מבלי לחלק בין דרושי אדה"ז לדרושי אדה"א. ובשלשלת כתיי הנ"ל לא נזכר כלל שהדרושים הם של אדה"א זקא. ולהעיר בכ"ז מפתח דבר להוצאה הראשונה של הספר הנ"ל.

אדמו"ר ה"צמח-צדק" כתב גם הוא דרושים קצרים, אך כאן קל להבדיל, בד"כ, בין מאמרי אדמו"ר הזקן ואדמו"ר האמצעי לבין רשימות ה"צ, כי אדמו"ר ה"צ רגיל לציין לכו"כ ספרים, גם רגיל לציין למאמרי אדמו"ר הזקן שבדפוס ושבת"י, ומזה ניכר שהיא רשימת ה"צ, ואינה, "הנחה" ממאמר אדמו"ר הזקן, או מאמר אדמו"ר האמצעי.

לא תמיד אפשר לקבוע לפי סימן זה לבד, שהרי ה"צ הי' רגיל להוסיף ציונים אלו גם במאמרי אדמו"ר הזקן, כאלו שנדפסו בתורה אור ולקוטי תורה ועוד, וא"כ עדיין אפשר שהוא מאמר אדמו"ר הזקן, והציונים הם של אדמו"ר ה"צ.

מטעם זה רואים אנו שבס' "מאה שערים" (שנדפס לראשונה בברדיטשוב תרע"ג), שנדפסו בו חמשים מאמרים (שהם, כנראה, מלוקטים מכת"י שונים¹⁵; ולא כ"ב, בונה ירושלים" ו"אתהלך-לאזניא" שהם העתק ביכל אחד), לא רצו המו"ל לקבוע בעצמם איזה מאמר הוא של אדמו"ר הזקן, של אדמו"ר האמצעי ושל אדמו"ר ה"צ, רק כללו (על השער) את שלשתם ביחד, "משלשה עמודי עולם רבותינו הקדושים נ"ע זיע"א".

ואכן אנו מוצאים בו כמה מאמרים, שבהם מציין אדמו"ר ה"צ למאמרי אדמו"ר הזקן. ראה שם מד, א ד"ה בענין הסעודה שלישית. שם מד, ב ד"ה ענין המנהג שאוכלין עי"כ פ קרעפכין ועוד. ובספר זה לא נכללו מאמרים אלו, אא"כ יש איזו הוכחה שהוא מאמר אדמו"ר הזקן, ורק הציונים הם של אדמו"ר ה"צ.

* * *

אעפ"כ לא נוכל לומר בבטחון, שכל המאמרים הנדפסים בזה הם אמנם של אדמו"ר הזקן. אפשר שנכנסו לכאן בטעות איזה מאמרים (קצרים, ובלי ציונים וכו') של אדמו"ר האמצעי וה"צ, וכן אפשר שנכנסו כאן בטעות כמה מאמרים של הרב המגיד ממעזריטש ושאר תלמידיו:

מאמרים רבים המועתקים בכתב-יד – בין מאמרי אדה"ז [גם כאלו שנכתבו בחייו], נמצאו מודפסים בספרים לקוטי אמרים ואור

15) העיקרי שבהם הוא, כנראה, כתי" 94.

כתי"י כולל דרושים, פתגמים וסיפורים מרבותינו ועוד. ונרשם ע"י מחסידי אדמו"ר מהרש"ז מאקאפוטט.

גדלו 17 - 10.5 ס"מ. (3), שג דף, בתחלתו מפתח.

מסימני ההכנה לדפוס שבו, נראה, שמכתי"י זה נדפס חלק ניכר של הס' מאה שערים.

תורה להה"מ, לקוטי אמרים להרה"ק רמ"מ מוויטעפסק, חסד לאברהם למוהר"א המלאך בהה"מ ועוד. מאמרים אלו לא נדפסו בספר זה, אף שאפשר שבאמת יצאו מפי אדה"ז, ובטעות נכנסו לספרים הנ"ל (השוה עד"ז באהל רח"ל ח"ב ע' 379. אגרות קודש, מקורות והערות ע' תקיד).

אך כעין זה מצינו מאמרים שמפורש בכת"י שהם של אדה"ז; מאמרים אלו נדפסו כאן (אף שגם כאן מדי ספק לא יצאנו), ונתפרש הספק בהערות שבשוה"ג.

* * *

לפעמים אנו מוצאים, שהצ"צ בעת הכינו לדפוס את הס' תו"א ולקו"ת, שילב מאמר קצר, בתוך מאמר ארוך יותר, המדבר באותו ענין, והדפיסו כמאמר אחד. ראה לדוגמה מאה שערים (מה, א) ד"ה הרי"ף, ומציין בהערות כ"ק אדמו"ר שליט"א שם ללקו"ת תבוא (מג, סע"ב), ששם שילב הצ"צ מאמר זה באמצע ד"ה תחת אשר לא עבדת [ובכל כתי"י שראיתי, מד"ה תחת הנ"ל, אין הקטע הזה מופיע].

כך אנו מוצאים לפעמים, שהצ"צ הוסיף בתחלת המאמר, פסוק השייך להמאמר, והדפיס את המאמר בפרשה השייכת לפסוק זה. ראה לדוגמה תו"א (יב, א) ד"ה אנכי מגן לך פי' מגן אברהם. ובכל כתי"י שראיתי מתחיל המאמר: פי' ברכת מגן אברהם. ועד"ז ראה בבונה ירושלים (סי' קל) ד"ה כי בצלם, וכן מתחיל בכל כתי"י שראיתי, ונדפס בלשונו בלקו"ת עקב (יז, ג) בהתחלת ארץ הרים ובקעות [בשעה שנדפסו הלקו"ת (תר"ח) לס' ויקרא - דברים, כבר הי' נדפס מזמן התו"א (תקצ"ז) לס' בראשית - שמות, ושוב לא היתה אפשרות להדפיסו עה"פ כי בצלם].

ועד"ז אנו מוצאים לאידך גיסא, שמאמר הנדפס בתו"א ולקו"ת, העתיקו כמה מעתיקים רק קטע ממנו, כמאמר בפ"ע. ראה לדוגמה מאה שערים סי' כב ד"ה אנא אוקיר, ומציין בהערות כ"ק אדמו"ר שליט"א שם ללקו"ת ס"פ ברכה, שם מופיע קטע זה כחלק מד"ה מזמור שיר חנוכת הבית; וכאן א"א לומר שהצ"צ שילב קטע זה בהמאמר (ע"ד הנ"ל בד"ה הרי"ף), שהרי בסה"מ „הנחות-הרי"פ" (ע' עט) מודפסת הנחת הר"פ של המאמר מזמור שיר [אלא ששם היא מתחלת: הטעם שעושיך משתה ושמחה בחנוכת הבית], וגם שם (ע' פא) מופיע תוכן קטע הנ"ל.

כל מקום שנמצא קטע הנדפס בתו"א או לקו"ת, בא' משלשת הסוגים הנ"ל, לא הודפס בס' זה. אך אפשר, שגם לאחר ההשתדלות

בזה, עדיין נדפסו בס' זה איזה מאמרים קצרים, המשולבים בתוך מאמרים ארוכים יותר שבתו"א לקו"ת וכיו"ב.

ה. כותבי ה„הנחות“

כשאדמו"ר הזקן הי' אומר את מאמרו, היו כמה משומעי לקחו ורשמים את דבריו [– כותבים „הנחות“], ומהם: כ"ק אדמו"ר האמצעי, הצ"צ, המהרי"ל (אחי אדה"ז), ר' משה (בן אדה"ז), ר' פנחס רייזעס ועוד – כמובא בכ"מ.

ההנחות של ר' פנחס שהגיעו אלינו הם בעיקר משנת תקס"ז ואילך. ההנחות של ר' משה הם משנת תקס"ב ואילך. מהנחות הצ"צ לא הגיעו אלינו אלא משנת תקע"א-תקע"ב ומאמרים אחדים מהשנים תקס"ז-תקע"ג. גם כ"ק אדמו"ר האמצעי התחיל לכתוב בעיקר לאחר פט"ב, כפי שסיפר כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ב"ט כסלו תרע"ה (תורת שלום ע' 214). מהנחותיו שכתב לפני פט"ב הגיע אלינו רובו של ס' „אתהלך-לאזניא“ הנדפס [עד ע' רכט. משם ואילך נדפס בסה"מ תקס"ב], שאדמו"ר הצ"צ כותב עליהם (כנ"ל פרק ב:), „דרושים דלאזניא כ"י מו"ח והוגהו מר' ליב מאהליווער“. מהנחות אלו הגיע אלינו בגוכתי"ק רק כתי" 1161, שבו חלק מהדרושים הנ"ל, ועוד דרושים מתקופת לאזניא, כנראה, שלא נכללו ב„אתהלך-לאזניא“. וע"פ דברי אדמו"ר מוהרש"ב הנ"ל, יש לשער, שזהו כמעט כל מה שכתב אדמו"ר האמצעי בתקופת לאזניא.

כותב ה„הנחות“ העיקרי הי' אז המהרי"ל, כנראה גם מ„תקנות דלאזניא“ שכתב אדמו"ר הזקן (אגרות-קודש סמ"ב:), „כל הנערים הנוסעים למחננו מהיום והלאה יביאו עמם הכתבים והעתקות מד"ח חדשים גם ישנים, ואפילו ההעתקות מד"ח שכתב אחי נ"י, להיות כי רבה בהם השיבושים העצומים. וכל אחד ואחד יכרוך כתבים שלו, ויכתוב שמו על הכרך, וימסור ליד אחי נ"י ויגיה אותם, בצירוף מגיהים אחרים דקהלתנו דוקא בהשגחת אחי עליהם להגיה, ואח"כ יוחזר לכאו"א הכתבים שלו“.

16) כתיב אדמו"ר הצ"צ, בעל תאריך המוקדם ביותר שראיתי, הוא בכתי" 1052 דף צה. כתי" זה הוא, כפי שרשם עליו כ"ק אדמו"ר מוהר"ש, בגוכתי"ק, על גב הכריכה. מלוקט. ויהי כל הארץ שפה" [ע"ש התחלתו]. ונזכרו בו כמה דפים בגוכתי"ק מהרי"ל מיאנאוויטש ובגוכתי"ק אדמו"ר הצ"צ. גדלו 18x24 ס"מ. (1), קצג דף.

דף צה שבו הוא דף קטן [17.5x10.5 ס"מ] גוכתי"ק אדמו"ר הצ"צ ובו ר"ס משני מאמרים כלי תאריך: (א) הביאו עלי כפרה. (ב) והי' מדי חדש. מהכתב נראה שנכתב בצעירותו (צילומי בדף שלפניו). המאמר הביאו עלי כפרה נדפס (הנחת אדמו"ר האמצעי) בביאוה"ז עו, ג ונמצא בגוכתי"ק 1196 ק, ב [רק חלק, כי נחתק שם הגליון] הכולל דרושי תקס"ז, וא"כ נאמר בפ' אחרי תקס"ז [במפתח המאמרים שבס' תקס"ז, בטעות, לא נרשם מאמר זה].

מדברים אלו נמצאים אנו למדים, שגם בתקופת לאזניא היו כמה כותבי „הנחות“, אך העיקרי והמוסמך ביותר הי' מהרי"ל – אחיו של אדה"ז. כ"א מאנ"ש הי' משיג לעצמו העתקות מ„הנחות“ אלו ואלו. ואדה"ז ציווה שגם העתקות אלו יומסרו למהרי"ל ע"מ להגיהם משיבושים.

גם אדמו"ר הצ"צ הי' סומך על הנחות המהרי"ל יותר מעל שאר ההנחות, ובאחת מתשובותיו (שער המילואים ח"ד סי' קמב ס"ט) כותב הצ"צ על עצמו, כיצד הצליח להשיג הנחות אלו, ע"מ להדפיס מהם את הדרושים שבתורה אור (ולקו"ת), וז"ל שם: „מעשה שהי' כך היה אדמו"ר נ"ע דרשותיו הי' כותב אחיו הרי"ל ז"ל והוא הי' משלם לו, להפיצם בישראל לכל השומעים, ואחר הסתלקותו נ"ע לא נמצאו כלל הכתבים אצל היורשים ולא נודע מהם, כ"א אחד מיוצאי חלציו טרח והשיגם מידי התלמידי השומעים. והיו מעורבים עם עוד הרבה כתבים של כתבים אחרים שאין ראויין לעלות על שולחן כו', והוא בירר מתוכם הכתבים של הרי"ל ז"ל לפי האומדנא שלו והכרת לשונו הטוב, והגיהם, ועשה מהם ספר להדפיס באם שיותן רשיון על זה מצענזור של הקיר"ה“.

לפועל לא הגיעו אלינו מגוכתי"ק מהרי"ל אלא דפים בודדים (בכת"י מס. 1052¹⁷) ומלשון הצ"צ נראה, שגם בזמנו לא הצליח להשיג את ההנחות האלו בגוכתי"ק המהרי"ל. יתירה מזו נראה, שאפי' דפים אלו שבכת"י 1052 הנ"ל, לא היו בידי הצ"צ, בעת עריכת התו"א, שהרי שני הדרושים הנ"ל [ד"ה זכור וד"ה מי יתנך] נדפסו בתו"א בשינוי גדול, ואם היו כתבים אלו בידי הצ"צ, בוודאי הי' מדפיס הנחה זו – כמפורש על שער ה„תורה-אור“ – „רוב הדרושים ע"י אחיו . . . יאנאוויטש“.

ואם שהצ"צ כותב על עצמו ש„הוא בירר מתוכם הכתבים של הרי"ל ז"ל לפי האומדנא שלו והכרת לשונו“, מ"מ, מי יוכל להכירם עתה, בהיותם „מעורבים עם עוד הרבה כתבים של כתבים אחרים“.

* * *

מרב המאמרים לא הגיעה אלינו אלא הנחה אחת, ונדפסה כמו שהיא, מבלי לדעת מיהו כותב ההנחה; רק זאת, שבד"כ ישנם כמה העתקות מכל מאמר¹⁸, ולאחר השוואה לפחות לעוד כת"י אחד צויינו שינויי הנוסח העיקריים שביניהם. ובמקום שהגיעו אלינו שתיים או שלש הנחות, נדפסו כאן שתיהן או שלשתן.

17 העירני לזה ידידי הרי"ש ש"י צירקינד (צילום א' הע' שבו – בע' שלאח"ז). וראה גם לקמן ברשימת המאמרים, הערה 20.

18 מאמרים רבים נמצאים ככעשרים או שלשים כת"י.

רשימת המאמרים על סדר השנים*

	תקכ"ח
ערב ר"ה	זה היום תחלת מעשיך ¹
	תקל"ו
שבועות	צאינה וראינה ² יעדע נשמה האט א שליחות ³
	תק"מ
שמחת	עץ חיים ⁴
אסרו חג שבועות	גדול אדוננו ורב כח ⁵
	תקמ"ג
בא' מילי שבט	למה ירדה הנשמה למטה ⁶
	תקמ"ז
שבת ערב פורים	זכור את אשר עשה לך עמלק ⁷
פורים	חייב אינש לבסומי בפוריאי ⁸

- (*) הרשימה כוללת את המאמרים שעד שנת תקס"א. המאמרים של השנים תקס"ב-תקע"ב הולכים ונדפסים בסדרת "מאמרי אדמו"ר הזקן".
- המאמר בעל התאריך הכי מוקדם שראיתי בכתה"י הוא מצום גדלי' תקנ"ג (צילומי — לעיל ע' תקצה). מאז ואילך נמצאים בידיו כוכ"ב מאמרים בעלי תאריך, מכל אחת מהשנים תקנ"ג-תקע"ב. מ"מ כותב בבית רבי טו, ב': נמצא ככתבים דרושי רבינו ד"ח שדרש בשנת תקי"מ. ובשיחות כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, הודיע תאריך אמירת כמה מאמרים שלפנ"ז, כנעתק ברשימה דלהלן. וראה לעיל, סקירה כללית פרק א.
- 1) נדפס בס' השיחות תשי"א ע' 26.
 - 2) נדפס בס' השיחות תשי"א ע' 126.
 - 3) נדפס בס' השיחות ת"ש ע' 22.
 - 4) נדפס [כפי שחזרו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע] בס' המאמרים תרצ"ט ע' 68. הובא ונתבאר בשיחת יום שמחת תשי"ט (הנחה בלתי מוגה) סי"ב.
 - 5) נדפס בהתמים ח"ח לח [790].
 - 6) נדפס בס' המאמרים תשי"א ע' 344.
 - 7) בשיחת פורים תשכ"ז [הנחה בלתי מוגה] ס"ד: דער רבי דער נשיא האט דערציילט אין יאר תרצ"ז . . . וואס ר"ם האט דערציילט, אז אין יאר תקמ"ז . . . שבת ערב פורים . . . האט דער אלטער רבי דעמאלט געזאגט שבת א מאמר . . . אויפן פסוק זכור את אשר עשה לך עמלק.
 - 8) שם: ר' פנחס האט דערציילט, אז דאס איז אַלץ געווען בשבת. פורים האט דער אלטער רבי געזאגט א מאמר וואס דער ד"ה איז געווען חייב אינש לבסומי בפוריאי.

תקני

ר"ה
ערב שבת תשובה

משביעין אותו^י
שוכה ישראל^י

תקני"ג

צום גדלי'
שבת תשובה
י"א תשרי
שמיני עזרת
שמחת תורה
מאמר חנוכה א'
מאמר שבת חנוכה ב'

כלל הפחיתות
לך אמר לבי^י
אדם כי יקריב^י
תורת ה' תמימה^י
הללו את ה'^י
והי מדי חודש^י
ה' זכרנו^י
להגיד בבוקר חסדך^י
כי תהיין לאיש^י
ושמרו בני ישראל^י

תקני"ד

שבת חנוכה
ש"מ שבט

איתא במדרש יעקב אשר פדה^י
וארא אל אברהם^י

8) בהיום יום' (ע' לד'): הציצ סיפר אשר, בריה הראשונה לחייו — שנת תקני — אמר רבינו הגדול דרוש משביעין אותו תהי צדיק כו, והוא הוא שלשת פרקים הראשונים של ספר התניאי. בכמה כת"י (424 רלה, א. 1240 עב, א. וכת"י ירושלים 28 טו, ב) נמצא מאמר, דיה להבין ענין המכיר את מקומו, שהוא תוכן ייג הפרקים הראשונים של התניאי.

8) נזכר בס' השיחות תשיג ע' 154.

י) כל המאמרים דלקמן שנת תקניג (חזון מדיה אדם כי יקריב), מועתקים אל סדר זה, בצירוף התאריכים המועתקים כזה, בכת"י 750 נב, ב ואילך (צילום ע' הראשון — לעיל ע' תרצה). בפרטיות עדין ראה בהערות לד"ה תורת ה' תמימה (לעיל תהלים יט, ח).

9) נדפס לעיל (ערך עבודת ה', פחיתות), וראה בהנסמן לקמן הערה 12.

10) נדפס לעיל (תהלים כו, ח). וראה בהנסמן לקמן הערה 12.

11) בס' השיחות (קיצ ת"ש ע' 69): דער רבי [אדה"י] האט געזאגט [י"א תשרי תקני"ג] א מאמר חסידות אויף דעם פסוק אדם כי יקריב מכך קרבן לד', און האט געהייסן אז מען זאל געבן א סעודה, און האט געזאגט אז אלע זאלן נהנה זיין פון דער סעודת מצוה [הכנסת נכדו, אדמור"ר הצמח צדק, לחדר].

12) נדפס לעיל (תהלים יט, ח), וראה הערות שם.

13) נדפס לעיל (תהלים קיז, א), וראה בהנסמן לעיל בהערה שלפניו.

14) נדפס לעיל (ישעי' סו, כג), וראה בהנסמן לעיל שם.

15) נדפס לעיל (תהלים קטו, יב), וראה בהנסמן לעיל שם.

16) נדפס לעיל (תהלים צב, ג), וראה בהנסמן לעיל שם.

17) נדפס לעיל (תצא כא, טו), וראה בהנסמן לעיל שם.

18) נדפס לעיל (תשא לא, טז), וראה בהנסמן לעיל שם.

19) בכת"י ירושלים 3536 קעג, א — בכותרת: לשבת חנוכה תקני"ד.

20) נדפס בתו"א לכוב ז, א. ובכת"י 633 כט, א בכותרת: את זו דרש אדמור"ר בשבת שמכריכין שבט

שבועות
דרוש ב' לשבועות

אנכי ה' אלקיך²¹
וישב משה²²

תקני"ה*

שבת חנוכה	ראיתי והנה מנורת זהב ²³
	לבאר הדברים הנ"ל ²⁴
לאזניא	כי תשא ²⁵
בשבת שהי' קודם השבועות	בשברי לכם ²⁶
שבועות	ויהי קול מעל לרקיע ²⁷
תורה שנית בשבועות הנ"ל	ויאמר משה אל העם אל תיראו ²⁸
	וביאור הדברים ע"פ וכל העם רואים ²⁹
פ"י על תורה ויהי קול	להבין ההפרש שבין אותיות ³⁰
שבועות	וספרתם ³¹
לאדי בהעלותך בליל ש"ק	ישקני מנשיקות פיהו ³²
בסעודה שלישיית בבה"כ	וזה מעשה המנורה ³³

תקניד' [והשוה לקמן הערה 86]. ובס' תורת שלום ע' 86: „הדרוש הזה הוא (אצלי) כתיב דודינו מהרי"ל (דער פעטער לייבעלעך) ותיקונים שורות אחדות כתיב כי רבינו הגדול בעצמו. בכתיב 1064 קכא, א נמצא מאמר זה בכתיב מעתיק, עם הגהות ע"ג בנוכחתיק אדמור' הצ"צ.

(21) ראה בהנסמן בהערה שלאח"ז.

(22) נדפס לעיל (יתרו יט, ח), וראה בהערות שם.

(*) ברשימת כ"ק של ספרית כ"ק אדמור' מוהרי"צ נ"ע (ריגא) נרשם שם הבוך „כי תשא, לאזניא, תקני"ה, וכנראה שלבוך זה כוונתו בתורת שלום (ע' 87): „ספר (בוך) אחד ישנו שכתוב על גבו (אויפ'ן רוקן) שנת תקני"ה, והם דרושים קצרים ביותר. וחבל על דאבדיו.

(23) נדפס בלקו"ת בהעלותך לג, ב. ובכתיב 750 קו, א בכותרת: „תורת אדמור' מ' שניאור זלמן נ"ע

בשבת חנוכה דשנת תקני"ה לפ"ק. *Handwritten: 1102*

(24) נדפס בלקו"ת שם לה, ד. וראה בהערות לס' תקס"ח לע' תק, שאפשר הביאור הוא מחנוכה תקס"ט.

(25) ראה לעיל בהערה לתחלת השנה, ואולי הוא הנדפס לעיל (תשא ל, יב).

(26) נדפס בלקו"ת בחקתי מח, א. ובכתיב 1250 קפג, א (הנחה אחרת מהנ"ל) בכותרת: „אמרות טהורות

שיצא מפיו של אדמור' נ"ע בשבת שהי' קודם השבועות שנת תקני"ה לפ"ק. גם בכתיב ירושלים 1054 ז, א — מועתק מאמר זה לפני ויהי קול דלקמן.

(27) נדפס באוה"ת מטרי"מ ע' אתכח, ע"ש הצ"צ, בכותרת „ב' של חג שבועות תקצ"ח, אבל ראה

בהנסמן בהערה שלאח"ז.

(28) נדפס לעיל (יתרו כ, יז), וראה בהערות שם.

(29) ראה בהנסמן בהערה שלפניו.

(30) נדפס בבונה ירושלים ס"י קטו, וראה בהנסמן לעיל בהערה 20.

(31) בהתמים ח"ו (שטו) צה, בשם כ"ק אדמור' הצ"צ: „כשהייתי כבן שש בחג השבועות תקני"ה ביו"ט

בשעת הסעודה אמר כ"ק אדמור' [אדה"ז], בחג השבועות תכ"ח בסעודת יו"ט שני אמר כ"ק מורי"ו ורבנו [הה"מ] וספרתם לכם... .

(32) נדפס לעיל (שה"ש א, ב), וראה בהערות שם.

(33) נדפס בלקו"ת (בהעלותך לב, ד), ובכתיב 139 עט, א [לאחר ד"ה ישקני הנ"ל] בכותרת: „וזהו מה

שאמר בסעודה שלישיית בבה"כ. ובכתיב 1064 נ, א מועתקת אגרת מוהר"א הלוי מסטאראשעלע לאדמור' האמצעי, בה כתוב בין השאר: „שיק מיר ביד מוכיז תורה לך ה' הגדולה. דרוש מעשה המנורה ג"כ שמעתי

שלח	וישלח יהושע ³⁴
	לך ה' הגדולה ³⁵
ש"מ מנחם	צו את בני ישראל ³⁶
שבת נחמו	ואתחננו אל ה' ³⁷

תקניו*

שבת תשובה	להבין ענין התשובה ³⁸
	ענין תשובה קדמה לעולם ³⁹
	להבין מ"ש לב נשבר ⁴⁰
	להבין מ"ש ויעש דוד שם ⁴¹
	להבין ענין הפסוק מי אל כמוך ⁴²
מוצאי יוה"כ פ	מי כהוי' אלקינו ⁴³
	קול ה' על המים ⁴⁴
	קול ה' שובר ארזים ⁴⁵
	קול ה' על המים הב' ⁴⁶
	קול ה' חוצב ⁴⁷

. . הלא שמעת הדרוש וישלח יהושע מרגלים. ומסתבר שהאגרת נכתבה בקיץ תקניו, ודרוש מעשה המנורה הוא זה שאנו דנים בו: ואיך, גם התורה לך ה' הגדולה, והדרוש וישלח יהושע מרגלים הם מאותה שנה. וראה לקמן בהערה שלאח"ז.

34) נדפס בלקו"ת (שלח נא, ג), ונמצא בכתי" 265 יא, א בכותרת: שייך לפ' שלח לך. ובכתי" 147 רכו, א. רלו, ב מועתקים כמה ממאמרי קיץ תקניו (בלי תאריכים) על הסדר. ולאחר ד"ה ישקני הנ"ל מופיע ד"ה וישלח יהושע דידן. וראה גם הערה שלפניו.

35) בכתה"י שבידינו נמצאים כמה מאמרים המתחילים לך ה' הגדולה, וראה לעיל הערה 33.

36) נדפס לעיל (פנחס כח, ב), וראה בהערות שם.

37) נדפס לעיל (ואתחננו ג, כג), וראה בהערות שם.

(*) המאמרים שבס' מאמרי אדה"ז — אתהלך-לאזניא, מסודרים בכללות על סדר השנים. המאמר הראשון שבו (ד"ה אתהלך) הוא משמ"ע תקניו, המאמרים שמע' מד ואילך הם, כנראה, משנת תקני"ח, כדלקמן. ואיך אפשר שהמאמרים שביניהם (קרוב ל-50 מאמרים) הם מהשנים תקני"ז. אך לע"ע לא מצאתי הוכחה לזה (רק במאמרים אחדים מש"פ מטות תקני"ז), ולכן לא נכנסו לרשימה זו. וראה גם לעיל, סקירה כללית פרק ג.

38) נדפס לעיל (ערך תשובה), וראה בהערות שם.

39) נדפס לעיל (פסחים נד, א), וראה בהערות שם.

40) נדפס לעיל (תהלים נא, יט), וראה בהערות שם.

41) נדפס לעיל (שיב ה, יג), וראה בהערות שם.

42) נדפס בלקו"ת (דברים ס, ד). הנחה אחרת נדפסה לקמן (מיכה ז, יח), וראה בהערות שם.

43) בס' המאמרים תשי"ט ע' 100: במוצאי יוה"כ תרני"ד סיפר הוד כ"ק אאמיר הרה"ק (מוהר"ש ב)

זווקללהיה נבגים ז"ע כי בשנת תקניו במוצאי יוה"כ בליאזנא, אמר רבנו הגדול ג"ע תורה בריבם (כנהוג אז בדרושים קצרים) ע"פ מי כהוי' אלקינו וגו' אליו.

44) נדפס לעיל (תהלים כט, ג), וראה בהערות שם, ובהנסמן בהערה 52 דלקמן.

45) נדפס לעיל (תהלים כט, ה), וראה בהערה שלפניו.

46) נדפס לעיל (תהלים כט, ג), וראה בהנסמן בהערה 44 דלעיל.

47) נדפס לעיל (תהלים כט, ז), וראה בהנסמן בהערה 44 דלעיל.

	קול ה' יחיל ⁴⁸
	קול ה' יחולל ⁴⁹
	תתן אמת ליעקב ⁵⁰
	אתהלך לפני ה' ⁵¹
שמיני עצרת	להבין מ"ש הלל ברגלים ⁵²
	ענין מוריד הגשם ⁵³
	להבין מארז"ל שמיני רגל בפ"ע ⁵⁴
	פתחו לי שערי צדק ⁵⁵
שבת חנוכה	רני ושמחי ⁵⁶
ש"מ אד"ר	קחו מאתכם תרומה ⁵⁷
פורים	מה להלן באימה וביראה ⁵⁸
	טעם למה נפש ישראל ⁵⁸
	ומבשרי אחזה אלוה ⁵⁸
	למען תזכרו ⁵⁸
ש"מ תמוז	ויהיו בני ישראל במדבר ⁵⁹
	קצת ביאור ⁶⁰
	את קרבני לחמי גו'
פנחס, ש"מ מנ"א	לה"ע תפלה כנגד תמידין ⁶¹
	להבין ענין דקדוקי סופרים ⁶²

-
- 48 נדפס לעיל (תהלים כט, ח), וראה בהנסמן בהערה 44 דלעיל.
- 49 נדפס לעיל (תהלים כט, ט), וראה בהנסמן בהערה 44 דלעיל.
- 50 נדפס לעיל (מיכה ז, כ), וראה בהנסמן בהערה 44 דלעיל.
- 51 נדפס ב.א.תהלך-לאזניא' בתחלתו. וראה בהנסמן לקמן בהערה שלאח"ז.
- 52 נדפס לעיל (תפלה, הלל), וראה בהערות שם.
- 53 נדפס לעיל (תפלה, שמו"ע), וראה בהנסמן בהערה שלפניו.
- 54 נדפס לעיל (סוכה מז, א), וראה בהנסמן בהערה 52 דלעיל.
- 55 נדפס לעיל (תהלים קיח, יט), וראה בהנסמן בהערה 52 דלעיל.
- 56 נדפס באוה"ת בראשית ח"ב שי"א, א — עם הגהות הציצ. ונמצא בכת"י 1034 ט, ב בכותרת, שבת חנוכה דשנת תקנ"ו וא"ז לפי"ק. ונוכר באוה"ת בהעלותך ע' שמש: ע"פ רני ושמושי דלאזניא".
- 57 נדפס לעיל (ויקהל לה, ה), וראה בהערות שם.
- 58 נדפס לעיל (ברכות כב, א), וראה בהערות שם.
- 58^א נדפס לעיל (ירושלמי יומא א, ה), וראה בהנסמן בהערה שלאח"ז.
- 58^ב נדפס לעיל (איוב יט, כו), וראה בהערות שם.
- 58^ג נדפס בבונה ירושלים ס"ו לב, וראה בהנסמן בהערה שלפניו.
- 59 נדפס בלקי"ת שלח מב, א. ונמצא בכת"י 413 ג, ב בכותרת: שבת מ"ה תמוז תקנ"ז לפי"ק. ועד"ז הוא בכת"י 184 קסב, א. 633 ככד, ב. ונוכר באוה"ת שופטים ע' תתסג: ע"פ מקושש דלאזניא".
- 60 נדפס בלקי"ת שם מג, א. ונמצא גם בכתה"י הגיל.
- 61 נדפס לעיל (פנחס כח, ב), וראה בהערות שם.
- 62 הוא הנדפס בלקי"ת (מטות פד, ד) בתוספת התחלה, ושמע אביה את נדרה', וראה בהנסמן בהערה שלפניו.

ואחחנן	ואהבת את ה' אלקיך ⁶³
ש"מ אלול	ויאכילך את המזן ⁶⁴
יום ג' אחר שבת הנ"ל	להבין ענין טמטום הלב ⁶⁵
	להבין תכלית בריאת אדם בעוה"ז ⁶⁶
	להבין ענין פסוד"ז קודם ק"ש ⁶⁷
	להבין ענין קבלת מ"ש בק"ש ⁶⁸
	להבין עצה היעוצה שלא יפול ⁶⁹
תבוא, שבת שלפני סליחות	ויקרא כ"ו המסות ⁷⁰
ביום שני שאחר שבת הנ"ל	תחת אשר לא עבדתי ⁷¹
	אשת חיל עטרת בעלה ⁷²
	תקני"ז*
שבת תשובה	יחינו מיומים ⁷³

- 63) בהתמים ח"ד (קפח) מה: בשנת תקני"ז. . שבת פרשת ואתחנן. . תורה אויף דעם פסוק ואהבת את הוי"ו אלקיך.
- 64) נדפס בלקרית (עקב יג, ג). ונמצא בכתי" 633 קסה, ב כותרת: .את זו דרש אדמור"ר בשבת שמברכין אלול שנת תקני"ז. ועד"ז הוא בכתי" 265 ח, א. 1064 קכו, א. וכתי" ירושלים 2916 רצה, א. 3542 פ, א. באוה"ת עקב (ע' תקל), הגהות, לתורה ע"ס ויאכילך את המן וכ"ו דמברכין אלול תקני"ז.
- 65) נדפס לעיל (ערך טמטום הלב והמוח), וראה בהערות שם.
- 66) נדפס לעיל (ערך לבושים), וראה בהנסמן בהערה שלפניו.
- 67) נדפס לעיל (תפלה, פסוד"ז), וראה בהנסמן לעיל הערה 65.
- 68) נדפס לעיל (תפלה, ק"ש), וראה בהנסמן לעיל הערה 65.
- 69) נדפס לעיל (ערך שמחה), וראה בהנסמן לעיל הערה 65.
- 70) נדפס בלקרית תבוא (מג, ג). ובכתי" 265 (יב, ב): .דרוש לשבת שלפני סליחות תקני"ז לפי"ק. ועד"ז הוא בכתי" 633 קפג, א: .את זו דרש אדמור"ר בשבת שלפני סליחות שנת תקני"ז פ' כי תבאי. וכ"ז מסדר המאמרים שבכתי" 1174 [שנכתב, כנראה, בחיי אדה"ז, הנזכר בו בברכת, ש"י], ששם מועתקים מאמרי שנת תקני"ז — על הסדר, מתחיל מאלול תקני"ז ומסיים בחשרי תקני"ז, ובתחלתו (ו, א) מועתק המאמר שלפניו: הרי שהוא מאלול תקני"ז לכאורה. אמנם ככותרת מאמר זה מופיע שם התאריך, תקני"ז (ראה הצילום לעיל ע' תר), ועפ"ז כתב כ"ק אדמור"ר מוהר"ש"ב נ"ע בהערות ללקרית שם: .הדרוש הזה הוא משנת תקני"ז ע' בס' תקני"ז ד"י.
- 71) נדפס בלקרית תבא מג, ג. ונמצא בכתי" 633 קפד, ב כותרת. את זו דרש אדמור"ר ביום שני שאחר שבת הנ"ל. ועד"ז במפתח שבראש כתי" 1064. פ' נצבים תקני"ז תחת אשר לא עבדתי. וגם בכתי" 1174 הנ"ל הוא בין מאמרי אלול תקני"ז — שבתחלת הכרך. ובאוה"ת תבא ע' תתשלה: .תקני"ז עבדת בשמחה. אבל בכתי" 337 (סב, ב): .תורה חצי אלול דשנת תקני"ז לפי"ק. ובכתי" 265 (יד, א): .דרוש לשבת תשובה שנת תקני"ז לפי"ק. ובס' המאמרים תרפ"ח (ע' סו): .ד"ה תחת אשר לא עבדת תקני"ז [הקטע המועתק שם לא נדפס בלקרית (לכן ציין לכת"י ולא ללקרית), רק בדי"ה אשת חיל (דלקמן) שבהמשך ד"ה תחת].
- 71*) נדפס לעיל (משלי יב, ד). וראה בהערות שם.
- 72) זוהי השנה היחידה, שהגיע ליידינו בוך, הכולל מאמרי שנה זו (ולא כולם) על הסדר. וראה לעיל הערה 70. תיאור הבוך — לעיל ע' תקצט.
- 72) נדפס בלקרית בדרושי ר"ה (סג, ב). ובמפתח שבתחלת כתי" 1064. יחינו מיומים תקני"ז שבת תשובה. ועד"ז הוא בכתי" 700 (סה, א): .תר' משבת שובה שנת תקני"ז. וגם בכתי" 1174 (יא, ב) הוא מועתק (לאחרי מאמרי אלול תקני"ז) ובתחלת מאמרי תקני"ז, אבל ככותרת שם ה"ז נוטה להיות ר"י, ועפ"ז כתב בהערות כ"ק אדמור"ר מוהר"ש"ב נ"ע שם: .נאמר בש"ת תקני"ז ונ"כ בס' תקני"ז.

שמיני עצרת	טוב לחסות בה ⁷¹
וישב, בק"ק שקלאוו	ענין השבירה בשם ס"ג ⁷²
בק"ק שקלאוו	קול ה' יחולל אילות ⁷³
בשבת בק"ק שקלאוו	להבין ענין משארז"ל
בק"ק שקלאוו, קודם חנוכה	יפה שעה אחת בתשובה ⁷⁴
שבת חנוכה	קול דודי הנה זה בא ⁷⁵
שייך לתורה הנ"ל	כי ישרים דרכי ה' ⁷⁶
שבת חנוכה	ויהי מקץ ⁷⁷
	ויהי מקץ ⁷⁸
	ולא זכר שר המשקים ⁷⁹
	צדיק ונושע ⁸⁰
	עוד ביאור הענין ויחשוף יערות ⁸¹
	כי האדם עץ השדה ⁸²
	תנו יין למרי נפש ⁸³
צאסניק	קמתי אני לפתוח לדודי ⁸⁴

- 73) נדפס בלקו"ת דרושי שמ"ע צא, ב. ונמצא בכת"י 265 (לה, ב) בכותרת: „דרוש לשמיני עצרת תקנ"ו לפי"ק. ועד"ז הוא בכת"י 337 עב, ב. ובאה"ת שמ"ע ע' איתשעט: „תורה דשמ"ע ע"פ טוב לחסות דתקנ"ו לאוני". ועד"ז הוא באה"ת נ"ך ב' ע' תתצא. אבל בכת"י ירושלים 4088 (קכה, א): „תורת אדמור" מהר"ז י"ע תפחחית", ונראה שהיא הוספה מאוחרת שם, וטעות המעתיק.
- 74) נדפס לעיל (ערך שביה"כ), וראה מ"ש בהערות שם.
- 75) נדפס לעיל (תהלים כט, ט), וראה בהערות שם.
- 76) נדפס בתרי"א טז, א. ונמצא בכת"י 265 (כה, ב) בכותרת: „בקי"ק שקלאב תקנ"ו לפי"ק, ועד"ז הוא בכת"י 1174 י"ד, ב.
- 77) נדפס בתרי"א ג, ד. ונמצא בכת"י 1174 (טז, א) בכותרת: „תורת אדמור" שאמר בשבת בק"ק שקלאוו תקנ"ו" [ומסדר המאמרים שבכת"י הנ"ל נראה שהוא משבת שלפני חנוכה, יחד עם שאר המאמרים (דלעיל ודלקמן) שנאמרו בשקלאוו]. ובכת"י 400 (עד, א): „מה שאמר הרב אדמור" שיחי' בשבת שמברכין ר"ח שבט שנת תקנ"ו לפי"ק" [ואולי צ"ל „טבת" (במקום שבט)], והוא מ"פ וישב כג כסלו).
- 78) נדפס לעיל (הושע יד, י), וראה בהערות שם.
- 79) נדפס בתורה אור ל, ג. וראה בהנסמן לקמן הערה 81.
- 80) נדפס לעיל (מקץ מא, א), וראה בהערות שם, ובהנסמן כהערה שלאח"ז.
- 81) נדפס לעיל (וישב מ, כג), וראה בהערות שם.
- 82) נדפס לעיל (זכרי' ט, ט), וראה בהנסמן כהערה שלפנ"ז.
- 82*) נדפס לעיל (תהלים כט, ט), וראה בהנסמן לעיל הערה 81.
- 83) נדפס לעיל (דברים כ, יט), וראה בהנסמן לעיל שם.
- 83*) נדפס לעיל (משלי לא, ו), וראה בהנסמן לעיל שם.
- 84) קטע מועתק באה"ת ויקרא א' ע' קצ, בלי תאריך. ובתורת שלום (ע' 59): „מאמר רבינו ז"ל שישנו כ"ב נוסחאות, מנוסחא אחת נראה שנאמר בהשנים קס"ג או קס"ד, ואין זה מופרך שאפשר להיות כן, והוא הנחה מאדמור" האמצעי, ומ"מ הוא בנוסחא כזאת. ונוסחא אחרת משמע שנאמר בהשנים קנ"ו או קנ"ז, ויותר משמע מנוסח הדברים שהוא כ"ב, ברוב כהתיי שראיתי מופיע מאמר זה בין מאמרי תקנ"ז-תקנ"ו. ובכת"י 265 כז, ב, מופיע מאמר זה [יחד עם המאמר שלאח"ז] לאחר מאמרי שקלאב הנ"ל (ולפני ד"ה לא תהי משכלה דלקמן, בכותרת „צאסניק" [ראה לעיל ע' תרא — צילום סיום מאמר זה והתחלת מאמר שלאח"ז].

לסעודה ג' צאסניק	ושמרו בני ישראל ⁸⁵
	וארא אל אברהם ⁸⁶
	להבין מ"ש באגרת ⁸⁷
משפטים. ש"מ אדר	לא תהי' משכלה ⁸⁸
פורים	ותוסף אסתר ⁸⁹
ש"מ סיון	אלה החקים ⁹⁰
ש"מ תמוז	בפי נסכים כתיבי ⁹¹
	זאת הפעם ⁹²
	האיש דרכו ⁹³
ש"מ מנ"א	ואשה כי תדור ⁹⁴
ש"מ אלול	אני לדודי ⁹⁵
שבת אחר חצי אלול	היום הזה היא מצוך ⁹⁶

- 85) נמצא בכת"י 265 כט, ב בכותרת. לסעודה ג' צאסניק, וראה הערה שלפניו.
- 86) באוה"ת בראשית ה' (תתנג, ב): בדיה וארא אל אברהם דרוש בלאוני תקניזו. ועדיו באוה"ת מג"א (ע' בישנב): בדיה וארא אל אברהם כתב ישן דתקניזו. ואפשר הכוונה להנסמן לעיל (הערה 20) בשנת תקניז.
- 87) נדפס לעיל (ערך צדקה), וראה בהערות שם.
- 88) נדפס בתורה אור עה, ד. ונמצא בכת"י 400 (מו, א) בכותרת: שאמר אדמיר בשבת מברכין אדר תקניז לפיק'. ועדיו הוא בכת"י ירושלים 3513 (יב, ב): בשבת שמברכין ר"ח אדר תקניז לפיק'. וכ"ה בכת"י 265 (בין מאמרי חורף תקניז) בכותרת. מ' משפטים. ובאוה"ת משפטים (ע' אירסב): תורה ע"פ לא תהי' משכלה משפטים תקניזו. ובכת"י 1174 כ, ב: תורת אדמיר שאמר בשבת שמברכין ר"ח שבט תקניזו [ונראה שהוא טעות סופר, וצ"ל אדרי].
- 89) נדפס בתורה אור צד, ג. ונמצא (בשניונים) בכת"י 265 (לה, ב) בכותרת. דרוש לפורים תקניז לפיק'. ועדיו הוא בכת"י 400 מת, ב: שאמר אדמיר שיחי בטורים תקניז לפיק'. ועדיו בכת"י 1174 כג, א. ובכת"י ירושלים 3513 יד, ב. ובאוה"ת מג"א ע' ב' שכד — הגהות. לתורה ותוסף אסתר תקניזו.
- 90) נדפס בלקי"ת בחקותי מה, ג. ונמצא בכת"י 400 (מט, א) בכותרת: שאמר אדמיר שיחי שבת שמברכין סיון תקניז לפיק'. ועדיו בכת"י 633 צו, א. 1174 כד, א. ובכת"י ירושלים 3513 יח, ב (בין מאמרי תקניז): בשבת שמברכין סיון. ובמפתח שבתחלת כתי 1064: אלה החקים והמשפטים, בחקותי תקניזו.
- 91) נדפס בלקי"ת שלח מ, א. ונמצא בכת"י 633 (קכו, א) בכותרת: את זו דרש אדמיר בשבת שמברכין תמוז שנת תקניזו. ועדיו הוא בכת"י 349 טז, ב. ובכת"י ירושלים 1166 כה, א. גם בכת"י 1174 (הכולל מאמרי תקניז על הסדר) הוא מועתק בין מאמר שלפניו למאמר שלאחיו. ועדיו בכת"י ירושלים 3513 כ, ב בכותרת: בריח תמוז נאמרה. והוא נזכר בכת"י 643 (טר, א): וכ"ה בפי נסכים תקניזו.
- 92) נדפס לעיל (בראשית ב, כג), וראה בהערות שם.
- 93) נדפס לעיל (יבמות סה, ב), וראה בהנסמן בהערה שלפניו.
- 94) נדפס בלקי"ת (מטות פג, ג), וראה בהנסמן לעיל הערה 92.
- 95) נדפס בלקי"ת (ראה לב, א). ונמצא בכת"י 337 (עג, ב) בכותרת: דרוש לפ' ראה מברכין אלול דשנת הנילי [תקניז]. ועדיו הוא בכת"י 750 לו, א. 1174 כט, ב. מפתח שבתחלת כתי 1064.
- 96) נדפס בלקי"ת תבוא מא, ג. ונמצא בכת"י 1174 (לא, א) בכותרת: תורת שבת אחר חצי אלול שנת הנילי [תקניז]. ועדיו בכת"י 633 (קפח, א): את זו דרש אדמיר בשבת שקודם לשבת שלפני סליחות שנת תקניזו. ובמפתח שבתחלת כתי 1064: היום הזה ה' אלקיך וגו' פ"ה היום הזה תקניזו.

תקנ"ח*

(סכות)	להבין כו' ר"ע שהי' מנשמת בינהי'
(סכות)	להבין ענין ניסוך המים בחג ⁹⁸
	להבין מארז"ל בענין מעשיו מרובים מחכמתו ⁹⁹
(שמ"ע)	ביום השמיני עצרת ¹⁰⁰
שמ"ע	ביום השמיני עצרת ¹⁰¹
(שמח"ת)	מחץ מתנים קמיו ¹⁰²
(בראשית)	להבין ענין חטא אדה"ר בעה"ד ¹⁰³
(נח)	כי פדה ה' את יעקב ¹⁰⁴
(בראשית)	וזרעתי גו' כתיב ויקרא האדם שמות ¹⁰⁵
(לך)	ועבדום וענו אותם ¹⁰⁶

א"ס ק"א
ב"ס ק"ב
ג"ס ק"ג
ד"ס ק"ד
ה"ס ק"ה

- י' בכתי' 1133 ג, ז, (גוכתיק אדמיר הצ"צ), נזכר, ביכעל תקנ"ח שבו דרוש, ציון במשפט תפדה"ר (דלקמן) משבת חזון, מבין הביכלאך שהגיעו ליידינו לא ידוע כזה הכולל דרושי תקנ"ח. אבל: כבר נזכר לעיל, בהערה לתחלת שנת תקנ"ז, שמאמרי, אתהלך-לאוניא" מסודרים, פחות או יותר על סדר השנים. בס' זה (עמודים מד"קיד) מופיעה סדרת מאמרים של שנה שלמה — מתחילה מסכות ומסיימת במאמרי חדש אלול [חלק מהתאריכים מפורש במקורות אחרים, וחלקם נלמד מדי' ותוכן המאמר, כפי שיצוין ככ"א מהם בפרטיות]. בכמה מהם מפורש במקורות אחרים שהם משנת תקנ"ח, ואיך יש מקום לשער שזוהי סדרת מאמרי שנת תקנ"ח שב, ביכעל תקנ"ח הנ"ל [אבל ראה לקמן הערה 104] סמך נוסף להניל, שגם בכתי' 109 באים חמשה ממאמרים אלו, באותו סדר, ובהוספת כותרת — פרשת אמירת המאמר, על סדר השנה. ושלשה מאמרים נוספים בס' תורת חיים שמות כפי שיצוין כ"ז בהערות דלקמן.
- מ"מ כודאי לא נכללו כאן (ב.אתהלך-לאוניא") כל מאמרי שנה זו [כפי שגם בשאר השנים, הועתקו בס' זה רק מבחר מאמרים, ולא כולם], שהרי גם אותו מאמר, ציון במשפט תפדה" הנ"ל לא נעתק כאן [אבל נעתק בכתי' 109 הנ"ל]. וראה גם לקמן הערה 116.
- 97 נדפס שם ע' מד. וממה שמבואר בו ענין סכך הטוכה, נראה שנאמר בסכות.
- 98 נדפס שם ע' מז.
- 99 נדפס שם ע' נ.
- 100 נדפס שם ע' נב. והוא הנחה אחרת מהנדפס בלקו"ת פא. ד.
- 101 נדפס בלקו"ת פ, ד. ונמצא בכתי' 750 (לו, ב) בכותרת: תורה משמיני עצרת תקנח"ת לפי'ק'. ועד"ו הוא בכתי' 337 פא. א. ובכתי' 1174 לג, א [וצ"ע אם נאמרו שני מאמרים בדיה זה בשמ"ע של אותה שנה]. מאמר זה מועתק גם בכתי' ירושלים 414 (ת, א), ובסופו: זוהי תורת אדמיר שליטיא דשנת תקס"ד לפי'ק, שדרש ביום שמיני עצרת דשנה הנ"ל.
- 102 נדפס שם [אתהלך-לאוניא] ע' נה.
- 103 נדפס שם ע' נה. ובשני המאורות ז, א. ובאוה"ת בראשית ג' (תקל, ב): בדיה להבין ענין חטא אדה"ר תקנ"ח לאוניא.
- 104 נדפס שם ע' נז. וממה שמבאר שם ענין חיבת נח, נראה שנאמר בפר' נח. ונדפס עם הגהות הצי"צ בלקו"ת לגי"פ סה, א. ובאוה"ת בראשית ג תרטס, א. הגהות הצי"צ למאמר זה נמצאות בגוכתי"ק 1152 קד, א. וכותב שם שהוא, דרוש ערי"ח חשון תקס"א [להעיר מהיום יום' ע' 4: תקס"א — אי"ח של סכות נתבקש לפט"ב], ופצ"ו צ"ל שמאמרים אלו אינם דוקא של תקנ"ח. אך עדיין צ"ע בזה, שהרי ערי"ח חשון תקס"א חל בשבת בראשית, ואיך אינו מוכן א' מדוע כותב, ערי"ח חשון' ולא בלשון הרגיל, שבת בראשית" ב) תוכן המאמר מורה שנאמר בס' נח, וכן נדפס בלקו"ת לגי"פ שם בס' נח. וצ"ע עוד בזה.
- 105 נדפס שם ע' נח. ובשני המאורות ח, א.
- 106 נדפס שם ע' סא. ובשני המאורות לט, א.

	ויהי מקץ ¹⁰⁷
חנוכה, חתונת בנו הקטן	וארשתיך לי לעולם ¹⁰⁸
(חנוכה)	כי נר מצוה ¹⁰⁹
(חנוכה)	ויען גוי הסיר הבגדים ¹¹⁰
	להבין ענין הברכות ¹¹¹
	מה שמצינו בכ"מ שהמלאך יאמר ¹¹²
	ענין עריבות ומתיקות הניגון
	[ושם אחיו יובל] ¹¹³
	ענין השמחה ¹¹⁴
	אך בצלם יתהלך איש ¹¹⁵
שבת שמברכין ר"ח אדר	וכי ימכור איש את בתו ¹¹⁶

107) נדפס בתור"א לא, ג, ונמצא בכת"י ירושלים 3513 (ט, א) בכותרת: "תורת אדמור" הגאון נבג"מ שבת חנוכה תקניח לפי"ק, ובאוה"ת בראשית ו' תרצ"ח, כ: "תורה דויהי מקץ משנת תקניח". ושם תתש, א: "קיצור ממקץ תקניח". ומ"ש בכת"י 633 (טו, ב), את זו דרש אדמור" בשבת חנוכה שנת תקנ"ד, כנראה, זו טעות המעתיק, וצ"ל "תקניח".

108) נדפס בלקי"ת במדבר ת, א, וראה מ"ש בזה במקורות והערות ל"אגרות קודש" ע' תכו.

109) נדפס שם [אתהלך-לאזני] ע' סג, ובשני המאורות מ, א.

110) נדפס שם ע' סח, והוא מהפסרת חנוכה.

111) נדפס שם ע' סט.

112) נדפס שם ע' עא, ובשני המאורות ו, א [ומתחיל: ענין מה שאמר].

113) נדפס שם ע' עא, ובשני המאורות ו, א [ומתחיל: ושם אחיו יובל], קטע מהמאמר מועתק, כנוספות

הגהות, באוה"ת בראשית התתקד, א"ב: ובכתי"י הצי"צ (1035 רנ"ג, א) כתב עליו (על קטע מועתק זה) שהוא: "דרוש ושם אחיו יובל, בלאזני, לא אותו שבת"א".

114) נדפס שם ע' עב.

115) נדפס שם ע' עג, ובשני המאורות מז, ב.

116) נדפס, בתוס' הגהות מהצי"צ, באוה"ת משפטים ע' אקכו. ומקדים לו הצי"צ: "הנה הדרוש הזה הוא

מרכיבו הגדול נ"ע שדרשו בלאזני בימים הראשונים, והוא דרוש נכבד מאד מדבר במדריגות הנפש זה למעלה מזה, מלא מוסר השכל, והוא מענין מדריגת צדיק ורשע ובינוני הנזכר בתניא, אך לא נת' בגוף הכתב הזה היטב שרשי הדברים ותמציתם לכוונם עם מ"ש בתניא מדריגות צדיק ורשע ובינוני כו". לא נזכר כאן התאריך המדויק של אמירתו, וממה שכותב, לא נת' . . לכוונם עם מ"ש בתניא נראה קצת שהוא לאחר הדפסת התניא בשנת תקנ"ז, והי מקום, לכוונם כו". אך לא מוכרח.

דרוש זה בשלימותו נדפס בתורת חיים שמות עא, ב [שם' זה (להבדילו מתור"ח בראשית הכולל דרושי אדמור" האמצעי לבד) כולל גם הנחת אדמור" האמצעי מדרושי אדה"ז], ולסיבה בלתי ידועה נכנס שם מאמר זה (יחד עם עוד ששה מאמרים), בין מאמרי פ' וארא. מאמרי פ' משפטים מתחילים בו בדף תה, וכאן בדפים עא"פ נכנסים שבעה מאמרים קצרים על סדר השנה — מפ' משפטים עד פ' מצורע, ודומני ברור, שנטעות העתיק כאן המעתיק מאמרים אלו [בפתח דבר להוצ' השני, מובא בשם כ"ק אדמור" שליט"א, בשם כ"ק אדמור" מוהרי"צ נ"ע, שמאמרים אלו (שבכתי"י הרי"ש סופר) נעתקו מביבל של ר"י הירש דער שוחט"י. ביכל זה נמצא עתה בספרית כ"ק אדמור" שליט"א מספר 1085, וגם בו נעתקו המאמרים על סדר זה], שאינם אלא סדרת מאמרים (קצרים) של שנה מסוימת (שלפני פטרבורג), ולא נשאר לנו אלא לברר מאיזו שנה הם: שלשה מבין מאמרים אלו ולא בשאר המאמרים) בין באתהלך-לאזני"א בין מאמרי שנת תקניח [אלא ששם לא בא (לא) במאמרים אלו ולא בשאר המאמרים) שום תאריך, וכאן בא בהם תאריך פרשת אמירתם — על סדר השנה], ואיכ"ש לשער שכל שבעת המאמרים האלו הם מאותה שנה.

	ענין יחוד קוב"ה ושכינתו ¹¹⁷
שבת שמברכין ר"ח ניסן	יוצר אור ובורא חושך ¹¹⁸
ליל שבת שבתוך חג הפסח	ערבים עלי דברי סופרים ¹¹⁹
ליל אחרון של פסח	להבין שרש המצות ¹²⁰
	כי הוי' יתן חכמה ¹²¹
שבת פ' מצורע	להבין שרש ענין מצות דרבנן ¹²²
	ארז"ל שרו חכימיא למהוי כספריא ¹²³
	כתיב ביתרו ויבא אהרן ¹²⁴
	ענין חיוורתא ¹²⁵
	בינו בויעים בעם ¹²⁶
(אמור)	להבין מאמר ר"מ בפ' אמור בדיק ¹²⁷
	להבין ענין הפרש שבין תו' לתפלה ¹²⁸
(ל"ג בעומר)	הנה מה טוב ומה נעים ¹²⁹
	כגנה זרועיה תצמיח ¹³⁰
שבת פ' בהעלותך	בהעלותך את הנרות ¹³¹
שבת פ' שלח	ואולם חי אני ¹³²
	ענין כל המקיים ג"ס ¹³³
שבת פ' בלק	להיע ע"מ שהן הן עשה"ד ¹³⁴

117 נדפס שם (אתהלך-לאוניא) ע' עד. ובתוי"ח שמות עד, ב. וראה הערה שלפניו.

118 נדפס שם ע' עה. ובתוי"ח שמות עה, א בכותרת. ב"ה שבת מברכין ר"ח ניסן. וראה לעיל הערה

.116

119 נדפס בתוי"ח שמות עז, א (בכותרת המועתקת כאן). וראה לעיל הערה 116.

120 נדפס בתוי"ח עט, ב (בכותרת המועתקת כאן). וראה לעיל הערה 116.

121 נדפס שם (אתהלך-לאוניא) ע' עז. ובתוי"ח שמות פב, ב. וראה לעיל הערה 116.

122 נדפס בתוי"ח שמות פד, ב (בכותרת המועתקת כאן). וראה לעיל הערה 116.

123 נדפס שם (אתהלך-לאוניא) ע' פ.

124 נדפס שם ע' פא.

125 נדפס שם ע' פב. ונמצא בגוכתי"ק אדמירר האמצעי 1161 ט, א [חלק זה מבוך הניל הנם עלים

נפרדים — גוכתי"ק — שנרכזו יחד, וא"כ אין ללמוד מהמשך המאמרים שם על זמן אמירתם].

126 נדפס שם ע' פד. ונמצא בגוכתי"ק אדמירר האמצעי 1161 ט, א (וראה בהערה שלפניו).

127 נדפס שם ע' פה.

128 נדפס שם ע' פז.

129 נדפס שם ע' צב.

130 נדפס שם ע' צו.

131 נדפס שם ע' צח. ונמצא בכתי" 109 מט, א [חמשת המאמרים דלקמו, נעתקו על סדר זה גם בכתי"י

109 מט, א — נג, א] בכותרת: שבת פ' בהעלותך בעז"ה.

132 נדפס שם ע' ק. ונמצא בכתי" 109 מט, ב) בכותרת: שבת פ' שלח בעז"ה. וכאווה"ת בראשית ד

(תשצה, ב) ב"דה ואלום חי אני פי' אדמירר נ"ע (בלאזני תקניח).

133 נדפס שם ע' קג. ונמצא גם בכתי" 109 נא, ב.

134 נדפס שם ע' קד. ובכתי" 109 נא, ב) בכותרת: שבת פ' בלק בעז"ה [לאחזי שם ד"ה עשה ירח

למועדים. אבל ב.אתהלך-לאוניא" נדפס הרבה לפניו — בע' לו, ולכן לא נרשם כאן].

תרכב רשימת המאמרים על סדר השנים

שבת פ' פנחס	קודש ישראל לה ¹³⁵
ליל שבת חזון	ציון במשפט תפדה ¹³⁶
ש"מ אלול	ראה אנכי נותן ¹³⁷
ביאור להנ"ל	וצדקה כנחל איתן ¹³⁸
תצא	לכבנתי אחותי כלה ¹³⁹
	ברכי נפשי את ה' ¹⁴⁰
	ידי שלחה ככישור ¹⁴¹
	ונתתי מטר ארצכם ¹⁴²

תקנ"ט

בכ"ה בכסלו¹⁴³ חנוכה בוויטעפסק

תקנ"ט לערך*

להבין מה שאמר שמואל לשאול¹⁴⁴ שבת שאחר אחר מברכין אלול

- (135) נדפס שם ע' קז. ובלקו"ת פנחס עט, ב (כתוספת הערות וכו.). ונמצא בכתי" 109 (נג, א) בכותרת: שבת פ' פנחס בעז"ה.
- (136) כבר נזכר לעיל (בהערה לתחלת השנה) מ"ש בכתי"ק הצי"צ. ציון במשפט תפדה, הדרוש ביכעל תקנ"ח שבת חזון. ונמצא בכתי" 109 (לו, ב) בכותרת: ליל שבת חזון בעז"ה.
- (137) נדפס בלקו"ת ראה יח, א. וראה מ"ש בזה בהנסמן בהערה שלאחיו.
- (138) נדפס באגה"ק קסא, א. ועם השלמה באגרות קודש סי' לו. וראה מ"ש בזה במקורות והערות שם.
- (139) נדפס שם [אתהלך-לאזניא] ע' קיא. ובכתי" 109 (מ, ב) בכותרת: בעז"ה שבת פ' תצא.
- (140) נדפס שם ע' קיב, ובשני המאורות יב, א.
- (141) נדפס שם ע' קיד.
- (142) נדפס שם ע' קיד.
- (143) נדפס בתרי"א כט, א. ובלקו"ת דבורים ח"א (כא, א): וואָס כ"ק רבינו הגדול האָט געזאָגט בתנוכה תקנ"ט בוויטעפסק בניסיעתו חזרה מפטרבורג.
- (*) לאחר סדרת מאמרי תקנ"ח הג"ל שבס' אתהלך-לאזניא' (ע' מד-קיד), באה (שם ע' קטו-קלה) סדרה נוספת של מאמרי (סוף אלול ו)תשרי על הסדר. מאמרים אלו (באותו סדר) נמצאים בגוכתי"ק אדמור"ק האמצעי 1161 (פז, א — קג, ב). הרי ברור שנאמרו על סדר זה במשך חודש תשרי של שנה מסיימת, שעלינו לבררה:
- באו"ת (נ"ך ב' ע' תססה) כותב על א' ממאמרים אלו (ד"ה אם יתקע, משבת שלפני ר"ה). שאמר אדמ"ז נ"ע בלאזני ערך שנת תקנ"ט. ומה שהם מופיעים באתהלך-לאזניא' מיד אחר מאמרי שנת תקנ"ח, ניתן לשער, לכאורה, שאממרים אלו נאמרו בתשרי תקנ"ט.
- אמנם (א) בגוכתי"ק הג"ל, מופיעות כותרות בראשי המאמרים — תאריך המאמר בחודש (כלשון המועתק כאן אצל כל מאמר). במאמר האחרון שבסדרה זו, מופיעה הכותרת: בעז"ה שבת בראשית. וע"פ המסופר (היום יום' ע' 4. ובכ"מ) שאדה"ז נאסר ב.אסרו חג של סכות' תקנ"ט, בודאי לא נאמרו מאמרים אלו בתשרי תקנ"ט (דא"י) גם בלא"ה צ"ע לפיזו, איך יתאים החשבון, המובא בהוספות לס' קיצורים והערות לס' לקו"א (ע' קכב): חמשה ושלשה ימים יסורי מות, יום לפרק יום לפרק, והרי מיום ה' א"ח סכות עד יום ג' י"ט כסלו ישנם נה ימים. ואכ"מ להאריך בזה]. (ב) במאמר הראשון שבסדרה זו מופיעה שם הכותרת: בעז"ה שבת שאחר אחר מברכין אלול', שהוא, בשנת תקנ"ח, בס' תצא. ולעיל מצאנו שביום זה נאמר ד"ה לבבנתי. ואפשר נאמרו שניהם באותה שבת. גם, כיון שהמאמרים נעתקו באתהלך-לאזניא' על הסדר, אפשר שבשבת פ' תצא זה נאמרו חמשת המאמרים: לבבנתי: ברכי נפשי: ידי שלחה: ונתתי: להבין כו' החפץ. (ג) כמה עניינים שנחבארו בד"ה ושאתם (של שמי' שבסדרה זו) נתבארו גם בד"ה זה שבלקו"ת (עח, ג). שנעתק בכתי"

	ארוממך ה' כי דיליתני ¹⁴⁵
שבת שלפני ר"ה	אם יתקע שופר בעיר ¹⁴⁶
	להבין שורשן של דברים ¹⁴⁷
	להיע תקיש (עי"פ כוונת
ליל ב' של ר"ה	הבעש"ט נ"ע) ¹⁴⁸
	בוהר ויקהל בענין טבילת נה"ד ¹⁴⁹
	אם זכרתיך על יצועי ¹⁵⁰
ליל יו"כ	להיע התשובה אמיתית ביו"כ ¹⁵¹
שבת חה"מ	ענין הברכות שיע ¹⁵²
שמ"ע	ושאבתם מים בששון ¹⁵³
	שרשן של דברים ¹⁵⁴
שבת בראשית	כתיב בעי"ה שנתהוה מקום פנוי ¹⁵⁵
	להבין מ"ש באד"ר ¹⁵⁶

הק"ס

כי פדה ה' את יעקב¹⁵⁶ ער"ח חשו"ן

ירושלים 2916 (רפד, א) בכותרת: מאדמור"ר בשמע"צ שנת תק"ס". ואם נאמר שהן שתי נוסחאות מאותו מאמר, הרי שגם כל המאמרים האלו הם מתשרי תק"ס. וע"כ נצטרך לומר, אף שמאמרי 'אתהלך-לאזניא' הם פחות או יותר על סדר השנים, מ"מ כאן דילג את כל שנת תקנ"ט, ולאחר סיום מאמרי תקנ"ח כאים מיד מאמרי תשרי תק"ס.

- 144) נדפס באתהלך-לאזניא ע' קטו. ובכתי"ק שם פו, א.
- 145) נדפס שם ע' קיז. ובכתי"ק שם פט, א.
- 146) נדפס שם ע' קיח. ובכתי"ק שם.
- 147) נדפס שם ע' קכ. ובכתי"ק שם צא, א.
- 148) נדפס שם ע' קכד. ובכתי"ק שם צג, ב. נוסח אחר בסידור רמד, ב.
- 149) נדפס שם ע' קכו. ובכתי"ק שם צה, ב.
- 150) נדפס שם ע' קכט. ובכתי"ק שם צז, א.
- 151) נדפס שם ע' קל. ובכתי"ק שם צז, ב.
- 152) בכתי"ק שם קג, ב. ונדפס לעיל (תפלה, שמ"ע).
- 153) נדפס שם ע' קלב. ובכתי"ק שם צט, א. נוסח אחר בלקו"ת (עח, ג), שנמצא בכתי" ירושלים 2916 (רפד, א) בכותרת: מאדמור"ר בשמע"צ שנת תק"ס". וראה לעיל בהערה לתחלת השנה.
- 154) נדפס שם ע' קלד. ובכתי"ק שם ק, א.
- 155) נדפס שם ע' קלה. ובכתי"ק שם ק, ב.
- 156) נדפס בשני המאורות מה, ב. ובביאוריהו להצ"צ (ע' תעא), בתוספת הגהות מהצ"צ, ובכותרת: לאזני תקנ"ט לער"ר.

(י) כבר נתיל כמי"פ שהמאמרי 'אתהלך-לאזניא' הם, פחות או יותר, על סדר השנים, כמובח בכ"מ. כיון שהוכח לעיל, שהנדפס שם ע' קטו-קלה הוא מחדש תשרי תק"ס (או תקנ"ט), והנדפס שם ע' קעח הוא מפרי' במדבר תק"ס, אי"כ הנדפס ביניהם (24 מאמרים) הם מהשנים תקנ"ט-תק"ס.

אך כאן אין הדבר פשוט כ"כ:

(א) מאמרים אלו שב'אתהלך-לאזניא' נעתקו מכת"י 386 [שהוא רק ח"א מס' 'אתהלך-לאזניא']. העתקה נוספת של דרושים אלו נמצאת בכתי" 1144. בדרך כלל זהו סדר המאמרים שבוה ושבוה, אך כאן ישנם

י"ט כסלו	ברוך שעשה נסים ¹⁵⁷
י"ט כסלו	לשנה הבאה קבעום בהלל ¹⁵⁷
וישב	וישב יעקב ¹⁵⁸
שבת חנוכה	ענין חנוכה ¹⁵⁹
פורים	ויושט המלך ¹⁶⁰
פורים	ומרדכי יצא ¹⁶¹
	הרופא לשבורי לבי ¹⁶²

שנינים קלים (ראה גם לעיל ע' תקצ"ב, בצילום כתי"ק אדמיר הצ"צ, מפתח לכוך, אתהלך לאוניא — איזה שנינים קלים בינו להנדפס). דרוש במדבר תק"ס (ד"ה שאו) איננו בכתי" 1144, וא"כ אין הוכחה שהמאמרים שלפניו הם לפני במדבר תק"ס.

(ב) לאידך, ישנם כאן, בכתי" 1144, כמה מאמרים שאינם בהנדפס, והם מקיץ תקס"א: (א) והי' עקב. (ב) ענין ג' עליות המל'. (ג) שמאלו תחת לראשי. (ד) ענין ה' לא שנית. (ה) אפריון. (ו) מאשפות ירים אביון. (ז) ענין אנת הוא חד. ושוב אין לנו הוכחה, אלא שהמאמרים שלפניו הם מהשנים תקנ"ט-תקס"א.

(ג) המאמרים שנדפסו כאן ע' קלויקנב (6 מאמרים), נמצאים בכתי" 1146 (העתקה מכת"ק אדמיר האמצעי, ראה בסוף ס' 'תקס"ד') כה, א — לד, ב. ונוספו כאן כותרות התאריכים בשנה: (א) הודו לה'. פ' ויחי. (ב) התהללו. (ג) להבין כו' שמני כחותם. (ד) להבין מארזיל עתידה אשה. (ה) ואלה שמות, פ' שמות. (ו) ברוך שאמר (יש כמה הוכחות לסמיכות אמירת המאמרים וז"ל, ואכי"מ להאריר). בשער הבוך נכתב, תקס"ב-תקס"ד. אך בכמה מאמרים שבבוך זה נראה שהם משנת תקס"א. גם כאן באתהלך-לאוניא נראה, לפי כל האופנים דלעיל, שהם מלפני תקס"ב.

(ד) עדיז המאמרים שנדפסו כאן ע' קנ"ב-קס (5 מאמרים) נמצאים בכתי" הגיל כ, ב — כד, ב. בכותרות שבת פ' בהר בחקתי. ושבט פ' בהעלותך, וגם כאן חלים אותם ספיקות דלעיל.

(ה) הנדפס כאן ע' קס"ט, נדפס גם בקריא לתניא. גם בשאר כתי"ה הם מופיעים בסמיכות למאמרי תקס"א לערך. אך בהסכמת הרבנים ש" בני הגאון המחבר' לתניא תקע"ד (שבו נדפס לראשונה הקריא) הם כותבים, נאחדש בו קונטרס אחרון על איזה פרקים אשר כתב בעת חיבורו הס' לקריא: וא"כ איך יכירם מקומם כאן, בין מאמרי שנת תקס"ט-תקס"א לערך (הנחת אדמה"מ)?

לכן לא נכנסו מאמרים אלו לרשימה זו [רק אלו שיש מקורות נוספים לתאריכם המדויק], אף שיש לשער שהם מהשנים תקס"ט-תקס"א לערך.

¹⁵⁶ (156) ראה לעיל הערה 104.

¹⁵⁷ נדפס (עם הגהות הצ"צ) בהוספות לס' דרך אמונה (בארדישוב תרע"ג), ו, ב ועם הערות מכ"ק אדמיר שליט"א — בקונ' בפ"ע (ג, י. תשי"א). ובאה"ת בראשית ה' התקנז, ב. וראה בהנתק שם תהי"ד, א ע"ד מאמר זה: ... י"ט כסלו תק"ס אין ליאונא. . ואמר אז — כ"ק רבנו הגדול — הדרוש, ברוך שעשה נסים לאבותינו! [ולהעיר מכת"י 1144 קסג, ב — שם מועתק מאמר זה (כלי הגהות) בין מאמרי כסלו תקס"ב].

¹⁵⁸ (157) נדפס לעיל (שבט כא, ב), וראה בהערות שם.
¹⁵⁹ (158) נדפס בתוי"א כו, ג. ובכתי" ירושלים 2916 (רצא, א): מאדמיר בפ' וישב שנת תקסמ"ד. אבל בכתי" 633 (יא, א) ובכתי" 1118 (קלו, א) שהוא משנת תקס"ג. ובכתי" 61 (נא, א) בהגהות הצ"צ: ע' וישב תקס"ג.

¹⁶⁰ (159) נדפס בתוי"א לב, ב. ובכתי" 1064 (כב, א) בכותרת: מאדומיז שבת חנוכה תק"ס לפי"ק. ועדיז בכתי" ירושלים 1166 (רג, א): תורת אדמיר ש"ינ בשבת חנוכה שנת תק"ס לפי"ק. וכיה בכתי" ירושלים 3513 ת, א. וזכור באה"ת תצוה (ע' אתקסד): בדרוש חנוכה דלאוני ערך תק"ס.

¹⁶¹ (160) נדפס בתוי"א צג, ד. ובכתי" 1064 (כה, א) בכותרת: מאדומיז בפורים תק"ס לפי"ק. ועדיז הוא בכתי" ירושלים 1166 רגג, ב. 2916 שכה, א.

¹⁶² (161) נדפס לעיל (אסתר ת, טו). וראה בהערות שם.

¹⁶² (162) נדפס לעיל (תהלים קמז, ג), וראה בהערות שם.

	כי תבואו גוי' ושבתה ¹⁶³	בהר
	וידבר גוי' במדבר ¹⁶⁴	ש"מ סיון
	ביאור הדברים הנה אית רצון ¹⁶⁵	
	תקס"א*	
בספר עמק המלך ¹⁶⁶	ליל יוס ב' דסכות	
ויצחק בא מבוא ¹⁶⁷	יוס ב' דסכות	
וסוכה תהי' לצל יומם ¹⁶⁸		שמ"ע
ולא יכנף עוד מוריך ¹⁶⁹		אסרו חג
ביום השמיני עצרת ¹⁷⁰		שבת פ' שלח לך
לעושה נפלאות ¹⁷¹		חקת דובראוונא
להבין מאמר רע"מ בענין ערב רבי ¹⁷²		
שמאלו תחת לראשי ¹⁷³		

163) נדפס בלק"ת (בהר לט, ג), ובכת"י ירושלים 2916 (שלא, ב) בכותרת: מאדמיר פ' בהר שנת תקס"א. *הנהגת אדמו"ר אצל בני אדמו"ר*

164) נדפס בלק"ת (במדבר א, א), ובכת"י 633 (צח, ב) בכותרת: את זו דרש אדמיר בשבת במכריכו סיון שנת תקס"ו. ועד"ז הוא בכת"י 1064 כג, א. ובכת"י ירושלים 1166 רנא, א. 2916 שבט, א. הנחה אחרת מדרוש זה נדפסה ב, א. אהלהך-לאוניא" ע' קעח.

[בכת"י 1049 (שנד, א) ד"ה להבין ענין פסח שני: בתורה דבמדבר סיני תקס"ב וז"ל אך עוד כו" (נדפס גם באוה"ת בהעלותך ע' שסז: אבל שם נשמטה השנה, תקס"ג); אבל שם הכוונה היא להנדפס בלק"ת במדבר ב, א (ששם ג, א ישנו קטע המועקט באוה"ת שם), שנמצא גם בכת"י 750 (מו, א) בכותרת: תורת אדמיר ש"י פ' במדבר תקסגמיל לפי"ק. ובכת"י הר"מ באדה"ז (1030 קפו, ב) מופיע מאמר זה בין מאמרי תקס"ג, ועצ"ל שבכת"י 1049 הוא ס"ס, וצ"ל תקס"ג.]

165) נדפס בלק"ת שם א, ד.
 י' בארבעה כתי' נמצאים מאמרי קיץ, בסמיכות זל"ו, שכמה מהם מפורש שהם משנת תקס"א, ומסתבר שגם שאר המאמרים הם מאותו קיץ, ואלו הם: (א 105, י א — יג, א. א. ב) 404 כז, א — נב, א. ג) 797 לד, א — מה, ב. שם קפח, א — קצג, א. ושם רכ, א — רכט. ב. ד) 1144 קטז, א — קל, א. סדר המאמרים — מוקדם ומאוחר — אינו שווה בארבעת כתי"י. ולכן יורשמו בתחלה המאמרים שנמסר בהם התאריך, ולבסוף — אלו שלא נמסר התאריך (אלא שמהג"ל נראה שנאמרו באותו קיץ).

- 166) ראה בהנסמן לקמן הערה 168.
- 167) ראה בהנסמן בהערה שלאח"ז.
- 168) נדפס לעיל (ישע"י ד, ו), וראה בהנסמן שם.
- 169) נדפס לעיל (ישע"י ל, כ), וראה בהנסמן בהערה שלפניו.
- 170) ראה בהנסמן לעיל הערה 168.
- 171) ראה בהנסמן לעיל שם.

172) נמצא בכת"י 105 (יא, ב) בכותרת: בעז"ה שבת פ' שלח לך. וכ"ה בכת"י 404 נ, א. 797 קצא, ב. ונמצא גם בכת"י 1144 קמז, ב. וראה הערה שבתחלת השנה.

173) נדפס בשני המאורות יח, א. ובכת"י 105 (יא, א) בכותרת: שבת פ' חקת דובראוונא. וכ"ה בכת"י 404 מה, א. 797 רכה, א. ובכת"י 1144 (קט, א) בכותרת: שבת פ' חקת. לזיכרון שזה הדרוש כמעט רובו ככולו הוא דברים של ר' דוב בהרב" (וזאת כתב המגיה ר' ליב מאהליווער" — ראה הוספות ל, א. אהלהך לאוניא" ע' רסג, שכותב ההנחה — אדהאי"מ באדה"ז — הוסיף כאן ביאור משלו). ונזכר באוה"ת ש"ה"ש (ע' רלא): שמאלו חקת תקס"א. ולהעיר מהיום יום" (ע' 4): בייא מניא שנה זו [תקס"א] נסע [אדה"ז] מפטריבורג ישר לליאדי"י. וצ"ע.

ליל שבת פ' פנחס
עקב

להיע אני הוי לא שנית¹⁷⁴
והי עקב¹⁷⁵

אפריון עשה לו¹⁷⁶

כי תצא¹⁷⁷

לך ה' הצדקה¹⁷⁸

להיע מלכיות זכרונות ושופרות¹⁷⁹

בפרוח רשעים כמו עשב¹⁸⁰

להבין מארזיל לעיל יעשה הקב"ה קניגיא¹⁸¹

ולא יכנף עוד מוריד¹⁸²

ע"כ יעזב איש¹⁸³

אין מוסרים סתרי תורה¹⁸⁴

להיע אתה הוא חד¹⁸⁵

דבר אל בני ישראל ואמרת¹⁸⁶

174) נדפס בשני המאורות בו, ב. ובכתי' 404 (בו, א) בכותרת: 'ליל שבת פ' פנחס'. וכי' ככתי' 797 פח, א. 1144 קכב, ב [בכתי' 195 הוא ה"י בדף י, א (כנראה מהמפתח שם קצ, ב), אך דף זה חסר שם]. וראה הערה שבתחלת השנה.

175) נמצא בכתי' 1144 קטז, א. ונוכר באוה"ת שה"ש (ע' שעז): 'אפריון . . ע' עקב תקס"א'. וקאי על מאמר הנ"ל שמבואר בו ענין אפריון. וראה הערה שבתחלת השנה, ובהנסמן בהערה שלאח"ז.

176) נדפס לעיל (שה"ש ג, ט), וראה בהערות שם.

177) נדפס ב.א.תהלך-לאזניא' ע' קצו. ונמצא בכתי' 1144 קכו, יא. בשניהם כא מאמר זה (יחד עם המאמרים דלקמן) לאחר מאמרי תקס"ט-תקס"א ולפני מאמרי תקס"ב. ובאים שם ארבעה מאמרים על סדר השנה (סוף אלול ותחלת תשרי): כי תצא. לך ה' הצדקה [סליחות]. להיע מלכיות [ריה]. כי שבת שבתון [יוה"כ]. ואי"כ מסתבר שאלו הם מאמרי סוף אלול תקס"א ותחלת תשרי תקס"ב (ס' מאמרי תקס"ב מתחיל ממאמר שבת תשובה ומוצאי יריכ, ואפשר שהוא מתחיל במקום שמסיימים המאמרים שלפניו).

178) נדפס ב.א.תהלך-לאזניא' ע' ר. ובכתי' 1144 קכט, א. ובסליחות ע"פ מנהג חב"ד (הוצ' תשכ"א ואילך) נדפס בתור הקדמה. וראה מ"ש בזה שם, ולעיל הערה שלפניו. ובכתי' 1025 קסב, א [נוכתי"ק הצי' — הגהות לד"ה כי כארץ (שם קא, א) הנדפס בס' תקס"ז ע' שמו, ובטעות לא נדפסו שם הגהות אלו]: 'לך ה' הצדקה — לאזני' [בכתי' 109 מג, ב] מועתק מאמר זה, ולפניו צוין בכתי' מהרא"י ריבלין (ונעתק בסליחות שם): 'דרוש זה ה"י נכתב אחר כ"ק ד"ה תמים תהי' יעו"ש', ואפשר שגם ד"ה תמים תהי' נאמר באותה שנה: אך לע"ע לא מצאתי מאמר זה בכתי' [א] כ-ד 1144 ו 1025.

179) נדפס ב.א.תהלך-לאזניא' ע' רג. ובכתי' 1144 קכט, א. וראה לעיל הערה 177.

180) נדפס בשני המאורות (כד, א). וראה בהנסמן לקמן הערה 183.

181) נדפס שם (י, א), וראה בהנסמן לקמן שם.

182) נדפס שם (יא, ב). וראה בהנסמן בהערה שלאח"ז.

183) נדפס לעיל (בראשית כ, כד), וראה בהערות שם.

184) נדפס לעיל (תניגה יג, א), וראה בהנסמן בהערה שלפניו.

185) נדפס בשני המאורות (טו, א). ונמצא בכתי' 404 ל, ב. 797 רכב, ב. 1144 קכה, ב. ובכתי' 105 ה"י

כדף ט (כנראה מהמפתח שם קצ, ב) החסר. וראה בהערה שבתחלת השנה.

186) נדפס שם (לא, א) ונמצא בכתי' 404 לג, א. 797 לד, א. ובכתי' 105 ה"י בדף ט (כנראה מהמפתח שם

קצ, ב) החסר. וראה בהערה שבתחלת השנה.

דבר אל בני ישראל ואמרת¹⁸⁷

ענין ג' עליות המל'¹⁸⁸

מלאכי שלום מר יבכיון¹⁸⁹

- (187) נדפס שם (לג, ב). ונמצא בכתי' 404 לו, א. 797 לח, ב. ובכתי' 105 הי' בדף ט (כנראה מהמפתח שם קצ, ב) החסר. וראה בהערת שבתחלת השנה.
- (188) נמצא בכתי' 105 ט, ב (דף ט חסר, ונמצא רק הסיום בדף י, א) 404 לו, ב. 797 רכ, א. 1144 קיז, א. וראה בהערה שבתחלת השנה.
- (189) נדפס שם (כב, א). וב. אתהלך-לאזניא' ע' רכת. ונמצא בכתי' 190 יב, א. 797 קצג, א. וראה בהערה שבתחלת השנה.

ספר זה נדפס לזכות

שניאור זלמן בן אסתר
וזוגתו חוה בת שרה ברכה
בנו יצחק מאיר בן חוה
בתו אסתר בת חוה
בנו נתן בן חוה
כלתו חנה רבקה בת רחל דוואשע
חתנו מנחם נחום בן גיטל
כלתו צבי מרים בת שיינא חוה
נכדו מנחם מענדל בן חנה רבקה
נכדתו שרה ברכה בת חנה רבקה
נכדתו אסתר בת חנה רבקה
נכדו אברהם יהושע העשל בן חנה רבקה
נכדו צבי הירש בן חנה רבקה
נכדתו נחמה דינה בת חנה רבקה
נכדו נתן בן חנה רבקה
נכדתו פריידא מלכה בת חנה רבקה
נכדו ישראל בן חנה רבקה
נכדתו רבקה בת אסתר
נכדתו שרה ברכה בת אסתר
נכדתו מלכה בת אסתר
נכדתו חנה בת אסתר
נכדו אברהם יהושע העשל בן אסתר
נכדו יוסף יצחק בן אסתר
נכדו נתן בן אסתר
נכדו שלמה בן אסתר
נכדו אברהם יהושע העשל בן צבי מרים
נכדתו חנה בת צבי מרים
נכדו משה מרדכי בן צבי מרים
נכדתו אסתר בת צבי מרים
נכדתו דבורה לאה בת צבי מרים